

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ»
КРИВОРІЗЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ГІРНИЧО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЛІЦЕЙ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

науково-практичної конференції
«Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців
у контексті сучасного ринку праці»

6 квітня 2017 року

Кривий Ріг, 2017

УДК 377.3.091.21:331.5

ББК 74.56+65.240

Т 33

Рекомендовано до друку педагогічною радою Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею (протокол № 3 від 05.04.2017 року)

Рецензенти:

Рябова Зоя Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор;

Снисаренко Ніна Віталіївна, доктор педагогічних наук, професор

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії: Сергєєва Л. М., д-р пед. наук, проф.;

Заступник голови редакційної колегії: Сергєєва Л. М., д-р пед. наук, проф.;

Сиротюк В. Г., заслужений працівник освіти

Члени редакційної колегії: Демура А. Л., канд. тех. наук; Стойчик Т. І., канд. пед. наук; Василенко В. М., Зозуля Н. В., Макаров О. І., Музика О. Л., Грушина І. В., Бахмацька М. В., Удовіченко Н. В., Єгорова Н. М., Логоша Ю. Р.

Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці: зб. матеріалів наук.-практ. конф., Кривий Ріг, 6 квітня 2017 р./ за заг.ред. Л. М. Сергєєвої. – Кривий Ріг: КПГТЛ, 2017. – 469 с.

У збірнику подано доповіді учасників конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці». Видання розраховане на керівних кадрів професійної освіти, наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, слухачів та студентів.

Статті подано в авторській редакції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

© КПГТЛ, 2017

© Колектив авторів, 2017

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаю всіх з початком роботи науково-практичної конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», яка сприятиме окресленню нових перспектив щодо підвищення рівня підготовки конкурентоздатних фахівців та їх привабливості на ринку праці.

Сьогодні професійна освіта долає непростий шлях реформ. Однак вона є одним із головних чинників розвитку країни, яка повинна швидко реагувати на виклики часу та відповідати потребам виробництва. Для цього необхідно цілеспрямовано запроваджувати нові форми роботи, що дозволить професійній освіті стати більш гнучкою, якісною, результативною, а відтак – конкурентоздатною.

Переконали, що робота науково-практичної конференції, інноваційний досвід у регіонах, творчі надбання учасників, здобутки освітньої практики, пропозиції та рекомендації сприятимуть успішному реформуванню професійної освіти.

Усім учасникам конференції висловлюю глибоку вдячність за самовіддану працю, за навчання та виховання підростаючого покоління – творців майбутнього нашої країни.

Бажаю плідних контактів, збагачення досвідом, ініціативи в реалізації завдань, визначених сучасним розвитком професійної освіти. Щиро сподіваюсь, кожен із учасників отримає професійне задоволення від результатів спільної роботи.

**Директор департаменту освіти
і науки облдержадміністрації**

О.В.ПОЛТОРАЦЬКИЙ

Шановні учасники та гості конференції!

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області щиро вітає учасників науково-практичної конференції, присвяченої обговоренню проблемних питань «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», яка відбувається на базі Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею у рамках проведення експериментальної роботи всеукраїнського рівня «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю у професійно-технічних навчальних закладах».

Відаючи належне наполегливій роботі колективу навчального закладу та зусиллям усіх партнерів, які опікуються проблемами і підтримують професійно-технічну освіту, констатуємо, що професійна підготовка конкурентоздатних фахівців є актуальною проблемою як професійної освіти, так і освіти загалом.

Політичні, соціально-економічні перетворення в українському суспільстві спонукають профтехосвітян до розвитку, трансформування та перетворення освітніх процесів, переходу від традиційної моделі до розбудови механізму децентралізації державного управління освітою на засадах демократичного місцевого самоврядування.

Вважаємо, що науково-практична конференція є вдалою нагодою для спеціалістів і науковців не тільки обмінятися досвідом, новими напрацюваннями, досягненнями, відкриттями, а й ознайомитися із сучасною практикою професійної підготовки фахівців.

Щиро бажаємо плідної роботи конференції та нових творчих результатів у практичній підготовці робітничого потенціалу держави.

З повагою
директор НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області
заслужений працівник освіти

Віктор Василенко

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаємо вас у нашому славетному місті, місті руди і металу.

Криворіжжя по праву називають «індустріальною коморою» України.

Кривий Ріг – один із найбагатших на корисні копалини районів України.

Більшість із відомих родовищ пов'язані зі стародавніми породами Українського щита. Найбільш важливими серед них є рудні родовища, поклади бурого вугілля, мармуру, доломітів (40% балансових запасів України), покривельних та талькових сланців, сурику, охри, будівельних пісків, суглинків, скандію, ванадію та ще близько 40 елементів таблиці Менделєєва, комплексне використання яких дозволить забезпечити добробут майбутніх поколінь громадян України.

Загальні розвідані запаси залізних руд у Кривбасі складають понад 32 млрд. тонн.

Сучасний Кривий Ріг – це велике індустріальне місто, про що свідчить той факт, що місячний обсяг виробництва промислової продукції дорівнює аналогічним показникам столиці України – міста Києва.

Економічний потенціал міста представляють близько 6 тисяч підприємств. Промисловість міста налічує 87 великих підприємств різних галузей: чорної металургії, машинобудівної, будматеріалів, хімічної, поліграфічної, деревообробної, легкої, харчової тощо.

У Кривому Розі розташовано 8 із 11 підприємств України з видобутку та переробки залізорудної сировини, а також підприємства з обслуговування основного виробництва. Тому головною містоутворювальною галуззю, яка стійко визначає профіль міста в територіальному розподілі праці, є чорна металургія. У Кривому Розі розташований один із найбільших у світі металургійних комбінатів – Арселор Міттал Кривий Ріг, п'ять гірничо-збагачувальних комбінатів – Північний, Південний, Центральний, Новокриворізький, Інгулецький, три рудоремонтні заводи та інші.

Криворіжжя цінне не лише тому, що воно має потужний виробничий комплекс. З кожним роком у Кривому Розі вдосконалюється мережа закладів освіти, науки, культури, спорту, охорони здоров'я тощо. Відоме наше місто і науковцями, заслуженими діячами мистецтв, наявністю самодіяльного культурно-творчого потенціалу. Місто стало центром відомих фестивалів, конкурсів.

Наші земляки роблять так багато цікавого і головне – корисного не лише для Криворізького краю, а й усієї України. Невипадково наше місто називають містом-трудівником. Наша мета – зробити його містом для трудівників.

В місті проживає близько 640 тисяч населення. Ми пишаємось своїми культурними надбаннями, високим духовним потенціалом. Та головне надбання Криворіжжя – його люди, і перші серед них – робітники.

В Кривому Розі продумана чітка система підготовки робітничих кадрів: це 60 закладів, установ, організацій різних форм власності і підпорядкування, які готують кваліфікованих робітників більш ніж за 250 професіями, в їх числі 14 професійно-технічних навчальних закладів державної форми власності, в

яких навчаються близько 10-ти тисяч учнів. Багато хто з них продовжує своє навчання в ДВНЗ «Криворізький національний університет», Криворізькому металургійному інституті Національної Металургійної Академії України тощо.

Досвід соціального партнерства професійно-технічних навчальних закладів із замовниками кадрів, роботодавцями, галузевими профспілками при активному сприянні виконавчої влади та участі громадськості був заслуханий і позитивно оцінений колегією Міністерства освіти науки України (2013рік) і відзначений золотими медалями Міжнародних виставок (2012, 2015роки).

Кривий Ріг – це регіон, який завжди славиться своїми інноваційними пошуками. У місті проводиться значна робота в плані реформування професійно-технічної освіти з урахуванням потреб сучасного ринку праці.

Кривий Ріг – це місто робітниче, і наше кредо: бути майстром «золоті руки» не менш почесно, ніж бути «золотою головою»; нам до вподоби бути містом «синіх комірців», як термін визначення еліти робітників у всьому світі. Тому що сьогоднішній робітник – це робітник, який володіє сучасними технологіями, комп'ютерною технікою і його завтрашній день – це не лопата і кайло, а комп'ютер і робототехніка.

Тож бажаю учасникам конференції плідної роботи в нашому робітничому місті.

Ласкаво просимо!

З повагою
Заступник міського голови

В.Берлін

Шановні учасники та гості конференції!

Прийміть найщиріші вітання з нагоди відкриття науково-практичної конференції з проблеми «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», покликаної репрезентувати досягнення системи професійної освіти, сприяти обміну досвідом, інноваційними ідеями, прогресивними педагогічними технологіями та здобутками науково-освітньої праці.

Нині сучасність потребує все більше фахівців, які могли б з гідністю конкурувати на ринку праці. Саме від працівників професійної освіти та науковців залежить рівень конкурентоздатності фахівців. Впевнений, що сьогоднішня конференція буде певним поштовхом у вирішенні існуючих проблемних питань та визначенні перспективних напрямів у підвищенні рівня конкурентоздатності фахівців, забезпечить поєднання зусиль у дослідженні актуальних питань як теорії, так і практики, стане дієвим поштовхом втілення нових цікавих ідей оптимізації нашої спільної діяльності задля розвитку підростаючого покоління.

Шановні учасники конференції! Бажаю вам успіхів у здійсненні поставлених завдань, досягненні омріяних цілей та підкоренні нових вершин професійної майстерності в навчанні, вихованні, управлінні та наукових дослідженнях!

***Голова Покровської
районної у місті ради***

V.V. Коритнік

Шановні друзі, гості, колеги!

Щиро Вітаю Вас з відкриттям науково-практичної конференції на базі одного з кращих професійно-технічних закладів славетного міста Кривого Рогу та й держави в цілому – Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею.

Мені, як керівнику потужного гірничого підприємства України «Криворізький залізнорудний комбінат», є що сказати з приводу формування конкурентоздатних фахівців гірничого профілю на базі цього професійно-технічного навчального закладу. Недаремно ми називаємо Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей – базовим ПТНЗ нашого підприємства!!! Протягом багатьох років навчальний заклад готує для нашого підприємства та підприємств гірничо-металургійної галузі міста майбутніх кваліфікованих робітників (прохідників, кріпильників, гірників очисного забою, машиністів бурової установки, електрослюсарів та електрогазозварників). Молоді хлопці не тільки проходять виробничу практику та виробниче навчання на робочих місцях (з оплатою за проходження практики) й здобувають перший досвід роботи на нашому підприємстві, а й за її підсумками отримують перше робоче місце на комбінаті.

Хочу зазначити, що щорічно практику проходять до 100 учнів ліцею, працівники служби персоналу підприємства разом з керівництвом ліцею проводять спільні заходи профорієнтаційної роботи серед учнів шкіл району та міста; на базі Учбово-курсового центру підприємства – педагогічні працівники ліцею спільно з учнями відвідують екскурсії, де їм проводять майстер класи на навчальному полігоні, наочно ознайомлюються з обладнанням, яке використовується та експлуатується у шахті; спільно погоджуємо програми для ліцею в різних питаннях тощо.

Життя та світ постійно змінюються, змінюється й виробництво: технології вибитуку залізної руди, проходка та будівництво горизонтів у шахті, тому ми зацікавлені в одному, щоб молодий робітник був обізнаний і конкурентоздатний, відповідав всім вимогам кваліфікованого робітника на ринку праці.

На комбінаті активно проводиться політика технічного переоснащення виробництва. Впровадження високопродуктивної техніки провідних світових виробників «Atlas Copco» і «Sandvik» дозволяє значно прискорити будівництво підземних горизонтів на всіх чотирьох шахтах та за новими технологіями здійснювати випуск і доставку руди на очисних роботах. На комбінаті працює понад 50 одиниць сучасної високопродуктивної техніки: 14 гірничопрохідницьких комплексів (28 одиниць) шведської компанії «Atlas Copco» і фінської «Sandvik», 2 комбайни фінського виробництва для безлюдної проходки піднятєвих виробок. Окрім цього, на службі гірників – 7 навантажувально-доставочних машин (НДМ) LK-07,1 НДМ LH-307, 4 НДМ ST2D, 1 самоскид для транспортування гірничої маси в підземних умовах, 4 верстати кернового буріння Diames, 5 установок для кріплення виробок спеціальною торкрет-сумішшю «Meuco Piccola» фірми BASE.

Тому вважаю, що програма підготовки гірника повинна містити предмети і питання, які б розкривали комплекс робіт з експлуатації та обслуговування нових комплексів (машин), що працюють в умовах сучасного виробництва.

Ми є соціальними партнерами і у нас спільна мета: забезпечення потреби кваліфікованих робітничих кадрів для гірничодобувної галузі!

І я вважаю, що спільна діяльність ліцею і нашого підприємства може служити прикладом ефективного взаємозв'язку в даному напрямку співпраці виробництва і освіти на рівні всієї країни!

Бажаю всім учасникам творчого натхнення, плідної співпраці та результативних напрацювань, перспективного обміну ідеями і досвідом співпраці ПАТ «Кривбасзалізрудком» та КПГТЛ.

Зичу усім миру, місного здоров'я та впевненості у завтрашньому дні!

***З повагою,
Керівник
ПАТ «Кривбасзалізрудком»***

Ф.І. Караманиць

Вельмишановні колеги!

Радий вітати всіх учасників з відкриттям науково-практичної конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці».

Зважаючи на актуальність проблеми, вважаю, що сьогоднішнє обговорення сприятиме окресленню інноваційних перспектив щодо підвищення рівня підготовки, привабливості випускників закладів професійної освіти на ринку праці та зростанню їх конкурентоздатності.

Переконаний, що робота конференції, інноваційний досвід у регіонах, пропозиції та рекомендації учасників сприятимуть підвищенню якості підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти та стануть вагомим внеском у розвиток системи професійної освіти та її реформування.

Вважаю, що сьогодні є чудова нагода для педагогічних працівників та науковців з різних регіонів України, не тільки обмінятися досвідом, новими напрацюваннями, досягненнями, відкриттями, а й ознайомитися з сучасними підходами у підготовці конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці.

Переконаний, що професіоналізм педагогічних колективів та науковців сприятиме успішному виведенню професійної освіти на більш високий рівень.

Усім освітянам висловлюю щире подяку. Бажаю учасникам науково-практичної конференції плідної роботи та нових творчих здобутків.

З глибокою повагою хочу побажати всім успіху в дискусіях, плідної та натхненної роботи, подальших професійних звершень та творчих контактів.

**Заслужений працівник освіти,
директор
Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею**

В.Г. Сиротюк

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

<i>Велигодська Л. С.</i> Підготовка конкурентоздатних фахівців в умовах професійного навчального закладу: практичний аспект	20
<i>Гребенькова Г. В.</i> Модернізація професійної освіти у контексті європейських вимог	24
<i>Грищенко О. Б.</i> Вплив Європейського Союзу на модернізацію системи професійно-технічної освіти в Україні (на прикладі Європейського фонду освіти)	30
<i>Докторович В. М.</i> Дуальна система підготовки кваліфікованих робітників як форма інтеграції професійної освіти і виробництва	36
<i>Жерновенков О. В.</i> Галузева соціалізація учнів професійних навчальних закладів як складова інтеграційних процесів у професійній освіті	39
<i>Кантур О. В.</i> Суть та місце інтеграційних процесів у сучасній системі професійної освіти	43
<i>Кір'янова В. В.</i> Інтегровані уроки математики в системі професійно-технічної освіти	47
<i>Клещенко І. М.</i> Стратегічна мета профтехосвіти в Україні та її реалізація в умовах економічної кризи	54
<i>Лебедська Г. В.</i> Умови формування конкурентоспроможного фахівця	58
<i>Любченко Н. В.</i> Освітній кластер: дефініція та ресурс інтеграції освіти, науки та бізнесу	63
<i>Мацюк О. П.</i> Інтеграція навчальних предметів як спосіб підвищення якості професійних умінь учнів	67
<i>Савченко І. М., Мірошниченко К. Б.</i> Результати анкетування роботодавців, учнів, педагогів професійного навчання – учасників всеукраїнського експерименту щодо впровадження елементів дуальної системи професійної підготовки кваліфікованих робітників в Україні.	69
<i>Саприкіна Л. А.</i> Формування професійних компетенцій учнів через використання педагогічної технології інтегрованого навчання	71

<i>Супрун В. В.</i> Демократизація управління професійно-технічною освітою: регіональний аспект (на прикладі Дніпропетровської області).	75
<i>Удовіченко Н. В.</i> Система оцінки якості професійної підготовки в країнах Європейського Союзу.	80
<i>Циган В. В.</i> Соціальне партнерство – важлива умова ефективності управління професійно-технічними навчальними закладами при підготовці кваліфікованих робітників	88
<i>Шумило Ю. В.</i> Соціальне партнерство як умова розвитку конкурентоздатного фахівця	90
<i>Щербак О. І.</i> Проблема дуального навчання при підготовці конкурентоздатних фахівців	96

СЕКЦІЯ 2

РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННІ ОСВІТОЮ

<i>Батрак А. С.</i> Теоретичні аспекти розвитку позитивного іміджу сучасного загальноосвітнього навчального закладу	99
<i>Бідна Н. А.</i> Управлінський аспект у роботі заступника директора з навчально-виробничої роботи зі старшими майстрами	106
<i>Братко М. В.</i> Сучасний контекст управління підготовкою фахівців у професійних та вищих навчальних закладах	108
<i>Василенко О. В.</i> Ефективність застосування сучасних освітніх технологій у закладах професійно-технічної освіти	113
<i>Волкова Н. В.</i> Інформаційно-комунікаційні технології в системі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів	115
<i>Єгорова Л.М.</i> Особливості використання сучасних інтернет-технологій в середовищі MOODLE для діагностування діяльності студентів при вивченні хімії	117
<i>Єгорова Н. М.</i> Роль сучасних освітніх технологій у професійному навчальному закладі в умовах викладання суспільних дисциплін	121
<i>Зайда Т. М.</i> Освітній менеджмент в управлінні професійно-технічними навчальними закладами	126

<i>Зайцева О. О.</i> Формування сучасних професійних компетентностей викладачів як запорука забезпечення якості освіти	129
<i>Казаков Є. П.</i> Значення інформаційних технологій у підготовці конкурентоздатного фахівця	134
<i>Ломова Ю. В.</i> Впровадження сучасних освітніх технологій у професійній підготовці учнів Дніпропетровського професійного залізничного ліцею	136
<i>Максимчук В. В.</i> Упровадження сучасних освітніх технологій у Головинському вищому професійному училищі нерудних технологій	140
<i>Молчанова А. О.</i> Теоретичні засади технологічного забезпечення освітнього процесу	145
<i>Пищик О. В.</i> Інноваційні технології формування іміджу професійно-технічних навчальних закладів	148
<i>Прилуцька Н. П.</i> Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальний процес	153
<i>Рибак С. М.</i> Роль сучасних освітніх технологій в управлінні Дніпропетровського професійного залізничного ліцею	156
<i>Ростока М. Л.</i> Принципи запровадження національної рейтингової системи навчальних досягнень учнів	159
<i>Середенко-Рожко Л. О.</i> Модель впровадження дистанційних технологій навчання в Криворізькому професійному будівельному ліцеї	161
<i>Сікірницька Т. М.</i> Соціально-психологічний алгоритм управління професійною адаптацією викладачів професійно-технічних навчальних закладів	164
<i>Труш В. І.</i> Роль методичної служби у підвищенні професійної компетентності педпрацівників	171
<i>Уманський А. Г.</i> Модель адаптації навчального закладу до ринків освітніх послуг та праці	175
<i>Яблунівська С. В.</i> Роль сучасних освітніх технологій у розвитку та управлінні освітою	181

СЕКЦІЯ 3
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

<i>Безкровна В. І.</i> Педагогічні умови для розвитку науково-дослідної роботи учнів як засіб підвищення пізнавальної діяльності	186
<i>Бельченко В. П.</i> Інтерактивне навчання як інноваційний підхід до організації навчального процесу	190
<i>Бірюкова Т. В., Павленко Т. В.</i> Використання сучасних інноваційних технологій в підготовці конкурентоспроможних фахівців	194
<i>Броннікова В. Б.</i> Особливості методики організації самостійної роботи учнів професійно-технічних навчальних закладів	197
<i>Будика С. В.</i> Інноваційні педагогічні технології на уроках спецтехнології електрогазозварників – орієнтація на формування конкурентоспроможного на ринку праці робітника	202
<i>Вдовиченко М. М.</i> Розвиток готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності	206
<i>Глуходід О. М.</i> Формування конкурентоспроможного фахівця через створення та впровадження в навчальний процес сучасних засобів навчання	210
<i>Грищук Т. С.</i> Практично-орієнтовані технології підготовки конкурентоздатних фахівців	215
<i>Гусак Л. В.</i> Проблемний метод навчання у професійно-технічних закладах: особливості впровадження	218
<i>Даценко В. В.</i> Науково-дослідна робота студентів як засіб підготовки конкурентоздатних фахівців	221
<i>Демченко В. Г.</i> Використання інноваційних технологій під час підготовки майбутніх фахівців лісового господарства	225
<i>Євницька І. В.</i> Роль авторського підручника у системі підготовки кваліфікованого робітника	229
<i>Іванов О. О.</i> Структура професійної компетентності операторів з обробки інформації та програмного забезпечення	232
<i>Іванова Т. І.</i> Візуальна модель змісту уроку в технології інтенсифікації навчання за фахом кухар, кондитер	235

<i>Івахнюк Г. Ю.</i> Електронні навчально-методичні комплекси у підготовці конкурентоздатних фахівців	239
<i>Колесник С. М.</i> Електронний лабораторний практикум з будівельного креслення: перспективи вдосконалення сучасних засобів навчання	243
<i>Корененко Г. Г.</i> Впровадження інноваційних технологій навчання – запорука якісної підготовки висококваліфікованих робітників	246
<i>Костенко О. В.</i> Інтеграція інформаційних та ігрових технологій в організацію самостійної роботи майбутніх обліковців	248
<i>Котельва М. В.</i> Професійна компетентність майбутніх кваліфікованих робітників як критерій їх конкурентоспроможності на ринку праці	254
<i>Лаврентьєва О. О.</i> Професійна підготовка конкурентоздатних інженерів-педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах: історія, сучасність і тенденції розвитку	258
<i>Мавдрик Т. М.</i> Створення та організація роботи навчально-практичних центрів нових виробничих технологій на базі професійно-технічних навчальних закладів	261
<i>Максименко І. О.</i> Впровадження виробничих інновацій у навчальний процес професійного навчального закладу: практичний аспект	265
<i>Мараховська Н. С.</i> Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників засобами інформаційно-комунікаційних технологій	270
<i>Масюк О.В.</i> Роль професійно-технічної освіти у процесі реформування системи освіти і підготовки робітничих кадрів для ринку праці	275
<i>Мещанінов С. К., Співак В. М.</i> Корпоративно-орієнтована методика навчання	277
<i>Миронова М. С.</i> Педагогічні умови розвитку креативності учнів ПТНЗ у процесі вивчення інформатики	279
<i>Мірча Н. В.</i> Реалізація діяльнісного підходу на уроках математичних дисциплін у професійно-технічних навчальних закладах	282
<i>Могила А. С.</i> Енергозберігаючі технології в будівництві	285
<i>Науменко Т. А.</i> Методи активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках	288

іноземної мови

Пальчевська Т. Г. Організація та проведення щорічного внутрішнього та всеукраїнського ярмарку в навчально-тренувальній фірмі «Спокуса» **292**

Погрібна В. І. Використання робочих зошитів як засобу підвищення ефективності професійної підготовки конкурентоздатного фахівця **295**

Рогальова Л. М. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках виробничого навчання **297**

Рудик О. Ю., Яворський І. І. SOLIDWORKS у професійній підготовці конкурентоздатних фахівців **300**

Скорик С. І. Сучасні підходи до методики викладання спеціальної технології «прохідник» **304**

Соколова С.В. Формування правової культури майбутніх фахівців в умовах сучасного українського суспільства **309**

Стойчик Т. І. Підготовка конкурентоздатних фахівців в умовах професійного навчального закладу **311**

Сулима В. М. Формування професійних компетентностей учнів шляхом поєднання теорії і практики під час навчальних занять **316**

Сулима Т. С. Формування готовності педагогів професійного навчання до організації виробничого навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів **320**

Тарасова О. В. Активізація творчої діяльності як засіб формування професійної мобільності майбутніх фахівців **326**

Тарасюк І. В. Особливості професійної підготовки конкурентоздатних фахівців харчової промисловості **329**

Ханова О. В. Професійно-педагогічний саморозвиток педагога професійного навчання **333**

Хоменко Н. С. Процеси словотворення фахової термінології в електротехніці та електромеханіці **335**

Храбатин О. І., Стахів О. Г. Практичний аспект підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах навчально-тренувальних фірм **338**

Цьома Н. С. Основні передумови підготовки компетентних фахівців із

конкурентоспроможними навичками	341
<i>Шестак Н. Л.</i> Роль інноваційних педагогічних технологій в практиці роботи сучасного навчального закладу	345
<i>Шолох О. О.</i> Розробка та впровадження інтерактивних засобів навчання у підготовці майбутніх конкурентоздатних фахівців	348
<i>Штанір О. М.</i> Кейс-метод (casestudy) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців робітничих професій	352
<i>Юрко М. І.</i> Теорія та практика проведення майстер-класів	354

СЕКЦІЯ 4

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

<i>Авраменко О. О.</i> Сприяння розвитку професійної ідентифікації учня в процесі навчання у ДПТНЗ «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва»	357
<i>Бабаскіна А В.</i> Інноваційні технології навчання як важлива складова формування і розвитку конкурентоздатного фахівця	362
<i>Бабич Т. С.</i> Профорієнтаційна робота як профілактика соціальної дезадаптації молоді	366
<i>Бахмацький К. М.</i> Якісна професійна підготовка кваліфікованого робітника –передумова працевлаштування випускника ПТНЗ	368
<i>Баштаненко С. С.</i> Розробка проектів та будова робочих моделей приладів з професій через науково-технічну діяльність учнів	371
<i>Васильєва В. О.</i> Підготовка конкурентоспроможного фахівця у відкритому освітньому просторі	373
<i>Гачук О. В.</i> Створення і розвиток інклюзивного освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів для формування конкурентоздатного фахівця	376
<i>Гермак О. Л.</i> Електронний освітній ресурс як засіб формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів	380
<i>Гладченко О. В., Хоцькіна С. М.</i> Адаптаційні аспекти діяльності процесу професійного становлення випускників вищих навчальних закладів	384
<i>Грибок Є. О.</i> Етика мовлення – важливий компонент ділового спілкування	388

<i>Євтушенко О. В.</i> Творчий підхід до вивчення математики	390
<i>Карпенко О. В.</i> Сучасні тенденції професійне навчання дорослого населення в системі професійно-технічної освіти	392
<i>Керницька Т. В.</i> Інноваційні технології виявлення, підтримки та розвитку обдарованої молоді професійно-технічних навчальних закладів (з досвіду роботи ПТНЗ, м. Кривий Ріг)	494
<i>Кетица О. М.</i> Модернізація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в інформаційно-освітньому середовищі: теоретичний аспект	401
<i>Кичук С. Є.</i> Роль навчально-методичного центру ПТО в підвищенні ділової кваліфікації методиста навчального закладу	405
<i>Кошіль О. П.</i> Освітнє середовище навчального закладу як фактор розвитку особистості	408
<i>Красильник Ю. С.</i> Освітній брендинг як механізм формування та розвитку конкурентоздатного фахівця	412
<i>Купрієвич В. О.</i> Проблеми підготовки конкурентоздатних фахівців у професійно-технічному навчальному закладі	417
<i>Ленда І. Г.</i> Методична діяльність педагогів Дніпропетровського професійного залізничного ліцею	419
<i>Ляховко О. Д., Хоменко Л. І., Гінтер М. В.</i> Інформатизація як фактор підвищення якості системи професійно-технічної освіти	423
<i>Матухно О. Ч.</i> Впровадження інноваційних технологій в навчання перукарів через створення навчально-практичних центрів	424
<i>Меркулова О. О.</i> Політика в області якості – основа безперервного поліпшення якості освітніх послуг професійно-технічних навчальних закладів	427
<i>Нестерова І. В.</i> Сучасні методи професійно-теоретичної підготовки щодо розвитку конкурентоздатного робітника	431
<i>Осипенко С. М., Суєтова С. В.</i> Управління організацією проектної діяльності у державному навчальному закладі «Дніпрорудненський професійний ліцей»	435

<i>Пащенко О. В.</i> Ефективність оцінювання якості освітньої діяльності учнів закладів професійної освіти як показник професійної компетентності педагогічного працівника	441
<i>Пащенко П. О.</i> Створення сприятливих умов для підготовки конкурентоздатних кваліфікованих робітничих кадрів у професійно-технічних закладах	445
<i>Сергєєва Л. М.</i> Професіоналізм як основа конкурентоздатності	450
<i>Сніжинська С. В.</i> Роль фізики у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників легкої промисловості та сфери побуту	453
<i>Совдагарова Л. Б.</i> Використання сучасних інноваційних технологій в формуванні професійної компетенції кваліфікованих фахівців	454
<i>Станімак К. О., Сулима Т. С.</i> Психолого-педагогічні умови формування професійних інтересів учнів ПТНЗ у процесі фахової підготовки	457
<i>Штика Ю. В., Чхайло О. М.</i> Соціальне партнерство – як інструмент оновлення змісту професійної освіти для підготовки конкурентоздатних фахівців	460
<i>Юденкова О. П.</i> Професійна освіта у структурі кластера	464

СЕКЦІЯ 1 ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

*Велигодська Любов Станіславівна,
майстер виробничого навчання
Державного навчального закладу
«Димитровський професійний гірничий
ліцей», м. Миргород, Донецька область.*

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. В статті розглянуті інноваційні форми та методи підготовки кваліфікованих робітників для сфери обслуговування, конкурентоспроможних на ринку праці для торговельних підприємств.

Ключові слова. Торгово-технологічний процес, інтерактивні методи навчання: тренінг, товарознавчий диктант, гра: «Математичний ланцюжок», «Зрозумій мене», «Інтелектуал шоу».

Одним з основних факторів, що визначає економічний розвиток держави, є професійна підготовка кваліфікованих робітників, їхній освітній рівень. Належно підготовлені робітничі кадри – запорука могутності держави, адже лише професійно навчена, продуктивно зайнята людина спроможна забезпечити добробут собі й країні.

Продавець – наймасовіша та найпоширеніша професія серед торговельних працівників. Сучасний професійний продавець – це кваліфікований спеціаліст у галузі товарознавства, консультант і помічник покупця. Щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці, продавці повинні робити все, щоб задовольнити потреби клієнтів: бути ввічливими, вміти спілкуватись, досконало володіти інформацією про якість продуктів тих чи інших виробників, давати поради, пропонувати та переконувати в необхідності покупки тих чи інших товарів, відчувати настрій покупця, запобігати конфліктним ситуаціям.

Вирішенню цього завдання сприяє впровадження в навчальний процес дидактичних методів і засобів, мотивація пізнавальної діяльності учнів зі збільшенням частки самостійного вивчення і творчого перетворення ними програмного матеріалу на уроках виробничого навчання, що поєднує в собі задачі, зміст і методи навчання. Суть уроку складає правильна організація навчально-пізнавальної діяльності учнів. Перед кожним уроком ставлю перед собою мету: створити оптимальні умови для оволодіння кожним учнем міцних знань, для досягнення високого рівня розумової діяльності, розвитку пізнавальних здібностей і виховання учнів.

Мету й ефективність уроку виробничого навчання досягаю за умови: індивідуального та диференційного підходу до учнів; вибору раціонального

поєднання методів навчання, різних форм (групових та індивідуальних); організації пошукової діяльності, яка позитивно впливає на появу і розвиток пізнавальних інтересів учнів; вирішення комплексу поставлених задач.

Роль майстра виробничого навчання на уроці є особливою – на уроках я показую учням виробничі прийоми, які формують у них точні й конкретні способи виконання трудових дій, учні відпрацьовують трудові прийоми, характерні їх поєднання, оволодівають сучасними способами виконання робіт, засвоюючи професійні знання та вміння під час виконання виробничих завдань.

З цією метою я постійно слідкую за інноваційними матеріалами, які друкуються в журналах «Профтехосвіта», «Завуч», брошурах, вивчаю досвід передових педагогічних працівників, на їхньому досвіді розробляю свої матеріали, які використовую на уроках виробничого навчання. Велику допомогу мені надають методичні засідання в нашому ліцеї, на яких розглядаються питання інноваційних впроваджень на уроках, які б спонукали учнів до активізації пізнавальної діяльності. На уроках я здійснюю взаємозв'язок виробничого та теоретичного навчання, використовую дані місцевих та регіональних виробників, новинки, єдність термінології. Для виконання цієї мети я постійно відвідую уроки викладачів спецдисциплін. Це дає змогу вдосконалювати своє професійне мистецтво.

Готуючись до уроку, я починаю з визначення місця проведення (в торговому підприємстві або в класі-магазині ліцею) даного уроку з вивчення теми за програмою, уточнюю тему, мету уроку і у відповідності з цим визначаю тип та його структуру, розробляю схематичний план уроку, який дає змогу чітко орієнтуватися протягом всього уроку, а головне, він відображає насиченість та використання різноманітних форм та методів уроку, правильність організації навчального процесу.

Такий план уроку я почала складати після вивчення досвіду роботи майстрів виробничого навчання Кіровоградського професійного ліцею – Галини Сагайди і Ніни Мігаль з професійно-технічного училища №40 м. Новоукраїнка, Кіровоградської області.

Розробляю інструкційні карти з виконання учнями трудових прийомів і проведення учнями самоаналізу та взаємоаналізу, тести, опорні конспекти, картки КЗ, ККДЗ, картки з проблемними ситуаціями, з вирішенням виробничих задач, ілюстрації тощо, готую навчально-матеріальну базу, перевіряю придатність кожного робочого місця для вивчення навчального матеріалу і виконання намічених робіт, забезпечую їх матеріалами, інструментом і технічною документацією. Потім готую своє робоче місце і підбираю, а за необхідності виготовляю наочні посібники, які будуть використані на уроці.

Щоб активізувати творчу діяльність учнів на уроках виробничого навчання, використаю інноваційні технології, спеціальні методичні засоби з метою стимулювання, приведення в діяльний стан інтелектуальних, моральних, творчих та фізичних сил учнів для досягнення конкретної мети.

Необхідність впровадження інформаційних технологій в освіту очевидна і не потребує доказів. Електронні підручники, електронні бібліотеки, електронне тестування стали вже звичними поняттями. Таким чином, мною

розроблені наочні електронні посібники з тем: «Робота продавця у секції «Тканини»», «Робота продавця у секції «Готовий одяг»», «Асортимент хлібобулочних виробів», «Асортимент сирів», «Все про прянощі» «Родина риб та торгово-технологічний процес у рибному відділі» та інші [1,с.176-200].

На уроках виробничого навчання використовую сучасне торгове обладнання, нові товари. І щоб учням показати таке сучасне обладнання, я розробила яскраві кольорові каталоги. До розробки таких каталогів залучаю й учнів. Так учнями була розроблена велика кількість каталогів, найкращими з яких були: «Види освітлювальних приладів», «Керамічні вироби», «Металевий посуд», «Готовий одяг», «Кондитерські вироби» та інші. У електронному вигляді учні підбирають і матеріали з історії виникнення будь-якого товару, наприклад: історія виникнення хліба, звідки потрапила до нас картопля та інше. Це дає змогу більш активно залучати учнів до пошукової діяльності і підвищувати інтерес до обраної професії. Велику увагу приділяю місцевим та регіональним виробникам. Так, при вивченні асортименту хлібобулочних виробів використовую на уроках презентацію продукції Покровського, Селидівського хлібозаводу та інших [2,с.100-117], [4,с.176-180].

На уроках виробничого навчання використовую ігрові методи, тренінги, вікторини, тести, мозкову атаку, дискусії та інше. Рольові ігри я провожу в поточному інструктажі й використовую їх як засіб перевірки засвоєння учнями навчального матеріалу і закріплення професійних навичок. Учням розподіляються ролі торгових робітників сучасного підприємства, і учні їх виконують згідно знань, отриманих на уроках виробничого навчання. Використання такого методу гри дає змогу якнайкраще проявити учням свій професіоналізм та компетентність, а я маю можливість виявити недоліки та підготувати заходи щодо їх усунення. Учням дуже до вподоби гра «Зрозумій мене». Один – представник служби «Гаряча лінія» якогось супермаркету, інший – той, хто телефонує до служби, покупець. Представник «Гарячої лінії» вислуховує покупця і допомагає розв'язати проблему, обґрунтовуючи її наказами Міністерства економіки України та іншими документами.

Під час проведення ігрових моментів на уроці застосовую елементи таких відомих телевізійних інтелектуальних ігор, як «Що? Де? Коли?», «Інтелектуал шоу», колективні форми навчальної діяльності учнів, такі як робота в малих групах, бригадах. Проведення таких ігор викликає зацікавленість учнів, намагання досягнути кращих результатів.

Для продавця продовольчих товарів важливим є вміння швидко підраховувати вартість покупки. Для того, щоб навчити учнів рахувати, раніше завжди використовувала тільки калькулятори. Але постійне їх використання призводило до того, що учні звикали до калькуляторів. І тут я використовую гру: «Математичний ланцюжок». У цій грі я вголос називаю дії, а учні повинні рахувати усно і оголосити підсумок. Кожен учень рахує самостійно. Ця гра дуже проста, але викликає в учнів бажання ще і ще рахувати, а головне – вони починають згадувати таблицю множення. Наприклад: $15+5:4 \times 7-30 \times 2+20=30$. Далі завдання ускладнюю. Пропоную учням подумки йти по тротуару і звернути увагу на проїжджу частину дороги, по якій рухаються машини, мають

номерні знаки, і прошу швидко додати їх. Наприклад: 55-24; 79-21 та інші. При вивченні теми з асортименту товарів, я завжди використовую питання торгово-технологічного процесу, тобто приймання товарів, розміщення на зберігання, підготовка товарів до продажу та продаж. Для вивчення цього процесу учням надається багато інформації, яку не завжди вони запам'ятовують. Щоб якось допомогти їм, я стала впроваджувати опорні кольорові конспекти, виконані завдяки комп'ютерній технології. Це дало можливість отримати позитивні властивості, а саме:

- інтерес до яскравих малюнків, які мають професійну спрямованість;
- зорове запам'ятовування;
- засвоєння навчального матеріалу.

На заняттях завжди використовую елементи частково-пошукового, проблемного викладу навчального матеріалу. Наприклад: при вивченні теми «Організація торгово-технологічного процесу в молочному відділі» перед учнями ставлю виробничу ситуацію: покупець попросив продавця зважити 0.35кг вагової сметани (звичайну в/г з 30% жиру) у свою тару, але вона була забруднена. Ваші дії? [3, с.68-84, с.137-144].

В результаті учні не просто прослуховують інформацію, а й разом з майстром намагаються зрозуміти, що дають ці знання, де їх можна застосувати і як у даний момент вийти з тієї чи іншої ситуації. А головне – ці ситуації вимагають від учнів пошукових зусиль, спрямованих на пошук оптимальних шляхів. Застосовуючи цей метод, учні виявляють самостійність у роботі, розвивають творчу і пізнавальну діяльність, логічно мислять.

Робота в парах – метод, який я використовую найчастіше на уроках виробничого навчання для визначення і оцінки рівня знань учнів. Під час опитування за картками учні отримують завдання парами, але виконують їх самостійно, потім перевіряють результати напарника, оцінюють їх, коментують і доповнюють. Цей метод я використовую в поточному інструктажі, коли групу учнів поділяю на невеликі підгрупи (4-5 осіб), завдання виконують разом, але в кожній підгрупі призначаю бригадира, який відповідає за організацію робочого місця, наявність необхідного інвентарю, натуральних зразків товарів, необхідної документації для визначення якості товарів тощо.

Для контролю знань учнів розроблені тести I рівня складності, II рівня складності, III рівня складності та IV рівня складності. Тести складені з урахуванням диференційного й індивідуального підходу до учнів, їх розумових можливостей. Так, I рівень – для учнів, які мають середній рівень знань, II та III рівні для учнів достатнього рівня, IV рівень – для учнів з високим рівнем знань. Такі тести я почала використовувати після вивчення досвіду майстра в/н Мукачівського професійного ліцею сфери послуг Туріної Н. І.

Метод тестового контролю передбачає відповідь учня на тестові завдання за допомогою розставлення цифр, підкреслення потрібних відповідей, вставляння пропущених слів, знаходження помилок тощо. Це дає змогу за короткий час перевірити знання певного навчального матеріалу учнями всієї групи. Зручні тести і для статистичної обробки результатів перевірки та надання сучасності даному методу контролю.

Формування професійних умінь та навичок учнів, що здійснюються на уроках виробничого навчання, знаходять своє місце в подальшій роботі після уроку в гуртку лабораторії «Клас-магазин», який я очолюю. На їх засіданнях йде поглиблене вивчення навчального матеріалу, залучаються учні до пошуку матеріалів з історії виникнення тих чи інших продуктів, міфів та легенд, притч, прислів'їв, цікавих фактів та порад, складання електронних каталогів.

Учні, які відвідують гурток, виконують і практичні завдання: оформлюють навчальний стенд «Торгово-технологічний процес у магазині», виготовляють муляжі овочів, хлібобулочних виробів з солоного тіста або парафіну, іноді вони займаються плетінням з бісеру, які потім виставляють на конкурсах технічної та художньо-прикладної творчості і займають призові місця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Н.І. Інтегрований курс підготовки продавця непродовольчих товарів/ Н. І. Бабенко. – Київ: «Грамота», 2003. – 351с.
2. Власова А. В. Основи товарознавства непродовольчих товарів/ А. В. Власова. – Київ: Вікторія, 2006. – 206с.
3. Кришемінська А. Д. Інтегрований курс підготовки продавця продовольчих товарів: підручник/А. Д. Кришемінська. – К.: Вікторія, 2001. – 383 с.
4. Новикова А. М. Товарознавство та організація торгівлі продовольчими товарами: підручник /А. М. Новикова,Т. С. Голубкіна,С. А. Прокоф'єва. – М.: ПрофОбрИздат, 2002. – 357с.
5. Олійник О. М. Організація обладнання і технологія продажу продовольчих товарів/О. М. Олійник. – Київ: «ЛДЛ», 2004. – 278 с.

*Гребенькова Галина Володимирівна,
методист ДНЗ «Одеський центр
професійно-технічної освіти», м.Одеса*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему модернізації освітньої діяльності в галузі професійної освіти України у контексті європейських вимог, піднесення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців, відповідність європейському ринку праці, впровадження Національної рамки кваліфікацій при розробці Державних стандартів професійно-технічної освіти.

Ключові слова: компетентність, якість освіти, конкурентоздатний фахівець, Національна рамка кваліфікацій, Державний стандарт професійно-технічної освіти.

Покращення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців, відповідність європейському ринку праці, створення умов для

працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів на теренах України і Європи є основним завданням модернізації професійної освіти в контексті європейських вимог.

Країни Європейського Союзу дієвим інструментом забезпечення якості освіти визнали компетентнісний підхід, який сьогодні утверджується в більшості європейських національних освітніх систем.

Процес модернізації освіти, окреслений у Національній доктрині розвитку освіти, затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002. Національна доктрина констатує, що освіта повинна готувати людину, органічно адаптовану до життя у світі багатоманітних зв'язків – від контактів із найближчим оточенням до глобальних зв'язків. Стає очевидним, що держава буде тим успішнішою, чим більшою мірою її громадяни будуть здатні до спілкування зі світом. Отже, необхідно формувати особистість, здатну до сприйняття і творення змін, налаштовану на сприйняття зміни як природної норми, а застою, незмінності, застигlosti як прикрого винятку [2, с. 12].

Вітчизняні науковці Н. В. Абашкіна, Н. М. Бідюк, О. В. Глузман, Т. М. Десятов, В. О. Кудін, О. В. Матвієнко, Н. Г. Ничкало, Л. П. Пуховська, А. А. Сбруєва, С. О. Сисоєва наголошують на необхідності широкого вивчення інноваційних підходів до професійного навчання в умовах неперервної освіти, а також потреби якісних змін у підготовці педагогів професійної школи, зокрема, створення єдиного освітнього середовища професійної освіти в умовах європейської інтеграції.

Ідея європейської інтеграції, яка охоплює дедалі ширші сфери життєдіяльності держав і суспільств та нових членів ЄС, стає вирішальним чинником у формуванні європейської та національної тотожності, а також у зближенні освітніх систем і розробці європейських освітніх стандартів. Значною частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останніми десятиріччями в європейських країнах і пов'язані з визнанням вагомості освіти, є розвиток професійної освіти.

Відповідно до Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні, забезпечення якості робочої сили та підвищення її конкурентоспроможності на ринку праці зумовлюють, зокрема, необхідність:

- застосування гнучких модульних технологій професійного навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації виробничого персоналу;
- створення незалежної системи оцінювання рівнів професійної підготовки з урахуванням вимог до кваліфікації робітників відповідно до міжнародних стандартів якості;
- обґрунтування критеріїв якісної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації робітників;
- розроблення стандартів професійної компетентності на професії та види робіт з урахуванням перспектив розвитку виробництва;
- модернізації матеріально-технічної бази професійної освіти та вдосконалення навчально-методичного забезпечення.

Національна рамка кваліфікацій відіграє вирішальну роль у підтримці реформ у галузі професійної освіти і навчання.

Цінність Національної рамки кваліфікацій полягає в тому, що вона має допомогти особі, яка здобуває робітничу професію: самостійно обрати траєкторію навчання та розробити план побудови кар'єри; без перешкод перейти на інший кваліфікаційний рівень на основі наступності професійно-технічної та вищої освіти (нині спостерігається певна ізольованість систем, практично відсутній їх взаємозв'язок); підтвердити й забезпечити врахування набутих нею в процесі трудової діяльності або професійної підготовки компетенцій для продовження навчання за відповідним кваліфікаційним рівнем.

Питання щодо проведення незалежної оцінки якості компетенцій випускників ПТНЗ та інших категорій громадян, які набули таких компетенцій в процесі трудової діяльності чи шляхом неформальної освіти, стає дуже важливим.

Освіта дорослих є чинником, який забезпечує безпосередній процес розвитку особистості й визначає шляхи реалізації та оновлення цього процесу. Найбільшими проблемами, які вимагають негайного розв'язання, є передусім створення системи освіти дорослих як такої. Це вимагає розробки підходів щодо визнання і сертифікації формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих, ключовим компонентом яких має стати система акредитації й оцінювання попереднього досвіду і знань особистості.

Сьогодні така практика існує в переважній більшості країн Європейського Союзу, й вона дає позитивні результати. За таких умов працівник зацікавлений у постійному підвищенні своєї кваліфікації, набутої різними шляхами. Для реалізації такої моделі в Україні необхідно створити незалежні інституції сертифікації кваліфікацій.

ДНЗ «Одеський центр професійної освіти» у своєму розвитку приділяє найбільшу увагу професіям будівельної галузі, які ми вважаємо найбільш перспективними на ринку праці, в першу чергу, нашої країни, а також країн Євросоюзу. Це такі професії, як електрозварник, монтажник з утеплення будівель, сантехнік, монтажник гіпсокартонних конструкцій, облицювальник-плиточник, муляр, монтажник залізобетонних конструкцій. Всі вони характеризуються швидкою зміною технологій, появою новітніх матеріалів, устаткування, внаслідок чого потребують оперативного внесення змін до навчальних програм. І тільки варіативною частиною існуючих стандартів охопити ці зміни неможливо. Довготривалий процес розробки стандартів за старими принципами не дає можливості адекватно реагувати на виклики сьогодення. Тому створення стандартів, заснованих на компетенціях, надає значно більше можливостей узгодження програм навчання з роботодавцями та пристосування їх до новітніх технологій.

Наш навчальний заклад вже має досвід роботи з новим Державним стандартом ПТО, заснованим на компетенціях (згідно з НРК) – це стандарт для професії «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування».

Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки (підвищення кваліфікації) робітників з професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування» розроблено відповідно до Конституції

України та інших нормативно-правових актів, серед яких постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікації», та Методичних рекомендацій щодо розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій на основі компетентнісного підходу, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26 квітня 2012 р. № 522 і є обов'язковим для виконання усіма професійно-технічними навчальними закладами, підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють (або забезпечують) підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників, незалежно від їх підпорядкування та форми власності.

Наші співробітники (викладачі спецдисциплін та майстри виробничого навчання) брали активну участь у розробці стандарту, навчальних планів, програм, навчально-методичного забезпечення (підручників, робочих зошитів).

Особливостями такого стандарту є те, що освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника розроблена на основі кваліфікаційної характеристики, вона охоплює сукупність необхідних професійних і ключових компетенцій, структурованих у базовий блок і навчальні модулі.

Вимоги до результатів навчання визначаються за завданнями та обов'язками кваліфікаційної характеристики. За результатами оволодіння базовим блоком проводиться контроль, а за результатами оволодіння кожним рівнем кваліфікації – проводиться державна, або проміжна кваліфікаційна атестація, що включає перевірку теоретичних знань та практичних умінь і визначається двома параметрами: «знає – не знає»; «вміє – не вміє».

Поточне оцінювання проводиться відповідно до чинної нормативно-правової бази.

Передумовою опанування кожним навчальним модулем є оволодіння базовим блоком. При первинній професійній підготовці виробничу практику кожного модуля можна об'єднати. В такому разі кваліфікаційна атестація проводиться один раз по завершенню виробничої практики.

Успішне засвоєння кожного навчального модуля передбачає видачу документа – сертифікату із зазначенням опанованої компетенції.

Особі, яка опанувала курс професійно-технічного навчання і успішно пройшла кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» з набутої професії відповідного розряду та видається свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Випускнику професійно-технічного навчального закладу другого та третього атестаційних рівнів, якому присвоєно освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник», видається диплом, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розроблення критеріїв оцінювання проводиться Державною атестаційною комісією.

Типові програми базового блоку та навчальних модулів визначають зміст професійних і ключових компетенцій та перелік предметів, що забезпечують їх

формування.

Професійні та ключові компетентності формуються в процесі загально-професійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки.

Робочі навчальні плани та програми розробляються навчальним закладом та погоджуються із замовником робітничих кадрів.

Національна рамка кваліфікацій дозволяє визначати рівні кваліфікації, додержуючись єдиних принципів і критеріїв опису усіх кваліфікаційних рівнів, забезпечує розумно широкий об'єм кваліфікацій, дає змогу залучати максимально можливе коло роботодавців та їх об'єднань до розробки навчальних планів і програм.

Основою кваліфікацій стають функції робітника (компетенції), а кваліфікаційні рівні визначаються на основі знань та навичок. Відсутнє оцінювання по балах, знає-не знає, вміє-не вміє – ось основний критерій оцінювання. Кваліфікація є формальним визнанням відповідності стандарту чи набору стандартів, який підтверджений свідоцтвом, дипломом тощо.

В той же час існує потреба:

- паралельної розробки механізмів оцінювання компетенцій (незалежна кваліфікаційна атестація);
- зарахування попередніх результатів – розробка нормативної бази та методів визнання навчання, що здійснюється в різних програмах і контекстах;
- формування нормативної і методичної основи для визнання неформального навчання;
- переорієнтація систем професійної освіти усіх рівнів на компетенції;
- розроблення ефективної системи забезпечення якості.

Офіційне визнання цінності отриманих компетенцій для ринку праці та подальшої освіти і навчання поки ще не прийняте законодавчо, під це поки що немає нормативної бази.

Втім, кваліфікація дає право на здійснення трудової діяльності.

Для ПТНЗ вирішення основних проблем розвитку професійно-технічної освіти на сучасному етапі має бути спрямоване на забезпечення регіональних (місцевих) ринків праці робочою силою з відповідних професій і кваліфікацій. При цьому якість підготовки фахівців має відповідати не тільки вимогам сучасності, а й враховувати перспективний розвиток галузей господарства країни. Стратегічне планування розвитку ПТНЗ має відповідати державній політиці в галузі профтехосвіти, враховувати передовий вітчизняний і зарубіжний досвід, реальні можливості навчального закладу та регіональні умови.

На жаль, стандарти з багатьох професій швидко застарівають і потребують оновлення. Забезпечення належної якості професійно-технічної освіти шляхом впровадження у навчальний процес державних стандартів з конкретних професій нового покоління на основі НРК, інформаційно-комунікаційних технологій, оснащення новим обладнанням та технікою професійно-технічних навчальних закладів, оптимізація мережі професійно-технічних навчальних закладів шляхом утворення на їх базі сучасних

навчальних закладів, орієнтованих на підготовку кваліфікованих робітничих кадрів для задоволення потреб економіки держави та ринку праці, соціальне партнерство, залучення роботодавців до розробки стандартів ПТО, децентралізація управління ПТНЗ дасть змогу забезпечити комплексну модернізацію професійно-технічної освіти, що підвищить професійно-кваліфікаційний рівень робітників та сприятиме їх соціальному захисту.

Приєднання України до Європейського Союзу відкриває цікаві перспективи, оскільки створює можливість використання досвіду, перевірених рішень, демократичних моделей громадського життя та сучасних технологій освіти. Вхідження національної професійної освіти в єдиний освітянський простір є необхідною умовою інтенсивнішого розвитку всіх галузей української економіки саме тому, що освіта є основою і обов'язковою передумовою та ключовим аспектом будь-яких економічних перетворень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк А. В. Освітня політика Європейського Союзу / А. В. Василюк // Шлях освіти. – 2007. – №3. – С. 13-17.

2. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – 216 с.

3. Ларионова М. В. Сотрудничество в сфере образования в Европе: нормативная основа, методы и инструменты кооперации / М. В. Ларионова. – М.: Университетская книга: Логос, 2006. – 336 с.

4. Ничкало Н. Г. Шляхи розв'язання проблем / Н. Г. Ничкало // Профтехосвіта України: ХХ століття: Енциклопедичне видання / За ред. Ничкало Н. Г. – К.: Видавництво «АртЕк», 2004. – 876 с.: іл.

5. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2008. – №1. – С. 57-69.

6. Пальчук М. І. Деякі аспекти підготовки педагогічного персоналу для системи професійної освіти в умовах європейської інтеграції / М. І. Пальчук // Проблеми сучасної педагогічної освіти: сб. ст.: Вип. 14. Ч. 2. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С. 37-42. – (Педагогіка і психологія).

7. Паршина Н. П. Національна рамка кваліфікацій та ДСПТО, заснований на компетенціях: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/prof-tech/topic/prez.ppt>

8. Тимошенко З. І. Соціально-політичні аспекти та перспективи участі України в Болонському процесі / З. І. Тимошенко // Україна – суб'єкт європейського освітнього простору: матеріали міжнародної наук.-практ. конф., Київ, 24-25 травня 2005 р. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – С. 5-19.

Грищенко Олег Борисович,
викладач Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ФОНДУ ОСВІТИ)

Обраний Україною курс на поступову інтеграцію з Європейським Союзом вимагає комплексного та всеохоплюючого реформування практично всіх сфер життєдіяльності нашої держави. Не може залишатися осторонь і вітчизняна система підготовки робітничих кадрів. Структурні зміни, що відбуваються в сучасній українській економіці та суспільстві, вносять суттєві корективи до змісту підготовки у професійно-технічних навчальних закладах майбутніх кваліфікованих фахівців, здатних до творчої праці, професійного розвитку, засвоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій, і найголовніше – конкурентоспроможних на ринку праці.

Однак підготовка на новітніх засадах компетентного спеціаліста має неодмінно супроводжуватися комплексним реформуванням всієї системи освіти в нашій країні, яка, на превеликий жаль, слабо інтегрована до європейського освітнього простору. При цьому слід добре розуміти, що відхід від архаїчних пострадянських стереотипів повинен бути компенсований активним впровадженням передового освітянського досвіду країн Європейського Союзу, в яких підготовка молодого фахівця завжди проводиться з урахуванням вимог ринкової економіки та з використанням найновіших досягнень науково-технічної революції.

Метою даної статті є дослідження впливу європейських інституцій на стан реформування системи професійно-технічної освіти України на прикладі діяльності Європейського фонду освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Задля досягнення поставленої мети було проаналізовано та узагальнено існуючу наукову та науково-популярну літературу, а також публіцистичні видання. Слід одразу зазначити, що на сьогоднішній день у науковому обігу відсутні не те що монографії, а й навіть повноцінні наукові статті з вказаної проблеми. І це при тому, що питання інтеграції України до європейського цивілізаційного простору належить до стратегічних завдань держави.

Зазвичай дослідники надають пріоритет вивченню Болонського процесу та його впливу на модернізацію вищої школи в нашій країні. Натомість проблема реформування професійно-технічної освіти розглядається слабо. Винятком є аналітичні матеріали самого Європейського фонду освіти, які надають найбільш цілісну картину для розуміння місця європейських структур в реорганізації вітчизняної системи професійної підготовки [9-13]. Також варто згадати розробки таких українських дослідників як Н. Авшенюк [1],

Ю. В. Грищук [3], Л. О. Курія [4], Н. Постригач [5], Л. М. Сергеевої [7], С. О. Сисоєвої [8] та ін.

На підставі аналізу джерел та спеціальної літератури можна констатувати, що інтеграція національних систем освіти в країнах Західної Європи має досить давню традицію – з середини 1970-х рр. На тлі тодішніх соціальних змін та економічних трансформацій, країни-учасниці Європейського економічного співтовариства ініціювали процес модернізації професійної освіти. В якості координуючого органу у 1975 р. в Західному Берліні було створено Європейський центр розвитку професійної освіти (фр. – Centre Europeen de Development et Evaluation de la Formation Professionnelle – CEDEFOP) [5, с.100]. Його безпосередніми обов'язками стали вироблення спільної загальноєвропейської політики в освітній галузі та сприяння покращенню якості професійної підготовки та перепідготовки громадян [8, с.37].

Наступний етап припадає на середину 1990-х рр., коли внаслідок розширення Європейського Союзу та набуття ним сучасних рис перед європейською спільнотою постали нові проблеми, серед яких найбільш актуальними стали розробка та впровадження загальноєвропейської системи вищої та професійної освіти, уніфікація вимог ринку праці до наданих знань та навичок, активне впровадження інновацій в освітній простір, покращення якості освітніх послуг та посилення міжнародного співробітництва. В перспективі ці заходи мали на меті підвищити рівень працевлаштування молодих випускників, поліпшити їх мобільність та рівень конкурентоспроможності на ринку праці [1, с.38-39].

Для підготовки стратегії майбутнього європейського освітнього простору у 1994 р. в Турині (Італія), за ініціативи Європейської комісії, було створено спеціальне агентство – Європейський фонд освіти (ЄФО, англ. – European Training Foundation (ETF)). На відміну від CEDEFOP, ЄФО з самого початку мав набагато ширші повноваження – сприяти реформуванню освітніх систем у постсоціалістичних країнах Східної та Центральної Європи [7, с. 10-11].

Першою на шляху реформування стала система вищої освіти. Старт було надано у 1999 р., внаслідок підписання Болонської декларації, яка поклала початок добре відомому Болонському процесу. Через три роки настала черга професійної освіти. За безпосередньої участі ЄФО у 2002 р. у Копенгагені було прийнято спеціальну декларацію, спрямовану на подальше зближення та гармонізацію систем професійної освіти в європейських країнах, а також на вдосконалення взаємодії на загальноєвропейському рівні та активізацію заходів щодо підвищення якості й привабливості професійної освіти [6, с. 38].

Копенгагенський процес мав надзвичайно прогресивне значення, оскільки вперше була чітко сформульована подальша стратегія розвитку професійних закладів освіти – створення єдиного європейського простору в галузі професійної освіти. В процесі реалізації цієї стратегії додалися більш конкретні завдання: введення загальної системи оцінки знань та умінь випускників, створення механізму взаємного визнання компетенцій та кваліфікацій, формування принципів взаємовизнання дипломів серед країн-

підписантів тощо [7, с. 39-40]. Останні пункти мали особливе значення в умовах постійного збільшення мобільності серед молодих фахівців (переїзди до інших країн Європи у зв'язку з працевлаштуванням).

Однак, не зважаючи на свої переваги, Копенгагенський процес мав один суттєвий недолік – він стосувався виключно країн-членів Європейського Союзу. Відповідно постсоціалістичні держави Східної Європи були виключені з процесу реформування професійної освіти. Тому для залучення до реформаторських процесів більш широкого кола країн, в 2009 р. ЄФО ініціював проведення принципово нових заходів, які отримали назву Туринський процес (за місцем розташування штаб-квартири ЄФО). Базовий документ – Туринську декларацію – було прийнято двома роками пізніше – 11 травня 2011 р. [12]

За своєю суттю Туринський процес являє собою комплексний моніторинг та аналіз експертами ЄФО стану розвитку професійної освіти в країнах, котрі не охоплені Копенгагенським процесом. При цьому аналіз обов'язково базується на фактичних достовірних даних та включає в себе питання державної політики в сфері професійної освіти та вектори її розвитку, вимоги ринку праці в конкретній країні, стан попиту на випускників у певних галузях, рівень мобільності молодих спеціалістів тощо. Також обов'язковою складовою є визначення перспективи розвитку професійної освіти в контексті соціально-економічних особливостей конкретної країни [9, с. 3-4].

Туринський процес певною мірою можна розглядати як своєрідний аналог Болонського, оскільки вони мають спільну стратегічну мету – привести у відповідність до європейських стандартів вітчизняні системи вищої та професійно-технічної освіти. Але існують і суттєві розбіжності. По-перше, на відміну від Болонського, Туринський процес не висуває обов'язкові вимоги до країн-учасниць. ЄФО лише надає рекомендації на підставі власних досліджень, а держави вже самі вирішують питання щодо необхідності реформування тих чи інших аспектів діяльності. По-друге, Туринський процес має практичну, а не наукову чи науково-дослідницьку спрямованість, оскільки об'єктом дослідження є заклади, які передусім здійснюють підготовку робітничих кадрів для виробництва та сфери послуг. По-третє, Туринський процес є універсальним та демократичним, оскільки до нього можуть залучатися будь-які країни, які виявили зацікавлення в незалежному експертному аналізі власних закладів професійної освіти [10, с. 12].

Тому з метою удосконалення національної системи професійно-технічної освіти згідно з європейськими стандартами, Україна приєдналась до Туринського процесу ще в 2010 р. Проте практична його реалізація розпочалася лише в 2013 р., коли ЄФО за погодженням з українською стороною розробив пілотний проект під назвою «Туринський процес – розвиток потенціалу регіонів». Ним було охоплено лише чотири області (Вінницьку, Дніпропетровську, Сумську і Хмельницьку) та Київ. Під час моніторингу особливу увагу було приділено рівню матеріально-технічного оснащення навчальних закладів, перспективам випускників на ринку праці та співвідношенню затребуваності певних спеціальностей серед учнів та роботодавців [3, с. 115-116].

Суттєвий імпульс подальшій українсько-європейській співпраці надало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 р. В ст. 432 цієї Угоди зазначалось, що співробітництво та реформування у галузі професійно-технічної освіти має на меті врахування змін на ринку праці та створення механізмів щодо визнання в європейських країнах вітчизняних кваліфікацій та компетенцій [14].

На початку 2016 р. Міністерство освіти і науки України та експерти ЄФО розробили принципово новий проект «Туринський процес – регіональний рівень», яким було охоплено всі без винятку області та Київ. Така робота була проведена протягом квітня – червня 2016 р. та оформлена спеціальними Регіональними звітами. На їх підставі було здійснено цілісний аналіз української системи професійно-технічної освіти на регіональному рівні та сформована концепція подальшого її реформування. Регіональний рівень національної звітності надав комплексну картину для формування стратегії розвитку професійної освіти в найближчі роки. При цьому ЄФО враховував демографічну ситуацію та рівень трудової міграції в конкретних регіонах. Важливу роль було приділено стану працевлаштування випускників, орієнтації навчальних програм на запити ринку праці та особливостям взаємодії закладів освіти та бізнесу [13].

Наступною стадією українсько-європейської співпраці має стати активне залучення експертів ЄФО до розробки нового Закону «Про професійну освіту». Вони, на підставі досвіду країн Європейського Союзу, мають надати Міністерству освіти і науки України рекомендації передусім щодо особливостей фінансування та управління в сфері професійної освіти [11, с. 17-18]. При цьому нововведення неодмінно будуть базуватися на таких пріоритетних для нашої держави принципах як децентралізація та автономія навчальних закладів [7, с. 89-90].

За умови прийняття та ефективного реалізації європейсько орієнтованого законодавства щодо професійної освіти, рівень підготовки випускників неодмінно покращиться. Це зумовлено тим, що оновлена система буде позбавлена пострадянських атавізмів та максимально наближена до існуючих реалій. Проте навіть за існуючих умов, діяльність ЄФО сприяла певним позитивним змінам. Серед них: впровадження диверсифікованих форм навчання, здійснення навчання за інтегрованими спеціальностями, початок реорганізації професійно-технічних закладів освіти в багатoproфільні центри професійної освіти, модернізація матеріально-технічної бази, пошук нових підприємств-замовників. В цілому, під безпосереднім впливом європейських експертів та радників, в Україні було сформовано власне бачення розвитку професійної освіти, яке цілком відповідає стратегічним цілям держави [10, с. 17-18].

Вкрай важливим елементом реформування є те, що модернізація структури, змісту та організації професійної освіти має здійснюватися на основі компетентнісного підходу. Сучасний ринок праці вимагає від фахівця не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях. Роботодавці все

більше орієнтуються на професіоналів, які швидко та креативно приймають найбільш раціональні рішення. Це стимулює робітників до прагнення вдосконалювати свої знання, підвищувати кваліфікацію та інтелектуальні здібності [2, с. 48].

Згідно з висновками експертів ЄФО, однією з ключових проблем, яка вимагає негайного вирішення, є відсутність ефективного реагування системи професійної освіти і навчання на потреби економіки та ринку праці. Причинами такої ситуації передусім є відсутність дієвого прогнозу економічного розвитку регіонів та пов'язаних з цим запитів на кваліфіковану робочу силу у форматі регіонального замовлення, а також слабка взаємодія між державою, освітніми закладами та роботодавцями [13, с. 10]. За таких умов пріоритетним завданням як для держави, так і для освітніх закладів є прогнозування вимог ринку праці та потреб у певних кваліфікаціях хоча б у короткостроковій перспективі. Тому на думку представників ЄФО, кінцевою метою модернізації має бути збалансування потреб ринку праці та пропозицій закладів професійної освіти [4, с. 209].

Ще одним необхідним напрямом реформування є створення механізмів визнання набутих в Україні професійних умінь та компетенцій. І це не дивно, оскільки однією з головних причин, котра стоїть на заваді швидкому інтегруванню нашої держави до європейського освітнього простору, є значна розбіжність у навчальних програмах та кваліфікаційних стандартах, у різних підходах до оцінювання отриманих знань. Як наслідок – європейські роботодавці не в змозі належним чином оцінити рівень компетентності потенційних робітників. В таких умовах трудові мігранти з України не можуть ефективно конкурувати на ринку праці і тому змушені виконувати роль некваліфікованої робочої сили. Така ситуація вимагає уніфікації та узгодження вітчизняних освітніх вимог відповідно до Європейської рамки кваліфікацій та потреб ринку праці. [7, с. 21-23]

Висновки. Вхідження України до європейської спільноти вимагає докорінної модернізації існуючої системи професійно-технічних навчальних закладів. В цьому неабияку роль відіграє Європейський фонд освіти. Його експерти, на основі зібраної інформації, беруть активну участь у розробці стратегії реформування закладів професійної освіти нашої держави. При ефективній реалізації цих намірів вітчизняна професійно-технічна освіта буде адаптована відповідно до сучасних вимог ринкової економіки, невід'ємними складовими яких є підвищення рівня професійної підготовки випускників та їх конкурентоздатність не лише на українському ринку праці, а й серед країн Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авшенюк Н. М. Європейський центр розвитку професійної освіти / Н. М. Авшенюк // Професійно-технічна освіта. – 2005. – № 1. – С.38-39.
2. Архипова С. П. Основні тенденції розвитку сучасної професійної освіти в Україні / С. П. Архипова // Сучасні тенденції розвитку професійної освіти в Європейському просторі. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу:<http://eprints.cdu.edu.ua.pdf>. – Загол. з екрану.

3. Гришук Ю. В. Поняття «професійна освіта та навчання» у вітчизняному науковому просторі / Ю. В. Гришук. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2016/2923-1456824722.pdf>. – Загол. з екрану.

4. Курій Л. О. Розвиток системи професійно-технічної освіти України відповідно до вимог Європейського Союзу / Л. О. Курій // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – Т.2, №4. – С. 207-214.

5. Постригач Н. О. Європейська професійна освіта: ретроспективний аналіз і сьогодення / Н. О. Постригач // Педагогічні науки. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу:

http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/znpnarv_ppn/2009_48/09pniras.pdf. – Загол. з екрану.

6. Пуховська Л. П. Стратегії формування загальноєвропейського простору професійної освіти / Л. П. Пуховська // Професійно-технічна освіта. – 2005. – №4. – С. 37-39.

7. Сергеєва Л. М. Інституції професійно-технічної освіти країн Європейського Союзу. / Л. М. Сергеєва. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/6071.pdf>. – Загол. з екрану.

9. Сисоєва С. О. Європейські вимоги до критеріїв ефективності професійної підготовки фахівців / С. О. Сисоєва. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/4915/1/S_Sisoyeva_05_14_konf_NDL.pdf. – Загол. з екрану.

9. Туринский процесс. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/836067F446221D41C1257A4400477DDC/\\$file/Torino%20Process%20Package%20RU.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/836067F446221D41C1257A4400477DDC/$file/Torino%20Process%20Package%20RU.pdf). – Загол. з екрану.

10. Туринский процесс 2014. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу:

<http://metodcentrespb.ru/wpcontent/uploads/2014.pdf>. – Загол. з екрану.

11. Туринский процесс 2014. Украина. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу:

http://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2015.06.05_Torino_2015/TRP%202014%20UKRAINE_formatted_RU%20pdf.pdf. – Загол. з екрану.

12. Туринська декларація від 11 травня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/BF3E77FA0D09F0B2C125788D004BC70A/\\$file/Torino%20declaration%20RU.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/BF3E77FA0D09F0B2C125788D004BC70A/$file/Torino%20declaration%20RU.pdf). – Загол. з екрану.

13. Туринський процес 2016. Україна. Резюме регіональних звітів. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.nmcpto.cv.ua/attachments/article/318.pdf>. – Загол. з екрану.

14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011. – Загол. з екрану.

Докторович Валерія Миколаївна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Сумській області, м. Суми.

ДУАЛЬНА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЯК ФОРМА ІНТЕГРАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ВИРОБНИЦТВА

Анотація. У статті розглянуто теоретичні й практичні аспекти дуальної організації підготовки спеціалістів на основі взаємозв'язку професійно-технічних навчальних закладів і підприємств-замовників кадрів .

Ключові слова: інтеграція, дуальна система освіти, соціальне партнерство, виробництво, конкурентоздатний кваліфікований робітник.

Утвердження в Україні демократичних засад суверенності й ціннісних орієнтирів при виборі суспільних цілей детермінує розвиток цивілізаційного потенціалу, актуалізує складні соціальні, економічні та культурні чинники розвитку національної системи освіти, що вимагає переходу від радянської директивної до особистісно орієнтованої моделі. У зв'язку з цим першочергового значення набуває проблема становлення особистості, якій притаманні високі морально-духовні якості, творча активність, достатня теоретична і практична підготовка, конкурентоспроможність, високий рівень соціалізації.

Концепція професійно-технічної освіти визначає фактори, котрі впливатимуть на пріоритетні напрямки її розвитку в ХХІ ст., а саме: інтелектуалізацію професійної освіти, врахування науково-технічних досягнень, упровадження новітніх технологій; формування ринку освітніх послуг; модернізацію інформаційного, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення професійної освіти; особистісно-орієнтований підхід у професійному навчанні й вихованні; розвиток соціального партнерства; міжнародне співробітництво, впровадження європейського досвіду.

Першим напрямом проекту Концепції розвитку освіти до 2025 року є приведення структури освіти у відповідність до потреб сучасної економіки та інтеграції України в європейський економічний та культурний простір

Головною якісною характеристикою етапу розвитку системи професійно-технічної освіти виступають інтеграційні процеси, котрі відображають, з одного боку змістовно-структурні зміни в середині безпосередньо системи освіти, а з другої – процеси взаємодії професійної освіти і виробничої сфери.

В умовах впровадження у виробництво нових інформаційних технологій, докорінних змін змісту праці сучасного фахівця та збільшення обсягу необхідних йому практичних та теоретичних знань і умінь загострюється проблема збільшення відриву між розвитком виробництва й рівнем його професійної підготовки. Досвід європейських країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про пряму залежність темпів удосконалення та розвитку

виробництва, їх конкурентоздатності на світовому ринку від рівня професійної підготовки кадрів. У процесі первинної професійної підготовки робітників важливо забезпечити оптимальну інтеграцію теоретичного навчання та виробничої практики.

Саме таким прикладом є дуальна система Німеччини, організація якої передбачає надання теоретичної і практичної професійної підготовленості, а отже, утвердження провідного принципу – єдності індивідуалізації та інтеграції професійного навчання – діяльнісної компетенції [1]. Для надання дуальній системі більшої гнучкості розроблено навчальні програми за групами професій, що забезпечують можливість вибору професії та занять.

Проблема професійної освіти Німеччини та дуальної системи розкривається в дослідженнях багатьох українських та зарубіжних дослідників (Н. В. Абашкіна, С. П. Романов, Д. А. Торопов, Г. А. Федотова, К. Хюфнер, В. Штратенверт та ін.).

Введення принципів дуальної організації, особливо на рівні професійно-технічної освіти, є доцільним, сучасним і перспективним.

На сьогоднішній день йде накопичення досвіду соціального партнерства між навчальними закладами і підприємствами.

Соціальне партнерство розуміється як особливий тип взаємодії навчальних закладів із суб'єктами ринку праці, його інститутами, територіальними органами управління, громадськими організаціями, націлений на максимальне узгодження і реалізацію інтересів всіх учасників цього процесу.

У науковій літературі визнається важливість освітньої складової у соціальному партнерстві, відзначається той факт, що перехід до соціального партнерства визначений необхідністю інвестування в «людський капітал».

Соціальне партнерство – найбільш ефективний засіб формування і реалізації політики держави у сфері професійної освіти, який забезпечує надійний взаємозв'язок між навчальними закладами і підприємствами, побудований на основі взаємовигідних і взаємозацікавлених відносин при активній організаційній і провідній участі держави.

В основу наукових обґрунтувань покладена глибока інтегративна ідея: «Роботодавець визначає чого навчати, а навчальний заклад – як цього навчить». Звідси провідним принципом будуть орієнтації на потреби ринку праці [6].

У сучасних соціально-економічних умовах діяльність професійно-технічних навчальних закладів, які здійснюють підготовку робітничих кадрів для основних галузей економіки, пов'язана з цілим рядом проблем:

- невідповідність об'ємів, структури і змісту підготовки робітничих кадрів перспективам розвитку високотехнологічних виробництв;
- невідповідність механізмів соціального партнерства навчальних закладів і роботодавців;
- недостатній рівень практичної спрямованості в підготовці кадрів для конкретних підприємств;
- невідповідність матеріально-технічної бази навчальних закладів завданням підготовки, орієнтованої на формування загальних і

професійних компетенцій сучасного конкурентоздатного робітника тощо. Подолання вказаних протиріч можливе на основі інтеграції професійного навчання і виробничої практики, впроваджуючи дуальну систему підготовки в професійно-технічних навчальних закладах.

З точки зору науковців, під дуальною системою професійної підготовки розуміють інноваційний тип організації професійної освіти, котрий являє собою злагоджений взаємозв'язок освітньої і виробничої сфери в підготовці конкурентоздатних кваліфікованих робітників, побудований на єдності трьох методологічних основ: аксіологічної (паритетність гуманістичних і технологічних цінностей); онтологічної (компетентнісний підхід), технологічної (оволодіння професійною діяльністю).

Дані інтеграційні основи відображають загальність цілей, цінностей, змісту, діяльності, які реалізуються на принципах дуальної системи професійної освіти.

Запровадження у професійно-технічному навчальному закладі дуальної системи навчання допомагає залучити роботодавців до розробки змісту професійної підготовки, основаної на компетентнісній основі, формування інноваційної сфери освіти навчального закладу.

Висока життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам усіх учасників цього процесу: держави, навчального закладу, підприємств чи організацій та учнів.

Для підприємств – це можливість підготовки робітничих кадрів під своє виробництво та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання та адаптацію до умов конкретного підприємства.

Для держави – це реалізація змісту професійно-технічного навчання згідно з діючим законодавством і Державними стандартами професій, зменшення витрат на оснащення навчальних закладів сучасним обладнанням та безпосередньо їх утримання.

Отже, впровадження дуальної системи професійної освіти буде сприяти переходу на якісно новий рівень підготовки і перепідготовки конкурентоздатного робітника; формування загальних і професійних компетенцій кваліфікованих фахівців; розвитку ефективної системи соціального партнерства у сфері професійної освіти, що в свою чергу буде потужним фактором її модернізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: монографія / Н. В. Абашкіна. – К.: Вища школа, 1998. – 207 с.
2. Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини / С. М. Амеліна // Зб. наук. праць «Проблеми трудової і професійної підготовки». – 2010. – Вип. 15 – С. 107–112.
3. Арцишевська М. Р. Інтеграція змісту освіти: монографія / М. Р. Арцишевська, Р. А. Арцишевська. – Луцьк : «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки, 2007. – 316 с.
4. Дрозач М. І. Соціальне партнерство у професійній підготовці робітничих

кадрів / М. І. Дрозач // Професійне навчання на виробництві: зб. наук. праць: вип. III / редкол.: Н. Г. Ничкало (голова) [та ін.]. – К.: Наук. світ, 2009. – С. 73-79.

5. Ничкало Н. Г. Професійне навчання на виробництві як складова системи неперервної освіти: / Н. Ничкало // Професійне навчання на виробництві: Зб. наук. праць: Вип. II / Ред. кол.: Н. Г. Ничкало (голова) [та ін.]. – К.: Наук. світ, 2006. – С. 1-19.

6. Радкевич В. О. Педагогічна конкретизація освітніх цілей професійного навчання кваліфікованих робітників / В. О. Радкевич // Професійне навчання на виробництві: зб. наук. праць: Вип. II / Ред. кол.: Н. Г. Ничкало (голова) [та ін.]. – К.: Наук. світ, 2006. – С. 13-22.

7. Сергеева Л. М. Конкурентоздатність фахівця як соціально-педагогічна категорія /Л. М. Сергеева //Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. зб. наук. пр. /[редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2015. – Вип. 1 (10). – 265 с. – С. 72–80.

8. Смирнов И. П. Новые принципы организации навчального профессионального образования. Переход к открытой системе в условиях рынка труда / И. П. Смирнов, В. А. Поляков, Е. В. Ткаченко. – М.:Аспект, 2004. – 32 с.

*Жерновенков Олександр
Володимирович,
викладач Криворізького
професійного гірничо-
технологічного ліцею, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.*

ГАЛУЗЕВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК СКЛАДОВА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему підготовки та виховання соціально активного кваліфікованого робітника в умовах сучасних інтеграційних процесів у професійній освіті, який вміє застосовувати отримані знання й навички на виробництві та у суспільному житті.

Ключові слова: професійний навчальний заклад, галузева соціалізація, інтеграція, професійна орієнтація, моніторинг фахового успіху, соціальне партнерство, інтегровані уроки, міжпредметні зв'язки.

Одними з найважливіших проблем сучасної професійної освіти є помітне зниження зацікавленості учнів до навчання та залежність розвитку суспільства від рівня кваліфікації робочої сили. За даними прогностичних досліджень, потреба у висококваліфікованих фахівцях і надалі зростатиме. Причина цього – прогресуючий розвиток техніки, технологій та організаційних процесів на

підприємствах, внаслідок яких постійно змінюються вимоги до виконавців. Залежно від того, наскільки структура кваліфікації працівників наближається до структури вимог на робочому місці, можна робити висновки стосовно ефективності системи професійної освіти [2, с.8]. Оновлення змісту освіти у 21 столітті вимагає розв'язання складної проблеми: як перетворити гігантський масив знань в індивідуальне надбання та знаряддя кожної особистості. Адже світ «інформаційного вибуху», який формує нові взаємовідносини між дитиною і знаннями, стає все складнішим, тому молодь потребує вміння розв'язувати складні проблеми, критично ставитися до обставин, порівнювати альтернативні точки зору та приймати зважені рішення.

Якісні характеристики робочої сили часто не відповідають сучасним вимогам щодо їх професійно-освітньої підготовки, трудової та виконавчої дисципліни, мобільності та оперативності у забезпеченні економічної стабільності в цілому. Наслідком незбалансованості пропозиції робочої сили з попитом на неї є високий рівень вимушеного безробіття. Від того, наскільки рівень професійної підготовки відповідає розвитку економіки, значною мірою залежать темпи зростання продуктивності праці, обсягів виробництва, можливості збільшення валового внутрішнього продукту.

Ефективна система професійного навчання повинна забезпечувати зв'язок із реальними очікуваннями та обов'язками на робочому місці. Професійні навчальні заклади, які відповідають за професійну підготовку молоді, перепідготовку дорослого населення з метою їх працевлаштування за виробничими професіями та підвищення кваліфікації, повинні мати добре налагоджені стосунки з підприємствами та роботодавцями, завдяки чому мають змогу забезпечити відповідність навчальних програм і послуг вимогам ринку праці. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. робить наголос на тому, що одним з пріоритетних напрямів державної освітньої політики має стати побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді, зокрема галузевої соціалізації учнів професійних навчальних закладів [2, с.8].

Актуальність проблеми в тому, що в педагогічній науці все більше і більше приділяють уваги саме підготовці та вихованню соціально активного кваліфікованого робітника, який вміє застосовувати отримані знання та навички на виробництві та в суспільному житті. Формування світогляду учнів, їх ціннісних орієнтацій, системного сучасного соціального і гуманістичного мислення в навчальному процесі детермінується системою об'єктивних та суб'єктивних факторів. До останніх належать інтеграційні процеси в освіті.

Доведено, що особистість формується в процесі соціалізації, тобто в результаті засвоєння суспільного досвіду через включення її в широку систему оточуючого соціального середовища. Тому завдання професійної освіти – зберегти, підтримати, розвинути та примножити комплекс здібностей і компетенцій учнів професійних навчальних закладів (ПНЗ) – майбутніх кваліфікованих робітників.

Соціалізація учнівської молоді постає в хронологічному її розгортанні поетапним процесом, що охоплює дошкільну підготовку, молодшу, середню,

старшу школу, професійні навчальні заклади та соціальний галузевий дебют на виробництві у якості молодого кваліфікованого робітника. Тому формування багатогранної соціально свідомої активної особистості неможливе без участі у різноманітних конкурсах, олімпіадах, фестивалях, гуртках, чемпіонатах та інших заходах [1, с.5].

Інтеграція – процес і результат створення нерозривно пов'язаного, єдиного, цілісного. Результатом інтеграції є поява якісно нової, інтегративної властивості, яка не зводиться до суми властивостей об'єднаних елементів, а забезпечує вищу ефективність функціонування усієї цілісності. У професійній освіті вона зумовлена протиріччям між наявністю в навчальному плані значної кількості практично ізольованих навчальних предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки і необхідністю формування в свідомості учнів цілісної системи знань.

Галузева соціалізація учнів ПНЗ передбачає інтеграцію цілої низки взаємопов'язаних складових: професійну орієнтацію, соціальне партнерство, професійно-теоретичну підготовку, професійно-практичну підготовку та моніторинг фахового успіху [1, с.7].

Професійна орієнтація, профорієнтація – заходи, спрямовані на ознайомлення людини з її здібностями й можливостями для того, щоб запропонувати їй обрати одну з професій, що для неї найбільше підходять, з урахуванням потреб виробництва. Професійна орієнтація – це наукова дисципліна, яка допомагає людині обрати свою майбутню професію з урахуванням всіх її здібностей, потреб і бажань. Також професійна орієнтація містить технологію розвитку в людини позитивного ставлення до праці. Профорієнтація є невід'ємною частиною галузевої соціалізації. У процесі профорієнтації здійснюється робота профорієнтолога, до якої він залучає учнів на всіх етапах їхнього навчання. Робота з профорієнтації охоплює такі етапи: інформаційний (профосвіта); діагностичний; консультування; трудових спроб; співбесіди.

Соціальне партнерство – це форма співпраці, детально опрацьована і гнучка, побудована на чіткому розподілі ролей, відповідальності й дольовій участі. Його мета – підвищення якості професійної підготовки, задоволення поточних і перспективних потреб у висококваліфікованих фахівцях.

Система соціального партнерства дозволяє делегувати підприємствам відповідальність за визначення потреб у робітничих кадрах, за планування їх підготовки і перепідготовки; змінити підходи до профорієнтації (через допрофільну підготовку і профільне навчання); підсилити зв'язки навчальних закладів із ринком праці через залучення роботодавців та інших соціальних партнерів до розробки кваліфікаційних вимог, процедур перевірки знань, професійних умінь і навичок; залучити соціальних партнерів до управління, контролю, оцінки діяльності ПНЗ.

При підготовці кваліфікованих робітників у ПНЗ важливу роль відіграють загальнотехнічні та спеціальні навчальні предмети професійно-теоретичної підготовки. Основна мета вивчення загальнотехнічних предметів – це засвоєння знань, принципів, які лежать в основі виробничих процесів, теоретичних основ

конструювання пристроїв і роботи обладнання, властивостей матеріалів. Метою вивчення спеціальних дисциплін є отримання учнями знань про систему машин, механізмів, апаратів, приладів, про технологію й організацію виробництва, організацію праці. У процесі вивчення загальнотехнічних і спеціальних предметів в учнів формуються здібності орієнтуватися в сучасному виробництві, вміння вирішувати конкретні виробничі завдання, пов'язані з виконанням робіт, типових для даної професії. Важливим є ознайомлення учнів зі знаннями про способи діяльності: аналіз і проектування технологічних процесів; розбирання і складання схем, виконання розрахунків, розв'язання технічних задач, робота з технічною літературою. Розвиненню та закріпленню сформованих здібностей сприяє впровадження у навчальний процес ділових ігор, конкурсів професійної майстерності, екскурсій на виробництво, виробничих ситуацій, інтегрованих уроків [2, с.35].

Професійно-практична підготовка визначає порядок поділу її змісту на частини, встановлення послідовності їх вивчення з метою забезпечення найбільш успішної підготовки учнів до професійної діяльності. На відміну від професійно-теоретичної підготовки, зміст і структура професійно-практичної підготовки напряму пов'язана з трудовою діяльністю за конкретною професією чи спеціальністю. Ступінь наближення навчального процесу до виробничих і технологічних умов у межах конкретної галузі відображається у програмі виробничої практики [2, с.134].

Моніторинг фахового успіху випускників ПНЗ – це система спостереження, збирання, обробки, передавання, збереження та аналізу інформації про стан підготовки кадрів, їх працевлаштування, прогнозування змін, розроблення науково обгрунтованих рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень для удосконалення системи підготовки, працевлаштування та забезпечення відповідності кадрового потенціалу потребам економічного розвитку.

Отже, головним завданням професійної освіти є підготовка молоді до сучасного життя, її галузевої соціалізації, тобто формування в неї необхідних компетентностей, а одним із засобів їх формування є інтеграція навчальних дисциплін. Інтеграція може вирішити основні суперечності освіти – протиріччя між безмежністю знань і обмеженими людськими ресурсами. Багаторічний педагогічний досвід професійної освіти свідчить про те, що нікому не можна дати освіту на засадах якоїсь окремої науки незалежно від інших наук, що інтеграція, тобто органічне поєднання відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, є однією з найперспективніших інновацій, яка закладає нові умови діяльності викладачів та учнів ПНЗ, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу.

Необхідність інтегрованого підходу до організації навчально-виховного процесу професійної освіти великий дидакт Ян Коменський пояснював таким чином: «Всі знання виростають з одного коріння – навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки, а тому повинні вивчатися у зв'язках». Інтеграція здатна вирішити численні проблеми системи професійної освіти. Звичайно, система інтегрованого навчання ще недостатньо опрацьована, а тому

неоднозначно сприймається багатьма педагогами. Її повне теоретичне обґрунтування та запровадження у практику навчання – справа майбутнього. Але вже сьогодні є очевидним, що інтегроване навчання як ніяке інше закладає нові умови діяльності викладачів та учнів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання. Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу, вона стає для всіх її учасників – викладачів, учнів, батьків, адміністрації – школою співпраці та взаємодії, що допомагає разом просуватися до спільної мети. Сучасна педагогічна наука вважає інтеграцію одним з головних дидактичних принципів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку: Науково-методичний посібник / О. Є. Висоцька. – Дніпропетровськ, 2011. – 200 с.
2. Методика професійного навчання: методичний посібник / І. Є. Сілаєва, С. С. Шевчук, С. О. Заславська. – Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2013. – 292 с.

Кантур Олена Валентинівна,
аспірант кафедри державної служби і
менеджменту освіти ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України, м. Одеса.

СУТЬ ТА МІСЦЕ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті уточнено сутність понять «інтеграція», «інтегративний», «інтегрування», «інтегратор», «інтегрований» та визначено сутнісні характеристики інтеграції в сучасному освітньому просторі.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційні процеси, сучасна професійна освіта.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в суспільстві у XXI столітті, характеризуються зростанням у ньому значення ролі освіти. І сьогодні вони вже розглядаються не тільки як складова євроінтеграції, а це вже певний та необхідний вектор цивілізаційного розвитку, який може вирішити проблеми полікультурності, духовних цінностей сучасної цивілізації, вони є виразом кризових періодів та шляхами оновлення.

Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти сьогодні стає важливою нормою серед освітян. Вона дає змогу підвищити мобільність викладачів та учнів, сприяє вихованню самостійності та підвищенню рівня їх самоорганізації. Стає очевидним, що успішність держави залежить від кількості громадян, здатних до спілкування зі світом, готових до змін та коректного їх сприйняття. Сьогодні, коли двері для співробітництва, співпраці вітчизняних

навчальних закладів із зарубіжними є відчиненими, ми вважаємо, що потрібно акцентувати увагу на важливості реформуванні та модернізації національної системи освіти, її успішної інтеграції до світового освітнього простору та посилення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Метою статті є – розкрити сутність, роль та місце інтеграційних процесів та міжнародного співробітництва у сучасній системі освіти.

Інтеграція не є новим явищем у вітчизняній педагогіці. Інтеграцію знань як основу цілісного сприйняття й пізнання світу, як методичний засіб навчально-виховного процесу розглядали у своїх працях такі відомі педагоги та мислителі, як Я. Коменський (вважав, що всі знання виростають з одного коріння – навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки, а тому повинні вивчатися у зв'язках), Ж.-Ж. Руссо (обґрунтував проблему міжпредметної інтеграції), І. Песталоцці (відзначав особливу небезпеку відриву одного предмету від іншого, вважав доцільним систематизацію всіх існуючих у світі явищ і предметів, яка має здійснюватися за принципом подібності), К. Ушинський (наголошував, що доки різні предмети викладатимуться незалежно один від одного, навчання не матиме ніякого суттєвого впливу на духовний розвиток дитини) [3].

Концепція розвитку України на період 2015-2025 рр., Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір (2004) [7] та інші правові документи є нормативною основою вирішення цього питання. Ще з середини 90-х років, коли Україна стала членом Ради Європи та визначилася зі стратегією освітніх реформ, провідні науковці країни почали досліджувати питання міжнародного співробітництва у галузі освіти. Серед них Н. Ничкало, В. Кремень [4,5], І. Зязюн [1], В. Беспалько, В. Андрущенко, К. Левківська [6].

Інтеграція – від латинського «*integratio*» – доповнення, відбудова цілого (*integer* – ціле), з'єднання до купи деяких частин чи елементів. У даному випадку поняття «ціле» розглядається як структурно упорядкована система, що виконує визначені функції. Враховуючи те, що «інтеграція» є поняттям багаторакурсним, вважаємо доцільним проаналізувати однокореневі поняття, а саме: інтеграція (служить для позначення процесу чи стану відбудови через відновлення, поповнення, об'єднання в ціле раніше ізольованих частин; тобто означає результат інтеграції чи дію, яка веде до цього результату); термін інтегратор (означає «фактор», «відновник», «пристрій для інтегрування»); інтегративний (означає процес, в якому реалізується зовнішня і внутрішня, змістова і процесуальна сторони інтеграції); інтегрований (цілісний, без внутрішніх суперечностей стан, що задається ззовні), інтеграційний (характеристика процесу, який реалізується за допомогою інтегративних засобів); інтегрування (процес знаходження цілості за елементами); інтегрувати – поетапно ввести елементи в задану систему з наявністю домінуючих елементів [2].

У зв'язку з процесом інтеграції освіти України в європейський і світовий простір, сьогодення формулює низку високих вимог до професійної підготовки

майбутніх фахівців різних галузей. Оволодіння необхідними знаннями, уміннями й навичками для подальшої професійної діяльності стає пріоритетним напрямом у професійній підготовці фахівців високої кваліфікації. Забезпечення якості професійної освіти слід пов'язувати як із покращенням технологій навчання й управління, так і з розширенням контактів для оперативного обміну інформацією та людськими ресурсами, що відповідає основним засадам успішного розвитку інтеграційних процесів.

Забезпечення якості професійної підготовки в ході формування зони європейської освіти – одна з основних умов довіри, мобільності, мотивації учнів, сумісності й привабливості прикладу процесу навчання в розвинутих європейських країнах. Усвідомлюючи такі потреби, Україна прагне утвердитися як новітня демократична держава. Вона готова до внутрішніх перетворень, вона готова відмовитися від чогось, прийняти в національну систему освіти щось необхідне від європейських стандартів. Зрозуміло, що від цього буде залежати рівень нашої науки і освіти на міжнародній арені, ставлення до нас з боку світової спільноти. Але у той самий час нашим головним завданням повинно бути збереження та навіть посилення національного характеру нашої державної освіти у процесі міжнародного співробітництва та інтеграції. Адже міжнародна інтеграція не передбачає необхідність поступатися своїми національними пріоритетами, але передбачає їхнє взаємоузгоджування та прийняття загальних норм і правил задля створення єдиного освітнього простору. Це вимагає постійного оновлення знань, вміння навчатися протягом усього життя. Підвищення мобільності викладача та учня стає нормою сьогодення.

Майже кожен професійний навчальний заклад України прагне налагодити співпрацю з зарубіжними навчальними закладами задля обміну та використання досвіду педагогів, організації та реалізації спільних міжнародних освітніх проектів, задля культурного співробітництва та підготовки конкурентоспроможних фахівців у будь-якій галузі.

Звичайно, існують чинники, які сьогодні гальмують міжнародне співробітництво України. Перш за все, це загальна ситуація в країні, яка все ще перебуває у періоді трансформації усіх сфер суспільного життя. По-друге, проблема вільного володіння іноземними мовами, яке б дало змогу вільно спілкуватися та навчатися. По-третє, реформування системи освіти України, яке активно зараз триває та під час якого ми можемо знайти розбіжності з системами країн Центральної Європи, наприклад, у системі оцінювання рівня знань.

Вирішення проблем світового освітнього простору забезпечується за допомогою великих міжнародних проектів і програм. Серед них Еразмус, Лінгва, Іріс, AIESEC, Tempus/Tacis тощо. Якість співпраці та професійної підготовки значно підвищується за умови перетворення учнів і студентів з об'єктів у суб'єкти, що забезпечує їх активну діяльність у самому навчальному закладі та освітньому процесі.

Висновки. Отже, перспективи для міжнародної співпраці існують, інтеграційні процеси в освітньому просторі потрібні та вони вже працюють.

Необхідна загальна підтримка мобільності викладачів, учнів та студентів, науковців, талановитих та активних, які забезпечать українській системі освіти істотне підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та посилять роль освіти у суспільстві.

Інтеграційні процеси в системі національної освіти виступають як складова всебічної тенденції глобалізації світових процесів розвитку, як визначальний інтелектуальний базис гармонійного розвитку національних освітніх систем світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І. А. Технологізація освіти в контексті удосконалення професійного розвитку особистості / І. А. Зязюн // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина 2. – Харків: «ОВС», 2002. – С. 28-43

2. Каджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Каджаспирова, А. Ю. Каджаспиров. – М.: Академия, 2001. – 368 с.

3. Кільдеров Д. Е. Інтеграційні процеси як соціально-педагогічна проблема підвищення якості освіти / Д. Е. Кільдеров // Вища освіта України (додаток 1). – 2012. – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – 2012. – Т. 2. – С. 144 – 151.

4. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – 216с.

5. Кремень В. Г. Розвиток освіти України в контексті загальноцивілізаційних змін: лекція / В. Г. Кремень / Волинський державний університет ім. Л. Українки. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського державного університету ім. Л. Українки, 2007. – 44с.

6. Левківська К. В. Теоретичні основи інтеграційних процесів в освіті [Електронний ресурс] / К. В. Левківська. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/4685/1/vip_54_40.pdf

7. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI ст.: затв. Указом Президента України № 347 від 17 квітня 2002 р. // Освіта України. – 2002. – 23 квітня (№ 33). – С. 4–6.

Володимирівна, викладач вищої категорії Слов'янського багатoproфільного регіонального центру професійної освіти ім. П.Ф. Кривоноса, м. Слов'янськ, Донецька область.

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ МАТЕМАТИКИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті розглянуто актуальне питання впровадження інтегрованих уроків математики в системі професійно-технічної освіти та їх вплив на системність знань учнів, їх комплексне застосування та всебічний розвиток особистості учнів.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, інтегровані уроки, бінарні уроки, міжпредметні зв'язки.

Загальноосвітня підготовка, що включає активні знання з математики в якості неодмінного компонента, потрібна для володіння та керування сучасною технікою випускниками ПТНЗ. Тільки широке розкриття тісних зв'язків математики з сучасним виробництвом та навколишнім світом забезпечить подібний рівень математичної підготовки.

Необхідність здійснення таких зв'язків зумовлена тим, що:

- в конкретних виробничих процесах, в організації, технології, економіці сучасного виробництва широко використовуються численні математичні закономірності, що вивчаються в ПТНЗ;
- вміння і навички з математики, передбачені програмою, мають безпосереднє застосування в майбутній професії учнів;
- процес виробничого навчання та виховання учнів у сучасних умовах постійно спирається на математичні знання.

Основною метою системи професійної освіти є формування висококваліфікованих робітничих кадрів для підприємств та організацій держави. Однією зі сторін, що визначають рівень сформованості фахівця, є математична грамотність.[4]

Математичну освіту отримують всі школярі, починаючи з першого року навчання і до останнього класу. Само собою зрозуміло, що лише невелика частина з тих, хто навчаються, згодом стануть розвивати математику, або пов'яжуть свою трудову діяльність з предметом. Виходячи з цього, важливе сприйняття учнями математики не тільки як системи логічних правил та доказів, але і як засобу розв'язування задач практичного характеру. В процесі навчання в школі, як правило, даним питанням увага майже не приділяється. В ПТНЗ приходять учні, які мають дуже слабку загальноосвітню підготовку, зокрема і з математики. Тому завдання викладача математики в системі профтехосвіти не тільки навчити, але і зацікавити учнів предметом, показати, що вони здатні опанувати предмет на рівні, достатньому для складання

Державної підсумкової атестації та Зовнішнього незалежного оцінювання. Одним з методів підвищення інтересу до предмета є тісний зв'язок з професією. Досить показати учням, що практично кожна тема програми є основою для будь-яких виробничих процесів з обраної професії. При такій мотивації велика частина учнів починає виявляти інтерес до математики.

Необхідно відкрити своїм учням можливості математики в повсякденній практиці, використання її в найрізноманітніших ситуаціях. В своїй роботі при вивченні предмету використовую різні прийоми і методи. Найбільш цікавими є уроки, які проводяться у формі ділових ігор, коли учні ставляться в конкретні виробничі ситуації, вийти з яких допомагає математика.

У практиці намагаюсь своїми засобами наблизити викладання предмета до професійної підготовки учнів.

В основному в якості таких допоміжних засобів на уроках математики служать задачі з виробничим змістом, професійний інструмент, деталі виробів тощо. Крім того, пояснюю учням, що працівник на будь-якому виробництві, для досягнення максимального економічного ефекту, повинен дотримуватись точності розрахунків, творчо підходити до своєї професії, вносити нові технічні ідеї, які ґрунтуються на математичних знаннях. На конкретних прикладах доводжу учням, що треба вміти розуміти і аналізувати отриманий результат, робити необхідні креслення, розраховувати кількість необхідного матеріалу тощо. Результати застосування цих засобів навчання в ході викладання нового матеріалу, під час підведення учнів до самостійного формулювання висновків та закономірностей. [3, с. 2]

Для того, щоб мотивація при вивченні математики була достатньою, треба математичні знання максимально тісно пов'язати з практикою, з майбутньою професією учнів, з їх життєвим досвідом. Знання, отримані таким шляхом, більш міцні та корисні. Активні форми і методи навчання і пов'язані з ними проблемні ситуації, розв'язування прикладних задач активізують пізнавальний інтерес учнів, підвищують їх творчу активність і значно підвищують якість та рівень знань учнів ПТНЗ.

Фото 1. Міжпредметні зв'язки

Прикладне спрямування математики складає вміння учнів математичними засобами досліджувати реальні явища, складати математичні моделі задач, пов'язаних з професією та порівнювати отримані результати з реальними.

Практичне спрямування математичних знань складає уміння учнів

використовувати отримані знання не тільки під час вивчення самого предмету, а й спецдисциплін та під час проходження практики на виробництві.

Використання знань з математики для пояснення виробничих процесів та досягнення найбільшого економічного ефекту складає універсальне спрямування предмету.

Треба звернути увагу на умови до прикладних задач:

- 1) максимально наближена до життя умова задачі;
- 2) практична значимість розв'язку задачі;
- 3) умова прикладної задачі повинна містити дані професійної спрямованості учнів.

Наприклад:

– для того, щоб святкова пасха могла зберігатися якомога довше свіжою, необхідно зробити її з мінімально можливою площею поверхні. Розрахуйте висоту пасхи з об'ємом 12 дм^3 . (Кухарі)

– з квадратного листа жерсті зі стороною a потрібно виготовити відкриту згори коробку, вирізавши по кутах квадратики і загнувши кромки, що утворилися. Якою має бути сторона основи коробки, щоб її об'єм був максимальним? (Слюсарі, зварники)

– як отримати 50 мл 9% перекису водню для освітлення волосся при наявності в перукарні 30% окислювача? (Перукарі).

Проведення бінарних, інтегрованих уроків є цікавою і перспективною демонстрацією міжпредметних зв'язків математики. Тому знання учнів стають ціліснішими, що дозволяє позбутися ефекту «клаптикової ковдри». Завдяки такому підходу формується науковий світогляд учнів, їх практичні навички і вміння пояснювати виробничі процеси математичною мовою, що сприяє встановленню логічних зв'язків між предметами і попереджує формалізм у вивченні предмету [1].

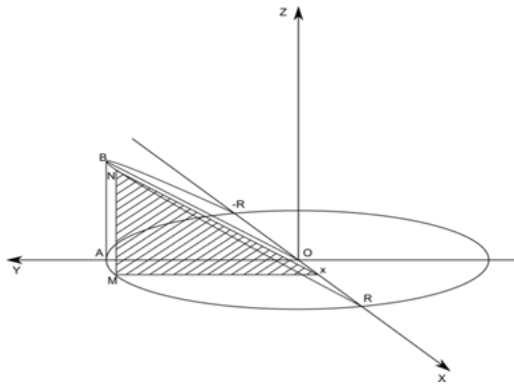
Так, проводячи бінарний урок з математики і технології приготування їжі, учні за допомогою інтеграла довели, що співвідношення води і крупи для приготування потрібно взяти як 3 до 1.

Задача про кашу.

Фото 2. Бінарний урок з математики і технології приготування їжі

Доведіть, що відношення об'ємів води ($V_{\text{в}}$) і крупи ($V_{\text{кр}}$) за рецептом для будь-якої циліндричної каструлі буде однакове. Чому дорівнює це відношення?

Наукове підтвердження таблиць, зібраних у збірниках рецептур, якими учні користуються на практиці, вони продемонстрували саме на цьому уроці.

Фото 3. Складання технологічних, калькуляційних карт для приготування різних видів каш

При складанні технологічних, калькуляційних карт для приготування різних видів каш (в'язкої, рідкої, розсипчастої) учні продемонстрували досконале володіння обчислювальними навичками при розв'язуванні задачі з фізики (КПЕ – 60).

Сила струму в провіднику КПЕ – 60 з часом змінюється за законом $I(t)=4 + 2t$

Яка кількість електрики пройде через поперечний переріз провідника за час від 2-ї до 6-ї секунди ?

Підготовка та проведення таких уроків значно збагачують життєвий і професійний досвід учнів, а також сприяють виробленню практичних навичок і вмінь.

Пізнавальний інтерес учнів значно зростає, коли ми звертаємось до цікавих фактів з історії математики.

Вивчаючи історію математичних понять на засіданнях математичного гуртка чи при проведенні предметного тижня, учні, які навчаються за спеціальністю «Перукар», звернули увагу на те, що крива, задана рівнянням

$Y(x) = \frac{a^3}{(a^2 + x^2)}$, дуже схожа на локон, а в математиці вона має назву «локон Аньєзі» на честь Марії Геатана Аньєзі, викладачки математики в Болоньї.

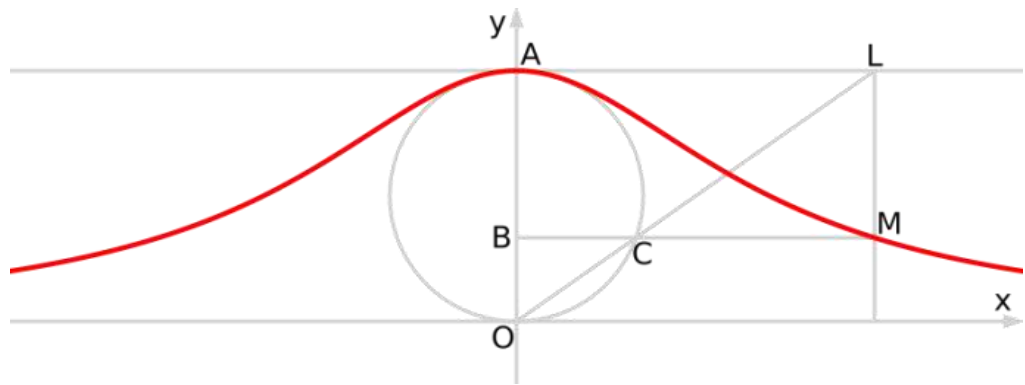

Фото 4. «Локон Аньєзі»

Фото 5. Марія Геатана Аньєзі

А на честь першої французької жінки-математика Ніколь Гортензії Лепот названа чарівна квітка гортензія, яка дуже часто прикрашає жіночі зачіски.[5, с.11]

Мета нетрадиційного уроку: відпрацювання нових методів, форм, прийомів і засобів навчання, що реалізує основний закон педагогіки – закон активного навчання.

Як показує практика, нетрадиційні форми навчання передбачають:

- колективні та групові форми роботи;
- підвищення інтересу до предмета за рахунок оригінальної подачі матеріалу;
- розвиток умінь та навичок самостійної творчої роботи;
- активізацію пізнавальної активності учнів;
- застосування ігрових моментів;
- найбільш повне здійснення освітньої, розвиваючої та виховної мети навчання;
- встановлення творчих взаємовідносин між викладачем та учнем;
- в учнів збільшується глибина розуміння навчального матеріалу, їх творча самостійність;

– формуються навички навчального ділового спілкування.

Незвичайні за задумом і формами організації нетрадиційні уроки подобаються учням більше, ніж звичайні уроки з чіткою структурою та встановленим режимом роботи.

Тому при проведенні відкритих уроків дана форма є найбільш вигіршною.

В проведенні інтегрованого, бінарного уроку беруть участь викладачі різного фаху, які працюють з групою та можуть дати свою професійну оцінку діяльності учнів. Форми проведення таких уроків різноманітні. Це можуть бути конференції, семінари, форуми, захист творчих робіт, ділові ігри. Але основним завданням інтегрування є створення цілісного уявлення про об'єкт вивчення, формування системи знань учнів. Такі уроки проводяться не так часто, 1-2 рази на семестр і вимагають серйозної підготовки [1].

План підготовки.

1. Викладач (або викладачі) визначає тему, цілі, задачі уроку, спільні для обох (трьох, чотирьох...) предметів та специфічні для кожного.

2. Залежно від теми, мети та завдань уроку визначається тип уроку.

3. Добирається фактичний і дидактичний матеріал відповідно до теми, задач, типу уроку, форми його проведення, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів.

4. Відповідно до поставленої мети, змісту навчального матеріалу, дидактичних задач навчальних предметів, що інтегруються, обирається найбільш ефективно поєднання методів і прийомів.

5. З урахуванням логіки навчальних дисциплін, обмірковується структура уроку з акцентом на створенні проблемних ситуацій і самостійній творчій роботі учнів.

6. Визначається ступінь участі кожного з викладачів: або обидва (трое, четверо) працюють на рівних (відбувається діалог), або хтось із них «включається» в урок епізодично [2].

Проведення інтегрованого уроку у формі семінару складається з трьох етапів: підготовчого, основного, заключного.

Роль викладачів під час підготовчого періоду полягає в тому, щоб організувати учнів у творчі групи, надати список додаткової літератури, допомогти їй розшукати, скласти план виступів, відкоригувати його, проконтролювати хід роботи і готовність до уроку.

Задача викладачів під час проведення заняття – сформулювати цілі й задачі, здійснювати перехід від одного виступу до іншого, коментувати повідомлення (в разі необхідності), підстраховувати групи від можливих поразок, запропонувати власну систему завдань і вправ, якщо підготовлені учнями не відповідають повною мірою для використання в теорії чи практиці.

На заключному етапі викладачі підводять підсумки семінарського заняття, дозволивши висловитись кожному бажаночому, оцінюють роботу груп, корегують висновки.

Обираючи форму уроку і методи навчання, необхідно пам'ятати, що учні утримують в пам'яті:

- 10 % з того, що читають;
- 26 % з того, що чують;
- 30 % з того, що бачать;
- 50 % з того, що бачать і чують;
- 70 % з того, що обговорюють з іншими;
- 80 % з того, що базується на власному досвіді;
- 90 % з того, що проговорюють в той час, коли виконують практичні завдання;
- 95 % з того, чому вони навчаються самі.
- (Джонсон Дж., 1996р.)
- На мою думку, можна виділити декілька причин, які пояснюють необхідність застосування інтегрованих уроків у навчальному процесі:
- Предмети, які вивчають учні в ПТНЗ, не дають уявлення про цілий світ, демонструючи ефект «клаптикової ковдри».
- Інтегровані уроки підвищують інтерес учнів до навчання, дають можливість побачити міжпредметні зв'язки, свідомо працювати з додатковим матеріалом, виконувати пропедевтичні завдання.
- Інтеграція в освіті пояснюється інтеграцією в сучасному суспільстві.

Свідомій зацікавленості, мотивації учнів в оволодінні як загальноосвітніми предметами, так і дисциплінами професійно-теоретичної підготовки, сприяє використання в навчальному процесі інтегрованих, бінарних уроків. Це в свою чергу вносить великий вклад у підготовку висококваліфікованих робітників. Випускники нашого Центру впевнено витримують конкуренцію на ринку праці, оскільки можуть адекватно сприймати зміни, що відбуваються в суспільстві. [3]

Застосовуючи інтегровані/бінарні уроки в своїй професійній діяльності, можна зробити висновок, що ця форма проведення уроків подобається учням, їх знання набувають системності, сприяють комплексному застосуванню знань та всебічному розвитку особистості. Всі ці фактори сприяють підвищенню якості знань учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Використання народознавчого матеріалу на інтегрованих уроках у початковій школі. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://refotext.com/referat-text-16961-7.html>. – Загол. з екрану.

2. Інтеграція навчальних предметів, як засіб формування життєвих та навчальних компетенцій учнів. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://scool4rozdilna.ucoz.ru/index/metodichna_robota/0-9. – Загол. з екрану.

3. Євтушенко О. В. Роль математики в професійному становленні учнів. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://elenaevtyshenko.blogspot.com/p/blog-page_50.html. – Загол. з екрану.

4. Титар О. В., Пінчук Г. Г. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку навчальної активності учнів. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/kr-nvc.edukit.dp.ua/Files/downloads/Проект_Про...адані_математики.doc. – Загол. з екрану.

Клещенко Ірина Миколаївна,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Криворізького
професійного гірничо-металургійного
ліцею, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА ПРОФТЕХОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Анотація. В статті розглянуто весь спектр проблем і завдань професійно-технічної освіти в Україні, шляхи їх розв'язання, вирішення кардинальних проблем розвитку освіти, науки і виробництва.

Ключові слова: стратегічна мета, професійно-технічна освіта, реформування, економічна криза.

Сучасний етап розвитку країни являє собою глибоку перебудову всіх сторін життя суспільства, включаючи освіту. Зміни у системі навчання і виховання молоді покликані піднести її роль у формуванні людського потенціалу, який забезпечить успішну реалізацію наміченої стратегії соціально-економічного розвитку нашої країни.

Підвищення освітнього рівня населення України – одне з головних завдань, які стоять перед нашою державою. Адже людський капітал – це основний фактор, основа передумови підвищення ефективності виробництва.

Наше сьогодення переконує, як зросла роль особистості, ми мусимо вести пошук нових педагогічних технологій, які сприяли б формуванню соціального середовища, що розвиває, навчає і виховує.

Чим більш обґрунтованими і вищими будуть вимоги до рівня, змісту, якості підготовки з тієї чи іншої професії, тим краще буде забезпечуватись конвертованість професійної освіти і в Україні, і за її межами.

Головна роль професійно-технічної освіти полягає у задоволенні потреб особистості та суспільства в професійно-освітніх послугах, а також у підготовці кваліфікованих робітників, які здатні забезпечити всі потреби економічної та соціальної сфер життєдіяльності суспільства.

Перебудова суспільства на принципово нових соціально-економічних засадах, переорієнтація України на світовий ринок зумовлюють необхідність посилення вимог до професійного навчання майбутніх робітників, підвищення їхнього загальноосвітнього рівня. Випускники професійно-технічних навчальних закладів повинні бути готовими працювати в умовах постійного оновлення техніки і технологій. Мобільності робочої сили можливо досягти тільки шляхом реформування професійно-технічної освіти та системи підвищення кваліфікації працівників, запровадження новітніх технологій, удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців.

Це повинні бути підприємливі, конкурентоспроможні робітники з

високим рівнем професійної компетенції, мобільності, здатності до швидкої адаптації в умовах виробництва.

Фонд напрацьованих наукою і практикою ідей, систем такий високий, що часто давно забуте старе сприймається як новація. Отже, він підлягає детальному перегляду і переосмисленню.

Значні завдання повинні вирішити й самі професійно-технічні навчальні заклади по оновленню змісту і форм навчання, перегляду переліку кваліфікаційних вимог до робітничих професій. Все це слід робити у зв'язку з переходом на інноваційну стратегію розвитку держави і вступом України до Світової організації торгівлі та Ради Європи, широко використовуючи міжнародний досвід. Педагогічні колективи разом із замовниками кадрів, Міністерством соціальної політики повинні активізувати діяльність з розробки нових навчальних планів і програм, які в умовах фінансової кризи забезпечили б професійну мобільність випускників, їх адаптацію до нових умов праці. Такий підхід вимагає наукового бачення цих проблем, особливо пошуку нових технологій, методик професійного, практичного навчання, тіснішого його поєднання з продуктивною працею. На сьогодні, на жаль, цими питаннями в державі займаються занадто повільно.

Вирішення цих проблем неможливе без оновлення кадрового потенціалу тих, хто займається підготовкою робітничої зміни.

Усім нам відомо, що джерелом нових ідей можуть бути пошукова та дослідницька діяльність педагогічних колективів, окремих керівників та педагогічних працівників, які ніколи не заспокоюються на досягнутому. Необхідно, з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема таких країн, як Федеративна Республіка Німеччини, Польща, Канада провести перенавчання інженерно-педагогічних працівників, сконцентрувати їх увагу на підвищенні теоретичних знань, ролі практичної підготовки; здатності брати участь у сучасних виробничих процесах, використанні у своїй діяльності проблемно-пошукових методів навчання, виховання, оволодінні комп'ютерною технікою, її застосуванні в навчальному процесі.

В усьому повинна забезпечуватись система управлінських дій щодо творчого використання здобутків цілих колективів і окремих спеціалістів.

Професійно-технічні навчальні заклади, методичні кабінети, навчально-методичні центри повинні чітко визначити мету пошукової роботи, розробити оптимальні варіанти і шляхи її досягнення, раціонально розподілити обов'язки між членами колективу, здійснити координацію дій з громадськими організаціями, спонсорами, широко залучити технічні засоби та комп'ютерну техніку.

Керівник освітньої установи, який себе поважає, не сліпо діє за установками чужого досвіду, а переосмислює свою педагогічну позицію відповідно до вимог часу.

Управлінська функція передбачає організаційний, педагогічний та психологічний аспекти, які постійно потребують перегляду, оновлення, глибокого наукового аналізу та діагностування, підвищення управлінської компетенції.

Україна успадкувала розвинуту систему професійно-технічної освіти.

Система професійно-технічних навчальних закладів освіти має значний потенціал, достатній для відтворення трудових ресурсів країни, відповідно до вимог економічного розвитку та задоволення потреб громадян у професійній освіті. Водночас, ця ланка освіти виконує важливу функцію соціального захисту підлітків.

Проте економічна криза, вкрай недостатнє фінансування призводить до руйнування цієї важливої ланки освіти.

Внаслідок низького рівня соціального захисту почався масовий відплив з ПТНЗ досвідчених інженерно-педагогічних кадрів. Зменшився контингент учнів.

Протягом останніх років у професійно-технічних закладах практично не оновлюється навчальне обладнання. Почалось фізичне руйнування матеріальної бази.

Розвиток профтехосвіти уповільнився і потребує відповідного реформування, що сприятиме прискоренню економічної перебудови в Україні, піднесенню престижу робітничої професії.

Формування і реалізація трудового потенціалу, перспективи його розвитку, розробка концептуально нових підходів у формуванні системи забезпечення якості професійно-технічної освіти є надзвичайно важливим завданням для подальшого розвитку України в цілому.

За прогнозами науковців, потреба промисловості у кваліфікованій робочій силі, в більшості регіонів України, буде задовольнятися на 30-37 відсотків. Це означає, що необхідно зосередити увагу на якісних аспектах трудового потенціалу.

У цілому оцінка успішності професійно-технічної освіти повинна базуватися на задоволенні потреб ринку праці, а оцінка знань учнів здійснюватися не тільки на основі теоретичних знань, а й практичних умінь.

Сьогодні економіка, яку називають «економікою знань», ставить великі вимоги до рівня кваліфікації та компетентності кожного працівника.

Світовий досвід показує, що найстійкішою є економіка тих країн, у яких спостерігається неухильне зростання частки високоосвічених і висококваліфікованих працівників. Науковці стверджують, що приріст валового внутрішнього продукту на один відсоток потребує приросту працівників із професійно-технічною освітою на 3,2 відсотки.

Як свідчить офіційна статистика, сьогодні на багатьох підприємствах робочі місця не зайняті. Водночас, серед тих, хто має освіту, велика кількість безробітних. А на ринку праці основні вакансії – це робітники масових професій. Отже, відбувається підготовка фахівців, не затребуваних ринком праці.

На якість підготовки робітничих кадрів негативно впливає і наявна нині розбалансованість між попитом на них та пропозицією. Досі рівень професійно-технічної освіти України відстає від вимог, які висуває постіндустріальне суспільство.

Оновлення функції освіти, пошук оптимальної моделі управління, яка б

відповідала сучасним потребам розвитку професійної освіти третього тисячоліття і радикального підвищення її престижу, створення системи забезпечення якості професійно-технічної освіти, оптимізація системи фінансування, модернізація системи управління професійно-технічною освітою, оновлення існуючої нормативно-правової бази, соціальна реклама престижності висококваліфікованої робітничої професії, запровадження сучасних технологій та науково-методичних досягнень у галузі профтехосвіти, кадрове, методичне та науково-інформаційне забезпечення – ось що може стати гарантом функціонування ПТНЗ, здатних реалізувати стратегічну мету профтехосвіти України в умовах економічної кризи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщенко В. В. Стандарт професійної компетентності – основа підготовки робітничого персоналу фірми в контексті європейської інтеграції / В. В. Аніщенко // Професійно – технічна освіта. – 2008. – №3. – С. 41 – 43.
2. Василенко В. М. Врахувати потреби регіонального ринку праці. / В. М. Василенко // Професійно-технічна освіта. – 2005. – № 4. – С. 7 – 10.
3. Головінов В. П. ПТО в контексті світової та вітчизняної фінансово-економічної кризи. Виклики нові – проблеми старі / В. П. Головінов // Освіта України. – 2008. – № 91. – С. 4, 8.
4. Даниленко Л. І. Інноваційний освітній менеджмент: навч. посіб. / Л. І. Даниленко. – К.: ГЛАВНИК, 2006. –144 с.
5. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія / Л. І. Даниленко – К.: Міленіум, 2004. – 358 с.
6. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К.: Радуга, 1994. – 61 с.
7. Десятов Т. М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття): монографія / Т. М. Десятов. – К.: Артек, 2005. – 472 с.
8. Дехтяренко О. Я. Проблемы и тенденции интернационализации профессионально-технического образования / О. Я. Дехтяренко, Э. О. Калицкий. – Минск: РИПО, 2005. – 51 с.
9. Згуровський М. З. Явища, зумовлені економічною кризою , не повинні затінити позитивних напрацювань / М. З. Згуровський // Освіта України . – 1997. – №4. – С. 4 – 5.
10. Згуровський М. З. Ми повинні упереджувати ситуацію, а не фіксувати проблеми / М. З. Згуровський // Освіта України. 1997. –28 лютого, №10.
11. Зіньковський Ю. С. Наукове забезпечення розвитку професійної освіти / Ю. С. Зіньковський // Професійно – технічна освіта. – 2007. – №1. – С.12 – 14.
12. Іванова Н. А. Враховувати потреби ринку праці / Н. А. Іванова // Професійно – технічна освіта. – 2006. – №2. – С. 4 – 7.

*Лебедська Галина Володимирівна,
викладач Криворізького
професійного гірничо-
технологічного ліцею, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.*

УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті визначено якісні параметри конкурентоспроможності фахівця. Обґрунтовано зв'язок поняття «компетенція» із основними складовими конкурентоспроможності. Також представлено модель формування компетентнісної складової конкурентоспроможності фахівця. Тут визначена сутність поняття конкурентоздатність, яку визначено як складну, багаторівневу інтегральну властивість, яка дозволяє особистості відповідно до її індивідуальних властивостей, потреб, прагнень брати участь і отримувати переваги в конкурентних відносинах в обраній сфері професійної діяльності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, компетенція, конкурентоздатність фахівця, рівень компетентності.

Здатність держави підтримувати і вдосконалювати кваліфікацію робочої сили є одним з найголовніших і нагальним питанням підвищення ефективності виробництва і сфери послуг, забезпечення національної безпеки держави, подолання кризових явищ у суспільстві, здійснення прориву виробничого потенціалу на ринок високих світових технологій. Існуюча сьогодні система підготовки робітничих кадрів має бути приведена в більш сучасну та ефективну відповідність до потреб економіки країни в робочій силі у всіх її сферах. Проте ми сьогодні не можемо визначити реальні обсяги підготовки кваліфікованих робітників за напрямками, а отже, вдосконалити мережу закладів профтехосвіти, провести їх перепрофілювання, спеціалізацію, оскільки фактично відсутнє прогнозування на загальнодержавному і галузевих рівнях. Ніхто не може сьогодні досконало і впевнено спрогнозувати, скільки та якої кваліфікації потрібно робітників для потреб держави. Адже тут не задіяні ринкові механізми. Осторонь цих процесів залишається більшість підприємств і підприємців.

Незважаючи на широке застосування поняття «компетенція» при аналізі конкурентоспроможності, відсутнє чітке обґрунтування місця компетенцій у формуванні конкурентоспроможності фахівця. Перелік та зміст якісних параметрів конкурентоспроможності потребують глибшого аналізу, оскільки вони не відображають місця і ролі рівня компетентності в процесі формування та оцінювання рівня конкурентоспроможності фахівця. Відсутня в літературі й модель, що відображала б основні етапи формування компетентнісної складової конкурентоспроможності.

Вагомий внесок у висвітлення теоретичних, методологічних,

загальнометодичних питань конкурентоздатності майбутніх фахівців провели І. Богомолова, С. Борисенко, Н. Борисова, Н. Дяченко, Л. Курзаєва, М. Лебедев, В. Мезинов, А. Романовський, В. Шаповалов, С. Широкобоков, Р. Фатхутдинов), структури та характеристик конкурентоздатних якостей особистості – В. Андрєєв, Н. Борисова, Л. Мітіна, С. Хазова, особливостей розвитку конкурентоздатності майбутніх фахівців різних спеціальностей у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі – В. Бондар, С. Борисенко, Т. Савенкова, І. Саратцева та ін.

У розділі «Рівний доступ до здобуття якісної освіти» Національної доктрини розвитку освіти щодо професійно-технічної освіти передбачалося:

- розвиток мережі професійно-технічних навчальних закладів різних типів, професійних спрямувань та форм власності з урахуванням демографічних прогнозів, регіональної специфіки та потреб ринку праці;
- поєднання професійно-технічної та повної загальної середньої освіти, забезпечення варіативності та гнучкості освітньо-професійних програм з урахуванням змін на ринку праці й попиту на нові професії;
- створення умов для надання професійно-технічними навчальними закладами освітніх та інших послуг населенню, зокрема здобуття або підвищення робітничої кваліфікації, а також перепідготовки незайнятого населення;
- розвиток співпраці з підприємствами, установами, організаціями – замовниками кадрів, державною службою зайнятості;
- участь роботодавців у забезпеченні функціонування і розвитку професійно-технічної освіти;
- оновлення матеріально-технічної бази та впровадження інформаційних технологій [1].

Від часу прийняття цього важливого документу минуло понад 11 років, але більшість із цих пунктів не виконано.

Конкурентоспроможність фахівця характеризується багатьма показниками (характеристиками). В літературних джерелах можна зустріти різні групи та ознаки даного поняття, різні підходи до формулювання переліків конкурентних переваг людських ресурсів.

У наш час словом «конкурентоздатність» все частіше послуговуються в різних галузях науки і техніки, освіта не є винятком. Зараз перед системою професійної освіти стоїть проблема не просто істотного підвищення рівня підготовки фахівців, а забезпечення якісно нової сутності цієї підготовки, яка забезпечила б їх готовність до успішної діяльності та можливість ефективно працювати і через декілька років. Конкурентоздатного фахівця розглядають не лише як продукт навчального закладу, а і як особистість, яка має певні якості, може досягти високих результатів у своїй діяльності та зробити внесок у досягнення тієї організації, де вона працює. Зазначені фахівці мають бути мобільними, прагнути до безперервного підвищення професійної майстерності та володіти високою адаптаційною й професійною мобільністю; спроможними до створення й використання високих технологій; мати сформовані міцні моральні засади, розвинену цивілізаційну культуру, відповідальність і

толерантність; готовими до нового типу громадських відносин, які перебувають у постійній динаміці та виявляються в переходах від однієї соціально-професійної ролі до іншої. Саме ці сучасні фахівці мають вміти працювати в змінному середовищі, мислити масштабно, зосереджувати людей на досягнення конкретної соціально значущої мети, надихати та підтримувати співробітників, не знімаючи з них при цьому відповідальності за успіх тієї чи іншої справи.[2]

Слід звернути увагу на багатозначність трактувань сутності поняття «конкурентоздатність» сучасними вченими: якості особистості, зокрема професійні й особистісні; якість діяльності та її потенційні можливості (Т. Андріяко); здатність досягати поставленої мети в умовах, що швидко змінюються, за рахунок володіння методами вирішення великого класу професійних завдань та наявності певних особистісних якостей (М. Шилова, І. Беліх); відповідність якості робочої сили вимогам ринку, можливість перемагати в конкуренції на ринку праці, тобто повніше порівняно з іншими кандидатами задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, умінь, навичок, особистих якостей (Л. Дудко); системна характеристика особистості, яка забезпечує швидку адаптацію особистості до навколишнього світу, її готовність успішно виконувати професійну та інші види діяльності за найвищими стандартами, а також здатність створювати нові, оригінальні ідеї, аргументувати їх важливість для соціального, професійного та особистісного розвитку та створювати умови для їх ефективного втілення (В. Хапілова); здатність досягати поставленої мети в умовах, що швидко змінюються, за рахунок володіння методами вирішення великого класу професійних завдань та наявності певних особистісних якостей (А. Алексеева) та ін.

З погляду маркетологів, конкурентоздатність працівника – це його властивість успішно витримувати конкуренцію ринку праці порівняно з працівниками аналогічних професій, спеціальностей, рівня кваліфікації. Вона забезпечується за рахунок високого рівня професіоналізму та компетентності, особистісних якостей, інноваційного та мотиваційного потенціалу.

З економічного погляду О. Борисов [3], Р. Фатхутдинов [4] визначають конкурентоздатного фахівця як «продавця» професійних знань, умінь та навичок, акцентуючи увагу на тому, що фахівці конкурують між собою через робочі місця. Специфіка фахівця як товару полягає в тому, що його конкурентоздатність тривалого використання та особистості потребують значного часу, щоб отримати статус конкурентоздатного. На думку С. Широбокова, конкурентоздатний фахівець є спеціалістом, здатним досягати поставлені цілі в різних, швидко змінюваних освітніх ситуаціях за рахунок володіння методами вирішення значного класу професійних завдань [5].

Ми можемо розмежувати якісні параметри конкурентоспроможності фахівця. Частково таку класифікацію параметрів можна простежити у підході Хлопової Т. В., яка подає їх у вигляді двох груп конкурентних переваг: 1) конкурентні переваги конституційного характеру – це переваги, які даються людині від народження. До їх числа відносяться вік, стать, національність, громадянство, здоров'я тощо. Такі переваги охоплюють капітал здоров'я і частково, капітал культури. 2) Конкурентні переваги інноваційного характеру,

які вимагають серйозних інвестицій у їх формування і розвиток з боку носія. До їх числа належать складові професійного капіталу і частково – капіталу культури: професійна підготовка, рівень кваліфікації, професійна мобільність, кваліфікаційне зростання, рівень освіти тощо [6].

Роботодавець зацікавлений у високій кваліфікації робітників і повинен дбати про рівень професійності персоналу свого підприємства, але, справедливо вимагаючи від професійно-технічних закладів підвищення рівня професійної підготовки, повинен розуміти, що підготовка кваліфікованого робітника є спільною проблемою, розв'язанням якої треба займатися комплексно, адже без підтримки і тісного зв'язку з виробництвом і бізнесом галузь профтехосвіти не в змозі забезпечити підготовку сучасного, обізнаного з новітніми технологіями висококваліфікованого робітника [7]. Також потрібно активізувати і саму участь навчальних закладів профтехосвіти в подоланні дисбалансу ринку освітніх послуг та ринку праці. Зарубіжний досвід показує, що маркетингові служби, що вивчають потреби ринку праці, вимоги роботодавців мають стати невід'ємною складовою професійних навчальних закладів. Сьогодні молодій людині без допомоги спеціалістів, педагогів, психологів, профконсультантів та соціологів важко зорієнтуватися на ринку праці, тим більше обрати професію, відповідну до нахилів, здібностей, можливостей, відповідних психомоторних якостей. У цій проблемі відповідальність лежить і на органах освіти, і батьках, і службах зайнятості та інших соціальних службах, і державних та громадських організаціях. Тим більше, не можуть осторонь стояти і роботодавці: проігнорувати ними цю важливу проблему означає залишити невирішеними питання забезпеченості кадрами виробництва чи сфери послуг. Отже, в цій ситуації відчутною є проблема щодо відсутності в нашій державі в навчальних закладах усіх рівнів добре організованої, цілісної, ефективної системи профорієнтації молоді. Тому професійна орієнтація молоді постає одним із найголовніших завдань, якими повинно займатися все суспільство. Вона має започатковуватися з дитячого садка, як це запроваджено в усіх розвинених країнах світу [8].

Трансформація професійно-технічної освіти має характеризуватися системністю і цілеспрямованістю у вирішенні проблемних питань оновлення змісту професійної підготовки шляхом упровадження державних стандартів відповідно до світових тенденцій, введення адекватних змін у суспільстві економічних механізмів функціонування цієї важливої галузі освіти [9]. Аналіз ринку праці, його результати є підвалинами для визначення подальших перспективних напрямів формування виробничого персоналу, набуття ним нових професійних знань і вмінь, компетенцій і навичок. Інформація з ринку праці в регіонах і в межах всієї країни створює базу для ефективного розвитку трудових ресурсів згідно з визначенням та застосуванням ініціатив ринку, з метою відповідності вимог попиту і пропозиції на ринку праці та на рівні окремих осіб допомагає краще орієнтуватися в пошуку вакансій або відборі робітників відповідно до кваліфікаційних вимог.

Висновки. З огляду на попередньо викладене, зазначу, що конкурентоздатність фахівця визначаємо як складну, багаторівневу інтегральну

властивість, яка дозволяє особистості відповідно до її індивідуальних здібностей, інтересів і потреб брати участь і отримувати переваги в конкурентних відносинах в обраній для себе сфері професійної діяльності. Конкурентоздатний фахівець – орієнтований на успіх професіонал з яскраво вираженою потребою в досягненні успіху, збагаченні знань і їх застосуванні у професійній діяльності, оновленні професійного досвіду, творчому самовираженні, відрізняється самостійністю прийняття рішень і дій, розвинутим емоційним інтелектом, здатний до адаптації у професійному конкурентному середовищі, адекватної оцінки дійсності, рефлексії власної діяльності. Вважаю, що визначення конкурентоздатності як багаторівневого інтегрального особистісного утворення, що проектується на всі сфери життєдіяльності людини, яке є фактором активізації діяльності особистості, перш за все професійної, має бути важливим орієнтиром освітньої діяльності. Також варто зазначити, що тісний зв'язок професійних навчальних закладів з місцевою владою і роботодавцями стають значним здобутком у вирішенні питань підвищення кваліфікації, стажування інженерно-педагогічних працівників, їх обізнаності з перспективами розвитку виробництва і регіону, працевлаштування випускників, розроблення планів і програм навчання дорослих, зокрема незайнятого населення, а також отримання необхідних для закладів профтехосвіти обладнання, матеріалів, інструментів, ознайомлення з новітніми технологіями, зрештою, замовлення професійно-технічним навчальним закладам на виготовлення в їхніх майстернях чи під час виробничого навчання і практики необхідних виробів, деталей, надання послуг тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Національна доктрина розвитку освіти // II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – К., 2002. – С.140–149.
2. Бикова В. К. Збірник наукових праць/ В. К. Бикова. – 2015. – Вип.№ 1.
3. Борисов А. Б. Великий економічний словник / А. Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 1999. – 895 с.
4. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность как национальная кадровая проблема / Р. А. Фатхутдинов. –1999. – № 2. – С. 18–22.
5. Ширококов С. Н. Оценка качества подготовки конкурентоспособного специалиста в вузе / С. Н. Ширококов. – «Камерата», 1999. – С. 34–38.
6. Хлопова Т. В. Развитие трудового потенциала и конкурентоспособность работника в современных условиях/ Т. В. Хлопова// Методология и практика исследования. – 2004. – 217с.
7. Жебровський Б. М. Створювати потужний кадровий потенціал. Забезпечити якісну підготовку робітничих кадрів/ Б. М. Жебровський // Матеріали всеукраїнської наради 3.03.2006. – К., 2006.
8. Іванова Н. І. Забезпечення якісної підготовки робітничих кадрів – основа соціально-економічного розвитку України / Н. І. Іванова // Матеріали всеукраїнської наради 3.03.2006. – К., 2006. – С. 49-50.
9. Огнев'юк В. О. Системність і цілеспрямованість / В. О. Огнев'юк // Про-

фесійно-технічна освіта, 2001. – Спец. випуск. – С. 8.

10. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-6597.html>. 2009. 2

11. Дядичев В. В., Чуніхіна К. В. Сутність та складові конкурентоспроможності персоналу на ринку праці [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2010/2/Dyadychev.pdf.

12. Медведь В. В. Основи формування конкурентоспроможності фахівця: чинники, складові, критерії / В. В. Медведь // Теорія та методика управління освітою, № 7, 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ttmuo/2011_7/9.pdf.

Любченко Надія Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри державної служби та
менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ.

ОСВІТНІЙ КЛАСТЕР: ДЕФІНІЦІЯ ТА РЕСУРС ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ

Анотація. У статті описуються погляди сучасних науковців на визначення понять «кластер», «освітній кластер», обґрунтовується актуальність застосування потенціалу кластерних механізмів як ресурсу інтеграції освіти, науки та бізнесу задля інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій.

Ключові слова: кластер, кластерний механізм, освітній кластер, потенціал.

В останні роки багато як вітчизняних, так і зарубіжних науковців займається теоретичними дослідженнями та розробками з питань кластерної філософії. Підвищення інтересу до цієї проблематики зумовлюється отриманими результатами багаторічної світової практики кластеризації як резерву і чинника модернізації економіки, активізації інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності територій.

На нашу думку, вивчення, осмислення наукових доробків щодо привабливості кластерної філософії та системного розроблення підходів є важливим для можливого впровадження накопиченого світового досвіду з кластеризації в сучасних умовах розвитку України. Слово «кластер» походить від англійського слова «clustrer», що означає в перекладі пучок, гроно, куш, загальний двір і навколишні дворові споруди, або як група, скупчення, зосередження (наприклад, людей, предметів), або як бджолиний рій, буквально

– «зростати разом» [10].

На думку вчених, уперше цей термін ввів у науковий обіг Майкл Юджин Портер у книзі «Конкурентні переваги Націй» (1990 р.). У його класичному визначенні «кластер – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій у певних областях, що конкурують, але разом з тим і ведуть спільну роботу» [5].

Існує вже багато визначень поняття «кластер» різними науковцями. Для нашого дослідження актуальним є таке визначення: кластер – це локалізована територіально-виробнича форма інтеграції суб'єктів господарювання, що взаємодіють, банківського, приватного сектора, освітніх закладів, органів влади та суміжних, допоміжних, конструкторських, інноваційних підприємств/організацій, об'єктів інфраструктури, що характеризується виробництвом конкурентоспроможних товарів або послуг, наявністю погодженої стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію інтересів кожного з учасників і території локалізації кластера, на якій вона перебуває, і що має істотну соціально-економічну значущість для регіону [2].

Новою понятійною сферою є перенесення терміна «кластер» в освіту. Дослідниця Є. Соколова, яка проаналізувала матеріали понад 70 джерел, що є у відкритому доступі мережі Інтернет (включаючи 50 англомовних), здійснила спробу узагальнити інформацію щодо історії виникнення поняття «кластер» і його проникнення в термінологічне понятійне поле педагогічної науки, порівняння змістового його наповнення в різних мовах [7]. Для позначення нової організаційної форми і з'явився новий термін «(інноваційний) освітній кластер». У праці М. Портера наведено аналіз освітнього кластера Массачусетса, лідерами якого є Массачусетський і Гарвардський університети, детально описано його роль в освітній сфері країни, порівняно з іншими штатами (насамперед, з Каліфорнією) та іншими країнами, наведено концептуальну схему освітнього кластера [11].

У Європі активне проведення кластерної політики в освіті почалося в 1990-ті роки в період популяризації терміна «економічний кластер». У Великобританії, наприклад, з'явилася велика кількість медичних інноваційних освітніх кластерів. Такі кластери розглядаються як механізм, за допомогою якого теоретичні ідеї щодо вдосконалення охорони здоров'я проникають у медичну практику. Все це можливо тільки на основі тісної співпраці з університетами, місцевими органами влади, благодійними організаціями та приватними компаніями, які перебувають на передньому краї інноваційної практики. У Франції найбільш активно розвиваються кластери з удосконалення екосистем, які включають компанії, державні освітні установи та дослідницькі лабораторії. Вони позиціонують себе в міжнародному масштабі в найбільш просунутих і ключових технологічних секторах, їх членство відкрито для зарубіжних фірм. У США вважають перспективним розвиток міждисциплінарного підходу для створення спеціально інтегрованих екосистем, що допоможе зняти бар'єри, які уповільнюють інноваційні процеси

в технологіях навчання. На рисунку показані ключові гравці в інноваційному освітньому кластері, взаємодія між дослідницькими (Research Partner(s)), освітніми (Education Partner(s)) та комерційними (Commercial Partner(s)) партнерами. При цьому освітній кластер характеризується такими інноваційними ознаками, як вихід у публічні інфраструктури, зворотний зв'язок з існуючими реаліями і наявність пілотних можливостей в освіті [9].

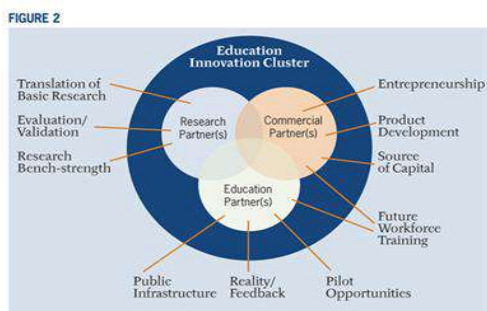

Рис. Взаємодія між дослідницькими, освітніми та комерційними партнерами в межах інноваційного освітнього кластера

Також наведемо деякі визначення освітнього кластера, знайдені в зарубіжних джерелах.

1. Освітній інноваційний кластер – це об'єднання представників галузі: зокрема, ВНЗ, науково-дослідних центрів, промисловості за допомогою створення локальних зон з певними преференціями, де всі учасники ланцюжка від початку розроблення до інноваційного готового продукту (наукові установи, маленькі інноваційні компанії, центри випробувань, центри колективного користування дорогим обладнанням, спеціалізовані сертифіковані лабораторії, ВНЗ й центри навчання, які постачають потрібних саме цим компаніям фахівців, патентні контори) перебували б у постійній взаємодії [8].

2. Освітній кластер – система навчання, взаємонавчання та інструментів самонавчання в інноваційному ланцюжку *освіта – технології – виробництво*, заснована переважно на горизонтальних зв'язках усередині ланцюжка (побудова цілісної системи багаторівневої підготовки фахівців для підприємств на основі інтеграції освітньої установи і підприємств-роботодавців, які забезпечують підвищення якості, скорочення термінів підготовки, закріплення випускників на підприємствах, створення гнучкої системи підвищення кваліфікації фахівців для підприємств з урахуванням поточних і прогностичних вимог виробництва) [6].

3. Освітній кластер – сукупність взаємопов'язаних установ професійної освіти, об'єднаних за галузевою ознакою і партнерськими відносинами з підприємствами галузі. Інтуїтивна відповідь – це кластер, де ВНЗ відіграють головну роль (є ядром) [3].

4. Під освітнім кластером розуміють «об'єднання роботодавця і освітніх установ за допомогою комплексу наскрізних програм» [1].

Отже, проаналізувавши наукові джерела зарубіжних і вітчизняних дослідників, ми вважаємо, що потенціал (англ. *potential* – можливості, що можуть бути використані) кластерних механізмів можна розглядати як інтегроване поєднання їх структуроутворювальних складових з природно-

ресурсними, інвестиційними, інноваційними, інфраструктурними можливостями території для забезпечення ефективного використання її економічного простору на засадах сталого розвитку в умовах суспільних трансформаційних змін. Ми підтримуємо висновки розглянутих досліджень про те, що застосування потенціалу кластерних механізмів у процесі кластерної інтеграції суб'єктів освіти, науки і бізнесу в умовах децентралізації влади, розвитку громадянського суспільства сприятиме національному та регіональному інноваційному розвитку, підвищенню конкурентоспроможності економіки та якості життя громадян [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисцына Н. Н. Инновационный научно-образовательный кластер как способ организации инновационной деятельности в вузе / Н. Н. Анисцына // Креативная экономика. — 2010. — № 4(40). — С. 91–97.
2. Ковальова Ю. М. Кластер як новий інструмент модернізації економіки / Ю. М. Ковальова // Схід. — 2007. — № 5(83). — С. 9–13.
3. Куценко Е.С. Феномен образовательного кластера [Электронный ресурс]/Е.С. Куценко. — Режим доступа : <http://evg-ko.livejournal.com/5992.html>
4. Любченко Н. В. Потенціал кластерних механізмів в управлінні освітою в умовах децентралізації влади / Н. В. Любченко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — К., 2005. — Вип. 1 (30) / голов. ред. В. В. Олійник. — К.: АТОПОЛ ГРУП, 2016. — (Серія «Публічне управління адміністрування») — С. 65–81.
5. Портер М.Ю. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран / М. Ю. Портер. — М.: Международные отношения, 1993.— 896 с.
6. Растворцева С. Н. Идентификация и оценка региональных кластеров / С. Н. Растворцева, Н. А. Череповская // Экономика региона. — 2013. — № 4. — С. 123–133.
7. Соколова Е. И. Термин «образовательный кластер» в понятийном поле современной педагогики [Электронный ресурс] / Е. И. Соколова // Непрерывное образование: XXI век. — 2014. — Вып. 2(6). — Режим доступа : <http://lll21.petrso.ru/journal/article.php?id=2371>
8. Терешин Е. М. Современная дефиниция понятия «кластер» и подходы к формализации этого явления / Е. М. Терешин, В. М. Володин // Экономические науки. — 2010. — № 2(63). — С. 164 – 167.
9. Education Innovation clusters [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.educause.edu/ero/article/innovation-clusters-datapalooza-accelerating-innovation-educational-technology>
10. Merriam-Webster [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/dictionary/cluster>
11. Porter M. The Massachusetts Higher Education and Knowledge Cluster: The Microeconomics of Competitiveness / M. Porter, N. Ketelhohn, A. Artiganave, J. Kelly, M. Krasniqi, M. T. P. Gi, L. Zhang. — USA : Massachusetts Press, 2010. — P. 30.

Мацюк Оксана Петрівна,
методист ДПНЗ «Професійно-технічне
училище № 46», с. Лазірки Оржицького
району, Полтавська область.

ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ВМІНЬ УЧНІВ ПТНЗ

Суб'єктивним фактором формування світогляду учнів, їх ціннісних орієнтацій, системного сучасного соціального і гуманістичного мислення в навчальному процесі є інтеграція навчальних предметів. Спроби інтегративного навчання мають давню історію. З початку ХХ століття інтеграція реалізовувалася шляхом особливої структури навчальних планів і програм, а з середини минулого століття набула значення як самостійна одиниця змісту освіти.

Важливість інтеграційних процесів у професійній освіті обумовлюється не тільки великим обсягом необхідних професійних знань, а й одним із найважливіших завдань сучасної освіти: «розвитком і саморозвитком суттєвих, природних властивостей дитини в їхній єдності і цілісності». Своєрідність професійної освіти полягає у необхідності не тільки надати учням необхідний, згідно зі Стандартом ПТО, обсяг знань, а насамперед сформувати практичні професійні навички тощо. При цьому інтеграція предметів допомагає учневі створити цілісну картину як професійної діяльності на основі розуміння теорії виробничого процесу, так і картину світосприйняття, оточуючого середовища в цілому.

Значна кількість ПТНЗ України надає не тільки професійну, а й загальну середню освіту. Для таких ПТНЗ інтеграція предметів – дієвий спосіб підвищення якості професійних умінь учнів. По-перше, переважна більшість учнів професійних навчальних закладів країни має невисокий рівень знань. По-друге, мотивація навчання для учнів спрямована переважно на здобуття робітничих професій. Але разом з тим, засвоєння матеріалу з курсу загальноосвітніх предметів допомагає майбутнім фахівцям розуміти суть тих чи інших професійних процесів, управляти ними, обирати способи й засоби створення нових продуктів професійної діяльності. Крім того, інтеграція предметів сприяє дотриманню вимог охорони праці, збереженню життя та здоров'я робітників, підвищенню рівня виробництва. Проблема інтеграції тісно пов'язана з особливостями трансформації наукової системи знань у навчальну. Крім того, вона вимагає створення певних педагогічних умов, а саме: оригінальної організації системи навчально-виробничого процесу, досконалого володіння педагогами методикою викладання предметів, специфікою передавання і засвоєння знань у процесі навчання. Інтеграція знань – це динамічний, безперервний, суперечливий процес, який потребує прогностичного підходу, врахування особливостей параметрів знань, виявлення специфіки їх структурування, предметних та інтегрованих знань і передбачає застосування адекватних змісту форм, методів, засобів навчання. Інтеграція

знань, як правило, пов'язана з узагальненням, ущільненням, концентрацією, які спричинені необхідністю покращення і полегшення зберігання, передачі, засвоєння і використання цих знань, а також з їх упорядкуванням, класифікацією, систематизацією, взаємопроникненням різних методів пізнання і моделювання, відтворенням цілісності складно організованих об'єктів. Одним із найбільш продуктивних методів педагогічної інтеграції навчальних предметів є метод ділової гри. Педагогічна суть ділової гри – активізувати мислення учнів – учасників, формувати самостійність майбутнього фахівця, яку він зможе використати в майбутній професійній діяльності. Даний метод розкриває особистісний потенціал учня: кожен учасник може продіагностувати свої можливості поодиночі, а також у спільній діяльності з іншими учасниками.

Ділова гра – це контрольована система, тому що захід планується, готується і проводиться викладачем. У разі необхідності, як-от: відхилення від запланованого тощо, викладач може проводити корекцію прямо в ході заходу.

Найпростішим методом проведення ділової гри є імітаційні вправи. Вони менші за обсягом й кількістю поставлених завдань. Імітаційні вправи більше нагадують гру – ту основну форму пізнання навколишнього світу, яку дитина опановує ще в ранньому дитинстві. Саме тому атмосфера імітаційних вправ дає можливість проявити себе навіть найслабшому учаснику.

Імітаційні вправи ближче до навчальних ігор. Їх ціль – надати учасникам можливість у творчій атмосфері закріпити ті або інші навички, акцентувати увагу на будь-якому важливому понятті, категорії, законі. В умові повинне міститися обов'язкове протиріччя, тобто в імітаційній вправі є елемент проблемності.

Іншим методом у проведенні ділової гри можуть стати рольові ігри, які дозволяють учням, що володіють матеріалом ще не на достатньо високому рівні, сформувати певні навички й уміння у їх активному творчому процесі. Рольові ігри дозволяють не тільки отримувати та закріплювати предметні знання, але й у колективній формі роботи удосконалювати навички ділового спілкування, що є соціально значущим аспектом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алапьева В. Г. Методичні рекомендації з організації учбово-технічних і ділових ігор/ В. Г. Алапьева. – Єкатеринбург: Ділова книга, 1999. – 64 с.
2. Кулешова І. В. Ділові ігри для педагогічних рад та методоб'єднань / І. В. Кулешова // Науково-методичний журнал заступника директора школи з виховної роботи. – 2005. – С. 65-71.
3. Селевко Г. К. Сучасні освітні технології/ Г. К. Селевко. – М.: Народна освіта, 1998. – 256 с.
4. Хруцький Є. А. Організація проведення ділових ігор: навч. посібник для викладачів середовищ спец. навчань, закладів/ Є. А. Хруцький . – М.: Вищ. шк., 1991. – 320 с.
5. Ділова гра, як метод активного навчання. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.educateua.com/wonivs-376-2.html>.
6. Кисіль О. В. Використання інноваційних методик навчання. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/20409/

*Мірошниченко Катерина
Борисівна, заступник директора
департаменту професійної освіти МОН
України, м. Київ.*

*Савченко Ірина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, учений
секретар Національного центру «Мала
академія наук України».*

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ РОБОТОДАВЦІВ, УЧНІВ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ – УЧАСНИКІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто результати анкетування трьох груп респондентів: роботодавців, учнів, педагогів професійного навчання, які беруть участь у всеукраїнському експерименті «Професійна підготовка кваліфікованих робітників із використанням елементів дуальної системи навчання» щодо впровадження практико-орієнтовної, сучасної гнучкої системи підготовки кадрів, заснованої на тісній партнерській взаємодії закладів освіти та роботодавців.

Ключові слова: анкетування, дуальна система підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, елементи дуальної системи, роботодавці, соціальне партнерство, професійно-технічний навчальний заклад.

Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки спеціалістів певного профілю в рамках організаційно відмінних форм навчання, і сьогодні необхідність запровадження її елементів в Україні не підлягає сумніву, особливо в умовах процесів децентралізації та демократизації суспільства.

Тому в руслі пошуку нових практико-орієнтовних форм навчального процесу в Україні розгортається всеукраїнський проект щодо впровадження елементів дуальної системи в навчальній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників на базі експериментальних майданчиків: Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у м. Києві та Вищого професійного училища № 33 м. Києва; Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Львівській області та Львівського вищого професійного художнього училища; Науково-методичного центру професійно-технічної освіти в Запорізькій області та Державного навчального закладу «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище».

Завдання експерименту спрямовані на усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолання розриву між теорією і практикою, освітою й виробництвом,

підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Вже на другому році проведення експерименту стали помітними позитивні спільні результати щодо зміцнення взаємовигідних відносин із роботодавцями та розширення багатовекторності соціального партнерства: спільна підготовка педагогів професійного навчання й роботодавців до проведення експерименту; розроблення експериментальної навчально-плануючої документації за участі роботодавців; виявлення проблемних аспектів у змісті освіти та видалення застарілого та дубльованого навчального матеріалу; введення навчальних модулів з оновленим змістом освіти; удосконалення матеріально-технічної бази до умов проведення експериментальної роботи; здійснення порівняльного аналізу типових навчальних планів та стандартів з професії з експериментальною навчально-плануючою документацією; позитивна динаміка фінансових надходжень до навчального закладу; економія коштів навчального закладу.

Під час експерименту в навчальних закладах було проведено опитування 3 груп респондентів: роботодавців, учнів, педагогів професійного навчання. Результати опитування, на наш погляд, заслуговують уваги.

Роботодавці показали що для них, в умовах запровадження дуальної системи освіти, важливо отримати можливість забезпечити підприємство кадровими ресурсами дефіцитних спеціальностей та необхідної кваліфікації; відбирати кращих учнів на роботу; не витратити час і ресурси на ознайомлення новоприйнятого робітника з особливостями роботи підприємства; економити на витратах щодо пошуку і підбору працівників, їх перенавчання та адаптації; бути зацікавленими не тільки в результатах навчання, але і в питаннях формування змісту й організації навчання, участі у оцінюванні результатів навчання.

Категорія учнів, задоволених навчанням в експериментальних групах (78%), відмітили в анкетах такі переваги під час побудови власної професійної кар'єри: формування широкої професійної компетентності, необхідної для успішної професійної діяльності; відмінний шанс стати фінансово незалежним та самостійним; посилення мотивації до отримання знань; рання професійна орієнтація; сприятлива адаптація до дорослого життя; набуті вміння корпоративної відповідальності та роботи в колективі.

Педагогічні працівники, що беруть участь у експерименті, стали більше використовувати ефективні форми і методи навчання, такі як метод проектів; тренінги; кейс-технології; робота в групах; моделювання; технології розвивального навчання зі спрямованістю на розвиток творчих, підприємницьких, ділових якостей. Успішність експерименту, на думку педагогів, залежить від організації навчання на принципах дуальності; умінні всіх зацікавлених сторін об'єднати зусилля; підтримки департаменту професійної освіти МОН України та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». В опитуванні щодо задоволення навчально-методичним супроводом експерименту 40,6% педагогів професійного навчання відзначили, що вони задоволені його проведенням; 53 % – задоволені в цілому; 6,4 % – частково

задоволені; незадоволені – 0.

Висновки. Перші кроки реалізації експерименту доводять, що саме використання елементів дуальної форми організації навчального процесу дозволяє учасникам експерименту здійснювати відповідно до потреб роботодавців адресну, цільову підготовку робітничих кадрів; навчальним закладам економно використовувати матеріально-технічну базу для навчання учнів на сучасному виробничому обладнанні з урахуванням інноваційних змін у виробничих технологіях та розділяти витрати з роботодавцями щодо підготовки робітничих кадрів; відкривати додаткові можливості для підвищення кваліфікації та стажування педагогів професійного навчання на виробництві; сприяти більш швидкому професійному становленню учнів; забезпечувати більш тісний взаємозв'язок й взаємовплив різних систем (науки, освіти, виробництва).

*Саприкіна Людмила Анатоліївна,
викладач-методист вищої категорії
ДНЗ «Димитровський професійний
гірничий ліцей», м. Мирноград,
Полтавська область.*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Інтеграція предметів – процес педагогічної думки, правильний крок у напрямку демократизації навчання. Вона дозволяє вдосконалювати методи навчання, що активізують розумову діяльність учнів, розвивають їхню творчу активність і здібності.

Ключові слова: професійна компетентність, інтегроване навчання, навчальний модуль, інтегрований урок, бінарний урок, креативна особистість.

Інтеграція України в єдиний європейський простір висуває нові вимоги до кваліфікації робітників. Для забезпечення реалізації стратегічної мети в сучасних умовах необхідно підготувати освіченого, конкурентоспроможного, мобільного на ринку праці спеціаліста, готового йти на економічний ризик з почуттям особистої відповідальності.

Тільки тоді молодь буде соціально захищена, коли вона буде мати шанс у забезпеченні однакових можливостей для одержання робочих місць як у державному, так і недержавному секторах економіки, коли за короткий термін вона зможе придбати не одну, а кілька професій. Залежно від сформованих обставин, власного бажання, здібностей учень зможе закінчити навчання через рік або півтора року, одержавши відповідну спеціальність.

Сучасна епоха – це епоха стрімких змін, що супроводжуються науковими досягненнями в різних галузях людської діяльності. «Прискорення науково-технічного прогресу, інтенсивний характер розвитку сучасних технологічних

процесів і підвищення вимог до виробничих функцій працівника (робітника, техника, інженера) зумовлюють необхідність удосконалення підготовки фахівців. Сучасному виробництву все більше потрібні працівники, які володіють широким технічним світоглядом, здатні оперативно реагувати на будь-які зміни в технологічному процесі, спроможні передбачити наслідки цих змін, планувати свої дії, самостійно визначати найраціональніші прийоми трудових дій. Усе це потребує від працівника ґрунтовних знань відповідної професії» [4, с.3].

Наші випускники повинні мати широкі професійні компетентності. Актуальним питанням сьогодення для педагога є те, що поряд з професійною компетенцією він повинен формувати в учнів загальнолюдські компетенції.

Однією з найважливіших проблем сучасної освіти, на мій погляд, є помітне зниження зацікавленості учнів до навчання. Оновлення змісту освіти у XXI столітті вимагає розв'язання складної проблеми: як перетворити гігантський масив знань в індивідуальне надбання та знаряддя кожної особистості. Адже світ «інформаційного вибуху», який формує взаємовідносини між дитиною і знаннями, стає все складнішим, тому молодь потребує вміння розв'язувати складні проблеми, критично ставитися до обставин, порівнювати альтернативні точки зору та приймати зважені рішення.

Отже, головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних компетенцій, а одним із засобів їх формування є інтеграція навчальних дисциплін. Інтеграція може вирішити основні суперечності освіти – протиріччя між безмежністю знань і обмеженими людськими ресурсами.

За багаторічну працю в системі професійно-технічної освіти я зрозуміла, що нікому не можна дати освіту на засадах якоїсь окремої науки незалежно від інших наук, що інтеграція, тобто органічне поєднання відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, є однією з найперспективніших інновацій, яка закладає нові умови діяльності викладачів та учнів, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу.

Я. Каменський акцентував увагу на необхідності «завжди і всюди брати разом те, що пов'язане одне з одним». Необхідність інтегрованого підходу до організації навчально-виховного процесу великий дидакт пояснив таким чином: «Всі знання виростають з одного коріння – навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки, а тому повинні вивчатися у зв'язках» [1, с.101].

Ідея інтеграції, на думку дослідників, не є новим явищем у вітчизняній педагогіці. Слід згадати створений К. Ушинським синтетичний метод навчання грамоті; уроки мистецтва в природі В. Сухомлинського; уроки мистецтва Д. Ковалевського та Б. Юсова; педагогічну теорію співробітництва Ш. Амоношвілі, що побудована на засадах інтеграції. Серед сучасних дослідників, які опікуються цією проблемою, можна назвати Т. Брожо, О. Гільзову, М. Масол, О. Савченко, О. Сухаревську, В. Фоменко.

Інтеграційні процеси в професійній освіті останніми роками посідають щораз важливе місце, оскільки вони спрямовані на реалізацію нових освітніх ідеалів – формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвиток їх

творчих здібностей та потенційних можливостей.

Ідея інтегрованого навчання актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині можливість самостійно досягти тієї чи іншої цілі, творчо самостверджуватися в різних соціальних сферах.

ДНЗ «Димитровський професійний гірничий ліцей» готує фахівців торгового профілю. Відповідно до Державного стандарту професійно-технічної освіти, загальна структура типового навчального плану побудована на модульному підході й складається з модулів, які є професійно завершеними. На базі структури такого навчального плану ми розробили робочі навчальні плани з урахуванням умов нашого навчального закладу, попиту ринку праці в нашому регіоні та вибору абітурієнтів.

М1 – навчальний модуль, який надає можливість опанувати професію «Продавець продовольчих товарів» 3 розряду. До складу модуля входять спеціальні дисципліни: товарознавство продовольчих товарів, організація та технологія торговельних процесів, регістратори розрахункових операцій, харчова безпека товарів, психологія та етика ділових відносин, облік і звітність, охорона праці.

М.2. – навчальний модуль, який надає можливість опанувати професію «Продавець непродовольчих товарів» 3 розряду. До його складу входять предмети: товарознавство непродовольчих товарів, організація та технологія торговельних процесів, регістратори розрахункових операцій, психологія та етика ділових відносин, облік і звітність.

М.3. – навчальний модуль, який надає можливість здобути професію «Продавець продовольчих товарів» на рівні кваліфікованого робітника 4 розряду. Він заснований на інтеграції предметів: товарознавство продовольчих товарів, організація та технологія торговельних процесів, реєстратори розрахункових операцій, харчова безпека товарів, психологія та етика ділових відносин, облік і звітність, охорона праці.

Впровадження інтеграції предметів у навчальний процес дозволяє нам:

1. «Спресувати» споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми, усувати дублювання у вивченні ряду питань;
2. Ущільнити знання, тобто реконструювати фрагмент знань таким чином, засвоєння якого вимагає менше часу, проте породжує еквівалентні загальнонавчальні та технологічні уміння;
3. Опанувати з учнями значний за обсягом навчальний матеріал, досягнути цілісності знань;
4. Залучити учнів до процесу здобуття знань;
5. Формувати творчу особистість учня, його здібності;
6. Дати можливість учням застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

На мій погляд, проблема інтеграції навчання і виховання важлива і сучасна як для теорії, так і для практики. Її актуальність зумовлена змінами у сфері науки, виробництва, новими соціальними запитамі. Суть інтегрованого

навчання полягає в тому, що це така побудова навчального курсу, в якому:

1. Окремі розділи тісно поєднані;
2. Можливість такого поєднання використовують максимально.

Переваги інтегрованого навчання:

- Інтеграція пожвавлює навчальний процес;
- Економить навчальний час;
- Позбавляє від перевтоми;
- Дозволяє використовувати інтерактивні методи навчання.

Ми використовуємо такі форми інтегрованого навчання:

1. Урок та його різновиди;
2. Семінари, лабораторні заняття; конференції, конкурси, екскурсії.

Інтегровані уроки здійснюємо між різними дисциплінами та виробничим навчанням. Інтеграція – це глибоке взаємопроникнення, злиття, наскільки це можливо, в одному навчальному матеріалі узагальнених знань. Наприклад: предмет «Товарознавство продовольчих товарів»: питання органолептична оцінка якості збігається з питанням оцінка якості товарів у предметі «Харчова безпека товарів», а також – визначення якості товарів на уроках виробничого навчання. При проведенні такого уроку я обираю тип – урок систематизації та узагальнення знань, і добираю для його проведення дидактичний матеріал, технічні засоби навчання (мультимедійний проектор, комп'ютер).

Ми практикуємо проведення бінарних уроків, тобто такий різновид інтегрованого навчання, що органічно поєднує вивчення двох предметів. Був проведений бінарний урок з теми «Приймання товарів», який провели викладачі предметів «Організація та технологія торговельних процесів» та «Звіт і облік». Приймання товарів вивчається в даних предметах, тип уроку ми обрали – урок вивчення нового матеріалу. Я вважаю, що бінарний урок, нестандартна форма навчання з реалізацією МПЗ, це творчість двох педагогів, яка формує в учнів креативну компетентність. Метою проведення бінарного уроку теоретичного та виробничого навчання (викладач і майстер виробничого навчання) з теми «Розпізнавання асортименту бакалійних товарів» було створення умов практичного застосування знань, навичок та вмінь, надання можливості учням побачити результативність своєї роботи. [2,с.27-31].

«Сучасне суспільство має потребу в людині, здатній самостійно мислити, ставити перед собою і суспільством нові завдання і знаходити їх рішення, бути готовою як до індивідуальної праці, усвідомлювати наслідки своїх вчинків для себе, для інших людей і для навколишнього світу» [3,с.6-7].

При проведенні таких уроків в учнів формуються загальнолюдські компетенції:

- Цінісно-сміслові – розуміння важливості вивчення теми для майбутньої професії;
- Загальнокультурні – культура мовлення, почуття патріотизму;
- Інформаційні – робота з ПК, вміння самостійно підбирати необхідний матеріал;
- Комунікативні – вміння працювати в групах, вислуховувати, спілкуватися, лояльно ставитися до людей з іншою точкою зору;

Ініціативу інтеграції ми продовжуємо і в позаурочній роботі, проводячи такі заходи, як конкурси Кращий за професією, клуб веселих і кмітливих, бліц-турнір «Поговоримо професійно», Сорочинський ярмарок та інші. Така робота відкриває широкі перспективи для оновлення змісту освіти, спонукає формуванню духовно багатой особистості, вихованню учнівської молоді у душі найкращих людських цінностей.

Інтегративні процеси в освіті тривають, і вони різноманітні, але мета їх одна – розвинена креативна особистість, здібна до творчого пошуку.

Таким чином, підводячи підсумок, можна відзначити, що використання інтегрованого навчання допомагає нам формувати в учнів творчий, інноваційний підхід до розуміння професійної діяльності, розвивати самостійність мислення, вміння приймати в оптимальних умовах рішення, а саме це є необхідною умовою підготовки висококваліфікованих робітників.

92% наших учнів після закінчення ліцею працюють на своїх робочих місцях і 20% з них відкривають власні підприємства.

Наші випускники можуть адекватно сприймати зміни, що відбуваються у суспільстві, і впевнено витримувати конкуренцію на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каменський Я. А. Педагогічні твори: збірник педагогічних творів / Я. А. Коменський. – Москва, 1992. – 648с.

2. Кришемінська Л. Д. Інтегрований курс підготовки продавця продовольчих товарів/ Л. Д. Кришемінська. – К.: Вікторія, 2001.

3. Пентиліук М. В. Міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання: підручник для студ. вищ. навч. закл. /М. В. Пентиліук. – К.: Вища освіта, 2010. – 40–42с.

4. Філіпов Р. О. Інтеграція данина моді чи реальна потреба / Р. О. Філіпов// Професійно – технічна освіта. – К.: 2014. – № 2. – 6–7с.

Супрун В'ячеслав Васильович,
професор кафедри державної служби та менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ.

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Анотація. Демократизація управління професійно-технічною освітою розглядається як необхідний системний та організаційний крок, що має супроводжувати модернізацію професійної освіти в сучасних умовах реформування освітньої галузі України.

Ключові слова: автономія, децентралізація, демократизація, мережа, модернізація, управління, професійно-технічна освіта, професія, освіта.

В Україні відбувається процес демократизації управління влади та модернізація освіти. Реформа місцевого самоврядування та децентралізації управління владних структур передбачає докорінну зміну якості послуг, що надаються громадянам. Саме тому професійно-технічна освіта повинна перебувати в колі особливої уваги об'єднаних територіальних громад. Адже саме від якості освітніх послуг залежить найголовніше завдання громад – розвиток найціннішого багатства країни – людини, особистості.

Для ефективнішого управління здійснюється оновлення нормативно-правової бази розвитку профтехосвіти. Протягом 2012 року прийнято шість законів України, спрямованих на удосконалення організації професійної освіти і навчання як у навчальних закладах, так і на виробництві. 20 листопада 2012 року прийнято Закон України № 5498-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення управління професійно-технічною освітою», реалізація положень якого стала дуже важливим етапом розвитку галузі, створивши умови для оперативного прийняття управлінських рішень з професійно-технічної освіти та її фінансового забезпечення, посилення ролі місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у формуванні робітничого потенціалу країни з максимальним урахуванням потреб регіонів у кваліфікованих робітниках. Серед основних завдань, визначених у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України та Коаліційної угоди, важливим є реформування професійно-технічної освіти згідно з європейськими стандартами шляхом розроблення та сприяння прийняттю у новій редакції Законів України «Про освіту» та «Про професійну освіту».

Безумовно, сьогодні система професійно-технічної освіти в умовах децентралізації перебуває на етапі вивчення світового досвіду, формування відповідної законодавчої бази, розробки та погодження з громадськістю української моделі децентралізації освіти.

Труднощі, з якими сьогодні стикається система ПТО в Україні, певною мірою подібні до тих, які мають чимало країн-членів ЄС. Політична та економічна криза, демографічна ситуація, динаміка зменшення кількості працездатного населення, в основному, внаслідок старіння, передчасної смертності та трудової міграції, а також наявність значної кількості некваліфікованих робітників серед загальної кількості робочої сили, спричиняють значні проблеми з дефіцитом кваліфікованих робітничих кадрів на 3-4 рівнях Міжнародної стандартної класифікації освіти. Ця ситуація ще більше ускладнюється тим, що серед батьків та молоді панує пріоритетність здобуття вищої освіти.

Звертаємо увагу на те, що місцеві ради категорично заперечують можливість відволікання власних доходів, які надійдуть до бюджетів міст обласного значення та спрямовування їх на підготовку робітничих кадрів у ПТНЗ, які повинні бути спрямовані на покращення життєдіяльності міст (у житлово-комунальному господарстві, ремонт доріг, тепло та водопостачання, закладів та установ комунальної форми власності тощо). Відмовляються місцеві органи влади фінансувати навчання учнів з інших регіонів і населених пунктів, що суперечить нормативно-правовим вимогам та не дає можливості

молоді обирати місце навчання, професію та навчальний заклад.

Аналізуючи світові моделі державного управління у сфері освіти таких країн, як Франція, Польща, Іспанія, Італія, спостерігається значна присутність держави в організації, управлінні та фінансуванні. Перехід до децентралізованої системи управління освітою у цих країнах відбувається поступово та піддається корегуванню відповідно до тенденцій розвитку світового та європейського освітнього простору. Важлива умова – не запозичення існуючих моделей державного управління, а використання тих складових, які дозволять підвищити рівень державного управління освітньою галуззю та забезпечити ефективні результати внаслідок проведення реформ в освіті [1]. Ми говоримо про те, що децентралізація освіти дає можливість автономії у підготовці, прийнятті та виконанні планів розвитку ПТНЗ. Також дає можливість здійснювати повну фінансову та управлінську автономію. Організація такої системи роботи дасть можливість створити демократичний простір в умовах децентралізації. Оскільки керівник ПТНЗ постає ключовою особою в реалізації освітніх реформ, то саме він є основним провідником і транслятором модернізаційних змін у щоденну роботу трудового колективу ПТНЗ.

Відповідно до плану роботи Колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту 23 січня 2013 року для підготовки питання «Про удосконалення управління професійно-технічною освітою: регіональний аспект (на прикладі Дніпропетровської області)» було проведено загальний аналіз стану професійно-технічної освіти України, зокрема з урахуванням регіонального аспекту на прикладі Дніпропетровської області. Дніпропетровська область була обрана не випадково, адже цей регіон завжди був і є в авангарді економічних і соціальних звершень. Є позитивні приклади для наслідування в інших регіонах. Відзначалося, що результативність роботи досягається завдяки широкому залученню органів місцевої влади до вирішення питань ПТО.

Управлінська роль по відношенню до функцій ПТНЗ зводиться до системного наближення результатів її роботи до потреб ринку праці, запиту роботодавців, що здійснюється, у першу чергу, через створення багатофункціональних навчальних закладів спеціалізованого напрямку. Для цього протягом десятків років запроваджено регіональну систему формування державного замовлення, що базується на моніторингу таких показників як ринок праці; демографічний процес; раціональне використання учнівських місць; працевлаштування та закріплення випускників на робочому місці.

Таким чином, у Дніпропетровській області досягнуто таких показників: 75 відсотків усього безробітного населення області перенавчається в системі професійно-технічної освіти; 70 відсотків професійно-технічних навчальних закладів задіяні в навчанні безробітних; у навчальних закладах Дніпропетровської області – 42 % слухачів, у той час, коли цей показник по Україні складає до 10 відсотків від загального контингенту.

Наступним впливовим фактором управлінської роботи на діяльність ПТО є спеціалізація навчальних закладів з метою припинення дублювання підготовки професії, приведення мережі до потреб ринку праці регіону. Для

цього оптимізується мережа навчальних закладів, координується діяльність усіх суб'єктів, зайнятих формуванням трудового потенціалу. Отже, питання удосконалення мережі навчальних закладів є одним з пріоритетних.

Результативність роботи управління досягається завдяки широкому залученню органів місцевої влади до вирішення питань ПТО. Прикладом цього є місто Кривий Ріг, де сконцентровано майже третину професійно-технічних навчальних закладів області. При активному сприянні виконавчої влади в місті Кривому Розі створена і діє ефективна модель співпраці роботодавців, замовників підготовки кадрів, служби зайнятості, галузевих профспілок і професійно-технічних навчальних закладів. Функціонують шість піклувальних рад за галузевим принципом.

Розвитку ПТО області сприяє системна участь навчальних закладів у міжнародних проектах та у міжнародній виставковій діяльності. Впроваджено ряд пілотних проектів Європейського Фонду Освіти у Дніпропетровській області з покращення системи професійно-технічної освіти шляхом прогнозування та адаптування вмінь і навичок, соціального партнерства й удосконалення використання ресурсів, упровадження Туринського процесу в Україні та методології PRIME. На основі запропонованої міжнародними експертами процедури оптимізації регіональної мережі профтехучилищ було здійснено детальний аналіз ринку праці, виявлено причини та чинники, що безпосередньо впливають на формування диспропорцій у сфері зайнятості шляхом проведення вибіркового обстеження підприємств Дніпропетровської області.

Результатом стало визначення існуючої професійно-кваліфікаційної структури зайнятих Дніпропетровської області та перспективна потреба підприємств у робочій силі за деталізованим переліком професій та за видами економічної діяльності у контексті відповідності професійної структури та кількості робітників, які випускаються ПТНЗ; створення рекомендацій з оптимізації регіональної мережі ПТНЗ на основі критеріїв ефективності та доступності.

Цілком очевидно, що підготовка конкурентоспроможних на ринку праці робітників залежить від володіння ними прогресивними виробничими технологіями, вміння виконувати роботи з використанням новітніх матеріалів, інструментів, обладнання та пристроїв. Цьому сприяє мережа навчально-практичних центрів, найбільша кількість яких створена у Дніпропетровській області, – 25 % від загальної кількості в Україні. Перелік професій, за якими проводиться навчання у навчально-практичних центрах, постійно корегується відповідно до вимог та потреб ринку праці.

Впровадження сучасних інноваційних педагогічних технологій здійснювалося на базі 17 ПТНЗ Дніпропетровської області, де проводилася дослідно-експериментальна робота всеукраїнського та регіонального рівня за напрямками: «Менеджмент освіти», «Модульне навчання», «Інформаційні технології», «Підвищення кваліфікації педпрацівників», «Соціальне партнерство», «Соціальна адаптація», «Державні стандарти професійно-технічної освіти» та ін.

Відповідне методичне забезпечення діяльності здійснюється навчально-

методичним центром професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області та Криворізьким кабінетом.

Загалом, можна стверджувати, що проблеми ПТО характеризуються низкою інших труднощів, характерних саме для України – зокрема, централізована система, успадкована ще з радянських часів, за якої повноваження щодо прийняття рішень зосереджені в руках національних органів влади, а регіональні та місцеві органи виконавчої влади та самоврядування мають вкрай обмежені можливості на фоні структурних змін в економіці. Основні «споживачі» результатів роботи ПТНЗ, роботодавці, а також професійні спілки мають вкрай обмежений вплив на державному, регіональному та місцевому рівнях. До того ж, їм бракує взаємоузгодженості та партнерства.

Крім того, необхідно надати чіткі відповіді на питання, які потребують саме невідкладного вирішення в системі професійної освіти України вже зараз. Серед них: яким чином і на яких засадах сьогодні має здійснюватись управління ПТНЗ; як і на підставі яких документів розподіляються повноваження між МОН, обласними і міськими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в частині організації та забезпечення належного функціонування ПТНЗ, обласних навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) ПТО, інших об'єктів системи ПТО; яким є механізм оптимізації (об'єднання) ПТНЗ, переоформлення права власності на будівлі, землю, майно, передачі ліцензій тощо; який порядок формування контингенту учнів, особливо з числа випускників шкіл, які не є мешканцями міст, в яких розташовані ПТНЗ; який встановлено механізм замовлення на підготовку кадрів у ПТНЗ і його фінансування; як здійснювати в нових умовах ліцензування (акредитацію) ПТНЗ, зокрема за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст»; розбіжності між ПТНЗ навіть однієї області у встановленні відсотків доплати за престижність праці, за завідування кабінетами, заміну уроків тощо; як здійснювати для технічних працівників ПТНЗ індексацію оплати праці, доплати за складність та напруженість роботи; якими документами керуватись зараз і як мають вирішуватись питання утримання та харчування учнів-сиріт, стипендіального забезпечення всіх учнів ПТНЗ тощо.

Отже, система ПТО має відповісти на виклики сьогодення, закласти підвалини розвитку у формуванні трудового потенціалу держави та професійній підготовці кваліфікованих робітників для сучасної економіки України.

Загалом, можна стверджувати, що ключові шляхи подолання проблем в основному означені. З нашої точки зору, основний аспект тут – це децентралізація усієї системи, яка своєю чергою, прямо чи опосередковано, допоможе вирішити більшу частину перелічених проблем. У державі мають бути вироблені відповідні підходи, а також певні бачення в цілому до стратегії децентралізації у сфері ПТО.

Передусім, головна мета децентралізації полягає у тому, щоб надати ПТНЗ, регіональним органам управління та самоврядування більше автономії

та гнучкості, щоб вони могли адаптуватися до змін в економіці та на ринку праці на місцевому і регіональному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зигало О. А. Особливості децентралізованої системи управління сферою освіти: досвід Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/apdu/2010-2/doc/4/02.pdf>

2. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти . – К.: Парлам. вид-во, 2016. – 320 с. – (Серія «Парламентські слухання»).

3. Фахівці обговорили стан та перспективи розвитку професійно-технічної освіти / Новини / – 2014. – 20 червня [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://proftekhosvita.org.ua/uk/news/details/5977/>

Удовіченко Наталя Василівна,
викладач Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

СИСТЕМА ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті розкривається значення та специфіка поняття «якість професійної підготовки»; аналізуються та порівнюються аспекти оцінки професійної підготовки учнів у країнах Євросоюзу, зокрема, у Німеччині Польщі, Франції та Угорщини.

Ключові слова: ринок праці, система професійної освіти, дуальна підготовка, конкурентоспроможність.

У високій якості освітніх послуг зацікавлені як окрема особа, так і держава, що повинна виступати гарантом національних інтересів. Зокрема, до якості освіти виявляє зацікавленість і роботодавець. Якість – одна з найважливіших філософських категорій. Якість освіти залежить, значною мірою від активності того, хто навчається на заняттях, від бажання кожного учня розвиватися і самовдосконалюватися, від здатності та готовності використовувати набуті знання тощо [7, с. 364].

Конкуренція між собою різноманітних освітніх установ на всіх рівнях освітньої системи вказує на те, що якість освітніх послуг та запит осіб, які бажають отримати освіту, постійно змінюються не тільки в нашій державі, а й у країнах ЄС.

У сучасній Німеччині діє складний механізм організації, планування та керування системою професійної освіти. У професійних школах, які контролюються та фінансуються місцевою владою, адміністративним округом

чи земельною владою, майбутні працівники, крім практичних навичок, отримують і теоретичну підготовку. Усі типи професійних шкіл відрізняються термінами та програмами підготовки робітничих кадрів, а також умовами прийому. Підготовка робітничих кадрів для машинобудування, електротехніки, будівництва, сільського господарства, металообробки та автомобілебудування здійснюється переважно у професійних школах і технічних гімназіях. В інші галузі робітничі кадри надходять головним чином через систему учнівства, де на підприємствах «за подвійною системою» практичне навчання поєднується з теоретичним курсом [4].

Сьогодні понад 1,6 мільйона молодих людей відвідують заклади професійного навчання з метою набуття одного з 380 офіційно визнаних фахів, які, однак, мають різний попит у системі зайнятості. Юнаки найчастіше вирішують стати автомеханіками, електромонтажниками, механіками в промисловості або продавцями в оптовій та зовнішній торгівлі, в той час як дівчата віддають перевагу професіям фельдшера, роздрібного продавця, перукарки та офісної секретарки [10, с. 41].

Більшість здійснює навчання через «дуальну систему», тобто шляхом поєднання практичного навчання на підприємстві з теоретичним навчанням у професійній школі, що триває три роки. На уроках, які відвідують протягом 1-2 днів на тиждень, крім загальноосвітніх дисциплін викладаються й професійно-теоретичні, які учні можуть тут краще і в більш повному обсязі отримати, аніж на підприємстві. Професійна школа є обов'язковою для всіх молодих людей, що не досягли 18-річного віку і не відвідують ніяких інших шкіл.

Існують також інші шляхи професійного навчання. Це, по-перше, професійна фахова школа з повним навчальним днем. Курс навчання в ній триває від одного до трьох років. Вона може прирівнюватися до виробничого навчання або повністю його замінює. Фахова середня школа приймає учнів після закінчення реальної школи і за два роки надає їм атестат для вступу до вищої фахової школи.

Практичне навчання на підприємстві триває в середньому три роки. Для тих, хто отримав атестат зрілості, час виробничого навчання може бути скороченим на півроку, а у разі особливо високих успіхів у навчанні – ще на півроку. У період професійного навчання учень отримує платню, яка щорічно збільшується. Понад 500 тисяч підприємств з усіх галузей господарства, а також представники вільних професій і громадські служби навчають професійних учнів. На великих підприємствах навчання відбувається у спеціальних навчальних майстернях, а потім на виробничих місцях. На малих підприємствах навчання відбувається безпосередньо на виробничих місцях.

Сфера професійної освіти зазнає останнім часом суттєвих нововведень. До них, зокрема, відноситься розширення цілей такої освіти: поряд з навчанням конкретній спеціальності передбачається широкопрофільна підготовка, необхідна для самостійної орієнтації у динамічному світі професійної праці. Кваліфікований робітник повинен уміти виконати роботу з суміжних спеціальностей, гнучко пристосовуватися до нових виробничих технологій, за необхідності оволодівати новими кваліфікаціями [10, с. 47].

Оцінна шкала у німецьких навчальних закладах має наступний вигляд: 1 — відмінно, 2 — добре, 3 — задовільно, 4 — відповідно, 5 — погано, 6 — дуже погано [6].

У кожній федеральній землі Німеччини дати початку та закінчення навчального року, а також канікул різні. У серпні-вересні — початок навчального року, у червні-липні — його закінчення. 1-2-тижневі канікули здебільшого припадають на кінець жовтня, грудня, квітня та початок червня. Літні канікули тривають приблизно 1,5 місяці у липні-серпні.

Незаперечно, що досвід німецької системи професійної освіти становить великий інтерес не тільки для країн Європейського Союзу, що застосовують окремі елементи у себе, але й для нашої країни зокрема.

У 1999 році була розпочата реформа освіти у Польщі, в основу якої було покладено принципи демократизації освіти. Польські вчені сформулювали наступні принципи: загальності освіти, її наступності, безперервності, єдності й диференціації, заміни вузькопрофільного навчання широкопрофільним, принцип всебічного розвитку учнів, виховання за допомогою праці, широкого фронту освіти і виховання, гнучкості, державності, соціалізації, науковості й економічності освіти. Кожен з цих принципів є важливим для професійної освіти. Насамперед можна виділити принцип наступності, пов'язаний з відсутністю перешкод при переході з одного навчального закладу до іншого та узгодженістю навчальних планів і програм, розвитком професійної орієнтації; принцип безперервності — загальнодоступність форм і засобів освіти, заміна вузькопрофільного навчання широкопрофільним — сприяє швидкій перекваліфікації працівників і мобільності в кадровій політиці; принцип виховання за допомогою праці й для праці — передбачає наповнення всього навчально-виховного процесу проблематикою праці, політехнізму, професійними знаннями і вміннями, що відповідають етапові і типові освіти [1, с. 104].

Як і в нашій державі, освіта в Польщі є обов'язковою до 18 років. Дана республіка належить до групи «молодих країн» Європейського Союзу, через це освіта — це основний засіб підготовки молоді до життя в Європі, що об'єднується, до її професійної діяльності, самоосвіти тощо. На сьогодні у Польщі здійснюється глобальна реформа змісту професійної освіти, адже завданням її є підвищення якості та ефективності освіти і тим самим призводить до глибокої структурної перебудови, спрямованої на подолання протиріч між швидким приростом наукового знання й обмеженими можливостями його засвоєння учнями.

У Республіці Польща існує розгалужена мережа професійно-технічних навчальних закладів: загальноосвітні навчальні заклади (проводиться початкова професійна підготовка у старших класах), професійні училища (ПУ) та ліцеї професійного навчання (ЛПН). При цьому, ЛПН розглядаються як особливо перспективний тип професійно-технічного навчального закладу. Вступ до ЛПН проводиться на базі 8-річної загальноосвітньої школи. Після 4 років навчання у ньому випускники отримують поряд з професійною повну середню освіту, що дозволяє, у випадку успішного складання іспитів на атестат зрілості,

претендувати на вступ до вищих навчальних закладів. Однак основна мета функціонування цих ліцеїв полягає у підготовці висококваліфікованих робітників, що вимагає глибокої теоретичної й практичної підготовки, а також ґрунтовних загальноосвітніх знань. Випускники ЛПН отримують професійну підготовку більш широкого профілю, ніж випускники професійних училищ. Наприклад, випускник ЛПН з дипломом «Механік обробки різанням», підготовлений для роботи токарем, фрезерувальником, свердлильником, шліфувальником, розточувальником тощо, а складальник електронного устаткування – може виконувати професійну діяльність монтажника, слюсаря-складальника радіоелектронної, електронно-обчислювальної апаратури, обладнання провідного зв'язку. Такий підхід дає можливість більш гнучко й раціонально використовувати випускників ЛПН, що важливо з огляду постійного впровадження новітніх технологій у сучасному виробництві [12, с. 5].

Особливе місце у польській освіті, зокрема професійній, посідає модуль «європейська освіта», орієнтований на прискорення й посилення інтеграційних процесів згідно з Маастрихтським договором. Маастрихтський трактат носить рекомендаційний характер стосовно співпраці у сфері освіти, яка передбачає побудову єдиного загальноєвропейського освітнього простору й укріплення європейського виміру в освіті, вивчення мов країн-членів ЄС, обмін студентами й викладачами, взаємне визнання дипломів та уніфікацію термінів навчання у вищих школах [11, с. 96].

Збереження універсальних цінностей, характерних для демократичних держав – це завдання, яке стоїть перед модулем «європейська освіта».

Передумовою сталого та якісного розвитку системи професійної освіти і навчання Польщі є реалізація польських стандартів професійних кваліфікацій. Цю проблему досліджувала професорка С. Сисоева. Вона вважає, що польські стандарти відображають систему усталених норм, які окреслюють вимоги до знань та професійних умінь, прописаних у відповідних дипломах і свідоцтвах, а також процедури реалізації процесу навчання та контролю за його результатами [12, с. 20]. Безперервна польська освіта протягом усього життя людини складається зі складових базового загального і професійного навчання та вищої освіти. Оцінювання учнів у польській школі починається з четвертого класу початкової школи. Система оцінювання має шестибальну шкалу: 6 – відмінно; 5 – дуже добре; 4 – добре; 3 – задовільно; 2 – допустимо; 1 – незадовільно [13].

Навчальний рік починається у Польщі 1 вересня, а закінчується в останню п'ятницю червня наступного року. Конкретні дати щороку визначаються Міністром Освіти, з урахуванням вихідних, перехідних свят та інших подій, що впливають на час навчання. 1 вересня (чи інший день, зазначений у цьому році як перший день школи, якщо 1 вересня припадає на вихідні) є днем урочистої лінійки та організаційної зустрічі класного керівника з учнями (в молодших класах – з батьками). У цей день немає занять. Навчальний рік поділяється на два семестри. Перший семестр закінчується у січні. Дітям виставляються семестрові оцінки з усіх предметів. Другий семестр

закінчується в червні, що одночасно є кінцем навчального року. Виставлені тоді оцінки є також підсумковими оцінками за даний клас і заносяться в шкільне свідоцтво – документ, який підтверджує, що дитина закінчила навчання в даному класі. У навчальних закладах немає занять у державні свята, тобто в дні, вільні від роботи за законом. Два рази на рік святкові канікули: в період Різдва Христового та Нового року, у Великодній період. Канікули на Різдво зазвичай починаються 23 грудня, а закінчуються 2 січня, а канікули великодні зазвичай тривають від передсвяткового четверга до післясвяткового вівторка (конкретні дати святкових канікул щороку визначаються розпорядженням Міністра Освіти). Також є 2 тижні вихідних під час зимових канікул, які потрапляють на січень або лютий. Липень і серпень, а також іноді останні дні червня – це період літніх канікул, перерви між одним і іншим навчальним роком [11].

Відповідно до вимог та стандартів ЄС, удосконалення професійної підготовки в центрах безперервного навчання Польщі та зростання ролі неперервної освіти і самоосвіти – це спрямованість реформування польської системи підготовки кадрів. Таких позицій в освітній політиці дотримується й Україна.

Від 6 до 18 років в Угорщині освіта є обов'язковою.

Особливою рисою угорської системи освіти є те, що структура інститутів та структура освітніх програм не збігаються одна з одною. Структура системи освіти в університетах та наявність програм, що дозволяють ранній вибір, мають схожі риси з країнами Центральної Європи і колишніми соціалістичними країнами. В системі освіти Угорщини загальна фаза освіти триває до 16 років. Система середньої освіти пропонує широкий спектр програм досить високого рівня. В рамках середньої освіти частка студентів, що навчаються у програмах, які дають вторинний атестат та пропонують перехід до вищої освіти, є приблизно рівною середній у світі [2].

В Угорщині середня освіта триває протягом 4 років. У гімназіях вона також може тривати протягом 5, 6 або 8 років. Це залежить від того, скільки років учень провів у початковій школі. З 1997 року нумерація років у середній школі йде за початковою (тобто після 8-го класу початкової школи студент йде в 9-ий клас, який є насправді першим роком навчання в середній школі).

Є три типи середньої освіти:

- Gimnázium (непрофесійна, готує студентів до вищої освіти; вчить принаймні 2 іноземні мови);
- Szakközépiskola (середнє професійне училище; воно також видає атестат «про закінчення середньої школи», який відкриває доступ до вищих навчальних закладів);
- Szakmunkásképző Szakiskola (професійно-технічне училище; воно також пропонує програми «міст», щоб допомогти учням з низькими досягненнями в початковій школі наздогнати і приєднатися до звичайної професійної шкільної програми) [2].

Приблизно половина учнів обирає гімназії (4 роки) та профшколи з тривалими програмами (4-5 років), які надають у разі успіху на випускних

екзаменах атестат зрілості (maturity) та можливість претендувати на вищу освіту. Решта чи залишає навчання, чи продовжує у професійних або ремісничих школах з короткими (2-3 роки) програмами [13, с.146]. Навчання в школі триває від початку вересня до середини червня. Учні навчаються п'ять днів на тиждень. До четвертого класу оцінки в угорських школах не виставляються

В Угорщині система оцінювання 5-бальна, як і в Польщі. Та характерною рисою є те, що в школах Угорщини й Німеччини при оцінюванні відлік балів ведеться від одиниці як найвищого бала.

Всі європейські країни мають свій шлях організації професійної технічної освіти після обов'язкової школи, але виділяються три принципові моделі, кожна з яких має свій національний варіант:

- система учнівства, заснована на роботі, що проводиться наймачем;
- система, заснована на освіті в коледжі, що дає як загальну, так і професійну освіту, яка об'єднує освіту і навчання в одному навчальному закладі обов'язкового характеру,
- система дубльованої освіти [10].

У Франції функціонує модель другого варіанта. У цій країні єдиним типом середньої загальноосвітньої школи є коледж (10 років навчання). Перед останніми 2 роками навчання проводиться поділ на класичну і передпрофесійну підготовку. Випускники відділення передпрофесійної підготовки мають можливість продовжувати навчання у професійних навчальних закладах. Цей шлях до здобуття професії і є найбільш популярним серед учнів з незначним достатком. Шкільні реформи Франції за останні десятиріччя мають економічну мету задовольнити потреби виробництва в робочій силі різних категорій і кваліфікацій. У зв'язку з цим багато пунктів нової реформи пов'язані з наміром зорієнтувати значну частину учнів загальноосвітніх шкіл на шлях професійно-технічної освіти. Цю мету втілюють професійні ліцеї, що замінили колишні коледжі технічної освіти. Відповідно до закону про фабрично-заводське учнівство (1971) реформа шкільної освіти Франції передбачає можливість виходу з системи загальноосвітньої школи після V класу для деяких учнів і навчання їх ремеслу в центрах учнівства, термін якого, як правило, становить 2 роки. Загальнотеоретична підготовка тут зводиться до мінімуму знань, професійна – до набуття виробничих навичок з вузької спеціальності. Договір про учнівство стає трудовим договором, і учні отримують заробітну плату від 5 до 15 % мінімальної зарплати. Зважаючи на це, молоді люди з малозабезпечених сімей надають перевагу договору про учнівство перед навчанням у професійному навчальному закладі, що потребує великих витрат на навчання [11].

З метою підвищення престижу професійно-технічної освіти й ефективності навчальної підготовки, професійно-технічні навчальні заклади включаються в систему середньої освіти. Зміст навчання збагачується за рахунок розширення обсягу і підвищення рівня загальноосвітніх знань. Випускники цих навчальних закладів (професійних ліцеїв у Франції) отримують право вступати до спеціалізованих вищих шкіл.

Для оцінювання знань використовується літерна градація від «А» – «дуже добре» до «Е» – «дуже погано». Інколи використовується 20-бальна система. При цьому найвища оцінка зазвичай становить 18 балів. Французи переконані, що «20» може отримати лише Господь Бог, а «19» – пан учитель. Вищий пілотаж – отримати 14-16 балів. Більшість французьких «хорошистів» отримують від 10 до 14 балів.

Наприкінці кожного триместру батьки отримують «триместровий бюлетень», в якому відображенні оцінки учня за триместр з кожної дисципліни, поради викладачів, а також загальні зауваження. Особливість оцінювання у французьких школах полягає у класифікації місця учня по відношенню до інших з кожної дисципліни. Наприклад, він може мати 1 місце з математики і 9 – з хімії або літератури. Навчальний рік починається 10 вересня і триває до середини червня. Він поділяється на три триместри: перший – від вересня до Різдва, потім до Великодня у квітні, і до червня. Триместри мають короткі канікули по 10 днів і великі на 2,5місяці. Тривалість навчального дня у школі тут від 8-ї ранку до 16 – 17-ї години. Правда, передбачено одну велику перерву, яка триває 1 годину 15 хвилин для того, щоб діти могли піти додому чи деінде та нормально пообідати [11, с. 74].

Отже, у ході дослідження було розглянуто досвід професійної освіти декількох країн, що входять до складу Євросоюзу, яка спрямована на те, щоб кожен громадянин своєї держави міг отримати якісну освіту та після закінчення навчального закладу однозначно мав робоче місце. У Німеччині, Франції, Польщі та Угорщині освіта є демократичною, учні повинні мати змогу всебічно розвиватися, вузькопрофільне навчання має змінитися на широкопрофільне. Але найголовніше те, що рівень підготовки сучасного фахівця повинен відповідати вимогам сучасного ринку праці та роботодавців. Успіхи реформ освіти у розглянутих мною країнах звернені на підвищення її якості та ефективності. Тому дуже важливо, щоб кожен учень міг доповнювати свої теоретичні знання практичними, які вони отримують, проходячи професійне навчання на підприємствах. Адже схема учнівства базується на принципі дуального навчання, коли чергуються періоди навчання на підприємстві та в навчальному закладі. Тривалість навчання на підприємстві і в закладі професійної освіти може бути різною залежно від системи учнівства, професії та самої структури програми учнівства. У країнах ЄС з добре розвинутими програмами учнівства навчання на підприємстві становить більшу частину загального навчального часу, як правило, 66-70%.

Учні професійних навчальних закладів зацікавлені в отриманні знань, що сприяють у подальшому влаштуватися на роботу. У зв'язку з високим рівнем актуальності та потребами ринку, учнівство дає учневі необхідний об'єм знань, що в подальшому допоможе йому працевлаштуватися, буде підтверджений визнаною кваліфікацією та офіційним сертифікатом. Зокрема, здобуття «соціальних навичок», які важко отримати у закладі професійної освіти, також сприятиме збільшенню шансів на отримання роботи. Професійні знання, отримані шляхом учнівства, дають майбутнім кваліфікованим робітникам можливість бути по суті незалежними від надмірного інструкування та

керівництва на робочому місці, а це становить основу для адаптації до зміни вимог до роботи. Чимало учнів продовжують обіймати аналогічну посаду у того ж роботодавця і після випуску. Це робить учнівство привабливим з точки зору перспектив працевлаштування.

Отже, на сучасному етапі науково-технічного прогресу знання стають основним капіталом, який визначає рушійну силу розвитку науки і виробництва. Тому запозичення досвіду європейських країн вітчизняною педагогічною наукою сприятиме удосконаленню національного законодавства в галузі професійної освіти, разом з тим допоможе компетентно переносити позитивний досвід зарубіжжя на власний ґрунт, але при цьому беззаперечно слід зберегти свою унікальність і національні цінності вітчизняної професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрушкевич Ф. Г. Польський «освітній прорив» та його значення для українських освітніх інновацій /Ф. Г. Андрушкевич // Вища освіта в Україні. – 2010. – № 4. – С. 103–108.

2. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Освіта_в_Угорщині.

3. Дупак Н. В. Концепція якості професійної освіти Німеччини: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/2945/1/11_43.pdf

4. Закон про професійну освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/bbig/inhalt.html>

5. Кінаш І. П. Якість освіти як результат, процес та освітня система/ І. П. Кінаш// Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2011. – С. 363–368.

6. Общая справка о системе образования в Польше [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.edukationsystems.info/item466.html>

7. Пальчук М. І. Модель професійної освіти і навчання у Польщі – четвертий етап європейської інтеграції: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-7002-31.pdf>

8. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: навчальний посібник/А. А. Сбруєва. – Суми: Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. – 300 с.

9. Савина А. К. Польша: международная тематика в содержании общего образования / А. К. Савина // Педагогика. – 2010. – № 2. – С. 94–99.

10. Сидоренко В. К., Оршанський Л. В. Професійна підготовка: навчальний посібник для студентів спеціальності «Професійне навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/4512219/page:5/>

11. Сисоєва С. О. Напрями реалізації стандартів професійних кваліфікацій: досвід Республіки Польщі / С. О. Сисоєва // Шлях освіти. – 2008. – № 1. – С. 19–22.

12. Сисоєва С. О. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів/ С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Рівне, 2012. – с. 351.

Циган Віктор Васильович,
директор ДПТНЗ «Західно-
Дніпровський Центр професійно-
технічної освіти», с. Саксагань,
Дніпропетровська область.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО – ВАЖЛИВА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПТНЗ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Анотація. У статті розглянуто впровадження інноваційних управлінських та педагогічних технологій у ПТНЗ шляхом розвитку соціального партнерства та створення навчально-практичних центрів.

Ключові слова: соціальне партнерство, модернізація, управління, навчально-практичні центри, новітні технології, професійна освіта.

Сьогодні дуже важливо відновити престиж професійної освіти в Україні, повернути довіру до українських фахівців у цій сфері, налагодити шляхи передачі досвіду і знань безпосередньо від провідних європейських компаній до молодих українських спеціалістів, запроваджувати конкурентоздатні на європейському ринку сучасні програми професійної освіти. Особлива роль у цьому процесі реформування та модернізації освітньої галузі належить розвитку соціального партнерства, яке передбачає підготовку конкурентоспроможних працівників нового типу, які володіють прогресивними виробничими технологіями, більш широкими вміннями і компетенціями, можуть працювати в команді, створювати і ефективно використовувати нову техніку і новітні матеріали, інструменти, обладнання та пристрої. Саме новітні технології визначатимуть успіх якості ПТО.

Тому треба, насамперед, спільно з роботодавцями створити відповідну мережу навчально-практичних центрів як структурних підрозділів (майстерня, виробничий майданчик) на базі кращих регіональних ПТНЗ за галузевим спрямуванням, що концентруватимуть найсучасніші досягнення виробничих та педагогічних технологій для впровадження їх у підготовку кадрів. Закономірно, що головною метою діяльності навчально-практичних центрів повинні стати: навчання учнів, студентів, працівників підприємств, організацій; упровадження у навчальний процес новітніх виробничих технологій із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів; підвищення кваліфікації фахівців підприємств, організацій, установ; здійснення постійного зв'язку між підприємствами та іншими ПТНЗ з метою поширення інноваційних педагогічних та виробничих технологій, інформації щодо новітніх матеріалів, інструментів, обладнання тощо.

За даними Міністерства освіти і науки України, на сьогодні функціонує близько 90 таких центрів. Найбільш активними соціальними партнерами є компанії: «HenkelBautechnikUkraine», «KNAUF», а також ТзОВ «Снежка-Україна», фабрика сучасних будівельних сумішей «БудМайстер», «BOSCH»,

«TRIORA», «NIBKO», «HERZ Україна», ТОВ «Акватерм-Київ» та інші. У бюджеті 2017 року на створення 25 навчально-практичних центрів передбачено 50млн гривень.

Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти єдиний в регіоні професійно-технічний навчальний заклад, який готує кваліфікованих робітників відповідно до потреб підприємств П'ятихатського, Верхньодніпровського районів та міста Жовті Води, та має відповідний до цього авторитет та славу історію, починаючи з 30 червня 1876 року.

З 16.03.2017 по 24.03.2017 року в Західно-Дніпровському центрі професійно-технічної освіти проходила декада робітничих професій будівельної та деревообробної галузі. Декада розпочалася з виставки газет, які підготували учні, що навчаються будівельним професіям. Виставка проводилась за темою «Моя професія – моя гордість». Учні-будівельники підготували газети, в яких висвітлювалися і новітні технології в будівельній промисловості, і різноманітність життя учнів у стінах центру.

У той же час, відповідно до меморандуму «Про співробітництво між Будівельною палатою України і Міністерством освіти і науки України» ПТНЗ співпрацюватимуть з Будівельною палатою України для створення сучасних освітніх стандартів для будівельних професій, забезпечення виплати підприємствами стипендій учням, упровадження виробничої практики та підсилення матеріально технічної бази ПТНЗ, а також діяльності спільних навчально-практичних центрів.

Отже, для економічного зростання країни вкрай необхідно поглибити соціальне партнерство між навчальними закладами і організаціями роботодавців шляхом їх участі у підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації робітників та посилити роль місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, роботодавців, інституцій ринку праці щодо узгодження і реалізації інтересів усіх учасників цього процесу у виконанні замовлень на освітні послуги, визначення напрямів та обсягів підготовки кваліфікованих працівників.

Цілком очевидно, що потребують розробки такі питання як: удосконалення законодавства щодо соціального партнерства в професійній освіті, формування нової організаційної моделі соціального партнерства з урахуванням реальних потреб ринку праці; розробка спеціальних податкових і фінансово-кредитних механізмів для залучення коштів роботодавців, приватного сектора в інвестування розвитку професійної освіти, наукової та інноваційної діяльності в освіті; участь роботодавців у розробленні професійних та оновленні освітніх стандартів, запровадженні незалежної експертизи програм професійної освіти і навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діденко Н. Г. Модернізація управління системою освіти України в умовах суспільних змін / Н. Г. Діденко // Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 20 квітня 2016. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – С.26–28.

2. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти . – К.: Парлам. вид-во, 2016. – 320 с. – (Серія «Парламентські слухання»).

3. Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., Київ, 28 жовтня 2016 / за заг. ред. В. В. Олійника – К.: УМО НАПН України, 2016. – 604 с.

Шумило Юлія Володимирівна,
викладач Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК УМОВА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему соціального партнерства, як одного зі шляхів розвитку конкурентоздатного фахівця. Вирішення такої проблеми є складним процесом, який потребує економічної, соціальної та політичної готовності суспільства до нових змін у країні. У зв'язку з постійними змінами показників зайнятості населення різних структур, зростанням вимог роботодавців щодо кваліфікації робітників та фахівців, впровадженням у виробництво сучасної техніки можна говорити про важливість соціального партнерства.

Ключові слова: держава, соціальне партнерство, ринкова економіка, соціально-трудова відносина, підприємство, навчальний заклад, кваліфікований робітник.

Не існує системи соціального партнерства у слаборозвинених країнах. У нашій державі вона тільки формується. Для успішного її розвитку в майбутньому важливим є: залучення нових партнерів; зміна соціально-трудова відносин згідно з міжнародним правом; прискорення укладання законодавчих актів; проведення додаткових заходів з боку держави для мотивації роботодавців.

Порівняно з Німеччиною, Австрією, Швецією правова база соціального партнерства в Україні на сьогодні є не досить сильною, але привертає увагу інших розвинутих країн.

Які ж причини спонукали до потреби виникнення системи соціального партнерства в Україні? Розглянемо основні з них: нерозвиненість інститутів громадянського суспільства та традицій демократії, неготовність профспілок до використання нових методів та принципів соціального партнерства, низька соціальна активність трудящих, недостатня ефективність трудових договорів,

слабкий вплив на прийняття урядових рішень стосовно зайнятості населення та оплати праці.

Що ж таке соціальне партнерство? Соціальне партнерство – це система взаємозв'язків між найманими працівниками, трудовими колективами, професійними спілками – з одного боку, роботодавцями та їх об'єднаннями – з другого, і державою та органами місцевого самоврядування – з третього, їхніми представниками та спільно створеними органами з регулювання соціально-трудова відносин, які (взаємозв'язки) полягають у взаємних консультаціях, переговорах і примирних процедурах на взаємоузгоджених принципах з метою дотримання прав та інтересів працівників, роботодавців і держави [5, с.83].

На сьогодні для плідного розвитку соціального партнерства в нашій країні є необхідні наступні умови:

1. Визнання Європейським Союзом країною з ринковою економікою.
2. Існування різних профспілкових організацій, що захищають і представляють інтереси найманих працівників та їх об'єднань.
3. Формування політико-правової бази для розвитку соціального партнерства на тристоронній основі.
4. Готовність держави виступати посередником у відносинах між працівниками та роботодавцями.
5. Функціонування держави за умов економічного розвитку.
6. Активність соціальної політики в інтересах більшості населення.

Дотримання та виконання умов формування соціального партнерства є забезпеченням сталого економічного розвитку та громадянського миру у суспільстві, а також важливим напрямом державної політики, поліпшення трудового потенціалу держави та соціально-економічних відносин.

Соціальне партнерство є одним із шляхів вирішення проблеми якісної підготовки фахівців. В умовах ринкової економіки тільки в тісному партнерстві з роботодавцями стає можливим ефективно реалізувати основну функцію – забезпечення ринку праці кадрами кваліфікованих робітників.

Проаналізуємо, які саме чинники впливають на стан трудових відносин при соціальному партнерстві: науково-технічний прогрес, структурні зміни в економіці, професійно-технічні зміни в робочій силі, соціальна політика уряду, інфляція, темпи економічного розвитку, нестабільність ринку праці, колективні переговори, ефективність зайнятості, розвиток трудового законодавства тощо.

У сучасний період в Україні відбуваються процеси, які лише формують соціальне партнерство. У зв'язку з кризою ринкової економіки гостро постало питання про потребу суспільства досягнути взаєморозуміння між працівниками, роботодавцями і державою. Таким чином, сторонам соціально-трудова відносин у державі потрібно зайняти своє місце на ринку праці з метою встановлення її соціальності: покращення умов продажу трудових послуг профспілок; збагачення продукції, підприємницької діяльності підприємствам; вирішення соціально-трудова проблем через соціальне партнерство держави.

Звернемося до думок науковців, як вони розглядають систему соціального партнерства.

І. Дубровський вважає соціальне партнерство як більш високий рівень соціального діалогу, який передбачає вирівнювання статутних позицій його суб'єктів шляхом відпрацьованості правових регуляторів, демократичних принципів управління, організаційної оформленості учасників соціально-партнерської взаємодії, їхніх представницьких структур, повної самоідентифікованості сторін зі своєю соціальною групою, усвідомленні спільності інтересів, цінностей, норм з останньою [3].

Л. Щербак визначає «соціальне партнерство», як результат цивілізованої діяльності, певної соціальної технології, спрямованої на отримання кожною зі сторін взаємовигідних соціально-трудових відносин, є результатом кропіткої співпраці зацікавлених сторін [12, с. 4].

У дослідженні В. Протасова наголошується на тому, що соціальне партнерство розширює можливості навчального закладу: в забезпеченні його відповідності вимогам соціуму шляхом вибору освітньої стратегії з урахуванням тенденцій розвитку ринку праці спеціалістів; створенні й оволодінні механізмами саморозвитку, самоорганізації й адаптації професійної освіти; оволодінні новими способами мотивації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, формуванні в них настанови на навчання протягом усього життя; організації навчального процесу, який би гарантував підготовку конкурентноздатного випускника; в оволодінні додатковими засобами управління професійним навчальним закладом, встановленням конструктивних зв'язків із зовнішнім середовищем [8].

Колот А. в найзагальнішому трактуванні визначає соціальне партнерство як систему відносин у соціально-трудовій сфері, яка спрямована на узгодження та захист інтересів найманих працівників і роботодавців [5].

В. Жуковим та Скуратівським В. викладено основні проблеми впровадження соціального партнерства в систему соціально-трудових відносин України; висвітлено процес налагодження механізму реалізації соціального партнерства засобами колективно-договірного регулювання. Важливою є думка про те, що «із розвитком суспільства проблема соціального партнерства виходить далеко за межі соціально-трудових відносин, переростаючи в суспільно-політичну – соціальне партнерство як механізм побудови громадянського суспільства» [5, с.5].

На думку Г. І. Чанишевої, слід вирізняти поняття соціального партнерства у сфері праці в широкому та вузькому розумінні. У широкому аспекті, соціальне партнерство – система взаємодії працівників і роботодавців через їх представницькі органи (організації) або через органи соціального партнерства відповідних рівнів за участю держави з метою досягнення соціального миру. У вузькому аспекті поняття соціального партнерства слід розглядати в трьох вимірах: як один з основних принципів сучасного трудового права України (перший), як сукупність колективних трудових відносин (другий), правовий інститут (третій) [10].

У дослідженнях українських науковців було обґрунтовано необхідність продуктивного розвитку системи соціального партнерства в Україні. Підтримавши думку зазначених науковців, можна зробити висновок, що в

умовах ринкової економіки лише в тісній співпраці робітник-роботодавець можна забезпечити ринок праці кваліфікованими робітниками.

Розглянемо соціальне партнерство в системі професійно-технічної освіти, яка потребує оновлення відповідно до сучасних вимог. Метою такого соціального партнерства є підготовка висококваліфікованих робітників, конкурентоздатних на ринку праці.

Соціальне партнерство у сфері професійно-технічної освіти – відносно нова категорія, яка з'явилась у зв'язку зі зміною форм власності у нашій державі, мета якого полягає в особливому типі взаємодії професійно-технічних навчальних закладів із центральними та місцевими органами виконавчої влади, об'єднаннями роботодавців, профспілок, підприємствами різних форм власності й підпорядкування, органами служби зайнятості, іншими зацікавленими партнерами, направленої на максимальне узгодження інтересів всіх учасників цього процесу [12, с. 4].

Основними напрямками соціального партнерства професійно-технічного навчального закладу з підприємством є: визначення кількості учнів для навчання за професіями з урахуванням вимог ринку праці; працевлаштування випускників; організація профорієнтаційної роботи педагогічного колективу та фахівців підприємства; розробка науково-методичного забезпечення; визначення форм і методів навчання учнів із залученням фахівців підприємства; інформування педагогічного колективу про стан ринку праці; врахування вимог роботодавців до змісту підготовки кваліфікованих робітників; залучення фахівців до розробки навчальних планів і програм; організація практики учнів ПТНЗ на сучасному обладнанні; організація систематичного стажування працівників навчальних закладів; підготовка ПТНЗ кваліфікованих робітників для конкретного підприємства з майбутнім працевлаштуванням.

Ефективність соціального партнерства в системі «ПТНЗ-підприємство» визначається рівнем договірних обов'язків з підготовки висококваліфікованих робітників, конкурентоздатних на ринку праці, та рівнем соціальної і професійної адаптації випускників. Роботодавців цікавить рівень підготовки випускника з базових навчальних закладів.

Вибір професії – непросте завдання, яке належить вирішити кожній молодій людині. Звичайно, завжди є можливість круто змінити все своє життя, але ж так хочеться не помилитися, а якомога раніше знайти своє покликання. А для того, щоб «постріл» був не «вхолосту», важливо поєднати кілька факторів: перше – професію потрібно любити, друге – вона повинна бути затребувана на ринку праці а найголовніше для кваліфікованого робітника – усвідомлений вибір, щоб бажання працювати, наприклад, гірником не зникло при першому спуску в шахту.

Більш детально розглянемо соціальне партнерство на прикладі Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею. Соціальними партнерами нашого навчального закладу є: ПАТ «ЄВРАЗ Суха Балка» та «Криворізький залізорудний комбінат», ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат», «Північний гірничо-збагачувальний комбінат»,

«Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» та «Південний гірничо-збагачувальний комбінат». Вони надають ліцею : дидактичне забезпечення та відеоматеріали; можливість учням проходити виробничу практику та виробниче навчання; стажування педагогічних працівників закладу; екскурсії викладачам, майстрам виробничого навчання та учням; перше робоче місце випускникам.

За останній час викладачі та майстри виробничого навчання ліцею разом з представниками підприємства ПАТ «Кривбасзалізрудком» були розробниками державних стандартів з таких професій: «Прохідник», «Люковий (гірничі роботи)», «Електрогазозварник». Також поповнили кабінет охорони праці обладнанням. Керівники та працівники комбінату є рецензентами підручників, створених на базі нашого навчального закладу, таких як: «Охорона праці в гірничорудній галузі», «Термінологічний довідник», «Гірничо-прохідницькі машини і комплекси», «Гірничі роботи» та інших.

З метою удосконалення змісту підготовки кваліфікованих робітників під час проведення професійно-теоретичних занять на ПАТ «Кривбасзалізрудком» майбутні гірники мають можливість детально ознайомитись зі специфікою роботи комбінату, гірничо-прохідницькими машинами та комплексами, зокрема і фірм «Atlass Copco», «Sandvik», особливостями охорони праці за допомогою навчальних відеофільмів, зразками наочних матеріалів.

Комбінат постійно допомагає в осучасненні навчально-матеріальної бази кабінетів закладу професійно-теоретичної підготовки відповідно до змін у технологіях виробництва.

Під час екскурсій на підприємства викладачі та майстри виробничого навчання ліцею ознайомлюються з умовами праці, де учні проходять виробничу практику, наочно ознайомлюються з новою технікою, принципом її роботи та навчально-матеріальною базою комбінатів. Обмін досвідом безпосередньо на виробництві допомагає педагогічним працівникам удосконалювати свій профільний рівень, що в подальшому сприятиме якісній підготовці кваліфікованих робітників.

Разом з інформаційним центром ПАТ «Кривбасзалізрудком» систематично створюються фільми для теоретичного навчання учнів та демонстрації на міжнародних виставках в м. Київ. Однією з останніх таких робіт є фільм на тему «Конкурентоздатність фахівця професійного навчального закладу як умова розвитку соціального партнерства» (на прикладі співпраці ПАТ «Кривбасзалізрудком» та КПГТЛ)».

На основі викладеного матеріалу та вивчення наукових напрацювань стосовно даної теми, пропонуємо розглядати соціальне партнерство як взаємодію між професійно-технічними навчальними закладами і роботодавцями. Така система соціального партнерства дає змогу впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників, оновлення змісту освіти, враховуючи техніко-технологічні зміни, прискорення соціально-професійної адаптації до умов реального виробництва та формування професійної компетентності.

Проаналізувавши та обґрунтувавши, зробимо наступний висновок, що

система соціального партнерства є важливим напрямом для покращення соціально-трудових відносин, ринкової економіки, хоча ситуація на ринку праці продовжує залишатися складною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник/ О. А. Грішнова. – К.: Знання, 2007. – 559 с.
2. Дарченко Н. Д. Економіка праці та соціально-трудові відносини / Н. Д. Дарченко, В. С. Рижиков, О. Л. Єськов. – Київ, 2007. – 252 с.
3. Дубровський І. М. Система соціального партнерства як регулятор соціально-трудових відносин в умовах українського суспільства (соціологічний аналіз). Дисертація на здобуття наук. ступеня к-та соціологічних наук. Спец. 22.00.07 . – «Соціологія управління» / І. М. Дубровський . – Харків, 2001.
4. Завіновська Г. Т. Економіка праці: навч. посіб. / Г. Т. Завіновська. – 3-є вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 304 с.
5. Жуков В. І. Соціальне партнерство в Україні: навч. посібник/ В.І.Жуков, А.В. Скуратівський. – К.: Видавництво УАДУ, 2001. – 200 с.
6. Колот А. М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання/ А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2005. – 230 с.
7. Кудряченко А. І. Соціальне партнерство: європейський досвід і Україна: збірних наукових праць/А. І. Кудряченко //Стратегічні пріоритети. – 2008. – №3. – С. 132– 141.
8. Протасов В. В. Педагогические условия повышения качества подготовки специалистов на основе социального партнерства / В. В. Протасов // Автореферат дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук. Екатеринбург, 2002. – Специальность: 13.00.08 Теория и методика профессионального образования. – 43 с.
9. Рибалка Г. Г. Конституційне регулювання соціального партнерства у сучасному світі: проблеми політичного впливу / Г. Г. Рибалка // Грані. – 2011.
10. Чанишева Г. І. Теоритичні та практичні проблеми реалізації прав людини у сфері праці і соціального забезпечення/ Г. І. Чанишева. – Харків, 2010. – С. 60 – 64.
11. Широкова М. С. Профспілки як суб'єкт соціального партнерства / М. С. Широкова// Громадянське суспільство та проблеми становлення особистості: зб. наук. праць / відп. ред. А. С. Лобанова. – Кривий Ріг; Забже: Видав. дім, 2007. – Вип. 2. – С. 139-146.
12. Щербак Л. В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти (методичні рекомендації)/Л. В. Щербак. – К. Геопринт, 2008. – 45 с.

Щербак Ольга Іванівна, доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, м. Київ.

ПРОБЛЕМА ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ.

Анотація. У статті розглянуто актуальність підготовки конкурентоздатних фахівців в умовах децентралізації та регіоналізації професійно-технічної (професійної) освіти; окреслено проблему впровадження дуального навчання в умовах підприємства й професійного навчального закладу: переваги, виклики та шляхи впровадження при підготовці конкурентоздатних фахівців.

Ключові слова: дуальне навчання, децентралізація, регіоналізація, нормативно-правова база, професійний навчальний заклад, підприємство, якість підготовки.

Загальновідомо, що конкурентоспроможність кожної країни все більше залежить від якості підготовки фахівців. Тому зростає роль професійної освіти як найважливішого чинника розвитку економіки, трудових ресурсів та якості робочої сили.

Професійно-технічна освіта найбільш інтегрована в економіку країни і передбачає: підготовку тих, хто ще не має робочої професії; перепідготовку вивільнених робітників, незайнятого населення; підвищення кваліфікації працюючих. Головним засобом соціального захисту громадян стає рівень їхньої професійної освіти. Підготовку кадрів і професійну освіту треба розглядати як стратегічний розвиток економіки і соціальної ситуації. Саме тому сьогодні, коли пріоритетом є розвиток трудового потенціалу країни, треба шукати шляхи співпраці навчальних закладів і підприємств різної форми власності.

Одним із пріоритетних напрямів державної політики реформування системи професійно-технічної освіти є децентралізація управління нею, впровадження інноваційних підходів до фінансування ПТО з урахуванням потреб галузі, регіону, забезпечення якості та ефективності навчання педагогів. З метою подальшого реформування професійно-технічної освіти в Україні доцільно додатково здійснити комплекс заходів, спрямованих на забезпечення потреб національної економіки в робітниках відповідної професійної кваліфікації, а також забезпечити оперативне реагування на зміни кон'юнктури ринку праці.

Одна з найважливіших функцій системи освіти і, зокрема, професійно-технічної освіти полягає в тому, щоб запропонувати молоді та дорослому населенню набувати таких кваліфікацій, які користуються попитом на ринку праці. В період переходу від постіндустріального суспільства до суспільства

знань, інформаційного суспільства освіта все більше перетворюється в потужну продуктивну силу, її розвиток стає важливою рушійною силою економічного піднесення. Ефективність системи прямо залежить від потреби у випускниках на регіональному та національному рівнях, а також від їхньої конкурентоздатності на міжнародному ринку праці. В умовах економічних перетворень і демократизації суспільства підготовка висококваліфікованих фахівців набуває особливої значущості. Підтвердженням цього є практика багатьох країн світу, які першочергове значення надають саме вирішенню проблем професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

У європейських країнах, зокрема у Німеччині та Австрії, широко застосовується дуальна система навчання (поєднання теорії і практики) під час оволодіння конкретними професіями за навчальними планами і програмами, пристосованими до вимог економіки та конкретного виробництва.

Навчання організовано таким чином: професійно-теоретична підготовка здійснюється у професійному навчальному закладі, повний курс практичної підготовки за професією – на виробництві на підставі договорів між учнем, підприємством та професійною школою. Дуальна система навчання забезпечує якісну підготовку фахівців на сучасному обладнанні за новітніми технологіями, наближену до вимог майбутнього робочого місця.

Практичну підготовку організаційно та фінансово забезпечує підприємство, що передбачено Законом про професійне навчання.

Перевагами дуального навчання можна вважати наступне: підготовка фахівців (кваліфікованих робітників) здійснюється відповідно до вимог роботодавців, обумовлених потребами ринку праці; забезпечення високої якості практичної підготовки в умовах сучасного виробництва; відсутня потреба в оснащенні майстерень ПТНЗ сучасним обладнанням, яке швидко застаріває й потребує великих капіталовкладень; підвищується якість підготовки та рівень працевлаштування молодих людей, що позитивно впливає на зменшення числа безробітних.

Але впровадження дуального навчання в систему професійної освіти України має ряд викликів, пов'язаних з існуючою законодавчою та нормативно-правовою базою.

Впровадження дуальної системи у професійну освіту в Україні при підготовці конкурентоздатних фахівців потребує:

- розроблення законодавчої та нормативно-правової бази щодо
- забезпечення її функціонування;
- законодавчого забезпечення участі роботодавців, підприємств в
- організації практичного навчання на виробництві;
- встановлення партнерства між основними зацікавленими сторонами:
- роботодавці, учні, професійні навчальні заклади;
- розробка навчальної документації дуального навчання, яка відповідає потребам робочого місця й учням професійних навчальних закладів;
- створення науково-методичного супроводу впровадження дуального навчання;

- розробка системи оцінювання відповідно до стандартів і рівнів кваліфікації та формальної сертифікації програм дуального навчання тощо.

Викладене свідчить, що впровадження дуального навчання у систему професійної освіти України вимагає досконалого вивчення європейського досвіду, перегляду традиційної системи підготовки конкурентоздатних фахівців з урахуванням процесів децентралізації та регіоналізації, перегляду механізмів співпраці з роботодавцями, ролі педагогів професійного навчання та майстрів виробничого навчання, перегляду нормативно-правової бази тощо.

Особливого значення в ринкових умовах набуває задоволення регіональних потреб у робітниках і фахівцях, забезпечення ефективної зайнятості працездатного населення. Це ставить нові вимоги щодо співпраці закладів освіти з державними службами зайнятості, об'єднаннями роботодавців стосовно навчання, перепідготовки і підвищення кваліфікації виробничого персоналу та незайнятого населення як у навчальних закладах, так і безпосередньо на виробництві. У цьому контексті актуалізується проведення професійної орієнтації серед різних верств населення, посилення цієї роботи в усіх типах навчальних закладів, розв'язання проблем професійної адаптації випускників.

Регіоналізація професійної освіти потребує істотного підвищення ефективності управління освітніми системами передусім з позицій гарантування якості освіти. Одна з її цілей – автономізація навчальних закладів, коли навчальний заклад захищений необхідною нормативно-правовою базою і керується у своїй діяльності принципами загальнодержавної й регіональної політики, функціонує в умовах чіткого розподілу прав і повноважень.

Розбіжності між державним і регіональними повноваженнями в системі підготовки кваліфікованих робітників у сучасних умовах вже не зводяться лише до ідеї децентралізації системи управління, а детермінуються суперечностями виробничо-технологічної спеціалізації регіонів і розвинених у них галузей економіки. Регіоналізація, задаючи своєрідну форму спеціалізації професійної освіти, наближуючи підготовку фахівців до місцевих потреб, є механізмом вирішення цих суперечностей.

У сучасних соціально-економічних умовах, коли пріоритетом є розвиток трудового персоналу країни, необхідно систематично здійснювати пошук шляхів співпраці навчальних закладів і підприємств різних форм власності. Виникає об'єктивна потреба більш повно враховувати потреби роботодавців, оперативно реагувати на зміни на ринку праці, зосередити увагу на створенні гнучкої системи професійної освіти, її постійному розвитку й удосконаленню. Реалізація цього важливого завдання сприятиме забезпеченню випереджувальної підготовки фахівців.

СЕКЦІЯ 2

РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННІ ОСВІТОЮ

Батрак Алла Степанівна,
заступник директора з
навчально-виховної роботи ЗНЗ
№ 45, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті представлені теоретичні аспекти розвитку позитивного іміджу сучасного загальноосвітнього навчального закладу, як проблеми в педагогічній теорії та практиці.

Ключові слова: імідж, імідж керівника, загальноосвітній навчальний заклад, формування, управління.

Процес створення іміджу навчального закладу є однією зі складових модернізації системи освіти в Україні. Освіта перехідного етапу суспільства, як і кожна інша його ланка, проходить процес пошуку альтернатив. Зміна пріоритетів у державі внесла зміни до іміджу знань та освіти. Керівники сучасних навчальних закладів розуміють значення іміджу освіти і працюють над його створенням. Проблема створення позитивного іміджу стає потребою сучасної історичної доби, завданням для керівника та педагогічного колективу кожного закладу освіти. Імідж може складатися стихійно, неконтрольовано або бути предметом цілеспрямованої роботи. Проблема сучасних навчальних закладів – це пошук, розробка та застосування управлінських, пізнавальних та художніх засобів створення позитивного образу навчального закладу, відображення в ньому внутрішніх, сутнісних смислів, змісту та завдань, особливостей його діяльності.

«Імідж» (англ. image), у буквальному значенні – образ. Сучасний словник іномовних слів тлумачить поняття «імідж», як цілеспрямовано сформований образ (будь-якого явища, предмета), що вирізняє певні ціннісні характеристики і покликаний здійснити емоційно-психологічний вплив на людину з метою популяризації, реклами. Більш вузьке трактування іміджу – це зовнішність: як і у що одягатися, щоб добре виглядати.

Імідж, за визначенням О. Феофанова, – це «образ, який наділяє явище характеристиками, що лежать за межами його реальної сутності, за межами тієї якісної визначеності, яка стає відомою в практиці безпосередньої взаємодії людини з цим явищем. За допомогою асоціацій те чи інше явище наділяється практично будь-якими характеристиками» [1, с 55].

Зовнішній імідж не враховує ні соціальний, ні матеріальний статуси, ні країну, ні особливості розвитку суспільства, ні особливості організації, в якій працює людина, ні багатьох інших складових поняття «імідж», в яких кожний з

нас знаходить своє особливе місце.

Зразок конструювання іміджу як процесу представлений у науковому доробку Л. Браун «Імідж – шлях до успіху». Імідж у трактуванні автора – це не тільки зовнішність, але й поставлений голос, уміння триматися, виступати перед публікою, вести діалог. Діапазон розуміння іміджу тут значно розширений. Однак неважко помітити, що поняття «імідж» носить неповний, фрагментарний характер і обмежується рамками складених на всі випадки життя конструкцій.

Більш широке розуміння поняття «імідж» розкрито в роботі Д. Доті «Паблісіті й паблік рілейшнз». Як стверджує автор – це «все має хоч якийсь відношення до компанії і товарів, що пропонуються нею, і послуг...» Включення іміджу як вагомого чинника «паблік рілейшнз» зазначено у багатьох роботах вітчизняних і зарубіжних авторів.

Розвиток технології PR відносять до 60-х – початку 70-х років 20-го сторіччя. Структури і технології PR займають важливе місце у формуванні стратегій у різних сферах міжнародних відносин. Зокрема, у сфері зовнішньої політики, технології та стратегії PR формують програми, концепції і взаємозв'язки між державами, які допомагають досягти взаєморозуміння, компромісу і суспільної гармонії [9, с.210].

Один із засновників PR, професор Кембриджського університету Сем Блек визначив поняття PR наступним чином: «Public relations – це мистецтво і наука досягнення гармонії за допомогою взаєморозуміння на основі повної і достовірної інформованості» [8, с.80].

Класичне визначення PR:

Public relations – це спеціальна система управління інформацією з метою поширення інформаційної продукції через засоби масової комунікації для спрямованого формування бажаної громадської думки.

І в тому, і в іншому випадку PR використовують об'єктивні закономірності функціонування масової свідомості і традиційні відносини між суб'єктами комунікації [7, с. 320].

У діловому світі досить широко використовуються так звані PR-послуги – паблік рілейшенз (англ. Public Relations), які полягають у формуванні громадської думки (іміджу) щодо тих чи інших фірм через організацію рекламної діяльності, публікації в пресі, виступи по радіо і телебаченню, виставки, ярмарки, презентації та інші заходи [7, с. 321].

Головною метою паблік рілейшенз у сфері бізнесу завжди є формування іміджу фірми (підприємства, організації) як надійного партнера, постачальника високоякісних і потрібних товарів на вітчизняний і світовий ринок.

У 1955 році у Лондоні була заснована Міжнародна асоціація public relations (IPRA), яка невдовзі стала першою міжнародною організацією професіоналів цього напрямку. Засновники організації прийняли заяву про створення Міжнародної асоціації з метою цінності міжнародного обміну інформацією і кооперацією у професійній діяльності. На сьогодні до цієї організації на особистій основі входять представники Великобританії, Франції, Північної Америки (США і Канади), Північної Європи, Італії, Австралії,

Фінляндії і Швейцарії. IPRA сприяє розвитку технологій PR, впроваджує норми професійної етики і слідкує за дотриманням професійних кодексів. Один раз на 3 роки IPRA публікує так звану «Золоту доповідь».

Асоціація розробляє імідж у таких сферах діяльності як:

- комерція і промисловість;
- міжнародні відносини;
- фінанси;
- лобіювання у парламенті;
- галузеві відносини;
- спонсорство;
- урядові структури і місцеві органи самоврядування;
- некомерційні сфери;
- засоби масової комунікації.

Мета PR – встановлення двостороннього і багатостороннього спілкування для виявлення спільних інтересів і досягнення компромісу. Масштаби такої взаємодії можуть бути різними і залежати від характеру сторін, але філософія, стратегія і методи PR залишаються подібними. За допомогою визначених методів досягають врегулювання криз, поліпшення відносин між окремими членами міжнародного співтовариства, пропагують нові ідеї міжнародного співробітництва, створюють імідж держави, міжнародної організації чи претендента на лідерство.

Теорія іміджу виникла на Заході в 60-ті роки ХХ ст. як протидія рекламній діяльності конкурентів. Суть її, обґрунтована визнанням фахівцем реклами Д. Огівлі, у тому, що для успішної реалізації товару важливіше створювати у свідомості споживача його позитивний образ, ніж надавати інформацію про його окремі специфічні властивості.

Теоретичне і практичне висвітлення проблеми створення іміджу закладів освіти передбачає звернення до комплексу численних досліджень з психології, педагогіки, культурології, управління освітою та інших.

Проблеми іміджу виступають предметом дослідження зарубіжних авторів – Л. Браун, П. Берд; вітчизняних дослідників – А. Панасюк, А. Пелих, Т. Кизилова; імідж у політиці розглядають – Г. Марченко, І. Носков, Г. Почепцов, Є. Єгорова; імідж керівника – А. Єропкина, Н. Сидорова, Л. Даниленко; імідж лідера – Є. Єгорова; імідж як складову особистісної культури – І. Криксунова, В. Шепель .

Аналізуючи час і місце народження доцільних розробок у сфері іміджу, дослідники називають Західну Європу, Північну Америку і Японію початку 50-х років 20 століття. Спочатку іміджем займалися лише великі комерційні структури, і він зводився до досить обмеженого набору графічних елементів фірмового стилю в поєднанні з єдиним підходом до оформлення інтер'єрів, продукції, до створення комплексу словесних прийомів (назви) з метою позначення своєї унікальності. Однак зі зростанням числа бажаючих стати унікальним розвивається і тенденція концептуальних рішень. Імідж перетворюється в тотальну комунікацію.

Комунікація здійснюється у всіх сферах діяльності, а не тільки в

зовнішньому оформленні. Враховуються реальні й передбачувані, справжні, минулі та майбутні чинники, здатні вплинути на успіх не тільки комерційних форм, але і державних навчальних закладів.

Імідж – це знакові характеристики, де присутня форма і зміст. Імідж, як такий, не є сьогоdnішнім винаходом. Імідж був присутнім завжди, але в наш час його значення різко зросло. Це можна пояснити тим, що імідж є природнім продуктом обробки великої кількості інформації й образом нової школи – школи культури, життєвого самовизначення, в умовах якої учнівська молодь прогнозує свій життєвий шлях, визначаючи його стратегію, утверджує свою позицію, розкриваючи свій світогляд.

Концепції розвитку шкіл нового типу (гімназії, ліцеї, коледжі тощо) включають стратегічні, концептуальні пріоритети, створюють оптимальні моделі перспективного розвитку. Педагогічні колективи також прагнуть до виховання установок особистості на самоосвіту, самовиховання, творче ставлення до педагогічної діяльності.

Процес формування іміджу сучасного навчального закладу є сутнісною проблемою педагогічної теорії та практики, оскільки реформування шкільної освіти має відбуватися на гуманістичних засадах, зокрема, утвердження головних цінностей освіти: дитина як незмінна педагогічна цінність, і педагог здатний до її розвитку, соціального захисту, збереження індивідуальності.

Школа сучасності й майбутнього має відповідати принаймні трьом критеріям:

- критерію гуманізму (до 1 класу приймаються діти без диференціації їх за рівнем підготовки і за рівнем здібностей, оскільки в цьому показнику, як правило, виявляються соціальний статус і умови життя сім'ї дитини);
- критерію демократизму (на другому ступені кожна дитина може себе випробувати у різних галузях навчання і творчості, а на третьому – обрати форму і зміст навчання: ліцей, колегіум чи професійну школу);
- критерію відповідності структурі державної системи навчання, яка пропонує учням різні варіанти навчальних планів і принципово новий, демократичний підхід до побудови навчального плану, що включає інваріантну чи варіантну частини.

Ці критерії цілком відповідають і вимогам щодо шляхів формування позитивного іміджу сучасного навчального закладу.

В сучасних умовах шкільна освіта опинилась перед вибором нових пріоритетів: спеціалізації, диференціації, інформатизації, профілізації, гуманізації тощо. Кожен директор і його педагогічний колектив мріють, щоб на їхній школі лежала візитка яскравої індивідуальності і, виділяючись серед інших, викликала бажання працювати і вчитися саме в ній.

Школа – це відкрита, пов'язана з багатьма суспільними інститутами соціально-педагогічна система, про яку дедалі частіше говорять як про сферу послуг. Під іміджем школи (ІШ) ми розуміємо емоційно забарвлений образ, який утворився у масовій свідомості і який визначається співвідношенням між різними сторонами його діяльності та транслюється у зовнішнє середовище.

Формування іміджу навчальної установи – це процес, у ході якого

створюється якийсь спланований образ на основі наявних ресурсів. Метою створення іміджу є підвищення конкурентноздатності, залучення інвестицій, встановлення та розширення партнерських зв'язків.

Педагогічна теорія і практика підтверджує потребу формування ІШ, що обумовлено такими причинами:

- складна демографічна ситуація підсилює конкуренцію серед освітніх закладів однієї території в боротьбі за набір учнів і збереження контингенту;
- сильний позитивний імідж полегшує доступ освітнього закладу до кращих ресурсів: фінансових, інформаційних, людських тощо;
- маючи сформований позитивний імідж, освітній заклад за рівних умов стає привабливішим для педагогів, адже може забезпечити їм стабільність і соціальний захист, задоволеність працею і професійний розвиток;
- стійкий позитивний імідж дає ефект придбання освітнім закладом певної сили, тобто створює запас довіри до всього, що відбувається в стінах закладу, зокрема й до інноваційних процесів [2, с. 25].

Запроваджені в педагогічну практику технології формування іміджу школи, розроблені авторами: Л.Даниленко, М.Піскуновим, М. Самохіним та ін., дають підстави вважати, що алгоритм створення ІШ може містити:

- наявність у соціальних груп, зацікавлених у наданні освітніх послуг, особистих уявлень про школу;
- виявлення актуальних проблем і очікування колективів (груп);
- конструювання ІШ, розробку стратегії формування ІШ;
- безпосереднє формування ІШ;
- контроль проміжних результатів, коригування процесу формування ІШ;
- моніторинг сформованого ІШ.

Якою б не була причина необхідності поліпшення іміджу, вона є мотивованою, і треба знати, як реалізувати задумане найбільш доступним і ефективним способом. Не підлягає сумніву, що кожна особистість спроможна поліпшити як власний імідж, так і імідж своєї діяльності в цілому. Для створення іміджу слід розуміти процес формування іміджу як особистості, так і установи. Уявлення про імідж постійно змінюється. Історія свідчить, що навіть революційні події змінювали імідж їх учасників. Так, тисяча дев'ятсот сімнадцятий рік відтісняє імідж дворянина, а тисяча дев'ятсот дев'яносто перший – імідж партійного працівника.

Імідж – це сукупність суспільних оцінок і вражень, викликаних вчинками і висловами, характером і діями, якостями і вадами, а також способами життя і діяльності, їх результатами та іншими характеристиками окремих людей, колективів, соціальних груп, націй, народів завжди був і залишається об'єктом постійної уваги науковців різних галузей знань [8, с.5].

Незважаючи на інтерес вчених до іміджотворчої діяльності, її коло і зміст, основні поняття і форми, методи і засоби лише в останні десятиріччя ХХ століття склали основу окремої наукової галузі – іміджології. Та все ж, імідж як її номінативна суть і практична основа, залишається більш знаним широкому загалу, аніж похідна від нього наука. Цей факт не сприяє задоволенню попиту пересічних громадян щодо інформації про суть, мету та функції іміджу, нові

технології його створення, на професійну діяльність іміджмейкерів. Тому останнім часом значно зростає інтерес вчених до мистецтва створення іміджу, з одного боку, та до структурування нової науки – іміджології, з'ясування її історичних джерел з іншого. Її основи базуються на наукових досягненнях філософії, логіки, риторики, психології, педагогіки, етики, естетики, історії, політології, соціології, мистецтвознавства та інших галузей знань.

Безперечно, іміджологія має тісний зв'язок з практикою створення іміджу і покликана узагальнити позитивний досвід у цій сфері.

Цілком очевидним є той факт, що сьогодні іміджологія перебуває на шляху становлення як окрема наука, недостатньо сформована та досліджена. Безперечно, цей факт відкриває простір перед сучасними й майбутніми науковцями, вільний від догм і постулатів, від суворих класиків і незаперечливих сучасників.

У сучасних школах, де створюються умови для розвитку якості навчання і виховання, його результати ефективно впливають на формування позитивного іміджу навчального закладу.

Дослідження у галузі педагогіки щодо проблеми формування іміджу сучасної освітньої установи співзвучні з дослідженнями учених і педагогів-керівників у галузі прикладної освітньої іміджології.

Це робить актуальною діяльність учених і педагогів-керівників у галузі прикладної (освітньої) іміджології. Сьогодні поняття «імідж школи», «імідж керівника» поряд із поняттями «інновація», «моніторинг» стають характеристиками освітнього середовища та самих керівників. В останні роки багато говорять і пишуть про те, як представити унікальність навчального закладу, особливості його життєдіяльності. Частково це вирішується через розробку та документальне оформлення концепцій освітньої установи, освітніх програм і програм розвитку школи. Вони, на нашу думку, необхідні у процесі формування зовнішнього інформаційного поля школи як відкритої соціально-педагогічної системи для потенційних замовників і споживачів освітніх послуг. У зв'язку з цим з'являється необхідність розробки оригінальних, індивідуалізованих інформаційних документів для кожного освітнього навчального закладу в цілому, та загальноосвітньої школи зокрема.

Проблема формування іміджу освітньої установи відноситься також і до галузі управління школою і, як будь-яке управлінське нововведення, містить мотиваційно-цільовий, змістовний і технологічний компоненти, які визначені дослідником І.Лазаренко.

Мотиваційно-цільовий компонент включає вивчення потреб усіх суб'єктів педагогічної практики у формуванні іміджу школи, як усередині, так і за її межами; психологічну готовність до участі в майбутній роботі; вивчення наявного досвіду; формування мети та завдань даного управлінського нововведення, результатів його впровадження.

Змістовний компонент розкриває сутність поняття «імідж освітньої установи», його структурні елементи, їхню характеристику, критерії відбору змісту інформаційних матеріалів, певного оформлення.

Технологічний компонент припускає послідовність етапів реалізації

даного нововведення, технологічну готовність суб'єктів діяльності, вироблення рекомендацій з його використання.

Побудова іміджу освітньої установи – як «емоційно забарвленого образу школи, часто свідомо сформованого, що має цілеспрямовані задані характеристики та покликаний впливати певною спрямованістю на конкретні групи соціуму», припускає вирішення ряду завдань [4]:

- вивчення громадської думки всередині школи з метою з'ясування задоволеності школою вчителями, учнями, батьками;
- поширення новизни, пов'язаної з розвитком інноваційних процесів, – розробки, упровадження та використання педагогічних нововведень. При цьому презентація інноваційних процесів може виступати як характеристика життєдіяльності школи та, при порівняльному аналізі, як перевага даної школи перед іншими;
- забезпечення висвітлення подій у діяльності навчального закладу – встановлення ефективного зворотного зв'язку із зовнішнім середовищем. Вирішенням даного завдання є реалізація одного з постулатів формування громадської думки: «Думка більше визначається подіями, ніж словами»;
- розробка інформаційного матеріалу, що має бути доступний, зрозумілий, відбивати позитивні зміни у шкільному житті, демонструвати досягнення, отримані у процесі змін.

Дослідження – аналіз літератури, спостереження, бесіди з керівниками освітніх навчальних закладів, представниками органів управління освітою, батьками – показують, що значущою характеристикою сучасної школи виступає її вже сформований або усталений образ, основу якого становлять:

- місія освітньої установи, її пріоритети;
- шкільна культура – унікальна, неповторна, особлива система цінностей, звичаїв, традицій, стилів поведінки конкретного навчального закладу;
- види та якість освітніх послуг даної школи;
- наявність і функціонування дитячих та юнацьких організацій;
- зв'язок школи з різними соціальними інститутами, вищими навчальними закладами тощо;
- внесок навчального закладу в розвиток освітньої підготовки учнів, їхньої вихованості; психічних функцій; творчих здатностей; формування здорового способу життя.

Висновки. Отже, у процесі формування позитивного іміджу сучасного загальноосвітнього навчального закладу враховано багато пріоритетних напрямів формування позитивного іміджу освітньої установи як проблеми педагогічної теорії і практики, яка вирішується засобами впровадження результатів наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Цілісна система створення позитивного іміджу навчального закладу може бути сформована лише за умови визначення сутності та поєднання її складових компонентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алехина И. В. Имидж и этика делового человека / И. В. Алехина. – М.: «ЭНН», 1996. – 126 с.
2. Барна Н. В. Сильові особливості консультування імідж-образу / Н. В. Барна // Пам'ять століть. – 2009. - № 1-2. – С. 190-197.
3. Варданян М. Р. Имидж педагога как фактор здоровьесбережения субъектов образовательного процесса в основной школе: дис. кандидата пед. наук: 13.00.01 / М. Р. Варданян. – Омск, 2007. – 197 с.
4. Гайворонська О. М. До питання про імідж та технології його формування / О. М. Гайворонська // Наука і освіта. – 2004. – №3. – С. 29-30.
5. Данчева О. В. Що таке імідж / О. В. Данчева, Ю. М. Швалб // Практична психологія в економіці та бізнесі. – К., 1999. – С.172-178.
6. Живаєва Т. І. Імідж освітнього закладу та особистість керівника / Т. І. Живаєва // Гуманітарні науки. – 2003. – С.18-19.
7. Почепцов Г. Г. Паблік рилейшнз: підручник / Г. Г. Почепцов. – К.: «Знання», 2000. – 506 с.
8. Соціально-психологічні питання менеджменту: навч. посібник / В. Д. Немцов. – К.: ІСДО, 1993. – 124 с.
9. Шепель В. М. Имиджеология: секреты личного обаяния / В. М. Шепель. – М.: ЮНИТИ: Культура и спорт, 1994. – 320 с.

*Бідна Наталя Анатоліївна,
заступник директора Криворізького
професійного будівельного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.*

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ У РОБОТІ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШИМИ МАЙСТРАМИ

Дайте працівникам відчути, що вони цінні для колективу, бо виконують необхідну роботу.
Кожна людина повинна усвідомити, що її робота важлива, що її помітять, оцінять.
(Афоризми для управлінців)

Відомо, що управління – це процес планування, організації, мотивації, контролю діяльності, необхідний для того, щоб сформулювати цілі педагогічного колективу та досягти їх.

Згідно з управлінською решіткою Моуттона і Блейкера, яка отримала найбільшу популярність, серед концепцій поведінських теорій лідерства, є зона та званого командного керівництва. Ця позиція характеризує тип керівника, який однаково ставиться як до людей, так і до самого підприємства. Такий керівник докладає максимум зусиль як у сфері соціальної політики, так і в

самому виробництві. Вважає, що найкращим способом збільшення продуктивності, підвищення якості продукту чи послуги є активне залучення підлеглих до процесу прийняття рішення. Це дозволяє підвищити задоволеність працею всіх працюючих та врахувати зміни, що впливають на ефективність діяльності підприємства.

Блейк і Муоттон зробили наступний висновок: у різних специфічних умовах кожний зі стилів управління може виявитися досить ефективним, але в типовій ситуації розвитку будь-якого підприємства найуспішнішим буде застосування командного керівництва.

Виходячи з цієї позиції, сформований і мій підхід до спільної роботи зі старшими майстрами, методистом, майстрами в/н, викладачами спецдисциплін.

В кожен розділ річного плану роботи ми закладаємо стратегію руху на наступний навчальний рік. Значну увагу приділяємо проведенню уроків в/н, організації та проведенню конкурсів фахової майстерності серед учнів та майстрів в/н, тижнів або декад робітничих професій.

Результати проведених заходів обговорюються на інструктивно-методичних нарадах, семінарах майстрів в/н та засіданнях методичних комісій.

Проведення, зокрема, конкурсів професійної майстерності серед учнів дає змогу визначити ступінь засвоєння учнями програми практичної підготовки, виявити сильні та слабкі сторони в опануванні матеріалом уроків спецтехнології та виробничого навчання. Конкурси фахової майстерності серед майстрів в/н підвищують рівень фахової майстерності, розкривають потенціал молодих і перспективних майстрів, показують наші сильні й слабкі сторони та напрямок розвитку.

Успішне проведення конкурсів профмайстерності, тижнів робітничих професій було б неможливе без системного контролю та тісної взаємодії з методичними комісіями та співпраці зі старшими майстрами ліцею.

Контролю роботи старших майстрів та взаємодії з ними я завжди приділяю велику увагу. Особливе значення надаю методичній підготовці, оскільки це потім ланцюжком передається ними в роботі з майстрами в/н.

Під особливим контролем тримаю діяльність старших майстрів по підготовці до проходження виробничої практики та виробничого навчання на виробництві. Дієвим засобом контролю є поточна звітність старших майстрів про стан проходження практики учнями, стан забезпечення робочими місцями, стан виконання навчальних програм. Надважливим вважаю контроль за виробничою практикою учнів випускних груп, підбір тем для проведення пробних кваліфікаційних робіт.

В цілому вважаю особистість старшого майстра в навчальному процесі надзвичайно важливою, оскільки організацію професійно-практичної підготовки безпосередньо очолює старший майстер через широкий спектр повноважень: від організації виробничого навчання та практики, створення належних виробничих умов до контролю за впровадженням перспективного педагогічного досвіду роботи майстрів в/н. Ефективність цієї роботи значною мірою залежить від компетентностей старшого майстра. Пріоритетними з яких є: нормативно-правова, управлінська, психолого-педагогічна, технологічна,

методична, підприємницька та інші.

Компетентність, у свою чергу, формується на умовах, що передують появі педагогічного досвіду.

Основними з яких є:

1. Спрямована діяльність старшого майстра ПТНЗ на зростання результативності роботи педколектива в цілому.
2. Стимулююча діяльність старшого майстра в питаннях зростання ділової кваліфікації і педагогічної майстерності майстрів в/н.
3. Вивчення і пропаганда досягнень та досвіду роботи інших педколективів або майстрів в/н.
4. Створення комфортної психологічної атмосфери серед майстрів в/н.
5. Ефективне індивідуальне консультування старшим майстром майстрів в/н з питань передового педагогічного та виробничого досвіду.

Братко Марія Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса
Грінченка, м. Київ.

СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФАХІВЦІВ У ПРОФЕСІЙНИХ ТА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. У статті розглянуто тенденції розвитку менеджменту в контексті чинників сучасного світу та запроновано вектори розвитку практики управління підготовкою фахівців в умовах післяшкільної освіти.

Ключові слова: менеджмент, управління, післяшкільна освіта, професійна підготовка фахівців, навички 21 століття.

Головною ознакою сучасного світу є його мінливість та стрімкий технологічний поступ. В той же час, світ ніби живе у кількох вимірах, які можна отождити як з цивілізованим та високотехнологічним ХХІ, так і з патріархальним ХІХ століттями. Постає питання, яка складова нашого буття допомагає людині віднайти себе у цьому світі та ефективно жити. За твердженням Д. Д'юї, саме «освіта, у широкому сенсі цього слова, є засобом підтримування суспільної неперервності життя» [2, 8], та продовжує, акцентуючи на особливому місці освіти у цій неперервності та тяглоті – «тим, чим для фізіологічного життя є харчування і відновлення, для суспільного є освіта й виховання» [2, 13].

Цілком погоджуємось, що сучасний глобальний соціо-економічний контекст висуває певні вимоги до трансформування та змін у сфері освіти. Не торкаючись проблем усієї системи освіти, а акцентуючи увагу на післяшкільній освіті, зауважимо, що очікування від цієї складової освіти пов'язані з формуванням в особистості глибоких професійних знань, соціальних та

життєвих навичок, що конче необхідні нинішньому суспільству для підтримки життєздатності сьогодні та стійкого розвитку у майбутньому. Експерти ЮНЕСКО у документі «Rethinking Education: Towards a global common good?» («Переосмислюючи освіту: освіта як всезагальне благо?»), 2015, зазначають, що підготовку окремої людини і суспільства в цілому до того, щоб жити в мінливому світі, повному протиріч, має здійснювати саме освіта через розвиток у людей здатності адаптуватись і реагувати на те, що відбувається довкола. Вони свідомі того, що освіта не може сама вирішити всі проблеми розвитку світу, проте, гуманістичний та цілісний підхід до освіти може і повинен сприяти реалізації нової моделі цивілізаційного розвитку [9, 11].

У людини, яка здобуває післяшкільну освіту, має сформуватись система когнітивних, соціоемоційних та технічних умінь, які забезпечуватимуть її ефективну життєдіяльність у різних аспектах соціального життя як члена родини, працівника, громадянина. Під когнітивними уміньми розуміють – інтелектуальні або розумові здібності; до них належать базові знання (наприклад, освіченість) та складніше мислення (критичне мислення або вирішення проблем). Соціоемоційні вміння – це поведінка, настанови та особисті якості, які допомагають ефективно орієнтуватися в особистих і соціальних ситуаціях (керування емоціями, робота в колективі). Технічні вміння – це спеціальні знання, потрібні для виконання певної роботи, а також психомоторна та мануальна спритність [7].

Певні параметри очікувань від діяльності освітніх інституцій визначають також майбутні роботодавці. Так, глобальний вимір цих вимог сформульований на Всесвітньому економічному форумі (The World Economic Forum) (Давос, Швейцарія, січень 2016) у знаковій доповіді «Майбутнє професій» (The Future of Jobs). Експерти-роботодавці упорядкували ТОП-10 компетенцій (навичок), які, на їхню думку, будуть затребувані від фахівців у 2020 році. Серед них: 1) комплексне багаторівневе вирішення проблем (Complex problem solving); 2) критичне мислення (critical thinking); 3) креативність в широкому сенсі (creativity); 4) уміння управляти людьми (people management); 5) взаємодія з людьми (coordinating with others); 6) емоційний інтелект (emotional intelligence); 7) оцінка та прийняття рішень (judgment and decision-making); 8) орієнтація на послуги або клієнтоорієнтованість (service orientation); 9) уміння вести переговори (negotiation), тобто готовність до обговорення, спрямованого на досягнення угоди (discussion aimed at reaching an agreement); 10) когнітивна гнучкість (cognitive flexibility) [10].

Аналіз наведених компетенцій (навичок) дозволяє зробити висновок, що вони стосуються розвитку інтелекту особистості з метою продуктивної співпраці з іншими людьми на базі ґрунтовних професійних знань. Навички (Skills) – за авторитетним виданням «Webster's encyclopedic dictionary of the English language» – це здатність робити щось добре, що є результатом тривалого практичного досвіду і навчання; специфічна техніка (ability to do something well, as a result of long practical experience and training, a particular technique), особлива здатність, яка включає в себе спеціальну підготовку і досвід (particular ability that involves special training and experience) [11, 931].

Словники також пропонують різні переклади цього поняття: навичка, вправність, кваліфікація, майстерність, вміння, мистецтво, спритність. Це визначення ніяк не відкидає необхідності теоретичних знань, як таких, а лише ускладнює та поглиблює вимоги щодо «дієвості» цих знань та висуває додаткові вимоги з практичної підготовки застосування знань та набуття досвіду, який і буде підґрунтям для формування компетентностей. Адже особистість має не тільки володіти певними знаннями, вміннями, навичками, але й вміти адекватно, гнучко та результативно їх застосовувати. Відтак, в освітньому процесі в професійному чи вищому навчальному закладі увага має приділятися як професійній та фаховій складовій, так і когнітивній та соціальній.

Результати діяльності освітньої організації корелюються з системою управління. Організація – це «соціальне утворення, яке характеризується спеціально визначеною структурою і діяльність якого підпорядковане певній меті!» [4]. Освітній заклад системи післяшкільної освіти у своїй роботі має враховувати цілий ряд особливостей сучасного світу. Адже і організація функціонує в цьому світі, і випускник має бути готовим до життя і праці в цьому світі. Так, сучасний теоретик менеджменту І. Адізес [1] до цих особливостей відносить, крім технологічного прогресу, глобалізацію, коли необхідно мислити та будувати плани глобально, а діяти та реагувати локально; «стискання» світу, коли відстані перестають бути перепорою завдяки великим швидкостям обміну інформацією та транспортуванням матеріальних благ. Називає сучасний світ «часом великих швидкостей», коли рішення треба приймати дуже швидко. Часом, коли люди все більше задумуються над сенсом життя. Гуру менеджменту звертає увагу на неминучість конфліктів, адже зміни можуть провокувати певну дезінтеграцію, зростання розриву між бідними і багатими, соціальну напругу. Освітній менеджмент має особливо враховувати наступні чинники сучасного світу – швидке застарівання навичок та те, що «милленіали» стають основою трудових ресурсів. Втрачання актуальності навичок, які набуті у процесі формального навчання, потребують від працівника вміння швидко вчитися та перевчатись, реагувати за запити ринку праці, бути конкурентоспроможним в умовах змін. Милленіали, або покоління У, як їх називають соціологи, мають зовсім інші підходи до праці і кар'єри, ніж попередні покоління. А освітні заклади мають справу ще з іншим поколінням – це покоління Z, або «Homelanders», «Homeland Generation» або «New Silent Generation») [12] – людьми, які народились після 2000 року. Представники цього покоління активно використовують різноманітні гаджети, за що їх називають «цифровими людьми». Вони схильні цікавитись наукою та технологіями, мистецтвом. Дослідники вважають, що це покоління буде економним та вестиме здоровий спосіб життя.

Такі умови сучасного світу породжують нові виклики перед менеджментом у різних сферах, в тому числі й освіті. Крім того, варто врахувати, що управління організацією – це, насамперед, управління людськими ресурсами, а різні люди потребують різних підходів до управління [5]. Результативно реалізовувати освітні проекти можливо лише за умови

врахування особливостей поколінь, з якими доводиться працювати. До роботи зі студентами покоління Z краще залучати мілленіалів, які за ментальністю ближчі до них. Відтак, керівники освітніх установ повинні постійно працювати над залученням нових, молодих кадрів. Молода генерація викладачів швидше і гнучкіше поділятиме способи мислення та підходи до розв'язання соціальних і життєвих завдань своїх студентів, а у процесі вирішення освітніх кейсів набуватиме необхідного професійного досвіду. Крім того, вони схильні долучатись до діяльності, яка має соціально схвальні цілі, спрямована на покращання світу в цілому. А робота в освітній сфері створює для цього відповідні можливості та фундамент. Результати проведеного нами опитування студентів першого курсу Університетського коледжу (2016 р. набору; 261 респондент) засвідчують, що 53% респондентів хочуть, щоб їхні викладачі були ближчі до них за віком. За результатами аналізу відповідей представників 1-4 курсів того ж навчального закладу щодо якості викладання та оцінки викладачів (всього 544 респонденти) встановлено, що 17% респондентів у коментарях відмічають необхідність «омолодження» викладацького складу. У співбесідах студенти відмічають, що причина такого бажання прихована не в критиці рівня професіоналізму викладачів, а в бажанні вчитись у викладачів, які, на думку студентів, мають суголосні або близькі погляди на життя. Їм хочеться, щоб викладачі були молодші за їх батьків. Однак, чим старші студенти, тим менше значення вони надають фізичному віку викладачів, а звертають увагу на професіоналізм та спосіб взаємодії зі студентською спільнотою.

Будь-яка теорія народжується як відповідь на потребу практики. Менеджмент початку XXI століття має свої сутнісні риси, які варто враховувати і в освітньому менеджменті. Що саме варто враховувати, вибудовуючи цілісну систему управління підготовкою фахівців у післяшкільній освіті? Більшість учених наполягають на необхідності змін стилів управління на користь демократичних, передбачаючи занепад авторитарного стилю. Також сучасний змінний світ заперечує ієрархію в організації та вимагає іншої структури. Це може бути холакратія [13], мережева організація [8], плоска організація [6], або ж організація роботи над проектами із застосуванням методології agile [2]. Постійні зміни утруднюють прогнозування, а, відтак, успішнішою стає організація з гнучкими підходами як до побудови структури, так і до управління.

Складні завдання сучасних організацій неможливо реалізувати без підтримки усіх членів, відтак розвиток командного духу та його підтримка є необхідною умовою успішності. Крім того, праця в умовах змін, а значить – стресу, потребує системи управління протидії стресам та стресовим ситуаціям. Виробляти оптимальні рішення в умовах змін можливо, лише базуючись на достовірних та верифікованих даних. Управлінські рішення необхідно приймати на основі ґрунтовного вивчення якісних та кількісних показників, що характеризують діяльність будь-якої організації, зокрема й освітньої, а також середовища, в якому функціонує ця організація. Заклади професійної та вищої освіти, виконуючи цілий перелік соціальних функцій – від професійної освіти

та передачі технологій до сприяння формуванню громадянських цінностей здобувачів освіти, працюють на тлі культурних та економічних традицій, які визначають вибір моделі – інтелектуального центру чи бізнес проекту. Однак, на думку експертів, навіть комерційні заклади сьогодні мають зважати на ціннісні орієнтири та перейматись благочинними проектами, а для освітніх організацій така діяльність може стати ознакою сучасності та лідерства в галузі.

Отже, перед управлінцями сфери освіти стоять нелегкі та нагальні завдання: швидка гнучка адаптація до зовнішніх умов діяльності освітнього закладу; орієнтація на майбутнє, із дозованим застосуванням досвіду минулого; аналіз успішного сучасного практичного досвіду з подальшим його фіксуванням та поширенням; застосування інноваційних управлінських методик з адаптацією до специфіки освітніх організацій; раціональне використання кадрів, більшість з яких є добре освіченими, креативними, підприємливими, з одночасною роботою із залучення молодих кадрів, які отримали сучасну освіту та є носіями новаційних поглядів; послаблення формалізму і бюрократії.

Тільки сучасні гнучкі підходи до управління освітніми організаціями сприятимуть їхній результативній діяльності сьогодні та забезпечать подальший розвиток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адизес И. К. На пороге управленческой революции / И. К. Адизес // «Hardvar Business Review – Россия» - Ключевые идеи 2017, январь-февраль, 2017. – С.6-10.
2. Вольфсон Б. Л. Гибкое управление проектами и продуктами/ Б. Л. Вольфсон. — СПб.: Питер, 2015. – 144 с.
3. Д'юї Д. Демократія і освіта/ Д. Д'юї . – Львів: Літопис, 2003. – 294 с.
4. Дафт З. Л. Менеджмент:пер. с англ./З. Л. Дафт. – С.Пб.:Питер, 2000. – 832 с.
5. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке/ П. Ф. Друкер. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. – 215 с.
6. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2. / Редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
7. Інститут професійних кваліфікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ipq.org.ua/ua/news/93>.
8. Мазіна Н. Є. Мережеві відносини у господарчій діяльності підприємств: інституціональний аспект/Н. Є. Мазіна// Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу суспільства. – 2009. – №15 – С.250-253.
9. Переосмысливая образование: Образование как всеобщее благо? (Rethinking Education: Towards a global common good?) Paris. 2015. 85 с. UNESCO [Electronic resource] Access mode:<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>
10. Word Economic Forum 2016. Future for Jobs Report [Electronic resource]. – Access mode : http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
11. The new lexicon Webster's encyclopedic dictionary of the English

language”, lexicon publications, inc., New York, 1989, p.931

12. Howe, N. and Strauss, W. (2008). Millennials&K-12 Schools. Great Falls, VA: LifeCourse Associates.

13. Robertson, Brian (June 2007). Evolving Organization. *Integral Leadership Review* 7 (3).

Василенко Оксана Володимирівна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Сумській області, м. Суми.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкрито необхідність використання інноваційних педагогічних технологій навчання для підвищення професійного рівня учнів.

Ключові слова: освітні інновації, освітня технологія, інформаційно-комп'ютерні технології, конкурентоздатний робітник, кваліфікований педагог.

Сучасний етап розвитку системи професійно-технічної освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. На цьому наголошують у своїх працях І. П. Підласий, К. В. Яресько [3;5]. Характерною особливістю цього періоду розвитку педагогічної освіти є пошук нових змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання й управління; розгортання широкої експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій на засадах сучасної філософії освіти. Інноваційний розвиток – необхідна умова забезпечення конкурентоздатного робітника в Україні.

Актуальність зазначеного питання полягає в тому, що у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень підготовки конкурентоздатного робітника значною мірою залежатиме від результативності запровадження інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які забезпечують створення сучасного освітнього середовища.

Для успішної ефективної роботи з професійної підготовки конкурентоздатних робітників необхідно вміло застосовувати сучасні освітні технології. Багато науковців виявляють підвищений інтерес до вивчення питання застосування сучасних освітніх технологій.

Академік Н. Г. Ничкало стверджує, що вирішення проблеми безперервної освіти, орієнтоване на культурологічний феномен освіти і виховання, робить актуальним розгляд питань професійної підготовки новітніх кадрів, а саме підвищення ролі культурологічної підготовки у процесі становлення

майбутнього професіонала-фахівця [4].

Освітня технологія – це стратегія розвитку національного, державного, регіонального і муніципального освітнього простору.

Інформаційні технології внесли в систему освіти такий імпульс нововведень, що справедливо можуть розцінюватись як основний засіб її інноваційного розвитку. Нині все більш потужно вчені говорять про інноваційні педагогічні процеси, які стали важливим стимулом розвитку освіти. Р. С. Гуревич [1] вважає, що інновації – це створення та поширення нововведень. За І. М. Дичківською [2]: «Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних засобів, використовуваних для досягнення педагогічної мети».

На ефективність процесу застосування сучасних освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців впливають такі фактори:

- стан соціально-психологічного клімату в учнівському колективі, соціальна важливість професії;
- рівень професіоналізму педагогічного колективу навчального закладу,
- наявність науково обґрунтованого, професійно спрямованого плану навчально-виховної роботи;
- індивідуальні здібності учнів;
- здатність викладачів до ефективного впровадження сучасних освітніх технологій;
- орієнтація на позитивне мотивоване ставлення учнів до нового.

Кожна складова є актуальною і впливає на інтелектуальний зміст праці, конкуренцію освітніх послуг. Якість освіти залежить від фахівця інноваційного типу, який здатний реалізувати освітні стандарти, впроваджувати нові освітні технології.

Талановитий, висококваліфікований, спостережливий педагог поєднує у своїй практиці загальнотеоретичні досягнення педагогіки, власний досвід, особистісні переваги та особливості дітей, з якими він працює.

Реалізація нових концепцій професійної освіти вимагає від педагога активного і творчого запровадження ідей інтерактивного особистісно орієнтованого виховання і навчання, здатного вносити у свою діяльність прогресивні ідеї, змінювати вже застарілі підходи новими.

Отже, основними шляхами підвищення ефективності навчально-виховного процесу в професійній освіті з метою забезпечення відповідного рівня професійного потенціалу є: використання педагогічної інноватики; впровадження передового педагогічного досвіду; оптимізація, інтенсифікація та комп'ютеризація навчального процесу; використання активних форм та методів навчання, передових педагогічних технологій. Для впровадження інноваційних педагогічних технологій необхідно подбати про вдосконалення структури управління ПТНЗ, створення в навчальному закладі оптимальних умов: мотиваційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, науково-методичних, організаційних, інформаційних, нормативно-правових.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуревич Р. С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах : монографія / Р. С. Гуревич. – Вінниця : Вінниця, 2008. – 410 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Підласий І. П. Педагогічні інновації / І. П. Підласий, А. І. Підласий// Рідна школа. – 1998. – № 12. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Директор школи. – 2001. – №4 (148).
4. Ничкало Н. Г. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання / Н. Г. Ничкало // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – № 1. – С. 6-18.
5. Ярьсько К. В. Управління навчально-творчою діяльністю школярів в умовах інформатизації освіти: дис. канд. пед. наук/ К. В. Ярьсько. – Х., 1999. – 211 с.

Волкова Наталія Валентинівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник декана з виховної роботи
факультету дошкільної і технологічної
освіти Криворізького державного
педагогічного університету, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

В сучасних умовах розвитку суспільства інформаційно-комунікаційні технології стали невід'ємною частиною світу, оскільки вони значною мірою визначають подальший економічний і суспільний розвиток людства. В цих умовах революційних змін потребує система освіти. Актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне навчання не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають новітні технології. Вони дають змогу викладачам краще подати матеріал, зробити його більш цікавим, швидко перевірити знання студентів і підвищити їхній інтерес до навчання. Викладачі мають можливість отримувати «свіжу» інформацію, активно спілкуватися з колегами і студентами. Завдяки цьому підвищується авторитет педагога, він дійсно може бути носієм культури, знань та всього передового.

Науково-технічний прогрес у суспільному виробництві і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в різні сфери життя обумовлює необхідність підготовки інженерів-педагогів із сформованою професійною компетентністю. Тому традиційна система навчання майбутніх інженерів-педагогів потребує вдосконалення на основі сучасних досягнень науки та техніки, оптимізації форм, методів і засобів навчання з використанням

інформаційно-комунікаційних технологій.

Оскільки застарілі методи та засоби навчання не відповідають нинішнім вимогам сучасного навчання і не підлягають тенденціям стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, то це спонукає викладачів до впровадження інноваційних методів навчання та використання й адаптації ІКТ у навчальному процесі. Особливо ця проблема гостро постає під час формування професійних умінь і навичок, оскільки для їх ефективнішого засвоєння, навчальний процес вимагає використання значної кількості наочних матеріалів та інтерактивних засобів, що сприяють досягненню навчальної мети. Ефективним засобом вирішення цих проблем є інформатизація суб'єктів навчання за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформатизація – це глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збирання, нагромадження, продукування, оброблення, зберігання, передавання та використання інформації. Ці процеси здійснюються на основі сучасних засобів процесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну. Інформатизація суспільства забезпечує:

- активне використання інтелектуального потенціалу, що постійно розширюється, сконцентрованого в друкованому фонді, науковому, виробничому та іншому видах діяльності його членів;
- інтеграцію інформаційних технологій з науковим, виробничим, ініціюючим розвитком усіх сфер суспільного виробництва, інтелектуалізацію трудової діяльності;
- високий рівень інформаційного обслуговування, доступність будь-якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізацію представленої інформації, правдивість використаних даних [1, с.7].

У процесі навчання важлива не інформаційна технологія сама собою, а те, наскільки її використання реалізує досягнення освітніх цілей. Власне кажучи, нині освіта стоїть перед важливим завданням: навчитися правильно, оптимально і нешкідливо застосовувати інформаційно-комунікаційні технології. Під час підготовки до навчально-аудиторних занять з використанням ІКТ викладач не повинен забувати, що йому треба в процесі відбору навчального матеріалу дотримуватись основних дидактичних принципів: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості.

Отже, важливе місце країни світу відводять розвиткові відкритої освіти та інформаційно-комунікаційним технологіям, зокрема системі відкритої та мережевої освіти із застосуванням мережі Інтернет. Ця ситуація обумовлена такими чинниками:

- появою нових можливостей для розвитку змісту освіти, її якості та педагогічних технологій;
- розширенням доступу до всіх рівнів освіти всім бажаючим навчатися, особливо тим, хто не може навчатись у ВНЗ за традиційними формами внаслідок недостатності фінансових або фізичних можливостей,

- віддаленості від навчального закладу, професійної зайнятості тощо;
– створенням умов для реалізації концепції навчання впродовж життя.

Провідними методами навчання за моделлю змішаного навчання стають методи, що стимулюють активне включення студентів до самостійної роботи. Сюди відносяться проектно-комунікаційні методи та методи дослідницького навчання. Їх ефективність підвищується завдяки тому, що використання МІКТ з широкими можливостями забезпечує: можливість значно розширити коло навчальних завдань, зокрема, професійного змісту; можливість спільної діяльності викладачів та студентів на всіх етапах вивчення навчальних дисциплін, створюючи умови для надання масового характеру індивідуальному навчанню.

Таким чином, сучасні технології навчання тісно пов'язані з розвитком комп'ютерної техніки, ІКТ і систем. Тому використання в навчальному процесі підготовки інженерів-педагогів інформаційно-комунікаційних технологій є об'єктивним процесом формування їх професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шаховська Н. Б. Сховища та простори даних / Н. Б. Шаховська. – Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 244с.

Єгорова Лілія Михайлівна,
кандидат хімічних наук, доцент
кафедри технологій дорожньо-
будівельних матеріалів і хімії
Харківського національного
автомобільно-дорожнього
університету, м. Харків.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ У СЕРЕДОВИЩІ MOODLE ДЛЯ ДІАГНОСТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ

Анотація. У статті розглянуто особливості застосування дистанційної форми навчання при вивченні хімії. Надано характеристику елементів курсу - тести.

Ключові слова: дистанційне навчання, тести, хімія.

Однією із загальних закономірностей сучасного етапу розвитку суспільства є розвиток і все більш широке застосування різного роду технологій у всіх сферах життєдіяльності людини.

Актуальною проблемою є зміна інформаційно-репродуктивного підходу в системі освіти новими педагогічними технологіями. Дуже ефективним інструментом для вирішення проблеми удосконалення освіти є дистанційне навчання. Дистанційна форма навчання має ряд незаперечних переваг

порівняно з традиційною. По-перше, не потрібно обов'язкової очної зустрічі великої кількості учнів у центрі навчання. По-друге, вкрай важлива перевага полягає в тому, що у слухачів дистанційних курсів з'являється можливість вчитися в зручній для них час і в зручному темпі. В дистанційній формі навчальний процес можна зробити безперервним [1].

До негативних сторін дистанційного навчання можна віднести відсутність особистого спілкування викладача і студента. Студент, як правило, має можливість обміну інформацією в електронному вигляді. Питання і відповіді електронною поштою створюють непорозуміння, неповні відповіді, що істотно знижує якість процесу навчання. Спілкування у відеорежимі вирішує цю проблему деякою мірою, але вимагає додаткового оснащення комп'ютерних місць [2, 3].

Найбільш об'єктивним інструментом діагностики і прогнозування якості навчання є тести. Тестом називають систему завдань специфічної форми, певного змісту, зростаючої складності, що дозволяє якісно оцінити структуру та виміряти рівень знань, умінь і навичок. Тестовий контроль має такі переваги перед традиційними формами контролю:

- об'єктивність, простота, формалізованість процедури визначення якості підготовки;
- використання кількісних показників для визначення повноти й глибини засвоєння матеріалу;
- простота процедури запису відповіді, незалежність оцінки від техніки письма;
- чіткість і однозначність формулювання умов тестового завдання, що забезпечує однозначність сприйняття студентами;
- забезпечення необхідної повноти охоплення знань і умінь, що контролюються;
- рівні вимоги до знань і вмінь студента шляхом використання завдань однакової складності, обсягу та змісту;
- можливість одночасної перевірки великої кількості студентів, систематичність контролю та індивідуальний підхід;
- можливість багаторазового повторення перевірки для з'ясування зміни в рівні підготовки;
- технологічність контролю (автоматизація навчання за індивідуальними програмами).

До недоліків тестового контролю відносять:

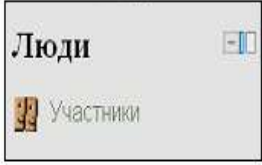
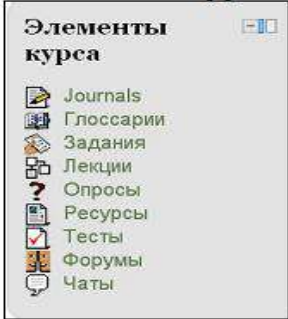
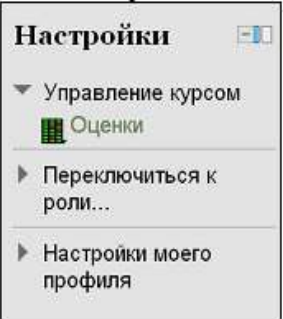
- існування можливості вгадування відповідей;
- необхідність значного часу, зусиль, наявності у розробників високої кваліфікації і досвіду.

Співробітниками кафедри хімії Харківського автомобільно-дорожнього університету проведена робота по створенню дистанційного курсу «Загальна хімія» для студентів 1Тз. Створення курсу здійснювалося в системі дистанційного навчання Moodle. Система забезпечує різноманіття процедур навчання в Інтернеті, комбінуванням яких може бути організоване ефективне навчання у вищому навчальному закладі. Основу процесу дистанційного

навчання становить цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який може навчатися за індивідуальним розкладом, маючи комплект засобів навчання (табл.1).

Таблиця 1.

Елементи дистанційного курсу

Блок	Призначення	Розташування у вікні курсу
<p>Люди</p> 	Посилання веде до списку всіх учасників курсу	зліва
<p>Елементи курсу</p> 	Виведення списку всіх типів ресурсів і елементів, що розміщені в курсі	зліва
<p>Налаштування</p> 	Призначається управління курсором. Дозволяє користувачу швидко перейти до певних дій.	зліва

У розробленому курсі представлені електронні версії лекційного матеріалу, які супроводжуються презентаціями. Крім того, з метою підвищення інтересу до хімії в курсі є науково-популярний матеріал з досліджуваних тем. З кожної теми розроблені тести.

Розроблено пакет тестів з хімії. Метою тестового контролю була не тільки перевірка наявності подань, але і перевірка повноти знань, їх глибини, творчої активності студента. Основними формами тестових завдань є закрита і відкрита. У завданні відкритої форми відсутні варіанти відповідей, пропущений смисловий елемент, який тестований шукає самостійно. Завдання закритої форми містять усі компоненти: по виконанню інструкції, змістовний і відповідні компоненти. У ньому пропонуються можливі варіанти відповідей, з яких студент повинен вибрати правильну відповідь.

Для моніторингу знань студентів у курсі передбачено тестування з кожної теми, після проходження якого студент отримує оцінку і має уявлення про те,

якою мірою він опанував матеріал (рис.1):

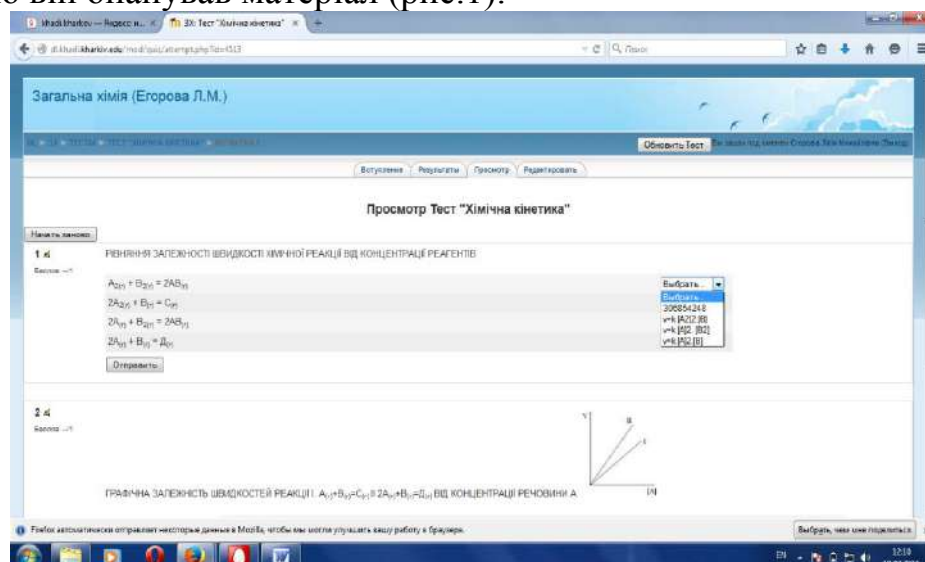

Рис. 1. Тести в дистанційному курсі

Для здійснення зворотного зв'язку зі студентами викладач проводить форум, де надає тему для обговорення, бажано проблемного характеру.

У розробленому дистанційному курсі викладач виставляє оцінки з кожного виду робіт, і студент з ними може ознайомитися в елементі управління «Оцінка». Крім того, є відомості по кожному зі студентів, коли він працював, з яким елементом курсу, що дає можливість моніторингу для викладача.

Сьогодні дистанційне навчання займає одне з провідних місць у вищому професійному навчанні. Для ефективного використання дистанційних технологій при підготовці фахівців необхідний аналіз готовності викладача, наявність відповідного методичного забезпечення, технічне обладнання і нормативно-правова база.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайченко Т. П. Основы дистанционного обучения: теоретико-практический базис: учебное пособие/ Т. П. Зайченко. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 167 с.
2. Дистанционное обучение: учеб. пособие / под ред. Е. С. Полат. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 192 с.
3. Обучающие комплексы в системе дистанционного образования /І. О. Муравйова // Матеріали XIII міжнародної науково-методичної конференції «Управління якістю підготовки фахівців». – Одеса, 2008. – С.131.

Єгорова Наталія Михайлівна,
викладач Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В УМОВАХ ВИКЛАДАННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему використання сучасних освітніх технологій у професійному навчальному закладі, їх розвиток та поширення в професійно-технічних навчальних закладах України. Застосування їх на практиці під час викладання суспільних дисциплін.

Ключові слова : освітні технології, інновація, інформаційні технології, конкурентоздатний фахівець, професійний навчальний заклад.

Сьогодні перед суспільством стоїть проблема актуальності створення нових освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвитку особистості, формуванню її світоглядної культури, індивідуального досвіду, творчості, а також професіональному зростанню та розвитку конкурентоздатного фахівця. Використання новітніх технологій під час викладання суспільних дисциплін дозволить іти в ногу з часом, підвищувати зацікавленість учнів у вивченні правознавства. Саме тому актуальним питанням залишається на сьогодні розвиток сучасних освітніх технологій та поширення їх у професійно-технічних навчальних закладах України.

У літературі поняття «освітня технологія» вживається дуже широко. Вивченням поняття педагогічна технологія займалися В. Ченцов, М. Кларін, О. Пригожий та інші.

На думку М. Поташника, інновації – це такі зміни, які, зберігаючи все позитивне в накопиченому досвіді, рятують систему освіти від виявлених дефектів і переводять її повністю або частково на новий рівень, що відрізняється від існуючого поліпшенням умов і результатів функціонування.

М. Кларін у поняття «інновація» вкладає такий зміст: «інновація» відноситься не тільки до створення та поширення нововведень, але й до перетворень, змін у образі діяльності, стилі мислення, що з цими нововведеннями пов'язані.

Як зазначає Г. Селевко, на практиці інформаційними технологіями називають ті, що використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (ЕОМ, аудіо, кіно, відео). З появою комп'ютерів з'являється новий термін – «нові інформаційні технології навчання».

Автор навчально-методичного посібника «Перспективні освітні технології» Г. Ксензова виділяє три групи технологій:

- технології пояснювально-ілюстративного навчання, в основі яких лежать інформування, просвіта учнів та організація їхніх репродуктивних дій для

- вироблення знань, умінь, і навичок;
- особистісно зорієнтовані технології навчання, що створюють умови для забезпечення власної навчальної діяльності учнів, розвитку їхніх індивідуальних особливостей;
 - технології розвивального навчання, у центрі уваги яких перебуває спосіб навчання, котрий спонукає до включення внутрішніх механізмів особистісного розвитку учнів, їхніх інтелектуальних здібностей.

Викладач, готуючись до уроку та під час його проведення, ставить перед собою певні цілі, але якщо цілі формулюються лише через діяльність викладача, це зосереджує його на власній праці, а не на реальних результатах навчання. Якщо ж цілі формулюються через внутрішні процеси розвитку учнів (процеси мислення, розуміння, сприйняття, аналізу, синтезу тощо), то як можна зробити висновок про досягнення цих цілей, адже всередину психічних процесів проникнути неможливо? Існує думка, що психічний (у тому числі розумовий) розвиток особистості можна ототожнити тільки з реальними діями, які учень може показати. Отже, цілі навчання повинні формулюватися таким чином, щоб з них однозначно виявлялося, якими вміннями та навичками повинен володіти учень; які знання він може реально продемонструвати.

Виходячи з логіки навчального процесу, застосовується переважно репродуктивне навчання: засвоєння учнями знань, які викладач може надати всім учням у межах уроку, та відтворення цих знань у житті. Однак, як відомо, результат навчання не може зводитися лише до репродуктивно засвоєних знань, умінь і навичок, а вимагає формування досвіду пошукової (творчої) діяльності.

У своїй роботі педагога, враховуючи постійне спілкування з учнями, допомагаючи їм знайти правильні рішення у складних ситуаціях, я підтримую гуманістичну педагогіку, що визнає цінність кожної людини. Саме такий підхід допомагає побачити особистість у кожному моєму учневі.

Я солідарна з М. Бабаєвим, що інноваційною педагогічною технологією є відтворений на практиці проект педагогічної системи, який приводить до оптимізації з позиції особистісно зорієнтованої освіти.

Прихильники гуманістичного підходу закликають педагогів відійти від проектування освітніх ситуацій до варіативної спонтанної діяльності для того, щоб забезпечити кожній дитині можливість розвитку відповідно до її потреб або інтересів [4, С. 3-10].

Оволодіння новими технологіями навчання й виховання вимагає внутрішньої готовності викладача до роботи та розвитку, в першу чергу, над собою. С. Сисоева зазначає, що сучасний педагог має усвідомлювати тенденції розвитку швидкозмінного світу, формувати свої навички та вміння протягом життя, розвивати інформаційну культуру та творчі якості особистості [9, С. 61].

Зміна суспільства, свідомості підростаючого покоління потребує пошуку ефективних методів навчання, засобів контролю засвоєння знань, що значно підвищували б якість навчання, тому так важливо застосувати ефективні методи та технології навчання.

При формуванні конкурентоздатності фахівців гірничого профілю в

професійних навчальних закладах також слід враховувати вплив на учнів сучасного інформаційного простору, тому необхідно, щоб знання носили творчий та пошуковий характер, оскільки таке навчання стимулює розвиток пізнавальної активності, сприяє розвитку творчих та розумових здібностей.

Освітні технології – це модель оптимальної спільної діяльності викладача та учня, спрямована на реалізацію навчального процесу з обов'язковими вимогами:

- а) забезпечення комфортних умов викладання і навчання;
- б) орієнтації на особистість учня.

У своїй професійній діяльності викладач повинен враховувати такі аспекти як: індивідуальні здібності учнів; здатність до ефективного впровадження сучасних освітніх технологій; вироблення позитивно ставлення учнів до нового матеріалу; оцінка результатів діяльності учнів на уроці.

Сучасна освіта повинна вирішувати подвійне завдання:

- забезпечити загальний розвиток, який спрямований на формування інтелектуальних, естетичних, духовно-творчих, моральних, психофізичних якостей людини;
- сприяти професійному розвитку, який передбачає наявність загальних здібностей для вирішення спеціальних завдань.

Ми живемо в такий час, коли навколо нас дуже швидко змінюється життя і суспільний лад, тому дуже важливо викладачу знати свій предмет і вміти відповідати на запитання учнів. Робота в ліцеї саме з предметом правознавства, допомогла мені самій отримати нові знання, які так потрібні в житті не тільки викладачу права чи юристу, а й кожному громадянину.

Які ж, з погляду юрисдикції, запитання хвилюють наших учнів? Зі своєї практики я можу зробити висновки, що це, в першу чергу, захищеність людини в тих умовах, в яких ми опинилися. Це питання прав і обов'язків, які закріплені в Конституції України, в Загальній декларації прав людини, у Цивільному кодексі України, Кримінальному кодексі України та в інших нормативно-правових актах і законодавчих документах міжнародного права.

Сучасні учні в найближчому майбутньому вирішуватимуть життєво важливі питання щодо цивільних, трудових, сімейних, спадкових, адміністративних відносин тощо.

Саме вони будуть брати участь у подальшій роботі з формування основ правової держави, зміцнення законності та правопорядку, виступати учасниками правовідносин у різноманітних сферах суспільного життя вже в якості виборців, фахівців, політиків, керівників.

На уроках правознавства учні вчать вирішувати навчальні правові завдання, а саме: аналіз юридичних ситуацій, розв'язування задач, робота з нормативно-правовими актами. Всі знання з права учні повинні вміти застосовувати в житті, при вирішенні життєвих ситуацій, які так чи інакше зустрінуться на їхньому шляху. Адже незнання законів не звільняє від відповідальності. Тому якщо ти обізнаний в правовій сфері, ти завжди зможеш себе захистити.

Я використовую такі інформаційні технології: електронні тексти та

публікації; мультимедія; практичні заняття; телебачення; вирішення фахових задач за допомогою комплексного використання знань з навчальних дисциплін; впровадження ситуаційних технологій. Зокрема, під час проведення Всеукраїнського тижня права відбулися такі заходи: виставка в бібліотеці правової літератури, присвячена Всеукраїнському тижню права; в фойє ліцею проходив конкурс стінних газет на тему «Права людини», проведена виховна година на тему: «Права та обов'язки неповнолітніх», на якій учні навчилися пояснювати поняття «права людини», «права дитини», «обов'язки людини і громадянина України»; наводити приклади прав і обов'язків; висловлювати й аргументувати власні думки про права й обов'язки учня, людини та громадянина в Україні. Ознайомилися з найважливішими міжнародними документи прав і свобод людини:

- Загальною декларацією прав людини, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р.;
- Декларацією прав дитини, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1959 р.

Також була проведена олімпіади з правознавства онлайн, бесіда на тему: «Я громадянин України, які я маю права?»; урок на тему «Права людини» з нагоди проголошення Загальної декларації прав людини; конкурс на кращий твір-есе «Мої роздуми про правовий захист підлітків».

Розробка та впровадження сучасних освітніх технологій потребує нових підходів до управління, залучення до традиційної системи навчання і виховання принципово нових елементів, оскільки цей процес не зводиться лише до збільшення суми знань та розвитку учнів, а передбачає досягнення нової якості організації навчально-виховного процесу, врахування сучасних підходів до індивідуального розвитку.

Мабуть, вже всім зрозуміло, що Інтернет є дуже багатим джерелом потенційних навчальних ресурсів. Та поки викладачі ще лише готуються до викладання предмета з використанням комп'ютерів, учні вже давно вчать за допомогою Інтернету. Проте більшість учителів надають перевагу використанню Інтернету паралельно з традиційними засобами навчання, інтегруючи його в навчальний процес [8, С.25-31].

Найпростіше використання Інтернету – це використання його як джерела додаткових матеріалів для викладача та учня. Це величезна довідково-інформаційна система, яка може бути використана для вивчення правознавства та основ правових знань у ліцеї. Учні самі можуть контролювати пошуковий процес та долучатися до проведення уроку.

До інноваційних навчальних методів можна також віднести: навчання з комп'ютерною підтримкою, метод сценарію, метод симуляцій, метод каруселі, метод навчання по станціям, метод групових пазлів, метод рольової гри, метод «кейс-стаді» (робота над проблемними ситуаціями, учні розглядають проблему, аналізують ситуацію, представляють свої ідеї та варіанти розв'язання проблеми в ході дискусії).

Висновки. Зміни в суспільстві вимагають реформ і в освіті, тому вона повинна удосконалюватися, не стояти на місці, більше того, в систему освіти

інформатизація повинна була увійти першою. Використання сучасних освітніх технологій вже широко застосовується в професійних закладах освіти, але існують ще проблеми, зокрема більшість педагогічних працівників були виховані не в такому насиченому інформацією середовищі, як зараз. Не всі уміють і вважають за потрібне користуватися комп'ютерами, мережею Інтернет, мультимедійними засобами. Тоді як сучасні учні вже не ті, що були раніше. І без розуміння того, що сучасна освіта неможлива без використання сучасних технологій, викладач не зможе дати учню ті знання, які будуть необхідні йому в «дорослому» житті. Відмовляючись від використання сучасних технологічних засобів під час педагогічного процесу, педагогічні працівники втрачають можливість точної реєстрації фактів, зберігання і передачі великого об'єму інформації, групування і статистичної обробки даних. Тоді як використання комп'ютера та інших сучасних технологій на заняттях дозволить оптимізувати управління навчанням, підвищити ефективність і об'єктивність навчального процесу при значному заощадженні часу викладача, мотивувати учнів на здобуття знань та застосовувати здобуті знання у подальшому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: монографія/ К. О. Баханов. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. –160 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-методологічні засади: навч.-метод, посібник/І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
3. Бондар С. П. Перспективні педагогічні технології: навч. посіб. / С. П. Бондар, Л. Л. Момот, Л. А. Липова. – Рівне: Тетіс, 2003. – 200 с.
4. Даниленко Л. І. Інноваційний освітній менеджмент: навч. посібник/Л. І. Даниленко. – К.: Главник, 2006. – 144 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник/І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
6. Єльнікова Г.В. Основи адаптивного управління (тексти лекцій)/ Г.В.Єльнікова. – Х.: Ранок, 2004. – 128 с.
7. Єрмаков І. Г. Життєвий проект особистості: від теорії до практики: практико-орієнтований збірник / І. Г. Єрмаков, Д. О. Пузіков. – К.: Освіта України, 2007. – 212 с.
8. Калінша Л. М. Проект інноваційної школи: стратегічне планування, управління інноваціями/Л. М. Калінша, Т. Д. Капустеринська. – Х.: Основа, 2007. – 96 с.
9. Мармаза О. І. Проектний підхід до управління навчальним закладом/ О. І. Мармаза. – Х.: Основа, 2003. – 80 с.
10. Мариновська О. Я. Упровадження педагогічних інновацій: система проектно-впроваджувальної діяльності /О. Я. Мариновська// Імідж сучасного педагога. – 2007. – № 3. – С. 34-39.
11. Мариновська О. Я. Моніторинг в освіті / О. Я. Мариновська // Управління освітою. – 2005. – № 19. – Вкладка 1. – С. 1-8.
12. Освітній менеджмент: навч. посібник / Л. І. Даниленко, Л. М. Карамушки. - К.:

Шкільний світ, 2003. – 400 с.

13. Пилипенко В. Д. Особистісно орієнтовані технології в школі/ В. Д. Пилипенко, О. А. Коваленко. – Х.: Основа, 2007. – 160 с.

14. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод, посібник/ О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.

15. Управління навчальним закладом: навчально-методичний посібник / О. І. Мармаза, О. М. Касьянова, В. В. Григораш. – Харків: Ранок, 2003. – 160 с.

Зайда Тетяна Миколаївна,
методист ДНЗ «Професійний ліцей
м. Українки», м. Українка, Київська
область.

ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УПРАВЛІННІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Анотація. У статті розглянуто особливості управлінської діяльності директора професійного ліцею як системного об'єкта управління.

Ключові слова: освітній заклад, комунікативність, децентралізація, аналіз, мотивація, планування, корекція, функції: планово-прогностична, організаційно-виконавська, регуляторно-корегувальна, стиль управління, освітній менеджмент.

Основними цілями модернізації професійної освіти є розширення доступності освіти, підвищення її ефективності та якості. Сучасні закони ринкової економіки вимагають від керівників ПТНЗ серйозного аналізу ситуації на ринку праці, прогнозування потреб у підготовці кваліфікованих робітників, створення та розвитку системи соціального партнерства.

Освітній заклад – це цілісна, інтегративна, динамічна система, оптимальне життєзабезпечення якої можливе лише за вмілого управління, відповідної організаційно-педагогічної діяльності директора, що спирається на мотиваційно-системний підхід й особистісно зорієнтовані цілі.

Найважливішими функціями, які застосовуються в управлінському циклі будь-якого закладу освіти, є: інформування, аналіз, мотивація, планування, організація, контроль і корекція. Ці функції згруповані в певні напрями, що характеризують управлінську діяльність та її специфіку.

Одним із найголовніших напрямів діяльності керівника є інформаційно-аналітична діяльність. Вона характеризує будь-яку освітню систему, відображає комунікативність і циркуляцію інформаційних потоків (зміст інформації, її повноту, конкретність, ступінь централізації і децентралізації, джерела отримання, обробку та прийняття рішень). Своєчасна, достовірна, повна за обсягом інформація стимулює, мотивує і спонукає учасників освітнього процесу до діяльності лише в тому випадку, якщо вона буде оброблена і проаналізована на кожному етапі управління шляхом педагогічного аналізу.

Другим напрямом управлінської діяльності керівника є мотиваційно-цільова функція. З безлічі визначень поняття, на нашу думку, найбільш прийнятне таке: «мета – це усвідомлений бажаний результат». Зв'язок між цілями та потребами, які є основою мотивів, може бути організовано по-різному – від цілей до мотивів і, навпаки, від мотивів до цілей, коли мотиви трансформуються в цілі. Основне призначення мотиваційно-цільової функції полягає в тому, щоб усі члени педагогічного колективу чітко виконували роботу відповідно до делегованих їм прав та обов'язків, а також до функцій щодо досягнення власних і колективних цілей.

Нині директор ПТНЗ має бути економістом, аналітиком, стратегом, прогнозистом, координатором зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу.

Планово-прогностична функція є одним з найважливіших етапів управлінського циклу. Прогнозування та планування визначається як діяльність з оптимального добору цілей і програм їх досягнення, що забезпечує поєднання поточного і перспективного планування, узгодженість прогнозів, моделей, планів на всіх рівнях управління.

Організаційно-виконавська функція визначає діяльність, без якої неможливе виконання будь-якої функції, циклу, стадії, етапу, взаємодію за допомогою сукупності способів і засобів, необхідних для ефективного досягнення цілей. Організаційні відносини визначаються як зв'язки між суб'єктами, що встановлюються для розподілу повноважень і закріплення за ними функцій, прав та обов'язків спільної діяльності. Ці відносини об'єктивні й відображають процеси інтеграції, диференціації та кооперації діяльності.

У сучасних умовах підвищується роль контрольно-діагностичної функції управління. Контроль на основі діагностики – це вид діяльності з установами відповідності результатів освітнього процесу професійного закладу вимогам стандарту, нормативам, кваліфікаційним характеристикам. В умовах посилення самостійності, делегування прав і повноважень навчальному закладу на різних рівнях управління значно підвищується відповідальність суб'єктів освітнього процесу і значення функції контролю, оскільки він забезпечує зворотній зв'язок, є джерелом інформації для аналізу та своєчасного прийняття оптимальних управлінських рішень.

Регулювально-коригувальна функція дає змогу за допомогою оперативних засобів і способів підтримувати об'єкт управління на рівні заданих характеристик з урахуванням специфіки керованого об'єкта.

Управлінська діяльність директора ПТНЗ – це цільова взаємодія стейтхолдерів для досягнення цілей ПТНЗ.

Успіх у діяльності педагогічного колективу неможливий без створення відповідного психологічного мікроклімату для вдосконалення роботи, орієнтованої на потреби конкретної особистості, пошук і використання нетрадиційних, оригінальних підходів під час організації освітнього процесу, створення умов для розвитку творчого характеру педагогічної діяльності сучасного педагога.

Найважливішою особливістю і проблемою керівника ПТНЗ є вибір ефективного стилю управління. Керівник передусім повинен бути лідером,

мати здатність впливати на працівників й учнів, а також на соціальне оточення, соціальне середовище, в якому доводиться працювати, організувати процес професійної освіти.

Ефективність стилю управління залежить від таких характеристик:

- індивідуальних особливостей директора;
- особливостей соціуму, ситуацій;
- взаємодії лідера з колективом.

Найбільш значущими характеристиками для вибору власного стилю є індивідуальні особливості директора. До них належать: адаптивність, емоційний склад і ціннісні орієнтації особистості.

Для вибору оптимального стилю управління колективом особливої ваги набувають також культурні та національні традиції регіону, місцевості. Важливо врахувати регіональний компонент у професійному навчанні як складову розвитку економіки регіону (регіональний перелік професій, моделі програм та навчальних планів, особливості ринку праці та розвитку економіки регіону), а також галузеві чинники, які впливають на діяльність директора, його професіоналізм і компетентність.

До характеристик, що відображають взаємодію директора з педагогічним колективом, належать авторитет, престиж і відносини.

Стиль управління керівника має бути гнучким, динамічним, регулювати і спрямовувати життєдіяльність навчального закладу. Постійні зміни й умови потребують від керівника вміння адаптуватися до конкретної ситуації.

Розглянувши особливості управлінської діяльності директора професійно-технічного навчального закладу, можна зробити висновок про те, що управлінська діяльність директора ПТНЗ як системного об'єкта управління – це цільова взаємодія суб'єктів освітньої діяльності для досягнення цілей навчального закладу.

Отже, освітній менеджмент – це управління навчальним закладом, що передбачає забезпечення досягнення цілей з орієнтацією на кінцевий результат за допомогою ефективного використання творчого потенціалу керівництва, викладачів і співробітників навчального закладу та учнів на основі принципів людиноцентристського підходу: поваги і довіри до особистості, спрямованості на успіх, створення в освітньому закладі умов, що забезпечують розвиток особистості кожного суб'єкта, мотивацією до ефективної індивідуальної і колективної діяльності в різних управлінських структурах цілісної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гириловська І. В. Інноваційна технологія підвищення якості управління розвитком освіти /І. В. Гириловська// Професійно-технічна освіта. – 2011. – № 3. – С. 23–24.

2. Жигірь В. І. Менеджмент та його структура в теорії дослідження у професійній педагогіці /В. І. Жигірь// Молодь і ринок. – 2010. – № 10. – С. 58–62.

3. Іванова Т.В. Лідерство в культурі педагогічного менеджменту/ Т. В. Іванова // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2009. – № 6. – С. 171–181.

4. Ковальчук В. І. Проблеми управлінського лідерства в професійно-технічній освіті /В. І. Ковальчук// Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Вип.11 / Голов. ред. В. В. Олійник. – К.: Геопринт, 2009. – Ч. 1. – С. 101–111.

5. Ковальчук В. І. Формування професіоналізму керівника ПТНЗ/В. І. Ковальчук // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Вип. 424: Педагогіка та психологія. – Чернівці: Рута, 2008. – С. 61–82.

6. Копельчак М. П. Культура управління як складова формування сучасного керівника професійно-технічного навчального закладу/ М. П. Копельчак // Молодь і ринок. – 2010. – № 6. – С.38–41.

7. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління/ О. І. Мармаза. – Х.: Основа, 2005. – 205 с.

8. Освітній менеджмент: навч. посіб. / Л. І. Даниленко, Л. М. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

9. Основи стратегічного менеджменту в освіті: навч. посіб. / О.О.Барліт, М. В. Елькін, М. М. Окса; Мелітоп. держ. пед. ун-т ім. Б.Хмельницького. – Мелітополь: ММД, 2009. – 256 с.

10. Особливості менеджменту у професійно-технічній освіті: навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. В. Мельніченко; Миколаїв. міжрег. ін.-т розвитку людини, ВНЗ «Відкритий між нар. ун-т розвитку людини «Україна»». – Миколаїв: КВІТ, 2006. – 237 с.

11. Торган М. М. Дослідження напрямів удосконалення процесу управління в освіті /М. М. Торган// Наука і освіта. – 2009. – № 3. – С. 67–70.

*Зайцева Олена Олександрівна,
заступник директора Київського
професійно-педагогічного коледжу
ім. Антона Макаренка, м. Київ.*

ФОРУВАННЯ СУЧАСНИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧІВ ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються актуальні проблеми забезпечення якості освіти, вимоги нормативних документів щодо підготовки сучасного викладача, роль викладача у забезпеченні досягнень високих результатів освітнього процесу.

Ключові слова: якість освіти, компетенція, професійні компетенції, методична компетенція.

Сучасна освіта перебуває у стані реформування. Освіта є запорукою майбутнього країни, важливою складовою її національної безпеки. Саме тому кожна держава опікується проблемами освіти. У Національній доповіді «Про

стан і перспективи розвитку освіти в Україні» зазначається, що «центральна роль у забезпеченні інноваційного розвитку українського суспільства належить сферам освіти та наукових досліджень і розробок. Першій – тому, що в ній формується інноваційна людина, інноваційний людський капітал, другій – через те, що створює системну базу наукових знань і відповідних розробок на їх основі, зокрема для освіти»[2].

Проблема оцінки якості освіти є сьогодні однією з найактуальніших для всієї освітньої системи України. Загальна риса системних змін в освіті як на державному рівні, так і на рівні навчальних закладів – націленість на забезпечення якості освіти, вдосконалення системи її оцінки, приведення у відповідність до вимог суспільства.

Основним документом, виходячи з якого будується система забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах, є Закон України «Про вищу освіту». Цим законом встановлені принципи, механізми та підходи у забезпеченні якості вищої освіти, передбачені як зовнішні, так і внутрішні системи забезпечення якості освіти.

Згідно зі статтями Закону України «Про вищу освіту», вищі навчальні заклади повинні мати внутрішню політику та відповідні методики гарантування якості власних програм і критерії оцінювання навчальних досягнень.

«Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру» [1].

«Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне самовдосконалення – важлива умова модернізації освіти» [2].

Аналіз нормативних документів свідчить про те, що сучасні вимоги щодо підготовки педагогічних працівників надзвичайно високі.

Будь-які науково обґрунтовані шляхи модернізації системи освіти у галузі якості освіти приводять до центральної фігури освітнього процесу в навчальних закладах – викладача. Тільки якісно підготовлений викладач може успішно реалізовувати нову освітню філософію, що буде орієнтуватись на створення умов для отримання якісної освіти відповідного рівня.

Професійне становлення педагога – складний, багатоплановий процес входження людини в професію, що характеризується внеском особистісного і діяльнісного компонентів при провідній ролі особистості педагога.

У рамках реалізації компетентнісного підходу в педагогічній освіті мета професійної підготовки сучасного фахівця задається як становлення професійної компетентності.

Під професійною компетентністю викладача розуміється інтегральна характеристика, яка визначає здатність вирішувати професійні проблеми і типові професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної педагогічної діяльності, з використанням знань, професійного і життєвого досвіду, цінностей і схильностей. «Здатність» у даному випадку розуміється не як «схильність», а як «вміння» [5].

Професійна компетентність викладача – це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної

майстерності, гармонійна інтеграція яких у педагогічній діяльності дає оптимальний результат.

Компетенції характеризуються певним набором умінь (організаційних, технологічних, інтелектуальних, комунікативних), які реалізуються в різних видах професійної діяльності.

Компетентність має свою структуру, елементами якої є ті основні грані або аспекти професійної реалізації, які характеризують здатність фахівця працювати відповідно до вимог певної посади або конкретного виду діяльності.

Ключові (загальнокультурні) компетентності необхідні для будь-якої професійної діяльності, вони пов'язані з успіхом особистості в надзвичайно мінливому світі. Вони проявляються перш за все в здатності вирішувати професійні завдання на основі використання:

- інформації;
- комунікації, зокрема іноземною мовою;
- соціально-правових основ поведінки особистості в громадянському суспільстві.

Загальнопрофесійні компетентності відображають специфіку певної професійної діяльності. Для професійної педагогічної діяльності базовими є компетентності, необхідні для «побудови» професійної діяльності в контексті вимог до системи освіти на певному етапі розвитку суспільства.

Спеціальні (професійні) компетентності відображають специфіку конкретної предметної або надпредметної сфери професійної діяльності. Їх можна розглядати як реалізацію ключових і професійних компетентностей в області навчальної дисципліни, конкретної галузі професійної діяльності.

Модель професійної компетентності педагога повинна містити знання про всі компоненти процесу освіти (цілі, зміст, засоби, об'єкт, наслідок тощо), про себе як суб'єкта професійної діяльності. Вона також повинна включати досвід застосування прийомів професійної діяльності та творчий компонент.

Сучасний викладач вже не може бути просто фахівцем у своїй предметній галузі. Сьогодні від викладача вимагається самостійність у проектуванні технологій навчання відповідно до різних моделей, вибір серед різних програм навчання та підручників, здатність створювати програми різноманітних профільних курсів та їх методологічне забезпечення.

Виходячи з компетентнісної моделі професійної підготовки викладача, можна сформулювати категорію «методична компетентність викладача», яка може розглядатися як результат його методичної підготовки, що виражається в його здатності й готовності (функціональній та особистісній) ефективно виконувати всі види професійної діяльності, які визначаються функціональною структурою методичного мислення.

Методичні компетенції викладача – це сукупність знань, умінь і навичок, якостей особистості, що дозволяють здійснювати продуктивну діяльність за вирішенням методичних завдань. Залежно від видів методичної діяльності можна виділити методичні компетенції сучасного викладача (таблиця 1) [4].

Методичні компетенції викладача

№	Методична діяльність	Сутність діяльності	Назва компетенції
1.	Пізнавальна діяльність	Вивчення змісту навчальної дисципліни, тенденцій її розвитку. Володіння методами вдосконалення професійних знань і умінь	Гносеологічна
2.	Проектна діяльність	Проектування освітнього процесу	Проектна
3.	Навчальна діяльність	Здійснення освітнього процесу й управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів	Навчаюча
4.	Оціночна діяльність	Аналіз навчальної ситуації на занятті, аналіз і оцінка результатів навчальної діяльності в цілому з точки зору їх відповідності нормативним вимогам до підготовки студентів з дисципліни	Діагностична
		Аналіз і оцінка результатів своєї професійної діяльності (самоаналіз, самооцінка)	Рефлексивна
5.	Науково-дослідна діяльність	Постановка і вирішення методичної проблеми, володіння методами науково методичного дослідження	Дослідницька

У сучасній освітній системі створені умови для підвищення професійної компетентності викладача.

Існують різні форми і напрями підвищення кваліфікації педагога в предметних областях і в напрямі виховної роботи.

Основні форми і напрямки підвищення рівня професійної майстерності:

- курси підвищення кваліфікації, різного змісту, обсягу годин, спрямованості;
- курси ІКТ-технологій як форма перевірки і навчання ІКТ-компетентності викладача;
- виступи, участь у науково-практичних конференціях;
- участь у професійних конкурсах, зокрема предметних олімпіадах;
- підготовка студентів до олімпіад і конкурсів з використанням інноваційних практик;
- проектна діяльність і презентація результатів урочної та позаурочної діяльності;
- майстер-класи та конкурси методичних досягнень викладачів у рамках міських методичних об'єднань;
- участь у мережесивних спільнотах педагогів;
- самоосвіта, зокрема дистанційні курси підвищення кваліфікації та інші.

Однією з дієвих форм підвищення професійної майстерності і одночасно результатів освітнього процесу є представлення власних результатів

педагогічної діяльності та методичного досвіду в предметних областях, участь та виступи на науково-практичних конференціях.

Сьогодні конференції перетворилися в масові заходи педагогічної громадськості та педагогів-новаторів, де зацікавлено обговорюється широкий спектр наукових питань, від дидактичних до всеукраїнських та загальнодержавних

Так, за останні п'ять років викладачами коледжу було підготовлено і опубліковано понад 200 статей на всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Важливість та актуальність процесу реформування системи вищої освіти України визначається приєднанням України до Болонського процесу [19 травня 2005 р. Берген (Норвегія)], який визначає якість освіти як основу створення європейського простору, окреслює підходи та вимоги до впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці й техніці.

Основною метою діяльності педагога, згідно з принципами Болонського процесу, є формування конкурентоспроможної мобільної високопрофесійної особистості [3].

У рамках міжнародних проектів педагогічні працівники коледжу підвищують рівень своєї професійної майстерності, вивчають передовий міжнародний досвід, формують сучасне бачення. Зокрема, у рамках українсько-канадського проекту «Навички для працевлаштування» (2012-2016 рр.) викладачами коледжу було створено 8 начальних посібників.

Результати використання ресурсних можливостей системи підвищення кваліфікації та самоосвіти, реалізація принципів диференціації, широти вибору і безперервності підтверджуються високими результатами і досягненнями студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ: Педагогічна думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21. — (До 25-річчя незалежності України).
3. Бопко І. З. Наукова діяльність викладача вищої школи в умовах Болонського процесу / І. З. Бопко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. — 2014. — Вип. 4. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_4_5
4. Кузьміна Н. В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности/ Н. В. Кузьмина. — Л.: ЛГУ, 1967. — 183 с.
5. Курлянд З. Н. Теорія і методика професійної освіти : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін. — К.: Знання, 2012. — 390 с.

Казаков Євген Петрович,
викладач Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. В статті розглянуто значення інформаційних технологій у сучасному навчально-виховному процесі, застосування мультимедійних засобів, електронної пошти та дистанційної форми навчання.

Ключові слова: освіта, інформаційні технології, електронний підручник, дистанційна освіта.

Традиційна освіта, зберігаючи загалом свій конструктивний зміст, багато в чому відстає від потреб дня, а тим більше – від перспектив, які очікують на людину уже в недалекому майбутньому. Освіта має носити інноваційний характер, за рядом показників обганяти його, йти попереду тих вимог, які суспільство поставить перед особистістю вже через декілька років. Інноваційність розвитку освіти – постійні нововведення в діяльність навчально-виховних закладів, в навчально-виховний процес – є тією нагальною потребою, без задоволення якої освіта втратить взаємозв'язок з життям, загубить свій творчий потенціал, перетвориться в рутинну справу, не потрібну ні суспільству, ні особистості. Разом з тим, реалізація цих вимог не може здійснюватись хаотично, безсистемно, непродумано й без урахування набутого педагогічного досвіду.

Інформаційні технології внесли в систему освіти такий імпульс нововведень, що справедливо можуть розцінюватись як основний засіб її інноваційного розвитку. Нині все більш потужно вчені і педагоги говорять про інформатизацію освіти як закономірний процес соціально-педагогічних перетворень, що пов'язані з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами та технологіями.

Широке застосування у навчальному процесі знаходять мультимедійні інформаційні технології. Їх використання в освіті (а саме розробка мультимедійних видань) за рахунок наявності множини аналітичних процедур (пошук, сортування, вибірка, порівняння інформації тощо); відкритої структури, дозволяє швидко вносити будь-які зміни до змісту програми залежно від результатів її апробації; можливості зберегти й опрацювати велику кількість різномірної інформації (звукової, графічної, текстової та відео) і компонувати її в зручному вигляді. Застосування інформаційних технологій сприяє: розкриттю, збереженню та розвитку індивідуальних здібностей учнів, належного кожній людині унікального поєднання особистих якостей; формуванню в учнів пізнавальних можливостей, прагнення до самовдосконалення; постійному динамічному оновленню змісту, форм та

методів навчальних процесів.

Системи мультимедіа широко використовуються для реалізації електронних підручників з кольоровою графікою, навчаючих систем, мультимедійних бібліотек. Використання інформаційних мультимедіа-технологій у системі освіти дозволяє розвивати творчий та інтелектуальний потенціал учня, його здібності, сприймати та генерувати нові знання, а також застосувати їх на практиці. Системи мультимедіа дозволяють завчасно формувати навчальний матеріал для інформаційної підтримки різноманітних форм навчальної діяльності – читання лекцій, проведення практичних занять і тестування, самостійної роботи учнів тощо.

Мультимедійний електронний підручник сьогодні використовується не менше, ніж традиційний підручник, тому постає питання про створення бібліотек мультимедійних компакт-дисків з курсами з дисциплін, що викладаються в освітньому закладі та з супутньою інформацією. Електронний підручник має стати для учнів та викладачів таким же легкодоступним та простим у використанні джерелом інформації, як і звичайна книга.

Іншим засобом доступу та обміну інформацією є електронна пошта.

Найбільше застосування електронна пошта отримала у таких освітніх програмах, де виникає необхідність:

- поділитися з колегами ідеями, досвідом, даними або результатами, консультацій зі спеціалістами, експертами різних рівнів;
- безпаперового обміну поштовими відправленнями;
- швидкого спілкування з людьми без фізичного пересування;
- розвитку навичок колективної роботи.

Слід підкреслити, що через електронну пошту учні й викладачі можуть легко і швидко спілкуватися один з одним.

Останнім часом також набирає популярності спілкування через соціальні мережі. Молодь широко використовує їх для спілкування, що дає можливість постійно бути на зв'язку «викладач – учень».

Поряд з електронною поштою та соціальними мережами для доступу й обміну інформацією все більшою мірою використовуються засоби телеконференцій, особливо у рамках дистанційного навчання. Недаремно дистанційну освіту називають освітою, що руйнує кордони, освітою майбутнього. За прогнозами вчених, саме дистанційна освіта (у поєднанні з традиційними формами навчання) буде превалювати в недалекому майбутньому. Дистанційна освіта відкриває можливість вчитися інвалідам, жителям регіонів, де немає навчального закладу або потрібного викладача. Вона дозволяє учням самим обирати курси (можна обирати курси навіть із різних систем дистанційної освіти) і темп освіти.

У Криворізькому професійному гірничо-технологічному ліцеї з 2017 року впроваджується дистанційна форма навчання на основі платформи MOODLE за професією «Складач поїздів», після апробації якої така форма навчання буде поширена й на інші професії, що є вкрай необхідними для підприємств регіону.

Одне з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити учнів використовувати сучасні інформаційні та

комунікаційні технології. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у прискоренні підготовки викладачів та фахівців у сфері інформаційних та комунікаційних технологій, в оснащенні закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою, педагогічними програмними засобами, електронними підручниками тощо. Від вирішення цього завдання визначальною мірою залежатиме розвиток країни.

Однак впровадження інформаційних технологій може призвести до перетворення переваг інформаційних технологій на свою протилежність. Наприклад, доступ до необмежених навчальних ресурсів створює для учнів спокусу «кома в кому» переписувати вже готові реферати, контрольні роботи, тобто перетворює їх на своєрідних «паразитів». Також до труднощів впровадження інноваційних технологій у навчальних закладах можна віднести діючий стандарт освіти, занадто перевантажений дисциплінами, які не влаштовують навчальні заклади, і не дає можливості активно впроваджувати нові інформаційні технології й дисципліни в навчальний процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения MOODLE //Харьков; ХНАГУ, 2009. — С.3-4.

2. Кремень В. Г. Інноваційність і освіта/ В. Г. Кремень //Позакласний час. — 2009. — № 11-12. — С. 36-38.

3. Кремень В. Г. Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави/В. Г. Кремень //Освіта України. — 2003. — №34. — С. 2.

4. Олійник А. І. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні в контексті Болонських декларацій /А. І. Олійник//Вища освіта України, 2007. — № 1.– С. 42–49.

5. Порох Л. О. Шляхи інноваційних перетворень у закладах освіти/Л. О. Порох //Рідна школа. — 2001. — № 7. — С. 10-13.

6. Сидорова О. В. Оновлення змісту й форм методичної роботи в інноваційному просторі освітнього округу /О. В. Сидорова//Управління школою. — 2008. — № 29. — С. 24-31.

*Ломова Юлія Володимирівна,
заступник директора
Дніпропетровського
професійного залізничного
ліцею, м. Дніпро*

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ДНІПРОПЕТРОВСЬОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ЛІЦЕЮ

Анотація. В статті розглянуто механізм впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників,

надано обґрунтування інноваційних технологій навчання, проаналізовано сучасну практику впровадження означених технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників.

Ключові слова: професійно-технічний навчальний заклад, інноваційні педагогічні технології, залізнична галузь.

Перехід до ринкової економіки принципово змінює підходи до підготовки робітничих кадрів. Нові соціально-економічні умови та інтереси виробництва обумовлюють нові вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців професійно-технічних навчальних закладів, здатних ефективно використовувати на практиці досягнення науки і техніки, брати активну участь у технологічному оновленні виробничих процесів. У зв'язку з цим значно розширюється обсяг знань, якими повинні володіти випускники професійно-технічних навчальних закладів.

Головне завдання професійно-технічної освіти в сучасному середовищі полягає у допомозі учневі пройти шлях самореалізації. На сьогодні спостерігається децентралізація і регіоналізація ПТО. Однак орієнтація професійної освіти на світ праці, як і раніше, залишається в силі, оскільки найважливіша частина самореалізації людини здійснюється в трудовій діяльності.

Педагогічний процес у Дніпропетровському професійному залізничному ліцеї, як і в будь-якому професійно-технічному навчальному закладі, вибудовується за різними принципами, концепціями, педагогічними технологіями. І головним принципом нашої роботи ми бачимо формування в учня конкурентного мислення, яке є адекватним до сучасних вимог ринку праці, його здатність до творчої діяльності в умовах ринку праці, формування патріотичної особистості, яка несе відповідальність за майбутнє України. Професія педагога одна з небагатьох, яку можна назвати вічною. Дуже важливо бачити в кожному учневі унікальну особистість і вірити в неї. Соціально-психологічна точка зору на успіх – це коли очікування особистості співпадають або переважають очікування оточуючих. Саме в формуванні успішного майбутнього фахівця, особистості, здатної до постійного самовдосконалення, наш педагогічний колектив зацікавлений, як ніколи.

В умовах ринкового економічного реформування професійно-технічної освіти значне місце займає пошук та застосування ефективних методів і засобів навчання, розробка методичних систем, технологій викладання, підвищення дієвого навчання в цілому. А сучасні інноваційні педагогічні технології охоплюють коло теоретичних та практичних питань організації навчально-виховного процесу, методів та засобів навчання.

У нашому навчальному закладі активізувався пошук інноваційних форм і методів роботи у навчальній діяльності учнів, аби здійснювати якісну підготовку майбутніх висококваліфікованих фахівців. І ми вирішили, що це – інтерактивні технології навчання, які тісно переплітаються з традиційними методами навчання. Перехід на інноваційні технології освіти, мета яких – підготувати конкурентоспроможного спеціаліста з необхідним рівнем

особистих і професійно значущих якостей, що оптимально задовольняють запити виробництва, відкриває нові горизонти для навчальної діяльності .

Підхід та впровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес Дніпропетровського професійного залізничного ліцею дає змогу готувати конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем кваліфікації, творчим мисленням та прагненням до постійного професійного вдосконалення, який відповідає вимогам, що висуває залізнична галузь до своїх майбутніх працівників.

На сучасному етапі розвитку залізнична галузь постійно оновлюється, пристосовується до вимог часу, тому неможливо ігнорувати ці виклики й педагогам навчального закладу, які готують кадри для залізниці. Тож і постає питання осягнення сутності професійної підготовки майбутнього спеціаліста у всіх її виявах, формуючи новий погляд і нове бачення педагогічної реальності. Тому з метою підвищення якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів ми впроваджуємо у навчальний процес інноваційні методи навчання.

Вважаємо, що особистісна готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності має включати ряд складових: здатність до саморозвитку, зайняття активної особистісної позиції у реалізації інноваційних пошуків, постійний пошук нового.

Аналіз інноваційної діяльності педагогічного колективу показує, що у навчально-виховному процесі впроваджуються інноваційні технології, які є ефективними формами засвоєння навчального матеріалу та успішно застосовуються викладачами при вивченні спеціальних дисциплін. Ми можемо зазначити основні технології, які використовуються в нашому навчальному процесі останнім часом.

Технологія проектного навчання дає можливість творчого засвоєння учнями знань у процесі самостійної пошукової діяльності, формує активну, самостійну та ініціативну позицію учнів у навчанні, та найголовніше – формує компетенції для застосування у майбутній практичній діяльності. Викладачі спецдисциплін використовують інтерактивні технології навчання для спільного пошуку учнями й педагогами нових комплексних знань. Їх мета полягає в активній взаємодії всіх учасників роботи, в інтеграції знань, умінь і навичок з різних галузей наук, розвитку самоорганізації, саморозвитку та самовдосконалення майбутнього фахівця.

Блочно-модульна технологія представляє матеріал у закінчених, самостійних блоках, з якими кожен учень працює більшу частину часу самостійно, і може визначити рівень своїх знань, побачити прогалини в знаннях і вміннях. Використання на уроках модульної технології навчання спрямоване на активізацію навчального процесу, підвищення рівня засвоєння матеріалу, формує сильну мотивацію навчання; розвиває здібності до саморегуляції діяльності, її самооцінки. І як очікуваний результат – здатність і вміння учнів працювати творчо, самостійно здобувати знання, вникати в суть явищ, осмислювати, аналізувати і узагальнювати їх.

Технологія ігрових форм навчання націлена на те, щоб навчити учнів усвідомлювати мотиви свого навчання, своєї поведінки в грі і в житті, тобто

змоделювати в ігровій формі власну самостійну діяльність і передбачати її найближчі результати. Вона імітує професійну діяльність дорослих. У цих іграх учні освоюють процес творення, вони вчаться планувати свою роботу, підбирати необхідний матеріал, правильно себе поводити в певній ситуації, критично оцінювати результати своєї і чужої діяльності, проявляти кмітливість у вирішенні творчих завдань.

Інтерактивні технології навчання організують навчальний процес так, що практично всі учні виявляються залученими в процес пізнання, вони знають і думають. Передбачається організація й розвиток діалогового спілкування, що веде до взаєморозуміння, взаємодії, до спільного вирішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань. Інтерактив виключає домінування однієї думки над іншою. У ході діалогового спілкування учні вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми.

Кейс-метод у професійній освіті використовується для моделювання професійної діяльності. У ліцеї в ході його використанні учні й викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій і завдань. Учням пропонується проаналізувати реальну виробничу ситуацію, опис якої одночасно відбиває не тільки яку-небудь практичну проблему, але й актуалізує певний комплекс знань, який необхідний для розв'язку даної практичної ситуації. Навчання з використанням кейс-методу допомагає формувати вміння вирішувати практичні завдання з урахуванням конкретних умов, дає можливість сформулювати такі кваліфікаційні характеристики, як здатність до проведення аналізу, вміння чітко формулювати й висловлювати свою позицію

Комп'ютерні технології навчання мають величезний діапазон можливостей і дають зменшення часу розв'язання стандартних завдань, сформованість практичної спрямованості знань учнів, поліпшення поведінкового, емоційного, позитивного ставлення до навчання, підвищення інформаційної культури учнів, розвиток їхньої пізнавальної і творчої активності.

Тестові технології як інструмент оперативного керування розширюють можливості контролю та оцінювання рівня навчальних досягнень і є альтернативою традиційним методам оцінювання рівня компетентності учнів. Тестовий комп'ютерний контроль знань може бути використаний під час поточного, тематичного або підсумкового контролю. Він здійснюється у формі самостійного діалогу учня з комп'ютером у присутності викладача або без нього, з можливістю запам'ятовування результатів тестування. Тестування можна проводити на різних етапах навчання: під час повторення, на етапі актуалізації опорних знань, для перевірки домашнього завдання, під час вивчення нового матеріалу, для закріплення вивченого, у вигляді заліків. Контрольно-діагностична система «Test» є однією з наймасовіших, найпростіших у використанні і найзручнішою програмою для проведення комп'ютерного тестування з будь-яких предметів у нашому ліцеї.

В сучасних умовах важливість інноваційного уроку полягає в тому, що

він підвищує ефективність навчання, зацікавлює учнів до вивчення нового матеріалу. Адже саме від структури викладу матеріалу і побудови уроку залежить якість засвоєних учнями знань. Такі уроки викликають в учнів зацікавлення і сприяють оптимальному розвитку і вихованню. Впровадження інноваційних методів значно поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння учнями, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до вивчення дисципліни, створює умови для більш тісної співпраці між викладачами і учнями. Оволодіння професією розглядається як найкраща інвестиція в майбутнє. І тому тільки за умови якісної підготовки кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців можна забезпечувати зростання економіки в державі.

Максимчук Володимирович,
Головинського вищого професійного училища нерудних технологій Житомирської області, викладач вищої категорії,
Житомирська область.

В'ячеслав директор
Житомирської області, викладач вищої категорії,
Житомирська область.

УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГОЛОВИНСЬКОМУ ВИЩОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ УЧИЛИЩІ НЕРУДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні аспекти і практичне застосування системи впровадження інноваційних управлінських та педагогічних технологій у професійно-технічному навчальному закладі.

Ключові слова: інновація, оцінювання, якість освіти, робітничка кваліфікація, навчання, освітні технології, професійний навчальний заклад.

Цілком очевидно, що з урахуванням стрімкого розвитку науки, техніки і виробництва, а разом з тим, соціальних та інтелектуальних запитів особистості, кожен із нас чітко усвідомлює, що кожен професійний навчальний заклад повинен працювати в режимі постійного випереджувального розвитку, максимально втілювати в життя освітні, виробничі, технологічні та управлінські інновації. Кредо навчального закладу: «Імідж училища – на рівень сучасних вимог».

Саме такі принципи впроваджує в діяльність адміністрація та педагогічний колектив Головинського вищого професійного училища нерудних технологій (ГВПУ НТ) Черняхівського району Житомирської області, яке майже 90 років є культурним та освітнім осередком смт. Головине, яке славиться кар'єрними покладами габро та лабрадориту. Саме тому рішенням педагогічної ради була затверджена Концепція діяльності та управління навчальним закладом на 2015-2020рр.

Зазначимо, що ГВПУ НТ – професійний навчальний заклад із сталими традиціями, висококваліфікованими педагогами, талановитими учнями, відомими випускниками. Це заклад освіти, де успішно, з нашої точки зору, впроваджуються інноваційні управлінські та педагогічні технології.

Безперечно, виникає питання, що ж спонукало нас до впровадження інноваційних управлінських та педагогічних технологій ?

Насамперед, інноваційний розвиток, що стає необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності професійної освіти, наявні проблеми сучасного ПТНЗ, що потребують розв'язання на місцевому рівні. При цьому виникає необхідність як у формуванні педагогічного колективу, здатного здійснювати інноваційну діяльність, так і в застосуванні ефективних способів регулювання процесу розробки і впровадження педагогічних та управлінських інновацій в навчально-виробничий процес. Завдання керівника ГВПУ НТ в даному випадку полягає в тому, щоб забезпечити необхідні умови інноваційної діяльності, створити атмосферу, що сприяє максимальній її реалізації.

Можна стверджувати, що запорукою успішного впровадження інноваційних управлінських та педагогічних технологій, передусім, став якісний склад педколективу, формування таких якостей як ініціативність, здатність творчо мислити і знаходити нестандартні рішення, вміння обирати професійний шлях, готовність навчатися протягом усього життя.

Зокрема, серед 57 педпрацівників: 17 – мають вищу кваліфікаційну категорію та педагогічне звання «Старший викладач» – 13 осіб, «Викладач-методист» – 4. Відомчу нагороду «Відмінник освіти України» отримали 8 працівників. Середній вік колективу – 37 років. Наразі, підвищення професійної і педагогічної майстерності здійснюється на курсах підвищення кваліфікації, науково-практичних конференціях та семінарах ЦППО УМО НАПН України, Житомирського обласного інститута післядипломної педагогічної освіти. Стажування викладачів проводиться на підприємствах ПАТ «Головинський граніт», Черняхівський райавтодор, ТОВ «Даніко», МПП «Екофільтр» база відпочинку «Райдуга», ПП «Атлант», кафе «Старий млин» тощо.

ГВПУ НТ має достатнє матеріально-технічне забезпечення, зокрема комп'ютерною технікою. Повністю комп'ютеризовані усі навчальні кабінети, відділ кадрів та бухгалтерія, робочі місця адміністрації, практичного психолога, соціального педагога, культурного організатора, педагога-організатора, методиста. 90% викладачів використовують у навчальному процесі комп'ютерну техніку.

Загалом, можна стверджувати, що інновації розглядаються як умова підвищення якості та модернізації системи професійної освіти. При цьому особливе значення надається здійсненню освітніх інновацій.

Оскільки інновація – це новоутворення, нововведення, а освітніми інноваціями є вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, виховні, управлінські системи, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності, то інноваційною освітньою діяльністю є розробка, поширення та застосування освітніх інновацій. До них відносяться:

-*технологія організації навчальної діяльності*. При цьому цілісну систему навчальної діяльності учнів на уроках становлять фронтальна, індивідуальна та

групова діяльність. Вони пронизують увесь навчальний процес. Стосунки між педагогами та учнями набувають характеру співпраці, спільної діяльності;

-проектна технологія, як розробка та реалізація ініціатив зі зміни якості професійної освіти самими учасниками освітнього процесу і, перш за все, педагогами. Яскравим прикладом цієї технології є училищні проекти (за результатами 2016р.) : «Організація профорієнтаційної роботи як засіб підвищення іміджу училища» (директор Максимчук В. В.); «Інноваційні шляхи розвитку соціального партнерства» (директор Максимчук В. В.); «Персональний блог педагогічного працівника ПТНЗ як засіб розвитку професійної компетентності та оновлення змісту підготовки кваліфікованих робітників» (заступник директора з НР Поліщук А. В.); «Впровадження інноваційних виробничих технологій у навчально-виробничий процес» (викладач Ломако А. А.); «Створення віртуального методичного кабінету» (методист Мовчан Л. В.); «Інноваційні підходи до дидактичного забезпечення навчання з професії «Кухар; пекар» (викладач Поліщук А. П.); «Опорядження поверхонь лакофарбовими матеріалами ТМ «Sniezka» та технологіями групи компаній «Sniezka» (викладач Самохіна Є. П.); «Англійська в ГВПУ НТ: в ногу зі світом» (викладачі Поліщук А. В., Данилівська Я. Д.); «Історія виникнення професії будівельника в Головинському ВПУ НТ» (викладач Самохіна Є. П.); «Приготування страв з риби» (майстер в/н Фльорко Л. С.); «Ми – молодь української землі» (заступник директора з НВихР Збруцька Т. А.); «Бути здоровим модно» (керівник фізвиховання Сколозуб М. В.); «Мистецтво карвінгу» (майстер в/н Коваленко О. Л.); «Літературна Житомирщина» (викладач Ткаченко Т. Б.); «Ми – твої таланти, Україно!» (керівник гуртка Гарманчук І. В.); «Школа лідерів» (практичний психолог Янович Н. А.); «Ніхто, крім них» (бібліотекар Бежевець Т. П.); «Професійне зростання педагога» (соціальний педагог Ковальова М. П.).

Метою навчального проектування є створення викладачами та майстрами виробничого навчання таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Вирішується ціла низка дидактичних, виховних і розвивальних завдань. Наприклад, заступником директора з НР Поліщук А. В. щорічно проводиться педрада-майстер-клас для педагогічного колективу за методом проектів. Ще один елемент цієї технології «Intel – навчання для майбутнього», де залучені майже 85% працівників колективу. Серед тих, хто першими починали втілювати в життя сучасні інформаційні (комп'ютерні) технології, орієнтовані на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання і виховання, працівники Мельниченко О. А. та Заруцька Т. А.

До управлінських інноваційних технологій належать сучасні економічні, психологічні, діагностичні, інформаційні технології, що створюють умови для оперативного та ефективного прийняття управлінського рішення.

В училищі створена інноваційна система виховної роботи. Цілі й завдання виховної роботи визначаються на підставі комплексної психолого-педагогічної діагностики, що дозволяє максимально виявити проблеми та

потенційні можливості кожного учня, зробити прогноз подальшого їх розвитку і вибрати ефективні шляхи, форми та методи впливу на особистісний розвиток учнів. Разом з тим, регулярне дослідження рівня розвитку учнів дозволяє не тільки об'єктивно визначити проблеми і можливості дитини, але й відстежити зміни, що відбуваються в особистісній сфері учнів, оцінювати актуальність, своєчасність, ефективність та результативність виховного впливу.

Безумовно, педагогічний вплив у межах такої виховної роботи стимулює соціально-комунікативну активність учнів, розкриває індивідуальний потенціал кожного індивіда. Набуває актуальності постійний системний аналіз ефективності впроваджених педагогічних технологій та корегування діяльності педагогічного колективу в цілому й кожного окремо взятого педагога зокрема у всіх напрямках виховної роботи.

Наразі, впровадження даної інновації створює єдину систему педагогічної роботи, об'єднує діяльність класних керівників, викладачів, майстрів в/н, практичного психолога, соціального педагога, адміністрації та батьків, сприяє формуванню в учнів таких важливих психологічних новоутворень, як адекватна самооцінка, здатність до співчуття, повага до точки зору іншої людини.

Цілеспрямована робота педагогічного колективу в цьому напрямку, як засвідчують результати психолого-педагогічного моніторингу соціально-комунікативного розвитку учнів училища, дала змогу підвищити рівень ціннісних орієнтацій, ціннісних пріоритетів, знизити показники деструктивних вад особистісного розвитку учнів, підвищити рівень згуртованості, життєву активність більшості учнів. Як досягнення можна вважати й те, що з року в рік зростає кількість переможців учнівських турнірів та олімпіад. За результатами річного оцінювання більше 75 % учнів засвоїли програмний матеріал на високому та достатньому рівнях.

Зазначимо, що створена в навчальному закладі на засадах особистісно-розвивального підходу система роботи, яка направлена на соціалізацію учнів, з урахуванням розвитку потенційних можливостей кожної особистості учасника навчально-виховного процесу, спонукала до окреслення перспективних завдань розвитку навчального закладу, що знайшло своє відображення у Концепції діяльності училища до 2020 року. Зокрема, серед них чітко окреслено перспективні завдання розвитку ГВПУ НТ: забезпечення активної участі педагогів у розробці та супроводі освітніх програм; здійснення пошуку і апробації форм ефективної взаємодії класних керівників, майстрів виробничого навчання, викладачів, вихователів, психологічної та методичної служб, адміністрації; створення індивідуальних програм (траєкторій розвитку), комплексних планів самовдосконалення через персоналізацію навчально-виховного, навчально-виробничого процесу; залучення педагогів до перспективних моделей педагогічного досвіду, формування нового педагогічного мислення, прагнення до постійного оновлення знань і творчого пошуку, зорієнтованого на особистість учня; особистісно-діяльнісний розвиток учнів на засадах творчого індивідуального проектування; сприяння самореалізації особистості в різних видах інтегративної діяльності; мобілізація загальнолюдських цінностей як ресурсу особистісного зростання; відмова від

педагогіки всебічного піклування, перехід до педагогіки діяльності; управління якістю освіти на основі нових інформаційних технологій та освітнього моніторингу; упровадження етики управлінської діяльності, що ґрунтується на принципах взаємоповаги і позитивної мотивації; успішний фінансово-економічний розвиток.

Насамперед, головними показниками якісних змін ГВПУ НТ мають стати: висока конкурентоздатність випускників; підвищення рейтингу навчального закладу; задоволення потреб особистості в професійно-технічній освіті та забезпечення ринку праці кваліфікованими робітничими кадрами; високий рівень працевлаштування, вирішення проблеми зайнятості населення; забезпечення ринку праці кваліфікованими робітничими кадрами з числа незайнятого населення; створення цілісної системи профорієнтації молоді, підвищення престижності робітничих професій; модернізація матеріально-технічної бази; зростання іміджологічної культури педагогічних працівників; вдосконалення та демократизація управління навчальним закладом; збільшення переліку надання освітніх послуг; участь у міжнародних освітніх проектах, використання міжнародного досвіду в освітньому процесі.

На нашу думку, щоб отримати бажані результати діяльності, необхідно впроваджувати, в першу чергу, інноваційні управлінські технології, що, у свою чергу, надасть можливість: зробити управління більш демократичним; навчити учасників навчально-виховного процесу правильно формулювати власну думку, аргументовано доводити свою точку зору й дискутувати, при цьому, прислухатись до думок інших колег, поважати альтернативну думку, будувати конструктивні відносини в колективі, учнівській групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компромісні рішення, прагнути до постійного діалогу; знаходити спільне розв'язання проблем; розвивати у членів трудового колективу почуття спільності, єдності, відповідальності за процес прийняття рішення та його виконання; аналізувати весь спектр думок, пропозицій та масив інформації щодо питань, з яких приймається те чи інше рішення, творчо підходити до шляхів їх розв'язання, урізноманітнюючи їх.

Отже, Головинське ВПУ НТ є осередком інноваційної діяльності, впровадження інноваційних управлінських та педагогічних технологій як ефективного засобу розвитку навчального закладу та надання якісної професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дарійчук Л. О. Система освіти в Україні: реформування чи оновлення? / Л. О. Дарійчук // Вища школа. – 2004. – №1. – с. 29 – 40.
2. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент у системі освіти: навчальний посібник / Г. А. Дмитренко. – К.: МАУП, 1999.
3. Радкевич В. О. Дослідницькі засади діяльності педагога професійної школи / В. О. Радкевич // Професійно-технічна освіта. – 2006. – № 4. – С. 5–7.
4. Загіка О. О. Оновлення змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників в сучасних умовах / О. О. Загіка // Професійно-технічна освіта. – 2012. – № 4(57). – С. 25–29.

Молчанова *Алевтина*
Олександрівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри університетської освіти і права ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. Розглянуто питання змісту і структури поняття «педагогічна технологія», визначено основні методологічні вимоги до її функціонування. Подано класифікацію педагогічних технологій. Наведено приклади використання інноваційних технологій в практичній роботі педагогів професійних навчальних закладів.

Ключові слова: освітній процес, педагогічна наука, педагогічні технології, педагог інноваційної орієнтації, критерій технологічності.

Розвиток педагогічної майстерності сучасного педагога неможливий без вивчення широкого арсеналу освітніх технологій. Йому необхідно орієнтуватися в широкому спектрі інновацій, ідей, напрямів, не витрачаючи час на відкриття вже відомого. У зв'язку з цим підвищується роль науки у створенні педагогічних технологій, адекватних рівню суспільних вимог. Будь-яка сучасна педагогічна технологія є синтезом досягнень педагогічної науки і практики, поєднання традиційних елементів минулого досвіду і того, що народжено сучасним розвитком освіти, новим педагогічним мисленням, досягненнями вітчизняної і зарубіжної психолого-педагогічної науки.

Поняття «педагогічна технологія» може бути представлено трьома аспектами: *науковим* (частина педагогічної науки, яка вивчає та розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси), *процесуально-описовим* (алгоритм процесу) і *процесуально-дійовим* (здійснення технології педагогічного процесу) [4, с.169].

Педагогічні технології розглядаються як закономірні явища в педагогіці і як системний метод створення, використання й визначення цілісного освітнього процесу. Впровадження педагогічних технологій дозволяє вирішувати протиріччя між традиційною системою навчання та потребами в якісно нових технологіях організації освітнього процесу [1, с. 338].

Сучасний період розвитку педагогічних технологій пов'язаний з використанням інформаційних засобів навчання. Розробляються конкретні освітні технології на основі таких процесів, як інформатизація, медіатизація, комп'ютеризація. Це стає однією з проблем наукових досліджень (В. Євдокимов, О. Кіяшко, О. Коваленко, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пехота, Є. Полат, Т. Пономарьова, І. Прокопенко, Г. Селевко, С. Сисоева, О Шапран та ін).

Найбільшого поширення в сучасній психолого-педагогічній літературі набула класифікація педагогічних технологій Г. Селевка. Автор ретельно розглядає майже 50 технологій і поділяє їх на типи за 15 ознаками (рівень використання, філософська основа, методологічний підхід, провідний фактор розвитку особистості, наукова концепція, орієнтація на особистість, характер змісту і структури матеріалу, основний вид педагогічної діяльності, тип управління освітнім процесом, домінуючі методи і засоби, організаційні форми, засоби навчання, спрямування модернізації, категорія педагогічних об'єктів) [5]. Класифікації Г. Селевка оновлюються новими підходами та технологіями.

Зміст кожної педагогічної технології визначається її структурою, до якої входять: концептуальна основа; змістовна частина навчання (цілі навчання – загальні й конкретні та зміст навчального матеріалу); процесуальна частина – технологічний процес (організація освітнього процесу; методи і форми взаємодії суб'єктів навчання, управління цим процесом та діагностика кінцевих результатів). Будь-яка педагогічна технологія повинна задовольняти деяким основним методологічним вимогам (критеріям технологічності). До них відносимо концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність. Концептуальність передбачає, що кожній педагогічній технології властива опора на певну наукову концепцію, яка включає філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей. Системність вимагає від педагогічних технологій усіх ознак саме системи: логіку процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність. Керованість забезпечує варіанти цілеполягання, планування, проектування освітнього процесу, поетапну діагностику, обґрунтований вибір засобів і методів навчання, корекцію результатів. Сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і мають бути ефективними за результативністю, оптимальністю та гарантувати досягнення певного стандарту навчання. Відтворюваність має на увазі можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах іншими суб'єктами. Отже освітня технологія – це педагогічне явище, що відображає загальну стратегію розвитку освіти. Її призначення – прогнозувати модернізацію освіти, її проектування, планування, результативність. Це науково обґрунтований проект певної педагогічної системи, що має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання. Прикладами освітніх технологій можуть бути концепції освіти, педагогічні закони, системи форм і методів здійснення освітнього процесу.

Створення технологій підготовки конкурентоздатного фахівця – це науково обґрунтований засіб переходу на якісно новий рівень ефективності, оптимальності, результативності всієї системи професійної освіти, результат інтелектуальної діяльності викладача. У зв'язку з цим доцільно підкреслити важливість педагогічної майстерності та інноваційних умінь педагогів професійного навчання, які мають володіти способами і прийомами інноваційної діяльності, що дозволяє конструювати і продуктивно вирішувати професійно-педагогічні завдання.

Як дослідник, педагог інноваційної орієнтації спрямований на науково обгрунтовану організацію роботи навчальної групи. Для цього він повинен мати адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну самосвідомість, сформовану готовність до сприйняття нової інформації, високий рівень самоактуалізації. Викладач має володіти мистецтвом рефлексії і професійною технікою, що включає вміння управляти собою та взаємодіяти в умовах професійної діяльності [2].

Важливо підкреслити готовність педагога до інноваційної діяльності, що характеризується як особливий особистісний стан, який включає в себе взаємопов'язані та взаємообумовлені компоненти: мотиваційний, когнітивний, процесуальний, комунікативний і креативний. Розглядається як внутрішній чинник, що формує інноваційну позицію педагога [2].

На думку викладачів і майстрів виробничого навчання, нові педагогічні технології викликають особливе зацікавлення, оскільки змінюють існуючі стереотипи організації навчального процесу, сприяють розвитку творчої ініціативи педагогів. Так, майстер виробничого навчання Л.В Керницька (Деражнянський професійний аграрний ліцей) підкреслює, що використання персональних комп'ютерів та мережі Інтернет дає можливість інтенсифікувати процес поточного оцінювання знань учнів, зробити його більш систематичним і оперативним, зняти частину нервової напруги, повністю виключити суб'єктивність у цьому процесі. Досвідчений педагог широко використовує як традиційні (мозковий штурм, метод «Мікрофон», запитання ланцюжком, бліц-опитування), так й інноваційні (тренінги, Web-квести, брифінги, брейн-ринги, електронні підручники, мультимедійні презентації, навчальні відеофільми тощо) технології [3, с. 127-128].

Інноваційні технології, як вважає майстер виробничого навчання О.О. Шолох (ДПТНЗ «Криворізький центр професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу»), дають учням унікальну можливість самим у процесі навчання довідатися про нове поняття, помітити закономірності, висунути власну гіпотезу. На якісно новому рівні реалізується дидактичний принцип наочності навчання, який, своєю чергою, зумовлює вибір педагогічно доцільних засобів навчання. Серед них – електронний посібник, щоденник з виробничого навчання і виробничої практики, які є прикладом навчального матеріалу нового покоління, що дає змогу одержати найвищий освітній, розвивальний і виховний результат у навчанні [6, с. 246-248].

Заслуговує на увагу робота Криворізького центру професійної освіти, який пропонує досвід використання електронних посібників, електронних систем тестування, електронних навчальних комплексів з окремих дисциплін, щоденників з виробничого навчання. Посібники нового покоління для професійної освіти розглядаються як інтегрована система підготовки кваліфікованого робітника на основі сучасних науково-практичних розробок. Втілення інноваційних технологій в професійне навчання передбачає досягнення мети високоякісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині умови для самореалізації, творчого самоствердження у різних соціальних сферах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Інноваційні педагогічні технології: словник – довідник / Автор – упорядник І. М. Дичківська. — Рівне: РДГУ, 2003. – 43 с.
3. Керницька Л. В. Втілення інноваційних технологій в процес виробничого навчання/Л. В. Керницька // Проблеми підготовки педагогів для професійної освіти: теорія і практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. Ю. М. Козловського, Л. Л. Сушенцевої. – Львів: ПП «Ощипок М.М.», 2016 р. – С. 127 – 128.
4. Молчанова А. О. Особливості розвитку сучасних педагогічних технологій /А. О. Молчанова// Педагогіка вищої та середньої школи : збірник наукових праць. – Вид-во : ДВНЗ «Криворізький національний університет», Кривий Ріг. – 2015. – Вип. 45. – 304 с. – С. 168 – 175.
5. Селевко Г. К. Альтернативные педагогические технологии/ Г. К. Селевко – М.: НИИ школьных технологий, 2005. — 224 с.
6. Шолох О. О. Дидактичні аспекти впровадження інноваційних технологій у навчальний процес професійних закладів освіти /О. О. Шолох// Проблеми підготовки педагогів для професійної освіти: теорія і практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. Ю. М. Козловського, Л. Л. Сушенцевої. – Львів: ПП «Ощипок М.М.», 2016 р. – С. 246-248.

Пищик Олена Василівна, старший майстер ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти», м. Чернігів.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. В статті розкрито окремі аспекти формування іміджу професійно-технічних навчальних закладів, що ґрунтується на реалізації комунікативного та маркетингового підходів з використанням наукових методів; аргументовано актуальність розв'язання поставленої проблеми в умовах демократизації діяльності професійно-технічних навчальних закладів.

Ключові слова: професійно-технічний навчальний заклад, іміджтехнології, маркетинг, інформаційні технології, ринок освітніх послуг.

Сьогодні стрижневим чинником реформування професійної підготовки має стати гармонізація процесів, що відбуваються на ринку праці, та напрямів підготовки, які пропонують професійно-технічні навчальні заклади (ПТНЗ). Ефективна діяльність системи професійно-технічної освіти (ПТО) є одним з найважливіших чинників економічного й соціального розвитку національної системи освіти, яка має забезпечити відтворення та розвиток її

інтелектуального потенціалу.

В умовах формування і функціонування демократичної освітньої системи велика увага приділяється проблемам організації комунікативних потоків, ефективна реалізація яких неможлива без конструктивних відносин між учасниками освітнього процесу, обміну інформацією, налагодження постійно діючих комунікацій. Саме означені чинники впливають на розвиток іміджу ПТНЗ та визначення їх статусу в освітній спільноті. У зв'язку з цим великого значення набуває теоретичне осмислення специфічних рис іміджевих технологій, вироблення найбільш притаманних для ПТО форм і методів їх реалізації з урахуванням попиту різних соціальних інститутів (груп) та особливостей комунікативної взаємодії, що розглядається нами як реалізація системного, комунікативного, маркетингового та інформаційного підходів до забезпечення площини ефективного формування соціально значущого статусу цих навчальних закладів.

Професійно-технічні навчальні заклади – це школа культури життєвого самовизначення. ПТНЗ нового типу визначають свої стратегічні, концептуальні пріоритети, виробляють оптимальні моделі перспективного розвитку. Якою б не була причина необхідності поліпшення іміджу, треба знати, як реалізувати задумане найбільш доступним і ефективним способом.

Формування іміджу навчальної установи – це процес, під час якого створюється бажаний образ на основі наявних ресурсів. Мета створення іміджу – підвищення конкурентоздатності, залучення інвестицій, встановлення та розширення партнерських зв'язків. Імідж – це яскравий вияв індивідуальності навчального закладу, тобто неповторне обличчя його колективу [4].

Щоб стати привабливим, набути свого неповторного образу, навчальний заклад повинен мати: чіткі пріоритети, власну філософію, своє бачення майбутнього, сформульоване в концепції навчального закладу; різноманітні та якісні освітні послуги; оригінальну систему виховної роботи; зв'язки з установами додаткової освіти; інформаційні матеріали; систему цільової подачі інформації про свій потенціал, успіхи та пропонувані освітні послуги.

Нині зростає вплив іміджевого фактору на організацію та результат діяльності ПТНЗ. Реклама освітніх послуг і продуктів є проявом демократизаційних основ функціонування національної системи ПТО та важливим засобом комунікацій у середовищі професійної діяльності. Сьогодні акцентується увага на змісті, якості та ефективності надання ПТНЗ широкого асортименту освітніх товарів (послуг), формуванні науково обґрунтованих пропозицій щодо їх форматів, а також удосконаленні освітніх комунікацій в системі ПТО. Відповідно саме освітні комунікації є одним із системоутворюючих структурних елементів системи ПТО, функціонування якого спрямовано на підвищення ефективності та якості надання освітніх послуг, формування позитивного іміджу ПТНЗ у соціально-педагогічному середовищі професійної (навчальної) діяльності суб'єктів освітніх (виробничих) процесів, а також встановлення та підтримку продуктивних зв'язків з партнерами і громадськістю [2].

Освітні послуги передбачають виконання різних видів (педагогічної,

виховної, наукової) діяльності працівниками сфери освіти з метою задоволення потреб окремих людей та всього суспільства в отриманні знань і інформації, оволодінні певними навичками та уміннями [3]. Освітні послуги нематеріальні, невідчутні до моменту придбання. Їх доводиться набувати, вірячи «на слово», результат їх придбання не може бути відомим заздалегідь, і тому покупець не може бути впевненим в їхній якості до кінця. Щоб переконати споживача придбати освітню послугу, виробники прагнуть формалізувати найбільш значущі для нього параметри послуги та надати їх по можливості наочно: навчальні плани й програми; інформація про методи, форми та умови надання послуг, сертифікати, ліцензії, дипломи.

Розглянемо основні етапи розвитку позитивного іміджу на прикладі ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» (далі ЧЦ ПТО):

I етап – початковий (внутрішній та зовнішній). Внутрішній імідж: вироблення педагогічним колективом спільного бачення перспектив, визначення і формулювання ролі центру; аналіз культури в навчальному закладі, що склалася; виявлення очікувань основних «клієнтів» центру – учнів та їх батьків; розробка загального стилю (зовнішніх атрибутів освітньої установи й етики педагогічної взаємодії). Зовнішній імідж ЧЦ ПТО водночас вимагає випуску рекламної продукції для формування пізнаваного на ринку освітніх послуг образу.

II етап – активне формування внутрішнього та зовнішнього іміджу ЧЦ ПТО. Становленню внутрішнього іміджу в цей час сприяють: робота над упровадженням і зміцненням традицій навчального закладу серед працівників для створення корпоративного духу, творча модернізація й розвиток «фірмових знаків», формування системи стимулів створення позитивного іміджу, що припускає розробку психологічних, соціальних і економічних механізмів стимулювання зацікавленості членів колективу в його формуванні.

Формування зовнішнього іміджу ЧЦ ПТО направлено на використання можливостей сучасних інформаційних технологій (ІТ) для пропаганди досягнень навчального закладу, а саме засобами власного веб-сайту, де формується позитивний імідж закладу, під час проведення піар-заходів: проведення майстер-класів, участі у виставках, ярмарках освіти тощо.

III етап – підтримка, коригування й оновлення сформованого іміджу ЧЦ ПТО передбачає: стимулювання інноваційної діяльності, створення нових напрямів діяльності, що вписуються в загальний стиль центру; постійна підтримка прямого і зворотного зв'язку зі споживачами освітніх послуг.

Управління зовнішнім іміджем ЧЦ ПТО на цьому етапі націлено на початок рекламної кампанії інноваційних проектів, широку пропаганду досягнень, демонстрацію нагород тощо.

За своєю психологічною сутністю процес створення іміджу є процесом двосторонньої взаємодії, у якому активну роль відіграє як навчальний заклад, імідж-образ якого створюється, так і громадськість, яка сприймає даний імідж-образ. Тому перед навчальним закладом постає завдання – висвітлення свого іміджу. Це завдання містить у собі цілий комплекс соціально-психологічної та організаційної взаємодії – «паблік рілейшнз» (PR).

PR – це стосунки між організацією і громадськістю, тобто між цими суб'єктами повинен бути якийсь діалог [7]. PR має бути запланованою й систематичною діяльністю. Вона не може включати в себе одну подію або захід – це цільова кампанія, що складається з багатьох заходів.

На думку Т. Примака, у створенні та проведенні PR-кампаній важливу роль відіграють комунікативні технології, з допомогою яких встановлюється комунікаційний контакт між особами, підприємством, громадськістю, різними організаціями. Одним із найважливіших завдань PR є забезпечення встановлення такого контакту, який давав би змогу досягти поставлених цілей із мінімальними витратами [7].

Постійна самопрезентація навчального закладу сприяє тому, що ПТНЗ є видимим у суспільстві. Одним із найважливіших напрямів PR-технологій в управлінні ПТНЗ є використання Інтернет-ресурсів.

Тому важливим напрямом підвищення конкурентоздатності ПТНЗ через реалізацію імідж-технологій в освітньому WEB-просторі є узгодження змістової, структурної та процесуальної складової подання інформації щодо діяльності цих навчальних закладів як інструменту їх позитивного позиціонування на освітніх ринках з урахуванням світових вимог та показників, які характеризують їх присутність у віртуальному Інтернет-просторі.

У кожній організації є свої обличчя, культура, традиції, імідж, але це завжди складний організм, бо тут водночас реалізуються спільні завдання й особистісні інтереси, нормативні вимоги та неформальні стосунки. Гармонізувати їх іноді дуже складно і проблемно для управлінських структур. Як зауважував А. Пригожин, досягнення спільних цілей здійснюється через реалізацію індивідуальних завдань, і навпаки, індивідуальні цілі реалізуються через загальні. Тому так важливо забезпечити узгодженість дій, інтеграцію зусиль суб'єктів діяльності [6].

Маркетинговий підхід передбачає орієнтацію управління розвитком ПТО при вирішенні будь-яких завдань на споживача, зокрема на зміни його вимог до освітніх послуг та максимальне задоволення його потреб.

Маркетинг у сфері освіти – це філософія, стратегія, тактика відносин і взаємодій споживачів та виробників освітніх послуг в умовах ринку, вільного вибору пріоритетів і дій з обох боків. Цільовий результат маркетингової діяльності – це забезпечення рентабельності через найбільш ефективне задоволення потреб: особи – в освіті, навчального закладу – в розвитку і добробуті працівників, організацій – у зростанні кадрового потенціалу, суспільства – в розширеному відтворенні інтелектуального потенціалу [5].

Маркетинговий підхід полягає насамперед в ототожненні комунікативного процесу як формуючого чинника освітнього ринку, основу якого становить ефективний обмін інформацією суб'єктів цього процесу як раціональних споживачів якісних освітніх послуг. Діяльність цих суб'єктів визначається їхніми інтересами та дією норм, попитом і пропозицією асортименту особливого типу продукту (товару) – якісних освітніх послуг, програм навчання, особистостей лідерів, а також існуючий статус ПТНЗ.

Гриценко І. пропонує базові принципи концепції маркетингу ПТНЗ:

навчальний процес має орієнтуватися на споживачів робочої сили – роботодавців. Це передбачає виявлення їх можливостей щодо реального найму робітників, оцінювання їх вимог до структури необхідних професій, виходячи з яких повинні здійснюватися заходи з підготовки відповідних категорій працівників; має враховуватися орієнтація на цілі, що висувуються іншими суб'єктами ринкових відносин – найнятими робітниками: формування їх кваліфікаційного і професійного складу, здатності адаптуватися до умов змінного попиту. Для реалізації цього принципу необхідні регулярні маркетингові дослідження, прогнозування ситуації на ринку праці та відповідне планування [1].

За цих умов простежуються основні тенденції в напрямі підвищення конкурентоспроможності навчальних закладів через формування їх позитивного іміджу сучасними засобами PR і HR технологій, зокрема: пізнання ринкових закономірностей взаємодії попиту та пропозиції освітніх послуг; задоволення вибору споживачів на ринку освітніх послуг через розвиток імідж-технологій; застосування методів протидії конкурентному тиску й посилення конкурентних переваг через формування внутрішньої й зовнішньої маркетингової політики; упровадження масових і цільових моделей маркетингу; розвиток мотиваційних процесів як основи формування позитивного іміджу навчального закладу через PR і HR бренди; використання найсучасніших інтернет-технологій та інструментів для формування й посилення власного іміджу; встановлення та підтримання он-лайн зв'язків зі споживачами освітніх послуг сучасними засобами комунікації (соціальні медіа, блоги, он-лайн відео, соціальні мережі тощо); формування віртуальних ринків освітніх послуг з метою їх оперативного просування тощо [2].

Для створення позитивного образу навчальних закладів системи ПТО пропонується напрямок діяльності шляхом: виявлення соціально-педагогічних умов використання технологій формування їх позитивного іміджу; дослідження характеристик та структури іміджу; створення їх бажаного образу, використовуючи можливості рекламної діяльності; застосування різних форм, методів і засобів іміджелогії тощо.

Отже, сучасні ПТНЗ мають бути конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг. Саме імідж є тим засобом, що дає змогу зробити результат діяльності закладу відкритим та привабливим для цільових аудиторій. Імідж навчального закладу є складним утворенням і формується упродовж тривалого часу, зокрема через поширення інформації про якість освітніх послуг. Реалізація такого підходу сприяє зрощенню ринкових відносин у сфері реалізації освітніх товарів і послуг навчальними закладами, а також забезпечення державних соціальних гарантій для персоналу та організаційно-педагогічних умов ефективного виконання державного та регіонального замовлення на якісні освітні послуги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко І. А. Основи інституційного розвитку навчального закладу в умовах децентралізації професійної освіти: конспект лекції з курсу підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів професійно-технічних навчальних

закладів за очно-дистанційною формою навчання / І А. Гриценок. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2008. – 144 с.

2. Заброцька Л. М. Інноваційні технології формування іміджу вищих навчальних закладів: європейський аспект [Електронний ресурс] / Л. М. Заброцька // НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4642/1/Zabrodska.pdf>.

3. Каленюк І. С. Економіка освіти: навч. посіб. / І. С. Каленюк. – К.: Знання України, 2005. – 316 с. – Бібліогр.: с. 307–315.

4. Луценко К. В. Імідж політика: критерії ефективності / К. В. Луценко // «Динаміка наукових досліджень – 2004»: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 6-8.

5. Панкрухин А. П. Маркетинг образовательных услуг: методология, теория и практика: учеб. пособ. / А. П. Панкрухин. – М.: Интерпракс, 1995. – 240 с.

6. Пригожин А. И. Методы развития организаций / А. И. Пригожин. – М.: МЦФЭР, 2003. – 863 с.

7. Примак Т. О. PR для менеджерів і маркетологів: навчальний посібник / Т. О. Примак. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 202 с.

Прилуцька Надія Петрівна,
викладач вищої категорії
Першотравенського гірничого ліцею,
м. Першотравенськ Дніпропетровська
область

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Анотація. В статті розглянуто актуальні питання застосування ІКТ в навчально-виробничому процесі. Наведені приклади з досвіду викладача.

Ключові слова: освітня парадигма, професійна освіта, проектні технології, інтегровані уроки.

Нова гуманістична освітня парадигма ставить перед освітньою системою важливе завдання: підготувати освічену, творчу людину, що вміє адаптуватися до швидко змінного соціально-економічного середовища, раціонально організовує самостійну діяльність. Зміни в освітній системі націлені на те, щоб зробити її більш пристосованою до змін, що відбуваються в економіці, соціальному житті країни, інтегрованою в світову систему освіти.

Впровадження в навчальний процес інноваційних технологій є визначальною межею сучасної освіти.

Важливою особливістю професійної освіти є спрямованість на творчий розвиток учнів. Головна мета – підготовка учнів до самостійної трудової діяльності, розвиток і виховання широко освіченої, культурної, творчої, ініціативної і наполегливої особистості. Цілі, поставлені перед викладачами і

майстрами виробничого навчання, вимагають переорієнтації і вдосконалення окремих ланок навчально-виховного процесу та його вдосконалення.

Комп'ютерні технології не тільки допомагають організувати навчальний процес з використанням ігрових методів, але й отримати сильніший зворотний зв'язок.

Аналіз наявного досвіду показує, що умовно систему використання комп'ютера на уроці можна розділити на три стадії (етапи).

Перший – комп'ютерна підтримка уроків. Тут комп'ютер використовує тільки вчитель як засіб візуалізації матеріалів уроку.

Другий – комп'ютерний супровід уроків. На цьому етапі окрім використання вчителем комп'ютера як ефективного засобу надання або ілюстрації матеріалів уроку, комп'ютер може бути використаний учнями як засіб повторення раніше вивченого матеріалу (наприклад, будова двигуна та генератора, принцип дії реле тощо). Тут же комп'ютеру може бути довірений поточний контроль знань учнів, наприклад – з метою допуску учня до лабораторної роботи тощо. Оскільки до роботи з комп'ютером допускаються учні, то вчитель повинен знати і дотримуватись правил організації безпечної роботи учнів з комп'ютерною технікою, і робоче місце, обладнане комп'ютером, повинне бути відповідним чином організоване.

Третій етап – етап використання сучасних комп'ютерних програм у навчанні. Особливістю цього етапу є проведення уроків з роботою всіх учнів на комп'ютерах під керівництвом вчителя. Наприклад, застосування розроблених викладачем посібників, електронних підручників, віртуальних лабораторій, практикумів тощо.

Те ж саме можна сказати і про організацію проектної діяльності учнів, де основну інформацію до підготовки проекту учні отримують з комп'ютера. З'являється можливість сформувати комп'ютерний банк проектів: зведення про об'єкти праці й зразки вже виконаних проектів. Це дозволить оптимізувати проектну діяльність учнів.

Висока роль застосування на уроках різних електронних довідників, енциклопедій, програм.

Використання ресурсів і послуг Інтернету значно розширює можливості вчителя та учня у всіх видах діяльності.

Проектна діяльність також є методом активізації навчально-пізнавальної активності. Цьому сприяє висока самостійність учнів у процесі підготовки проекту. Вчитель, виступаючи координатором, лише направляє діяльність учня, який досліджує вибрану тему, збирає якнайповнішу інформацію про неї, систематизує отримані дані й представляє їх, використовуючи різні технічні засоби, зокрема і сучасні комп'ютерні технології.

Метод інтеграції, який сприяє формуванню міжнаочних понять, визначає характер міжнаочних зв'язків за чинником часу (попередні зв'язки, перспективні, синхронні), дозволяє здійснювати міжнаочну координацію змісту навчального матеріалу з метою його оптимізації (усунення дублювання, різночитання, хронологічної неузгодженості). Даний метод дозволяє адаптувати зміст навчальних програм до можливостей конкретних учнів,

створює сприятливі умови для розвитку особистості учня, формування позитивної мотивації навчання, адекватності самооцінки, максимально можливої успішності навчання.

У системі нашої педагогічної діяльності інтегровані уроки займають особливе місце. Вони допомагають розвивати пізнавальну і творчу активність учнів, підсилюють мотивацію навчання. Проведення таких уроків – один зі шляхів підвищення ефективності освітнього процесу на основі реалізації принципів діяльнісного підходу в навчанні.

Включення учнів у активну навчальну роботу, використання при цьому різноманітних форм, методів пізнавальної діяльності значно розширює навчально-виховні можливості уроку, що виступає провідною формою організації навчальної діяльності.

Нестандартні уроки – це вимога нового часу, викликані, зокрема, гострим браком навчально-методичної літератури. Класичний тип, тобто традиційний тип уроку став у наш час малоефективним.

Переваги використання ІКТ

1. Індивідуалізація навчання;
2. Інтенсифікація самостійної роботи учнів;
3. Зростання обсягу виконаних на уроці завдань;
4. Розширення інформаційних потоків при використанні Internet;
5. Підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту.

Комп'ютер дає вчителю нові можливості, дозволяючи разом з учнем отримувати задоволення від захопливого процесу пізнання, не тільки силою уяви розсовуючи стіни шкільного кабінету, але за допомогою новітніх технологій дозволяє зануритися в яскравий барвистий світ. Таке заняття викликає в учнів емоційний підйом, навіть погано встигаючі учні охоче працюють з комп'ютером.

Інтегрування звичайного уроку з комп'ютером дозволяє вчителю перекласти частину своєї роботи на ПК, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним. Зокрема, стає більш швидким процес запису визначень, теорем та інших важливих частин матеріалу, тому що вчителю не доводиться повторювати текст кілька разів (він вивів його на екран), учневі не доводиться чекати, поки вчитель повторить саме потрібний йому фрагмент.

Цей метод навчання дуже привабливий і для вчителів: допомагає їм краще оцінити здібності й знання учня, зрозуміти його, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання, стимулює його професійне зростання і подальше освоєння комп'ютера.

Застосування на уроці комп'ютерних тестів і діагностичних комплексів дозволяє вчителю за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається, у всіх учнів і своєчасно його скоректувати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного учня.

Для учня важливо те, що відразу після виконання тесту (коли ця

інформація ще не втратила свою актуальність) він отримує об'єктивний результат із зазначенням помилок, що неможливо, наприклад, при усному опитуванні.

Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій – це шлях до вдосконалення роботи викладача і майстра.

Практика показала ефективність використання комп'ютерних технологій:

1. Покращується наочність, викладання матеріалу стає більш доступним.
2. Економиться час, наприклад тестування.
3. Підвищується зацікавленість учнів.
4. Економія ресурсів. Наприклад електронні плакати.
5. Зростає самостійність учнів.
6. Використання комп'ютерів для наочності, тестування, розробки додаткових матеріалів тощо важливе для різних предметів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс]/С. Дишлева. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/technol/6804>.

2. Грушко Н. А. Методичні поради для педагогів по впровадженню ІКТ у навчально-виховний процес. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/NataliaGrychko/ss-25599949> – Загол. з екрану.

*Рибак Світлана Миколаївна,
директор Дніпропетровського
професійного залізничного ліцею,
м. Дніпро.*

РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ЛІЦЕЮ

Анотація. В статті розглянуто проблему впровадження та використання сучасних освітніх технологій в роботі ПТНЗ, висвітлюються причини виникнення необхідності удосконалення й розвитку системи управління в сучасних умовах.

Ключові слова: професійно-технічний навчальний заклад, інноваційні технології, управління навчальним закладом, інноваційне управління.

Аналіз ситуації в системі професійно-технічних навчальних закладів свідчить, що соціально-економічні перетворення в Україні кардинально змінили напрями і зміст управлінської діяльності керівників цих навчальних закладів.

Керівник має усвідомити, що домінантою сучасного освітнього процесу є творча функція, яка віддає пріоритет формуванню творчої особистості. Час вимагає від керівників змін у культурі управлінської діяльності, освоєння нових управлінських функцій, моделювання такої взаємодії суб'єктів освітньої

політики, в основі яких лежить персональна відповідальність кожного учасника навчально-виховного процесу за його результативність. Керівник ПТНЗ сьогодні має постійно працювати над розвитком своєї управлінської компетентності. Сьогодні мало лише одного бажання бути керівником. Необхідно постійно розвивати відповідні здібності для розвитку в собі управлінської компетентності. Керівник просто змушений безперервно вдосконалюватись, підвищувати свій як фаховий, так і керівний рівень, адекватно реагувати на зміни як у колективі, так і в колі роботодавців та суспільства водночас, при цьому враховувати певні норми, вимоги до професії, поведінки, розвитку людини. І не забути згадати компетентність, гідність і відповідальність, знання нових технологій, працездатність та вміння опрацьовувати величезну кількість інформації, здатність брати на себе відповідальність за прийняті рішення. Нехтування бодай однією з цих складових може призвести до негативних наслідків

Все це вимагає від керівника проектування та впровадження нових технологій в організацію управління навчальним закладом. Вони відрізняються від традиційних максимальною індивідуальністю та оптимальним управлінням керівника, що потребує певних змін в організації всього керівного процесу.

Важливим завданням для кожного керівника стає набуття навичок використання сучасних інформаційних та комунікативних технологій у своїй діяльності.

Головним на сьогодні в управлінні ПТНЗ є такі напрями :

- керівник є більше менеджер, який складає бізнес-плани та прораховує стратегію розвитку освітнього закладу щонайменше на 5 років ;
- зміна підходів в управлінні діяльністю навчальним закладом;
- постійне відстеження літератури щодо сутності та функцій управління персоналом;
- демократизація управління;
- максимально можливе залучення органів громадськості до управління, демократизація та децентралізація управління, розвиток самоуправління учнівської молоді;
- створення таких умов у колективі, які сприятимуть розвитку атмосфери творчого пошуку, самовдосконаленню;
- вивчення кращого досвіду роботи інших ПТНЗ з управління процесом професійного зростання педагогів на основі розвитку компетентностей;
- зміна методологічних засад та методів для впровадження нових державних стандартів профтехосвіти;
- економічне стимулювання педагогів-новаторів;
- різноманітність та рівноправність усіх форм організації інноваційної діяльності тощо.

Не менш важливим в управлінні навчальним закладом є метод застосування комп'ютерних технологій, завдяки якому керівник набагато швидше вирішує управлінські задачі і може:

- створювати різні інформаційно-пошукові системи – бібліотечну, нормативно-правову, кадрову тощо;

- розробити електронні варіанти зразків документів для всіх учасників навчально-виховного процесу;
- розробити науково-методичну базу даних навчального процесу;
- вчасно підготувати звітну документацію з усіх питань життєдіяльності закладу тощо.

Застосування персональних комп'ютерів та електронної мережі Інтернет в управлінській діяльності керівників дозволяє забезпечити своєчасне сприйняття і передачу оперативної інформації до будь-якого адресата, своєчасність передачі й отримання аналітичної інформації, надання необхідного об'єму інформації та інші варіанти [1].

Звідси випливає завдання для адміністрації – чітко спланувати систему внутрішньої управлінської роботи, налагодити дієве функціонування всіх її ланок, систематично вивчати, аналізувати стан роботи у ліцеї, своєчасно вносити необхідні корективи для розвитку професійної компетентності кожного педагога.

Професійна компетентність педагога обумовлює його педагогічну майстерність, це знання особливостей педагогічного процесу, уміння його побудувати і привести у рух.

У Дніпропетровському професійному залізничному ліцеї склалася певна система управлінської роботи. Реалізація її складається з чотирьох аспектів:

- *управлінського;*
- *педагогічного;*
- *дидактичного;*
- *методичного.*

Управлінський аспект: адміністрація здійснює керування ліцеєм, вивчає соціальне оточення, освітні потреби дітей та їх батьків, робить проблемний аналіз стану ліцею, здійснює річне планування, внутріліцейну контрольну діяльність, кадрове, матеріально-технічне, науково-методичне, інформаційне забезпечення.

Педагогічний аспект: адміністрація здійснює керівництво педагогічною системою. Головним у цьому аспекті є створення умов для особистості, що забезпечують соціалізацію, створення гуманізованої моделі освіти

Дидактичний аспект: адміністрація організує освітній процес, визначає структуру, зміст освітнього процесу.

Методичний аспект: адміністрація організує роботу з підвищення професійної компетентності педагогів .

Тепер всі важливі рішення, які стосуються життя навчального закладу, його стратегії, планів розвитку на перспективу, приймаються не тільки спільно: кожний обов'язково вносить свої рекомендації, своє бачення цього розвитку і тільки після такого обговорення приймається єдине рішення, за яке, безумовно, перед керівними органами несе відповідальність директор. Але кожний знає, що є і його частина в цьому плані, що він теж причетний до ліцейного життя, і це змушує відповідальніше ставитися до своїх обов'язків і не дистанціюватися, мотивуючи це тим, що «за мене все вирішили». Тому за кілька останніх років можна виділити такі основні зміни:

- підвищення якості знань учнів, а це основний показник діяльності навчального закладу;
- розширення мережі соціальних партнерів;
- активна участь педагогів у педагогічних конференціях, виставках, презентаціях;
- активізувалася робота по створенню електронних посібників зі свого предмету;
- налагоджений тісний зв'язок та співпраця педагогічних колективів у рамках Асоціації «Професійно-технічних навчальних закладів залізничного транспорту України», що дало можливість підвищувати професійну компетенцію педагогічних працівників за рахунок спільних заходів з обміну досвідом.

Стимулювання професійного розвитку педагогів у ДПЗЛ складається з таких ланок:

1. Підвищення самостійності, бажання працювати так, як цікавить.
2. Сприяння в реалізації творчої роботи.
3. Можливість вивчати досвід інших педагогів.
4. Можливість бути направленим на курси чи стажування.
5. Надання часу на методичну роботу (робота вдома).
6. Придбання необхідної науково-методичної літератури.
7. Сприяння участі в семінарах, майстер-класах, конференціях, що цікавлять.
8. Надання можливості розповсюдження досвіду роботи через проблемні конференції, педагогічні читання та сприяння в підготовці власних публікацій і допомога для друкування та розповсюдження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ничкало Н. Г. Педагогічна інноватика у профтехосвіті /Н. Г. Ничкало// Професійно-технічна освіта. — №3. —2007. —69-71 с.

*Ростока Марина Львівна,
науковий співробітник відділу
інформаційно-дидактичного
моделювання, Національний
центр «Мала академія наук
України», м. Київ*

ПРИНЦИПИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Анотація. У статті розглянуто роль сучасної освітньої технології, а саме запровадження Національної рейтингової системи навчальних досягнень учнів України та принципи, за якими відбувається цей процес. Важливим моментом рейтингування є включення до системи всіх навчальних закладів України, зокрема і професійно-технічних навчальних закладів, зокрема учнів, що мають значущі інтелектуальні досягнення у галузях науки й виявили свій

потенціал на конкурсах Міжнародного і Національного рівнів.

Ключові слова: *рейтинг, принципи запровадження рейтингу, учні навчальних закладів, навчальні досягнення, інтелектуальний потенціал держави*

Національна рейтингова система навчальних досягнень учнів України (далі – НРНДУ), створена колективом вчених Національного центру «Мала академія наук України» (далі – МАН) за узгодженням з Міністерством освіти і науки України, є інтерактивною мережевою інформаційно-аналітичною системою, у середовищі якої забезпечується облік навчальних досягнень учнів, які є переможцями Міжнародних і фінальних етапів Всеукраїнських олімпіад, конкурсів, турнірів, а також конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів-членів Національного центру «Мала академія наук України» тощо.

Суб'єктами НРНДУ є: *суб'єкти оцінювання навчальних досягнень* – Міністерство освіти і науки України, Національна академія наук України, Національний центр «Мала академія наук України». За необхідності можуть залучатися інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування, установи і організації незалежно від підпорядкування та форм власності; *суб'єкти освітнього процесу* – учні навчальних закладів України, зокрема і професійно-технічних навчальних закладів.

НРНДУ будується на принципах:

1. Науковості та якості: функціонування НРНДУ ґрунтується на існуючих здобутках науки і техніки, інформація має бути актуальною, без внутрішніх суперечностей і протиріч між різними періодами, співставною, дані мають бути класифіковані таким чином, щоб джерела формування рейтингу давали змогу для здійснення міжнародних, всеукраїнських та міжрегіональних співставлень, а також дозволяли б рейтингувати навчальні досягнення учнів.

2. Доступності: рейтингові дані є загальнодоступними і прозорими, якщо їх гарантовано можна знайти і ознайомитися з їх змістом в будь-який час, витрачаючи на це відомі (невеликі) ресурси; в якості каналу розкриття інформації розглядається автоматизоване інформаційно-аналітичне забезпечення (далі – АІА), розміщене у середовищі Інтернет (передбачено Законом України «Про інформацію»).

3. Повноти (цілісності): загальнодоступні дані мають надавати всебічну картину навчальних досягнень учнів.

4. Об'єктивності і єдності: інформація представляється консолідовано на одному порталі (сайті), перепублікація даних здійснюється за згодою правовласників АІА.

5. Зрозумілості: документи, що стверджують про об'єктивність навчальних досягнень учнів України є ключовою, звітною інформацією відповідних структур, які подають ці дані. Тому вони мають бути зрозумілими для широкого кола суб'єктів НРНДУ з різним рівнем компетентності.

6. Безперервності процесу: оновлення існуючих і завантаження нових об'єктивних даних у НРНДУ має здійснюватись регулярно і своєчасно на кожному з етапів проведення конкурсних змагань впродовж поточного року.

7. Верифікації методології рейтингового оцінювання освітніх процесів: вимір пріоритетності навчального досягнення по відношенню до системи дає можливість оцінити достовірність, об'єктивність та точність вхідної інформації, здійснити попереднє, інтуїтивне оцінювання результату на наявність похибок та промахів у формуванні первинної інформаційної бази.

Прозорості: всі суб'єкти НРНДУ мають можливість робити і висловлювати свої судження щодо питань функціонування рейтингу, в індивідуальному плані чи колективно, від імені організації громадських товариств тощо.

Отже, запровадження НРНДУ – це ефективна освітня технологія, що спрямована на виявлення інтелектуального потенціалу серед учнівської молоді, яка визначними досягненнями заслуговує на увагу та підтримку з боку держави, а також зосереджує увагу на реаліях і проблемах підвищення рівня якості освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горборуков В. В. База даних «Національний рейтинг інтелектуальних досягнень учнівської молоді» / В. В. Горборуков, О. В. Франчук // Теоретичні та прикладні аспекти побудови програмних систем: матер. XIII Міжнар. конференції. – ТАAPSD'2016. — Київ, 2016. – С. 57–61.

2. Дем'яненко В.Б. Онтологічні аспекти побудови е-сценарію супроводу процесу наукових досліджень учнів Малої академії наук України / В. Б. Дем'яненко, С. П. Кальной, О. Є. Стрижак // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. праць, 2013. – Т. 15. – С. 242–249.

3. Стрижак О. Є. Ресурсно-онтологічний підхід до оцінки рівня національного розвитку / О. Є. Стрижак, С. К. Полумієнко, О. М. Трофимчук. // Математичне моделювання в економіці, 2016. – № 3–4. – С. 7–26.

4. Стрижак А. Е. Таксономические характеристики онтологических систем / А. Е. Стрижак // Бионика интеллекта, 2014. – № 2 (83). – С. 24–29.

*Середенко-Рожко Людмила
Олексіївна, методист Криворізького
професійного будівельного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.*

МОДЕЛЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В КРИВОРІЗЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ БУДІВЕЛЬНОМУ ЛІЦЕЇ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему впровадження ОДФ, як давно поширеної в світі і зарекомендованої, як прогресивна педагогічна технологія XXI століття. Сьогодні неможливо стати справжнім робітником, фахівцем, спеціалістом без оволодіння новітніми комп'ютерними технологіями і навичками роботи в мережі Internet. ОДФ об'єднує в навчально-

виробничому процесі традиційні педагогічні і нові телекомунікаційні технології, вона є технологією, в якій в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби; форми навчання, що базуються на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях.

Ключові слова: професійний навчальний заклад, вищий навчальний заклад I-II рівня акредитації, робітнича кваліфікація, паралельне навчання.

Впровадження очно-дистанційної форми навчання, як однієї зі складових інформаційно-комунікаційної технології. Створення блогосфери педагогів (викладачів, майстрів виробничого навчання).

В сучасному закладі професійно-технічної освіти немає іншої альтернативи, як іти вперед, об'єднуючи потенціал педагогічного колективу навколо інноваційних прогресивних форм надавання освітніх послуг. І все це задля якісної підготовки майбутнього конкурентоспроможного робітника, здатного до реалізації себе не тільки в Україні, а й на теренах європейських держав.

Протягом двох років оновити і модернізувати навчально-виробничий процес закладу – завдання першочергове. Однією зі складових цієї роботи і буде впровадження очно-дистанційної форми навчання, яке передбачає:

- поширення доступу учня до навчальних програм професійно-технічної освіти з використанням сучасних інформаційних ресурсів;
- реалізацію навчальних ресурсів ліцею та підвищення якості навчання за рахунок оновлення методів навчання, зокрема індивідуального підходу у навчанні;
- індивідуалізацію процесу навчання у відповідності до потреб, особливостей і можливостей кожного учня, а також постійного розвитку особистості з метою подальшого самостійного навчання протягом життя.

Чому дистанційна форма очна? Професійно-практична підготовка здійснюється очно у вигляді виробничого навчання, виробничої, переддипломної (передвипускної) практики і проводиться у навчально-виробничих майстернях, у навчально-виробничих підрозділах, а також на робочих місцях на виробництві та в сфері послуг.

Очно-дистанційна форма навчання в ліцеї здійснюється згідно з чинним законодавством України, що регулює забезпечення якісної освіти, а також Статуту, Наказу «Про початок організації дистанційної форми навчання у 2014-2015 н.р.», Положення про дистанційну форму навчання у Криворізькому професійному будівельному ліцеї, Моделі реалізації ОДФ навчання (Рис 1).

Рис.1. Модель реалізації ОДФ навчання в ліцеї

Отже, ОДФ давно поширена в світі і зарекомендувала себе як прогресивна педагогічна технологія XXI століття. Сьогодні неможливо стати справжнім робітником, фахівцем, спеціалістом без оволодіння новітніми комп'ютерними технологіями і навичками роботи в мережі Internet. ОДФ об'єднує в навчально-виробничому процесі традиційні педагогічні й нові телекомунікаційні технології, вона є технологією, в якій в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби; форми навчання, що базуються на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях.

Для цієї технології характерна висока якість підготовки фахівця та велика пізнавальна мотивація, що створюється мережею Internet.

ОДФ навчання характеризується високим професіоналізмом, прагненням до співробітництва, самоствердженням і високим рівнем комунікації з колегами.

В основу організації ОДФ навчально-виробничого процесу покладено цілеспрямовану та контрольовану роботу між викладачем – тьютором ліцею і учнем, його інтенсивну самостійну роботу. Криворізький професійний будівельний ліцей пропонує ОДФ учням таких професій: «Машиніст крана (кранівник), стропальник»; «Маляр, штукатур»; «Електрогазозварник, електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування»; «Електрогазозварник, електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах»; «Електрогазозварник»; «Кухар, кондитер»; «Продавець продовольчих товарів, контролер-касир».

ОДФ навчання в силу своєї специфіки склала вже конкуренцію традиційним формам навчання і має свої переваги:

- можливість пройти ОДФ, не витрачаючи багато часу учням, які живуть у сільській місцевості, мають велике господарство, малих дітей у родині, а також заощаджуючи гроші на дорогу;
- гнучкість ОДФ – учні працюють у системі дистанційного навчання в зручний для себе час, самі вибирають темпи навчання і місце навчання;
- отримання повного навчально-методичного забезпечення, включаючи електронні підручники та конспекти лекцій;
- можливість спілкування з викладачем-тьютором і колегами на відстані за допомогою мережі Інтернет;
- ознайомлення з досвідом роботи майбутньої професії у країнах ЄС.

Задля реалізації цього проекту було створено блогосферу педагогів, яка

включає блог методиста, 17 блогів викладачів, 19 блогів майстрів виробничого навчання. Тому в закладі впровадження ІКТ – справа честі та гідності кожного педагога. <http://www.krbl.ucoz.ua>

Освіта в Україні набуває змін, вона реформується. Ми взяли курс на євроінтеграцію. Тож, коли людина хоче зробити, вона шукає засоби, а та, яка не хоче, вона вигадує перешкоди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк Л. І. Від творчого вчителя до творчого учня /Л. І. Денисюк// Методична робота школи / упоряд. Н. Мурашко. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2004.

2. Діагностична карта заступника директора з питань самоаналізу стану методичної роботи в школі // Шкільний методкабінет, Новий ритм роботи / упоряд. Л. О. Галіцина. – К.: Шкільний світ, 2006.

3. Тевлін Б. Л. Професійна підготовка вчителів/Б. Л. Тевлін.– Х.: ВГ Основа, 2006. – 196с. – (Бібліотека журналу «Управління школою»).

4. Чаграк В. О. Робота з педкадрами на діагностичній основі /В. О. Чаграк// Методична робота школи / упоряд. Н. Мурашко. – К.: Редакція загально педагогічних газет, 2004. – С.76-84. – (Бібліотека шкільного світу)

5. Чепурна Н. М. Моніторинг методичної роботи/Н. М. Чепурна // Школа: інформаційно-методичний журнал. – 2006. – №4. – С.5-25.

6. Шкільний методкабінет, новий ритм роботи / упоряд. Л. В. Галіцина. – К.: Шкільний світ, 2006. – 120с. – (Бібліотека шкільного світу)

Сікірницька Тетяна Миколаївна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Сумській області, м. Суми.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АЛГОРИТМ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ АДАПТАЦІЄЮ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. У статті розглянуто особливості адаптації до професійної діяльності в умовах управлінської діяльності, особливості організації адаптації до професійної діяльності у процесі професіоналізації особистості.

Ключові слова: професійно-технічний навчальний заклад, керівник, викладач

Вихідним поняттям і структурним елементом будь-якої професійної діяльності є важливий і складний процес адаптації до неї. У працях провідних зарубіжних та вітчизняних фахівців із теорії управління визначається зміст управління, як спеціального виду діяльності у навчальних закладах. Так, М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі визначають управління як процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для того, щоб

сформулювати та досягти цілі організації.

Дослідники проблем управління розглядають функції управління виділяючи у дві групи: організаційно-адміністративні та соціально-психологічні. Організаційно-адміністративні умовно поділяються на загальні (формування мети, головних напрямків діяльності та перспектив розвитку колективу) та спеціальні (планово-економічні, кадрові та технолого-управлінські дії). Соціально-психологічні – включають комунікативну, функції постановки мети та мобілізації, функцію психологічної підтримки. Узагальнюючи аналіз підходів, щодо класифікації функцій управління, інші вчені зазначають, що будь-яка управлінська дія (планування, організація діяльності, мотивація, контроль), включає у себе психологічні особливості, адже пов'язана з відображеннями дійсності у свідомості суб'єктів управління, з урахуванням індивідуальних можливостей і здібностей людини при розподілі роботи, досягненні поставлених цілей, виробленні та прийнятті управлінських рішень.

Психологічна готовність керівника навчального закладу до управління – це комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених психологічних якостей, які забезпечують ефективність управління цією організацією. Психологічна готовність керівника до управління професійною адаптацією викладачів та майстрів виробничого навчання, на нашу думку, передбачає наявність знань, умінь та навичок, що визначають успішність управління цим процесом: професійної компетентності [5]; психологічної компетентності (О. І. Бондарчук, Н. Л. Коломінський); власне психологічної готовності.

Психологічний аналіз управління закладами професійно технічної освіти дає підстави виділяти в управлінні внутрішню та зовнішню структури, які нерозривно пов'язані між собою. Аналіз внутрішньої (організаційно-технологічної) структури передбачає висвітлення процесу управління з погляду його природи, внутрішнього змісту, аналізу «клітинних» елементів, із яких вона складається. До процесів другого рівня належать: прийняття управлінського рішення, комунікація, керівництво (як здійснення впливу на людей) та мотивація.

Ефективність управління навчальними закладами залежить від врахування директорами різних факторів, які впливають на діяльність організації (юридичних, економічних, соціологічних, психологічних). Важливе місце серед них посідають психологічні фактори, пов'язані з врахуванням у процесі управління індивідуальних, групових та організаційних особливостей поведінки людей; психологічні проблеми стосовно аналізу колективної поведінки людей у процесі створення та функціонування такого соціального утворення, як організації; взаємодія і співробітництво; конфліктна взаємодія; організаційна культура; організаційні зміни; відбір та адаптація.

Скорочення термінів адаптації педагогічних працівників прискорює і оптимізує його професіоналізацію. Таке управління адаптацією стає можливим лише на основі знання особливості динаміки і механізму адаптації особистості та формування її адаптивних характеристик. Мета керівника полягає у тому, щоб допомогти педагогічним працівникам пройти період адаптації у відносно короткий строк, з мінімумом психологічних втрат і визначити своє професійне місце й соціальну роль у колективі. При розгляді питань, пов'язаних з керуван-

ням адаптацією, автори звертають увагу на зовнішні умови процесу і способи керуючого впливу: заходи чи засоби, що допомагають людині увійти у дану трудову ситуацію, як спосіб керування адаптаційним процесом. С. Д. Артемов звертає увагу на соціальні пристосування (визначені соціальні інститути, норми, традиції тощо), полегшуючи процес адаптації у даному соціальному середовищі. Управління професійною адаптацією потребує комплексного підходу, що охоплює мотиваційну сферу, індивідуально-психологічні особливості, вплив колективу, керівника тощо.

Від директора, як управлінця, залежить створення в професійно-технічному навчальному закладі відповідної психологічної служби, яка займалась би професійною адаптацією. На сьогодні психологічна служба у навчальних закладах реально займається тільки учнями, тому керівнику необхідно наголосити цей акцент, а саме, що професійна адаптація це проблема, яку слід діагностувати, вивчати і вирішувати. Результати управління професійною адаптацією спрямовані на кінцевий результат – на успішну, цілеспрямовану й активну адаптацію, яка веде до професійної майстерності та самореалізації педагогічних працівників.

Зміст самого терміну адаптації полягає у пристосуванні особистості до професії шляхом внутрішніх змін. Таким чином, внутрішні цілі директора і педагогічних працівників частково взаємно суперечать, що виникає внаслідок відсутності у викладача навичок управлінського мислення і невміння бачити кінцеву мету – професійну майстерність в її граничній повноті (у починаючих викладачів відсутнє цілісне розуміння змісту і складових професійної майстерності, яке приходить із досвідом).

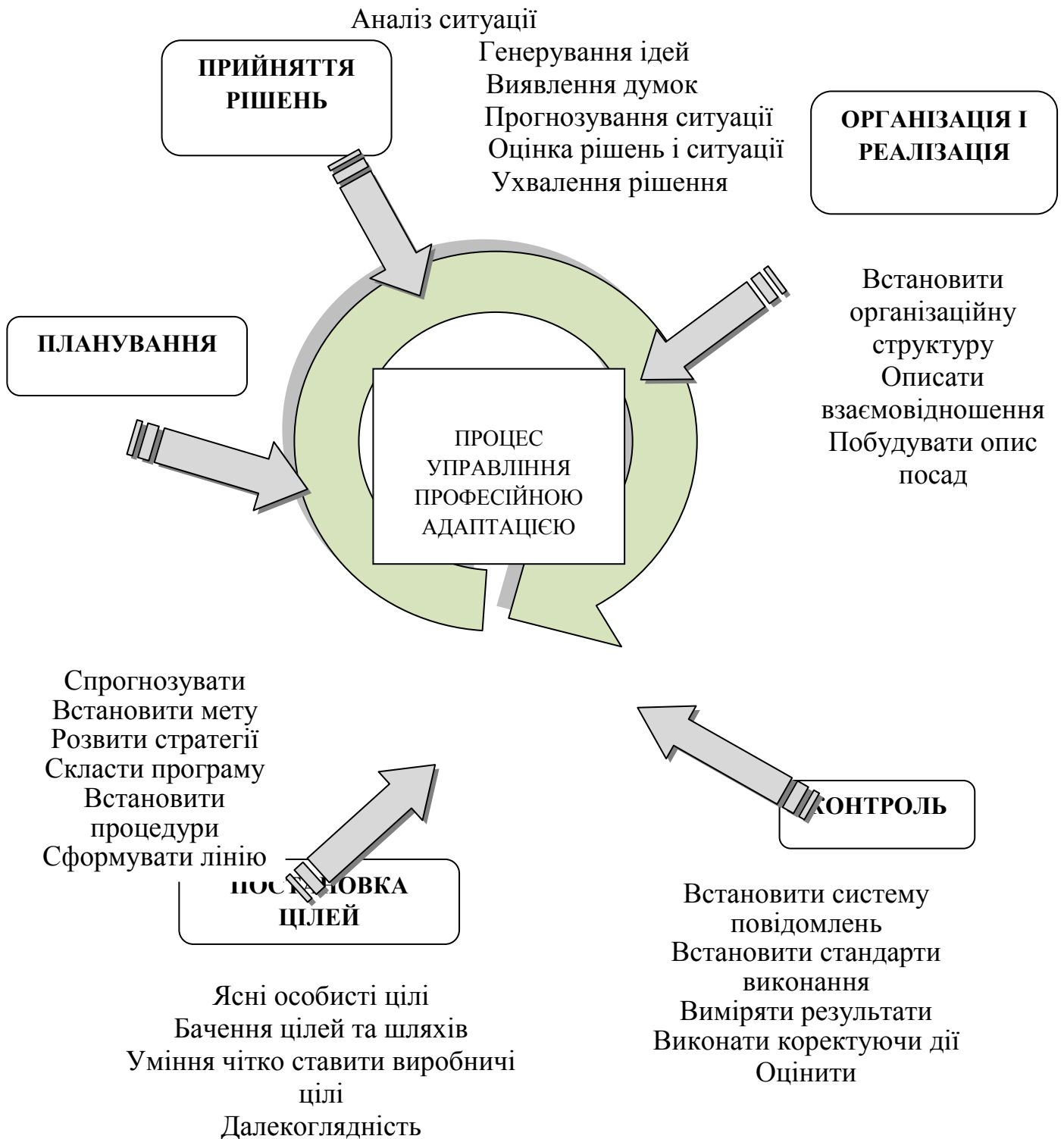

Рис. 1. Алгоритм управління процесом професійної адаптації [45]

Рисунок 1.1. круговою стрілкою демонструє нескінченність циклу просування викладачів до майстерності, в якому кожний крок виконується відповідно до загальної управлінської технології – постановка цілей, планування, прийняття рішень, організація і реалізація, контроль.

У наслідок варіативності ефекту управлінського впливу на цінності, поведження і професійні вміння викладачів, управлінський цикл є логічно непередбачуваним і тому визначається ситуацією, станом особистості та іншими соціально-психологічним факторами. Саме з цієї причини ця алгоритмічна

модель названа динамічною.

Перш, ніж починати впливати на підлеглого, слід здійснити аналіз деяких параметрів, пов'язаних із його поведінкою. По-перше, необхідний аналіз передумов, тобто того, що спонукає викладача діяти тим чи іншим способом. По-друге, аналіз власної поведінки співробітника (особливості його зміни залежно від різних умов, наявність стереотипності у поводженні чи навпаки – відсутності стереотипності, наскільки стабільні прояви особливостей поводження співробітника). Якісному аналізу може допомогти точне визначення проблеми поводження. Якщо керівник визначив, що дана поведінка викликана й обумовлена тим, що співробітник чогось не знає, то ми виходимо на проблему навчання, якщо небажанням щось робити, то важливо тепер визначити, чому співробітник не хоче робити те, що потрібно, і що ж зрештою він хоче робити, чи поводить себе співробітник правильно занадто рідко, чи поводить себе співробітник неправильно занадто часто. По-третє, аналіз наслідків поводження співробітника. Насамперед піддаються аналізу наслідки поводження співробітника для організації, наслідки для колективу та інших співробітників, організації, для керівника, і, якщо у цьому є необхідність, для самого співробітника.

При здійсненні керівництва постійно виникає потреба ефективного і термінового впливу на того чи іншого підлеглого, а іноді і на весь керований колектив із метою зміни поводження чи відношення до поточних завдань організації. Керівник повинен знати і вміти використовувати функції, форми та методи управління освітнім закладом та можливості їх модернізації у сучасних умовах. Уміння проаналізувати, що було до того, швидко аналізувати ситуацію, виділяти головне від другорядного, прогнозувати результат, приймати управлінське рішення і мотивувати колектив на його досягнення.

Так, завдяки широкому спектру методів впливу, керівники на психологічному рівні можуть ініціювати тимчасову особистісну «дезадаптацію» (психосемантичну нестабільність, «семантичний стрибок») – дезорганізацію з метою введення нової цінності, формування установки, практичного вміння і стабілізації особистості на новому рівні розвитку. Організація цього процесу виконується керівником ситуативно, створенням особливих передумов для інтенсифікації впливу: формування стану напруження через стиль управління; прискорення дій шляхом обмеження часу на виконання; зосередження загальної уваги на людині, що викликає у неї стан хвилювання; ознайомлення з важливою, складною, цікавою інформацією, яка змінює стан особистості із фіксованого на певні форми поводження, що сприяє швидкому розвитку (розвиток полягає у автоматизації професійних навичок, прийнятті професійно значущих цінностей, засвоєнні та самопідтримні правильних емоційних станів тощо) та є самостійним стимулом для її здійснення.

Керівник може використовувати стратегію формування всіх компонентів структури діяльності працівників, які є загальновідомими з теорії менеджменту. Ця стратегія здійснюється двома специфічними зустрічами з суб'єктом розвитку: зранку керівник вислуховує, що працівник буде робити і як, а увечері – що встиг зробити, чому не встиг, у чому помилки, де можна покращити якість виконання, у чому бачить проблеми та шляхи їх вирішення. Крім цього, керів-

ник активізує діяльність мотивами (творчість, радість, саморегуляція тощо). Ця менеджерська стратегія поступово веде працівника до самостійності, інтегральності, відповідальності та задоволеності працею завдяки повному засвоєнню психологічної структури діяльності.

Система мотиваційних впливів діє на всіх головних фазах професійної діяльності викладача – починаючи від прийняття на роботу та пов'язаною з цим професійною адаптацією і, закінчуючи завершальними етапами професійної кар'єри. Велике мотиваційне значення має вже перше враження викладача від своєї освітньої організації у момент прийняття його на роботу. Тому керівнику психологічно правильно слід використати перші дні перебування новачка у організації, коли відбувається найбільш активний процес зміни особистості (заходи повинні носити неформальний характер). Серед заходів важливим є надання «легкого» режиму роботи; більш м'які критерії оцінки; інститут опіки, наставництва тощо. Наступний аспект, пов'язаний з характеристикою соціальних, статусних, кар'єрних перспектив викладача. У первинній та вторинній адаптації найбільш актуальна перспективна мотивація і навпаки, безперспективна праця буде виступати сильним антимотиватором. Стратегія по управлінню професійною адаптацією – це такий методичний інструмент керівника, що спрямований не на досягнення миттєвих результатів впливу на підлеглих, а на довгострокову оптимізацію майбутнього у формі поступового накопичення імовірності досягнення цільового результату. Для реалізації ефективного управління професійною адаптацією педагогічних працівників, керівникам слід враховувати і використовувати такі стратегії: стимулювання якості у професійній діяльності (якісне виконання); формування організаційних цінностей і послідовного уточнення для викладача, що адаптується, розуміння ознак якості; для стимулювання самоорганізації створювати з робітників мікрогрупи з внутрішньою взаємозалежністю; цінностей, частиною яких є підтримка тих, хто адаптується; стратегія скорочення недоречної поточної і майбутньої міжособистісної і професійної конкуренції, заохоченням та винагородами за взаємодопомогу; стимулювання частоти взаємодії; недопущення самоусунення; ротація членів груп; стратегія навчання співробітників навичкам комунікації на аналоговому рівні; стратегія заохочення конкретних результатів і блокування та «роззброювання» людей, які занадто дотримуються процедур (які багато часу витрачають на процес, і не досягають результату); стратегія відкритості каналів спілкування для того, щоб не втратити важливу інформацію для розвитку організації та адаптації співробітників; стратегія засобів і дій довгострокового зростання та розвитку співробітників (освоєння психологічної структури діяльності, формування лояльності, навчання на курсах); створення системи відносин зі співробітниками як з повноцінними партнерами за професією (перед тим, як сказати негативне, важливо стриматися); стратегія винагороди преміями, тих, хто генерує і здійснює розумні перспективні творчі рішення; створення вільної неформальної робочої атмосфери, з одночасним збереженням керівниками міжособистісної дистанції від співробітників тощо.

На індивідуально-особистісному рівні адаптація – це системна зміна під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників у структурі цінностей, відношень,

рис, стереотипів, суб'єктивних конструктів, спрямована на збереження (досягнення) внутрішньої стабільності, врівноваженості й узгодженості компонентів. У цьому контексті адаптивність обернено пропорційна ступеню сталості, фіксованості структури особистості, які викликають опір тиску факторів змін.

Управління професійною адаптацією – це ситуативно-динамічний процес, спрямований на досягнення адекватних психологічних взаємодій, емоційної стабільності, активності, творчості; на оволодіння сталими формами предметної професійної діяльності; на досягнення задоволення умовами праці, професійного успіху, розкриття професійного потенціалу працівників; на формування здатності вирішувати труднощі та проблеми; на засвоєння ціннісних, рольових і нормативних вимог; пристосування до умов середовища; досягнення певного входження в окремі форми організаційної взаємодії; узгодження соціальних інтересів, колективних, групових і особистих цілей тощо.

Таким чином, окреслений алгоритм загальних рис, зображує соціально-психологічний рівень керування процесом особистісної професійної адаптації викладачів і розкриває можливості у дослідженні системи особистісних факторів прискорення адаптаційних процесів, з одного боку, та дослідженні шляхів розвитку інструментальних можливостей впливу керівника на процеси адаптації через розширення його загального репертуару стилів, навичок взаємодій, технологій навчання викладачів. Використання моделі полягає у тиску на латентні змінні з метою оптимізації процесу і підвищення рівня професійної адаптації педагогічних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Алдашева А. А. Особенности личностной адаптации в малых изолированных коллективах: автореф. дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / А. А. Алдашева. – Л., 1984. – 19 с.
- 2.Андреева Д. А. О понятии адаптации. Исследование адаптации студентов к условиям учебы в вузе / Д. А. Андреева // Человек и общество. Вып. XIII. – Л.: ЛГУ, 1973. – С. 62 – 69.
- 3.Барабаш Ю. Г. Определение управленческой подготовленности слушателей ФППК ОНО / Ю. Г. Барабаш // Педагогика. – 1992. – №5. – С. 78 – 80.
- 4.Карамушка Л. М. Психологічні основи управління в системі середньої освіти: навч. посібник для підготовки та перепідготовки керівників закладів середньої освіти/ Л. М. Карамушка. – Київ: Ін-т змісту та методів навчання, 1997. – 179 с.
- 5.Карамушка Л. М. Психологія управління закладами середньої освіти: Монографія / Л. М. Карамушка. – Київ: Ніка-Центр, 2000. – 332 с.
- 6.Кулик С. М. Сучасні аспекти керівництва освітнім закладом/ С. М. Кулик // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 25. – Херсон: Айлант, 2001. – С. 127 – 131.
- 7.Третьяченко В. В. Соціально-психологічні механізми формування й розвитку колективних суб'єктів управління: автореф. дис. ... д-ра психолог, наук: 19.00.05 / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України / В. В. Третьяченко. – К., 1997. – 32 с.

Труш Валентина Іванівна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ У ПІДВИЩЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДПРАЦІВНИКІВ

Одне із завдань методичної служби – забезпечення єдності змісту, форм і методів роботи, творчого розвитку, професійного зростання та підвищення компетентності педпрацівників. В місті вони реалізуються через:

- організацію підвищення кваліфікації та стажування;
- роботу навчально-практичних центрів;
- методичний супровід роботи Шкіл, міських методичних секцій;
- проведення конкурсів професійної майстерності педпрацівників;
- удосконалення шляхів підвищення методичного і науково-інноваційного розвитку;
- актуалізацію технічного мислення та розвиток технічної творчості.

В результаті моніторингу якісного складу визначено, що майже половина педпрацівників мають відповідну освіту та професійні навички. І це дає можливість втілювати інноваційні та нетрадиційні методи навчання, творчий підхід до розв'язання методичних проблем.

Методична служба планує та проводить роботу, враховуючи кожен з категорій педпрацівників, особливо молодих, використовуючи потенціал досвідчених – Школи професійної майстерності, семінари-презентації, майстер-класи.

На постійному контролі перебуває підвищення кваліфікації педпрацівників, обов'язковість їх стажування .

Довгострокові курси пройшли всі заплановані майстри в/н та викладачі відповідно до графіку.

Анкетування слухачів курсів *Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти* показало, що необхідні зміни та доповнення до змісту навчання щодо підвищення професійних навичок та новітніх технологій, а саме, «хмарних» технологій, методики створення електронних блогів, сайтів педпрацівників, електронних засобів навчання; методика проведення тренінгів, майстер-класів; впровадження корпоративних технологій у навчальний процес.

Враховуючи побажання слухачів курсів, методична служба запланувала через проведення секцій та Шкіл вивчення й впровадження інновацій в освіті, організацію виставок кращих надбань слухачів під час проведення курсів і конференцій після їх закінчення.

Майстри в/н (30 ос.) підвищили кваліфікацію в галузевих професійно-технічних навчальних закладах України та пройшли стажування (129 ос.) на підприємствах міста.

В наш час велика увага приділяється короткостроковому підвищенню кваліфікації.

Протягом 2016 року в Регіональному навчально-практичному будівельному центрі 11 педпрацівників отримали сертифікати компанії «Хенкель Баутехнік Україна» та 8 ос. – фірми UDK «GAZBETON».

На базі Центру торгівлі та ресторанного сервісу (КЦПОРКТРС) голандсько-української компанії «Zeelandia» отримали сертифікати – 21 ос.,

28 ос. у навчально-практичному центрі перукарського мистецтва та декоративної косметики «Креатив»(КНВЦ),

вивчення питання пожежної безпеки на об'єктах закладів освіти з отриманням сертифікатів (16 ос.) проходило на базі ПЗ «Центр професійної освіти і навчання».

Досвід, отриманий педпрацівниками під час навчання в Центрах – це підвищення професіоналізму, вдосконалення практичних навиків оволодіння сучасними технологіями, матеріалами для покращення підготовки учнів з професій.

Методичною службою проводиться велика робота з підприємствами міста, зокрема з ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Для подальшого зростання професіоналізму майстрів виробничого навчання та викладачів спецдисциплін заплановано стажування на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». З Університетом АрселорМіттал Україна узгоджено основні завдання співпраці та плани стажування.

За підсумками стажування буде проведено круглий стіл разом з працівниками Університету з теми «Неперервне вдосконалення – якість життя»; розроблені електронні навчальні ресурси; виданий збірник «Виробничі ситуації та задачі виробничого спрямування при вивченні професії».

Як результат, педпрацівники отримують сертифікати Університету АрселорМіттал Україна.

Методичний супровід підвищення професійної компетентності та наближення професійного навчання до потреб та вимог сучасного виробництва проходить через роботу Шкіл впровадження нових виробничих технологій та Шкіл професійної майстерності. За результатами семінару-практикуму на виробництві – ТОВ «МК «Монтаж», розроблені та передані для впровадження: навчальний фільм «Сучасне автоматичне зварювальне обладнання порталного типу» та блок відеоматеріалів нових досягнень вітчизняних та зарубіжних виробників у зварюванні.

Методична служба проводить спільні семінари з виробничниками, що займаються підготовкою кадрів, а також за участю керівників Криворізького міського Центру зайнятості, підприємств-замовників кадрів, які співпрацюють з навчальними закладами і беруть активну участь у питаннях підготовки кадрів. Вони активізують професійну підготовку робітників і сприяють вивченню та впровадженню передового виробничого досвіду.

Такі семінари проходили на базах ПТНЗ міста та відділів навчання та розвитку персоналу ДП НКК «Кривбасбуд», ТОВ «ЦТОР» та інших. Надзвичайно корисним був досвід ПАТ «Південний ГЗК» з використання

мультимедійних технологій, інтерактивних методів навчання – тренінгів, різновидів виробничих ситуацій.

Методичний супровід проведення конкурсів професійної майстерності велике значення відіграє для вдосконалення практичних навиків та методики викладання.

Міський конкурс професійної майстерності «Майстер виробничого навчання – 2016» став важливою умовою готовності педагогічних кадрів до творчого пошуку, інноваційної діяльності та створення майстру виробничого навчання ситуації успіху. Учасники змогли оцінити професійні знання конкурсантів, рівень методичного забезпечення; застосування інформаційних та сучасних педагогічних і виробничих технологій. А також побачити свій рівень знань та визначити проблеми, над якими необхідно працювати.

Конкурс показав слабкі місця майстрів в/н у технології проведення процесу механізованого зварювання та методиці викладання уроків в/н. З цією метою заплановано:

- проведення майстер-класу (КЦПОММ) «Технологія зварювання в захисних газах», «Технологія плазмового зварювання» з відпрацюванням майстрами виробничого навчання міста техніки зварювання;

- конкурсу-панорами «Урок майстра» з відеоматеріалами та презентаціями.

Одним із важливих напрямів у роботі методичної служби є виявлення, вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду, зокрема, в цьому році вивчали досвід майстра виробничого навчання КПБЛ Шевченко М. І. «Впровадження виробничих технологій при підготовці робітничих професій енергетичного профілю» через демонстрацію професійного фільму з циклу «Обслуговування та ремонт устаткування підземних гірничих робіт на підприємствах регіону». Створення фільму обумовлено необхідністю вивчення даної теми на виробництві. Навчальний фільм передано в навчальні заклади для вивчення професій.

Забезпечення методичного і наукового супроводу інноваційного розвитку в умовах реформування реалізується через засідання міських методичних секцій. При їх проведенні присутні ознайомлюються з досвідом інноваційної діяльності педпрацівників, зокрема, впровадження Web-технологій (створення власних сайтів, блогів, портфоліо) для організації мережевої взаємодії педагога та учнів.

З метою обміну досвідом створення блогів заплановано проведення майстер-класу викладачем Сурніною Л. І.

Для підвищення методичного і науково-інноваційного розвитку педагогу необхідно розвивати свої творчі, дослідницькі здібності до безперервної освіти – самовдосконалення, самоосвіти.

Методисти кабінету надають індивідуальну допомогу майстрам та викладачам: при підготовці до участі в конференціях, роботі експериментальних лабораторій, моделюванні педагогічного досвіду, роботі над власними інноваційними розробками; а також сприяють створенню авторських електронних засобів навчання та методичних напрацювань педагогів, забезпечують ефективну організаційно-методичну підтримку їх

розповсюдженню та впровадженню.

На сьогоднішній день розроблено та проводиться робота над впровадженням: навчально-практичних посібників; збірників задач; словника термінів і визначень; робочих зошитів; електронних довідників; систем тестування. А також оновлення КМЗ професій з використанням електронних засобів навчання.

Вивчається з майстрами в/н та викладачами розвиток технічної майстерності учнів і педпрацівників, розширення мережі гуртків, клубів, науково-технічних об'єднань та масового залучення учнів до технічної творчості. Семінари супроводжуються виставками технічної творчості з професій, представленням реальних дипломних робіт випускників, які стимулюють інтерес учнів до розвитку технічної творчості, раціоналізаторства і винахідництва.

З метою подальшого розвитку технічної творчості заплановано участь у фестивалях, виставках, екскурсіях та вивчення досвіду роботи з цього питання в центрах позашкільної освіти.

У питанні підвищення професійної компетентності працівників є і ряд проблем, які потребують вирішення, а саме:

1. Оновлення комплексно-методичного забезпечення професій відповідно до ДС ПТО;

2. Забезпечення відповідності професійних освітніх послуг потребам ринку праці. Впровадження неформального навчання в ПТНЗ.

3. Підвищення якості кадрового забезпечення, особливо молодих майстрів в/н.

4. Використання можливостей підприємств-замовників кадрів та потенціалу центрів нових виробничих технологій.

Підсумовуючи сказане, методична служба Кривого Рогу працюватиме над підвищенням професійної компетентності педпрацівників через:

1. Підвищення рівня фахової й інформаційно-комунікаційної майстерності через нові форми роботи методичних секцій, Шкіл нових виробничих технологій та професійної майстерності, як то: освітні проекти, «хмарні» технології тощо.

2. Формування педагогічної майстерності, удосконалення та розширення професійних функцій через підвищення кваліфікації та стажування. Впровадження системи сертифікації.

3. Вивчення, узагальнення інноваційного педагогічного досвіду роботи та формування готовності педпрацівників до впровадження їх у практику навчально-виховного процесу.

4. Наближення професійного навчання до потреб та вимог сучасного виробництва, впровадження нових виробничих технологій та передового виробничого досвіду.

5. Сприяння розробці й пропаганді авторських інформаційно-методичних матеріалів та підвищення інтересу педпрацівників до самовдосконалення й самоосвіти.

6. Підвищення технічної, раціоналізаторської та винахідницької

майстерності через розширення мережі гуртків та проведення виставок технічної творчості.

7. Залучення до науково-дослідної та експериментальної роботи.

Уманський *Анатолій*
Гаврилович, старший майстер
Криворізького професійного гірничо-
електромеханічного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

МОДЕЛЬ АДАПТАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО РИНКІВ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ТА ПРАЦІ

Анотація. Актуальність проблеми: підвищення конкурентоспроможності, самозабезпечення ПТНЗ 1-го рівня акредитації в період реформування освіти шляхом удосконалення структури управління.

Ключові слова: етапи управління, принципи керівництва, адаптація навчального закладу до ринків освітніх послуг та праці.

Стан розвитку освіти займає дуже важливе місце в державній політиці і суспільному житті більшості країн світу, де необхідність підвищення якості освіти напряму пов'язують з посиленням конкурентоспроможності держави.

Одним із ключових соціальних інструментів нашої держави є професійний технічний навчальний заклад, який є чутливою динамічною складовою частиною соціальної системи будь-якої країни, котрій притаманні всі ознаки соціально-економічних та політичних відносин.

Вирішення стратегічних та навчальних задач, а також спрямування розвитку навчального закладу здійснюється за допомогою такої форми людської діяльності, як управління.

Теорія управління освітою та педагогічний менеджмент потребують поглиблених досліджень, ось чому не втрачає своєї актуальності проблема джерел ефективності керівництва в установах освіти, взаємозв'язків і взаємовпливу різних структурних компонентів і факторів, що визначають якість і розвиток систем управління, їх відповідність сьогоденню і перспективам будівництва української державності.

ПТНЗ виступає як складна система, що реагує на постійні зміни середовища, перебуває на межі двох основних видів соціального управління: соціально-економічного і соціально-культурного.

Специфіка управління професійним навчальним закладом 1-го рівня акредитації – це створення матеріально-технічної бази, енергозбереження, забезпечення кадрами виробничого циклу та навчально-виховного процесу, управління відносинами між членами трудового колективу; це навчально-виховний процес, у якому задіяні як викладачі, майстри виробничого навчання,

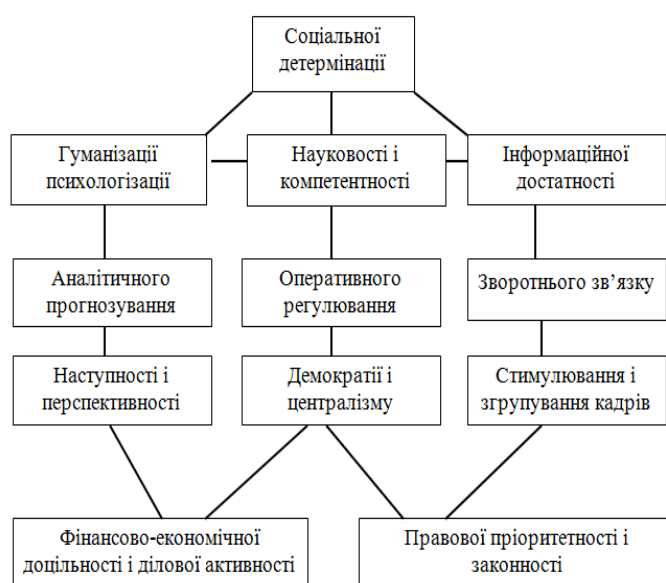
так і учні, взаємодія яких направлена на духовне та професійне становлення майбутніх робітників.

Сучасними вітчизняними та зарубіжними вченими доведена необхідність вивчення управління освітою та навчальними закладами у тісному взаємозв'язку із соціологією управління, яка передбачає ідеї народовладдя, творчості мас як джерела самоорганізації і демократії: підвищення культури управління, боротьбу з бюрократизмом.

На основі наукових теорій управління, які базуються на системному підході й визначають організацію як сукупність пов'язаних між собою і обумовленим способом упорядкованих компонентів, що інтегровані й утворюють єдність із зовнішнім середовищем, відзначимо провідні етапи управління професійним навчальним закладом 1-го рівня акредитації:

1. Визначення цілей і задач навчального закладу.
2. Компонування задач для визначення видів робіт навчального закладу.
3. Компонування задач для визначення видів робіт у відповідних підрозділах стосовно до цілей навчального закладу.
4. Делегування повноважень, розподіл відповідальності й визначення кількості рівнів у ієрархії управління.
5. Створення соціально-організаційного клімату, що стимулює членів трудового колективу на досягнення цілей навчального закладу.
6. Проектування системи комунікацій, яка забезпечить ефективність прийняття рішення, контроль за його виконанням та координацію дій.
7. Побудова єдиної організаційної системи, що забезпечує внутрішню погодженість між елементами навчального закладу, її чутливість до змін зовнішнього середовища і здатність адаптуватись до них.

Аналізуючи наукову літературу, доходимо висновку, що забезпечити високу якість керівництва педагогічним колективом можливо на наступних принципах (див. мал. №1) :

Мал. 1. Основні принципи керівництва педагогічним колективом

1. Принцип соціальної детермінації – потребує розуміння головних

соціальних завдань, суспільної ідеології освіти на конкретному етапі історичного розвитку держави. Від цього залежить чітке визначення мети, конкретизації змісту, форм, методів організації навчально-виховного процесу.

2. Принцип гуманізації і психологізації – базується на повазі кожної особистості, з якою вступає у ділове спілкування керівник навчального закладу – викладач, учень, випадковий відвідувач. Згідно з принципом гуманізму людина розглядається не як фактор, а як кінцева мета, заради якої здійснюється управлінська діяльність і водночас, як важливий засіб, від якого залежить кінцевий результат.

3. Принцип науковості й компетентності – передбачає оволодіння керівником теоретичними питаннями і технологією педагогічного процесу, вікової психології, фахових методик, менеджменту, сучасної політології та соціології.

4. Принцип інформаційної достатності – визначає вирішальну роль на всіх етапах управлінського циклу: прогнозування, організації виконання, оцінки результатів і корекції.

5. Принцип аналітичного прогнозування – відображає моделюючі процеси різного рівня, що мають відбуватися у керованій соціальній системі, якою є навчальний заклад.

6. Принцип оперативного регулювання – завдяки йому виконуються всі управлінські рішення, відбувається реагування на інформацію, що надходить, створюються потрібні умови для праці, усуваються непередбачені перешкоди, коригуються плани і дії колективу навчального закладу.

7. Принцип зворотного зв'язку – спрямований на задоволення потреб організаційно-регулятивних і контрольних-коригуючих функцій процесу управління. Охоплює основні складові керованої системи: якість навчального процесу, розвиток духовності, рівень моралі, фізичний стан учнів, діяльність педагогічних кадрів і технічних працівників, відповідність матеріальної бази тощо.

8. Принцип зворотності й перспективності – це здатність аналізувати спадщину минулого, досвід сьогодення, критично оцінювати свої можливості, що дає змогу розробити стратегічні перспективи розвитку керованої установи освіти, зробить її конкурентоспроможною в умовах ринкових відносин.

9. Принцип демократії і централізму – за якого перші особи мають надзвичайно великі права і можливості, але перебувають під дієвим контролем законів, нормативних положень, організаційних механізмів і засобів масової інформації, представників громадськості та різних органів, ґрунтується на чіткому розподілі влади між особистістю і відповідними структурами з конкретно визначеним механізмом, що регулює відносини між ними.

10. Принцип стимулювання і згуртування кадрів – відображає вирішальну роль виконавців у будь-якій справі. Якість навчально-виховного процесу залежить від професійної компетенції, ерудиції, загальної культури і творчого ставлення до справи педагогічних кадрів. Тому їхній добір, раціональне використання, стимулювання є одним із пріоритетів у роботі керівника ПТНЗ. Під стимулюванням мається на увазі створення передусім

морально-психологічних і матеріальних умов, які заохочують педагогічний колектив до творчої праці, викликають бажання утверджувати авторитет навчального закладу.

11. Принцип правової пріоритетності і законності – передбачає узгодженість діяльності керівника навчального закладу із законодавством України з питань освіти, праці, охорони дитинства, здоров'я, прав людини та ін. Розроблення і прийняття управлінських рішень, їх виконання мусять відповідати існуючим правовим нормам, мати певне юридичне обґрунтування, а в окремих випадках – юридичну експертизу.

12. Принцип фінансово-економічної раціональності й ділової активності – залежність здійснення всіх стратегічних цілей, якісної реалізації поточних справ від можливостей їх науково-методичного, матеріально-технічного забезпечення, фінансування. Розроблення різних проєктів, педагогічних інновацій, прийняття управлінських рішень обов'язково повинні мати фінансово-економічне обґрунтування, бути збалансовані можливостями та реальними потребами навчального закладу.

З метою вирішення питання ефективного управління навчальним закладом використаємо теорію адаптивного управління: «Адаптивне управління визнає пріоритет розвитку об'єкта (суб'єкта) і здійснюється за допомогою процесів самоорганізації. Ці процеси спрямовуються на досягнення спільної мети, підвалинами якої є вимоги зовнішнього середовища (люди, організації тощо) із врахуванням реальної ситуації».

Зазначимо, аби успішно функціонувати і розвиватись за ринкової економічної системи, ПТНЗ 1-го рівня акредитації повинен бути поліфункціональним, тобто охоплювати всі напрями освітянських послуг:

1. За базовою освітою:

- база 9 класів;
- база 11 класів;
- навчально-курсова.

2. За формою навчання:

- денна;
- вечірня;
- альтернативна.

3. За акредитаційним рівнем:

- кваліфікований робітник;
- підвищення кваліфікації та перепідготовка.

– Пропонується розглянути модель адаптації ПТНЗ 1-го рівня акредитації до ринків освітянських послуг та праці (див. мал. № 2).

Мал.2. Модель адаптації навчального закладу до ринків освітніх послуг та праці

Із наведеного малюнка видно, що в центрі перебуває поліфункціональний ПТНЗ 1-го рівня акредитації. Свою діяльність, тобто визначення цілей і задач з формування контингенту учнів, він самовизначає під зовнішнім тиском ринку праці та ринку освітніх послуг, де він проводить свою діяльність, використовуючи маркетинг, забезпечуючи збалансованість цих двох ринків.

Маркетинг ринку праці включає в свою функцію вивчення ринку роботодавців на місцевому, регіональному та державному рівнях.

При цьому свою задачу розбиває на дві:

– перша: облік попиту споживачів, де вивчається структура попиту (яка кваліфікація повинна бути у випускника); які нові спеціальності потрібні на ринку праці; яка повинна бути багатопрофільність випускника; які суміжні спеціальності потрібні на підприємствах; де проводиться вивільнення працівників);

– друга: органічно пов'язана з першою, тобто отриманий матеріал потрібно активно використовувати і зберігати.

Для цього створюється підсистема «Брокерська контора – банк споживачів», де класифікується інформація за різними видами підприємств, профільністю, напрямком професій. Підтримується зв'язок із споживачами, укладаються договори на підготовку кадрів та проходження виробничої практики.

Маркетинг ринку освітніх послуг, через вивчення ринку споживачів освітніх послуг, також впливає на цілі та завдання ПТНЗ 1-го рівня акредитації на формування контингенту учнів. Він включає:

– вивчення структури попиту освітніх послуг (які спеціальності престижні, дефіцитні тощо);

– аналіз динаміки попиту освітніх послуг (кількість випускників у районі, місті, регіоні, що очікується у майбутньому);

– облік конкурентів на ринку освітніх послуг.

Вказані чинники використовують при активному впливі на попит освітніх послуг: при рекламі, створенні іміджу в потенційних споживачів тощо.

Інформацію, отриману при вивченні ринку споживачів освітянських послуг, кваліфіковано у «Банку даних» за схемою:

– освітні послуги допрофесійної допоміжної освіти, співпраця з середніми загальноосвітніми школами у вигляді проведення уроків на базі ПТНЗ уроків трудового навчання;

– перепідготовка дорослого населення (на замовлення служби зайнятості, юридичних та фізичних осіб, курсова підготовка);

– особи, що отримують першу професію (за держзамовленням, які потребують соціального захисту, за угодою з юридичними та фізичним особами);

– особи, що отримують другу професію (за угодою з фізичними та юридичними особами).

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що для забезпечення цілісності всіх функцій навчально-виховного процесу керівник навчального закладу повинен знати і використовувати в процесі управління умови оптимального прояву закономірностей керівництва, що впливають на якість функціонування керівної та керованої підсистем, зумовлюють науковий підхід до керівництва, орієнтований на одержання максимальних результатів з мінімальними витратами психічної енергії, часу, матеріальних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 10 лютого 1998 р. «Про професійно-технічну освіту».
2. Постанова від 5 серпня 1998 р. № 1240 Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про професійно-технічний заклад».
3. Наказ від 23.07.2010 № 736/902/758 Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України «Про затвердження порядків надання платних послуг державними та комунальними навчальними закладами».
4. Афанасьев В. Г. Научно-техническая революция, управление, образование/В. Г. Афанасьев. — М., Политиздат, 1972, — 431 с.
5. Березняк Є. С. Керівництво роботою школи/Є.С. Березняк, М. В. Черпінський. — К.: Вища школа, 1970. — 262 с.
6. Березняк Е. С. Руководство современной школой/Е. С. Березняк. — М., Просвещение, 1993. — 167 с.
7. Бондарь В. И. Управленческая деятельность директора школы: дидактический аспект/ В. И. Бондарь. — К.: Радянська школа, 1987. — 160 с.
8. Гвишиани О. М. Организация и управление/ О. М. Гвишиани. — М.: Наука, 1972. — 536 с.
9. Гуменюк В. В. Організація інформаційної системи управління навчально-виховним процесом /В. В. Гуменюк//Освіта і управління. — 1999. — № 2.
10. Маслов В. И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школ/В. И. Маслов. — К., ЦИУУ, 1990. — 258 с.
11. Пикельная В. С. Теоретические основы управления (Школоведческий аспект): метод. Пособие/В. С. Пикельная. — М., Высш. шк., 1990. — 175 с.

12. Управление – это наука и искусство/ А. Файоль. – М.,1992. – 351 с.
13. Цуканова Т. В. Загальноосвітній навчальний заклад приватної форми власності: управлінський аспект/Т. В. Цуканова// Освіта і управління. – 1999. – № 3.
14. Чернявский А. Д. Управление в условиях рыночных отношений/ А. Д. Чернявський, С. А. Денисенко. – К, 1992.
15. Шакуров Р. Х. Социально-психологические основы управления: руководитель и педагогический коллектив/ Р. Х. Шакуров. – М., 1990.

*Яблунівська Світлана Віталіївна,
майстер виробничого навчання
Професійно-технічного училища № 48
м.Новомосковська, Дніпропетровська
область*

РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННІ ОСВІТОЮ

Анотація. Основним фактором інноваційного розвитку освіти можна вважати інноваційну спроможність навчальних закладів адаптуватися до мінливого середовища функціонування через розвиток, а також готовність виконувати свою місію на основі творчого усвідомлення цілей освітньої діяльності і активного використання наукового знання про свій розвиток.

У статті розглянуто шляхи реалізації сучасних інноваційних технологій в навчальному закладі.

Ключові слова: інформаційне суспільство, комунікаційні технології, мультимедійні інформаційні технології, електронна бібліотека, електронна пошта, відеозв'язок.

Необхідність реформування системи освіти і формування ефективної освітньо-наукової системи, що відповідає вимогам часу, зумовлена низкою чинників внутрішнього і зовнішнього характеру. Серед найгостріших проблем вітчизняної освіти особливе місце відводиться впровадженню у навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій поряд з педагогічним досвідом і методичними матеріалами. Зміни сьогодення вимагають нових підходів до підготовки людини до життя, зокрема, засобами освіти. Традиційна освіта, зберігаючи свій конструктивний зміст, багато в чому відстає від потреби дня, а тим більше – від перспектив, які очікують на людину уже в недалекому майбутньому.

Інформаційні технології внесли в систему освіти такий імпульс нововведень, що справедливо можуть розцінюватись як основний засіб її інноваційного розвитку. Нині вчені і педагоги говорять про інформатизацію освіти як закономірний процес соціально-педагогічних перетворень, що пов'язані з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами

та технологіями, впровадження в навчально-виховні установи інформаційних засобів, що базуються на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції та педагогічних технологій, що базуються на цих засобах.

Інформаційно-навчальне середовище включає засоби й технології збирання, накопичення, передачі, обробки й розподілу навчальної інформації, засоби представлення знань, забезпечуючи зв'язки та функціонування організаційних структур педагогічної діяльності.

Новітні засоби забезпечення доступу до навчальних матеріалів можуть ефективно сприяти подоланню наслідків недостатньої забезпеченості навчальних закладів комп'ютерною технікою, даючи можливість використовувати комп'ютери та мобільні пристрої в родинях, бібліотеках.

Широке застосування у навчальному процесі отримують мультимедійні інформаційні технології. Системи мультимедіа широко використовуються для реалізації електронних підручників з кольоровою графікою, навчаючих систем, мультимедійних бібліотек, довідкових географічних інформаційних систем. Використання інформаційних мультимедіа-технологій у системі освіти дозволяє розвивати творчий та інтелектуальний потенціал учня, його здібності сприймати і генерувати нові знання, а також застосувати їх на практиці. Системи мультимедіа дозволяють завчасно формувати навчальний матеріал для інформаційної підтримки різноманітних форм навчальної діяльності – читання лекцій, проведення практичних занять і тестування, самостійної роботи учнів тощо. Використання мультимедійних інформаційних технологій в освіті (використовуючи пошук, сотрування, вибірку, порівняння інформації тощо) дозволяє швидко вносити будь-які зміни до змісту програми, можливості зберегти й опрацювати велику кількість різноманітної інформації (звукової, графічної, текстової та відео).

Мультимедійний електронний підручник сьогодні використовується не менше, ніж традиційний підручник, тому постає питання про створення бібліотек мультимедійних компакт-дисків з курсами з дисциплін, що викладаються в освітньому закладі та з супутньою інформацією. Електронний підручник має стати для учнів та вчителів таким же легкодоступним та простим у використанні джерелом інформації, як і звичайна книга. Значною віхою у розвитку доступних освітніх ресурсів стає нова програмна розробка компанії Apple, яка представила оновлений програмний пакет iBooks 2, призначений для роботи з електронними книжками. [5]

Поряд з електронними бібліотеками набуває поширення велика група новітніх засобів – система управління навчанням, яка використовується для розробки і поширення навчальних матеріалів та роботи з ними у навчальному процесі. Складовими системи є індивідуальні завдання, контрольні роботи різних типів, навчальні проекти для роботи в малих групах, різноманітні текстові та мультимедійні посібники.

Немає сенсу сперечатися про те, який з двох підручників (традиційний чи електронний), який з двох підходів (традиційна педагогіка чи альтернативна) мають перевагу.

Іншим засобом доступу та обміну інформацією є електронна пошта.

Найбільшого застосування електронна пошта знаходить у таких освітніх програмах, де виникає необхідність:

- поділитися з колегами ідеями, досвідом, даними або результатами, консультацій зі спеціалістами, експертами різних рівнів;
- безпаперового обміну поштовими відправленнями;
- швидкого спілкування з людьми без фізичного пересування;
- розвитку навичок колективної роботи.

Слід підкреслити, що через електронну пошту учні й викладачі можуть легко і швидко спілкуватися один з одним, не зважаючи на існуючі культурні та географічні відмінності.

Поряд з електронною поштою для доступу й обміну інформацією все більшою мірою використовуються засоби телеконференцій, особливо у рамках дистанційного навчання. Недаремно дистанційну освіту називають освітою, що руйнує кордони, освітою майбутнього. За прогнозами вчених, саме дистанційна освіта (у поєднанні з традиційними формами навчання) буде превалювати в наступному столітті. Дистанційна освіта відкриває можливість вчитися інвалідам, жителям регіонів, де нема навчального закладу або потрібного викладача.

Одним із завдань, що стоять сьогодні перед освітою, є підготовка молодих фахівців до життя в інформаційному суспільстві. В сучасних умовах розвитку і широкого застосування комп'ютерної техніки учні навчальних закладів, і в першу чергу викладачі, повинні самостійно шукати засоби раціонального вирішення проблем за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Інформаційні технології переслідують таку основну мету: перехід до електронних форм документообігу; побудова раціональної структури обміну інформацією всередині навчального закладу; структурування та впорядкування інформації; забезпечення різнорівневого доступу до інформації для користувачів; поліпшення якості навчального процесу за рахунок впровадження мультимедійних навчально-методичних матеріалів при їх абсолютній доступності; скорочення термінів та вартості публікації нових навчально-методичних матеріалів; періодичне оновлення навчально-методичних та довідкових матеріалів; оперативний контроль (будь-якого рівня) як за навчальним процесом, так і за якістю навчально-методичних матеріалів [8].

Важливість впровадження інформаційних технологій вже знайшло підтримку на державному рівні. Прийнято Закон України «Про Національну програму інформатизації», де зазначено, що інформаційна технологія – це цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [1].

С. Седих виділяє два способи використання комп'ютерів у процесі навчання:

- 1) навчання, як правило, відбувається без викладача тоді, коли комп'ютер

самостійно дає завдання студентам, оцінює правильність його виконання, надає необхідну допомогу (допомога викладача потрібна лише у тому випадку, коли комп'ютер не справляється із завданням через недосконалість навчальної програми);

2) комп'ютер допомагає педагогу керувати навчальним процесом [2].

У зв'язку зі швидким розвитком науки і техніки, особливо в галузі інформаційних технологій, необхідна постійна професійна підготовка майбутніх викладачів, що сприяє удосконаленню процесу навчання. Впровадження в навчальний процес нових засобів навчання сприяє модернізації методів навчання, що пов'язані з певними галузями науки.

Л. Брескіна, проаналізувавши літературу, з'ясувала, що нові комп'ютерні технології змінюють систему навчання. Але перш ніж впроваджувати нові інформаційні технології в навчальний процес, необхідно ретельно дослідити їх як засоби навчання. В цих умовах викладач повинен бути готовий до вирішення проблеми поглиблення фундаментальних знань учнів, до коректного впровадження інформатизації в навчальний процес. Важлива роль в обох цих напрямках сьогодні відводиться мережам, бурхливий розвиток яких потребує перегляду існуючої ролі й місця мережових технологій у системі професійної підготовки майбутніх викладачів [3, с.8].

Стосовно сфери освіти зміни інформаційного середовища класифікуються як зміна її основи: якщо раніше для того, щоб навчатися, викладач був головним джерелом професійної інформації, що зумовлювало репродуктивну методику навчання як очолюючу, то тепер учень зустрічається з безліччю цілком доступних джерел. Функція викладача стає іншою: він повинен навчити учня орієнтуватися в цьому інформаційному середовищі, повинен розвинути його творчі та інтелектуальні здібності, зокрема здібність до самоосвіти. Саме ця обставина робить використання інформаційних технологій, інформатизацію навчального процесу головним засобом здійснення переходу до інноваційної освіти [7, с. 42-44]. В сучасних умовах розвитку і широкого застосування комп'ютерної техніки учні навчальних закладів, і в першу чергу викладачі, повинні самостійно шукати засоби раціонального вирішення проблем за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Впровадження інформаційних технологій має не тільки позитивне, але й суперечливе (в деяких аспектах – негативне) значення. Перша і головна суперечність формується на межі реальних можливостей і волевиявлення суб'єкта управління освітою матеріального забезпечення процесу впровадження інформаційних технологій: кожен розуміє нагальну потребу інформатизації освіти і, разом з тим, далеко не кожен керівник (менеджер розпорядник державних коштів), навіть при наявних можливостях, здатен інвестувати в цей процес належні кошти [8, с. 11-12].

До суперечностей впровадження інформаційних технологій можна віднести перетворення переваг інформаційних технологій на недоліки. Наприклад, гіпертекст полегшує процес визначення головних смислових елементів теми, що вивчається, дозволяє швидко знайти визначення понять, встановити смисловий зв'язок між ними, але його особливості призводять до

того, що дисципліни навчального плану можна вивчати несистематизовано, з будь-якої сторінки. А доступ до необмежених навчальних ресурсів створює для учнів спокусу «кома в кому» переписувати вже готові реферати, контрольні роботи, тобто перетворює їх на своєрідних паразитів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про національну програму інформатизації» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Www. mon. gov. ua](http://www.mon.gov.ua)

2. Седых С. П. Применение компьютерных технологий в процессе обучения: практическое руководство / С. П. Седых. — Краснодар, 1999. — 98с.

3. Брескіна Л. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів інформатики на основі сучасних мережевих інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. В. Брескіна; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. — Київ, 2003. — 19 с.

4. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе: автореф. дис. на соискание научн. степени доктора пед. наук: 13.00.02 / М. И. Жалдак; АПН СССР; НИИ содержания и методов обучения. — М., 1989. — 48 с.

5. Вакарчук І. О. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Тези доповіді Міністра освіти і науки України / І. О. Вакарчук //Освіта. — 2009. — 24 червня —1 липня. — С. 3.

6. Порох Л. О. Шляхи інноваційних перетворень у закладах освіти /Л. О. Порох//Рідна школа. — 2001. — № 7. — С. 10-13.

7. Олійник А. І. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні в контексті Болонських декларацій/А. І. Олійник //Вища освіта України, 2007. — № 1.— С. 42–49.

8. Кремень В. Г. Інноваційність і освіта/ В. Г. Кремень //Позакласний час. — 2009. — № 11-12. — С. 36-38.

СЕКЦІЯ 3

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОФІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Безкровна Вікторія Іванівна,
викладач математики, інформатики та
інформаційних технологій Професійно-
технічного училища № 6, м. Дніпро

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Проведено теоретичне дослідження педагогічних умов науково-дослідної роботи учнів з використанням проектної методики формування пізнавальної діяльності учнів. Доведено практичне значення методу для покращення комунікативних та розумових навичок учнів, продуктивності їх мислення, усвідомлення учнями проблеми та можливих шляхів її вирішення.

Ключові слова: метод, проект, учень, пізнання, діяльність, методика, принцип.

Сучасне життя не стоїть на місці. Більшість країн переходить до інформатизації усіх його сфер, тим самим надаючи більші можливості для розвитку індивідуальних навичок кожної людини. Але важливою проблемою постає швидкість засвоєння усіх знань та навичок, які суспільство може отримати, якщо знайде шлях до стабілізації розумового навантаження протягом навчального та пізнавального процесів [3, с.276].

Саме тому в сучасному навчальному процесі першу роль відіграє вміння учня використовувати інформацію для реалізації своїх завдань та цілей, проявляти активність. Це і є основним критерієм компетентного підходу. Впроваджуючи сучасні матеріали і технології в навчальну діяльність учнів, необхідно віддавати перевагу тим методам, які дозволяють повною мірою донести до учнів зміст виробничого процесу, активізувати їх пізнавальну діяльність, реалізувати проблемно-розвиваючий, творчий характер навчання.

Сучасна педагогіка визначила учня суб'єктом, рівноправним партнером процесу навчання. Нова педагогічна теорія спрямовує викладача на діалог з учнем. Отже, є всі підстави говорити про необхідність розширення меж діалогового поля, залучення учнів до діалогу з автором підручника, викладачем, однолітками. Загальна стратегія навчання визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку психолого-педагогічних та суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний компетентісно орієнтований підхід, який зумовлює практичну мету навчання [7, с.110].

Одним із принципів цього підходу є принцип інтерактивності, до якого, серед інших, належить і проектна технологія. Проектна діяльність «змушує»

учня по-новому подивитися на свої вміння, на характер взаємодії з навколишнім середовищем. З'являються нові проблеми, які потребують нестандартного вирішення, виявлення значних вольових та емоційних зусиль і досить високого рівня самореалізації. Як результат, наявні якісні зміни в психологічній структурі особистості, яка зумовлює оволодіння звичками спілкування. Це такі зміни, як уміння ставити адекватні, особистісно значущі та соціально важливі життєві перспективи, розвиток потреби і пошукової активності щодо реалізації цих перспектив [1, с.124].

Близько 2,5 тис років тому Конфуцій сказав: «Те, що я чую, я забуваю, те, що я бачу, я пам'ятаю, те, що я роблю, я розумію». І тільки зараз ці три прості твердження обґрунтовують необхідність змін у системі навчання. За результатами дослідження, проведеного Національним тренінговим центром у 90-х рр. видно, що найменших результатів можна досягти за умови пасивного навчання (лекції – 5%, читання – 10%), а найбільших – за умови інтерактивного (дискусійні групи – 75%, навчання інших і засвоєння отриманих знань відразу ж після засвоєння – 90%). Досягнення середнього рівня в процесі засвоєння відео-аудіо матеріалів – 20%, демонстрація – 30%.

Ці дані підтверджуються дослідженнями сучасних психологів. За їхніми оцінками, учень може, читаючи очима, запам'ятати 10% інформації, слухаючи – 26%, розглядаючи – 30%, обговорюючи – 70%, спільна діяльність, діяльність з обговоренням – 90%, навчання інших – 95%. Отже, набагато важливіше навчити, ніж просто розповісти [5, с.21].

Метод проектів – це структурно-організаційна робота в навчальному закладі, що моделює майбутню професіональну діяльність учня, який реалізує особистісно-орієнтовано підхід у навчанні. В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного і творчого мислення [1, с.47]. Метод – це дидактична категорія. Це сукупність прийомів, операцій оволодіння певною областю практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності. Це шлях пізнання, спосіб організації пізнання [2]. В основу методу проектів покладена ідея, що складає суть поняття «проект», його прагматична спрямованість на результат, який можна отримати при вирішенні тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності [3, с.69].

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують протягом певного часу, він завжди припускає вирішення якоїсь проблеми. Метод проектів як педагогічна технологія передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю. Сьогодні метод проектів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проектують у навчанні [7, с.245].

Метод проектів – це метод, в основі якого лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити. Проектна діяльність «змушує» учня по-новому подивитися на свої вміння, на характер взаємодії з навколишнім середовищем [2, 184]. З'являються нові проблеми, які потребують нестандартного вирішення. Результатом навчання повинні стати наявні якісні зміни в психологічній структурі особистості, яка спрямовує на оволодіння звичками спілкування. Це такі зміни, як вміння ставити адекватні, особистісні значущі та соціально важливі життєві перспективи, розвиток потреби і пошукової активності щодо реалізації цих перспектив [1;4].

Проте, незважаючи на наявність у сучасній науці значної кількості досліджень, присвячених проблемі проектної діяльності, особливостям її впливу на пізнавальну діяльність, вона залишається однією з найбільш дискусійних і невирішених.

Протягом навчального року в професійно-технічному училищі №6 м. Дніпра тривав педагогічний експеримент. Полягав він у реалізації методу проектів, що забезпечує умови підвищення ефективності пізнавальної діяльності учнів.

Експериментальну групу (ЕГ) становили учні за спеціальністю «електрогазозварник» загальною кількістю 35 осіб; контрольну групу (КГ) – учні кількістю 32 особи.

Вибір контрольної групи зумовлений тим, що вивчали учні однакові дисципліни, а викладання здійснювалось одними й тими самими викладачами, що дало можливість зменшити вплив інших факторів на розвиток пізнавальної діяльності та констатувати наявність приблизно однакових первинних умов навчання для учнів з контрольної та експериментальної груп.

У межах спецкурсу було запропоновано проект з енергозберігаючих технологій «Сонце у моєму домі». Особливість цього проекту полягала в його екологічній спрямованості. Головна мета проекту – створення продукту (сонячного колектора) своїми руками.

На першому етапі проводився підбір діагностичних методів. На початку (діагностико-концептуальний етап) відбулося визначення критеріїв, які давали б можливість виявити рівень сформованості пізнавальної діяльності учнів на етапі констатувальної діагностики, прослідкувати її динаміку в ході формувального експерименту і здійснити порівняльний аналіз. Такими критеріями були – готовність учня до пізнавальної діяльності, пізнавальна самостійність та пізнавальна активність учнів.

При роботі над проектом експериментальна група була поділена на підгрупи. Робота з учнями передбачала чотири моделі: лінійну (з кожною підгрупою по черзі), мозаїчну (включення у навчально-пошукову діяльність певної підгрупи залежно від рівня складності навчальної задачі), активно рольову (надання учням з високим рівнем індивідуального досвіду виконання науково-дослідної роботи, функції наукового керівника з метою залучення решти учнів до роботи) й комплексну (поєднання всіх запропонованих варіантів). Така організація роботи на навчальних заняттях, при підготовці до

семінарських, практичних занять, виконанні науково-дослідних робіт забезпечувала включення кожного учня у пізнавальну діяльність.

Інтегрованим показником пізнавальної діяльності були засвоєні знання та сформовані вміння і навички. Різниця між загальним коефіцієнтом пізнавальної діяльності до формульованого експерименту та після нього в експериментальній групі становила 0,46, що свідчить про наявність статистично значущої позитивної динаміки розвитку пізнавальної діяльності під впливом запровадженого у процес підготовки методу проектів.

В училищі успішно пройшли апробацію ще два проекти. Один з них пов'язаний з робототехнікою: «Робот-дослідник», другий – «Сонячний USB».

Зі сказаного можна зробити наступні висновки:

1. Розкриття проблеми активізації пізнавальної діяльності, різноманітність підходів свідчить про очевидне прагнення науковців глибоко вивчити й обґрунтувати цей педагогічний феномен. Всі запропоновані точки зору на сутність активізації пізнавальної діяльності слід розглядати як ті, що взаємодоповнюють, а не взаємовиключають одна одну. Метод проектів суттєво сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Близько 60% учасників експерименту розробили власний навчальний проект, використовуючи інформаційні технології. Методом проектів учні послуговуються під час практичних занять та частково переносять на планування власного майбутнього як у професійній, так і в особистій сфері.

2. Результати проведеного педагогічного експерименту підтвердили ефективність використання методу проектів для активізації пізнавальної діяльності учнів і довели, що створення таких умов підвищить рівень пізнавальної активності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байкова Л. А. Педагогическое мастерство и педагогические технологии: уч. пос. / Л. А. Байкова, Л. К. Гребенкина. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 256 с.

2. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем: проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем / В. П. Беспалько. – Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1977. – 304 с.

3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник / Н. П. Волкова – К.: Академія, 2003. – 576 с.

4. Голуб Г. В. Метод проектов как технология формирования ключевых компетентностей учащихся / Г. В. Голуб, О. В. Чуракова. – Самара: Профи, 2003. – 236 с.

5. Козаков В. А. Самостійна робота студентів як дидактична проблема / В. А. Козаков. – К.: НМК ВО, 1990. – 48 с.

6. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення: навч. посіб. / В. С. Лозниця. – К.: ЕксОб, 1999. – 303 с.

7. Матюшкин А. М. Мышление, обучение, творчество / А. М. Матюшкин. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МО ДЭК», 2003. – 720 с.

Бельченко Василь Петрович,
викладач-методист Київського
професійно-педагогічного коледжу ім.
А.Макаренка, м.Київ

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У сучасній освіті існує певний парадокс: невідповідність між стратегічною метою освіти /а саме – всебічний розвиток особистості студента/, закладеною в нормативних документах, і реальною діяльністю професійно-технічних навчальних закладів /надання студентам певної суми знань, вироблення вмінь, набуття навичок, контроль та оцінювання цих знань і вмінь.

Розв'язати цей парадокс покликані сучасні освітні технології, виникнення й розвиток яких зумовлені ступенем розвитку суспільства й науки. Так, розвиток кібернетики й обчислювальної техніки зумовив розвиток програмованого навчання; дослідження закономірностей розвитку та механізмів людського мислення – проблемного навчання; діяльнісний підхід у навчанні став результатом досліджень психологів і філософів тощо.

Навчальні заклади зіткнулися з таким протиріччям: вимоги до якості масової підготовки студентів зростають, а навчання залишається усередненим. За таких умов активний пошук інструментів побудови ефективного навчального процесу для масового навчання, які б гарантовано забезпечували успіх у руках звичайного педагога, є актуальною проблемою часу. Як знайти підходи, такі дидактичні засоби, які б могли перетворити навчання на свого роду технологічний процес із гарантованим результатом /кінцевим результатом?

У наш час у педагогічний лексикон міцно ввійшли терміни «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання»; всі ці поняття є структура й складова навчально-виховного процесу.

Технологія – грецьке слово за походженням – /мистецтво, ремесло, наука, поняття, вчення, а у загальному тлумачення – це форма реалізації людського інтелекту, сфокусованого на розв'язанні суттєвих проблем буття. Тобто технологія – це способи діяльності й те, як особистість задіяна в цій діяльності.

Можна виділити кілька варіантів визначення *технології*:

- сукупність засобів, що використовуються для отримання предметів, необхідних для існування людини;
- технічний метод досягнення практичної мети;
- сукупність методів та засобів організації людської діяльності для досягнення певної мети;
- засоби, що використовуються для моделювання поведінки людини.

Усі сучасні технології в освіті покликані зробити навчальний процес повністю керованим, тому доцільно виділити загальні правила й принципи технології навчання:

1. Принцип педагогічної діяльності, що сформував ще

А.С.

Макаренко: жодна дія педагога не повинна бути остороною від запланованих цілей.

2. Взаємозв'язок викладання й навчання. Головне завдання викладача – це перетворення діяльності студента на його самостійну діяльність.

3. Необхідним елементом технології навчання є тематичне планування /яке включає стислу характеристику кінцевих результатів/

4. Організація контролю на кожному етапі навчальної діяльності студентів.

5. Стимулювання творчої діяльності студентів, орієнтація на студента не тільки знаючого, а й уміючого.

6. Різноманітність форм і методів навчання, недопущення універсалізації певних засобів і форм [1.с.240].

У чому ж суть педагогічної технології в цілому?

По-перше, педагогічна технологія передбачає попереднє проектування навчально-виховного процесу, послідовну реалізацію проекту в групі.

По-друге, педагогічна технологія пропонує проект навчально-виховного процесу, який вивчає структуру й зміст діяльності студентів.

По-третє, істотна риса педагогічної технології – процес цілепокладання /діагностика цілепокладання, об'єктивний контроль якості засвоєння вивченого матеріалу студентом/.

У цілому за декілька визначень понять «технологія навчання», «педагогічна технологія» їх функціонування можна описати такими важливими принципами:

- викликати в студентів стійку мотивацію до навчання;
- навчати діалогічно, тобто в співпраці зі студентами;
- навчати діагностично (постійне спостереження за навчанням, керування, регулювання, інструктування, стимулювання, облік успішності);
- варіантність структури навчання;
- навчати у відповідному темпі, використовувати оптимальні засоби й способи;
- навчати й допомагати студентам на рівні їх фактичних здібностей, а не на рівні зовнішніх характеристик відповідей студентів при виконанні навчальних задач;
- здатність студентів до рефлексії та оцінювання свого прогресу;
- забезпечення студентів такими наборами завдань для самостійної роботи, що допомагають уникнути «ригідності» дій, мислення;
- стимулювання ініціативи й творчості студентів;
- створення таких умов у групі, що сприятимуть формуванню соціально інтегрованої особистості студентів.

Інноваційна освітня технологія – сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання та управління, об'єднаних єдиною метою: добір операційних дій педагога зі студентами, у результаті яких суттєво покращується мотивація студентів до навчального процесу.

Протягом десятиліть тлумачення терміну «педагогічна технологія» зазнало істотних змін, відбулася його трансформація від «технології в освіті» до «технології освіти». Таким чином, найбільш доречно класифікувати

педагогічні технології за інструментально-значущими та різноманітними системними ознаками:

За рівнем застосування – загальнопедагогічні; предметні; локальні та модульні.

За провідним профілем психічного розвитку – біогенні (провідна роль належить біологічним чинникам); соціогенні (переважають соціальні чинники).

За концепцією засвоєння – асоціативно-рефлекторні (в основі теорія формування понять); розвивальні (теорія розвитку здібностей); біхевіористичні (ґрунтуються на теорії поведінки й навчання); сугестивні (засновані на навіюванні), нейролінгвістичні (засновані на нейролінгвістичному програмуванні), гештальттехнології (засновані на психотерапевтичному впливі).

За ставленням до студента – авторитарні (чітка й надмірна регламентація), дидактоцентристські (зосереджені на навчанні), особистісно-орієнтовані (технології співпраці, гуманно особистісні, технології вільного виховання).

За типом організації та управління пізнавальною діяльністю – ігрові й тренінгові технології (відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій, способів розв'язання типових завдань), інтеграційні (інтеграція різнопредметних знань), комп'ютерних (реалізуються на основі взаємодії «викладач – комп'ютер – учень», за допомогою інформаційних, тренінгових, розвивальних, контролюючих та інших програм), діалогові технології (пов'язані зі створенням комунікативного середовища).

За організаційними формами – класно-урочні /клубні/, академічні /альтернативні/, індивідуальні, групові [1.с.244].

До цієї класифікації додамо інтерактивне навчання як певний різновид активного, який має свої закономірності та особливості.

1. Пасивна модель навчання

Студент виступає в ролі «об'єкта» навчання, повинен засвоїти й відтворити матеріал, переданий йому вчителем, текстом підручника тощо – джерелом правильних знань. До відповідних методів навчання належать методи, за яких студенти лише слухають і дивляться (лекція-монолог, читання, пояснення, демонстрація й відтворювальне опитування студентів). Студенти, як правило, не спілкуються між собою і не виконують якихось творчих завдань.

2. Активна модель навчання

Такий тип навчання передбачає застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність студентів. Учень виступає «суб'єктом» навчання, виконує творчі завдання, вступає в діалог з учителем. Основні методи: самостійна робота, проблемні та творчі завдання (часто домашні), запитання від студента до вчителя і навпаки, що розвивають творче мислення.

3. Інтерактивна модель навчання

Суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання,

розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером колективу.

Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання студенти вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення.

Навчання – ключ до успіху в майбутньому. Унаслідок великих соціальних, політичних та технологічних змін, що відбувалися за останні роки, світ переживає не найкращі часи. Ми живемо не в традиційному статичному суспільстві, настала пора вносити зміни і в процес навчання, переводячи його в режим інтерактивного простору.

З огляду на це легко зрозуміти, чому в пресі дедалі частіше поряд з терміном «активний» вживається термін «інтерактивний». Педагоги переважно використовують словосполучення «активне навчання», що означає удосконалення методів і організаційних форм навчально-пізнавальної діяльності студента в усіх ланках навчального процесу.

Виходячи з цього, активне навчання – це навчання, яке заохочує реципієнтів робити щось і думати про те, що вони роблять. Кажучи про інтерактивний підхід у методичній підготовці, викладачі наголошують на тому, що до активної діяльності залучаються і слухач, і педагог.

Багато інтерактивних технологій, що застосовуються на сучасних уроках, сприймаються швидше як гра, аніж серйозне, перспективне навчання. Серед таких можна виділити рольову гру, дискусію, дебати, обговорення в групах, парну роботу, аналіз випадку. Тому вчитель, готуючись до введення у свою традиційну роботу елементів інтерактивного навчання, має впевнитися, що інтерактивність допоможе оптимально забезпечити досягнення прогнозованих результатів, і за потреби бути готовим довести батькам, адміністрації і навіть студентам цю переконаність.

Використання технологій інтерактивного навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної розумової діяльності. Однією з багатьох пріоритетних цілей, які вона реалізує, є створення комфортних умов навчання. Кожен педагог має пам'ятати, що те, як він навчає, так само важливо, як і чого він навчає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрєєва В. М. Настільна книга педагога: посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / В. М. Андрєєва, В. В. Григораш. – Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 352с.

2. Кравченко Г. Ю. Інноваційний процес у сучасній школі. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. пр. /Харків. Держ. пед. ін-т ім. Г. С. Сковороди. за заг.ред. В. І. Євкокімова, О. М. Микитюка. – Харків.

2002. – Вип.17. – 18 – 21 с.

3. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах: монографія/ Т. І. Левченко. – Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2002. – 512 с.

4. Павлова Л. Д. Методологічні підходи до проблеми інтерактивної педагогічної взаємодії Л. Д. Павлова// Управління школою. – 2006. — №13.

5. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К., 2002. – 135 с.

6. Пехота О. М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.

Бірюкова Тетяна Вікторівна,
кандидат технічних наук,
асистент кафедри біологічної
фізики та медичної інформатики,
Вищий державний навчальний
заклад України
«Буковинський державний
медичний університет», м. Чернівці

Павленко Тетяна Володимирівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри вищої математики,
Донбаський державний технічний
університет, м. Лисичанськ,
Луганська область

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. Проведено аналіз сучасних інноваційних технологій в освіті, розглянута методика проведення лабораторних робіт комбінованого типу, що дозволяє підвищити рівень засвоєння матеріалу, інтерес студентів до предмету, розвинути їх творчі здібності, а отже вивести на новий рівень професійну підготовку майбутніх фахівців.

Ключові слова: інноваційні технології, студент, методика, якість, фахівець, лабораторна робота.

Інтенсифікація навчання характеризується з одного боку збільшенням обсягу навчального матеріалу та зменшенням часу засвоєння, з іншого боку. Для вирішення питання збалансованості між кількістю годин на викладання матеріалу та його засвоєнням з метою підвищення якості навчання необхідні ефективні методи навчання, засоби контролю засвоєння знань. Поширення комп'ютерної техніки та її вдосконалення надає нові можливості використання

комп'ютерних технологій при вивченні дисциплін, змінює спосіб їх застосування в навчальному процесі.

На сьогоднішній день існують різні підходи впровадження інновацій в сучасній освіті. Теоретичний аналіз джерел показує, що серед різноманіття наукових положень загальним є те, що основний напрям педагогічної інноватики – це підготовка студентів до адекватного сприйняття оточуючого світу та життя в ньому.

В педагогіку саме поняття «технологія» прийшло з промисловості. В промисловому виробництві слово «технологія» означає процес виготовлення продукції найбільш ефективним і економічним способом. Термін «педагогічна технологія» пройшов еволюцію від застосування в навчальному процесі аудіовізуальних засобів до створення та використання комп'ютерних та інформаційних технологій навчання. Педагогічна технологія, використовуючи постійний зворотний зв'язок, повинна гарантувати досягнення чітко поставлених цілей. Тому вихідна умова педагогічної технології – технологія постановки цілей.

При створенні власної педагогічної моделі необхідно враховувати вітчизняний та зарубіжний досвід, сучасні особливості системи освіти і науки, нові на теперішній час філософські концепції, відповідність її наступним критеріям:

- опора на певну наукову концепцію;
- логічний взаємозв'язок всіх частин процесу;
- проектування навчального процесу згідно з поставленими цілями, його діагностика на всіх етапах, відповідна корекція навчального процесу;
- гарантованість досягнення певного стандарту, ефективність результатів;
- практичні аспекти інноваційної педагогічної технології.

Найбільш поширеною на сьогоднішній день педагогічною технологією є інтерактивне навчання, до методів якого можна віднести і роботу з навчальними комп'ютерними програмами, і дистанційні технології, і створення презентацій за допомогою програми Power Point, і використання інтернет-ресурсів, і новітні тестові технології (створення банку діагностичних матеріалів з відповідного курсу, що вивчається студентами). Використання інформаційних технологій на всіх етапах навчання – не просто вимога часу, а й ефективний інструмент, спрямований на полегшення засвоєння навчального матеріалу, на надання йому наочності, створення зацікавленості, індивідуальності у сприйнятті.

Для кращого розуміння і засвоєння матеріалу з фізики велику роль відіграє принцип наочності, який реалізується нами наступним чином:

- демонстрація навчальних фільмів;
- моделювання фізичних процесів з використанням комп'ютерних технологій;
- проведення традиційних і віртуальних лабораторних робіт.

При використанні моделей, в яких студенти можуть для виконання завдання вводити параметри для здійснення експерименту, змінювати їх, спостерігати за ходом експерименту та побудовою графічних залежностей від часу величин, які

описують фізичний експеримент. Існують різні електронні версії фізичного практикуму [4,5,8,10,11,12]. Нами використовуються наступні системи:

– Фізикон. Віртуальний практикум з фізики складається з методичної допомоги [12] і мережевої версії освітньої програми «Відкрита Фізика 1.1». Віртуальний практикум може використовуватися для проведення лабораторних робіт протягом чотирьох навчальних семестрів, починаючи з «Механіки» та закінчуючи «Квантовою оптикою».

– Фізлаб. Програмний пакет PhysLab призначений для виконання циклу з восьми комп'ютерних лабораторних робіт з фізики в системі дистанційної освіти.

– LabView. Програми, що входять до комплексу, виконані в середовищі графічного програмування Lab VIEW [10,11], яка є універсальною системою програмування, орієнтованою на вирішення завдань управління інструментальними засобами вимірювання, збирання, обробки і представлення експериментальних даних.

Програми передбачають наявність всіх вимірювальних приладів, що входять у реальну експериментальну установку. Графіки, необхідні при обробці результатів експерименту, виводяться на екран монітора. Лабораторні роботи можуть бути використані й для попередньої підготовки студентів.

Таким чином, позитивні моменти при використанні ІТ-технологій :

- підвищена мотивованість навчання;
- застосування індивідуального підходу;
- розвиток самостійності студентів;
- сприйняття інформації, яка має безпосереднє відношення до професійного спрямування;
- підвищення інтересу до навчання;
- актуальність навчального матеріалу.

Підтвердження зазначеному – аналіз результатів проведених досліджень, який вказує на відсоток підвищених оцінок студентів у групах при проведенні лабораторних робіт традиційними методами – 60,56%, тоді як цей критерій в групах поєднання традиційних і комп'ютерних методів дорівнює 71,89%. До цього необхідно ще звернути увагу на те, що різні методи оцінювання знань підтверджують краще засвоєння матеріалу студентами, підвищення ефективності занять, розвиток нестандартного мислення при розв'язанні поставлених задач.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кайнова Э. Б. Информационно-педагогические технологии – системный поход / Э. Б. Кайнова. – Рыбинск, 2003. – 95с.
2. Теплицький І. О. Необмежені можливості та можливі обмеження застосувань комп'ютера у фізичному лабораторному експерименті/ І. О. Теплицький, Семеріков// Фізика та астрономія в школі. – 2004. — №2. – С.47-49.
3. Швець В. Д. Застосування пакета EXCEL для обробки даних лабораторних робіт з фізики /В. Д. Швець// Фізика та астрономія в школі. – 2003. — №6. – С.50-53.

4. Физический эксперимент – способ развития творческого мышления.// Физика в школе: научно-методический журнал.№1. — М: ООО Издательство «Школа-Пресс», 2006. – С. 14-20.

5. Петрова М. А. Лабораторный практикум по физике на базе средств новых информационных технологий/М. А. Петрова // Материалы V Международной научной конференции «Физическое образование: проблемы и перспективы развития». Часть 2. – М., 2006. – С. 125-128.

6. Петрова М. А. Беспроводные технологии учебного физического эксперимента. Физика в системе современного образования /М. А. Петрова// Материалы IX Международной конференции (2007). Том 1. – СПб.: Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. — С. 295-297.

7. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике. Обучение на основе исследования, игр, дискуссии, анализ зарубежного опыта /М. В. Кларин. — Педагогический центр « Эксперимент». — Рига, 1995. – 176 с.

8. Петровский А. В. Психолого-педагогические основы использования ЭВМ в вузовском обучении/ А. В. Петровский, Н. Н. Нечаев. — М.: Высшая школа, 1987. — 168с.

9. Кустов А. И. Формирование системы непрерывного образования в процессе изучения физики с использованием комплексного подхода/ А. И. Кустов, И. А. Мигель // Актуальные проблемы ВУЗов ВВС: Межвуз. сб. — М: МО РФ, 2003. — вып.18. — С. 55 - 58.

10. Кустов А. И. Повышение эффективности учебного процесса при изучении физики и ее разделов с использованием информационных технологий / А. И. Кустов, И. А. Мигель, Д. В. Сергуткин // Сб. трудов XXIV МНТК «Проблемы обеспечения эффективности и устойчивости функционирования сложных технических систем», Серпухов, 2005. — С. 36 -40.

11. Бутиков Е. И. Компьютерные модели в физике/ Е. И. Бутиков. — СПб.: Изд-во СПб ун-та, 1996.

12. Козел С. М. Физика в картинках / С. М. Козел. — М.: Физикон,1994. — 150 с. — (учебный компьютерный курс для средней школы)

*Броннікова Валентина Борисівна,
викладач Київського професійно-
педагогічного коледжу ім. А.Макаренка,
м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему організації самостійної роботи учнів професійно-технічних навчальних закладів як однієї з важливих форм організації навчального процесу. Описано Методичні рекомендації «Організація самостійної роботи учнів» для підготовки та

підвищення кваліфікації педагогів професійної школи, які допоможуть майбутньому педагогу професійної школи ознайомитись з ефективними методами організації самостійної роботи учнів.

Ключові слова: професійно-технічний навчальний заклад, професійна освіта, педагог професійної школи, самостійна робота учнів ПТНЗ, організація самостійної роботи учнів ПТНЗ, методичні рекомендації.

Проблема самостійної роботи учнів була актуальною в різні періоди розвитку професійної освіти. Сучасні нормативні документи Міністерства освіти і науки України визнають її основним видом навчально-пізнавальної діяльності. Новою парадигмою освіти визначається якісно новий етап удосконалення самостійної роботи учнів у ПТНЗ.

У цьому плані варто визнати, що самостійна робота є не просто важливою формою освітнього процесу, вона має стати його основою [4].

Ми розглядаємо самостійну роботу учнів як особливу форму навчальної діяльності, один з головних методів оволодіння знаннями та навичками, який формує в учнів самостійність, вимагає самоосвіти, підвищує активність та інтерес до навчання.

Самостійна робота учнів ПТНЗ відіграє особливу роль у професійній підготовці фахівців, будучи формою організації самостійної роботи учнів та розвитку їх пізнавальної активності. Головна мета самостійної роботи учнів ПТНЗ – навчити індивідуально здобувати, оновлювати, поповнювати знання, плідно використовувати їх під час навчання та в подальшій діяльності.

Сучасним учням ПТНЗ важко зорієнтуватися, правильно оцінити ряд подій, диференціювати інформацію, необхідну для вивчення, зрозуміти вимоги до виконання конкретних завдань. У зв'язку з цим виникає необхідність вирішення проблеми формування в процесі навчання активної, самостійної, творчої діяльності учнів. Але безсистемність самостійної роботи, нечітка організація часто бувають причиною нерозуміння учнів щодо її виконання.

Педагог професійної школи повинен усвідомлювати, що для ефективної організації самостійної роботи учнів необхідно забезпечити її посиленість, доступність і різноманітність, враховуючи при цьому вікові та індивідуальні особливості учнів, дотримуючись дидактичних вимог. У контексті нашого дослідження ми з'ясували, що випускник вищого навчального закладу – майбутній педагог професійної школи – не завжди готовий до організації самостійної роботи учнів.

Отже, необхідність розробки Методичних рекомендацій «Організація самостійної роботи учнів» обумовлена все вищими вимогами до рівня професійної готовності педагогів професійної школи; загальнокультурної і спеціальної підготовки випускників ПТНЗ з міцно сформованими потребами у постійній професійній самоосвіті та саморозвитку.

Запропоновані нами Методичні рекомендації розроблено для викладачів професійно-педагогічних коледжів та індустріально-педагогічних технікумів України, а також для студентів, що навчаються за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізацією)» галузі знань 01 «Освіта» освітнього

ступеня «бакалавр», освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст».

Перш за все, визначимо завдання та форми самостійної роботи учнів ПТНЗ.

Незважаючи на те, що навчальними планами та програмами для учнів ПТНЗ не передбачено окремі години на самостійну роботу, вона є невід'ємною складовою навчально-виховного процесу у закладах професійно-технічної освіти. Завданням самостійної роботи учнів є: систематизація і закріплення отриманих теоретичних знань і практичних умінь; формування умінь використовувати довідкову і спеціальну літературу; розвиток пізнавальних здібностей, дослідницьких умінь і активності; розвиток творчої ініціативи, відповідальності й організованості; формування самостійності мислення, здібностей до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

За формами організації самостійну роботу можна розділити на фронтальну, групову й індивідуальну, а за місцем у навчальному процесі – на аудиторну й позааудиторну [3].

Основне завдання педагога під час організації аудиторної самостійної роботи – не стільки передати інформацію, скільки залучити учнів до активного відкриття невідомого для себе знання. Аудиторна самостійна робота реалізовується у навчальний час у таких формах:

– навчальна: слухання лекцій; створення та аналіз проблемних і пошукових ситуацій; опрацювання матеріалу за навчальною літературою; виконання вправ, лабораторно-практичних робіт, індивідуальних і групових завдань; складання питань для самоконтролю; розв'язування задач;

– контролююча: розв'язування експериментальних задач; тестові завдання; аналіз доповідей; перевірка відповідей; тематичні залікові роботи; участь у семінарських заняттях; відпрацювання тем лекцій та семінарських занять; захист рефератів і курсових робіт.

Позааудиторна самостійна робота реалізовується у таких формах: виконання завдань домашньої роботи; домашні лабораторні досліди та спостереження; опрацювання конспекту лекцій; конспектування навчального матеріалу, складання тез; пошук наукової літератури та її опрацювання; проектна робота; співбесіди на індивідуальних заняттях; підготовка рефератів; анотування книг, статей; підготовка доповідей; підготовка до заліків, іспитів; підготовка курсових та дипломних робіт; робота в Інтернеті.

Зміст роботи, форма її виконання повинні викликати інтерес в учнів, бажання виконати роботу до кінця. Самостійна робота покликана сприяти виробленню в учнів навичок та звичок до праці.

За рівнем обов'язковості виокремлюють: обов'язкову (виконання домашніх завдань, підготовка до лекцій, практичних робіт та різновиди завдань, які виконуються під час навчальної, виробничої практики; підготовка і захист дипломних та курсових робіт); бажану (участь у гуртках, конференціях, підготовка доповідей тощо); добровільну (участь у конкурсах, олімпіадах, вікторинах, виготовлення наочності тощо).

Самостійна робота має надзвичайно важливе значення для формування й удосконалення знань, мислення й переконань учнів. Тому цей метод є

внутрішньою основою будь-якого іншого методу навчання і необхідною передумовою дидактичного зв'язку різних методів навчання між собою. Як уже зазначалось, ефективною самостійна робота учнів може бути лише за умов її кваліфікованої організації та реалізації в освітньому процесі як цілісної системи, що охоплює всі етапи навчання у ПТНЗ.

Організація самостійної роботи – це впорядкування та взаємодія її структурних компонентів за певними критеріями, правилами, принципами з метою найкращої реалізації мети професійної освіти [2].

В організації самостійної роботи учнів ПТНЗ можна виділити такі особливості: самостійна робота на будь-якому рівні повинна мати конкретну мету; в організації самостійної роботи повинна бути системність; завдання потрібно добирати, враховуючи класифікацію за змістом, кількістю, формою; завдання повинні відповідати навчальним можливостям та особливостям учнів, бути різноманітними; слід застосовувати індивідуальний підхід у доборі завдань з дотриманням дидактичних вимог; самостійна робота повинна базуватись на педагогічних принципах доступності; ступінь складності самостійної роботи задовольняє принцип поступового переходу від одного рівня самостійності до іншого; самостійна робота повинна мати відповідний комплекс нових умінь, знань і навичок; самостійна робота повинна мати відповідну структуру, включаючи організацію планування і самоконтролю.

Важлива роль у організації самостійної роботи належить педагогу, який планує й спрямовує, координує й контролює самостійну діяльність учнів, створює умови для їх навчальної діяльності, активізує цю діяльність, удосконалює інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи. Учні значно вище оцінюють не стільки саму майстерність викладача, скільки його слухні поради щодо організації самостійної роботи [1].

Плануючи й організовуючи самостійну роботу учнів, педагог професійної школи має враховувати такі моменти:

- велика кількість інформації, отримана під час планових занять, забувається зразу ж після цих занять, тому необхідне повторення;
- дуже часті повторення за короткий час, навпаки, гальмують процес запам'ятовування; кількість і частота повторень мають залежати від обсягу матеріалу, що вивчається, і його новизни;
- учні завжди краще запам'ятовують систематизований, корисний для практичної діяльності матеріал;
- будь-який матеріал краще пригадується через певний час;
- обов'язковою повинна бути зміна виду діяльності учнів, тобто потрібно вміло чергувати їх розумову і фізичну працю та відпочинок;
- заохочення учнів за успіхи в самостійній роботі сприяють формуванню в них мотивації до цієї роботи тощо.

Будь-яка самостійна робота повинна починатись з усвідомлення учнем мети та способів дії. Від цього значною мірою залежить ефективність всієї роботи. Початковим етапом викладацької діяльності є намагання зацікавити учнів власною дисципліною. Співучасть педагога в пізнавальній діяльності учнів, спільне планування самостійної роботи з урахуванням найменших її

нюансів неодмінно сприятимуть підвищенню якості навчання.

Одним з перших кроків на шляху результативної організації самостійної роботи учнів є її чітке планування. План самостійної роботи повинен містити: перелік видів і форм самостійної роботи, кількість та обсяг завдань, строки їх виконання, кількість і час проведення відповідних контрольних заходів.

Ще однією важливою складовою процесу організації самостійної роботи є фактор стійкої мотивації, коли педагог переконливо обґрунтовує і практично підтверджує необхідність і корисність самостійної роботи, створюючи в учнів психологічне підґрунтя для плідної, активної діяльності. Найсильнішою мотивацією слід вважати: підготовку до подальшої професійної кар'єри; практичну корисність самостійної роботи, що виконується; участь учнів у творчій діяльності, в навчальних олімпіадах і конкурсах, конференціях; прагнення зайняти лідерську позицію в групі, на курсі, в навчальному закладі; заохочування кращих учнів додатковими балами; використання рейтингової системи, нестандартних форм підсумкового контролю тощо.

Найбільш високий рівень самостійності – це прагнення до самостійної постановки проблем і їх вирішення. Пізніше починають мати значення такі мотиви як: працювати самостійно, діставати самостійну оцінку, порівнювати свою роботу з роботою інших. Професійна самостійність має свої специфічні особливості – в її складній системі основними компонентами є професійні уміння і навички, мотивація діяльності учнів.

Крім того, педагог професійної школи зобов'язаний створити методичне забезпечення самостійної роботи учнів: конспекти лекцій; навчальні посібники, методичні рекомендації до організації та проведення семінарських занять, колоквиумів, організації самостійної роботи по дисциплінах; банки завдань для самостійного виконання; завдання для самоконтролю; різноманітні відео- й аудіопрोगрами, посібники та довідкові матеріали на електронних носіях.

Педагог повинен керувати самостійною роботою учнів, контролювати її на всіх етапах. Контроль і оцінювання результатів можуть здійснюватись як на навчальних та практичних заняттях, так і в позаурочний час, на індивідуальних та групових консультаціях; в письмовій, усній або змішаній формах. Основними формами контролю за виконанням самостійної роботи учнів є: усне опитування на заняттях; контрольні роботи; тестування; співбесіди на індивідуальних заняттях; аналіз доповідей; участь у семінарах; самостійне виконання навчально-виробничих завдань; виконання лабораторно-практичних робіт; захист рефератів, курсових та дипломних робіт; заліки, іспит тощо.

Контроль за виконанням самостійної роботи повинен відповідати загальним вимогам, має бути: нормованим, знеособленим, регламентованим, індивідуальним. Під час розробки шкали оцінювання результатів самостійної роботи учнів потрібно окремо оцінювати кожне завдання, враховуючи рівень його складності, додавати бали за логічність мислення, аргументацію, аналіз наукових джерел, висловлення власної точки зору, вміння робити висновки. При цьому учні обов'язково мають бути ознайомлені з головними критеріями оцінювання їх знань, що стимулюватиме їх до підвищення результатів власної роботи.

Отже, можемо зробити висновки, що самостійна робота учнів ПТНЗ має велике навчальне й виховне значення. Вона може дати бажані результати лише тоді, коли педагог застосовує її у певній системі та послідовності; правильно організовує її, керує нею; працює в тісному контакті з учнями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник / А. М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Гулецька Я. Г. Організація самостійної роботи магістрів з використанням інформаційних технологій при вивченні іноземної мови / Я. Г. Гулецька // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2009. – Вип. 3. – С. 75–80.
3. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація: навч. пос. / О. Г. Мороз, В. О. Сластьонін, Н. І. Філіпенко. – К., 1997. – 168с.
4. Стадник Г. В. Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу: матер. Всеукр. наук.-метод. конф. / Г. В. Стадник. – Х.: ХНАМГ, 2004. – 243 с.

Будика Світлана Василівна,
викладач Криворізького професійного
будівельного ліцею, м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ СПЕЦТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОГАЗОЗВАРНИКІВ – ОРІЄНТАЦІЯ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО НА РИНКУ ПРАЦІ РОБІТНИКА

Сучасний ринок праці вимагає від професійно-технічних навчальних закладів кваліфікованих, професійно мобільних, конкурентоспроможних робітників, які володіють психологією і методами фахівця, зорієнтованого на міжнародні стандарти.

Основа професійної підготовки майбутнього фахівця закладається на уроках спецтехнології в тісній співпраці викладача й учнів і спрямована на формування професійних знань та розвинення професійного світогляду.

Основним завданням викладача є створення умов для формування творчої компетентної особистості, яка буде здатна реалізувати свій потенціал у суспільстві. Тому актуальним є перехід до особистісно орієнтованого навчання й виховання, упровадження нових, більш ефективних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання.

Інноваційна діяльність у галузі освіти регламентована відповідними нормативними документами: Законом України «Про інноваційну діяльність», Положенням «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України».

Модернізація системи освіти пов'язується насамперед із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні

моделі навчально-виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.

Інноваційна педагогічна діяльність розглядається науковцями в різних аспектах, а саме:

- як розроблення, освоєння й використання нововведень (Л. Даниленко, Т. Демиденко, І. Гавриш);
- як відмова від штампів, вихід за межі нормативної діяльності (В. Сластьонін, Л. Подимова);
- як здатність до генерації ідей, їх втілення, аналізу (Л. Ващенко, В. Загвязинський);
- як вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, введення нового в педагогічну практику (Т. Демиденко, Н. Клокар, О. Козлова);
- як експериментальна пошукова діяльність педагогічних працівників з метою розроблення, експерименту, апробації, впровадження й застосування педагогічних інновацій [1, с. 52].

Більшість дослідників проблем педагогічної інноватики намагаються співвіднести поняття «нового» у педагогіці з такими характеристиками, як «корисне», «прогресивне», «позитивне», «сучасне», «передове».

Інноваційна педагогічна діяльність – це заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, орієнтована на зміну й розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Навчальний процес, орієнтований на використання інтерактивних методів навчання, організовується з урахуванням включеності в процес пізнання всіх учнів групи та викладача. Спільна діяльність означає, що кожен вносить свій особливий індивідуальний внесок, у ході роботи йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Інтерактивні методи засновані на принципах взаємодії, активності учнів, обов'язковому зворотному зв'язку.

Для вирішення виховних та навчальних завдань викладачем використовуються наступні інтерактивні форми: лекції (проблемна лекція, лекція із запланованими помилками, лекція вдвох, лекція прес-конференція); дискусії; ділові, рольові, організаційно-діяльні ігри; тренінги; кейс-технології; метод проектів; технологія модульного навчання та актуальне для сучасних інтернет-активних учнів дистанційне навчання.

У процесі сучасного викладання спецтехнології електрогазозварників приходить розуміння актуальності формування нового досвіду та його практичного впровадження через інтерактивне навчання, яке надає можливість створити середовище освітнього спілкування, що характеризується відкритістю, взаємодією учасників, рівністю їх аргументів, накопиченням спільного знання, можливістю взаємної оцінки і контролю.

Вивчення інтернет-орієнтованих експертних навчальних систем показує, що для них характерною є орієнтація педагогічної стратегії на подання правильних знань шляхом чіткої ієрархічної побудови логічних інформаційних зв'язків.

Дистанційне навчання – це універсальна форма навчання, яка базується на використанні широкого спектру традиційних, нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, технічних засобів, які створюють умови вільного доступу до освітніх дисциплін, які відповідають освітнім стандартам.

Актуальність дистанційного навчання полягає в тому, що результати суспільного прогресу, раніше зосереджені в сфері технологій, сьогодні концентруються в інформаційній сфері.

Якісне засвоєння матеріалу при застосуванні дистанційних технологій навчання можливе при взаємодії викладача з учнем на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання – технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації і супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, зокрема Інтернету.

Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання – система засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання і розвитку особистості.

В Криворізькому професійному будівельному ліцеї створені відповідні умови для впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес на базі очно-дистанційної форми (ОДФ). Викладачі пройшли курси дистанційного навчання і створили свої блоги, на яких і розмістили весь комплексно-методичний супровід ОДФ навчання.

В основу організації ОДФ навчально-виробничого процесу покладено цілеспрямовану та контрольовану роботу між викладачем – тьютором ліцею і учнем, його інтенсивну самостійну роботу.

Створення комплексно-методичного супроводу зі спецтехнології електрогазоварників відбувалося за схемою:

Схема впровадження комплексно-методичного супроводу зі спецтехнології електрогазоварників

Рис. 1. Дана модель демонструє можливість реалізації в рамках дистанційного навчання модульної системи.

Модульна система навчання – це система, де для будь-якої професії

(посади) є програма підготовки, яка точно їй відповідає. Якщо при традиційній системі навчання зміст навчального матеріалу з конкретної професії поділяється на предмети, теми, розділи, і теорія чітко відмежована від практики, то в модульній системі своєрідними дозаторами навчального матеріалу виступають модулі, якими повинен оволодіти учень для здобуття професії (спеціальності). Їх складність та значимість для професійної діяльності і визначають особливості компонування матеріалу в навчальному елементі – спеціально розробленому дидактичному матеріалі, спрямованому на оволодіння конкретними знаннями. До того ж, теоретичні знання органічно вплітаються в навчальний процес і даються лише в тому об'ємі, який необхідний для засвоєння теоретичних знань, що складають основу професійної діяльності.

Модуль (модульний блок) – це логічно довершена, прийнятна частина роботи в рамках професії з чітко визначеними початком і кінцем. Модульний блок складається із навчальних елементів. У кожному модулі є не лише текстовий зміст матеріалу, а й спеціально розроблені завдання відповідно до вивченого матеріалу, питання для контролю з боку педагогів і питання для здійснення самоконтролю.

Приклад змісту дидактичного модуля (ДМ) з предмету: «Обладнання й технологія зварювальних робіт», професія Електрогазозварник

ДМ-2. Ручне дугове зварювання

МО (модульна одиниця) 2.4 Деформації і напруження при зварюванні

Модульні елементи.

МЕ 2.4.1 Загальна частина.

МЕ 2.4.2 Причини виникнення напружень і деформацій.

МЕ 2.4.3 Класифікація напружень.

МЕ 2.4.4 Класифікація зварочних деформацій.

МЕ 2.4.5 Деформації та напруження при зварюванні стикових з'єднань.

МЕ 2.4.6 Деформації та напруження при зварюванні таврових з'єднань.

МЕ 2.4.7 Методи боротьби зі зварочними деформаціями та напруженнями.

МЕ 2.4.8 Деформації та напруження при зварюванні сталей, чавунів та кольорових металів.

Повинен знати:

1. Механічні властивості металів і сплавів.
2. Основні поняття: сили, напруження, деформації та причини їх виникнення.

3. Види деформацій при зварюванні.

4. Способи зменшення деформацій та напружень.

5. Методи виправлення деформованих зварних конструкцій.

Повинні вміти:

1. Попередити виникнення деформацій та напружень при зварюванні.

2. Застосовувати способи боротьби з деформаціями при зварюванні виробів

3. Зняти напруження в металі за допомогою термообробки та механічної правки.

При веденні блогу використовується також можливість ознайомлення учнів з міжнародними інноваціями, дослідницькими проектами та вітчизняними флагманами в обраній професії, що сприяє розвитку професійної свідомості та поширює загальний світогляд учнів.

Отже, впровадження в якості інноваційних технологій дистанційного навчання надає учням можливість швидко збирати та оцінювати інформацію; самостійно формувати альтернативні погляди на проблему; впроваджувати нові ідеї; вміти точно формулювати проблеми й пропонувати оригінальні варіанти вирішення проблеми, а це і є запорука орієнтації на формування конкурентоспроможного на ринку праці робітника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козак Л. В. Структура та ознаки інноваційної професійної діяльності викладача вищого навчального закладу / Л. В. Козак // Педагогічний процес: теорія та практика. – 2012. – № 2. – С. 50-60.

2. Огієнко О. І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя / О. І. Огієнко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології – 2013. – №7 (33). – С.154-162.

3. Федчук Е. І. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник / Автор-укладач Е. І. Федчук. – Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. – 212 с.

*Вдовиченко Марія Миколаївна,
методист Криворізького професійного
гірничо-металургійного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область*

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. В статті розглянуто актуальні проблеми готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності, впровадження в навчально-виховний процес новітніх технологій, створення надійної системи інформаційного забезпечення.

Ключові слова: інноваційні технології, науково-методична тема, інформаційне забезпечення.

Для того, щоб бути успішним на ринку праці, який зараз переважно залежить від сучасних виробничих технологій, оперативного обміну інформацією, необхідно володіти професійними ключовими компетенціями. А перехід від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян потребує запровадження навчання за сучасними педагогічними та виробничими технологіями.

Компетентісний підхід у професійно-технічній освіті – це відповідь на вимоги часу. Нині підприємства, установи відчувають нестачу у висококваліфікованих працівниках, здатних бути конкурентоспроможними на ринку праці. Саме тому важливе значення має створення у сфері професійно-технічної освіти гнучкої, орієнтованої на працевлаштування системи підготовки майбутніх професійно та соціально компетентних кваліфікованих робітників.

Пріоритетним напрямом освітньої системи України, що підтверджено державними законами та нормативними документами, є доступ до якісної освіти. Тому впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес є одним із найважливіших питань, які сьогодні розглядаються в освіті.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства головним аспектом функціонування освіти має стати питання підготовки вчителя до інноваційної роботи в навчальному закладі, який змінюється не лише за типом, але й за змістом освіти, формами організації навчально-виховного процесу.

Зміни в змісті й структурі навчального закладу мають глибинний характер і потребують розв'язання проблеми підготовки педагога-інноватора, який володіє проєктивним мисленням, перспективними педагогічними технологіями, є суб'єктом особистісного й професійного зростання, уміє досягти нової педагогічної мети.

Систему роботи Криворізького професійного гірничо-металургійного ліцею щодо формування в педагогів готовності до інноваційної діяльності розпочали зі створення у ліцеї *сприятливого інноваційного середовища*, що передбачало акцентування уваги вчителів на самовиховання та саморозвиток, активне навчання в школах педагогічної майстерності, передового педагогічного досвіду, психолого-педагогічних семінарах, оволодіння психолого-педагогічними діагностиками тощо.

Упродовж 2012-2016 років педагогічний колектив ліцею працював над реалізацією науково-методичної теми «Від інноваційного змісту освіти через педагогічну майстерність викладача та майстра виробничого навчання до формування особистості учня та підготовки його до життя в сучасних умовах». Результатом тривалої роботи стало визначення педагогічним колективом основних умов для розвитку творчої особистості:

- відповідна фахова підготовка педагогічних працівників;
- створення умов для творчості в індивідуальній та колективній діяльності;
- готовність педагогів до інноваційної діяльності;
- використання нетрадиційних форм і методів навчання та виховання;
- використання навчального матеріалу різного змісту, виду і форм;
- матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу;
- творчі роботи викладачів та майстрів виробничого навчання з питання впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес:
 - Мараховська Н. С.: «Впровадження мультимедійних та інформаційних технологій на уроках спецтехнології як спосіб підвищення якості навчання та зацікавленості учня»;
 - Скорик С. І. «Реалізація інтерактивних методів навчання при професійно-

теоретичній підготовці учнів ПТНЗ»;

– Дергунова Л. М.: «Стимулювання творчої активності учнів на уроках математики шляхом використання інноваційних технологій»;

– Патерило Т. М.: «Оптимізація процесу навчання – застосування різноманітних форм, методів та методичних прийомів у процесі вивчення фізики»;

– Бибик В. С.: «Підвищення рівня професійної майстерності майстрів виробничого навчання гірничого профілю через проведення майстер-класів».

Навчальний заклад в усі часи був і залишається своєрідною моделлю, дзеркалом, яке відбиває життя і проблеми свого суспільства, тому освіта сьогодні – важливий чинник управління змінами суспільства. Вона має стати засобом підвищення добробуту громадян, чинником економічної стабільності й гарантом безпеки країни. А для цього система освіти повинна забезпечити учням якісну освіту з урахуванням індивідуальних особливостей і здібностей, батькам – упевненість за долю їхніх дітей, а працівникам освіти – гідні умови праці й життя, умови для професійного зростання, самореалізації. І з цією метою необхідно впроваджувати в навчально-виховний процес новітні технології, орієнтовані на особистість учня.

У практику нашого ліцею активно увійшли:

- проектні технології, що забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь із різних видів діяльності;
- ігрові технології, що формують навички розв'язувати творчі завдання на основі вибору альтернативних варіантів;
- інформаційно-комунікаційні технології.

Апробація та впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес є вимогою сьогодення. Діяльність нашого ліцею побудована так, щоб кожен педагог міг найбільш повно розкрити здібності й талант, розвивати ініціативу та творчий пошук. Викладачі ліцею впроваджують такі педагогічні інновації як:

- технологія розвивального навчання;
- інтерактивні методики (робота в групах, метод проектів, «розумовий штурм», «ажурна пилка», «кейс-метод», «акваріум», рольові та ділові ігри, «велике коло», «шкала думок», «асоціативний куш», «відкритий мікрофон», групова дискусія, взаємне навчання);
- технологія проблемного навчання;
- блочний метод викладання матеріалу;
- кооперативна форма навчання.

З упровадженням нових технологій змінилась і сама форма проведення уроків. У педагогічній практиці викладачів з'явилися нові форми уроків: урок-практикум, урок-пошук, урок-дискусія, урок-мандрівка, урок-панорама, урок-залік тощо.

Пріоритетними чинниками в управлінській діяльності, що вплинули на ефективність роботи ліцею з проблемної теми, стало створення надійної системи інформаційного забезпечення. Так, автоматизовані робочі місця заступників директора, оснащений комп'ютерною технікою інформаційно-

методичний центр, працює клас інформатики та інформаційних технологій, обладнаний комп'ютерами, забезпечений загальний доступ до мережі Інтернет.

Тому усвідомлення того, що вчитель є організатором освітнього процесу, мета якого – пробудити і підтримати прагнення дітей до пізнання, спонукало педагогічний колектив шукати шляхи підвищення інтересу учнів до навчання, урізноманітнюючи його зміст, форми та прийоми через використання інновації.

Отже, формування у педагогів готовності до інноваційної діяльності передбачає, перш за все, глибоке вивчення теоретичних питань удосконалення навчально-виховного процесу, позитивних сторін педагогічних теорій, ідей та технологій, які вже досліджувалися і впроваджувалися в педагогічну практику.

Готовність учителя до інноваційної діяльності – комплекс якостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності та її результатів. Використання та впровадження інноваційних педагогічних технологій дає можливість забезпечувати конкурентоспроможність спеціалістів, підготовлених у процесі їх професійного навчання, сприяти підвищенню їх професійної мобільності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус І. І. Професіоналізм вчителя. Планування та організація методичної роботи /І. І. Білоус// Завуч. – 2009. – № 1 (367) – с. 33 – 38.

2. Горбач С. О. Урок у системі функціонального аналізу, або сучасний урок у школі /С. О. Горбач// Завуч. – 2006. – № 35 (293) – с. 5 – 8.

3. Добровольська С. В. Інноваційні умови професійного вдосконалення вчителя /С. В. Добровольська// Завуч. – 2009. – № 10 (376) – с. 9 – 11.

4. Поліщук О. О. Сучасний урок /О. О. Поліщук// Завуч. – 2008. – № 33 (363) – с. 9 – 13.

5. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання/ О.І. Пометун. – К.: А.С.К., 2007.

6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. Посібн./ О. І. Пометун. – К.: А.С.К., 2006. – 192с.

Глуходід Ольга Миколаївна,
заступник директора ДНЗ
«Білопільське вище професійне
училище», м. Білопілья, Сумська
область

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Анотація. В статті розглядаються питання реалізації розвитку професійних та особистісних компетентностей майбутніх залізничників за рахунок запровадження в навчальний процес електронних освітніх ресурсів.

Ключові слова. Знання, уміння, діяльність, особистісні якості, компетентнісний підхід в освіті, професійна компетентність, засоби навчання, електронний освітній ресурс.

В умовах оновлення змісту професійної освіти важливого значення набуває розробка та створення оптимальної системи засобів навчання, необхідних для повного та якісного навчання професії у межах програми та відведеного навчальним планом часу.

В даній статті розглядається доцільність створення сучасних засобів навчання педагогами професійно-технічних навчальних закладів у зв'язку зі значними змінами у змісті та характері сучасного виробництва. Враховуючи особливості розвитку сучасного виробництва та транспорту, а саме заміну традиційних технологій прогресивними, інноваційними, необхідно вносити певні корективи у зміст професійної підготовки кваліфікованих робітників.

Проблеми професійної підготовки досліджували у своїх працях Р. Гуревич, Н. Ничкало, В. Радкевич, приділяючи увагу формуванню професійної мобільності кваліфікованих робітників, модернізації змісту освіти. Разом з тим, проблему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників залізничного транспорту досліджено недостатньо.

Враховуючи, що від якості підготовки кваліфікованих робітників з професій «Слюсар з ремонту рухомого складу», «Помічник машиніста тепловоза», «Помічник машиніста електровоза» залежить безпечна робота залізничного транспорту, залежить життя пасажирів та безпека вантажів, підготовка майбутніх залізничників із зазначених професій має бути орієнтована на належне засвоєння ними програми з предметів професійно-теоретичної підготовки та виробничого навчання.

Загальновідомо, що компетентнісний підхід до навчального процесу потребує не тільки надання учням певних знань (інформації, яку учень може відтворити), а й формування певних умінь, тобто готовності учня ефективно виконувати певні дії відповідно до мети і умов, за яких необхідно діяти, використовувати знання. Навчання учнів необхідним якостям (компетенціям) по суті є відповіддю на виклики сучасного суспільства [5]. Компетентнісний підхід в освіті – це опанування учнями вміннями, які дозволяють діяти

ефективно в ситуаціях професійного, особистісного і суспільного життя, він зумовлює посилення прикладного, практичного характеру під час навчального процесу і полягає в тому, щоб не збільшувати обсяги інформації в предметній галузі, а допомогти учневі самостійно вирішувати проблеми в незнайомих ситуаціях [5].

Успішність та ефективність формування професійних компетентностей учнів залежить від форм та методів організації навчального процесу. Саме сучасні засоби навчання і забезпечують активні форми діяльності учнів, залучають їх до творчого процесу, створюють орієнтовну основу дій учня на кожному уроці теоретичного та виробничого навчання, розвивають позитивні якості особистості, формують систему ставлення учнів до навчання та пізнання, активізують взаємодію між учнями на уроках теоретичного та виробничого навчання.

Мова йде про створення педагогами закладу електронних освітніх ресурсів. Необхідно відзначити, що створення сучасних засобів навчання з професій залізничного напрямку – це не епізодична, а системна робота педагогічного колективу закладу. Саме доведення ідеї розробки зазначених методичних напрацювань до стадії їх практичного використання, їх освоєння, апробація та перетворення цієї ідеї у нововведення – один із шляхів підготовки конкурентоспроможного фахівця, майбутнього залізничника.

З метою посилення діяльнісного аспекту у процесі навчання учнів з професії «Слюсар з ремонту рухомого складу» викладачами предметів професійно-теоретичної підготовки створені електронні освітні ресурси, які змінюють суть навчального процесу, занурюють його учасників у спілкування, коли на першому плані – не об'єм інформації, а шляхи здобуття знань, їх використання на практиці та перевірка засвоєння знань і сформованості умінь. Електронний навчальний посібник з предмету «Будова та ремонт рухомого складу» з професії «Слюсар з ремонту рухомого складу» з кваліфікації «Слюсар з ремонту рухомого складу I розряду» є засобом навчання, який включає інформаційний, навчальний і контролюючий блоки, настанову для користувача, методичні поради. Він доповнює традиційний підручник завдяки поданню навчального матеріалу в іншому вигляді – за допомогою акцентів на ключових поняттях, тезах та опорних схемах, великій кількості мультимедійного ілюстративного матеріалу.

Для наочного вивчення теоретичного матеріалу в системі електронного посібника передбачені мультимедійні презентації, що ілюструють наявні слюсарні інструменти, слюсарні операції, види дефектів роботи, безпечні умови праці [2]. Усі презентації вміщено у відповідних теоретичних матеріалах та інтегровано в гіпертекст. Використання гіпертекстової технології дозволяє досягти відповідності основним вимогам до електронних засобів навчання: структурованості, зручності в обігу, наочності викладу матеріалу [1]. Підібрані ілюстративні матеріали дають можливість вирішувати галузеве спрямування електронного посібника.

Основне методичне завдання практичного компонента електронного посібника – це реалізація узагальнення та закріплення знань, умінь і навичок.

Даний комп'ютерний банк представлений у вигляді робочого аркуша учня. Word-сторінки робочого аркуша і аркуша з теоретичними відомостями мають зворотний зв'язок. Заповнюючи робочі аркуші, учень має змогу за допомогою гіперпосилань перейти до банку теоретичних відомостей для знаходження інформації, яка дозволить учню виконати поставлене завдання. Такий підхід впливає на розвиток інтелектуального потенціалу учнів, формує вміння самостійно здобувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, дослідницьку діяльність, навички працювати з інформацією, що дозволяє підвищити якість підготовки конкурентоспроможного фахівця.

Подання інформації у стислому, сконцентрованому вигляді сприяє більш глибокому та міцному засвоєнню її учнями. Навчальна інформація з окремих навчальних елементів представлена тезами з пропусками, які учні мусять заповнити при конспектуванні. Зрозуміло, що пропущені слова та словосполучення є ключовими поняттями, а зосередження на них уваги при написанні допомагає сприйняттю, запам'ятовуванню та усвідомленню учнями основних понять теми. Ілюстрації та схеми, які використовують для узагальнення навчальної інформації, виконуються «працюючими», тобто такими, що вимагають доповнення, пояснюючих написів.

Важливим етапом уроку є узагальнення і систематизація отриманої інформації. Залежно від ступеня складності формованих умінь (рівня засвоєння навчального матеріалу) в робочому аркуші електронного посібника включено завдання різних типів: тренувальні вправи, які вимагають репродуктивного відтворення знань, розвивають пам'ять учнів, стереотипні задачі, які передбачають аналіз визначеної виробничої ситуації, розрахунку; звернені не тільки до пам'яті, але і до репродуктивного мислення, а також завдання, що вимагають самостійного встановлення алгоритму їх вирішення та пошуку способів його виконання. До завдань такого рівня відносять вправи на порівняння, класифікацію явищ, на уміння виділяти головне, визначати суттєві ознаки, робити самостійні висновки. Саме ці завдання найбільшою мірою загострюють увагу, активізують і розвивають мислення учнів, формують уміння аналізувати та контролювати власну роботу.

До змісту робочого зошита включено задачі, які використовуються для формування знань та вмінь, – проблемні, характеризуються самостійним пошуком, розумінням проблем, доказами. Вирішення таких завдань демонструє, як учень уміє застосовувати засвоєну навчальну інформацію в нестандартних ситуаціях при розв'язанні нетипових завдань. Така діяльність вимагає не тільки міцного запам'ятовування інформації, але і розвинутих умінь міркування та творчого мислення.

Одним із критеріїв творчої діяльності є перенесення знань і вмінь у нові умови. Викладач мусить сприяти формуванню умінь учнів переносити теоретичні знання про види слюсарного інструменту, маркування матеріалів, призначення та застосування пристроїв та контрольних-вимірювальних інструментів, про слюсарні операції у сферу практичного використання в нестандартній ситуації [2]. Навчити цьому можливо шляхом розв'язання творчих і проблемних завдань, аналізу змодельованих виробничих ситуацій.

Введення завдань пошукового та творчого характеру надає навчанням розвивальний характер, вдосконалює розумові здібності учнів, формує їх професійну компетентність. Процес розв'язування таких задач є важливим засобом розвитку мислення. В учнів розвивається вміння аналізувати вихідні дані під різним кутом зору, виділяти основне, узагальнювати, виконувати різноманітні перетворення зображень.

Електронний посібник з предмету «Будова та ремонт рухомого складу» з професії «Слюсар з ремонту рухомого складу» з кваліфікації «Слюсар з ремонту рухомого складу 1 розряду» містить банк питань для самоконтролю. Без формування навичок і вмінь самоконтролю якість самостійної діяльності залишається дуже низькою. Велике значення має самоконтроль при виконанні самостійної роботи на уроці, проведення якої може контролюватися самим виконавцем. Користуючись електронним посібником, учень має можливість перевірити, як іде процес засвоєння навчального матеріалу. В електронному посібнику питання для самоперевірки представлені в програмі PowerPoint з використанням анімації та тригерів. За допомогою гіперпосилань учень зі сторінки «Теоретичні відомості» може перейти на сторінку, де надруковані питання. Давши відповідь, можна перевірити, наскільки вона є вірною і точною.

У посібнику використано електронне тестування в програмі MS PowerPoint 2003, MS PowerPoint 2007 та не вимагає інсталяції інших програм. Контрольні електронні тести містять по 10 питань з вибором однієї вірної відповіді. Здійснюється відлік часу, відведеного на виконання тесту. До закінчення часу є можливість повернутися до попередніх слайдів і виправити неправильну відповідь. Після закінчення тестового контролю програма показує учню кількість правильних відповідей і отриману кількість балів. Простота в організації проведення тестів дозволяє економити час на проведення контролю знань, оперативно отримати об'єктивну інформацію про хід навчального процесу, підвищити мотивацію та ефективність навчання, здійснити індивідуально-орієнтований підхід до навчання учнів, а отже, ефективно керувати навчально-виховним процесом.

З позиції системного підходу до організації навчального процесу зазначений електронний посібник – це форма вираження змісту навчального матеріалу, способів управління та контролю за ходом процесу навчання в умовах педагогічної співпраці.

Саме системний підхід дає змогу пов'язати кожен урок (його зміст, мету, завдання, рівень засвоєння учнями матеріалу, форми і методи) з використанням дидактичних засобів, а якісну досконалість цих засобів – з реалізацією їхніх функціональних можливостей (інформаційної, евристичної, упровадження контролю).

Отже, використання електронних комплексів, як зазначав І. Роберт у монографії «Сучасні інформаційні технології в утворенні: дидактичні проблеми; перспективи використання», [4] дає можливість:

- 1) індивідуалізувати та диференціювати процес навчання;
- 2) здійснити контроль зі зворотнім зв'язком, з діагностикою помилок і

оцінкою результатів діяльності;

3) здійснювати самоконтроль і самокорекцію;

4) здійснювати тренування в процесі засвоєння навчального матеріалу і самопідготовку учнів;

5) візуалізувати навчальну інформацію за допомогою наочного представлення на екрані даного процесу;

б) проводити лабораторно-практичні роботи в умовах імітації в комп'ютерній програмі реального досвіду чи експерименту;

7) формувати культуру навчальної діяльності з обраної професії.

Сучасні засоби навчання значно поліпшують якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння учнями, збагачують зміст освітнього процесу, підвищують мотивацію до вивчення предмету. Основа навчального процесу – не тільки предмети, а способи мислення і діяльності. Електронні навчальні посібники включають учня в освоєння нових технологій, адаптують до умов конкретного виробничого середовища.

Зазначений електронний засіб навчання забезпечує вищий рівень реалізації таких вимог як доступність, проблемність, наочність, систематичність, послідовність, міцність засвоєння знань, відповідає вимогам інтерактивності й адаптивності навчання. Системність і структурно-функціональна зв'язність забезпечує безперервність дидактичного циклу навчання. В результаті апробації даного електронного посібника було виявлено, що зазначений електронний посібник сприяє розвитку професійних умінь та формуванню в учнів почуття відповідальності за безпеку роботи залізничного транспорту, формуванню особливих особистісних якостей (витривалості, самостійності, організованості, швидкої реакції, зорової пам'яті, вміння розподіляти і швидко перемикає увагу), які допомагають професійному зростанню та є складовими професійної компетентності конкурентоздатного фахівця залізничного профілю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуревич Р. С. Проектування, створення та використання електронних підручників/Р. С. Гуревич // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: зб. наук. пр. / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Харків: НТУ «ХП», 2007. – С. 453-458.

2. Державний стандарт професійно-технічної освіти 7233.Ю63.21-2014 «Слюсар з ремонту рухомого складу». – Київ, 2014.

3. Нечволод Л. І. Робочий зошит з друкованою основою як засіб індивідуалізації / Л. І. Нечволод//Педагогіка та психологія: збірник наукових праць. – Х.: ХДПУ, 2000.

4. Роберт І. В. Сучасні інформаційні технології в утворенні: дидактичні проблеми; перспективи використання/ І. В. Роберт. – М.: Школ-Пресс, 1994. – 205с.

5. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання/ І. В. Родигіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2006.

Гришук Тамара Степанівна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.

ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Підвищення якості професійної підготовки забезпечить молоді конкурентоспроможність на ринку праці. Це основне завдання, яке стоїть перед ПТНЗ. Для цього необхідно: в рамках реалізації Державних стандартів професійно-технічної освіти формувати в учнів знання, уміння і навички з конкретних професій, зробити професійне навчання гнучким, адаптованим до потреб роботодавців.

Професійно-практична підготовка учнів завжди була найважливішою складовою навчальних програм – вона займає від 60 до 70% бюджету навчального часу та передбачає: виробниче навчання, яке здійснюється в навчальних майстернях ПТНЗ; виробничу практику на робочих місцях на підприємствах; передвипускную практику на підприємствах.

Моніторинг діяльності ПТНЗ дає змогу виявити суперечності між:

1. традиційною системою практичної підготовки в ПТНЗ і запитамі роботодавців до професійних компетентностей робітника високої кваліфікації;
2. змістом організації виробничої практики в ПТНЗ і фактичними вимогами роботодавця до професійної готовності випускника працювати на виробництві;
3. об'єктивними потребами навчальних закладів у нових формах організації виробничої практики, спрямованих на активізацію навчально-виробничої діяльності учнів.

Як відомо, професійно-практична підготовка фахівця – це сукупність практичних знань, умінь і навичок, складова професійно-трудового досвіду, реалізована у практичних діях, з конкретних професій. Практико-орієнтовані технології у професійному навчанні – це орієнтація змісту і методів виробничого процесу на формування в учнів практичних навичок роботи за професією.

Основа професійної майстерності учнів закладається в процесі виробничого навчання в майстернях ПТНЗ. Спільна діяльність майстра в/н й учнів, спрямована на формування в них таких практичних професійних знань, умінь і навичок, які відповідають сучасному рівню техніки і технології підприємств. Саме у цьому процесі закладаються професійні компетенції кваліфікованого робітника.

Під час підготовки з багатьох масових професій в ПТНЗ навчально-виробничий процес реалізувати дуже складно, оскільки неможливо відтворити відповідні умови праці. Зокрема, для більшості будівельних професій у майстернях можна організувати лише опрацювання окремих видів робіт. Основні технологічні процеси, наприклад, монтаж будівельних конструкцій,

вимагають створення навчального полігона чи спеціальних майданчиків для проходження виробничого навчання. Технологічні процеси, пов'язані зі складними роботами, потребують практичного вивчення та відпрацювання вмінь в умовах виробництва на території будівельних об'єктів. Крім того, праця робітників будівельних професій пов'язана з переміщенням на робочих місцях будівельного об'єкту, а також переходом з одного об'єкта на інший (житловий, промисловий тощо), який часто потребує кардинально інших умінь і навичок.

Як приклад: модернізація майстерень у Криворізькому професійному будівельному ліцеї, де створені ситуаційні тренажери, які дозволяють опрацьовувати роботу машиніста крана.

Але сьогодні професійно-технічні заклади міста стикаються з об'єктивними труднощами організації виробничої практики учнів на підприємствах. Зміна форм власності промислового виробництва призвели, на жаль, до скорочення укладання договорів між навчальними закладами та соціальними партнерами-замовниками кадрів на проходження практики.

Тому робота з учнями під час виробничої практики має ґрунтуватися на формуванні інтегрованих, професійних, особистісних і соціальних компетенцій фахівця.

Логічним продовженням виробничого навчання у процесі становлення кваліфікованих робітників є виробнича практика на підприємствах. Її призначення полягає у формуванні готовності випускників до безпосередньої професійної (трудової) діяльності на підприємствах, поступової адаптації до реальних виробничих умов. Під час виробничої практики провідна роль належить засвоєнню складних професійних умінь і навичок, які вважаються загальнотрудовими.

Організація виробничої практики учнів передбачає використання таких методів і засобів, які відповідають принципам, цілям і завданням професійного навчання та дозволяють реалізувати активні форми навчально-виробничої діяльності учнів (практика в навчальному цеху, у складі бригад кваліфікованих робітників).

Заслужує уваги досвід співпраці Криворізького центру підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі з ПАТ «Криворіжіндустрбуд». Значна частина професійних операцій виконується колективно – бригадами на об'єктах підприємства, що потребує застосування відповідних форм організації навчання.

Одним із шляхів підвищення якості професійної підготовки є врахування корпоративних вимог роботодавців до професійної компетентності випускника та дієвої співпраці з підприємствами-замовниками кадрів. Так, на ПАТ «АРСЕЛОР МІТТАЛ Кривий Ріг» впроваджуються міжнародні стандарти на виготовлення, ремонт обладнання, атестацію виробничих процесів, охорону праці. Це вимагає при підготовці робітників урахування вимог технологій та стандартів підприємства в змісті програм професійно-практичної підготовки з конкретних професій, а також необхідності проходження навчання (стажування) педпрацівників у цехах виробництва.

Одним з інструментаріїв відпрацювання програм професійної підготовки є

впровадження дуальної підготовки з професій.

Три гірничі ліцеї: Криворізький професійний гірничо-електромеханічний, Криворізький професійний гірничо-технологічний, Криворізький професійний гірничо-металургійний здійснюють підготовку для ПАТ «Кривбасзалізрудком». Щорічно близько 180 випускників – прохідників працевлаштовуються на комбінат.

Позитивною якістю дуального навчання є те, що учні під час виробничої практики працюють на робочих місцях та отримують відповідну заробітну платню. Таким чином, вирішується питання інтеграції навчального закладу та підприємств-замовників кадрів, оновлення змісту професійно-практичної підготовки з професій. А з 2016 року відпрацювання програм виробничого навчання учнями гірничих ліцеїв стало можливим на полігоні учбово-курсowego центру ПАТ «Кривбасзалізрудком». Відпрацьовуються теми з професій «Прохідник. Машиніст бурової установки», зокрема «Буріння шпурів перфораторами», «Будова навантажувальної машини ППН – 3М», «Збирання та монтаж бурового верстата НКР – 100М» тощо.

Впроваджується модель підготовки робітників для високотехнологічних виробництв (АТ КОПУМ «Криворізький завод гірничого обладнання») – верстатні та зварювальні професії. При проходженні виробничого навчання та виробничої практики учні Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування (КЦПОММ) проходять вхідний та вихідний контроль рівня професійних досягнень на дільницях цього підприємства.

Вважаю, що система виробничої практики учнів ПТНЗ потребує оптимізації, яка передбачає науково обґрунтований вибір переліку завдань (змісту практики), спрямованих на реалізацію моделі конкурентоздатного фахівця та вдосконалення організації навчально-виробничого процесу на технологіях підприємств галузі.

Таким чином, підвищення якості професійно-практичної підготовки учнів потребує вдосконалення й оптимізації виробничої практики на підприємствах шляхом цілеспрямованого впливу на професійне становлення особистості, мотивації учнів до навчально-виробничої діяльності, проектування нового змісту практики на основі сучасних педагогічних та виробничих технологій.

Вирішити проблему якості професійно-практичної підготовки учнів і студентів професійної освіти можливо через:

- розроблення та впровадження виробничих інноваційних технологій навчально-виробничої діяльності, компетентнісний підхід до розробки ДС ПТО;
- впровадження дуальної системи підготовки;
- дослідження перспективних напрямів професійно-практичної підготовки фахівців з урахуванням вимог роботодавців;
- прискорення процесу адаптації молодих фахівців на різних етапах професійної освіти.

Гусак Людмила Вікторівна,
кандидат історичних наук, викладач
Слов'янського багатoproфiльного
регіонального центру профосвіти
імені П.Ф.Кривоноса, м.Слов'янськ,
Донецька область

ПРОБЛЕМНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ: ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему скорочення чисельності учнів професійних навчальних закладів внаслідок демографічної кризи та обґрунтовано один із шляхів вирішення проблеми дефіциту висококваліфікованої робочої сили методом паралельного навчання.

Ключові слова: інтеграційні процеси, конкурентоспроможність, професійно-технічний навчальний заклад, проблемний метод.

Інтеграційні процеси, які спостерігаються на теренах сучасної України, сприяють появі інноваційних явищ у сфері освіти і науки. Досвід європейських країн став певним прикладом для реформування освіти, яка, на жаль, сьогодні не є конкурентоспроможною на українському ринку праці.

Український ринок праці потребує налагоджених зв'язків між навчальними закладами та роботодавцями, особливо це стосується професійно-технічних установ, оскільки вони займаються підготовкою висококваліфікованого, освіченого, конкурентоспроможного робітника. Сучасний робітник повинен мати належну професійну підготовку, яка виступає провідною ланкою його компетентності. Тому проблема конкурентоспроможності освіти з ринком праці постає перед сучасними професійно-технічними навчальними закладами.

Виходячи з цього, особливої уваги набуває проблемне навчання як ефективний метод організації навчально-виховного процесу, який направлений на забезпечення ініціативного ставлення особистості до оволодіння знаннями, розвиток її пізнавальної діяльності. Такого роду підготовка конкурентоспроможного робітника можлива лише за інтеграції професійної освіти та виробництва.

Актуальність даної теми полягає в тому, що проблемний підхід навчання акцентує увагу на вироблення нової стратегії навчання учнів «від проблеми до знань». Цьому допомагають практичні методи навчання.

Зв'язок роботи з навчальними планами, програмами, темами. Робота виконана у відповідності до методичної проблеми, над якою працює педагогічний колектив Слов'янського багатoproфiльного регіонального центру профосвіти імені П. Ф. Кривоноса «Удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників як умова результативності навчально-виховного процесу в Слов'янському багатoproфiльному регіональному центрі професійної освіти».

Мета статті: визначити сутність проблемного навчання, показати його роль у професійній підготовці висококваліфікованих робітників ПТНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблемного навчання досліджувалися ще в період Просвітництва. Педагоги Ж.-Ж. Руссо, А. Дістервег стверджували, що процес навчання і виховання базується на трьох основних принципах: природовідповідності, культуровідповідності та самодіяльності. Ці принципи допомагають учням здобути нові знання шляхом розв'язання практичних завдань [1, с.136].

У своїх роботах американський педагог Дж. Дьюї звертав увагу на те, що «традиційне навчання – це один з недоліків, бо дитина лише заучує певний матеріал, тим самим глушить рух своєї думки...» [2, с.55]. Дж. Дьюї відкидає традиційну систему навчання і надає перевагу самостійній практичній діяльності.

Питання щодо проблемного навчання досліджували Н. Ничкало, В. Оконь, І. Лернер, Т. Кудрявцев [3]. Окремі аспекти даної проблеми показані в роботах В. Манька, А. Фурмана [5]. З точки зору педагогів, проблемне навчання розвиває логічне, раціональне та критичне мислення учнів, що допомагає у вирішенні проблемної ситуації в повсякденному житті.

Незважаючи на велику кількість досліджень з даної теми, деякі питання залишилися невирішеними. Недостатньо розглянуто застосування проблемного методу навчання у професійно-технічних закладах.

Під проблемним навчанням розуміють сукупність певних прийомів, які забезпечують цілеспрямовані дії викладача та учнів для вирішення певної проблемної ситуації.

У процесі проблемного навчання педагог не повідомляє готові знання, а конкретно ставить проблему, яку потрібно вирішити. Навчальна проблема – це певна ситуація, яка потребує вирішення, вона сприймається суб'єктом на основі знань, умінь та навичок. Такого роду навчання розкриває творчий потенціал учня та надає можливість висловлювати власну думку, аргументувати свою позицію.

У постановці проблемної ситуації треба враховувати наступні компоненти:

- актуальність даної проблеми;
- актуалізація засвоєних знань, умінь, навичок;
- шляхи для пошуку правильних рішень;
- технології вирішення проблеми (створення проблемної ситуації, перефразування її, висунення гіпотез і їх обґрунтування, прийняття рішення) [4, с. 24].

Необхідно відзначити важливість використання проблемного методу на заняттях як теоретичного, так і практичного навчання, особливо при моделюванні професійних дій, інтегруванні знань з різних предметів. Усе це надає можливість отримати певний досвід.

Проблемні ситуації направлені на виховання в учнів інтересу до опанування тієї чи іншої професії, систематизацію професійних знань і умінь, колективне вирішення поставлених завдань, розвиток у майбутніх працівників

трудової активності.

У професійно-технічному закладі метод проблемного навчання може застосовуватися на різних етапах уроку (на етапі здобуття нових знань, формування певних навичок, закріплення вивченого матеріалу), особливо під час лабораторних та практичних занять, при написанні рефератів, проектів, дипломних.

У ході уроку викладач, поставивши проблему, повинен показати учням її місце у майбутній професії, тим самим відповідаючи на головні питання: «Навіщо це ми вивчаємо?», «Як це можна застосувати у професійній діяльності». Завдання педагога – не вчити учнів, а допомогти їм самостійно прийти до осмислення тієї чи іншої теми, спираючись на проблемне питання уроку. Такого роду урок має спонукати учнів до самостійності, відкритості та ініціативності [6, с. 55-56].

Проблемне навчання у ході практичних і виробничих занять включає систему методів та прийомів, які допомагають із застосуванням здобутих знань, умінь та навичок вирішувати ряд поставлених питань. Наприклад, «Чому під час заняття одні учнів з інтересом опановують професію і розкривають свій творчий потенціал, а інші – не проявляють ніякої цікавості й залишаються на стадії пошуку?», «Чому дехто розчаровується в обраній професії? Як це подолати?» Дані питання дозволяють одержати різні варіанти відповіді шляхом аналізу.

У результаті використання проблемних завдань на заняттях теоретичного та практичного навчання надасть молодим спеціалістам досвід вирішення неординарних ситуацій, що пов'язані з тією чи іншою професією. Міжпредметні зв'язки проблемного навчання дозволяють інтегрувати знання, одержані при вивченні загальноосвітніх предметів, з майбутньою професійною діяльністю. Наприклад, вивчаючи історію, художню культуру, учні розширюють свій кругозір для опанування професією «Живописець», а предмети: математика, хімія, фізика підвищують мотивацію для освоєння професії «Перукар (перукар-модельєр). Манікюер».

Висновки. Таким чином, перевагою проблемного методу навчання є самостійність, ініціативність, активність учнів, формування пізнавальних інтересів у освоєнні професійних навичок. Рівень ефективності занять за проблемною технологією залежить від компетентності викладача, а також від можливостей учнів. Метод проблемного навчання є невід'ємним компонентом при викладанні як загальноосвітніх предметів, так і дисциплін професійного спрямування у ПТНЗ, бо примушує швидко реагувати на проблемні ситуації, творчо підходити до самостійного розв'язання проблем. Все це необхідно для виховання конкурентоспроможного фахівця для сучасного ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения / А. Дистервег. – М.: Учпедгиз, 1956. – 356 с.
2. Дьюи Дж. От ребенка – к миру, от мира – к ребенку/ Дж. Дьюи. – М.: Карапуз, 2009. – 352 с.
3. Кравець В. П. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва/

В. П. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 436 с.; Кудрявцев В. Т. Проблемное обучение: стоки, сущность, перспективы / В.Т. Кудрявцев. – М.: Знания, 1991. – 80 с.; Лернер И. Я. Процесс обучения и его закономерности / И. Я. Лернер. – М.: Знания, 1980. – 96 с.; Окунь В. О. Основы проблемного обучения / В. О. Окунь. – М.: Просвещение, 1968. – 204 с.

4. Малафійк І. В. Дидактика: навчальний посібник / І. В. Малафійк. – К.: Кондор, 2009. – 406 с.

5. Манько В. А. Проблемне навчання як актуальна науково-педагогічна проблема/ В. А. Манько // Засоби навчальної та науково-дослідницької роботи. – Х., 2006. – Вип.25. – С.102 – 106; Фурман А. В.Проблемні ситуації в навчанні / А. В. Фурман. – К.: Рад.школа, 1991. – 191с.

6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.

Даценко Віта Василівна,
кандидат хімічних наук, доцент
кафедри дорожньо-будівельних
матеріалів Харківського національного
автомобільно-дорожнього
університету, м. Харків.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті проаналізовано досвід організації наукових досліджень студентів у вищому технічному закладі. Відзначено велике значення безперервності проведення науково-дослідницьких робіт студентів, починаючи з молодших курсів. Показано вдосконалення навиків і поглиблення теоретичних знань майбутнього фахівця при виконанні наукових робіт. Відмічено підвищення рівня виконання підсумкової кваліфікаційної роботи студентів, що беруть участь у науково-дослідницькій роботі.

Ключові слова: знання; майбутній спеціаліст; наукові дослідження; підсумкова кваліфікаційна робота.

Сучасна система вищої освіти, що впроваджується в Україні, передбачає найтісніший зв'язок освіти з виробництвом і наукою та реальний поворот до посилення індивідуального підходу, розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців є ключовими заходами для успішного здійснення перебудови вищої і середньої спеціальної освіти [1]. В умовах істотної зміни характеру і видів професійної діяльності все більшого значення набуває розвиток, систематизація, закріплення і розширення отриманих при навчанні теоретичних знань; оволодіння навичками самостійного вирішення поставлених завдань із виконанням експериментальної частини роботи і використанням різноманітної електронно-обчислювальної техніки; розвиток і вдосконалення навичок роботи

з вітчизняною і зарубіжною літературою, що включає і патентну; розвиток і поглиблення розрахунково-аналітичних навичок; використання інформаційних технологій. Одним з важливих напрямків, що забезпечують розвиток подібних навичок, є випускна кваліфікаційна робота дипломованого спеціаліста (дипломна робота), яка повинна мати науково-дослідну спрямованість [2].

На кафедрі хімії Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (ХНАДУ) накопичено достатній досвід організації наукових досліджень студентів. Організація наукової роботи спрямована на отримання наукових результатів, які мають значення як для виконання підсумкової кваліфікаційної роботи студентів у ВНЗ, так і з прикладних технологічних позицій.

Випускна кваліфікаційна робота дипломованого спеціаліста являє собою самостійне дослідження і пов'язана з практичним вирішенням науково-виробничих завдань. Тому першим етапом для визначення тематики своєї майбутньої випускної кваліфікаційної роботи є участь у науково-дослідницькій роботі студента (НДРС), яка починається вже з перших курсів. Однак оволодіння навичками наукового дослідження не передбачено навчальним планом, ними студент опановує виключно для себе, в силу своїх інтересів і перспектив. Тому визначити коло наукових інтересів студентів, допомогти їм побачити перспективи дослідницької роботи повинен вузівський викладач, що виконує при цьому відповідальну функцію наукового керівника.

Випускна кваліфікаційна робота виконується студентом самостійно, і саме він несе відповідальність за повноту, якість і терміни її виконання. Для надання студенту організаційно-методичної допомоги, консультацій в ході виконання проекту, випускаюча кафедра виділяє кожному студенту-дипломнику наукового керівника з числа висококваліфікованих викладачів, наукових співробітників та інженерів. З економічної частини і з охорони праці консультування забезпечують відповідні спеціалізовані кафедри. Теми дипломних робіт визначають на основі попередніх обговорень пропозицій підприємств і організацій, зацікавлених у конкретних розробках, спрямованих на вдосконалення існуючих та створення сучасних технологій. Виконання дипломної роботи складається з наступних етапів: постановка мети і завдань дослідження; аналіз та систематизація різних джерел літератури по заданій темі; безпосереднє виконання експериментальної частини роботи; проведення необхідних розрахунків і оформлення дипломної роботи; підготовка до захисту і захист самої роботи.

При виконанні експериментальної частини дипломної роботи студентам необхідні навички проведення лабораторного експерименту. Навчально-матеріальна база кафедри хімії ХНАДУ представлена навчальними лабораторіями з сучасним науковим обладнанням та іншими матеріалами, необхідними для виконання науково-дослідницьких робіт. Початковим етапом у підготовці студентів до оволодіння технікою сучасних хімічних досліджень є лабораторні заняття з хімії та біогеохімії, на яких студенти набувають елементарних навичок з техніки хімічного експерименту, вчать поводженню зі стандартним хімічним обладнанням та виконанню нескладних

експериментів.

Для наукового становлення майбутнього фахівця в ХНАДУ на перших курсах навчання організуються курси робітничих професій, що функціонують в якості однієї з форм НДРС і безпосередньо пов'язані з перспективами майбутньої спеціалізації. На заняттях курсів студенти мають можливість ознайомитися з методами наукового дослідження, зі способами збирання матеріалу, з прийомами його обробки; дізнатися про вимоги до наукового апарату дослідження, до оформлення змісту. Студенти-екологи на 1 курсі освоюють робочу професію «Лаборант хімічного аналізу», яка дозволяє їм оволодіти різними сучасними методами фізико-хімічного аналізу, що використовують у біосферному моніторингу. Дані методи доповнюють ті, що вивчаються в основному курсі «Хімії з основами біогеохімії». Для підготовки та проведення практичних занять на курсах складені методичні вказівки до кожної лабораторної роботи. Навчально-методичні видання кафедри сприяють подальшому розвитку хімічного мислення студентів і формують здатність до самоосвіти, що важливо для майбутнього фахівця. При освоєнні робітничої професії «Лаборант хімічного аналізу» студенти отримують основні навички та вміння майбутнього фахівця, вчать раціонально та ефективно організовувати робочі місця, ретельно і вдумливо підходити до вирішення поставлених завдань. Формування і розвиток творчих і професійних здібностей студентів допоможуть нашим майбутнім фахівцям пристосуватися до інтелектуальної конкуренції, яка зараз існує на ринку праці, надасть переваги при зарахуванні на роботу. Аналіз статистичних даних показав, що щорічно на 15-18% збільшується число студентів, які володіють робітничою професією.

Основою випускної кваліфікаційної роботи є результати науково-дослідницьких робіт студентів за всі роки навчання, починаючи з першого курсу, виконання яких пов'язане з вирішенням конкретних виробничих питань. Для магістрів, які навчаються за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», пропонується обов'язкове виконання у дипломному проекті хімічного дослідження, що становить окремий розділ. Дуже важливим є розширення тематики дипломної роботи за рахунок розробки нових матеріалів і природоохоронних, ресурсозберігаючих технологій. Роботи виконуються на замовлення підприємств, здебільшого пов'язані з автомобільно-дорожньою науковою проблематикою, містять конструкторські рішення. Сучасним перспективним напрямом у плануванні та виконанні дипломної роботи є комплексність досліджень, що виконуються як по одній кафедрі, так і є міжкафедральні та міжвузівські. В останньому випадку проводяться більші дослідження з суміщенням різноманітних методів дослідження.

Виконання випускних кваліфікаційних робіт дипломованих фахівців у ВНЗ проводиться і на кафедрі хімії згідно з її науковими напрямами. Так, у рамках одного з наукових напрямів кафедри «Очищення стічних вод та розробка ресурсозберігаючих способів їх регенерації», були виконані підсумкові роботи студентів-випускників, мета яких полягала у вивченні та розробці способів очищення промислових стічних вод нафтопереробної

промисловості. У ході виконання цих робіт студентами було досліджено елементний і хімічний склад вод нафтопереробки, встановлено шкідливий впливу забруднювачів нафти для нафтопереробної промисловості, проведено порівняльний аналіз методів очищення відпрацьованих вод нафтопереробки, вивчені фізико-хімічні властивості водно-нафтових емульсій, а також здійснено очищення вод кавітаційної обробки нафти від іонів хлору методом іонного обміну і методом хімічного осадження. На основі дослідження стадій процесів очищення промивних вод нафти від іонів хлору методом іонного обміну і методом хімічного осадження була проведена їх оптимізація, а також розроблені технологічні схеми процесів очищення промивних вод нафти від іонів хлору з метою повернення їх у рецикл нафтопереробки.

Успіх при захисті випускних кваліфікаційних робіт визначається правильністю підбору матеріалу, його послідовністю, інформативністю і наявністю причинно-наслідкових зв'язків, узагальнення і систематизація яких наводяться при захисті та оформлюються у вигляді електронних слайдів. За допомогою електронних презентацій при захисті випускних робіт студенти наочно демонструють промислові установки, хімічні явища і технологічні процеси, з якими пов'язана наукова тематика. Використання електронних презентацій при захисті випускних кваліфікаційних робіт було відзначено як позитивний фактор головами державних екзаменаційних комісій університету.

Випускна кваліфікаційна робота студента є ключовим моментом освітнього процесу і спрямована на поглиблення теоретичних знань, вдосконалення навичок у певній галузі діяльності й підготовку ерудованого фахівця, що володіє великим запасом інформації, здатного кваліфіковано вирішувати професійні завдання, робить його конкурентоспроможним на сучасному ринку праці. Дослідниками відзначено, що саме така форма закінчення ВНЗ є найбільш ефективною для розвитку необхідних професійних якостей студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальні відомості про вищу освіту в Україні. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // www.mon.gov.ua/education/higher/higher
2. Хоботова Э. Б. Индивидуальный подход при обучении химии/ Э. Б. Хоботова, М. И. Игнатенко, Ю. С. Калмыкова // Образование и саморазвитие. – 2016. – №1(47). – С. 106-109.

Демченко Вікторія Григорівна,
викладач Сновського вищого
професійного училища лісового
господарства, м. Сновськ, Чернігівська
область.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. В статті розглянуто проектне навчання як один з видів інноваційних технологій та обґрунтовано використання проектної технології в процесі поетапної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

Ключові слова: інноваційні технології, проектна діяльність, технологія проектного навчання, критичне мислення, проблемне навчання.

В Україні триває реформування системи освіти. Інструментом становлення нової освіти є інноваційна діяльність, яка полягає у внесенні якісно нових елементів у навчально-виховний процес. Пропонуються нові технології, інший педагогічний менталітет. Сучасний етап модернізації системи освіти характеризується посиленням уваги до особистості, спрямуванням зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу учасників навчально-виховного процесу.

Одним із кращих прикладів формування та розвитку креативності учнів є проектна методика, у якій використовуються принципи рефлексії, партнерство, неординарність, креативність, толерантність.

Необхідність використання у навчальних закладах сучасних педагогічних технологій сьогодні вже не викликає сумнівів. На зміну пасивному учню приходять учень як активний суб'єкт, що здобуває знання. Метод проектів отримав розвиток саме тому, що викликає інтерес в учнів. Добре організований проект стимулює учнів до активних досліджень і розвитку критичного мислення та мислення вищих рівнів. Дослідження діяльності головного мозку демонструють цінність такого навчання. Здатність учнів засвоювати нове знання зростає [1, с. 86].

Цей метод сприяє формуванню в учнів наступних умінь: складати план роботи з виконання проекту, розподіляти ролі всередині групи, визначати терміни виконання проекту, визначати необхідні для реалізації проекту матеріали, дані й з'ясувати місця, звідки вони будуть братися, узагальнювати отриману інформацію, представляти результат виконаної роботи. За останні десять років метод проектів як загальнопедагогічна технологія став предметом багатьох досліджень. Інформація за цим методом є у педагогічній та методичній літературі. У роботах І. К. Баталіна, М. А. Борсукової, Н. Ю. Пахомової, Є. С. Полат, І. Д. Чечель, С. Шишова розкрито педагогічний потенціал проектної діяльності школярів; А. І. Богосвятською, Є. А. Гільовою, Ю. С. Єгоровим, Є. В. Клоковим, Н. Мансуровим, Г. В. Нариковою, І. Хроменко охарактеризовано етапи навчального проекту, роль вчителя на

кожному з них; С. Лернер, І. Д. Чечель запропонували різні підходи в оцінюванні проектної діяльності [3].

Нові інформаційні технології кардинально вплинули на всю систему освіти, зачепивши її зміст, форми і методи навчання. Тому вміння працювати із сучасними інноваційними технологіями розглядаються у нашій державі як обов'язкові та необхідні для кожного спеціаліста. Саме з цієї причини заслуговує уваги проблема підготовки майбутніх фахівців, які б володіли комп'ютерними знаннями і вміли застосовувати їх у своїй професійній діяльності: адже заклади освіти готують випускників XXI століття, у якому відбувається стрімкий розвиток інформаційних технологій; з кожним днем зростають їхні можливості, розробляються удосконалені та нові зразки як програмного, так і технічного забезпечення [4, с. 76]. Тому й можливості використання цих технологій у навчальному процесі, на нашу думку, є невичерпними. Винятку не становить і галузь лісове господарство.

Технологія проектного навчання являє собою розвиток проблемного навчання, однак відрізняється від нього тим, що діяльність учнів спрямована на конкретний результат та його публічну презентацію.

Проект є творчою роботою, але не будь-яка творча робота може бути проектом. Творча робота – більш вільний вид діяльності, ніж проектування. Він не передбачає такої чіткої структури в роботі. Якщо у формулюванні теми проекту не позначена проблема, а просто дається завдання виготовити якийсь об'єкт, то наступний процес не можна вважати проектною діяльністю. Але це може бути самостійною творчою роботою. Виконання проектного завдання для учня обов'язково повинне бути сполучене із самостійним розв'язанням проблеми і здійсненням обґрунтованого вибору з ряду альтернативних варіантів з наступною рефлексією. У цьому полягає принципова відмінність проекту від просто творчої роботи [6, с. 151].

Якщо говорити про метод проектів як про педагогічну технологію, то ця технологія передбачає певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій учнів і припускають презентацію цих результатів.

Найбільш доцільно використовувати метод проекту на етапі закріплення знань, умінь, навичок, коли тема вивчена та проаналізована. Метод проектів дозволяє ефективно систематизувати та узагальнити знання учнів з певної теми [5, с. 6].

Основні вимоги до використання методу проектів можна визначити трьома питаннями:

- навіщо?
- для чого (кого)?
- як?

Перша вимога – це наявність або суб'єктивно, або професійно значимої для учня проблеми. Дуже важливим є момент, що при використанні методу проектів проблема не пропонується учням у готовому вигляді, як це часто буває у проблемних методах, а за допомогою різноманітних прийомів, засобів наочності учні підводяться до самостійного формулювання проблеми та гіпотез

її вирішення. Формулювання проблеми – це і є відповідь на питання «навіщо?».

Друга вимога: практична, теоретична або пізнавальна значимість передбачуваних результатів, тобто учень повинен усвідомлювати, де і як він може застосувати отримані знання, який продукт проекту буде його логічним завершенням.

Третя важлива характеристика методу проектів – його самостійність, яка визначається, з одного боку, можливістю проявити свої здібності, самостійно обрати шляхи розв'язання проблеми, з іншого боку – особистісною мотивацією виконання проекту.

Під час вивчення певного питання учні під керівництвом учителя повинні визначити ідейно-емоційну значимість, що є необхідною умовою подальшої діяльності учнів з проектування, адже спрацьовує фактор мотивації, особистісної орієнтації, розкриваються базові ідеї, що становлять суть професійного завдання, відкривається шлях до впровадження цих ідей в життя [7].

Окреслимо педагогічні цілі та завдання в рамках навчальних проектів.

Когнітивні – пізнання об'єктів навколишньої реальності; вивчення способів розв'язання проблем, оволодіння навичками роботи з джерелами інформації, інструментами і технологіями.

Організаційні – оволодіння навичками самоорганізації, вміння ставити перед собою мету, планувати та корегувати діяльність, приймати рішення; нести особисту відповідальність за результат.

Креативні – вміння конструювати, моделювати, проектувати тощо.

Комунікативні – розвиток навичок роботи в групі, виховання толерантності, формування культури публічних виступів [2, с. 25].

Проекти можуть бути різними, і використання кожного з видів у навчальному процесі вимагає від вчителя розуміння особливостей обраного типу проекту та серйозної підготовчої роботи.

Оскільки спецдисципліни спеціальності «Лісове господарство» вивчаються на другому році навчання у Сновському ВПУЛГ, викладачу, який бажає працювати за методом проектів, слід враховувати вікові особливості учнів, вже набуті професійні навички та вміння, а також рівень сформованості навичок роботи з комп'ютером. Для певного віку характерні критичні етапи, коли змінюється зміст і форма художньо-творчої діяльності й, відповідно, її вплив на загальний, творчий і професійний розвиток.

Кожен викладач повинен спланувати проектну діяльність на різних курсах відповідно до вікових особливостей учнів. Можна запропонувати такі види проектів (табл.1).

Таблиця 1

Зміст проектної діяльності

Курси	Зміст проектної діяльності
I курс навчання	Створення презентацій та наочності до уроків за певною тематикою при підготовці до уроків спеціальності «Озеленювач» - робота у творчих групах.

II курс навчання	Створення дипломних проектів за спеціальністю «Озеленювач» – в індивідуальній роботі. Створення презентацій та наочності до уроків за певною тематикою при підготовці до уроків спеціальності «Лісник» – робота у творчих групах або індивідуально.
III курс навчання	Створення дипломних проектів за спеціальністю «Лісник» – індивідуальна робота. Створення презентацій та наочності до уроків за певною тематикою при підготовці до уроків спеціальності «Єгер» – робота у творчих групах або індивідуально. Створення дипломних проектів за спеціальністю «Єгер» - індивідуальна робота.

Кінцеві продукти виконаних проектів повинні бути матеріальними, тобто оформлені у визначений спосіб. Наприклад: відеофільм, науково-дослідницька робота, стаття у газету, комп'ютерна презентація, web-сайт, диск із записами голосів тварин чи птахів до теми, реклама професії, ескіз квітника або іншого об'єкта озеленення, віртуальна екскурсія ландшафтними парками, фотоальбом подорожі національними природними парками або ботанічним садом, схема розробки лісосіки тощо.

Таким чином, суть проектної технології – стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки професійних проблем, показати практичне застосування отриманих знань. Від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з практичними, витримуючи відповідний їх баланс на кожному етапі навчання. Сьогодні метод проектів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних та професійних здібностей. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя та майбутню професійну діяльність, які проектують у навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя / К. О. Баханов.– К.: «Просвіта», 2004. – С. 77-100.
2. Богосвятська А. І. Проектно-діяльнісна технологія навчання/ А. І. Богосвятська // Зарубіжна література в школах України. – 2012. – №10. – С. 24-31.
3. Гусь І. М. Метод проектів / І. М. Гусь, І. В. Калмикова // Управління школою. – 2005. – №5. – С. 8-11.
4. Дементієвська Н. П. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів / Н. П. Дементієвська, Н. В. Морзе // Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука. – К.: Атака, 2005. – С. 76 – 95.
5. Зозюк І. І. Творчі проекти: обґрунтування необхідності / І. І. Зозюк //

Українська мова та література. – 2005. – № 45. – С. 6-7.

6. Казачкова Л. М. Проектні технології на уроках мистецьких дисциплін /Л. М. Казачкова// Таврійський вісник освіти. – 2011. – №2 (34).

7. Ницета В. О. Метод проектів на уроках літератури [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-156703.html>.

Євницька Ірина Володимирівна,
викладач професійно-теоретичної
підготовки Криворізького
професійного гірничо-технологічного
ліцею, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

РОЛЬ ПІДРУЧНИКА У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА

Анотація. Забезпеченість ПТНЗ підручниками нового покоління для підготовки майбутніх фахівців далека від потреби, а методика та організація навчання з їх використанням залишається актуальною темою педагогічних досліджень. На жаль, фраза «забудьте все, що ви вивчали у навчальному закладі, а на роботі будемо вчитися по-новому» не втрачає своєї цінності вже багато років поспіль. Завдання освіти полягає не лише в тому, щоб навчити людину, а підготувати самодостатню особистість, яка зможе відповідати вимогам сучасної ринкової економіки. Але без підручника, який є основним дидактичним засобом навчання, неможливо на сто відсотків реалізувати якісну підготовку конкурентоздатного фахівця.

Ключові слова: сучасний підручник, підручникотворення, професійне навчання, кваліфікований фахівець, роботодавець, технології навчання.

Комплексний аналіз проблеми професійної підготовки у ПТНЗ свідчить про те, що на сучасному етапі виникла необхідність розробки нової теоретико-методичної бази, на основі якої по-новому вирішувалися б питання підвищення ефективності підготовки конкурентного випускника. Якісні зміни дидактичного забезпечення, глибокі перетворення у змісті навчальних програм, впровадження сучасних технологій навчання суттєво впливають на роль розвитку особистості кваліфікованого працівника. Науковці розглядають підручник як основний інструмент викладача у процесі навчання. Роль і місце книги у навчальному процесі обґрунтована у працях зарубіжних та вітчизняних учених (Ю. Бабанський, І. Лернер, О. Савченко, М. Скаткін, Н. Тализіна та ін.); сутність підручника, його структура та функціональне забезпечення розглядається у дослідженнях В. Бейлінсона, В. Беспалько, Д. Зуєва, Ч. Куписевича, І. Лернер, А. Сиротенко, І. Товпінець, В. Цетлін та ін.; розкриття процесу формування предметних компетенцій з використанням підручника як засобу навчання базується на теоретичних засадах учених (В. Беспалько [1, с.

108], О. Жосан [2, с. 58], Н. Матяш [5, с. 257], С. Трубачева [9, с. 57] та ін.); окремі питання процесу підручникотворення в профтехосвіті досліджували вчені (С. Гончаренко, А. Гуралюк, Г. Єльнікова, Н. Ничкало, Л. Лук'янова, Л. Сушенцева, В. Юрженко та ін.); чимало напрацювань присвячено особливостям змісту освіти та процесу підручникотворення у зарубіжних країнах (Л. Ващенко, Г. Єгоров, Б. Жебровський, К. Корсак, Н. Лавриченко, М. Лещенко, З. Малькова, О. Овчарук та ін.).

Формування цілей статті. Сучасні педагоги і майстри виробничого навчання стверджують, що всі теоретичні й практичні підходи є цілісними для процесу пізнання. Нині впровадження у навчально-виробничий процес різноманітних форм та засобів активного навчання професії, модернізація системи освіти, створення новітніх засобів навчання, які поєднують сучасне потужне підприємство з дидактичними можливостями інформаційно-комунікаційних технологій, поставили питання доцільності розроблення спеціальної дидактичної основи, яка дасть можливість профтехосвітянам оновити методичну базу засобів навчання, зокрема і друкованих, і електронних авторських підручників нового покоління. Метою статті передбачено висвітлення дидактичних і виховних можливостей сучасного підручника у професійній підготовці, впровадження якого сприятиме розширенню знань майбутніх кваліфікованих фахівців завдяки оновленню засобів освіти та розвитку педагогічної творчої думки.

Зрозуміло, у процесі навчання без підручників нікуди. Від змісту та якості підручників, якими користуються учні, залежить результативність засвоєння матеріалу. Підручник як важлива складова навчання виступає засобом управління навчальною діяльністю учнів і спрямовуючим інструментом роботи викладача.

Поява в Україні навчальної літератури нового покоління для учнів ПТНЗ ледве відбувається. Сьогодні енергійним і завзятим людям випав чудовий шанс, точніше простір для творчості. І всі, хто піклується про майбутнє держави, обов'язково повинні перейти до практичного вирішення цієї проблеми. Підручники, які були видані 20-30 років тому, морально застаріли, на жаль, відповідними органами не були розроблені вимоги до розробки нових підручників і не сформульовані основні методологічні принципи конструювання їх змісту. А це спричинило появу значної кількості авторів і авторських колективів, які не зовсім добре знають процес підручникотворення і створюють відповідно не дуже якісні підручники. Підручник – настільки значна книга, що ЮНЕСКО назвала його найбільшим капіталовкладенням у розвиток освіти та за пріоритетністю поставила на перше місце. Немає підручників – немає освіти, погані підручники – погана освіта. Ось чому у всьому світі так багато уваги приділяється підготовці і виданню навчальних книг.

Сучасні засоби навчання дають можливість не лише забезпечити учнів глибокими та міцними знаннями, але й, що дуже важливо, ознайомити їх із сучасними виробничими технологіями та, крім цього, підвищити рівень інформаційної та технічної культури учнів.

На жаль, учні ПТНЗ не мають можливості користуватися якісними

україномовними підручниками. І для вирішення цієї проблеми навчальні заклади повинні ініціювати створення творчих колективів, у складі яких будуть як викладачі і методисти НЗ, так і представники підприємства-замовника кадрів. Матеріал сучасного підручника для професійної підготовки повинен бути викладений в логічній послідовності, написаний цікаво і доступно для учнів, містити наочні схеми, словник термінів, диференційовані завдання з системою самооцінювання досягнень учня. Творчому колективу необхідно передбачити, що деякі розділи будуть вивчатися із застосуванням комп'ютерної техніки, аудіовізуальних матеріалів, компакт-дисків. Зміст нового підручника повинен відповідати сучасним програмам, а відображений матеріал має сприяти набуттю навичок та вмій (пізнавальних, практичних, життєвих). Крім того, підручник повинен містити спеціальні завдання, які сприятимуть розвитку творчої активності учнів та формуванню навичок самостійного вирішення нестандартних виробничих ситуацій.

Сучасний підручник з професійної підготовки має бути такою навчальною книгою, котра в доступній формі викладає зміст предмета учням. У ньому мають бути визначені види та способи діяльності, спрямовані на досягнення мети і завдань навчання відповідно до вимог роботодавця, підручник повинен якнайповніше відображати основні концептуальні положення прийнятої системи навчання, базуватись на апробованих у практиці методологічних засадах, забезпечуючи достатньо цілеспрямоване і водночас гнучке управління навчальним процесом.

Висновки. Інтенсивні процеси реформування змісту освіти зумовлюють наполегливі пошуки ефективних шляхів вирішення проблеми створення сучасних підручників. Одним із виявів таких пошуків, на мою думку, має стати проблема конструювання змісту сучасного підручника як основного засобу навчання і важливого механізму реалізації оновленого змісту освіти. Розглядаючи сучасний підручник як важливу соціально-історичну категорію, оскільки зміст освіти визначається саме державою, можна цілком справедливо стверджувати, що зміст підручника є відтворенням змісту освіти на певному соціально-історичному етапі розвитку держави.

Вимоги систематичності, наступності, науковості, необхідності тих чи інших знань, ступеня їх деталізації та інші треба узгодити з цілями предмета, віковими особливостями учнів, необхідним рівнем навчання тощо. Зваживши всі ці розбіжності, американський професор В. Івкен в розпачі написав про неможливість ні тепер, ні в майбутньому створити підручник, який задовольняв би всім вимогам.

Складання підручника – високе мистецтво. Сучасний підручник має готувати учнів до самоосвіти і бути зразковим з погляду педагогічної технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. П. Теория учебника: дидактический аспект/ В. П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1988. – 160 с.
2. Жосан О. Е. Вимоги до шкільного підручника у контексті розвитку вітчизняного підручничкознавства / О. Е. Жосан // Проблеми сучасного

підручника: зб. наук. праць. – К., 2010. – С. 53-61.

3. Зими́на О. В. Печатные и электронные издания в современном высшем образовании: теория, методика, практика. Рекомендации по созданию электронного учебника / О. В. Зими́на, А. И. Кириллов. – М.: МЭИ, 2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: 01.09.2013 http://www.cademiaxxi.ru/Meth_Papers/AO_recom_t.htm#1. Загол. з екрану. Мова рос.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

5. Матяш Н. Ю. Підручник як засіб формування в учнів системи предметних компетенцій / Н.Ю. Матяш // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. пр. – К., 2011. – С. 257-262.

6. Педагогіка. Большая современная энциклопедия /сост. Е.С. Рапацевич.– М.: Современ. слово, 2005. – 720 с.

7. Ростока М. Л. Інформаційне навчальне середовище профтехосвіти / М. Л. Ростока // Сучасні інформаційні технології інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – К.; Вінниця: ТОВ фірма «Планер», – 2012. – Вип. 30. – С. 233-238.

8. Ростока М. Л. Створення електронного підручника для ПТНЗ. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. ПТН НАПН України / М. Л. Ростока. – К., 2011. – С. 262-264.

9. Трубачева С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі / С. Е. Трубачева // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: монографія – К.: 2004. – С. 53-58.

*Іванов Олександр Олександрович,
викладач Вищого професійного
училища № 7, м. Кременчук,
Полтавська область.*

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ З ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Анотація. В статті розглянуто зміст і структуру професійної компетентності кваліфікованих робітників операторів комп'ютерного набору. Описано природу і характер компонентів професійної компетентності.

Ключові слова: структура професійної компетентності, професійна освіта, кваліфіковані робітники.

Поняття компетентності увійшло в практику професійної підготовки

кваліфікованих робітників у багатьох відношеннях. Теорія компетентності та її дослідження дали нові ідеї, в яких підкреслюється інтегративний сенс компетентності в професійній освіті.

Професійна компетентність розглядається як загальна, інтегративна та інтерналізована здатність забезпечення сталої діяльності (в тому числі вирішення проблем, впровадження інновацій і модернізації) в певній професійній області, в роботі, в організаційному контексті та ситуаційних завданнях [1, с.107].

Поняття професійної компетентності кваліфікованого робітника, її зміст та структура набувають все більшої актуальності в умовах підвищення вимог ринку праці до фахівців відповідного рівня.

Професійна компетентність сучасного кваліфікованого робітника є складним багатокомпонентним поняттям, про що свідчить численність наукових підходів у сучасній науковій літературі та різноплановість трактувань даного поняття, зумовлена відмінністю наукових підходів.

Професія «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» відноситься до типу «людина – знакова система». На основі системного аналізу визначимо основні структурні компоненти професійної компетентності за названою професією, а саме: інформаційний, мотиваційний, програмно-алгоритмічний і творчий [2, с.30].

Розглянемо природу і характер кожного з обраних компонентів з огляду на професійну діяльність операторів з обробки інформації та програмного забезпечення.

Інформаційний компонент професійної компетентності визначається знаннями і навичками учнів загальнопрофесійних і професійно-теоретичних предметів, спрямованими на незалежну і успішну участь у створенні об'єктів професійної діяльності. Загалом, він визначається змістом професійної освіти, яка формується відповідно до державних освітніх стандартів.

Учні в процесі навчання різних предметів повинні бути спрямовані в першу чергу не на збільшення обсягу знань, а на шляхи їх засвоєння, на розвиток образу і способу мислення, щоб подолати формалізм знань, щоб розвивати власні когнітивні і творчі здібності, а також духовно-моральну сферу. Тільки за таких умов будуть розвиватися і покращуватися пізнавальні і творчі здібності, а також навчальна діяльність набуватиме динамічного, процедурного характеру. Засвоєння знань і свідоме володіння цими знаннями формує основу готовності учнів до подальшої професійної діяльності. Цей рівень знань визначає інформаційну стратегію для підготовки учнів. Ця стратегія повинна передбачати не тільки отримання знань учнями, а і їх використання в прикладних задачах виробничого процесу в області інформаційних технологій.

Інформаційна складова є теоретичною основою для формування професійної готовності учня, як наслідок, до подальшої соціальної та професійної діяльності. Крім того, цей компонент відображає потреби індивіда в активному використанні знань, необхідних для ефективною майбутньої кар'єри.

Мотиваційний компонент професійної компетентності оператора з обробки інформації та програмного забезпечення — це мотиви активної пізнавальної діяльності в процесі підготовки, творчого саморозвитку і ціннісно-смислових відносин. Вивчення спеціальних дисциплін для учнів завжди вмотивоване. Мотивація являє собою сукупність різних мотивів, деякі з яких можуть бути провідним, а інші супутніми. Окрім того, А. К. Маркова включає до мотиваційної сфери особистості попит, сенс, мотив, мету, емоції, відношення й інтерес.

Мотиви є формою прояву потреб, пояснюють, чому людина діє так, а не інакше. Формування мотивів — це, перш за все, створення умов для прояву внутрішніх стимулів до навчання, розуміння їх самими учнями і подальше поле самомотиваційного значення. Мотиви — усвідомлені спонукання людини до діяльності або поведінки [1].

Програмно-алгоритмічний компонент — це здатність ідентифікувати алгоритмічні процеси і явища, набуття навичок для підготовки і розробки оптимальних алгоритмів у процесі вивчення спеціальних предметів. У подальшому цей компонент обумовлює здатність учнів до розробки програмних додатків, веб-додатків, використання програмного забезпечення для обробки текстової, табличної, графічної, аудіо- та відеоінформації, створення та супроводження баз даних у різних сферах виробничої і громадської діяльності; аналізу технічного стану та обслуговування засобів комп'ютерних інформаційних систем.

Творчий компонент професійної компетенції при розгляді визначається необхідністю розвитку творчих здібностей учнів. Він забезпечує здатність учнів брати на себе ініціативу, обумовлює самостійність, творчість, науково-дослідний потенціал і розвиток творчих здібностей алгоритмічного програмування та використання прикладного програмного забезпечення в професійній освіті.

Творчий компонент необхідний для опанування робітником нових знань та прийомів роботи. Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення, що має здібності творчо досліджувати предметну область діяльності, завжди буде мати перевагу порівняно з його однолітками, що не мають серйозних навичок пошукового навчання, а також зможе набагато більш швидко й ефективно досягти успіху в професійній та громадській діяльності. Він матиме можливість проявити ініціативу, творчість у виробничій діяльності та ставати все більше впевненим у своїх діях. Природно, що почуття задоволення в професійній діяльності здатне принести успіх і радість у суспільному та приватному житті.

Наведені компоненти перебувають у тісній взаємодії, формують цілісну, динамічну структурну модель і відповідають основним проявам професійної компетентності оператора з обробки інформації та програмного забезпечення. Кожен компонент встановлює загальні рамки, орієнтовані на формування професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Definition of motive [Електронний ресурс]: Merriam-webster dictionary. —

Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/motive>.

2. Mulder M. Conceptions of Professional Competence. In: S. Billett, C. Harteis, H. Gruber (Eds). International Handbook of Research in Professional and Practice-based Learning. — Dordrecht: Springer, 2014. — С. 107 — 137.

3. Turayev B. Formation of professional competence of future professionals in computer science and information technology. / Turayev B. // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. — 2016. — №4. — С. 29 — 35.

*Іванова Тамара Іванівна,
викладач Державного навчального
закладу «Димитровський професійний
гірничий ліцей», м. Миргород,
Донецька область.*

ВІЗУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЗМІСТУ УРОКУ В ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗА ФАХОМ КУХАР, КОНДИТЕР

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему дефіциту конкурентноздатних фахівців професійних навчальних закладів та обґрунтовано шляхи вирішення проблеми інтенсифікації навчання методами візуалізації і моделювання уроків; в основу покладено досвід роботи автора з впровадження опорних конспектів у процес підготовки кухарів, кондитерів.

Ключові слова: модель уроку, опорний конспект, ілюстрація, інновація, візуалізація, кухар, кондитер, інтенсифікація, відео-ролик, презентація, гра, тестування, дистанційне навчання, Інтернет, мультимедійна система, наочні знання, приготування їжі, кондитерські вироби.

В умовах державотворення та інтеграції України в європейський і світовий простір, як конкурентоспроможної держави, головним завданням є виховання високоосвіченого працівника, здатного навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується інтенсивними пошуками нового в теорії та практиці навчання. Підготовка кваліфікованого працівника в ПТНЗ виходить на передові кордони науково-технічного прогресу, передбачає розвиток творчого потенціалу та нового типу мислення.

Ситуація, що склалася на ринку праці, потребує від кваліфікованих кулінарів певних професійно важливих якостей:

- мати попит на ринку праці;
- вміти працювати в команді;
- бути комунікабельними;
- самостійно вирішувати нестандартні виробничі завдання;
- творчо та креативно мислити;
- активно працювати;

- генерувати нові ідеї;
- уникати будь-яких конфліктних ситуацій;
- уміти швидко виходити з них.

Підприємства харчування та заклади ресторанного бізнесу, з державними та власними формами господарювання, потребують не просто кухарів та кондитерів, а фахівців-універсалів. Вони повинні вміти готувати їжу, організовувати закупівлю сировини, складати калькуляцію, оформляти і подавати страви, спілкуватися з відвідувачами. Для них важливо знати основи економіки, бухгалтерського обліку, трудового законодавства, вміти користуватися різноманітною технікою, що допомагає прискорювати технологічні процеси. Тобто сучасний робітник повинен бути технічно грамотним, ініціативним, володіти кількома суміжними професіями, новітніми технологіями, швидко реагувати на зміни, спрямовані на формування національного виробничого потенціалу.

Сьогодні вимагає від учнів системи професійно-технічної освіти постійного і безперервного поглиблення знань, щоб у недалекому майбутньому випускники змогли стати до лав висококваліфікованих робітників сучасного виробництва. Тож завданням для викладача спеціальних дисциплін є надання вихованцям певного обсягу знань, удосконаленості, майстерності. Впевнене впровадження у навчальний процес інноваційних технологій приносить суттєві зміни у результативність педагогічного процесу і готує конкурентоздатних фахівців для сучасного ринку праці.

Я поділюсь власним досвідом впровадження новітніх педагогічних технологій у навчальний процес підготовки кухарів, кондитерів.

Серед відомих технологій навчання, які я використовую з метою інтенсифікації навчання, центральне місце займає опорний конспект. Поняття «опорного конспекту» увійшло в педагогічну літературу, починаючи з робіт донецького вчителя-новатора В. Ф. Шаталова. В основу даної методики покладено ідею конспектування сукупності інформації у вигляді знакових символів. Мій досвід викладання спеціальних дисциплін також свідчить про те, що матеріал уроку потрібно конспектувати [6, с.27]. Лише словесні методи викладання матеріалу не сприяють швидкому засвоєнню та утриманню в пам'яті учнів певної інформації. Мої висновки підтверджують психологи і свідчать про те, що в пам'яті людини залишається 10% того, що вона слухає; 50% того, що вона бачить; 90% того, що вона робить. Недарма існує прислів'я: «Краще один раз побачити, ніж сто разів почути». Опорні конспекти – це основа того, що потрібно вивчити на уроці.

Мої опорні конспекти відрізняються від традиційних і являють собою зменшену копію уроку, в якій відображені предметні та міжпредметні зв'язки. Мета їх – узагальнити засобами графічного моделювання основні думки і логічні зв'язки навчального матеріалу з предмету «Технологія приготування їжі та кондитерських виробів з основами товарознавства». Для опорних конспектів використовую технології модулювання та візуалізацію. Це моя творча робота, де я складний текстовий матеріал підручника опрацьовую, представляю у простому і доступному вигляді для учнів. Моделюю опорні конспекти згідно з

темами навчальної програми. Мої опорні конспекти мають як загальноприйняті умовні позначення блоків, так і індивідуально-авторські.

Під інтенсифікацією навчання я розумію підвищення продуктивності навчального процесу праці викладача і учня у кожному одиницю часу. Можливості сучасного світу дозволяють використовувати різноманітні джерела для інтенсифікації. Ефективність уроку залежить від багатьох чинників, і не останнє місце серед них належить наочності, візуалізації, моделюванню. Модель уроку – зменшена копія його. Візуалізація – це процес представлення даних у вигляді зображення з метою максимальної зручності їх розуміння; надання доступної форми знанням, ілюстративна функція уроку, що має символіку: стрілки, літери, слова, числа, схеми, зрозумілі і доступні мені та моїм учням. Зі значками ознайомлюю учнів на початку вивчення предмету.

Сучасний урок – це поєднання традиційних технологій та нових інформаційних джерел, які передбачають використання відеоматеріалів з ресурсів мережі Інтернет [3, с.134]. Основою для опорного конспекту може бути електронний конспект, електронний підручник, електронна енциклопедія, друкований підручник, інша професійна література. Свої міні-конспекти, як форму унаочнення навчання, спочатку малювала крейдою на дошці, потім задалегідь виконувала у вигляді плакатів та паперового роздавального матеріалу. Демонструвала через епідіаскоп, на лекціях і після них, а іноді й замість них. Зараз у моєму арсеналі п'ять видів опорних конспектів: малюнково-графічні, текстові, проблемні, безіменні, комп'ютерні. Вони характеризуються ємністю змісту, стислістю інформації. Проблемний опорний конспект привертає увагу своїм значком ? (проблема), націлює на вирішення її.

Традиційну модель опорного конспекту постійно удосконалюю, а електронний варіант її використовую на уроках разом з мультимедійними програмами та сучасними методами навчання: презентація, відеоролик, показ слайдів, тестування, дистанційне навчання. Мультимедійні засоби надають їм кольоровий текст, анімації, ілюстрації, звукові ефекти, дикторський текст. Учні з задоволення вивчають таблиці, схеми та спостерігають переходи від одного зображення до іншого [4,с.255], люблять переглядати відеоролики, вирішувати проблеми. Старанно вивчають та озвучують блоки опорних конспектів.

Розвиток комп'ютерної техніки та поява мультимедійного проектора дозволяють мені підготувати і показати опорні конспекти у вигляді презентації Power Point. Це програмне забезпечення, що дає можливість зручно оформити і представити інформацію. Широко використовую потокові презентації, які призначені для безперервного показу слайдів за раніше запрограмований час. Головною особливістю таких технологій є інтерактивність, можливість користувача брати участь у роботі апаратно-інформаційних пристроїв. Комп'ютерна презентація вміщує набір кольорових карток-слайдів спеціального формату з лаконічною інформацією. Саме цей термін включає в себе невід'ємні та важливі моменти для успішної організації якісного звукового, візуального і графічного супроводу уроку. Матеріали опорних конспектів роздруковую для їх подачі на уроці, а також здійснюю показ слайдів. Слайд – це окрема екранна

сторінка, що містить у собі текстові, графічні, відео- та аудіо об'єкти.

Електронні засоби навчання, такі як відеоролики, також використовують на уроці разом з опорними конспектами. Мета такої комбінації – підвищення коефіцієнту корисної дії навчання у вихованні кухарів, кондитерів. Вона занурює учнів у процес приготування кулінарних страв та виробів. Відеоролик пов'язує урок з реальним світом, демонструє практичні навички та прийоми роботи кулінарів світу. Матеріали записують на диски, розміщують згідно з темами програми в картотечі електронних носіїв. Вона збагачує вже наявні в моєму арсеналі матеріали, поповнює матеріально-технічну базу кабінету, формує навички грамотного пошуку інформації на сучасному рівні [8, с. 64]. Дистанційне навчання, тобто електронне, разом з опорними конспектами надає особистісного ефекту навчання учнів, що пропустили заняття. Таке навчання відрізняється від традиційного відсутністю очного контакту між мною та учнем. По електронній пошті я відправляю їм необхідну текстову та графічну інформацію, посібники, підручники. Учні мають доступ в Інтернет і отримують її. Мої вихованці люблять працювати з електронними консультаціями, які я пропоную під виготовлення муляжів – це творче домашнє завдання для учнів за фахом «кондитер», з предмету «малювання та ліплення» [1, с.1-23].

Комп'ютерне тестування – це метод педагогічної діагностики, який я використовую одночасно з опорними конспектами. До звичних форм тестових завдань закритої форми додається така форма, як вибір графічного об'єкту, його я використовую для опорних конспектів. Він дає учням право й можливість покращити позитивну оцінку – виправити на вищу, але потребує певних комп'ютерних знань з боку викладача та учнів. При зміні програм я змінюю, видаляю чи додаю лише деякі завдання, що значно зберігає час. Одночасно здійснюється закріплення, контроль та оцінювання знань на уроці [2,с.71-74]. Широке впровадження комбінованих технологій у навчальний процес сприяє співробітництву та безконфліктним відносинам.

Гру на уроці та опорні конспекти також разом впроваджую в навчальний процес підготовки кухарів, кондитерів. При використанні такої методики в роботу одночасно включаються пізнавальні процеси особистості: сприйняття, пам'ять, мова, відчуття. Спостерігаючи за перебігом гри, я набагато легше виявляю прогалини у знаннях. Під час гри учні не тільки засвоюють матеріал навчальної теми, але й здійснюють самоконтроль одержаних знань. Вони навчаються спілкуванню у колективі, краще сприймають нову інформацію [7, с. 64]. Систематичне використання на уроках опорних конспектів разом з мультимедійними програмами та нетрадиційними методами навчання заощаджує час, виключає дублювання матеріалу, створює «ефект записної книжки», призводить до високого рівня знань учнів і відсутності не атестацій. Рівень та якість знань значно вище, виключаються середній та низький рівень навчання. Високий рівень має 35%, а достатній 65%. Застосування графічних, мультимедійних та комп'ютерних технологій не дає шансів жодному учню залишатись осторонь, включає в роботу кожного. Вихованці перебувають в атмосфері пошуку маленького відкриття, прагнуть до розробки

та озвучення опорних конспектів. У процес навчання активно включаються зацікавлені батьки, знайомі учнів, друзі зі старших класів. Набуваються навички роботи в малих групах, вміння аргументовано висловлювати думки, приймати рішення і нести за них відповідальність, забезпечується більш повне засвоєння знань [5, с.27]. Результативність застосування опорних конспектів забезпечується багаторазовим повторенням нового матеріалу під час заняття.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Інтерактивне навчання : добірка статей // Початкова школа. – 2006. – №44. – С.1-23
2. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій // Імідж сучасного педагога О. В. Єльникова. – 2001. – № 3-4 (14-15). – С.71-74.
3. Куда и как исчезли тройки /В. Ф. Шаталов. – М., 1979.–134 с.
- 4.Освітні технології. / За ред. О. М. Пехоти. – К., 2002. – 255 с.
- 5.Проектуємо урок разом // Педагогічна академія пані Софії. – Вересень, 2006. – 27с.
6. Іванов І. Л. Педагогіка колективних творчих справ / І. Л. Іванов. – К.: Освіта, 1992.– 95 с.
7. Шаталов В. Ф. Педагогическая проза / В. Ф. Шаталов. – М., 1980. – 64с.
- 8.Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: К.І.А.С, 2003. –192 с.

Івахнюк Галина Юріївна,
методист ДПТНЗ «Криворізький центр професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу», м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область.

ЕЛЕКТРОННІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ КОМПЛЕКСИ У ПІДГОТОВЦІ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті розкривається необхідність створення електронних навчально-методичних комплексів для підготовки конкурентоздатного фахівця торгівлі та ресторанного господарства за допомогою програмного продукту Microsoft SharePoint Designer та їх переваги перед традиційними підручниками.

Ключові слова: електронний навчально-методичний комплекс, HTML, SharePoint Designer, конструктор, веб-сторінка, веб-редактор, HTML-код, панель елементів.

У сучасній професійній освіті інформатизація професійної підготовки майбутніх фахівців торгівлі та ресторанного сервісу нерозривно пов'язана із впровадженням у процес підготовки досягнень сучасних інформаційних технологій.

Одним із напрямків, який активно впроваджується в КЦПОРКТРС, є

використання електронних навчально-методичних комплексів.

Електронні навчально-методичні комплекси є на сьогодні одним із найбільш ефективних засобів навчання. Саме тут повною мірою реалізується давній, але до сьогодні правильний принцип методики викладання: краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Комбіноване використання комп'ютерної графіки, анімації, живого відеозображення, звуку, інших медійних компонентів – усе це надає абсолютно унікальну можливість зробити предмет, що вивчається, максимально наочним, а тому зрозумілим та доступним. Електронний навчально-методичний комплекс є програмно-інформаційним посередником між учнями і викладачами.

В КЦПОРКТРС на сьогоднішній день створені електронні навчально-методичні комплекси з предметів: «Основи діловодства», «Основи галузевої економіки та підприємництва», «Професія «офіціант-бармен»», «Облік, калькуляція та звітність», «Техніка обчислень, облік і звітність» (викладач Івахнюк Г. Ю.), «Технологія приготування їжі з основами товарознавства», «Технологія приготування кондитерських виробів» (викладач Письмоченко С. М.), «Товарознавство непродовольчих товарів» (викладач Корененко Г. Г.),

- «Українська мова» (викладач Носачова Т. С.),
- «Інформатика» (викладач Студнікова Т. В.),
- Виробниче навчання з професії «продавець продовольчих товарів 3 розряду» (майстер виробничого навчання Тюменцева О. Г.),
- «Організація обслуговування» (викладач Слюсарєва О. В.),
- «Устаткування підприємств харчування» (викладач Орел О. Б.),
- Виробниче навчання з професії «кухар» (3, 4 розряд).

Всі електронні навчально-методичні комплекси створені за допомогою редактора Microsoft SharePoint Designer, які входять у склад додатків Microsoft Office. На сьогоднішній день є програми Microsoft SharePoint Designer 2007, 2010, 2013.

Програма Microsoft SharePoint Designer – це типовий веб-редактор, який дозволяє створювати як звичайні веб-сторінки, так і більш складні конструкції.

Інтерфейс SharePoint Designer простий і інтуїтивний. Центральну частину екрана займає область документа, що представляє вміст веб-сторінки, редагує в даний момент. Як і в більшості веб-редакторів, область документа може бути представлена в одному з варіантів:

1. Конструктор (для візуальної розробки веб-сторінки);
2. Код (для перегляду вихідного HTML-коду веб-сторінки);
3. З поділом (комбінований режим, який представляє одночасно як конструктор, так і код веб-сторінки).

Особливу роль відіграє Панель Елементів, яка потрібна для додавання на веб-сторінки різних конструкцій з HTML-коду, елементів управління SharePoint. Перетягуючи елементи з цієї панелі на область документа, ми, тим самим, додаємо їх на веб-сторінку, що фактично означає вставку відповідного фрагмента HTML-коду, який генерується при цьому автоматично.

Більш детально з роботою в Microsoft SharePoint Designer можна

ознайомитись у посібниках, на сайті компанії.

Необхідність створення навчально-методичних комплексів була викликана тим, що на сьогоднішній день у професійно-технічних навчальних закладах повністю відсутні підручники з предметів, що відповідають темам типових навчальних планів Державних стандартів професійно-технічної освіти.

Електронний комплекс – це автоматизована навчальна система, набір навчального, контролюючого матеріалу, методичні вказівки для роботи з електронним засобом і для організації практичних занять з використанням комп'ютера. Компонентний склад електронного посібника відповідає змісту програмно-методичного комплексу і може цілком замінити не тільки різні методичні рекомендації для вчителя (на друкованій основі), але і підручник у традиційному його розумінні.

У 2013 році два електронних комплекси «Основи галузевої економіки та підприємництва» і «Основи діловодства» отримали Гриф Міністерства освіти і науки України.

Електронний навчально-методичний комплекс з предмета «Основи галузевої економіки та підприємництва» складається з таких розділів: анотація, кейс викладача, кейс учня, контроль знань, словник, іменний покажчик, література.

Кейс викладача: інформація про курс, програми, поурочно-тематичний план, вимоги до знань і умінь учнів, методичні рекомендації, рекомендації щодо користування комплексом, збірник задач, словник, література.

Кейс учня: інформація про курс, рекомендації щодо користування, зміст, умовні позначення, вимоги до знань і умінь учнів, збірник задач, словник, література, контроль знань, критерії оцінювання, іменний покажчик

«Інформація про курс», яка дає змогу учневі ознайомитись з цілями та основними завданнями курсу, структурою навчального матеріалу, одержати інформацію про його розробників, викладача тощо.

«Рекомендації» пропонують учням можливий шлях організації індивідуальної роботи з курсом.

«Зміст» формує уявлення про терміни вивчення різних тем програми, перевірки виконаних завдань, проведення контрольних робіт; містить теоретичний матеріал і систему навчальних завдань.

У кожному розділі комплексу є посилання на інші розділи.

Практичний курс з предмету включає в себе: систему питань для поточного контролю; збірник задач (тренувальні вправи, ситуації, задачі); систему тестування для реалізації зворотного зв'язку з метою визначення рівня початкової підготовки учня, проміжного та підсумкового контролю; плани практичних занять; критерії оцінювання знань. Такий практичний курс може забезпечити кілька видів контролю: вхідний, поточний, проміжний і підсумковий. В ЕНМК можлива реалізація декількох підходів до організації роботи з тестування; вона повинна забезпечувати різні форми контролю засвоєння навчального матеріалу. Також до ЕНМК додається настанова користувача з інсталяції та експлуатації.

Такий електронний навчальний методичний посібник може бути

використаний під час традиційної системи навчання, а також за дистанційною формою та для самостійного опанування курсом, темою, окремими питаннями.

Все це дає можливість значною мірою організувати навчання відповідно до можливостей учня, його власного темпу і швидкості засвоєння матеріалу, при цьому учень більшою мірою самостійно навчається, здійснює самоконтроль за своєю діяльністю. Викладач лише спрямовує цю діяльність. А тому особливого змісту набуває створення ЕНМК, яке має підвищувати мотивацію до навчання, його ефективність.

Вдалих ЕНМК, на нашу думку, – це автоматизована навчальна система, набір навчальних, контролюючих та інших діалогових програм, методичні вказівки для роботи з електронним засобом і для організації практичних занять з використанням комп'ютера. Очевидно, що компонентний склад електронного посібника повинен відповідати змісту програмно-методичного комплексу, і може цілком замінити не тільки різні методичні рекомендації для викладача, але і підручник у традиційному його розумінні.

Будь-який електронний засіб має переваги перед друкованими за такими показниками: використанням образотворчих можливостей; можливістю забезпечити навчальний матеріал анімаційними малюнками; можливістю моделювати; можливістю швидко та ефективно тестувати або в інший спосіб перевіряти знання учнів; можливістю організувати самостійну роботу учнів; використанням гіпертекстових посилань; можливістю організувати віртуальну лабораторну роботу.

Досвід використання електронних засобів показує, що найбільш ефективно їх використання на уроці вивчення нового матеріалу чи узагальнюючого повторення, а також учнями вдома. Викладачі відзначають, що використання таких засобів дозволяє зробити на уроці набагато більше, ніж за допомогою традиційних засобів, підвищити інтерес учнів до предмету вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов В. М. Вимоги до створення електронного підручника (на основі досвіду викладання історії) / В. М. Антонов, Л. О. Думан // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2004 . — №6. — С. 27-30.
2. Аствацатуров Г. О. Педагогический дизайн мультимедийного урока [Електронний ресурс] / Г. О. Аствацатуров. — Режим доступу: vio.fio.ru/vio_45/cd_site/Articles/art_1_2.
3. Ноэл М., Спенс К. Microsoft SharePoint 2010. Полное руководство / М. Ноэл, К. Спенс. – М.: «Вильямс», 2011. – 880 с.

Колесник Світлана Миколаївна,
викладач ДНЗ «Білопільське вище
професійне училище», м. Білопілья,
Сумська область.

ЕЛЕКТРОННИЙ ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ З БУДІВЕЛЬНОГО КРЕСЛЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті проаналізовано технологію створення й використання електронного лабораторного практикуму «Практичні роботи з будівельного креслення» з професії «Маляр», з кваліфікації «Маляр 2 розряду», «Маляр 3 розряду», висвітлено підходи до його будови та структури, обґрунтовано доцільність його використання в системі сучасної професійної освіти.

Ключові слова: компетентність, практикум, електронний лабораторний практикум; навчальний процес.

Наука і техніка стрімко вриваються у побут кожної людини. Нові технології приходять на зміну застарілим, і професійна освіта не може собі дозволити залишитися на узбіччі цього процесу. Вона, як невід’ємна частина суспільної організації, також переживає добу перетворень та докорінного реформування, вимагає впровадження нових підходів до навчання підростаючого покоління. Новітні технічні засоби навчання та грамотне їх використання на уроках надають педагогу широкі можливості.

«Сьогодні учні все частіше виявляють свою компетентність не тільки під час опитування або закріплення засвоєного, а безпосередньо у процесі аналітичної роботи над новим матеріалом, що вимагає широкого впровадження у практику різних моделей навчання: від проблемного викладу навчального матеріалу педагогом і розв’язання проблемних завдань до самостійної пошуково-дослідницької роботи учнів» [6]. Сучасна освіта, орієнтуючись на учня, прагне, насамперед, побудови особистісного світу знань, адже саме він приведе молоду людину в майбутньому до творчої самореалізації в суспільстві. Зазначимо, що знання не є простим засвоєнням інформації, а виступають засобом для набуття необхідної компетентності, містком для продовження навчання та поштовхом до самоосвіти.

У професійно-технічних навчальних закладах графічна підготовка реалізується самостійним навчальним предметом «креслення». Мета вивчення креслення визначається графічною діяльністю, яка відіграє велику роль у розвитку пізнавальних здібностей учнів, у набутті ними знань і вмінь, необхідних як для перетворювальної, так і пізнавальної діяльності. Графічна підготовка учнів сприяє політехнічній освіті. Вміти читати та виконувати креслення – обов’язкова вимога до учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Донесення, засвоєння та закріплення навчального матеріалу у формі

електронного лабораторного практикуму відкриває нові горизонти для педагога. Об'єктивні потреби розвитку політехнічної освіти в Україні, практичного застосування педагогами електронних носіїв інформації і забезпеченість відповідними якісними матеріалами для роботи, аналіз наявних розрізнених доробок потребують дослідження та подальшого узагальнення з метою практичного застосування на уроках.

Проаналізувавши сучасні дослідження з питання розробки електронних лабораторних практикумів та використання їх у навчальному процесі, приходимо до висновку, що електронний лабораторний практикум – це повноцінний спосіб донесення навчальної інформації до учнів з урахуванням методичних рекомендацій, особливостей світосприйняття та психологічних особливостей учня, у якому застосовуються інструкції, алгоритми, завдання різного виду складності, елементи презентацій. Разом з іншими засобами навчання він є складовою навчально-методичного комплексу з креслення.

Чим же відрізняється навчальний процес з використанням електронних засобів навчання від інших видів діяльності? Насамперед, використання електронних педагогічних ресурсів – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування викладача і учня за допомогою сучасних технологій. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання.

Визначальна особливість навчального електронного лабораторного практикуму з будівельного креслення полягає в тому, що у ньому реалізується «покрокова» процедура виконання практичних робіт, за якою робота виконується окремими, логічно завершеними фрагментами. Під час роботи забезпечується здійснення всього циклу виконання практичної роботи (сприйняття – усвідомлення – закріплення – застосування).

Зміст електронного лабораторного практикуму «Практичні роботи з будівельного креслення» спрямований на вирішення таких завдань:

- 1) формування в учнів системи знань та вмінь, необхідних для виконання графічних документів;
- 2) сприяння учням у виконанні навчальних функцій, пов'язаних із читанням графічних матеріалів;
- 3) розвиток в учнів просторового мислення;
- 4) формування здатності до самостійної роботи з навчальним матеріалом;
- 5) формування в учнів якостей, необхідних для технічної творчості та участі в раціоналізаторській діяльності.

Конкретний матеріал для практичних робіт підібрано, виходячи зі змісту робочої навчальної програми з предмету «Будівельне креслення» з професії «Маляр», з кваліфікації «Маляр 2 розряду» «Маляр 3 розряду» ДСПТО 7141.Ф. 43.34-2015 та орієнтуючись на наведені в підручнику з креслення зразки завдань. У процесі добору завдань перевагу надано таким, які активізують навчально-пізнавальну діяльність учнів.

Інструкції до практичних робіт містять чіткий план, згідно з яким побудована діяльність учнів на уроці.

Основними видами графічних робіт на уроках будівельного креслення є

оформлення креслень, геометричні побудови, зображення, завдання на виконання прямокутних та аксонометричних проєкцій, технічне рисування.

Перед початком виконання роботи учень, користуючись теоретичними відомостями, має змогу повторити теоретичний матеріал, здійснити самоконтроль, давши відповіді на контрольні запитання, та ознайомитись з алгоритмом виконання роботи.

Такий підхід формує вміння розв'язувати графічні задачі, управляє розумовою діяльністю, здійснює розумовий розвиток, сприяє значній активізації розумової діяльності, розвитку в учнів здатності усвідомлювати і регулювати цю діяльність. Здійснюваний контроль процесу розв'язування задачі (з'ясування тих операцій, способів дій, за допомогою яких отримано результат), а також самоконтроль дають змогу виявити помилкові прийоми та навчити правильних, стимулюють інтерес до розумової роботи.

Активна розумова діяльність учнів у процесі розв'язування графічних задач передбачає наявність у них знань про способи зображення об'ємних форм на площині, знання правил і вимог щодо виконання й оформлення креслень; уміння будувати зображення об'ємних форм на площині та виконувати інструментальні побудови на контурах зображень. Здатність до активного оперування просторовими образами складається із сукупності конкретних умінь, серед яких основними є уміння: створити об'ємний образ предмета; виділити в формі предмета поверхні типових геометричних тіл; уявно видозмінити просторовий образ предмета відповідно до заданих умов; здійснювати перехід від об'ємного зображення до плоского; здійснювати перехід від наочного зображення до умовно-схематичного і навпаки.

Даний електронний лабораторний практикум включає 15 практичних робіт. Кожна з практичних робіт містить необхідні структурні компоненти навчального процесу: інформаційний (текстовий матеріал відповідно до теми уроку); практичний (рекомендації та інструкції з проведення лабораторно-практичної роботи); атестаційний (контроль отриманих знань, оцінювання рівня навчальних досягнень).

Висновки. Таким чином, приходимо до розуміння того, що електронні лабораторні практикуми є ефективним засобом навчання, який сприяє підвищенню рівня зацікавленості учнів предметом, їх якійсній підготовці, розвитку творчого мислення, естетичного виховання. Використання комп'ютерного забезпечення під час лабораторного практикуму з будівельного креслення з професії «Маляр» дає підстави зробити такі висновки:

- підвищується зацікавленість учнів до нової форми проведення практичних робіт;
- збільшується швидкість і глибина засвоєння отриманих знань;
- підвищується ефективність реалізації та можливості застосування загальнодидактичних принципів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Владимирский Б. М. Компьютерные учебники: анализ конструкций и психофизиологические требования/ Б. М. Владимирский // Компьютерные инструменты в образовании, 2000. – № 1. – С.3-8.

2. Григорьев С. Г. Разработка концепции образовательных электронных изданий и ресурсов/ С. Г. Григорьев, Г. А. Краснова, И. В. Роберт // Открытое и дистанционное образование, 2002. – № 3. – С. 7-9.

3. Дворецкая А. В. Основные типы компьютерных средств обучения. / А. В. Дворецкая. – Школьные технологии, 2004. – № 3. – С.36-37.

4. Краснова Г. А. Технологии создания электронных средств / Г. А. Краснова, М. И. Беляев, А. В. Соловов. — М.: МГИУ, 2001. – 87 с.

6. Селютина М. Б. Достоинства и недостатки электронных учебников / М. Б. Селютина // Компьютерные инструменты в образовании, 2000. – № 1. – С.9-12.

*Корененко Галина Григорівна,
викладач ДПТНЗ «Криворізький центр
професійної освіти робітничих кадрів
торгівлі та ресторанного сервісу»,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Анотація. У статті розкриваються особливості використання інноваційних технологій навчання на уроках професійно-теоретичної підготовки учнів у професійно-технічних навчальних закладах.

Ключові слова: інноваційні технології; модульна, проблемна, імітаційна технологія; проблемні ситуації, проблемне навчання.

Останнім часом для сучасної освіти є характерним застосування технологій, які сприяють індивідуалізації навчання, діяльній активізації учнів, діалоговій взаємодії між викладачем і учнем (педагогіка співробітництва).

Формування професійних навичок майбутніх фахівців робітничих професій забезпечують викладачі професійно-теоретичної підготовки, які працюють над розвитком творчого робітника, який здатний вирішувати виробничі завдання на достатньому науково-технічному рівні і з відповідним ступенем ризику.

У своїй діяльності викладачі ПТНЗ віддають перевагу модульній, проблемній, імітаційній технологіям, тобто має проблемно-модульний підхід до навчання. Проблемне навчання передбачає послідовні й цілеспрямовані пізнавальні завдання, які учні розв'язують під керівництвом викладача й активно засвоюють нові знання.

Працюючи над впровадженням технології дослідницького навчання, викладачі професійно-теоретичної підготовки визначили основні етапи процесу постановки і розв'язування проблеми: аналіз ситуації і постановка проблеми;

побудова гіпотези; доведення гіпотези.

Процес аналізу проблемної ситуації і постановка проблеми передбачає насамперед усвідомлення учнями суперечності, тобто бачення проблеми.

На етапі побудови гіпотези процес вирішення поставленої проблеми починається з актуалізації наявних знань і досвіду, використання яких у подібних ситуаціях приводило б до успіху.

Для доведення гіпотези формулюється завдання, яке може мати як теоретичне, так і практичне значення і використовуватись на заняттях чотирьох груп проблемно-пошукових методів:

- 1) демонстраційне вирішення проблеми викладачем;
- 2) самостійна проблемно-пошукова діяльність учнів;
- 3) колективна проблемно-пошукова діяльність учнів;
- 4) спільна проблемно-пошукова діяльність викладача і учнів.

Основна відмінність проблемного заняття від традиційного полягає в змісті й характері організації викладачем пізнавальної діяльності учнів, яке передбачає особливу взаємодію навчальних проблем, проблемних завдань і запитань. Викладач може обирати один з багатьох імовірних варіантів проблемного навчання відповідно до особливостей власної педагогічної діяльності, індивідуальних можливостей учнів, рівня розвитку колективу, групи.

Викладачі професійно-технічної підготовки застосовують різні методи і прийоми дослідницького навчання під час проведення занять різних видів та на різних його етапах. Оскільки викладачі працюють за модульною системою навчання, то особливого значення набуває метод усного викладу нового матеріалу.

З метою кращого сприйняття, усвідомлення та засвоєння навчального матеріалу важливим засобом посилення розумової активності учнів є вмiла постановка проблеми, створення проблемної ситуації, в якій загострюється суперечність між наявними в учнів знаннями, способами дії та новими завданнями, для розв'язання яких набутого досвіду недостатньо. Шляхи вирішення поставленої проблеми розкриває викладач. Але при цьому ставиться цілий ряд запитань або завдань для учнів, що залучає їх до розв'язування проблеми. Такий метод вивчення нового матеріалу сприяє активізації розумової діяльності учнів, спонукає до розвитку творчого мислення. У методичному арсеналі викладачів професійно-теоретичної підготовки чільне місце посідають імітаційні технології навчання.

Застосування такої технології навчання дає можливість сформувати в учнів уміння використовувати набуті знання для вирішення навчально-виробничих, зокрема нестандартних ситуацій.

У змісті завдань конкретних навчально-виробничих ситуацій одночасно утворюється проблемність прикладного характеру. Будь-яка ситуація і є свого роду проблема, яка завжди потребує шляхів вирішення. У даному випадку проблема носить практичний характер, а шлях її розв'язання – теоретичний.

Тобто учень, оперуючи певними теоретичними знаннями, визначає варіанти вирішення проблеми.

Вирішення цього завдання є комплексом для реалізації таких завдань заняття, як розвиток логічного мислення, активізація розумової й пізнавальної діяльності учнів, формування у них потреби в навчанні, оскільки демонструється можливість застосування набутих знань, що своєю чергою, сприяє інтересу до обраної професії. Сучасний рівень науки і техніки потребує формування і виховання творчо мислячих кваліфікованих робітників. Сьогодні недостатньо лише поглиблення «готової» інформації.

Необхідно навчити його самостійно шукати способи розв'язання проблем, пов'язаних із реальними ситуаціями у житті, з майбутньою діяльністю.

Важливу роль тут відіграють ділові ігри, що практикуються, як правило, при проведенні практичних занять.

Вибір такої технології навчання не випадковий, адже забезпечує навчання учнів у діяльності, сприяє організації колективної діяльності мислення та використання групи як засобу розвитку індивідуальності, розвиває в учнів уміння спілкуватися, мислити, здатність до практичної дії.

Комплексне використання проблемних, імітаційних, модульних технологій навчання сприяє формуванню в учнів умінь осмислено аналізувати технологічні процеси, виявляти причини випуску нестандартної продукції та розробляти заходи щодо їх усунення, творчо підходити до виконання дипломної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко Н. О. Нові освітні технології (контрольні уроки) / Н. О. Гриценко // Завуч. – 2003. – №19.
2. Гриценко Л. А. Основні ідеї інтегрального особистісно розвивального навчання / Л. А. Гриценко // Завуч. – 2003. – №15.
3. Даниленко Л. І. Теоретичні аспекти освітньої інноватики / Л. І. Даниленко // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – Вип.5. – К.: Логос, 2001.
4. Коваленко О. С. Новітні інформаційні технології в освіті / О. С. Коваленко // Освіта України. – 19 березня, 2002.
5. Овчаренко Л. Г. Систематизація педагогічних інновацій / Л. Г. Овчаренко // Рідна школа. – 2002. – №11.

*Костенко Оксана Василівна,
викладач Вищого професійного
училища № 7, м. Кременчук, Полтавська
область.*

ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ОБЛІКОВЦІВ

Анотація. У статті описано авторську технологію поєднання інформаційних та ігрових технологій в організації самостійної роботи з

предмета «Інформаційні системи і технології в обліку» для учнів, що навчаються за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних».

Ключові слова: самостійна робота, інформаційні технології, ігрові технології, навчальний сайт, технологія поєднання інформаційних та ігрових технологій.

Вагомим способом організації навчання, що сприяє активізації пізнавальної активності учнів шляхом виконання певного навчального завдання без прямої участі викладача, є самостійна робота.

Для ефективної організації необхідно здійснювати пошук нових шляхів і засобів їх реалізації.

Інформаційні та ігрові технології відіграють значну роль в організації самостійної роботи учнів, вони сприяють розвитку аналітичного та творчого мислення; реалізації особистісно орієнтованого навчання; інтенсифікації навчання; розширенню інформаційних потоків при використанні Інтернету; підвищенню мотивації та пізнавальної активності; об'єктивній оцінці здібностей та рівня засвоєння отриманих знань; максимальному наближенню процесу навчання до реальної професійної діяльності; інтенсифікації творчої розумової діяльності; формуванню інтересу та емоційно-цілісного ставлення учнів до майбутньої професії; розвитку особистісного потенціалу.

З метою визначення доцільності використання інформаційних та ігрових технологій в організації самостійної роботи учнів нами було виокремлено найбільш ефективні інформаційні та ігрові технології для різних форм організації навчання учнів, що показано у таблиці 1.

Проведений теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив розробити технологію інтеграції інформаційних та ігрових технологій в організацію самостійної роботи учнів.

Таблиця 1

Використання інформаційних технологій в організації самостійної роботи учнів

Елементи професійно-теоретичної підготовки	Інформаційні технології	Ігрові технології
Теоретичний курс	<ul style="list-style-type: none">– мультимедійні презентації– електронні підручники– конспекти лекцій– відео-, аудіо ресурси– вебінари– он-лайн лекції– навчальні сайти	<ul style="list-style-type: none">– ділова гра– імітаційні ігри– дебати– метод «Кейс-стаді»

Лабораторно-практичні заняття	<ul style="list-style-type: none"> – відеоінструкції – мультимедійні презентації – електронні посібники – відео-, аудіо ресурси – комп'ютерні симулятори – он-лайн симулятори – навчальні сайти – навчальні експертні системи – тренажери 	<ul style="list-style-type: none"> – операційні ігри – рольові ігри – діловий театр – психодрама – соціодрама – ділова гра – комп'ютерні бізнес-симуляції – комп'ютерні ігри
Контроль знань	<ul style="list-style-type: none"> – електронне тестування – он-лайн контроль 	<ul style="list-style-type: none"> – інтелектуальні конкурси
Індивідуальна робота з учнями	<ul style="list-style-type: none"> – електронне листування – спілкування засобами інтернет-комунікацій: ВКонтекте, Skype, Viber, Faisebook, Twitter 	<ul style="list-style-type: none"> – ділова гра – імітаційні ігри – дебати

Поєднання інформаційних та ігрових технологій повинно ґрунтуватися на наступних принципах:

- закономірності самостійного навчання – стійкі та істотні зв'язки між структурними компонентами технології, внаслідок реалізації яких досягаються ефективні результати у формуванні майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних;

- цілеспрямованість – всі структурні компоненти підпорядковані загальній меті формування майбутнього конкурентоспроможного фахівця;

- послідовності – структурні компоненти технології поєднання інформаційних та ігрових технологій мають чітку послідовність в організації самостійної роботи – від теорії до практики;

- зв'язку з професією – використання бізнес-симуляції максимально наближує навчання до реальних умов професійної діяльності;

- систематизації – всі структурні компоненти технології об'єднані та взаємопов'язані засобами web-сайту.

- Особливостями такого поєднання, на наш погляд, повинно бути:

- вільний доступ до теоретичного та лабораторно-практичного матеріалу з використанням мультимедійних засобів з відео- і аудіосупроводом;

- рівнева оцінка знань засобами он-лайн тестування;

- інтерактивне здобуття практичних навичок засобами бізнес-симуляції;

- зворотний зв'язок засобами інтернет-комунікацій.

Аналіз можливостей застосування інформаційних та ігрових технологій

дозволив здійснити їх поєднання в організації самостійної роботи. Для забезпечення ефективності цього процесу, було визначено структурні компоненти, які будуть покладені в його основу, що наведено на рисунку 1.

Узагальнивши сказане, ми розробили алгоритм процесу реалізації технології поєднання інформаційних та ігрових технологій в організації самостійної роботи (рис. 2).

Основним елементом зазначеної технології поєднання інформаційних та ігрових технологій в організації самостійної роботи є навчальний сайт, який виконує наступні функції: 1) навчально-розвивальну; 2) пізнавально-практичну; 3) професійно-орієнтовану; 4) контрольну; 5) комунікативну.

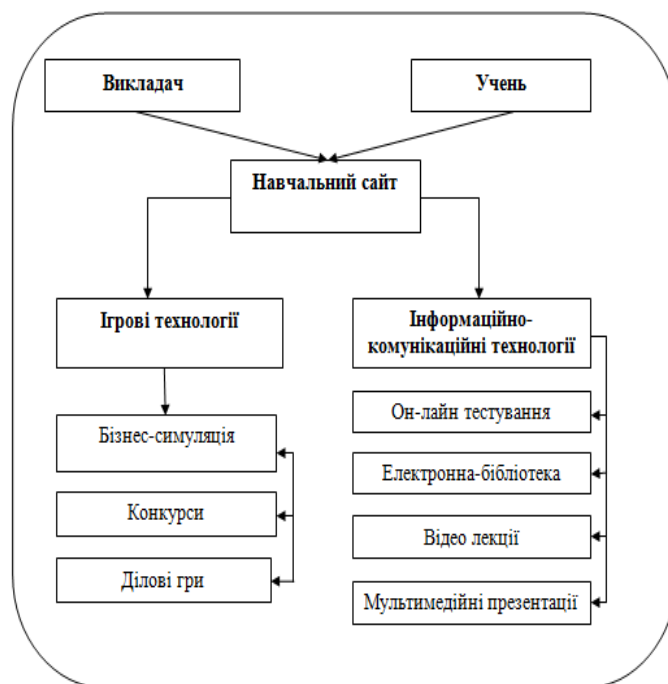

Рис. 2. Алгоритм реалізації технології поєднання інформаційних та ігрових технологій в організації самостійної роботи (власне опрацювання)

Навчально-розвивальна функція сприяє систематизації знань, формуванню самостійності та розвитку пізнавальної діяльності учнів.

Пізнавально-практична функція спонукає учнів до систематичної праці, досягнення кращих результатів, подолання прогалин у знаннях.

Професійно-орієнтована функція сприяє цілеспрямованому розвитку здібностей учнів, зростанню їх навичок, що знадобляться в процесі майбутньої професійної діяльності.

Контрольна функція призначена для виявлення, виміру і оцінки результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Комунікативна функція сприяє забезпеченню зворотного зв'язку між викладачем та учнем.

Взаємозв'язок функцій навчального сайту з його структурою показано на рисунку 3.

В результаті описаного процесу нами було розроблено авторський навчальний сайт «ІСТО», що призначений для організації самостійної роботи учнів з предмета «Інформаційні системи і технології в обліку». Режим доступу:

<http://rusjavi.wixsite.com/icto-vpu7>. Цей сайт також прикріплений до сайту Вищого професійного училища №7 м. Кременчука Полтавської області <http://www.model.poltava.ua> : Меню «Навчальна робота» – «Студенту» –«Web-простір» – «Навчальний сайт «ІСТО»».

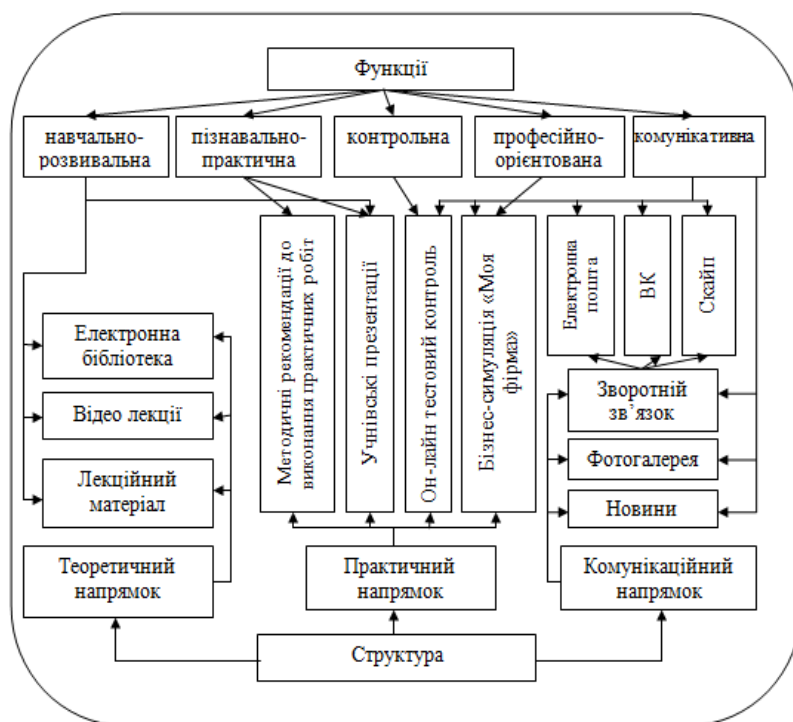

Рис. 3. Взаємозв'язок функцій навчального сайту з його структурою

Підводячи підсумки опису авторської технології інтеграції інформаційних та ігрових технологій в організацію самостійної роботи майбутніх обліковців, ми вважаємо доцільним навести можливості її використання як для учнів, так і для викладачів (таблиця 2).

Таблиця 2

Можливості використання авторської технології

Структурні компоненти технології	Можливості використання	
	Для учнів	Для викладачів
1	2	3
Теоретичний матеріал	<ul style="list-style-type: none"> – вивчення теоретичного навчального матеріалу у вільному індивідуальному режимі; – здобуття навичок самостійної роботи; – розвиток практичних навичок користування комп'ютерною технікою 	<ul style="list-style-type: none"> – унаочнення навчального матеріалу; – спрощення подачі таблиць, рисунків; – розміщення великих обсягів необхідної інформації; – економія часу на роботу з обдарованими учнями та учнями, що потребують

	та програмним забезпеченням	додаткових занять
Відеолекції	<ul style="list-style-type: none"> – унаочнення навчального матеріалу, що покращує його засвоєння; – перегляд матеріалу в індивідуальному режимі; – можливість самоосвіти 	<ul style="list-style-type: none"> – можливість демонстрації практичного матеріалу та реальних професійних умов праці; – підвищення якості засвоєння теоретичного матеріалу; – зростання мотивації до навчання
Рівневий он-лайн тестовий контроль	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка своїх знань та виявлення прогалини у вивчені навчального матеріалу; – навчитися реально оцінювати свої можливості; – зростання мотивації до досягнення кращих результатів; – забезпечення умов для самоосвіти та самовдосконалення 	<ul style="list-style-type: none"> – оцінювання знань учнів у режимі он-лайн; – оцінювання рівня мотивації до навчання; – виявлення обдарованих учнів та учнів, які потребують додаткових індивідуальних занять; – виявлення та ліквідація недоліків подання теоретичного матеріалу
Бізнес-симуляція «Моя фірма»	<ul style="list-style-type: none"> – усвідомлення суті роботи обліковця з реєстрації бухгалтерських даних; – здобуття практичних навичок роботи в програмі «1С Підприємство»; – отримання досвіду прийняття ділових рішень під час вирішення проблемних професійних ситуацій 	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка глибини засвоєного теоретичного матеріалу; – визначення рівня підготовленості до виконання професійних завдань; – виявлення прогалин у набутих практичних навичках; – виявлення та ліквідація недоліків бізнес-симуляції
«Скарбниця» мультимедійних презентацій учнівських проєктів	<ul style="list-style-type: none"> – здобуття навичок роботи над проєктами; – вдосконалення навичок створення мультимедійних презентацій; – розвиток навичок командної роботи; 	<ul style="list-style-type: none"> – виявлення обдарованих учнів; – формування банку зразкових презентацій учнівських проєктів; – можливість використання матеріалів у викладі теоретичного матеріалу

	– зростання інтелектуального та творчого потенціалу	
Зв'язок (інтернет-комунікації)	<ul style="list-style-type: none"> – здобуття та вдосконалення навиків роботи із засобами інтернет-комунікацій; – зв'язок з викладачем та з іншими учнями в режимі он-лайн; – отримання навичок культури спілкування в соцмережах 	<ul style="list-style-type: none"> – спрощення процесу спілкування; – можливість спостереження за самостійною діяльністю багатьох учнів одночасно без прямого вручання; – можливість оцінки результатів діяльності учнів без особистісного спілкування

Отже, в процесі організації самостійної роботи учнів доцільно використовувати технологію поєднання інформаційних та ігрових технологій, оскільки це дає можливість створити максимально ефективні умови для отримання учнями необхідних знань, умінь і навичок, які відповідають критеріям кваліфікаційної атестації випускників, що навчаються за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних», сформувати сучасного конкурентоспроможного майбутнього фахівця, здатного самостійно вирішувати професійні завдання, використовуючи сучасні комп'ютерні технології, критично мислити та аналізувати свою діяльність, самостійно підвищувати свою кваліфікацію протягом усього життя.

Котельва Марина Володимирівна,
маїстер виробничого навчання
Першотравенського гірничого ліцею,
м. Першотравенськ, Дніпропетровська
область.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЯК КРИТЕРІЙ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему підготовки майбутніх конкурентоспроможних кваліфікованих робітників. Наведені приклади проведення конкурсів професійної та фахової майстерності.

Ключові слова: компетентність, компетенція, конкурентоспроможність, конкурси, фахова майстерність.

Компетентність – певна сума знань особи, яка дозволяє їй міркувати про що-небудь, висловлювати переконливу, авторитетну думку. Значення поняття

«компетентність» – той, хто має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий, який ґрунтується на знанні, кваліфікації.

Компетентність – не тільки наявність знань і досвіду, але й уміння їх використовувати при реалізації своїх професійних функцій. Компетенція – це сукупність знань, умінь та навичок, набутих у процесі навчання і необхідних для якісного виконання функцій, що характерні для певного виду професійної діяльності, яка формується під час навчання в результаті особистого досвіду, знань, умінь та навичок, способів реалізації цінностей та здатності їх застосовувати в процесі продуктивної праці. Поєднання компетентності та компетенції – це результат поєднання, який виражається в реальному володінні методами, засобами діяльності, у здатності розв’язувати поставлені професійні завдання. Це поєднання знань, умінь та навичок, яке дає змогу ставити і досягати мету, має здатність долати стереотипи, передбачати проблеми, своєчасно, відповідно до ситуації, проявляти гнучкість, мислення, толерантність у ставленні до колег по праці, а також загартування характеру – творчого, самостійного, цілеспрямованого, вольового, стресостійкого, моральної позиції фахівця.

Професійна компетентність у нових умовах праці формує конкурентоспроможність – це показник якості професійної підготовки, можливості реалізації професійних і особистісних якостей працівника в реальних умовах праці, здатність до ефективної професійної діяльності у структурі ринкових відносин, отримання при цьому прибутку, достатнього для стимулювання працівника .

Професійна компетентність майбутнього кваліфікованого робітника – це реальна здатність випускника професійно-технічного навчального закладу в умовах динамічних змін у соціально-економічному, техніко-технологічному, інформаційно-комунікативному та ринковому середовищі й особистісних якостей функціонально, гнучко і якісно виконувати виробничу діяльність.

Конкурентоспроможність майбутнього працівника визначається за такими показниками:

1. Чіткість цілей і ціннісних орієнтацій.
2. Працьовитість, творче ставлення до професійної діяльності.
3. Здатність до ризику.
4. Впевненість у собі, незалежність.
5. Здатність бути лідером.
6. Здатність до безперервного саморозвитку і професійного зростання.
7. Прагнення до високої якості кінцевого продукту праці.
8. Стійкість до стресу.

Такі професійно важливі якості конкурентоспроможного працівника майбутні фахівці отримують у закладах професійно-технічної освіти при проведенні конкурсів фахової та професійної майстерності.

Конкурс професійної майстерності – це форма трудового змагання, найбільш ефективна форма демонстрації своїх здібностей, впровадження передових прийомів і методів праці, нової техніки і прогресивної технології,

підвищення рівня професійної підготовки, виявлення кращих індивідуальних показників, підвищення інтересу до професії та її популяризації.

Конкурси фахової та професійної майстерності є однією з ефективних форм стимулювання потреби в оновленні професійних знань, творчому пошуку, удосконаленні навичок професійної діяльності. Вони проводяться з метою підвищення якості професійної освіти, вдосконалення форм, методів, засобів виробничого навчання, обміну досвідом між учнями професійно-технічних навчальних закладів для визначення кращого за професією.

Висока майстерність у набутій професії дозволяє майстру виробничого навчання та учню системи професійної освіти бути конкурентоспроможним на ринку праці. Професіоналізм забезпечує високу професійну мобільність, здатність оперативно освоювати нововведення і швидко адаптуватись до мінливих умов виробництва, здатність самостійно обирати сферу діяльності, приймати відповідальні рішення.

Мета і завдання конкурсів.

Конкурси фахової майстерності серед учнів проводяться з метою її підвищення, посилення інтересу до поглибленого вивчення предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, оволодіння навичками трудових прийомів, виявлення обдарованих учнів.

Майстри виробничого навчання при підготовці й проведенні конкурсів фахової та професійної майстерності використовують свій особистісний творчий підхід для проведення цих конкурсів, застосовують особисті знання, свій професійний досвід, різні форми проведення, такі як майстер-клас, відкритий урок виробничого навчання у вигляді конкурсу «Кращий з професії»:

Майстер-клас з виготовлення металевої квітки.

02.03.17 р. в слюсарній майстерні був проведений конкурс професійної майстерності в гр. № 3ТУ/16 за фахом «Машиніст електровоза. Машиніст підземних установок», майстер в/н Плещенко Н. О.

Конкурс був проведений у вигляді майстер-класу з виготовлення троянди з металу.

Метою конкурсу було оволодіння учнями технікою та прийомами роботи з металом.

При проведенні були використані всі слюсарні операції роботи з металом, які включені в тему №4 «Слюсарні роботи», а саме: правка, різка, гнуття, загартування листового та пруткового металу.

Учасники конкурсу вмiло використовували слюсарний та електромонтажний інструмент, показали знання та вправні вміння при роботі з різним металом, із задоволенням захопились виготовленням металевої троянди.

Всі, хто був присутній на конкурсі, спостерігали, як із рук вправних учасників конкурсу відбувалося «народження» металевої квітки.

Відкритий урок виробничого навчання в формі конкурсу професійної майстерності «Кращий по професії» в групі 1ТУ-14 за фахом «Електрослюсар підземний» відбувся 10.12.2016р.

Конкурс проводила майстер виробничого навчання Котельва Марина Володимирівна.

Особливістю цього річного конкурсу було те, що функції журі виконували учні: Біляєв Р., Сологуб В., Власенко Д.

За комп'ютерне тестування, за допомогою якого перевірялись теоретичні знання учнів, відповідав Кукаркін М.

Підводив підсумки з теорії та практичних вправ секретар конкурсу Чернов О. – заступник голови Ради учнівського самоврядування групи.

Згідно з планом проведення конкурсу спочатку учні відповідали письмово на питання з теми «Електромонтажні роботи».

Перед виконанням практичних вправ майстер виробничого навчання Котельва М.В. звернула увагу на чітку послідовність виконання вправ згідно з інструкційно-технологічними картами та продемонструвала кінцевий результат виконаної практичної роботи «Монтаж квартирної проводки».

Протягом наступних 40 хв. учні під наглядом журі виконували практичні вправи: розмітка схеми електричного ланцюга, приєднання дротів до елементів схеми, монтаж електричної схеми та закріплення на демонстраційному щитку.

Учні отримали додаткові бали за правильність та швидкість виконання роботи. Хлопці, які мали порушення техніки безпеки або помилки, отримали штрафні бали.

Підсумки конкурсу професійної майстерності були підведені після закінчення практичної роботи та тестування учнів. Призові місця журі присудило наступним учням:

I місце – Іскра Олександр

II місце – Воєводін Дмитро

III місце розділили – Ярош Руслан та Гаджиєв Ельдар.

Ще планується проведення конкурсів у гр. №34/14 за фахом «Офіціант, Бармен, Адміністратор», в гр. №23/15 за фахом «Електрогазозварник. Електрозварник на автоматичних та напіваавтоматичних машинах».

Підводячи підсумки проведених конкурсів фахової та професійної майстерності, зроблено висновки:

- участь учнів у конкурсах носить позитивний настрій всіх учасників;
- надію на перемогу та виконання завдань без поспіху;
- отримання результатів своєї праці.

Важливим елементом конкурсів є психолого-емоційний стан учасників, які чітко усвідомлюють мету участі в них, ставляться до цього дуже відповідально.

Висновки:

Дбаючи про власну конкурентоспроможність, майбутній кваліфікований робітник має розвивати в собі здатність до системного моделювання власних цільових потреб, набувати навички до їх здійснення.

На сьогодні роботодавці стверджують, що їм бракує робочих рук, водночас, низькокваліфікованих кадрів багато. Причина в тому, що не вистачає людей, які спроможні зростати в робітничий професії, розвивати себе відповідно до вимог часу. На цьому етапі становлення ринкової економіки зростає роль ПТНЗ у підготовці самодостатніх робітників, здатних до адаптації в різних умовах праці, професійно гнучких, мобільних, з розвиненими

професійними компетенціями, що, безперечно, підвищить їх конкурентоспроможність на сучасному ринку праці [1,с.130].

ЛІТЕРАТУРА

1. Підготовка учнів професійно-технічних навчальних закладів до планування й реалізації професійної кар'єри : теорія і практика: монографія /С. В. Алексєєва, Д. О. Закатнов, В. Ф. Орлов. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. –196с.

2. Методичні рекомендації «Ефективна організація та проведення конкурсів фахової та професійної майстерності» - МОН НМЦ профтехосвіти в Полтавській обл.- Дмитренко Т. В., методист НМЦ профтехосвіти в Полтавській обл.

Лаврентьєва *Олена*
Олександрівна, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті підіймаються питання змісту підготовки фахівців на технолого-педагогічних факультетах; окреслюються проблеми оновлення інженерно-педагогічної освіти з огляду на потреби часу, наявний досвід професійної підготовки та ринкові вимоги до рівня конкурентоспроможності випускників; презентуються досягнення Криворізького державного педагогічного університету щодо розробки концепцій підготовки конкурентоздатних вчителів трудового навчання та інженерів-педагогів.

Ключові слова: учитель трудового навчання і технологій, викладач загальнотехнічних дисциплін, інженер-педагог, професійна педагогічна освіта.

Питання підготовки конкурентоздатного педагога має давню історію, зокрема воно торкається терміну, змісту, напрямів, а також профілю та кількості спеціалізацій, передбачених у межах професійного навчання. Ретроспективний аналіз цієї проблеми виокремлює, передусім, суттєві зміни в змісті педагогічної освіти, особливо для природничо-технічних та інженерно-педагогічних спеціальностей. Якщо під час державного курсу на політехнізацію й урешті-решт уведення до школи виробничого навчання, інженери-педагоги мали розраховувати на широкий спектр працевлаштування в школах, ПТНЗ, НВК тощо і, що є також значущим, на повне матеріально-технічне

забезпечення своєї праці, то в умовах постіндустріального суспільства попит на фахівців цього профілю значно знизився. Не вирішує цієї проблеми й широко розгорнута останнім часом профорієнтаційна робота. Педагоги виробничого навчання, учителі технічної праці, викладачі загальнотехнічних дисциплін значно менше затребувані, аніж відповідні фахівці в галузі філології та інформаційно-комунікаційних технологій.

Для довідки, в 5 класах на трудове навчання відводиться 2 години на тиждень, а в 6-9-х – по одній годині, у старшій школі предмет «технології» викладається за рахунок варіативного компонента та має напівгуманітарний зміст. Розподіл на групи з обслуговуючої та технічної праці здійснюється лише за умови певної кількості дітей в класі. Вчителі та адміністрація школи виходять із ситуації таким чином: або розводять хлопців і дівчат по двом групам із кількох класів паралелі, або викладається той предмет, для якого є фахівець і відповідне матеріально-технічне оснащення. Є очевидним, що при цьому відбувається фемінізація педагогічних кадрів, суттєво зменшується показник професійної компетентності вчителів технічної праці, виводиться з обігу навчальний предмет «креслення», урешті-решт через відтік чоловіків із професії занепадають навчальні майстерні. Таке становище позначається на якості трудового навчання, насамперед на рівні сформованості в учнів трудових умінь і навичок, навичок із самообслуговування. А головне, негативно впливає на ступінь розвитку в школярів ціннісного ставлення до праці та її результатів, до людей праці, не сприяє свідомому вибору випускниками професій інженерно-технічного профілю, а тим більше – робітничих професій.

Ця проблема поглиблюється відсутністю більш-менш стрункої сучасної концепції трудового навчання в загальноосвітній школі. Маємо на увазі перегляд створеної в 70-х рр. системи виробничого навчання під потреби політехнічної освіти, коли школи було оснащено обладнанням, верстатами, інструментами та матеріалами, а школярів навчали робітничим професіям. Однак, станом на сьогодні, ця концепція виявилася морально застарілою, а як і в якому напрямі здійснювати її оновлення, є дотепер предметом дискусій, так само як і зміст підготовки вчителів праці.

Одним із напрямів підвищення конкурентоздатності педагогічних працівників є їх підготовка за двома спорідненими спеціальностями, яку було введено в повоєнний період. Зауважимо, що в 1963-1969 рр., згідно з постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Щодо заходів з подальшого розвитку вищої і середньої спеціальної освіти, поліпшення підготовки і використання спеціалістів» (1963 р.), значна частина педінститутів була переведена на однопрофільну підготовку з чотирирічним терміном навчання. Проте, практика показала хибність такого кроку, й наприкінці 60-х рр. було відновлено навчання на двопрофільних спеціальностях, оскільки, особливо в малокомплектних школах, один профіль значно звужував можливості вчителя. Сьогодні це питання є знову на часі, оскільки звести підготовку бакалавра за двома спорідненими спеціальностями в трирічний термін є фізично неможливим.

Для вчителів технічної праці та креслення, викладачів загальнотехнічних

дисциплін із 70-х рр. минулого століття створено систему підготовки на відповідних факультетах із отриманням додаткових спеціальностей і спеціалізацій, а врешті-решт і за профілями навчання. Зокрема, у Криворізькому державному педагогічному університеті готують фахівців за профілями «Автосправа», «Конструювання та моделювання одягу», «Технічна та комп'ютерна графіка» за додатковими спеціальностями «Інформатика» та «Фізична культура». Абітурієнтам пропонуються також такі профілі, як «Конструювання та моделювання меблів», «Кулінарія і сервіс у ресторанному бізнесі» та додаткова спеціалізація «Позашкільна освіта». Випускники до того ж можуть працювати, та більшість із них і працює, в системі професійно-технічної освіти викладачами профільних і спеціальних дисциплін, навчальними майстрами, оскільки система професійної підготовки передбачає отримання кваліфікаційного робітничого розряду в межах технологічної практики. Підготовка за профілями і за додатковими спеціальностями, таким чином, є одним із доцільних шляхів формування конкурентоздатного фахівця. Додамо до цього також те, що не всі педагогічні університети готують учителя трудового навчання і технологій за профілями. На наш погляд, спрямування на підготовку вчителя-універсала є хибною ідеєю, яка давно довела свою непрацездатність.

На жаль, з існуючих навчальних планів підготовки на технологічно-педагогічних факультетах вилучено виробничу практику студентів у ПТНЗ, значно знижено увагу до підготовки кадрів безпосередньо для професійно-технічної освіти. Як наслідок, у ПТНЗ спостерігається брак кваліфікованих викладачів із вищою інженерно-педагогічною освітою. Частково, але далеко не повністю, цю проблему вирішують факультети післядипломної освіти, короткострокові курси тощо.

Як відповідь на виклики сьогодення, ринок освітніх послуг пропонує підготовку за спеціальністю 015 Професійна освіта, у межах якої готують безпосередньо педагогів виробничого навчання. В Україні такі спеціальності відкриваються, зазвичай, при технологічно-педагогічних факультетах педагогічних ВНЗ, оскільки тут наявна необхідна навчально-матеріальна база, зосереджені фахівці в галузі теорії та методики професійної освіти. Є єдина в Україні інженерно-педагогічна академія в м. Харків, окремі спроби відповідних спеціалізацій у технічних ВНЗ.

Криворізьким державним педагогічним університетом зроблено перші кроки в цьому напрямі. Очікує на ліцензію дві справи з професійної освіти за напрямками «Транспорт» та «Харчові технології». Вибір цих спеціальностей обумовлений визначеними маркетинговими критеріями, зокрема попитом на інженерів-педагогів Криворізького регіону того чи іншого профілю. Важливим є також наявна матеріальна база закладу. Наголосимо на тому, що на факультеті її збережено та примножено. Проте найголовнішим є кадровий склад випускових кафедр. Саме ця обставина поки що не дає змоги претендувати на відкриття таких затребуваних у регіоні спеціальностей, як, наприклад, «Електромеханіка», «Електрозварювання», «Металообробка», а відсутність відповідних професійно-технічних навчальних закладів не дозволяє

здійснювати підготовку інженерів-педагогів у галузі деревообробки, виготовлення меблів, технічного дизайну й художнього ремесла.

Підготовка конкурентоспроможного інженера-педагога має носити творчий характер, оскільки його професійна діяльність є поліфункціональною, широкопрофільною, передбачає двокомпонентні професійні педагогічні та спеціально предметні вміння. Як показують дослідження науковців (І. Васильєв, Р. Горбатюк, І. Каньковський, Н. Ничкало, В. Радкевич та інші), вона має здійснюватися на засадах принципів фундаменталізації, гуманізації, гуманітаризації, інформатизації; спиратися на положення системного, особистісно-діяльнісного, інтегративного та креативно-розвивального підходів, відбуватися шляхом взаємозв'язку психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін, передбачати розширену практичну підготовку, вагому педагогічну практику безпосередньо в закладах професійно-технічної освіти.

Суттєве підвищення якості такої підготовки можливе лише за умови тісної співпраці вищого педагогічного навчального закладу та закладів професійно-технічної освіти, спільної діяльності педагогів і науковців у напрямі розробки концепції неперервної освіти, що охоплює шкільну, позашкільну, професійну й педагогічну освіту інженерно-технічного спрямування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каньковський І. Є. Філософські аспекти професійної підготовки інженера-педагога / І. Є. Каньковський // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспектива : зб. наук. пр., 2013. – Вип. 7. – С. 204–215.

2. Ничкало Н. Г. Сучасні тенденції і проблеми неперервної професійної освіти / Н. Г. Ничкало // Сучасні інформ. технології та інновац. методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2000. – С. 7–14.

Мавдрик Тетяна Миколаївна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.

СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАВЧАЛЬНО- ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРІВ НОВИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА БАЗІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

З інтеграцією у світову економіку перед ПТНЗ стоїть дуже серйозне державне завдання – готувати робітників, що володіють сучасними виробничими технологіями, навичками роботи на сучасному устаткуванні та обладнанні, знають і вміють використовувати новітні матеріали, тобто готувати для сучасного ринку праці конкурентоспроможного робітника.

На жаль, більшість ПТНЗ вчать своїх учнів працювати за давно

застарілими технологіями, навчальні програми недостатньо орієнтовані на потреби індустрії, а 96% обладнання фізично та морально застаріле, фактично непридатне для використання в навчальному процесі, тому сьогоднішнім випускникам ПТНЗ доводиться ледь не «з нуля» вчитися на виробництві в процесі роботи. виправити цю ситуацію можливо за допомогою вдосконалення вже існуючої бази та створення навчально-практичних центрів сучасних технологій чи дільниць, консультативних пунктів за галузевим спрямуванням. Бо тільки за таких умов освітній процес відповідатиме вимогам сучасності і навіть носитиме випереджувальний характер.

Ще в 2004 році за сприяння методичної служби на базі Криворізького центру підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі було створено Регіональний навчально-практичний будівельний центр за технологіями компанії «Хенкель Баутехнік (Україна)». З 2010р. регіональний центр отримав статус єдиного в Україні Міжрегіонального ресурсного центру компанії «Хенкель», за напрямком «Відновлення та захист залізобетонних конструкцій».

Майже 10 років він був єдиним у місті. Робота по створенню нових центрів не велась. І ось за останні два роки, окрім будівельного напрямку, в місті функціонують:

- навчально-практичний центр перукарського мистецтва та декоративної косметики «Креатив» на базі Криворізького навчально-виробничого центру. Учні відпрацьовують навички в умовах, максимально наближених до закладів побутового обслуговування – на робочих місцях адміністратора підприємства, перукаря, манікюрника, педикюрника та візажиста. Центр відповідає сучасним тенденціям розвитку перукарського мистецтва та нігтьової естетики.

- навчально-практичний центр ресторанного сервісу за технологіями ДП «Zeelandia» на базі Криворізького центру професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу (офіційно він не відкритий, але діючий).

Центри здійснюють свою діяльність за напрямками: підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робітників за галузевим спрямуванням.

На базах навчально-практичних центрів з метою впровадження у навчальний процес новітніх виробничих технологій та вдосконалення практичної підготовки учнів методичною службою організовано та проведено міські методичні секції, засідання Школи впровадження нових виробничих технологій, семінари, майстер-класи; здійснювалося навчання з використанням технологій та матеріалів фірм-виробників «Хенкель-Баутехнік», «SaraGol», UDK «GAZBETON», «Zeelandia» та інших. Також проведені круглі столи різної тематики за участю роботодавців, профспілкових організацій, громадськості. Відбулися змістовні семінари для старших майстрів і педпрацівників будівельного та кулінарного профілю з технологічними інноваціями.

Професійна мобільність працівників, розуміння ними змін, що відбуваються у сучасному виробництві, готовність до перенавчання і перекваліфікації набувають першочергового значення. У зв'язку з цим в умовах швидкого старіння знань і навичок педпрацівників та робітників, який вже

працює на виробництві, необхідно періодично підвищувати кваліфікацію. Тому методична служба приділяє увагу короткостроковому підвищенню кваліфікації, як на базі Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників та Криворізького педагогічного університету, так і на базах НППЦ.

За період існування в Регіональному навчально-практичному будівельному центрі здійснювалося навчання з використанням технологій та матеріалів компанії «Хенкель Баутехнік Україна» за програмами «Декоративне опорядження», «Теплоізоляція», «Реставрація фасадів», «Гідроізоляція».

Ми бачимо, що намітилась негативна тенденція зниження кількості слухачів. Тому методична служба разом з навчальним закладом запрошує й інші будівельні компанії. І вже сьогодні слухачі отримують сертифікати не тільки від компанії «Хенкель Баутехнік», але і фірми UDK «GAZBETON» (26 осіб). Ведеться робота по залученню будівельної компанії «Сарапол» до навчально-виробничого процесу.

На базі Центру торгівлі та ресторанного сервісу (КЦПОРКТРС) разом з представниками голандсько-української компанії «Zeelandia» проведено ряд засідань для педпрацівників харчової промисловості ПТНЗ міста. Так, за 2015 рік сертифікати отримали 12 осіб з числа педпрацівників ПТНЗ міста. У 2016 році теж 12 осіб отримали сертифікати (в грудні буде проведено заключне (III) заняття). І майже зразу розпочне навчання група – 25 осіб, з числа учнів навчального закладу.

На базі навчально-практичного Центру перукарського мистецтва та декоративної косметики «Креатив» (КНВЦ) підвищили свій фаховий рівень – 63 ос., з них за індивідуальним навчанням – 20 ос., педпрацівники та учні навчального закладу – 43 ос. Цікавими були майстер-класи від видатних фахівців перукарського мистецтва області Єременко В. І. та Пашкова О. М.

Досвід, отриманий педпрацівниками під час навчання в Центрах – це підвищення професіоналізму, вдосконалення практичних навичок оволодіння сучасними технологіями, матеріалами для покращення підготовки учнів з професій.

Разом з тим, необхідно покращити координацію дій з організації та проходження стажування педпрацівників ПТНЗ у навчальних центрах.

Без співпраці навчального закладу з підприємствами міста, без впровадження інноваційних технологій у навчальний процес якісна підготовка робітників неможлива. Тому сьогодні методична служба активно працює над питанням залучення представників організацій, підприємств (установ) міста до роботи Центрів. Бо тільки за допомогою соціальних партнерів стає можливим навчання на найсучаснішому обладнанні, з використанням сучасних матеріалів і технологій. Що, на жаль, може дозволити собі далеко не кожен заклад профтехосвіти.

Нещодавно відбулося розширене засідання Піклувальної ради залізничних професій з теми «Оновлення змісту та форм співпраці з соціальними партнерами: замовниками кадрів, громадськими організаціями

тощо – в процесі децентралізації та в світлі нових нормативних документів щодо реформування профтехосвіти», на якому піднімалися актуальні питання сьогодення, зокрема, і створення навчально-практичної дільниці на базі КПТМЛ. Це не перша зустріч: ще 2 роки назад, коли створювалась ця Піклувальна рада, методична служба націлювала навчальний заклад на створення дільниці та впровадження дуальної системи навчання.

Чому саме дільниця, а не НПЦ? Тому, що основна навчально-матеріальна база є на виробництві. Суть діяльності дільниці буде полягати в тому, що в навчальному закладі будуть проходити підвищення кваліфікації з професійно-теоретичної підготовки працівники залізничних професій, а на організованих робочих місцях, у структурних підрозділах ДП «Придніпровська залізниця» буде проводитися професійно-практична підготовка учнів та стажування майстрів навчального закладу.

Така співпраця дає можливість активно використовувати виробничі потужності підприємства, організовувати виробничу практику на принципово новому якісному рівні, вводити нові технології навчання.

На базі Інгулецького професійного ліцею створений консультативний пункт з вивчення нових виробничих будівельних технологій марки «Сльф-декор». Силами навчального закладу за технологіями даної компанії виконані ремонтні роботи приміщення, розповсюджуються буклети, прайс-листи компанії, і вже здійснено перші кроки в роботі консультативного пункту. А саме: за ініціативою Криворізького кабінету, для опоряджувальників ПТНЗ міста, організовано та проведено навчання по нанесенню фактурної шпаклівки Grotto; для представників будівельних компаній малого бізнесу та для учнів шкіл Інгулецького району проведені майстер-класи з використання матеріалів даної марки (декоративна шпаклівка GROТТО, люміане гель, ґрунт кварцовий). Але, зважаючи на економічну нестабільність, ТОВ «Сльф-декор» поки що припинило співпрацю з навчальним закладом. Тому за рекомендаціями методичної служби ст. майстер ІПЛ вийшов на зв'язок з українською будівельною компанією «Siltek», компанією проведено майстер-клас з використанням своєї продукції, де також розглянуто питання подальшої співпраці.

Сьогодні ПТНЗ міста активно впроваджують у навчально-виробничий процес сучасні виробничі технології, тому важливо й надалі продовжувати практику створення центрів, дільниць нових виробничих технологій на базах ПТНЗ.

Для цього методична служба здійснила ряд організаційних заходів та надала консультативну допомогу зі створення навчально-практичних центрів нових виробничих технологій (консультативних пунктів) за галузевим спрямуванням і в інших ПТНЗ міста, зокрема, в КПБЛ, ЦППРК № 1, КПГМЛ, КПТМЛ, ІПЛ. Визначено місце розташування цих Центрів, розроблений план заходів по їх створенню та здійснено консультування щодо капітального чи поточного ремонту і оформлення пакету документів.

І вже в цьому навчальному році заплановано відкриття Навчально-практичної дільниці залізничного профілю на базі Криворізького професійного

транспортно-металургійного ліцею, Навчально-виробничої дільниці для регіональних підприємств (ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» та групи МЕТІНВЕСТ) гірничодобувної галузі на базі Криворізького професійного гірничо-металургійного ліцею та Навчально-виробничої дільниці з вивчення нових виробничих будівельних технологій – Криворізький професійний будівельний ліцей.

У вересні 2016 року Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування налагодив міжнародну співпрацю та уклав договір про спільну діяльність з українсько-польською громадською організацією «KRISMAR». Польські керівники в особі Голови Ради Кшиштофа Косінські надають КЦПОММ необхідне зварювальне обладнання та відповідну літературу.

Згідно з угодою вже за місяць зроблено:

– три майстри виробничого навчання пройшли навчання на обладнанні фірми «KRISMAR»;

– 14-7 жовтня заст. директора з НВЧ та ст. майстер навчального закладу відвідали міжнародну виставку нових зварювальних технологій та обладнання компанії «KRISMAR», яка відбулась у Польщі.

Наприкінці 2017 року сплановано відкриття Навчально-виробничого центру з вивчення нових зварювальних технологій компанії «KRISMAR» на базі КЦПОММ. Навчальним закладом паралельно ведеться робота і з ТОВ «Фроніус Україна», яке пропагує австрійське зварювальне обладнання та устаткування.

Заслужують на увагу партнерські взаємовідносини між Криворізьким центром підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі та закордонними партнерами республіки Білорусь. Навчальний заклад запланував в недалекому майбутньому створення Навчально-практичного центру сучасних технологій і лакофарбових матеріалів білоруської компанії «MAV».

Створення навчально-практичних центрів потрібно продовжувати, не забуваючи про вдосконалення вже існуючої бази. Тоді й кваліфікація випускників буде належною, і престиж робітничих професій зростатиме.

*Максименко Ірина Олексіївна,
методист Чернігівського центру
професійно-технічної освіти,
м. Чернігів*

ВПРОВАДЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ІННОВАЦІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему впровадження сучасних виробничих інновацій у навчальний процес професійного навчального закладу з досвіду роботи ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної

освіти».

Ключові слова: інновація, освітні інновації, нововведення, навчальний процес, урок, навчально-практичний центр.

Освітні інновації – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності [2].

Поняттям «*інновація*» позначають нововведення, новизну, зміну, введення чогось нового [2]. *Нововведення* – це впровадження нових ідей, продуктів, послуг і виробничих процесів [1].

Навчальний процес у ПНЗ – це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньому або кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти [6]. Навчальний процес організується з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

Стосовно навчально-виробничого процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності педагога і учня, вихованця. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів і цілих колективів.

Конкуренція на ринку праці та підвищення якості продуктивності праці вимагає від педагогічних працівників високих професійних знань, технічної грамотності та рівня культури праці. Професійний навчальний заклад повинен гарантувати рівень підготовки, який відповідає міжнародним вимогам, інтересам розвитку України і регіональним потребам.

Успіх навчально-виробничого процесу, ефективність кожного уроку як його складова структура багато в чому залежить від викладачів та майстрів виробничого навчання, їх рівня підготовленості, кваліфікації та педагогічної готовності.

Конкуренція вимагає від педагогічних працівників не лише глибоких теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері. Саме тому нам необхідно постійно опановувати нові технології, розвивати власне мислення, удосконалювати вміння та навички, щоб заохочувати до активної виробничої діяльності учнів – не як виконавців поставлених завдань, а як творчих особистостей, здатних до активного пошуку і втілення інноваційних технологій виробництва.

На вирішення зазначених завдань та потреб і спрямована робота навчально-практичного центру. *Навчально-практичний центр* (далі – НПЦ) є структурним підрозділом державного професійно-технічного навчального закладу Міністерства освіти і науки України (далі – професійно-технічний

навчальний заклад).

Навчально-практичний центр ресторанного сервісу (НПЦ РС) – структурний підрозділ Чернігівського центру професійно-технічної освіти, який створено відповідно до Наказу Управління освіти і науки Чернігівської облдержадміністрації №144 від 25.03.2009 року «Про створення навчально-практичного центру ресторанного сервісу».

Головною метою діяльності НПЦРС є розвиток теоретичних знань та вдосконалення практичної підготовки педагогів, учнів через впровадження в навчальний процес новітніх виробничих та інноваційних технологій. Це центр творчості, свободи, необмежений програмами, планами, регіональним компонентом.

Структурна модель НПЦ РС включає: опорні навчальні кабінети (кабінет спецтехнології кулінарних дисциплін; кухня-лабораторія; навчальне кафе-бар; студія кондитерського мистецтва «Чарівне тісто»).

НПЦ РС працює над методичним забезпеченням з професій ресторанного сервісу. Створені навчально-програмова база, інформаційно-методичний супровід, поурочне дидактичне забезпечення предметів і професій, які спрямовані на підвищення якості професійної підготовки, а саме: підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, дидактичні матеріали та інше.

З метою підвищення кваліфікаційного рівня педколективу та учнів, застосування в освітньому процесі сучасних напрямків європейських стандартів на базі НПЦРС проводяться відкриті уроки, позаурочні заходи професійного спрямування, майстер-класи, семінари, семінари-практикуми, тренінги, презентації, дегустації, засідання обласних методичних секцій тощо.

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 1199 від 23.10.2014 року ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» внесено до переліку професійно-технічних навчальних закладів, на базі яких може здійснюватися стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів спеціальних предметів професійно-технічних навчальних закладів.

ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» з метою підвищення кваліфікації (стажування) майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки проводить короткострокове навчання за професіями: «Кухар», «Кондитер», «Офіціант», «Бармен». Навчання здійснюється за двома напрямками: навчальні курси (32 години), майстер-класи (6 годин).

Педагогу необхідно постійно вчитись. Взаємообмін професійним досвідом, навчання «один в одного», стало пріоритетним напрямом нашої роботи.

За останні 5-6 років ресторанний бізнес змінився: він стрімко розвивається, з'являються нові концептуальні ресторани, конкуренція посилюється, гості стають все більш розпещеними і досвідченими, рівень ресторанів-конкурентів постійно підвищується. Для того, щоб стабільно працювати та розвиватися, необхідно просувати ресторан на ринку, підвищувати впізнаваність бренду серед платоспроможної частини населення.

Щоб піднести ресторан у вигідному і привабливому для клієнтів світлі, дуже важливо відзначити і кухню, і інтер'єр, і обслуговування, і атмосферу, і наявність паркування, і окремий VIP-зал, і живу музику. Часом дуже важко все це вмістити в одній статті або модулі. Тому доводиться використовувати різні маркетингові прийоми, що дозволяють не тільки зберігати реального клієнта, а й залучати потенційного (нового).

Основне в ресторанному сервісі – це якісно надати послуги. На підприємствах нашого міста пропонують таку послугу, як прискорений вид обслуговування *меню Бізнес-ланч* - (скомплектований сніданок), який пропонується в певний термін часу [4].

Інновацією меню Бізнес-Ланчу – є *меню Табльдот*. Табльдот (table dhote) пропонує вибір одного або більше варіантів кожної страви за фіксованими цінами в один і той же час. Дослівно з французької – «стіл господаря» [4].

Інновацією на даному етапі є парне синхронне сервірування столу для гостей.

Наступним етапом в обслуговуванні є приготування та подача страв. Згідно з правилами обслуговування та подачі офіціанти після сервірування подають хліб.

Новий маркетинговий підхід: хліб – як комплімент. Інновація – хліб фокаччо. Фокаччо – це італійський хліб у вигляді коржа, який є попередником піци [5].

Наступною групою страв у меню Табльдот є приготування і подача закуски. Класичний варіант: це різноманітні салати, овочеві кашки, меживо, риба заливна, м'ясні холодці, завиванці, ковбаси тощо.

Інновація - «Fresh-time» – приготування страви на очах у відвідувачів, так зване «замовлення з-під ножа» [5].

Який же обід обійдеться без борщу, супу, кулешу в класичному варіанті. *Інновація – протерті супи* (супи-креми, супи-біскі, супи валюте) [5].

Другі страви – важливе джерело повноцінних білків, жирів, мінеральних і екстрактивних речовин, вітамінів А та групи В, а також джерело енергії. Більшість страв подають з різноманітними соусами.

Інновація - «Фьюжн» – новий напрям у приготуванні страв. Це фантазійний, творчий напрям у кулінарії, в якому в рівних частках змішуються технології і продукти географічно віддалених національних кухонь [5]. Кухня фьюжн – це напрямок без суворих правил. Головна і єдина умова – щоб продукти, зібрані в одній страві, поєднувалися за смаком і за структурою, доповнюючи один одного, а готовій страві були притаманні легкість і свіжість.

При обслуговуванні Бізнес-ланчу не подають вино-горілчані напої. *Але інновацією в ресторанному обслуговуванні є алкогольна ресторація, яка передбачає власне виробництво настоянок.* Багато закладів у нашому місті займаються алкогольною ресторацією: Паста-Баста, Губернія, Сковорідка, Варенична.

Чай, кава, какао, шоколад – класика. Десерт замінили презентом. *Інновація – комплімент від шефа (шоколадний презент).*

Приємним емоційним завершенням відвідування гостем ресторану є

виклик до залу шеф-кухаря «на біс».

Наша команда великих оптимістів, ідейних і творчих особистостей, професіоналів і молодих фахівців у сфері ресторанного бізнесу, ми шукаємо інноваційні підходи в обслуговуванні, втілюємо сміливі проекти, щоб бути успішними і дарувати радість людям.

Наш стиль роботи визначається запитами ринку і високими вимогами наших клієнтів, кожен з яких для нас індивідуальний. Новаторство, відповідальність, оперативність, увага, художній смак, авторська кухня, бездоганний сервіс – основні показники, які завоювали довіру наших клієнтів.

За сучасних умов від творчого підходу до вирішення складних багатогранних завдань, які стоять сьогодні перед педпрацівниками ПНЗ, чималою мірою залежить ефективність педагогічної праці, якість навчального процесу, пошук нових форм і методів навчання та виховання учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004.
2. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2007.
3. Сало Я. М. Організація обслуговування населення на підприємствах ресторанного сервісу. Ресторанна справа / Я. М. Сало. – Львів, 2011.
4. Організація обслуговування у підприємствах ресторанного господарства: підручн. Для ВУЗів / За ред. проф. Н. О. П'ятницької. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005.
5. Доцяк В. С. Страви, закуски, напої, десерти барів і буфетів: підручник для учнів професійно-технічних навчальних закладів / В. С Доцяк, Л. О Стременко, І. В. Стременко. – К.: Вища шк., 1998.
6. Шевчук С. С. Сучасний урок в педагогічній та організаційно-методичній діяльності. Керівних кадрів ПТНЗ/ С. С. Шевчук, І. Є. Силаєва// Методичні рекомендації. – Донецьк: ДПО ІПП, 2003.
7. Педагогіка: іновачії в освіті [Електронний ресурс].– Режим доступу : [http:// readbookz.com/book/172/5545.html](http://readbookz.com/book/172/5545.html).
8. Менеджмент організацій: нововведення та їх класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/13520612/menedzhment/novovvedennya_klasifikatsiya

Мараховська Наталя Сергіївна,
викладач вищої категорії Криворізького
професійного гірничо-металургійного
лицею, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті розглянуто застосування та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес професійно-технічних навчальних закладів як засіб формування всебічно розвинутої особистості кваліфікованого робітника.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, електронні навчальні засоби, інноваційно-педагогічні технології, блог, кваліфікований робітник

На етапі реформування освіти актуальною стає проблема перебудови профтехосвіти на інноваційну діяльність, засновану на педагогічному пошуку ефективних шляхів самореалізації особистості педагога і учня, впроваджуючи всі можливі способи інформаційно-комунікаційних технологій.

Реалії сьогодення, інтенсивність інформаційного потоку в суспільстві вимагають інноваційних підходів до навчання. А інновації можна ефективно активувати тільки за допомогою педагогічних знахідок, творчого підходу до реалізації нововведень.

Важливість педагогічних інновацій професійно-технічних навчальних закладів України обумовлена кількома аспектами: організація в процесі навчання продуктивної співпраці тих, хто навчається; орієнтація навчання на результат і набуття учнями найважливіших компетентностей; можливість отримання глибоких знань, які легко засвоюються; особистісно-зорієнтований підхід до організації навчально-виховного процесу.

Серед основних спонукальних причин практичного використання у навчально-виховному процесі нових педагогічних технологій можна виділити:

усвідомлення нагальної необхідності заміни малоефективного вербального способу передачі знань системно-пошуковим підходом;

необхідність глибшого аналізу і врахування психофізіологічних особливостей учня;

впровадження інтерактивних та інформаційних способів, що забезпечують гарантовані позитивні результати навчання.

Важливим принципом модернізації професійно-технічної освіти є принцип компетентісного підходу, метою якого є формування у кваліфікованих робітників високого рівня професіоналізму (професійні уміння, навички, досвід практичної діяльності, знання технологічних процесів), а також розвиток у них професійно важливих якостей (самостійність, здатність вирішувати та доводити до кінця почату справу, творчий підхід до професійної діяльності, гнучкість,

неординарність мислення, комунікабельність, здатність до навчання і неперервного підвищення кваліфікації).

У системі компетентнісного підходу до навчання нових акцентів набувають вимоги до засобів навчання. Формування інформаційної компетентності передбачає обов'язкове використання в навчальному процесі комп'ютерної техніки й медіазасобів і забезпечення оволодіння учнями прийомів опрацювання інформації.

Саме тому принцип інформатизації спрямовується на широке використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації процесу професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників та управлінні системою професійно-технічної освіти.

Викладач є новатором у розробці та впровадженні у навчально-виробничий процес методики застосування електронних плакатів. Науково-технічний прогрес, широке запровадження наукоємних виробничих технологій потребують постійного підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників, які повинні швидко пристосовуватися до постійно змінюваних умов праці. У наш час набуває значення формування асоціативного, професійно та соціально компетентного типу робітника, здатного до творчого вирішення професійних завдань. Спецтехнологія є одним з тих навчальних предметів, що дає багатий матеріал для відпрацювання найрізноманітніших методів і прийомів роботи з інформацією. Викладання спецтехнології пов'язане з використанням великого обсягу різноманітної інформації, що робить застосування комп'ютерної техніки особливо ефективним, оскільки дозволяє об'єднати теорію з практикою, дуже швидко опрацювати цю інформацію і представити її у вигляді таблиць, схем, діаграм. Ефективність навчання з використанням комп'ютерів пояснюється значним унаочненням програмного матеріалу, що дозволяє краще зрозуміти та засвоїти абстрактні поняття, сформувати практичні вміння та навички.

Наявність мультимедійних засобів навчання в кабінеті спецтехнології дає змогу постійно застосовувати розроблені матеріали.

Електронні навчальні засоби полегшують сприйняття матеріалу, допускають адаптацію згідно з потребами учнів та рівнем їх підготовки, інтелектуальними здібностями; надають можливість здійснювати самоконтроль знань на будь-якому етапі вивчення предмету; дозволяють застосовувати дистанційну форму навчання; надають можливість викладачеві швидко виконувати контроль знань на будь-якому етапі уроку; дозволяють здійснювати зв'язок теорії з виробництвом та активізувати діяльність учнів на уроках.

Впровадження інноваційних педагогічних технологій – це перспективно, інтенсифіковано, динамічно, гнучко, демократично, гуманно, інтегровано, реалістично, цілісно, економічно і актуально. А найголовніше – це одна з ключових передумов формування професійно мобільного кваліфікованого робітника.

Сучасний вчитель уже і не уявляє свою роботу без використання комп'ютерної техніки, мережі Інтернет. І держава на нинішньому етапі ставить до нього відповідні вимоги, а саме – володіти інформаційно-комунікаційними технологіями.

ІКТ-компетентність заслуговує на особливу увагу тому, що саме вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки у своїй професійній діяльності. Одним із таких засобів освітньої діяльності є для вчителя блог.

Ще Демокрит сказав, що «те тіло, що не рухається саме, не може примусити рухатися інше тіло». Отож, ведення блогу викладачем дає поштовх до особистісного розвитку, а разом з цим до самореалізації.

Блог потрібен для підвищення своєї професійної компетентності, для систематизації та популяризації власних педагогічних доробок. Блог надає можливість подання навчальної інформації різними способами для підвищення цікавості учнів при вивченні спецпредметів; розширення використання інформаційних джерел у навчанні; можливість використання дистанційного навчання; забезпечення зв'язку з колегами та учнями; пізнання нового, самоосвіта та розвиток професійної діяльності. Створення блогу є вдалим способом презентації своєї роботи на засіданнях педради, методичних об'єднань, атестаційної комісії, курсах підвищення кваліфікації. І нарешті, бути блогером – це просто цікаво!

Використання блогів у сфері освіти надає його учасникам глобальну перспективу. Вчителі та учні можуть співпрацювати в різних проектах і дослідженнях.

Особистий блог в освітньому процесі використовують для розповсюдження навчальних матеріалів або посилань на них. Ці матеріали стають доступними для учнів як з ліцею, так і з дому. Залишаючи коментар до повідомлення в блозі, учні стають учасниками цієї навчальної дискусії. На зміну паперовій стінгазеті прийшли нові сучасні засоби, за допомогою яких учні стають співавторами і редакторами власних публікацій.

Уміння користуватися методом проектів – показник високої кваліфікації викладача, його прогресивної методики навчання і розвитку учнів.

Комп'ютер виступає не тільки як джерело інформації, але і як засіб навчання та потужний інструмент, що дозволяє активізувати процес пізнавальної діяльності, сприяючи розвитку гнучкості мислення і формуванню уміння орієнтуватися та адаптуватися у сучасному світі.

Виховання таких якостей – це завдання викладача, яке неможливе без використання інформаційних технологій у викладанні навчальних предметів і реалізації виховних завдань.

Важливе місце серед інформаційних технологій займає мультимедіа.

Мультимедіа – це сукупність комп'ютерних технологій, у якій одночасно використовується кілька інформаційних середовищ: графіка, текст, відео, фотографія, анімація, звукові ефекти, високоякісний звуковий супровід.

Ще до появи технології мультимедіа експерти з маркетингу, за результатами багатьох експериментів, виявили залежність між методом засвоєння матеріалу й здатністю відтворити набуті знання через якийсь час. Якщо матеріал було подано у звуковому вигляді, то людина запам'ятовувала близько 1/4 інформації. Якщо інформація була подана візуально – близько 1/3. При

комбінуванні впливу (зорового і слухового) запам'ятовування підвищувалося до 1/2. Отже, застосування технології мультимедіа значно підвищує ефективність навчання.

Мультимедійні технології володіють низкою переваг, а саме: учні краще сприймають навчальний матеріал, зростає зацікавленість, підтримується індивідуалізація навчання, розвиток творчих здібностей (залучення учнів до створення публікацій, презентацій), скорочення видів роботи, які стомлюють учня, використання різних аудіовізуальних засобів (музики, графіки, анімації) для збагачення і мотивації навчання, динамічного подання матеріалу, формування самооцінки учня та створення умов для самостійної роботи.

Крім того, за допомогою презентації можна використовувати різноманітні форми організації пізнавальної діяльності: фронтальну, групову, індивідуальну.

Презентації – важливий і надзвичайно корисний метод навчально-виховної діяльності, оскільки викладач може не тільки продемонструвати змістовний матеріал, що вивчається у даній темі, а й формувати певну логіку мислення, оскільки усі презентації будуються за однією і тією ж логічною схемою.

Методи і прийоми, використовувані під час подачі навчального матеріалу у формі презентацій, практика навчання, аналіз результатів опитувань та контрольних зрізів показують, що це сприяє:

- розширенню дидактичних можливостей уроку;

- наочному представленню навчального матеріалу;

- ефективнішому засвоєнню теоретичних основ і практичному їх застосуванню через активізацію пізнавальної діяльності учня, підвищенню інтересу до предмету;

- самовираженню і задіюванню відчуттів та емоцій учнів;

- розвитку прийомів мислення: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;

- розвитку умінь здійснювати обробку (осмислення) інформації;

- у стислій формі відтворювати інформацію, що передається;

- формуванню інформаційної культури;

- естетичному вихованню за рахунок використання комп'ютерної графіки, технології мультимедіа;

- набуттю досвіду використання інформаційних технологій в індивідуальній, колективній навчальній і пізнавальній діяльності.

Як наслідок, – підвищення якості освіти.

Кращий освітній ефект від застосування інформаційно-комп'ютерної технології, зокрема презентацій, досягається у наочному навчанні тоді, коли вони використовуються в поєднанні з іншими інноваційними освітніми технологіями навчання і органічно включенні у сценарій уроку.

У викладанні предметів професійно-технічного циклу використання мультимедійних технологій дозволяє конкретизувати матеріал, створювати наочні образи конкретних деталей, демонструвати принцип роботи; формувати більш цілісні уявлення про процес навчання.

Завдяки використанню можливостей інформаційно-комунікативних технологій формується пізнавальний інтерес, виникає також яскравий

емоційний образ, особисте ставлення до матеріалу, що вивчається. Знімається конфлікт між традиційними та новими джерелами інформації, що є особливо важливим на уроках у професійно-технічних навчальних закладах.

В цілому використання інформаційно-комунікативних технологій (презентацій Microsoft PowerPoint, блогів) для підвищення пізнавальної активності учня, посилення мотивації навчальної діяльності, підвищення результативності праці викладача, зміна ставлення до уроку і навчального предмету, впровадження інноваційних інформаційних технологій у викладанні, зростання професійної і особистої компетентності викладача і учня – все це можливе тільки за наявності комп'ютерної техніки як засобу навчання.

Кращий освітній ефект від застосування інформаційно-комунікативних технологій, зокрема презентацій, досягається в наочному навчанні тоді, коли вони використовуються у поєднанні з іншими освітніми технологіями навчання, які органічно включені у сценарій уроку. На уроці кожен слайд викладач супроводжує поясненням, наводить приклади з літератури та особистого життя, часто використовує інноваційні методи (учні навчають один одного).

Інформатизація сфери освіти стає все більш актуальною та вступає на якісно новий рівень свого розвитку. Досить успішно розв'язуються питання використання комп'ютерних технологій як у вищій, так і у професійній школах. Накопичений досвід у цій сфері по суті певною мірою засвідчує, що період пілотних проектів, різноманітних підходів і діаметрально протилежних точок зору на цю проблему завершується. А відтак, необхідно чітко уявляти і відповідно оцінювати роль інформаційних, мультимедіа та інших комп'ютерних технологій і самого комп'ютера у навчальному процесі. На цьому етапі розвитку зазначеної наукової галузі провідні позиції починають займати більш конкретні і, можливо, дещо вужчі питання, пов'язані з визначенням дидактичного, психологічного і методичного потенціалів комп'ютерних технологій у вивченні різних предметів, їх вплив як на парадигму всієї освіти, так і на теорію та практику навчання кожного освітнього курсу. У зв'язку з цим актуальними є питання, від яких значною мірою залежить загальне уявлення про можливості комп'ютера, зокрема його місця, ролі та функцій у навчальному процесі.

Отже, питання використання ІКТ та інновацій у ПТНЗ є проблемним, воно вимагає поміркованості, систематизації і доцільності використання у всіх аспектах навчального процесу. Професійно-технічна освіта не повинна уподібнюватися ремісничому навчанню, адже це знівельовує одне з головних завдань професійно-технічної освіти – формування всебічно розвиненої особистості кваліфікованого робітника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбач С. О. Урок у системі функціонального аналізу, або сучасний урок у школі / С. О. Горбач // Завуч. – 2006. – № 35 (293) – с. 5 – 8.
2. Добровольська С. В. Інноваційні умови професійного вдосконалення вчителя / С. В. Добровольська // Завуч. – 2009. – № 10 (376) – с. 9 – 11.
3. Мультимедіа на уроці / Рекомендації до підготовки, написання і оформлення методичної розробки.

4. Науменко Г. Г. Підготовка вчителя в умовах застосування ІКТ / Г. Г. Науменко, О. М. Науменко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – №8(72). – С.6–10.

5. Несторенко О. В. Інформаційне суспільство і масова інформаційна просвіта / О. В. Несторенко // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2004. — № 4. — С.5-11.

6. Поліщук О. Р. Сучасний урок / О. Р. Поліщук // Завуч. – 2008. – №33 (363) – с. 9 – 13.

7. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун. – К.: А.С.К., 2007.

8. Трайнев В. А. Информационные коммуникационные педагогические технологии: учеб. пособие / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. — 3-е изд. — М.: изд.-торг. корпорация Дашков и К0, 2007. – С. 9–110.

9. Шевчук С. С. Аналіз уроку та його значення для мотивації діяльності педагога / С. С. Шевчук, І. Є. Сілаєва // Методичні рекомендації. - Донецьк: ДПО ІПП, 2003.

Масюк Ольга Василівна, старший майстер ДНЗ «Професійний ліцей м. Українка», м. Українка Київська область.

РОЛЬ ПТО У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ І ПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ ДЛЯ РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. Автор статті звертає увагу на цілу низку проблем, які гальмують розвиток системи професійно-технічної освіти і потребують термінового вирішення на державному рівні.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, реформування освіти, модернізація професійно-технічної освіти, освіта впродовж життя, матеріально-технічна база, інформаційна логістика, мерчендайзінг, ринок праці.

Серед основних напрямів реформування освіти і модернізації професійно-технічної освіти, що визначені в контексті Середньострокового плану пріоритетних дій уряду до 2020 року, можна назвати такі: створення належних умов для забезпечення країни якісним трудовим потенціалом шляхом професійної самореалізації особистості, задоволення її потреб у професійно-технічній підготовці впродовж усього життя з урахуванням вимог ринку праці.

На жаль, в останні роки в Україні спостерігається погіршення якості трудового потенціалу, постійно зростає ступінь старіння робочої сили, що створює певні перешкоди для нормалізації процесів її відтворення. Це зумовлено падінням престижу робітничих професій, неефективним інформуванням населення щодо попиту на професії, недостатньою участю

підприємств-роботодавців у вирішенні проблем професійної освіти і навчання. При цьому якість підготовленості робітників здебільшого не відповідає сучасним вимогам щодо її професійно-освітньої підготовки. У 2017 році потреба промисловості у кваліфікованій робочій силі в більшості регіонів України буде задоволена лише до 40 відсотків. Як у цьому випадку може запрацювати економіка країни? Питання риторичне.

Однією з основних проблем професійно-технічної освіти є зниження престижу робітничої професії. У зв'язку з цим, на мою думку, необхідно реформувати всю систему освіти, в тому числі професійно-технічну і вищу. Бо навіть йти вчитися до ПТНЗ, якщо можна без проблем вступити до «вишу»? Адаже вищі навчальні заклади можуть прийняти всіх випускників шкіл. А що робити ПТО? Про який престиж робітничої професії можна вести мову? Цю проблему можна вирішити тільки на державному рівні, а саме:

- розпочати широку кампанію в ЗМІ про підвищення престижу робітничих професій, реформуючи систему оплати, підвищення економічної мотивації працівників;

- ввести у старших класах школи курс професійної орієнтації, який би відповідав сучасним викликам.

На сьогодні роботодавців не задовольняє якість підготовки робітничих кадрів, що пов'язано із застарілою матеріально-технічною базою, недосконалістю кваліфікаційних характеристик на професії та види робіт, державних стандартів професійно-технічної освіти, недостатнім рівнем підготовки педагогічних працівників. На зустрічах з роботодавцями гостро стоять питання оцінки якості підготовки кваліфікованих робітників. Роботодавці констатують той факт, що існує проблема не тільки нестачі робочої сили, а і якості підготовленості робітників, яка в основному залежить від досконалості матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів.

Тому зараз головною проблемою є оновлення матеріально-технічної бази ПТНЗ, яка більш ніж на 80 відсотків морально і фізично застаріла, що суттєво впливає на якість підготовки робітничих кадрів. Ні держава, ні місцева влада, ні підприємства, які повинні бути зацікавлені в підготовці робітничих кадрів, не беруть участі в оновленні матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів.

Також для покращення стану системи підготовки робітничих кадрів необхідне впровадження механізмів інформаційної логістики. Логістика відповідає зусиллям, спрямованим на виявлення всіх наявних ринкових можливостей і удосконалення системи прийняття рішень.

Завдання логістики – створити такі умови, що дозволили б навчальним закладам отримати максимальні вигоди з глобального освітнього середовища, підтримуючи ефективний рівень освітніх послуг.

Процес підготовки робітників високої кваліфікації потребує поглиблених базових знань, диференціації й інтеграції змісту освіти за основними напрямками майбутньої професійної діяльності; посилення професійної орієнтації, розвитку нестандартного і творчого мислення, дослідницьких умінь.

Підготовка кваліфікованих робітників такого рівня може здійснюватися на базі ПТНЗ за умов обґрунтованої інтенсифікації освітнього процесу при використанні інформаційних та педагогічних технологій.

Підготовка у професійно-технічних навчальних закладах повинна бути невід'ємною частиною підготовки у вищих навчальних закладах за деякими напрямками, адже практичну складову професійної підготовки спеціаліста можна отримати тільки у професійно-технічному навчальному закладі. Як можна підготувати кваліфікованого інженера з металообробки, якщо він ніколи не працював за верстатом, а бачив його лише на малюнку? Як можна підготувати кваліфікованого економіста, який не знає, що таке податкова накладна і як вона заповнюється?

Метою сучасної професійно-технічної освіти є створення належних умов для забезпечення країни якісним трудовим потенціалом шляхом задоволення потреб особистості, суспільства і держави в освітніх послугах кваліфікації різних категорій населення з урахуванням вимог ринку праці; забезпечення якісної професійно-технічної освіти, соціального захисту учнівської молоді, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робітників; формування творчої, духовно багатой особистості з урахуванням її потреб, інтересів і здібностей. І в цьому повинна бути зацікавлена насамперед держава.

Мещанінов Сергій Кармінович,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри електроніки
Дніпровського державного технічного
університету, м. Кам'янське,
Дніпропетровська область

Снівак Віктор Михайлович,
кандидат технічних наук, доцент
кафедри звукотехніки та реєстрації
інформації Київського національного
університету ім. І. Сікорського
(НТУ «КП»), м. Київ

КОРПОРАТИВНО-ОРІЄНТОВАНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Анотація. У статті розглянуто актуальні проблеми організації навчального процесу в професійно-технічних училищах та середніх спеціальних навчальних закладах технічного профілю. Звернута увага на ряд негативних тенденцій, які існують у сучасних училищах і коледжах та запропоновано шляхи їх ліквідації.

Ключові слова: корпоративна методика, тенденція, мотив навчання, планове навантаження, факультативні заняття

В даний час, на жаль, спостерігається негативна тенденція зниження

рівня навчальної дисципліни серед учнів середніх спеціальних навчальних закладів і професійно-технічних училищ України та інших країн СНД. Серед основних причин ситуації, що склалася, слід назвати такі, як загальна тенденція деморалізації частини сучасного суспільства, і відповідна цьому професійна дезорієнтація частини студентської молоді, збільшення майнового розшарування, і супутня цьому велика різниця в життєвих цілях різних студентів. Не слід забувати і про те, що частина молодих людей їде вчитися за кордон, наприклад, до Польщі, Словаччини, Німеччини, де, на жаль, рівень життя і освіти найчастіше виявляється вищим.

Значною мірою ці обставини виявляються та ліквідуються на перших курсах при відрахуванні невстигаючих студентів, які з тих чи інших причин не виконують навчальний план. Однак, частина цих та інших проблем переходить далі, на старші курси, де навчання стає все більш спеціалізованим. При цьому виникає досить делікатна ситуація, в якій студенти, користуючись «бездротовою поштою», повідомляють своїм молодшим «колегам» – учням молодших курсів про те, що можна не готуватися до іспитів і заліків. «Мовляв все одно поставлять...». Мають місце, на жаль, і украй негативні випадки отримання деякими непорядними викладачами хабарів та інших неформальних послуг за незаслужені оцінки.

Існуюча в деяких українських навчальних закладах практика переведення невстигаючих учнів «на 2-й рік» (на платній основі) прижилася поки ще погано через юридичні й адміністративні труднощі, корупцію тощо.

У зв'язку з цим, нами пропонується використання давно відомої і такої, що добре себе зарекомендувала, методики розвитку колективу учнів на окремі групи за певною ознакою. У даному випадку такою ознакою повинен виступати мотив навчання тому, чим у майбутньому буде безпосередньо займатися той чи інший випускник. Природньо, такої визначеності у кожного з них бути не може, проте частина студентів старших курсів може бути розбита на окремі підгрупи (які можуть складатися навіть і з однієї людини), і в кожній з них будуть проводитися відповідні заняття по окремим частинам дисциплін, спецкурсів тощо, які будуть потім безпосередньо використані у професійній діяльності того або іншого випускника. Для цього будуть потрібні додаткові методичні посібники, підручники, інший методичний матеріал. У сітці занять такі факультативні заняття вимагатимуть збільшення кількості годин, тобто навантаження на викладача, що звичайно ж вимагатиме додаткової оплати за навчання, яка може бути або внесена самими учням, або перерахована з фонду підтримки обдарованих студентів, або тим підприємством, в якому він буде працювати. Це дозволить збільшити планове навантаження на викладачів, зменшити негативні тенденції, спрямовані на скорочення штатів українських професійно-технічних училищ, коледжів та інших навчальних закладів.

Крім того, вважаємо за доцільне створювати більш тісні зв'язки з підприємствами-споживачами нашої продукції, тобто наших випускників – промислових та інших установ і підприємств, куди вони підуть у майбутньому працювати. Ці споживачі повинні сформулювати конкретні вимоги до

майбутніх випускників, щоб ті зрозуміли, які конкретно знання їм будуть потрібні на новій роботі, та сумлінно вчилися з метою створення цілеспрямованої особистості. Найбільш успішні учні можуть одержувати іменні стипендії та інші форми заохочення, що буде також стимулювати їх до навчання. З другого боку, вони будуть слугувати «флагманами», до яких прагнутимуть інші учні. В цьому і складається корпоративний принцип навчання.

Миронова Марія Сергіївна,
студентка ДВНЗ «Криворізький
національний університет»,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему розвитку креативності учнів ПТНЗ у процесі вивчення інформатики, запропоновані педагогічні умови, які сприятимуть цьому важливому у навчанні процесу.

Ключові слова: розвиток, креативність, професійно-технічний навчальний заклад, педагогічні умови.

На сучасному етапі розвитку соціальних і культурних змін розвиток креативних здібностей учнів – це одна з принципових цілей освіти. Завданням у наш час є виховання такої особистості, яка була б здатна ухвалювати самостійні розумні рішення, знаходити вихід із різних ситуацій. Стрімка динаміка, що відбувається в суспільстві, високий рівень розвитку сучасних технологій викликають необхідність перенесення уваги педагогів з процесу передачі готових знань на процес здобуття знань, тобто на розвиток креативності учнів [3].

Так наприклад А. Галін описує творчу людину: «Творча людина створює навколо себе клімат відкритості, доброзичливості, можливість прояву спонтанних і вільних схильностей і поривів. Творча людина – ворог деспотизму, вона висміює, відкидає, заперечує його, не терпить насильства» [1, с. 67]. Чим вищий рівень розвитку особистості, тим м'якша, демократичніша людина в поведженні з іншими. Особливе значення має вміння поставити себе на місце іншого. Креативність тут допомагає проникнути в переживання іншої людини.

Із розвитком здібності творчо мислити й творити людина все більше набуває вміння поводити себе з оточуючими, створюючи навколо себе атмосферу комфорту й можливості для вільного вияву особистості, адже творчість – найвища з людських функцій, яка ґрунтується на свободі волі й уяви. Розвиваючи креативність, вона виходить на рівень ширших соціальних

взаємовідносин і зв'язків, за влучним висловом А. Галіна, «вилізає з індивідуалістичної шкаралупи, якщо в ній знаходиться» [1, с. 63].

Варто створити сприятливу атмосферу для розвитку творчого мислення учнів. Слід пам'ятати про почуття їх психологічної захищеності. Критичні зауваження на адресу учнів і спроби окремих викладачів створити в них відчуття, що пропозиції малого нерозумні й навіть не заслуговують на увагу, є найкоротшим шляхом придушення творчих можливостей людини. Якщо перші спроби учня самотійно мислити не знаходять підтримки оточуючих, викликають сміх, то в нього з'являється страх виявитися «білою вороною» [4, с. 101].

Таким чином, креативна освіта повинна відповідати такій організації навчання, виховання і розвитку творчої активності, у якій як педагог, так і учень мають сприятливі умови для самореалізації, прагнуть отримати творчий продукт інтелектуальної діяльності і самотійно створювати новий.

Для того, щоб розвивати в учнів творчість, пізнавальну діяльність та комунікативні здібності, необхідно створювати на уроках певні умови:

- використовувати різноманітні форми та методи організації навчальної діяльності;
- створювати атмосферу зацікавленості кожного учня в роботі групи;
- впроваджувати не тільки індивідуальні, але й групові форми роботи;
- використовувати на уроці дидактичний матеріал, який сприяє більш швидкому запам'ятовуванню лексики, граматичних правил;
- оцінювати учнів не тільки за остаточним результатом (правильно/неправильно), але й за процесом його досягнення, тобто визначати оригінальність відповіді, самотійність [5].

Слід зазначити, що такі якості можуть бути сформовані на заняттях, де творче вирішення проблеми, аргументоване висловлювання власної думки, розвиток комунікативної діяльності стоять на першому місці. В цьому педагогу якнайкраще допомагають активні технології навчання.

Залежно від типу уроку чи індивідуально-групового заняття, учні виконують функції дослідників, що відповідають функціям вченого на різних етапах дослідницької діяльності. Серед них: доповідач (референт), опонент, рецензент, консультант тощо.

Особливості організації креативного навчально-виховного процесу характеризуються:

- наявністю науково-педагогічного колективу, до складу якого входять вчителі-дослідники, наукові керівники, наукові консультанти, вихователі-дослідники, психолог;
- режимом активізації творчої діяльності студентів (оптимальний розподіл навчального року на семестри; тижнева структура, щоденне проведення психофізіологічних та фізкультурних пауз);
- навчальним планом та програмним забезпеченням, що надає можливість для індивідуалізації навчання (поділ групи на підгрупи до 15 осіб для вивчення профільних предметів та спеціальних курсів, мікрогрупи від 2 до 5 учнів для індивідуального навчання, консультацій);

– гуманістичною системою контролю і обліку навчально-дослідницької діяльності, оцінювання, що надає можливість створення стану психологічної розкутості, творчої свободи учнів і вияву толерантності;

– зворотними динамічними зв'язками в різних системах спілкування: «учень-викладач», «учень-учень» [2].

Навчально-виховний процес креативної орієнтації будується з урахуванням умов, провідними серед яких є:

– наявність ситуацій незавершеності та відкритості на протиположному до жорстко регламентованого;

– сприяння та заохочення численних запитань під час навчання;

– мотивація незалежності в поєднанні з відповідальністю;

– акцент на самостійних розробках, спостереженнях, відчуттях, узагальненнях, співставленнях;

– усвідомлення мети пошуку і наявності пізнавального інтересу та базових знань;

– розкутість мислення та дій;

– переживання творчого стану: натхнення, осяяння, емоційної жвавості, психологічного комфорту;

– полілінгвістичний досвід, що формує різноманітний погляд на світ;

– увага до захоплень, інтересів, потреб учнів з боку викладачів, батьків та оточуючих.

Принципова відмінність креативної педагогіки ПТНЗ має спрямовуватись на те, що учні в навчально-виховному процесі є дослідниками, а навчальний матеріал – таким, що досліджується. Основною психологічною ідеєю креативної педагогіки є ідея свободи учня.

У ПТНЗ мають створюватись умови для залучення учнів до розробки особистих проектів, проведення наукових досліджень з подальшою участю в конкурсах, публічному захисті творчих робіт тощо.

Система педагогічного впливу на учнів повинна базуватись на повазі до кожної особистості, на утвердженні його неповторності, індивідуальності й будуватися, перш за все, на відкритті і розвитку позитивних якостей особистості; утверджувати намагання учнів виразити себе через використання свого таланту шляхом реалізації якихось обмежень самодисципліною, почуттям обов'язку, вияв самостійності [5].

Науково-методична діяльність педагогів у системі креативної освіти обов'язкова, бо творчу особистість учня може створити тільки творчий педагог.

Отже, щоб процес розвитку креативності учнів ПТНЗ був успішним, необхідно, щоб педагог сам був креативним, використовував особистісно орієнтований підхід до учнів, застосовував на заняттях творчі завдання, проблемно-пошукові ситуації та метод проектів. Формування креативності учнів ПТНЗ у процесі вивчення інформатики буде більш успішним за умов:

– використання особистісно-орієнтованого підходу до учнів;

– застосування на уроках творчих завдань, проблемно-пошукових ситуацій та проектних технологій;

– креативності самого педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галин А. Л. Психологические особенности творческого поведения / А. Л. Галин. – Новосибирск: НГУ, 2001. – 233 с.
2. Оконь В. О. Основы проблемного обучения / В. О. Оконь. – М.: 1968. – 340 с.
3. Павленко В. В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості / В. В. Павленко // Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Наумчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С.145-150.
4. Развитие творческой активности школьников / Под ред. А. М. Матюшина. – М. : Педагогика, 1991. – 160 с.
5. Хоровитц Ф. Д. Обдаровані і талановиті діти: стан проблеми і напрямки досліджень / Ф. Д. Хоровитц, О. Байер // Суспільні науки за рубежом. Серія : Науковедение. – 1988. – № 1. – С. 11-13

*Мірча Ніна Володимирівна, викладач
Центру підготовки і перепідготовки
робітничих кадрів № 1, м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. У статті висвітлено роботу викладача ПТНЗ з реалізації діяльнісного підходу в процесі викладання математичних дисциплін задля формування кваліфікованих робітників, конкурентоздатних на ринку праці.

Ключові слова: підготовка конкурентоздатних фахівців, основне завдання ПТНЗ, професійне спрямування, диференційований підхід, методи навчання.

Європейська інтеграція України, реформи в економіці, розвиток ринкових відносин потребує перебудови всіх сторін життя суспільства, включаючи освіту. Сьогодні на ринку праці надлишок економістів, юристів, журналістів. Наприклад, на одну вакансію юриста припадає близько 70 претендентів, але існує дефіцит будівельників, електриків, сантехніків. В останні роки ці професії були «немодними», що і призвело до такого дефіциту. Власне кажучи, потреба економіки країни у висококваліфікованих робітниках вдвічі перевищує потребу у фахівцях з вищою освітою. Але протягом останніх років потенціал кваліфікованих робітників в Україні значно знизився порівняно з розвинутими країнами, випускники ПТНЗ стали неконкурентоздатними. Таким чином, об'єктивною потребою сьогодення є модернізація професійно-технічної освіти. На мою думку, основною помилкою профтехосвіти було те, що вона не була

зорієнтована на підготовку робітника для праці в умовах ринкової економіки.

Теоретично всім зрозуміло, що професійна освіта сьогодні має готувати конкурентоздатного робітника, який повинен вміти самовдосконалюватися, брати на себе відповідальність, швидко переходити на нові виробничі технології, опановувати сучасне обладнання. Але з чого почати? Впевнена, що основне завдання ПТНЗ сьогодні – закріпити у свідомості молоді думку щодо безперервності процесу освіти як одного з найважливіших чинників конкурентоспроможності, самодостатності в швидко мінливому світі.

Ми маємо велику кількість педагогічних технологій, але вибір їх залежить у першу чергу від контингенту учнів, їх віку і рівня підготовленості. Я і весь наш педагогічний колектив намагаємося вибирати ті технології і методи навчання, що добре забезпечують діяльнісний підхід у навчанні, який є запорукою формування висококваліфікованого робітника, здатного вчитися протягом всього життя; інформованого громадянина, який з глибоким інтересом реагує на локальні, національні проблеми; формує навички взаємодії зі світом, іншими людьми, суспільством. Працювати важко, бо більшість учнів, що приходять до нас навчатися, не вміють вчитися, та і не хочуть. Але наше основне завдання: навчити вчитися.

Перш за все я вважаю, що обов'язковою умовою загальноосвітньої підготовки в ПТНЗ повинна бути професійна спрямованість. Я, як викладач математики, професійну спрямованість реалізую кількома шляхами:

- показом практичного використання в професійній діяльності знань, отриманих під час вивчення курсу математики;
- розв'язуванням задач з професійно спрямованим змістом, виконанням розрахунків, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю учнів.

Це дозволяє реалізувати такі принципи навчання як самостійність, активність, досягнення єдності знань і умінь, встановлення зв'язку з життям. Розв'язування задач з виробничим змістом сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей, організації пошукових ситуацій, необхідних у проблемному навчанні. Задачі професійної спрямованості доцільно використовувати при актуалізації і мотивації навчальної діяльності, для створення проблемних ситуацій, а також для закріплення нового матеріалу.

З перших уроків я намагаюся працювати з учнями над розв'язуванням задач професійної спрямованості. Наприклад, на першому курсі для учнів за спеціальністю машиніст крана (кранівник), повторюючи тему «Відсоткові розрахунки», я пропоную таку задачу: «Машиністу баштового крана забороняється працювати на крані при падінні напруги в мережі більш ніж на 10% від нормального номіналу. Визначте допустиме падіння напруги, якщо живлення електрообладнання крана здійснюється від мережі напругою: А) 220В; Б) 380В?»

Окрім того, у підготовці конкурентоспроможного фахівця допомагає диференціація навчання. Тема індивідуалізації та диференціації дуже актуальна сьогодні. Причинами актуальності слід назвати: практичність (не можна вчити всіх однаково); створення умов для учнів відповідних можливостей і потреб; ефективний засіб формування в учнів самооцінки.

Одним із напрямків реалізації диференційованого підходу вважаю укладання викладачем методичних та дидактичних посібників як для всіх учнів групи, так і для обдарованих дітей.

Мною створені методичні рекомендації з теми «Розв'язування тригонометричних рівнянь та нерівностей», розраховані для роботи з усіма учнями групи. Цей посібник має такий зміст:

- Основні теоретичні питання (в доступній формі)
- Містить алгоритми розв'язку
- Містить розв'язки типових завдань
- Містить підбір диференційованих завдань за трьома рівнями складності
- Відповіді (для самоконтролю).

Цей посібник я використовую як для роботи на уроці, так і для індивідуальної роботи, бо він допомагає учню здійснювати просування по рівням і одночасно формує самооцінку учня.

Розроблені також методичні рекомендації щодо розв'язку показникових і логарифмічних рівнянь і нерівностей, розраховані для роботи з обдарованими дітьми та з дітьми з підвищеною мотивацією навчання. Метою створення цих рекомендацій є забезпечення поглибленого вивчення теми та розвиток навичок самостійної роботи і потреби працювати безупинно. Цей посібник я використовую в позаурочний час для індивідуальної роботи та для групової роботи (гурток, факультатив).

Враховуючи потребу в підготовці учнів до життя та діяльності в умовах комп'ютеризації виробничих і управлінських процесів, одним із ефективних методів формування конкурентоздатного фахівця я вважаю використання інформаційних технологій навчання, зокрема методу проєктів, який дозволяє: наблизити процес навчання до реальних умов; сприяє підвищенню зацікавленості учнів у вивченні предмету; стимулює їх пошуково-дослідну роботу; формує інтегровані знання про професійну діяльність, високий професіоналізм; привчає учнів до самостійного аналізу наукового і фактичного матеріалу.

Цей метод я використовую як на уроках, так і в позакласній діяльності. Так, зокрема, при проведенні тижня математики я пропоную учням підготувати проєкт «Математика в моїй професії».

На своїх уроках я також використовую метод рецензій. Вміння критично сприймати освітній продукт товариша, його усну відповідь, матеріал підручника, відеофільму, аналізувати їх зміст, виділяти головні моменти – необхідна умова самовираження учнів. Я, наприклад, пропоную учням виконувати такі види рецензування: оцінка правильності розв'язання задачі в цілому та пошук математичних помилок; додаткове рецензування, що включає в себе оцінку не лише математичної частини, але й стилістику, оформлення результатів роботи тощо.

І на останнє, хочу підкреслити значимість методу самоорганізації навчання. Він передбачає роботу з підручником, першоджерелами, самостійне розв'язування задач, тренувальних вправ, творчі дослідження тощо, що є основною запорукою підготовки конкурентоздатного фахівця.

Узагальнюючи, слід сказати, що всі описані мною підходи та методи на практиці допомагають мені досягти головної мети – навчити учнів вчитися самостійно, невпинно працювати над своїми знаннями і навичками, підвищувати рівень інтелекту, оволодівати інноваційними методами навчання, щоб у свою чергу сформувати високопрофесійних, конкурентоздатних робітників, які завжди будуть затребувані на ринку праці і високо цінуватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Найбільш затребувані професії майбутнього [Електронний ресурс]: за даними відділу інформаційної роботи Харківського обласного центру зайнятості – Режим доступу до статті:[http:// www.dcz. gov.ua /kha/ control /uk /publish /printable _article ;jsessionid=041BAD3FF8DE772A64F373496E207034?art_id=68](http://www.dcz.gov.ua/kha/control/uk/publish/printable_article.jsessionid=041BAD3FF8DE772A64F373496E207034?art_id=68)

2. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 року із змінами і доповненнями станом на 18.03.2017/ Верховна Рада України [Електронний ресурс]– Режим доступу до закону:Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки./show/103/98.

Могила Анна Сергіївна, майстер виробничого навчання Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів № 1, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область.

ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В БУДІВНИЦТВІ

Анотація. У статті висвітлено питання впровадження нових виробничих технологій, зокрема - енергозберігаючих.

Ключові слова: енергозберігаючі технології, проблема енергозаощадження та ефективне використання енергоресурсів.

У зимовий період Україна витрачає значні матеріальні кошти на закупівлю та видобуток енергоносіїв (газ, нафта, вугілля, електроенергія тощо). При цьому значна частина (до 30 %) витрачається на опалення будинків. Знаходження способу зменшення витрат на опалення може значно покращити економічний стан України.

Тому з першими холодами ми починаємо думати про те, щоб утеплити свій будинок, оскільки комунальні платежі тільки ростуть, а разом з ними і витрати на опалення. Ми постійно боремося за те, щоб у будинку зберегти тепло, оскільки у більшості будівель радянської архітектури втрати тепла просто величезні, а оплачувати обігрів навколишнього середовища якось не дуже хочеться.

Пріоритетними напрямками підвищення енергоефективності є використання при будівництві та реконструкції будівель ефективної теплоізоляції, зниження тепловтрат через системи вентиляції шляхом встановлення теплообмінників (рекуператорів), встановлення сучасних

віконних систем, балконних і входних дверей, застосування котельних установок з підвищеним ККД, а також приладів для поквартирного регулювання температурного режиму.

В Україні енергозберігаючі технології ще не набули широкого використання. Основним чинником, що стримує впровадження енергозберігаючих технологій, є відсутність інтересу з боку власників житла, а також державного стимулювання будівництва енергоефективних будинків.

Заохочення впровадження енергозберігаючих технологій вимагає комплексного підходу, в якому нарівні зі створенням законодавчих норм необхідно враховувати економічні інтереси власників житла та інвесторів. До розуміння цього основоположного моменту прийшли у всіх розвинених країнах світу. У Німеччині субсидії на реконструкцію будинків з метою зниження енергоспоживання склали близько 1,5 мільярдів євро. Для власників житла, які планують провести реконструкцію будинку з метою підвищення його теплотехнічних характеристик, передбачається зниження податкового тягаря на 20%. Також непоганим стимулом визнаються банківські кредити зі зниженою відсотковою ставкою. У Швейцарії інвестори, які вкладають кошти в будівництво будинків з низьким енергоспоживанням, отримують державну субсидію у розмірі 50 тисяч євро. У Франції до власників, які утеплюють будинки, здані в експлуатацію до 1977 року, застосовуються податкові пільги в розмірі 40%. У США енергетичні компанії встановлюють пільгові тарифи на оплату енергії для енергоефективних будівель. У той же час, крім дієвих фінансових механізмів стимулювання власників житла та інвесторів, у країнах Європи і США діють законодавчі норми, що встановлюють жорсткі стандарти енергоспоживання для нових будівель, системи контролю енергоефективності та притягнення до відповідальності за порушення цих норм.

В Україні історично склалося так, що держава використовує переважно адміністративні важелі впливу, практично повністю забуваючи про фінансові механізми стимулювання. Наприклад, прийняття БНіП 23-02-2003 «Тепловий захист будівель» дозволило знизити енергоспоживання нових житлових будинків. Однак при відсутності економічних стимулів багато інвесторів продовжують фінансувати будівництво енерговитратних будівель. Такий підхід забезпечує їм більший прибуток за рахунок зниження витрат на будівництво.

В останні роки в ряді регіонів почалося створення нормативної бази для стимулювання власників житла та інвесторів до підвищення енергоефективності будівель при будівництві і реконструкції. Головний фактор, що стимулює інтерес власників житла до впровадження енергозберігаючих технологій, – зниження витрат на оплату енергоресурсів. У свою чергу, для забудовників та інвесторів стимулом є можливість технологічного приєднання до інфраструктури за нижчою ціною порівняно з тарифом, або можливість приєднання в умовах фізичного дефіциту існуючих потужностей (коли це неможливо зробити за стандартною процедурою). За останні кілька років у деяких містах набутий певний практичний досвід у формуванні інтересу власників житла до енергозбереження. Мова йде про обладнання багатоквартирних будинків приладами обліку теплової енергії. У

більшості випадків вони дозволили знизити платежі за фактично поставлену теплову енергію в порівнянні з усередненою системою оплати, яка існувала раніше. Зниження платежів послужило стимулом до зростання популярності поквартирних приладів обліку.

Головними завданнями формування інтересу власників житла до впровадження будівельних енергозберігаючих технологій та стимулювання інвестицій в будівництво енергоефективних будинків, є вдосконалення нормативної бази, а також розробка і застосування конкретних заходів економічного стимулювання.

Основними напрямками вдосконалення чинного у цій сфері законодавства є розробка правових та технічних механізмів стимулювання. У першу чергу, це створення комплексу регіональних будівельних норм і стандартів, що регламентують процес проектування і будівництва будівель з урахуванням застосування ефективних енергозберігаючих технологій. Не менш важливо підготувати критерії оцінки енергетичної ефективності проектів при будівництві нових і реконструкції існуючих будинків. Необхідне формування органів, що контролюють виконання забудовниками вимог енергоефективності, а також створення системи моніторингу ефективності впровадження енергозберігаючих технологій.

При розробці механізмів економічного стимулювання власників житла та інвесторів доцільно орієнтуватися на досвід розвинутих країн у даній сфері. Зокрема, до числа ефективних стимулюючих факторів належить право користування податковими пільгами, позиками зі знизеними процентними ставками, а також право на отримання субсидій, які частково покривають витрати на впровадження енергозберігаючих технологій. Ці заходи можуть бути орієнтовані як на приватних осіб, так і на інвесторів, сприяти підвищенню інтересу до енергозберігаючих технологій та залученню інвестицій в будівництво енергоефективних будівель. Досить результативними можуть бути й інші заходи, наприклад, застосування енергетичними компаніями тарифної сітки, що передбачає пільги на оплату енергії для будівель з низьким енергоспоживанням. Тут слід уточнити, що можливість знизити витрати за рахунок економії енергії без отримання прав на пільги не буде для власників житла сильним стимулюючим фактом, враховуючи витрати на проведення робіт з підвищення енергоефективності будівлі. Для інвесторів додатковим стимулюючим фактором може стати можливість технологічного приєднання до теплових мереж по більш низькій ціні, або можливість приєднання в умовах дефіциту існуючих потужностей. Не менш важливим для стимулювання впровадження енергозберігаючих технологій в будівництво є всебічне інформування власників житла про важливість економії енергетичних ресурсів, опис економічної вигоди від впровадження енергозберігаючих технологій.

Таким чином, необхідний комплексний підхід до стимулювання підвищення енергоефективності споруджуваних та існуючих будівель. Як показує досвід зарубіжних країн, тільки вдосконалення чинного законодавства в сукупності з застосуванням конкретних економічних механізмів для власників житла та інвесторів може сприяти широкому розповсюдженню

будівельних енергозберігаючих технологій.

Енергозберігаючі заходи дійсно дозволяють економити енергію, енергетичні ресурси, вони є ключем до підвищення рівня життя, збереження навколишнього середовища. Ці заходи не вимагають матеріальних витрат і залежать тільки від особистої обізнаності й зацікавленості людей.

Нераціональне, необмежене споживання енергії поставило людство на грань екологічної катастрофи. Ми маємо наочні прояви негативних наслідків зростаючого в усьому світі енергоспоживання. Успішному вирішенню цих проблем сприяє навчання учнівської молоді основам енергозбереження. В умовах загострення енергетичної та економічної кризи надзвичайно актуальними стали проблеми енергозаощадження та ефективного використання енергоресурсів. Адже заходи з економії енергоресурсів у 2,5 – 4 рази дешевші, ніж виробництво і постачання споживачам такої ж кількості енергії. Одним із важливих кроків успішного вирішення перелічених проблем є навчання громадян країни основам енергоефективності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матросов Ю. А. Сравнительный анализ зарубежной практики энергосбережения. Энерго-сбережение в зданиях. Проблема и пути ее решения / Ю. А. Матросов. – М.: НИИСФ, 2008. – 496 с.

2. Пабат А.А. Энергоекономичні передумови конкурентоспроможності національних енергетичних технологій / А.А. Пабат // Енергетика та електрифікація. – 2007. – №3. – С. 55-62.

3. Смерека С. Б. Оцінка сучасного стану ЖКГ та обґрунтування можливості залучення та використання інвестиційних проектів у галузі / С. Б. Смерека // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №10(89). – С. 65-70.

4. Стратегія енергозбереження в Україні: Аналітично-довідкові матеріали / За ред. В. А. Жовтянського, М. М. Кулика, Б. С. Стогнія. – К.: Академперіодика, 2006. – Т.1. – 510 с.

5. Суходоля О. М. Досвід реалізації політики енергозбереження в розвинених країнах світу / О. М. Суходоля // Енергоінформ. – №26(106). – 2006. – С.15-18

Науменко Тетяна Анатоліївна,
викладач Професійно-технічного
училища № 6, м. Дніпро.

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглянуті різноманітні методи активізації пізнавальної діяльності учнів і, на прикладі методу проектів, представлено роботу з професійним спрямуванням, а саме «Словник будівельних термінів для учнів ПТНЗ», що навчаються за фахом «Штукатур, облицювальник-плиточник,

маляр» .

Ключові слова: іноземна мова, методи навчання, проект, словник.

У третьому тисячолітті в світі, де все більше розвиваються зв'язки між країнами, необхідні люди, які вільно володіють не тільки рідною, а й іншими мовами. Тому в навчальних закладах все більше уваги приділяється вивченню іноземних мов.

Сучасний урок іноземної мови неможливо уявити без використання інформаційних технологій: відео- та аудіо програм. Так, наприклад, я використовую відеозапис для ілюстрації мовного матеріалу, створення проблемної і звичайної мовної ситуації, демонстрації лінгвокраїнознавчих реалій, які допомагають поглибити уявлення учнів про країну, мову якої вони вивчають. Комплексне використання відеозапису сприяє підвищенню результатів вивчення іноземної мови, фонетичного відпрацювання вимови і міміки, властивих носіям мови, створює реальні комунікативні ситуації. Відповідно до поставленої мети вибираю різні форми роботи з відео.

Якщо мета – розуміння, демонструю сюжет без звуку, ставлю перед учнями кілька питань: ХТО? КОЛИ? ЯК? ЩО? Відповіді на ці питання вони повинні знайти під час перегляду, при цьому коротко викладають свою думку про побачене. Під час другого перегляду зі звуком вони знаходять додаткову інформацію, обговорюючи сюжет, виправляють помилкову інформацію і коротко переказують зміст сюжету.

Для письмової перевірки розуміння пропоную текст з прогалинами, учні повинні за змістом вжити необхідну лексику. Такі вправи розвивають в учнів слухову і зорову пам'ять та розумову діяльність.

Якщо мета – розповідь, то перед переглядом сюжету, щоб уникнути лексичних труднощів, ознайомлюю з новими словами і задаю питання.

Особливості даного виду перегляду:

I перегляд – розуміння загального змісту;

II перегляд – учні знаходять додаткову інформацію і відповідають на питання;

III перегляд – використовують нову лексику у відповідному контексті;

IV перегляд – відповідають на більш детальні питання і переказують зміст.

Інформація навчального процесу вимагає істотних змін вимог компетенції сучасного випускника, які повинні передбачати високий рівень інформаційної культури, високий інтелект, уміння грамотно використовувати засоби інформаційних технологій.

Активні методи навчання, пошукові та дослідницькі методи наближають учня до життя, тому що саме в умовах активного пошуку і дослідження на перший план виступає випереджаючий розвиток самої людини, формування особистості, яка проектує й організовує своє життя та змінює навколишній світ. Бо що може бути кращим для становлення особистості, ніж відчуття успіху і власної значущості від результатів своєї роботи?

У своїй практиці ми намагаємося якомога більше застосовувати проектну

діяльність учнів.

Зростання популярності методу проектів у різних країнах веде до збільшення кількості різних підходів до тлумачення його сутності. Для методу проектів необхідні:

- наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим проблемам учнів;
- дослідницький характер пошуку шляхів вирішення проблеми;
- структурування діяльності відповідно до класичних етапів проектування;
- моделювання умов для виявлення учнями навчальної проблеми:
 - її постановка,
 - дослідження, пошук шляхів вирішення,
 - експертиза та апробація версій,
 - конструювання підсумкового проекту,
 - його захист,
 - корекція і впровадження,
 - самостійний характер творчої активності учнів,
 - теоретичне значення результату діяльності і готовність до практичного застосування,
 - педагогічна цінність діяльності.

Найбільш перспективними видами проектної діяльності, з огляду на потенційні можливості, є колективні міжпредметні проекти. Перш ніж приступити до роботи за конкретним проектом, треба визначити його значущість. Вивчаючи тему «Моя професія», учні підготували проект «Словник будівельних термінів для учнів ПТНЗ, що навчаються за фахом «Штукатур, облицювальник-плиточник, маляр» з використанням інформаційних технологій, знань, отриманих на уроках спецдисциплін і виробничого навчання, української та англійської мови. Робота над проектом здійснювалася в кілька етапів.

Перший етап – розробка науково-методичного супроводу. Він припускає колективне обговорення теми і мети проекту, шляхів вирішення проблемної ситуації, визначення джерел інформації, учасників та партнерів проектів. Інформацію передбачалося подати в формі творчих звітів.

Другий етап – проектування. Підібрані джерела інформації (Англо-російський і російсько-англійський політехнічний словник, підручники зі спецтехнології з даної професії, мережа Інтернет тощо), розподілені обов'язки між учасниками проекту. Учні сформували творчі групи. Отримана інформація була представлена у вигляді комп'ютерної презентації та у вигляді словника в друкованому варіанті.

Презентація проекту проходила на уроці. Його мета не тільки в демонстрації результатів проектної діяльності учнів, а й у демонстрації їх практичного застосування в професійній діяльності. Словник містить 50 термінів у алфавітному порядку українською та англійською мовами з поясненнями обома мовами і картинками, що ілюструють кожен термін. Наприклад:

- Ареометр – прилад для вимірювання густини.

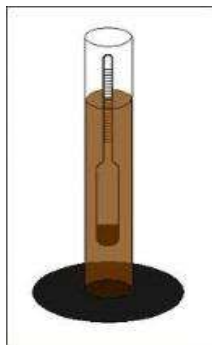

Рис. 1. Ареометр

Hydrometer – a device for measuring density

– База – нижня частина п'єдесталу колони.

Рис. 2. База

Base – a lower part of the column pedestal (pedestal bottom of the column).

– Бетон – суміш гравію, щебеню, гальки з розчином цементу або інших в'язких матеріалів, що здобуває після висихання велику твердість.

Рис. 3. Бетон

Результати показали професійну і дидактичну ефективність використання методу проектів у процесі вивчення тем з професійною спрямованістю («Моя професія», «Перше робоче місце», «Підготовка резюме для співбесіди при прийомі на роботу»), а також для читання й розуміння написів та інструкцій при використанні матеріалів іноземного виробництва. Учні також побачили реальне застосування виконаної роботи при підготовці до конкурсів професійної майстерності та пріоритетному влаштуванні на роботу за кордоном.

Важливо, щоб навчальна праця приносила радість. Учень, захоплений справою, яка йому подобається, проявляє наполегливість, силу волі, критичне ставлення до загальновідомого. У творчості учень може реалізувати всі наявні у нього знання і здібності, формувати характер, розвивати світогляд, зв'язне

мовлення, виявляти і реалізовувати індивідуальні здібності та як результат – успішно адаптуватися на сучасному ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров / В. П. Беспалько. – М.: Издательство Московского психолого-социального института, 2002. – 352 с. - (педагогика третьего тысячелетия).

2. Биков В. Ю. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології / В. Ю. Биков. – К.: Атака, 2006. – 288 с.

3. Варзацька Л. О. Інтерактивні технології в системі особистісно зорієнтованої освіти / Л. О. Варзацька, Л. М. Кратосюк. – 2006. – №4. – 125 с. – Бібліотечка «Дивослова».

4. Вербицкий А. А. Человек в контексте речи: формы и методы активного обучения / А. А. Вербицкий. – М.: Знание, 1990. – 64 с.

Пальчевська Тетяна Георгіївна,
викладач-методист Київського
професійно-педагогічного коледжу
ім. Антона Макаренка, м. Київ.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЩОРІЧНОГО ВНУТРІШНЬОГО ТА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЯРМАРКУ В НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНІЙ ФІРМІ «СПОКУСА» М. КИЇВ

Анотація. У статті розглядається поетапна підготовка та проведення в рамках навчання щорічного Всеукраїнського ярмарку, який проводиться в навчальних цілях, де учні та студенти набувають навички роботи на стендах на міжнародному рівні з одного боку, а з іншого демонструють зразки вітчизняних виробників товарів, що в рекламних цілях сприяє розширенню українського ринку товарів та послуг.

З 1995 року в Київському професійно-педагогічному коледжі імені Антона Макаренка діє Модельний центр – навчально-тренувальна фірма «Спокуса», що являє собою модель навчання з практичною направленістю. Кожного року ТОВ «Спокуса» проводить внутрішній ярмарок, а далі бере участь у всеукраїнських ярмарках, в яких студенти економічного відділення та учні структурного підрозділу робітничих кадрів за професією «Агент з організації туризму. Адміністратор» гідно презентують себе і свої вміння та навички.

Однією зі складових практичного навчання за діючою технологією є обов'язкове проведення національних ярмарок навчально-тренувальних фірм та участь у міжнародних ярмарках НТФ.

Проведення ярмарку складається з трьох етапів:

- I етап – Підготовка
- II етап – Проведення
- III етап – Підсумки [3]

Першим етапом ярмарку є, власне, підготовка до нього. Під час цього

етапу студенти розробляють концепцію представлення обраного ними бренду, його товарного асортименту, цінових пропозицій. Основну роль у розробці концепції представлення товару відіграє розробка та оформлення ярмаркового стенду. За допомогою ярмаркового стенду студенти демонструють вміння не лише створити ідею, а й перетворити в життя задумане. Студенти та учні власноруч оформлюють стенд, тим самим доводячи своє вміння використовувати всі ресурси, наявні в їх руках.

Самостійно розробляється каталог товарів зі спеціальними пропозиціями, прайс-лист, буклети та візитівки. Крім того, студенти та учні готують комп'ютерну та усну презентації, де у повному обсязі представляють обраний бренд та його продукцію.

Цього року студенти, які працювали на стендах, мали можливість рекламувати продукцію як вітчизняних виробників, так і закордонних. Серед обраних торгових марок та брендів у 2016 році були представлені – «Roshen», «Світоч», «MarsIncorporated», «M&M's», «Kinder», серед відвідувачів ярмарку найбільшою популярністю користувалась продукція «Світоч».

Стендистами була запропонована дегустація і рекламна компанія товару «Світоч» в стилі казки «Аліса в країні чудес».

В асортимент виставкових товарів українських навчально-тренувальних фірм включаються вітчизняні продовольчі та промислові товари. Як правило, зразки таких товарів безкоштовно надаються навчально-тренувальним фірмам вітчизняними виробниками, які співпрацюють з ними, як соціальні партнери.

Сучасний етап розвитку ярмарків характеризується перетворенням ярмарків зразків на ярмарки ідей, це твердження довели студенти на прикладі оформлення своїх стендів [1]. Майже все оформлення стендів було зроблено власноручно, що ще раз доводить те, що студенти вміють використовувати всі наявні ресурси, які є в їхніх руках.

Наступний етап – проведення ярмарку. Під час роботи ярмарку кожен студент може проінформувати відвідувачів ярмарку про: асортимент товарів та послуг; ціни та умови ціноутворення; цільову аудиторію; правила та розпорядок роботи стенда; значення ярмарку для всієї галузі.

Учасники ярмарку мають право: рекламувати свою продукцію, укладати договори купівлі-продажу(постачання) товарів, вимагати від організаторів ярмарку дотримання умов його проведення.

До роботи на ярмарку запрошується журі, яке складається з незалежних спеціалістів у галузі економіки, а також роботодавців Києва. Завдання, яке ставиться перед журі, полягає в оцінці роботи студентів на стенді за «критеріями оцінювання роботи команд студентів на внутрішньому тренінговому ярмарку».

Найкращі та найактивніші учні мали змогу представляти навчальну фірму на Всеукраїнському ярмарку, отримали можливість проявити свою професійну компетентність, комунікабельність та обміняти набутий досвідом.

Завдяки проведенню ярмарку наші студенти показали свої вміння привертати увагу до фірми, її діяльності та продукції, ставленню і підтримці

партнерських зв'язків, роботі з партнерами та клієнтами. Окрім цього, студенти показали узгодженість роботи стенда, оскільки розуміють, що якісне представлення товару – це запорука успіху його продажів. Кожен студент на професійному рівні продемонстрував свої ораторські здібності й низку якостей для спілкування з людьми найрізноманітніших темпераментів.

Одним із ключових критеріїв успіху на ярмарку є персонал. Чим ретельніше дібраний персонал, тим більше шансів на високі показники продажу та налагодження нових контактів. Цілеспрямований добір та інтенсивне навчання персоналу стенда так само важливі, як і ефективна презентація товарів [3]. При цьому враховуються такі професійні та особистісні якості працівників: комунікабельність, добре вироблена мова, знання іноземних мов, досвід роботи.

Останній етап – підведення підсумків ярмарку. За результатами оцінок журі оголошуються та нагороджуються переможці. Також викладачі-куратори ярмарку підводять підсумки проведеної роботи з виділенням позитивних та негативних моментів. Основною ціллю проведення ярмарку є застосування теоретичних знань на практиці й відбір кращих студентів для подальшої участі у всеукраїнських ярмарках або конференціях.

Саме організація таких заходів сприяє набуттю студентами досвіду самостійної роботи як комерсанта, менеджера, агента та адміністратора. Це школа відповідальності, формування навичок мобільності та готовності запобігти сучасним викликам бізнесу. Така новітня технологія освіти сприяє навчанню студентів підприємницького підходу в майбутній професійній діяльності та формувати такі компетенції як комунікабельність, креативність, вміння проводити презентацію продукції, відповідальність, професійність.

ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанова Л. В. Маркетинг підприємства: навч. посібник / Л. В. Балабанова, В. В. Холод, І. В. Балабанова. – К.: Центр учбової літератури, 2012.
2. Белявцев М. І. Інфраструктура товарного ринку / М. І. Белявцев, Л. В. Шестопалова. — К.: Центр навч. літ., 2005.
3. Організація торгівлі: підручник / за редакцією Апопія В. В. — К.: Центр учбової літератури, 2009.

Погрібна Вікторія Іванівна,
заступник директора з навчально-
виробничої роботи ДПТНЗ
«Криворізький центр професійної
освіти робітничих кадрів торгівлі та
ресторанного сервісу», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.

ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧИХ ЗОШИТІВ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті представлені теоретичні засади щодо призначення, функцій, дидактичних принципів конструювання, структури робочих зошитів.

Ключові слова: робочий зошит, завдання, функції, навчально-методичний комплекс.

Робочий зошит – навчальне видання, на основі якого відбувається усвідомлення нового навчального матеріалу та формування практичних умінь, а також організація самостійної роботи учнів, контроль їх навчальних досягнень.

Внаслідок стрімкого збільшення обсягу навчальної інформації актуальним стає завдання опанування учнями способів самостійного здобування й активного застосування знань. Вирішення означеного завдання зумовлює застосування нетрадиційних методів і засобів навчання. У теперішній час ми стали свідками стихійного розвитку нової навчальної літератури – робочих зошитів, які виступають як найбільш мобільні та особисто-орієнтовані серед інших навчальних засобів та видань.

Робочі зошити (зошити з друкованою основою) міцно входять у систему професійної підготовки та розглядаються для багатьох предметів як складова навчально-методичного комплексу.

Головною метою використання робочих зошитів у професійній підготовці є оптимізація та підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності учнів на всіх етапах навчального процесу.

Завдання:

- Більш міцне засвоєння учнями теоретичних знань;
- Набуття практичних умінь і навичок вирішення типових, а також розвиваючих, творчих завдань;
- Оволодіння алгоритмами вирішення основних типів завдань;
- Формування в учнів умінь і навичок самоконтролю;
- Розвиток мислення;
- Здійснення педагогом контролю за перебігом процесу навчання.

Функції:

- *Навчальна* – використання робочих зошитів допомагає педагогу керувати навчальною діяльністю учнів, сприяє формуванню в них необхідних знань,

практичних умінь та навичок.

– *Розвиваюча* – робочий зошит може бути інструментом розвитку мислення через спеціально розроблені завдання та вправи творчого характеру. Робота з зошитом сприяє розвитку в учнів стійкої уваги на заняттях.

– *Виховна* – систематичне заповнення зошитів впливає на формування в учнів наступних якостей: організованості, дисциплінованості, акуратності, сумлінності, працьовитості, наполегливості, дбайливості.

– *Контролююча* – робочий зошит може бути використаний для контролю знань.

– *Раціоналізуюча* – використання робочих зошитів раціоналізує навчальну роботу учнів, забезпечує доцільне використання навчального часу.

Під час роботи у такому зошиті учню необхідно дописати, докреслити, добудувати безпосередньо на сторінках зошита. При вивченні теоретичного матеріалу друкована основа дає змогу учневі сконцентрувати свою увагу на сутності навчального матеріалу та заощаджує час на конспектування. Тому завдяки робочому зошиту навчальний матеріал легше сприймається. При використанні практичних завдань виключається механічна робота. За той самий час учень виконує більшу кількість завдань, збільшується обсяг його розумових і практичних дій. Крім того, методично грамотно побудована друкована основа спрямовує дії учня при виконанні завдань, привчає діяти за визначеним алгоритмом.

З деяких тем навчальної програми предметів професійно-теоретичної підготовки у жодному підручнику немає сучасної навчальної інформації, або вона розсосереджена по багатьом навчальним посібникам. Внаслідок цього викладач подає зазначений обсяг навчального матеріалу в робочому зошиті.

Звісно, робочий зошит не може замінити підручника, навіть коли містить значні теоретичні відомості. Підручник та робочий зошит з друкованою основою за своїм функціональним призначенням є взаємодоповнюючими засобами навчання. Підручник спрямований на висвітлення навчального матеріалу, а робочий зошит призначений для усвідомлення навчального матеріалу. Він розглядається як засіб, що удосконалює методику навчання та виступає як доповнення до підручника. Саме робота одночасно з підручником і зошитом забезпечує підвищення ефективності навчання, посилює виховну та розвиваючу функції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лікарчук А. М. Технологія створення та використання зошитів з друкованою основою / А. М. Лікарчук // Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2003. – 20 с.

2. Майорова І. Г. Визначення та класифікація робочих зошитів / І. Г. Майорова // Вісник післядипломної освіти. – 2011. – № 4 (17). – С.78-85.

3. Нечволод Л. І. Педагогічні умови впровадження робочих зошитів з друкованою основою в процес індивідуалізації навчання школярів/ Л. І. Нечволод // Харківський держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2002. – 20 с.

Рогальова Любов Миколаївна,
майстер виробничого навчання
Професійно-технічного училища № 6
м. Дніпра, Дніпропетровська область

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті розглядається процес впровадження нестандартних завдань творчого характеру на уроках виробничого навчання, можливість поєднання отримання професійних навичок з розвитком творчих здібностей учнів.

Ключові слова: творчість, майстер-клас, розпис на склі, барельєф, об'ємна картина.

Творчість – це процес створення чогось нового. Вважається, що творчим мисленням різною мірою наділені всі люди, однак у всіх відзначаються різні здібності. Звичайно, творче мислення тією чи іншою мірою присутнє в кожній справі, в кожній професії. Пробудження інтересу до професії під впливом виробничого навчання становить одну з найважливіших передумов розвитку творчого потенціалу учнів, їх професійної спрямованості.

Професійне навчання готує фахівця до праці в заздалегідь обраній ним сфері діяльності, і тому в першу чергу повинно відповідати її специфіці. Головне у професійній освіті – не обсяг засвоєваної інформації, а вміння творчо її використовувати, знаходити, засвоєвати і застосовувати в практичній діяльності. Недарма кажуть: «Творчість доступна будь-якій людині, якою би справою вона не займалася» (Л. Графова).

Тому один з уроків виробничого навчання я присвятила розпису на склі. Майстер-клас із малярства на склі дозволяє учням відчувати себе не просто художником, а й творцем, що володіє специфічним «кінематографічним» відчуттям, оскільки особливість техніки полягає в тому, що картина малюється з одного боку, а сприйняття йде з іншого.

Для учнів такий майстер-клас є корисним ще й тому, що сприяє розвитку уяви, фантазії, образного мислення, а також активізує інтерес до створення власних виробів.

На майстер-класі учасники ознайомлюються з історією виникнення та особливостями малярства на склі в Україні, вчать створювати ескізи до творчих робіт, із урахуванням особливостей даної техніки, переносять малюнок на скло, розмальовують картину в даній техніці, оформлюють готовий малюнок у рамку.

Кожен учасник майстер-класу створює власну картину, яка зможе прикрасити інтер'єр, стати чудовим подарунком друзям, рідним.

Люди завжди досить багато уваги приділяли оздобленню внутрішнього простору будинку. Адже всім хочеться мати не просто дах над головою, а красиві затишні інтер'єри. В епоху сучасного будівельного буму і дизайну

інтер'єру таких способів прикрасити стіни з'явилася просто величезна кількість. Але великої уваги заслуговують ті, які були відкриті стародавніми майстрами. Наприклад барельєф. Саме барельєфом ми прикрасили стіну в кабінеті спец. технології малярів. Вийшло дивовижно: ніжна квітка в пастельних тонах на стіні в поєднанні з декоративною штукатуркою зачаровує і притягує погляд.

Техніка створення барельєфу передбачає використання високоякісних матеріалів, терпіння і певних навичок, а так само знання техніки. Без цих складових неможливо отримати гарний результат.

Для виготовлення барельєфу я з учнями підібрали якісну ґрунтовку і шпаклівку, водоемульсійну фарбу, необхідні інструменти.

На першому етапі поверхню стіни, на яку ми планували нанесення барельєфа, повністю очистили від старих оздоблювальних матеріалів – шпалери, фарби, штукатурки тощо. Потім вирівняли якісними матеріалами, заґрунтували і чекали, поки вона висохне.

На другому етапі учні виявили свої творчі здібності, вибрали необхідне зображення. Варто відзначити, що це зображення відображало загальну ідею і було пов'язане з іншим оформленням кабінету.

Фото 1. Зображення на стіні

Вибраний малюнок ми перенесли на стіну за допомогою олівця, але тут слід зазначити, якщо не дуже виходить малювати, тоді можна виготовити трафарет потрібного малюнка і за допомогою нього перенести зображення на стіну.

Наступний етап передбачав підготовку суміші та її нанесення. Цей крок ускладнився тим, що необхідно було не просто нанести шпаклівку на стіну, а й надати необхідні об'єм-рельєф і заглиблення в потрібних місцях.

Мета – надати основні риси. Майбутній композиції ми дали час просохнути і в подальшому здійснювали коригування до необхідних естетичних норм за допомогою сточування або нанесення наступного шару шпаклівки.

Після надання необхідної форми і повного просихання барельєфу на стіні, шліфуванням прибрали гострі краї, зайві виступи, так би мовити картину довели до досконалості. Тут головне не перестаратися, тому обережність не завадить. В іншому випадку переточений рельєф доведеться відновлювати, і всі останні кроки потрібно буде повторити. Після відшліфування композиції учні очистили її від пилу і всю поверхню барельєфа заґрунтували для

майбутнього фарбування, яке здійснюється водоемульсійною фарбою. Для фарбування застосовували як кисті, так і спеціальні губки, останні кращі тим, що від них не утворюються патьоки фарби.

От власне після того, коли фарба висохне, барельєф готовий. Це буде відмінним приводом для власної гордості на багато років.

Ще одним з видів робіт, де учні можуть відшліфувати свої професійні навички і проявити творчі здібності, є створення об'ємних картин.

Основа-фундамент об'ємної картини – це нанесення на підготовлену поверхню шпаклівки за допомогою рук або мастахинів.

Попередньо учні знаходять ескіз картини, щоб можна було бачити кінцевий результат. Акрилову шпаклівку (старт + фініш) замішують вручну шпателем до стану сметани, в невеликій кількості. Наносять на поверхню тонким шаром 1-2-3мм. Потім, тримаючи шпатель під гострим кутом, хвилястими рухами наносять рельєф. Далі за допомогою мастахинів накладають шпаклівку в невеликій кількості, дають їй висохнути, зачищають шліф-шкуркою і розфарбовують фарбами.

Фото 2. Створення об'ємної картини

Завжди необхідно пам'ятати, що найголовніше в об'ємній картині – це власна уява і постійне відточування навичок. Знаючи властивості матеріалу, відчуваючи його, ви зможете створити сотні різноманітних робіт від простого орнаменту до складного міського пейзажу.

Демонстрацією набутих знань, умінь, професійних навичок можуть стати подарунки, створені власними руками. Учні із захопленням поставилися до цієї ідеї та з творчим натхненням почали втілювати свої мрії і бажання.

До виконання даного творчого завдання всі учні підійшли по-різному, дехто займався розписом тарілок, а дехто декорував пляшки. У будь-якому випадку вийшло все яскраво, творчо та неперевершено.

Таким чином постійна, систематична творча діяльність учнів призведе до виховання стійкого інтересу до творчої праці, а отже, і до розвитку творчого потенціалу.

Рудик Олександр Юхимович,
кандидат технічних наук, доцент
Хмельницького національного
університету, м. Хмельницький
Яворський Іван Іванович,
студент Хмельницького національного
університету, м. Хмельницький

SOLIDWORKS У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті розглянуто приклад застосування SolidWorks для професійної підготовки інженерів-механіків.

Ключові слова: професійна підготовка, SolidWorks, SolidWorks Simulation, карданний вал, хрестовина.

Головна вимога майбутнього спеціаліста до результату професійної підготовки – отримання конкурентоздатної освіти, яка забезпечує можливість працевлаштування після закінчення навчання та успішної професійної кар'єри у вибраній сфері діяльності.

Підготовка сучасного конкурентоздатного спеціаліста автомобільного профілю повинна: у соціальному аспекті відповідати вимогам практики, економіки, соціального життя; у науково-технічному аспекті – вимогам розвитку науки і техніки; у дидактичному аспекті – методології процесів пізнання та діяльності.

Запровадження інформаційних технологій (ІТ) у навчальний процес інженерних вишів супроводжується істотними змінами у методології викладання. Відповідно до вимог державних освітніх стандартів випускники технічних вишів повинні не тільки володіти набором професійних знань, умінь, навичок і компетенцій, але й бути готовими до освоєння нових знань, що забезпечують професійну конкурентоспроможність. Активне запровадження ІТ призвело до зростання потреби у висококваліфікованих інженерних кадрах, які володіють навичками роботи у системах автоматизованого проектування. Рівень професійної кваліфікації сучасного випускника технічного вишу характеризується його здатністю творчо вирішувати поставлені завдання в умовах комп'ютеризації та ринкової економіки.

На наш погляд, це завдання може бути успішно вирішена завдяки використанню в навчальному процесі ІТ, пов'язаних з інженерним аналізом і твердотільним моделюванням. Сьогодні назріла необхідність у створенні нових ефективних технологій вузівського навчання основам інженерного проектування і конструювання з професійним застосуванням САПР.

Базовим програмним продуктом для освоєння технологій автоматизованого проектування у ХНУ вибрана система SolidWorks [1]. Причиною подібного вибору є те, що це наймогутніший програмний продукт – потужний функціонал і легкість його інтеграції в систему

CAD/CAM/CAE/CAPP/PDM у рамках створення єдиного інформаційного середовища підприємства на основі CALS (PLM) технологій забезпечують широкі можливості у вивченні студентами різноманітних аспектів автоматизації проектування. Достатньо широке розповсюдження на підприємствах Хмельницької області гарантує затребуваність набутих студентами навичок на виробництві. Важливою причиною вибору базовим продуктом SolidWorks є наявність у компанії «SolidWorks Corporation» програми підтримки навчальних закладів, учасником якої є ХНУ. Програма передбачає регулярне оновлення системи, технічну підтримку та методичне забезпечення [2].

Як приклад використання SolidWorks розглянемо розрахунок хрестовини карданного вала (рис. 1). Напружено-деформований стан хрестовини будемо оцінювати за допомогою SolidWorks Simulation [3], який використовує для цього метод скінченних елементів.

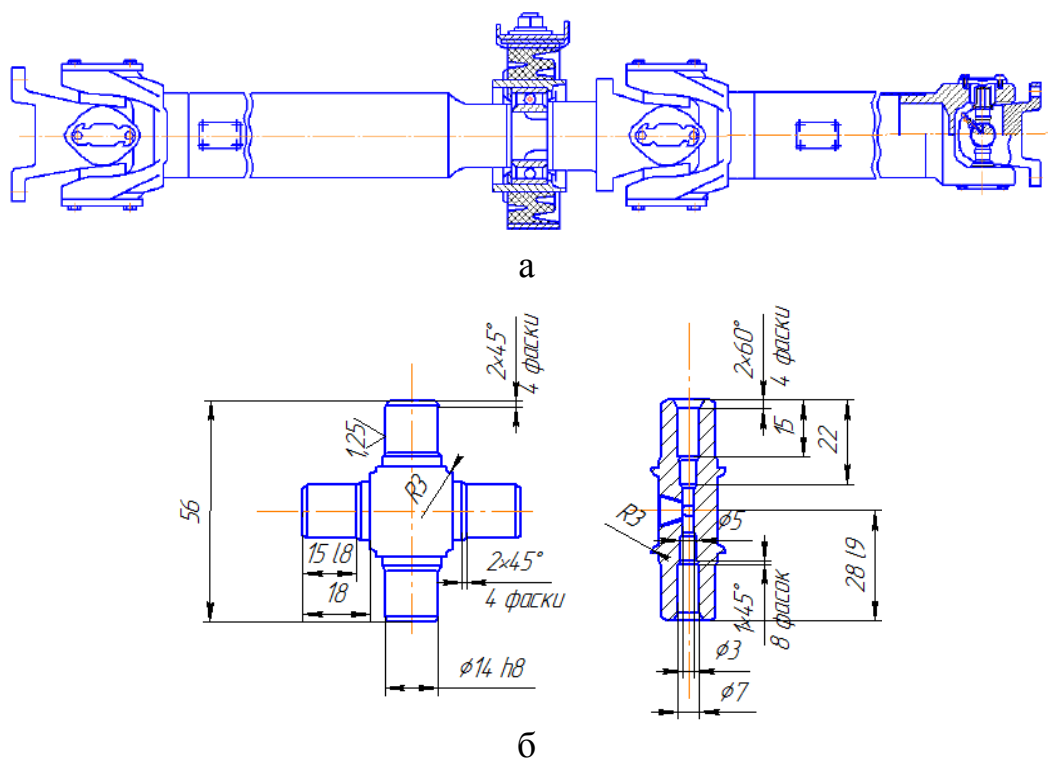

Рис. 1. Карданний вал (а), хрестовина (б)

Задача дослідження – визначити напружено-деформований стан хрестовини та, на основі цього, її працездатність.

В процесі дослідження були вирішені наступні задачі:

- створена модель хрестовини у середовищі SolidWorks (рис. 2);

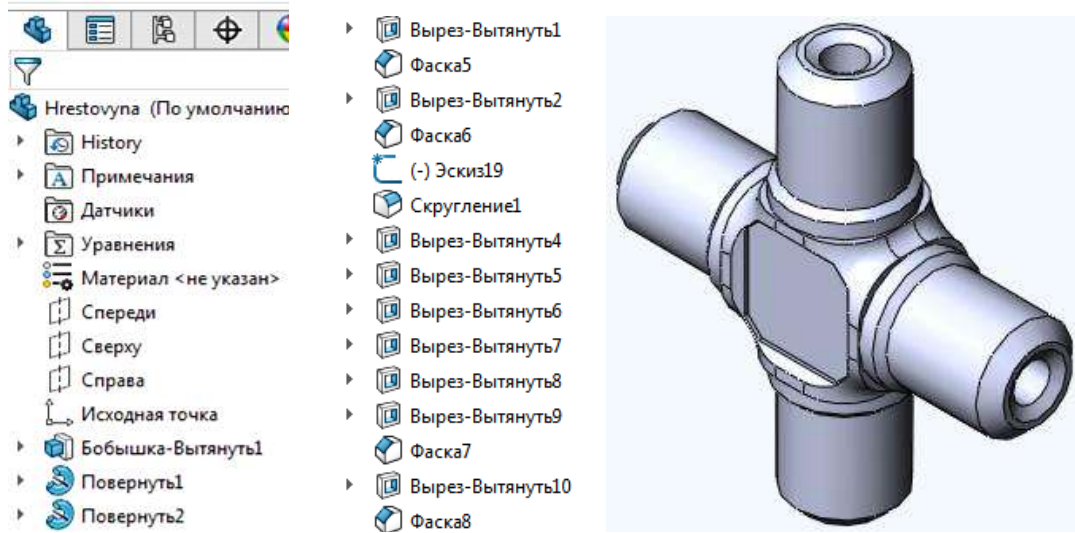

Рис. 2. Дерево конструювання та тривимірна модель хрестовини

- виконаний її міцнісний аналіз з використанням SolidWorks Simulation; для цього:
 - призначений матеріал хрестовини – сталь 45 ГОСТ 535-88 ($\sigma_T = 830$ МПа);
 - модель закріпили і до неї приклали зовнішні навантаження (рис. 3);

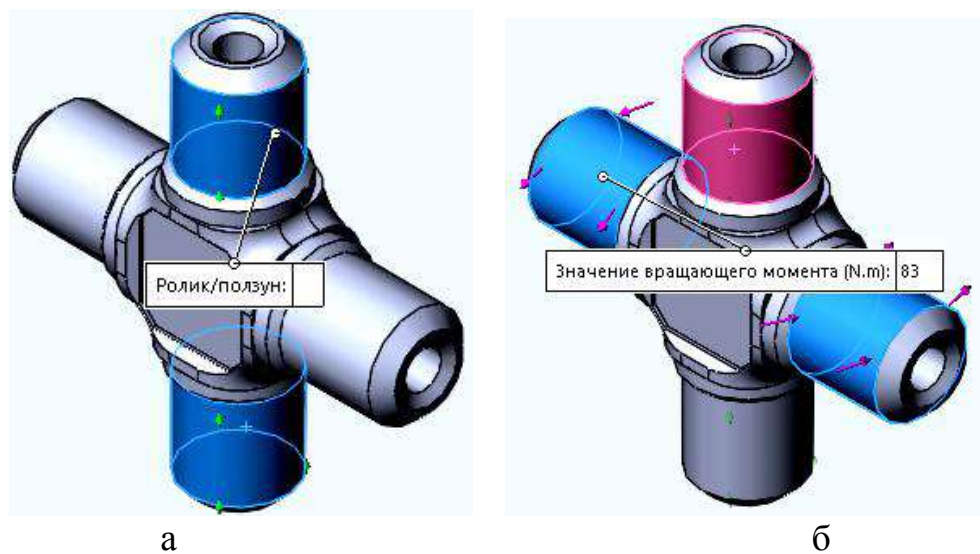
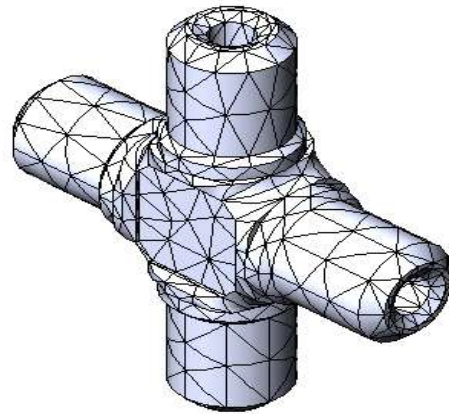

Рис. 3. Кріплення (а) та зовнішні навантаження (б)

- тіло розділили на скінченні елементи (рис. 4);

Сетка Детализация	
Имя исследования	Статический анализ 1 (-
Тип сетки	Сетка на твердом теле
Используемое разбиение	Стандартная сетка
Автоматическое уплотнение сетки	Выкл
Включить автоциклы сетки	Выкл
Точки Якобиана	4 точек
Размер элемента	4.87489 mm
Допуск	0.243745 mm
Качество сетки	Высокая
Всего узлов	10204
Всего элементов	6367
Максимальное соотношение сторон	44.909
Процент элементов с соотношением сторон < 3	83
Процент элементов с соотношением сторон > 10	0.675
% искаженных элементов (якобиан)	0
Время для завершения сетки (hh:mm:ss)	00:00:05

а

б

Рис. 4. Параметры сетки (а) та скінченно-елементна модель (б)

– побудовані матриці жорсткості; проведено синтез скінченно-елементної моделі з окремих елементів з урахуванням умов закріплення конструкції у вузлових точках; розв’язана одержана система алгебраїчних рівнянь і визначені компоненти напружено-деформованого стану.

Результати розрахунків зображаються у вигляді кольорового градієнта, який зміною кольору показує розподіл розрахованих параметрів:

– напружень моделі (рис. 5);

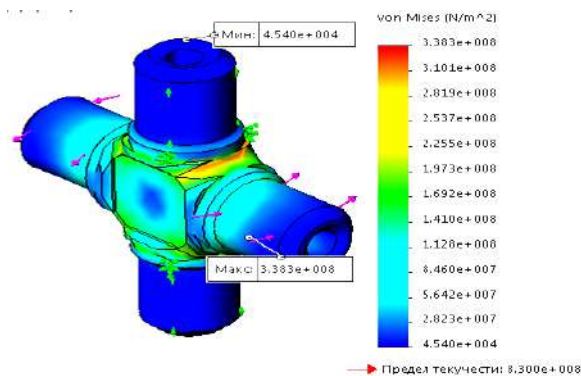

Рисунок 5 – Епюра еквівалентних напружень

– переміщень моделі (рис. 6);

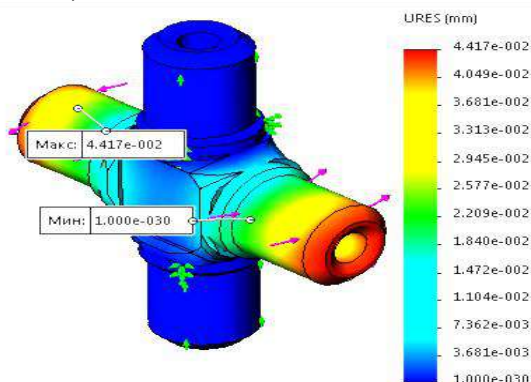

Рис. 6. Епюра пружних переміщень

– деформацій моделі (рис. 7).

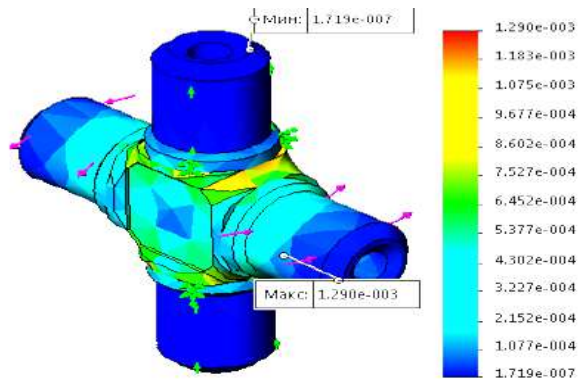

Рис. 7. Енюра еквівалентних нормальних деформацій

Критерій Мізеса (критерій енергії формозміни) визначає момент вичерпання несучої здатності порівнянням величини, еквівалентної напруженню, з межею тікучості матеріалу. Оскільки максимальні еквівалентні напруження розтягу-стиску по Von Mises менші за границю міцності для прийнятого матеріалу ($3,38264 \times 10^8 \text{ Н/м}^2 < 9,80000 \times 10^8 \text{ Н/м}^2$), то конструкція хрестовини забезпечує запас міцності та є працездатною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рудик О. Ю. Організація самостійної роботи студентів з використанням SolidWorks [Електронний ресурс] / О. Ю. Рудик, А. О. Мирошніченко. – Режим доступу:

<http://fizmatssp.u.sumy.ua/Konferencii/sbor/itm/ITM-2015-p3.pdf>

2. Центр SolidWorks факультету інженерної механіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://solidworks.com.ua>

3. Рудик О. Ю. Застосування SolidWorks Simulation в енергоресурсозбереженні. [Електронний ресурс] / О. Ю. Рудик, М. В. Гетьман. – Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/9032>

Скорик Світлана Іванівна,
викладач Криворізького професійного
гірничо-металургійного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «ПРОХІДНИК»

Анотація. В статті розглянуто сучасні підходи до методики викладання спеціальної технології «Прохідник» та обґрунтовано переваги використання інтерактивних технологій на уроках професійно-теоретичної підготовки.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, спецтехнологія, інтерактивні вправи.

Професійно-теоретичне навчання учнів гірничих професій представляє

собою планомірно організований процес спільної діяльності викладача та учнів, який направлений на оволодіння учнями професійних знань і навичок. У процесі вивчення предмета «Спецтехнологія» спільна праця викладача й учня завжди відбувається в певному порядку і встановленому режимі. Основною формою такої співпраці є урок.

За традиційної побудови уроку, що включає перевірку домашнього завдання, пояснення нового матеріалу, його повторення та закріплення, є дещо стереотипним, шаблонним, і це не може задовольнити вимоги щодо сучасного навчально-виховного процесу. Зважаючи на сучасний підхід до суті навчального процесу як до процесу управління (керування) пізнавальною діяльністю учнів, при викладанні спецтехнології виникла необхідність у проведенні уроків із застосуванням інтерактивних методів навчання. В сучасних умовах необхідно будувати процес професійного навчання таким чином, щоб учні не лише систематично отримували знання, а й самі ставали повноцінними співавторами освітнього процесу, відчували потребу в особистісному розвитку. На уроках спецтехнології потрібно розвивати не тільки інтелект учнів, їхню професійну майстерність, а й орієнтувати процес навчання на розвиток самостійності, творчості, інноваційного стилю мислення та діяльності.

Інтерактивні технології навчання дозволяють створювати комфортні умови для пізнавальної діяльності, за яких кожен учень відчуває свою успішність, продуктивність праці, виключення домінування однієї думки над іншою. Сучасний освітній процес має забезпечити розвиток учня як цілісної особистості, котра прагне до саморозвитку, самореалізації, самовиховання, що необхідно для особистісної взаємодії з оточенням: людьми, природою, культурою, цивілізацією на основі загальнолюдських цінностей, яка відкрита для сприймання й опанування нового досвіду та здатна на свідомий і водночас відповідальний вибір у різних життєвих ситуаціях.

Спільна діяльність учнів у процесі пізнання, оволодіння знаннями, вміннями і навичками означає, що кожен вносить у цей процес свій особистий індивідуальний внесок, йде обмін знаннями, ідеями, засобами діяльності. Відбувається це в атмосфері доброзичливості та взаємопідтримки, що дозволяє не тільки отримати нові знання, але й розвиває саму пізнавальну діяльність, переводить її на більш високі форми співпраці.

Цікаво порівняти особливості методики традиційного, класно-урочного навчання та інтерактивного (табл.1):

Таблиця 1

Порівняння методики традиційного та інтерактивного навчання

	Традиційне	Інтерактивне
Організаційні особливості	<ul style="list-style-type: none"> – чіткість, упорядкованість – говорить один – спілкування учнів відсутнє 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутнє – говорять всі – спілкуються всі – робочий шум – зміна місць

	– тиша	
Дидактичні	– навчає педагог – весь матеріал зразу і для всіх – мало самостійності – співпраця відсутня – засвоєння і застосування розведені	– навчають учні – різний матеріал і різні темпи – повна самостійність – співпраця основа навчання – максимально наближені
Розвивальні	– учень - об'єкт усереднення здібностей дітей – систематичний характер навчання – не вчаться виступати – не вміють пояснювати	– учень – суб'єкт + об'єкт – у відповідності з індивідуальними особливостями – спонтанний характер – вчаться виступати, розмірковувати, доводити – розвиток логічного мислення
Виховні	– кожен працює на себе – -відношення не колективні	– на себе і на інших – відношення відповідальної залежності: колективні

Таблиця 1. Порівняння методики традиційного та інтерактивного навчання

Використання інтерактивних технологій поступово перетворює навчання у самонавчання. Учень ставиться в умови, в яких він повинен здобувати знання в основному за рахунок творчої самостійної роботи, самотужки шукаючи потрібну для виконання навчальних завдань інформацію та творчо її опрацьовуючи, щоб зробити необхідні висновки й отримати результати, зумовлені навчальними завданнями.

Як показує практика, на уроках спецтехнології добре працюють:

Метод мозкового штурму, направлений на генерування ідей з вирішення проблеми, заснований на процесі спільного розв'язання поставлених у ході організованої дискусії проблемних завдань. Завдання може містити професійно значуще або міждисциплінарне питання. При цьому всі ідеї і пропозиції, висловлювані учасниками групи, повинні фіксуватися на дошці (або великому аркуші паперу), щоб потім їх можна було проаналізувати і узагальнити.

Послідовна фіксація ідей дозволяє прослідкувати, як одна ідея породжує інші ідеї. Дух змагання активізує розумову діяльність учнів. Використання різних типів ігор – ділових, імітаційних, рольових для розв'язання навчальних проблем вносить різноманітність протягом уроку, викликає формування позитивної мотивації учнів. Гра стимулює активну участь учнів і залучає навіть найбільш пасивних.

Кейс-метод (Case study) – це техніка навчання, що використовує опис

реальних проблемних ситуацій (наприклад, на виробництві). При роботі з кейсом учні здійснюють пошук, аналіз додаткової інформації з різних галузей знань, зокрема пов'язаних із майбутньою професією. Суть його полягає в тому, що учням пропонується осмислити реальну виробничу ситуацію, опис якої відображає не тільки яку-небудь практичну проблему, але й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при розв'язанні даної проблеми. При цьому сама проблема не має однозначних рішень.

Інтерактивні вправи:

«Знайди помилку!»

I Варіант. Задаю учням певний матеріал і прошу знайти у викладі помилки (можна навіть вказати їх кількість). Звичайно, серед таких помилок є 2-3 явні, ще 2-3 типові, інші помилки малопомітні. І тільки одну помилку може виявити навіть не кожен спеціаліст. Віднайдення такої помилки може означати справді глибокі знання та вміння. Якщо матеріал новий, учні можуть відчувати себе експериментаторами, дослідниками, експертами.

II Варіант. Цей самий прийом можна використовувати за командної участі учнів. Кожна команда готує вдома (або на уроці) розповідь із помилками з певної теми або розділу і пропонує його іншій команді. Можна для економії часу обмінятися заготовленими текстами з помилками. Тут можливе подвійне змагання: хто краще приховає і хто більше знайде.

«Вірю – не вірю». Такий прийом можна використати на будь-якому уроці. Складаю опитувальник і зачитую його в групі. Кожне запитання починається словами: «Чи вірите ви, що...?». Учні мають або погодитись з твердженням або ні.

Наприклад:

- Чи вірите ви, що штрек пройдено по простиранню рудного тіла?
- Чи вірите ви, що на шахтах Кривбасу штучний спосіб провітрювання гірничих виробок?

«Тематичні терміни». Учні пропоную записати на аркушах паперу терміни, використані в даній темі. Це можуть бути назви гірничих виробок, типи гірничого кріплення, види бурової техніки, операції прохідницького циклу. Через певний час припиняю записування слів і пропоную одному з учнів зачитати записані слова. Інші викреслюють назви, що повторюються. Учень, у якого виявиться найбільше термінів, буде переможцем.

«Лото». Для організації цієї гри на аркуші паперу слід записати великими літерами поняття з теми або розділу (порядок збирання або розбирання перфоратора, типи гірничого кріплення, послідовність дій при управлінні скреперною лебідкою). Потім аркуш розрізати так, щоб на кожній частині паперу залишилася частина інформації. Частини аркуша у двох примірниках перемішують на столі.

Потім викликаю до столу двох учнів і пропоную скласти поняття. Перемагає найкращий знавець. На виконання цієї роботи відводиться певний час. Гра індивідуальна, її доцільно проводити для розминки.

«Знайди пару». Групу поділено на дві підгрупи. Перша підгрупа отримує картинку із запитаннями, а друга – картки з відповідями. Кожен має знайти

свою половину. Відповідно може бути практичне завдання, тоді парам необхідно його виконати.

«Клуб допитливих, критиків, кмітливих». Учні групи об'єднуються в три команди :«допитливі», «кмітливі», «критики». «Допитливі» ставлять запитання чи завдання за темою уроку або за пройденим матеріалом. «Кмітливі» відповідають на поставлені запитання або вирішують завдання. «Критики» стежать за регламентом, критикують дії та рішення двох перших груп, пропонують розподіл п'яти наявних балів між трьома командами. Максимальна оцінка: два бали – за запитання, три бали – за відповідь. «Критики» отримують бали, які вони аргументовано віднімуть у двох інших команд. Викладач має право «вето» на несправедливе рішення критиків і право присудити додатковий бал за особливо цікаве запитання (завдання) або відповідь (розв'язання).

Після кожного туру команди міняються місцями: «допитливі», стають «кмітливими», «кмітливі» – «критиками», «критики» – «допитливими».

Підводжу підсумки, проставляю бали навпроти кожного прізвища, аналізую дії учасників, вказую на допущені помилки, заслуховую міркування учнів.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроків, як правило, структура таких занять складається з п'яти елементів:

- 1) мотивація;
- 2) оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів;
- 3) надання необхідної інформації;
- 4) інтерактивна вправа – центральна частина заняття;
- 5) підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Серед інших переваг інтерактивного навчання можна назвати наступні:

- а) висока результативність у засвоєнні знань та формуванні умінь: обсяг виконаної роботи більший, якість знань – краща;
- б) розвиток критичного мислення учнів;
- в) легкість контролю засвоєних знань та умінь;
- г) розширення пізнавальних можливостей учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки / А. О. Гін. – Луганськ, 2004. – 84 с.
2. Голодюк Л. С. Як навчити учнів спілкуватися на уроці / Л. С. Голодюк// Рідна школа. – 2001. — №9.
3. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. - №5/6.
4. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. — К., 2000. – 368 с.
5. Освітні технології. / За ред. О. М. Пехоти. – К. – 2002. – 255 с.
6. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К., 2002. – 136.

Соколова Світлана Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри іноземних мов
ДВНЗ «Криворізький національний
університет», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Соціальні й економічні зміни умов існування людства в ХХІ столітті зумовлюють потребу швидкого переходу до нової стратегії розвитку суспільства, пріоритетними ресурсами й основним інструментарієм якого є широкомасштабне використання знань та інформації, упровадження перспективних високоефективних новітніх технологій виробництва, адаптація до вимог міжнародних стандартів.

Процеси європейської інтеграції охоплюють усі сфери суспільного життя, зокрема й вищу освіту. Подальші соціально-економічні й політичні перетворення в суспільстві, зміцнення державності, входження України у світове цивілізоване співтовариство неможливі без модернізації системи вищої освіти, спрямованої на підготовку компетентних кадрів, рівень професіоналізму яких відповідає інтернаціональним вимогам. Саме тому сучасний фахівець має бути освіченим із питань прав людини, свободи отримання освіти будь-якого рівня, тобто мати стабільно високий рівень правової культури, яка є важливою складовою загальної культури особистості.

На нинішньому етапі розвитку держави і суспільства правова освіта здійснюється відповідно до Національної програми Правової освіти населення, затвердженої Президентом України 18. 10. 2001 р. Програма передбачає створення необхідних умов для набуття широкими верствами населення правових знань, зокрема навичок і вмінь у їх застосуванні, здатності здійснювати чи не здійснювати будь-яку визначену правом дію; будь-які дані, які можуть впливати на правове чи протиправне рішення, дію чи поведінку; форми ставлення людини до правової дійсності, спрямованої на отримання нових правових даних, навичок, умінь

Програма визначає і закріплює основні напрями правоосвітньої діяльності й першочергові заходи щодо їх реалізації. Правова освіта забезпечується існуванням розгалуженої мережі загальних і спеціальних навчальних виховних закладів різних форм власності, доступом громадян до джерел правової інформації, широким правовим інформуванням населення через культурно-освітні установи та засоби масової інформації.

Правова освіта здійснюється в усіх дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних закладах, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти. У результаті вивчення нормативної, навчальної та наукової літератури ми дійшли висновку, що метою правової освіти є створення таких умов у процесі навчання правових дисциплін, що

забезпечували б розвиток особистості студента, передусім правовий розвиток та його творчу самореалізацію як свідомого громадянина України, формування високого рівня правової культури, що дозволить йому відповідально врегулювати правові ситуації в майбутній професійній діяльності.

Згідно з Національною програмою Правової освіти населення основні завдання правової освіти у ВНЗ усіх профілів полягають у наступному:

- підвищення рівня правової підготовки населення, насамперед учнівської та студентської молоді, викладачів правових дисциплін та викладачів, які висвітлюють правову тематику;

- створення належних умов для набуття студентами знань про свої права, свободи, обов'язки;

- широке інформування студентства про правову політику держави та законодавство;

- забезпечення вільного доступу майбутніх фахівців до джерел правової інформації.

Сучасна система вищої та професійно-технічної освіти вже понад десять років перебуває у стані постійного реформування та розвитку. В ній здійснено ряд заходів, які зумовлені як демократизацією сучасного суспільства, так і необхідністю входження до європейського простору. Сьогодні в Україні впроваджена нова концепція сучасної освіти, яка повною мірою знайшла своє відображення в зміні принципів державної освітньої політики, зміні основ керування та правового регулювання системи освіти, а також зміні напрямів, за якими будується та розвивається освіта.

Безперечно, всі ці зміни знайшли своє відображення в законодавстві, що регулює освітню галузь. Тобто інновації в системі освіти були відображені у відповідних нормативно-правових актах. Але сьогодення вимагає інтеграції у зворотному напрямку, тобто впровадження правових норм у навчальний процес. Це означає, що правові норми, якими запроваджуються зміни в системі освіти, повинні бути введені у навчальні дисципліни, за якими готуються спеціалісти освітньої галузі. Процес введення в навчальні програми дисциплін відповідних правових знань і норм є просто необхідним, бо саме вони регламентують всю їхню майбутню професійну діяльність

Завдяки такому втіленню відбувається процес доведення цих норм до категорії громадян, для яких ці норми просто необхідні, тому що вони регламентують усю ту частину їхньої життєдіяльності, яка полягає у виконанні професійних обов'язків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Станік С. Р. Динаміка правової культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. : спец. 12.00.01 « Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / С. Р. Станік. – Одеса. —1997. – 19 с.

2. Щербань М. П. Формування правової культури студентів вищих аграрних навчальних закладів I-II рівнів акредитації. – Рукопис.

3. Вища освіта. Нормативно-правові акти про організацію освіти у вищих навчальних закладах III –IV рівнів акредитації: У 2 кн. / Укладачі М. І. Панов, Ю. П. Битяк та ін.; За ред. проф. М. І. Панова. – Х.: Право, 2006. – 688 с.

Стойчик Тетяна Іванівна,
кандидат педагогічних наук, заступник
директора з навчально-виробничої
роботи Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті висвітлено актуальну проблему конкурентоздатності фахівців професійного навчального закладу. Обґрунтовано та проведено порівняльний аналіз понять «конкурентоздатність» та «конкурентоспроможність»; сформульовано поняття «конкурентоздатність фахівця професійного навчального закладу»; досліджено особистісні та професійні складові компетентності в науковій літературі; визначено особистісні та професійні складові компетентності конкурентоздатного фахівця професійного навчального закладу за результатами опитування роботодавців; обґрунтовано шляхи підвищення рівня конкурентоздатності фахівців професійного навчального закладу.

Ключові слова: конкурентоздатність, конкурентоспроможність, конкурентоспроможність фахівця, професійний навчальний заклад.

У сучасних умовах розвитку економіки освіта перестає бути просто способом підготовки спеціалістів для різноманітних сфер діяльності, а дедалі більше перетворюється на обов'язковий етап розвитку особистості і стає безперервною. Система ж неперервної освіти трактується як нова соціально-педагогічна парадигма, «формування якої об'єктивно зумовлене усім соціально-економічним і суспільним розвитком під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів, якими характеризується сучасний цивілізаційний розвиток. Вона покликана забезпечити конкурентоздатність фахівця, послідовність і взаємоузгодженість формування професійного мислення як основи професійної культури» [4].

Поняття конкурентоздатності використовується в різних напрямках діяльності суспільства. Не є винятком і система професійної освіти, яка історично вирішувала проблеми підготовки молоді до професійної діяльності на виробництві. Процес розвитку цієї системи значною мірою залежав від стратегічних і тактичних управлінських рішень та дій, які були різнорівневими і відповідали вимогам певного часу [9].

Тому спрямованість професійної освіти на засвоєння системи знань, яка була виправданою ще нещодавно, уже не відповідає сучасному соціальному замовленню, яке вимагає продукування самостійних, ініціативних, відповідальних фахівців, здатних якісно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Адже ефективність діяльності сучасного

підприємства в цілому залежить від рівня конкурентоздатності фахівців [6].

Нині роботодавець розглядає фахівця не лише як освітній продукт професійного навчального закладу, а як різнопланову особистість, яка має певні складові, необхідні для досягнення результатів в умовах виробництва.

Після проведеного анкетування роботодавців (30 підприємств – 22 (73%) є приватними, 20 (68%) працюють більше 10 років на ринку; на 9-ти (30%) кількість працівників сягає більше 500 осіб) встановлено, що якість професійної підготовки майбутніх фахівців основна частина респондентів оцінюють як «частково задовільну» (12 осіб (78,3%)). Практично однакова кількість роботодавців дали схвальну оцінку якості підготовки фахівців (3 особи (8,6%)) та незадоволені якістю підготовки (4 особи (13,1%)) (рис.1) [11].

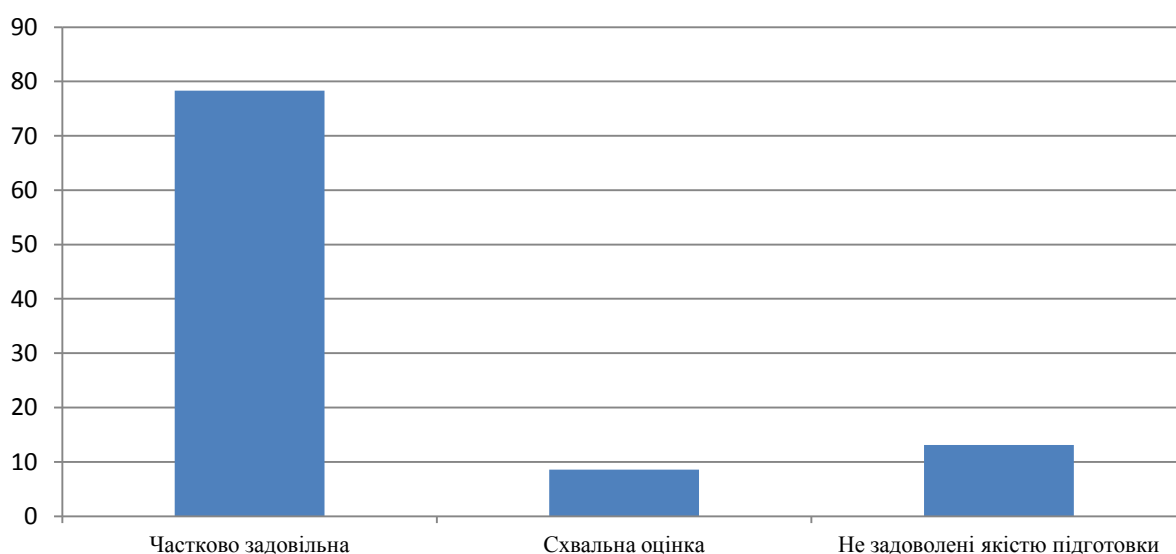

Рис.1. Оцінювання якості професійної підготовки майбутнього фахівця за результатами опитування роботодавців

Означена проблема має ще одну складову. Часто випускник професійного навчального закладу, який після його закінчення отримав диплом кваліфікованого фахівця, не може належним чином працевлаштуватися. При цьому ті, хто перебувають на тому ж, або й на нижчому професійному рівні, знаходять себе в нових соціально-економічних реаліях. На наш погляд, це може пояснюватися відсутністю у перших і наявністю в інших характеристик, що не належать (або опосередковано належать) до професійної сфери.

Психолого-педагогічна наука раніше звертала на проблему особистісного розвитку мало уваги, однак сьогодні визначає її як одну з пріоритетних. Адже вихід України з кризового економічного стану значною мірою залежить від темпів зростання якості підготовки та кадрового потенціалу [9], що дає нам можливість звернутися до суті й визначення понять «конкурентоздатність» та «конкурентоздатність фахівця».

Дослідженню теоретичних, методологічних, загальнометодичних складових конкурентоздатності фахівців приділяли увагу як вітчизняні науковці (Т. Ю. Андріяко, Д. П. Богиня, В. І. Бондар, Н. І. Верхоглядова, Л. А. Дудко, Ю. І. Завалевський, Л. М. Карамушка, В. Ю. Ковальчук,

В. Г. Кремень, С. Д. Максименко, В. В. Олійник, Л. М. Сергеева та ін.), так і зарубіжні (І. Ансофф (Igor H. Ansoff), А. Бранденбургер (Adam Brandenburger), Д. Джоббер (David jobber), П. Дойль (Peter Doyle), Ф. Котлер (Philip Kotler), Б. Нейлбафф (Barry Neylbaff), М. Портер (Michael M. Porter), А. Сміт (Adam Smit), Л. М. Мітіна, О. З. Мондраєва, Т. І. Савенкова, Р. А. Фатхутдинов та ін.). Водночас аналіз наукової літератури засвідчує, що проблемі конкурентоздатності фахівця у професійних навчальних закладах приділено недостатньо уваги, хоча це поняття і зустрічається в психологічних та економічних розробках, зокрема у дисертаційних дослідженнях.

Розглядаючи різні трактування поняття «конкурентоздатність», можна побачити, що як правило, з поняттям «конкурентоздатність» вживається тотожний термін «конкурентоспроможність».

На думку академіка В. І. Бондаря, поняття «конкурентоспроможний» і «конкурентоздатний» взаємопов'язані, і коли мова йде про «кваліфікаційну готовність за необхідності вступати в конкурентну боротьбу на ринку праці», то він радить використовувати поняття «конкурентоспроможний», разом з тим вчений визначає «конкурентоздатність» як «стійку особистісну властивість свідомо і творчо реалізувати професійну компетентність за достатнього рівня володіння необхідними суспільно-комунікативними знаннями, вміннями та особистісними характеристиками» [1, с.22].

Проведений аналіз довідкової літератури щодо визначення понять «конкурентоспроможність» та «конкурентоздатність» засвідчив, що терміни тільки етимологічно мають один корінь, похідний від слова «конкуренція», що означає суперництво, змагання, зіткнення [2]. Проте друга частина терміну має певні розбіжності – «спроможність» походить від слова «спроможний», тобто який має здатність виконувати, здійснювати що-небудь або який може, має можливості здійснити що-небудь [2, с. 1378]; «здатність» – від слова «здатний», тобто який може, уміє здійснювати, виконувати, робити що-небудь, поводити себе певним чином [2, с.453]. Розбіжність виникає в тому, що «спроможність» – це «можливість реалізувати уміння», а здатність, притаманна об'єктові, – це «уміння здійснити задумане».

Науковець О. В. Дейнега поняття «конкурентоспроможність» та «конкурентоздатність» розглядає з економічної точки зору, а саме: конкурентоспроможність – це комплекс характеристик об'єкта (товару, підприємства, регіону, країни), який визначає його потенційний результат на ринку; конкурентоздатність – це здатність певного об'єкта (товару, підприємства, регіону, країни) витримувати конкуренцію порівняно з аналогічними об'єктами на ринку [3, с. 62].

У дослідженнях професора Л. М. Сергеевої поняття конкурентоздатності формулюється, виходячи з переліку особистісних компетенцій і визначається як узагальнений показник, що характеризує рівень професійної, соціальної та особистісної компетенції випускника, що дає йому впевненість у своїх силах і здатність витримувати конкуренцію на ринку праці порівняно з випускниками аналогічних навчальних закладів [10].

Аналіз визначень науковців дає нам можливість трактувати поняття

конкуреноспроможність фахівця – як наявність у фахівця можливостей конкурувати на ринку праці, а конкурентоздатність фахівця – як здатність фахівця конкурувати, тобто наявність у нього відповідних компетентностей та особистісних переваг, які дозволяють виграти конкурентну боротьбу.

Серед особистісних переваг фахівця професор С. М. Ніколаєнко визначає наступні: високий рівень працездатності; прагнення до якісного кінцевого результату; стресостійкість, здатність долати труднощі; творче ставлення до праці; прагнення до професійного самовдосконалення; здатність до прийняття відповідальних, часом ризикованих рішень; комунікабельність, здатність до співпраці, співтворчості; здатність до швидкого освоєння нової справи; здатність до самоосвіти, самореалізації, саморозвитку [5].

За результатами проведеного нами опитування роботодавців, серед основних переваг фахівця, зокрема професійних, респонденти визначають високу кваліфікацію (23 особи (100%)) та додаткову освіту або суміжну професію 18 осіб (60%)); особистісних – відповідальність (23 особи (100%)), здатність до навчання (23 особи (100%)), мобільність (19 осіб (82,6%)), здатність працювати в команді (22 особи (95,7%)) [11] (рис.2).

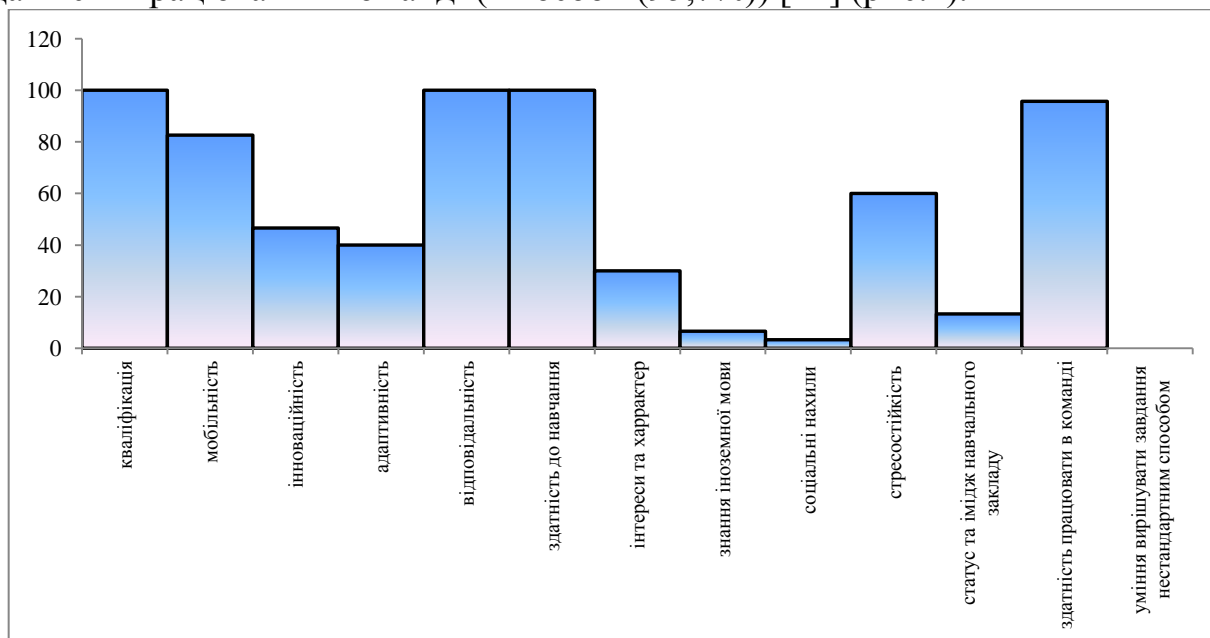

Рис. 2. Складові конкурентоздатності фахівця професійного навчального закладу (за результатами опитування роботодавців)

Результати проведеного дослідження дають нам можливість визначити конкурентоздатність фахівця професійного навчального закладу як здатність випускника відповідати вимогам роботодавця в даний період, через конкурентні (професійні та особистісні) переваги по відношенню до інших фахівців у певній галузі.

Тому професійні навчальні заклади мають звернути особливу увагу на розвиток в учнів навичок самостійної й продуктивної діяльності, особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання протягом життя, розв'язувати проблеми, орієнтуватись у житті суспільства.

Зміни, що відбуваються у галузі професійної освіти, мають бути

спрямовані на підвищення інтелектуального та кваліфікаційного рівня учнів упродовж усього життя в межах безперервної освіти.

І саме в цьому контексті варто акцентувати увагу на потребі переходу до освіти упродовж життя, за якої базова освіта розглядається лише як фундамент для подальшого доповнення іншими програмами, що відповідають динамічному розвитку потреб особистості, суспільства, економіки [8]. Навчання протягом життя сьогодні виходить на чільні позиції у світових освітніх процесах – це диктується базовими тенденціями розвитку людства та доводить, що для підготовки якісного персоналу найближчим часом важливо вжити низку дієвих заходів, зокрема:

- створення корпоративних інституцій, що забезпечать поєднання одержання фундаментальних знань із практичною діяльністю;
- формування гнучких освітніх траєкторій і вирівнювання доступу до якісної освіти на всіх рівнях освітньої системи;
- забезпечення набуття основних навичок, зокрема з цифрової грамотності задля розширення можливостей для інноваційної, більш гнучкої форми навчання;
- розроблення теоретично обґрунтованих, практично значущих і переконливих концептуальних підходів до організації системи неперервної освіти в Україні;
- створення умов для нарощування інвестицій у людей і знання [8].

Формування навиків самореалізації особистості та підвищення інтелектуального і кваліфікаційного рівня упродовж усього життя стане перспективним у подальших наших дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В. І. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності / В. І. Бондар // Почат. шк. – 2008. – № 7. – С.22– 23.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел] – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
3. Дейнега О. В. Методологічні аспекти оцінювання конкурентоздатності підприємств/ О. В. Дейнега // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2008. – №623. – С. 61-68.
4. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегії освітнього простору/ В. Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка, 2009. – 520 с.
5. Ніколаєнко С. М. Управління якістю вищої освіти: теорія, аналіз і тенденції розвитку: монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 519 с.
6. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія/ В. В. Олійник. — К.: Міленіум, 2003 – 594 с.
7. Олійник В. В. Основні проблеми розвитку системи професійно-технічної освіти / В. В. Олійник. // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – Спецвипуск. – С. 7 – 10.
8. Олійник В.В. Підготовка управлінської еліти в умовах формування нової демократичної моделі управління. /В.В. Олійник. //Scientific Journal «ScienceRise» № 9/5 (14) 2015. – С. 4– 12.

9. Олійник В. В. Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2004–489 с.

10. Сергеева Л. М. Конкурентоздатність фахівця як соціально-педагогічна категорія /Л. М. Сергеева //Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. зб. наук. пр. /[редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2015. – Вип. 1 (10). – 265 с. – С. 72–80.

11. Стойчик Т. І. Конкурентоздатність фахівців: результати експериментальної роботи / Т. І. Стойчик // Професійно-технічна освіта. – 2017. – № 1. – С. 31-34.

Сулима Василь Михайлович,
директор Вищого професійного
гірничо-будівельного училища,
м. Горішні Плавні, Полтавська область.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ШЛЯХОМ ПОЄДНАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Анотація. У статті розкриваються питання організації навчального процесу в умовах практико-орієнтованих педагогічних технологій для підвищення професійного рівня майбутніх робітників, визначаються складові процесу активізації пізнавальної діяльності учнів через впровадження сучасних комп'ютерних технологій практичного спрямування.

Ключові слова: інноваційна освітня діяльність, сучасні комп'ютерні технології, професійне навчання, навчальний тренажер.

Основний виклад матеріалу. Професійно-технічна освіта – це складова системи освіти України, вона є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, на розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної та професійної культури.

В умовах становлення інформаційного суспільства навчальний процес розглядається як засіб розвитку учнів. А головне завдання навчальних закладів полягає в тому, щоб не лише дати знання, а й створити стійку мотивацію до навчання, зацікавити учнів професійно та цілеспрямовано оволодівати обраною професією.

Високі вимоги роботодавців до працівників, невідповідність кваліфікаційного рівня молоді потребам сучасних підприємств спонукають до пошуку шляхів ефективної співпраці професійно-технічних навчальних закладів із роботодавцями. Це неможливо досягти без реального соціального

партнерства навчального закладу та підприємства.

Вище професійне гірничо-будівельне училище є головним постачальником робітничих кадрів протягом 45 років для потужного підприємства ПрАТ «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат» та протягом 8 років для молодого сучасного ТОВ «Єривівський гірничо-збагачувальний комбінат».

На цих підприємствах працює 9,6 тисяч працівників. Майже 100% своєї продукції підприємства експортують до країн Європи, Японії, Південної Кореї та Китаю. На теперішній час активно ведуться роботи зі створення третього гірничодобувного підприємства «Біланівський ГЗК».

За останні 10-12 років на гірничо-збагачувальних комбінатах на 85% оновився парк великовантажних кар'єрних автомобілів та гірничої техніки. Зокрема, головним постачальником великовантажних кар'єрних автомобілів є найбільша у світі американська корпорація будівельної, автомобільної та гірничодобувної техніки Caterpillar. Автомобільний парк підприємств включає автомобілі:

Caterpillar 777, вантажопідйомністю 90 т,
Caterpillar 785 С, вантажопідйомністю 136 т,
Caterpillar 789 С, вантажопідйомністю 185 т,
Caterpillar 793 С, вантажопідйомністю 220 т.

Для ефективного навчання учнів з професії «Слюсар з ремонту автомобілів, водій автотранспортних засобів категорії «В» і «С», водій великовантажних автомобілів БілАЗ» у нашому закладі кабінет «Будови автомобілів» оснащений 16 комп'ютерами та мультимедійним комплексом, тому використання електронних засобів навчання не є проблемою. Викладачі спеціальних предметів при вивченні матеріалу мають можливість використовувати відеоматеріали, мультимедійні презентації, які дозволяють перетворити будь-який складний для сприйняття матеріал на цікаве дійство. Зокрема, стає більш швидким процес запису визначень, схем та інших важливих частин матеріалу.

Для того, щоб учні краще оволодівали новою технікою за професією «Водій великовантажних автомобілів» ПрАТ «Полтавський ГЗК» придбав для навчального закладу симулятор-автотренажер Caterpillar, який копіює кабінету цього автомобіля. На ньому встановлені кермо, педалі, важіль перемикачів КПП, важіль вмикання стоянкового гальма і підйомного механізму.

Автотренажер, який встановлено у тренажерній залі кабінету будови автомобілів, дозволяє учням відчувати автомобіль, ознайомлювати їх з умовами і заборонами руху в кар'єрі. А основне – аналізувати допущені учнями помилки. Адже ці помилки, зроблені на справжньому автомобілі, можуть призвести до матеріальних збитків, травматизму та смерті водія. Що стосується помилок, то після виконання однієї поїздки (ходки) – комп'ютер видає таблицю

результатів, де виводяться усі дані руху автомобіля: швидкість руху, час руху, режим розносу двигуна, температура мастила в КПП та гальмівній системі.

Навчання на тренажерах проводиться у кабінеті під наглядом викладача, тому воно позбавлене недоліків, притаманних навчанню в умовах цеху.

Функція тренажера:

- 1) моделює частково будову та функції автомобіля;
- 2) сприяє орієнтуванню учнів при переході від вивчення теорії до практики;
- 3) створює можливість наблизити учнів до реальної виробничої обстановки;
- 4) дозволяє учням відпрацювати необхідні режими роботи автомобіля, імітувати складні умови руху, аварійні ситуації та шляхи їх вирішення;
- 5) допомагає формувати прийоми самоконтролю;
- 6) зменшує витрату паливно-мастильних матеріалів на період навчання учня.

Науковці вважають, що тренажери-імітатори є тією ланкою, якої бракувало в традиційній схемі підготовки кваліфікованих робітників. Використання симулятора-тренажера у процесі професійної підготовки майбутніх водіїв сприяє урізноманітненню подання навчального матеріалу, що дозволяє підвищити інтерес учнів до вивчення навчальних дисциплін «Будова та експлуатація легкових автомобілів», «Будова та експлуатація вантажних автомобілів», «Будова та ремонт великовантажних автомобілів БілАЗ», інтенсифікувати процес вивчення будови обладнання, принципів роботи вузлів автомобіля. Навчання на комп'ютерних симуляторах дає змогу провести віртуальну «репетицію» недопущення помилок із урахуванням ситуацій, які можуть виникнути в ході реальної поїздки. Це забезпечує майбутнього водія знаннями та навичками, що дозволять йому повноцінно виконувати свої професійні обов'язки. Комп'ютерні тренажери – це складні програмно-апаратні комплекси, інтегровані системи моделювання, імітаційні чи фізичні моделі, спеціальні методики, створені для того, щоб підготувати майбутнього робітника.

Одним з найефективніших інструментів педагогічної діагностики є тести. Застосування на уроці комп'ютерних тестів та діагностичних комплексів дозволяє викладачу за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається, усіма учнями і своєчасно його скоригувати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного учня. Для учня важливо те, що відразу після виконання тесту він отримує об'єктивний результат із зазначенням помилок.

Викладач спеціальних предметів Олексій Кривенко розробив та використовує електронну програму тестового контролю знань з предмету «Будова та експлуатація автомобіля». Програма складається з 2-х розділів: будова автомобіля (вміщує 72 теми) та експлуатація автомобіля (вміщує 38 тем). Ця програма дозволяє перевірити знання і оцінити їх одразу у 16-ти учнів на 16-ти комп'ютерах.

Тестування проводиться на початку уроку, перевіряючи знання з раніше вивчених тем, а також в кінці уроку – для перевірки і закріплення знань з вивченої теми. Комп'ютер сам обирає питання заданої теми та оцінює учня. На кожне питання виділяється 1 хв. Результати перевірки виводяться на екран комп'ютера викладача, який переносить оцінки до журналу. Така програма дозволяє швидко оцінювати знання та ліквідувати упереджене ставлення викладача до учня, адже оцінки виставляє комп'ютер, а не викладач.

Дана електронна програма має тести з усіх тем, які вивчаються з предметів «Будова та експлуатація легкових автомобілів» та «Будова та експлуатація вантажних автомобілів». Не випадково тести є обов'язковою складовою стандарту освіти. Зважаючи на зазначене, розробка технології тестового контролю успішності оволодіння учнями професійно-технічних навчальних закладів професійними знаннями, уміннями і навичками є вкрай актуальною як для педагогічної теорії, так і для практики.

Результатом впровадження практико-орієнтованих педагогічних технологій є наступне:

1. Високий рівень знань, які демонструють більшість випускників цієї професії на ДКА.

2. Друге місце в обласному конкурсі за професією «Водій автотранспортних засобів» (серед 15 учасників) у 2015 році посів учень ВПГБУ Данило Фомін.

3. Популярність цієї професії серед молоді регіону та конкурсний відбір при вступі до училища.

4. Головне: відсутність претензій до якості підготовки кваліфікованих робітників за даною професією від головних замовників робітничих кадрів (ПрАТ «Полтавський ГЗК», ТОВ «Єривівський ГЗК») та можливість працевлаштування випускників після закінчення навчального закладу.

Підвищені вимоги до підготовки кваліфікованих робітників в Україні зумовлюють необхідність модернізації, оновлення всіх структурних ланок професійної освіти і, насамперед, навчального процесу, його науково-методичного забезпечення. Педагогічні працівники нашого навчального закладу переконані, що такі знання учні можуть набути лише в умовах практико-орієнтованих особистісно-розвивальних педагогічних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даніленко А. Б. Інноваційні технології навчання професії / А. Б. Даніленко // Профтехосвіта. – 5 (17). – 2010. – С. 80-85.

2. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. Е. Коваленко. – Х.: Вид-во НУА, 2005. – 360 с.

3. Паржницький В. В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ / В. В. Паржницький// Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Наук.-метод. зб. / Упоряд. Н.І.Бугай. – К.: Вид-во «Фенікс», 2005. – Вип. 2. – С.63–70.

Сулима Тетяна Сергіївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інженерної педагогіки
та мовної підготовки
ДВНЗ «Криворізький національний
університет», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПТНЗ

Динамічні глобалізаційні та інтеграційні процеси у суспільстві, орієнтація соціально-економічних систем на міжнародний простір та перетворення ринкових відносин викликали потребу в конкурентоздатних кваліфікованих робітничих кадрах. Водночас, необхідність рівноваги між запитами суспільства, рівнем професіоналізму педагогічних працівників і якістю підготовки кваліфікованих робітничих кадрів актуалізує потребу в компетентних педагогах професійного навчання, здатних до реалізації творчого потенціалу, професійного зростання, самоактуалізації у професійно-педагогічній діяльності.

Педагог професійного навчання є професійно-педагогічним працівником установи професійної освіти. Він виконує функції професійного навчання і виховання учнів, забезпечує виконання вимог державного стандарту професійно-технічної освіти, навчального плану, програми виробничого навчання, безпосередньо відповідає за рівень професійної підготовки, дотримання норм і правил безпечного здійснення роботи учнями.

Ґрунтуючись на вимогах до випускника вищого навчального закладу за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)», загальній логіці підготовки фахівця інженерно-педагогічного профілю і наявній практиці передових систем освіти, можна стверджувати, що чинниками, які визначають якість процесу професійної підготовки у вищому навчальному закладі, є сформовані професійні знання, вміння, навички й особистісні якості майбутніх педагогів професійного навчання.

Професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання здійснюється згідно з Галузевими стандартами вищої освіти (освітньо-кваліфікаційною характеристикою та освітньо-професійною програмою), у яких відображено функції й завдання, які необхідно вирішувати майбутнім фахівцям у виробничій і педагогічній галузях, уміння, змістові модулі, компетентності випускника та засоби діагностики.

Психолого-педагогічний складник стандарту щодо підготовки бакалаврів за напрямом 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)» передбачає готовність випускників реалізовувати у майбутній професійно-педагогічній діяльності проектувальну, організаційну, технологічну та виховну функції.

Проектувальна функція представлена такими типовими задачами: проектуванням функціонування педагогічної системи; психологічним аналізом

змісту структури професійної діяльності педагога професійного навчання; психодіагностикою професійно важливих якостей особистості педагога професійного навчання; проектуванням навчально-планувальної документації; аналізом професійної діяльності кваліфікованого робітника з метою формування змісту освіти; плануванням навчально-виховного процесу в ПТНЗ; проектуванням змісту професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, виховних заходів; аналізом і діагностикою стану процесу підготовки; розробкою педагогічних технологій; розробкою засобів діагностики результатів навчально-виховного та навчально-виробничого процесу.

Організаційна функція передбачає формування особистої навчальної поведінки; організацію навчальної діяльності учнів; вирішення завдань організації виховного процесу; управління навчально-виховним та навчально-виробничим процесом у ПТНЗ.

Технологічна функція представлена такими типовими задачами: поясненням соціальної значимості професії; застосуванням тестових методик – особистісних тестів, інтелектуальних тестів, професійних тестів; здійсненням навчально-виробничого процесу в ПТНЗ; здійсненням навчально-виховного процесу в ПТНЗ; контролем і корекцією результатів підготовки в ПТНЗ.

Виховна функція представлена задачею налагодження вертикальних і горизонтальних стосунків у навчально-педагогічних та учнівських колективах [2].

Професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання до реалізації таких виробничих функцій у професійно-педагогічній діяльності здійснюється через зміст освіти і навчання, які потребують суттєвого оновлення.

Зміст освіти – це чітко окреслене коло знань, умінь, навичок і компетенцій, якими людина оволодіває шляхом навчання в навчальному закладі або самостійно. Він містить систему наукових знань про природу, суспільство, людське мислення й культуру, систему практичних умінь і навичок, необхідних для життєдіяльності людини [1, с. 233–242].

Коли йдеться про зміст освіти і навчання, які лежать в основі професійної підготовки, то мається на увазі його орієнтація на формування професійної та загальної культури фахівців у широкому розумінні.

Необхідність змін змісту сучасної освіти й навчання ілюструють слова академіка В. Кременя: «Потребує зміни сам зміст навчання. Треба чіткіше та однозначніше визначити фундаментальні знання в різних сферах вивчення людини і світу, сепарувати їх від надмірної інформаційної складової, що має виконувати роль ілюстративного супроводження пізнавального процесу. З урахуванням людиноцентристських тенденцій треба, не зменшуючи можливості пізнання природи і світу, надати більшу можливість для пізнання людини, її психофізіологічних та життєдіяльнісних особливостей, для індивідуального самопізнання. Необхідно також відпрацювати механізм систематичного оновлення змісту навчання відповідно до розвитку науки та набуття людством нових знань. Зміст навчання має відображати все багатство раціональних знань людства, зокрема в духовній сфері» [3, с. 244].

Своєю чергою, система інженерно-педагогічної освіти унікальна за своєю суттю, і сама її природа дає можливість сформувати такого гармонійно розвиненого педагога професійного навчання, який поєднує в собі інженерні та педагогічні уміння, пов'язані зі здатністю розв'язувати технічні завдання, системно мислити, проектувати й конструювати технічні системи, розумітись у питаннях економіки, охорони праці у відповідній галузі, уміння працювати з людьми, організовувати навчальний процес у професійному навчальному закладі, виховувати молодь, бути керівником і т. ін.

Інженерно-педагогічна освіта створена на межі інженерної та педагогічної освіти. Це не механічне поєднання двох видів освіти, а якісно новий вид знань, що характеризується взаємопроникненням однієї галузі знань в іншу, тісною та раціональною інтеграцією психолого-педагогічного й інженерно-технічного компонентів у підготовці педагога професійного навчання.

Як зазначає Л. Сушенцева, «планомірно організована діяльність викладачів теоретичних дисциплін, майстрів виробничого навчання і учнів спрямована на забезпечення оволодіння учнями професійними знаннями, уміннями і навичками, уміннями самостійно аналізувати виробничі ситуації і знаходити способи їх вирішення, а також на розвиток розумових і фізичних здібностей учнів» [8, с. 323].

За характером виконуваних професійних функцій педагогом професійного навчання ця спеціальність належить до педагогічної, предметною ж основою її є інженерна і виробничо-технологічна підготовка, яка є засобом навчання та виховання. У цьому випадку технічні й педагогічні знання утворюють цілісну систему знань і вмінь.

Так аналіз змісту освіти майбутніх педагогів професійного навчання свідчить, що співвідношення нормативних фахових і психолого-педагогічних дисциплін циклу професійної й практичної підготовки становить 67 % та 33 % відповідно [7].

Загальний обсяг нормативних дисциплін циклу психолого-педагогічної підготовки становить близько 40 кредитів. Серед них найбільша кількість годин присвячена вивченню загальної психології, вікової та педагогічної, психології праці, теорії та методиці виховної роботи, дидактичним основам професійної освіти, методиці професійного навчання та ін.

Водночас серед фахових дисциплін, які опановують студенти, найбільше кредитів відводиться дисципліні «Виробниче навчання» (близько 16). Уже на перших курсах під час вивчення цієї дисципліни у них формуються ті вміння й навички (професійні компетенції), якими повинен володіти майбутній педагог професійного навчання для того, щоб під час професійно-педагогічної діяльності сформувати професійно компетентного кваліфікованого робітника.

Виробниче навчання (в майстерні та на виробництві), виробнича, переддипломна (передвипускна) практики проводяться у навчально-виробничих майстернях, на полігонах, тренажерах, у навчально-виробничих підрозділах, а також на робочих місцях на виробництві за такими формами: уроки виробничого навчання в навчальних майстернях; уроки виробничого навчання на виробництві; виробнича практика на робочих місцях на виробництві;

переддипломна (передвипускна) практика на виробництві; інші форми професійно-практичної підготовки.

Саме тому важливого значення у практичній підготовці педагогів професійного навчання надають формуванню здатності організовувати виробниче навчання учнів ПТНЗ.

Задля вироблення в майбутніх педагогів професійного навчання інженерно-педагогічних здатностей, а також з метою узагальнення, систематизації, поглиблення знань зі спеціальних та психолого-педагогічних дисциплін у змісті курсу «Методика професійного навчання» пропонуємо передбачити змістовний модуль «Сучасний урок виробничого навчання в ПТНЗ».

Його опанування сприятиме формуванню в майбутніх педагогів професійного навчання здатностей аналізувати професійну діяльність кваліфікованого робітника з метою формування змісту його освіти; аналізувати й діагностувати стан виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах; проектувати зміст навчання; створювати методичні розробки планів-конспектів занять виробничого навчання; використовувати педагогічні технології; організовувати навчальну діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів із засвоєння теоретичних знань і практичних умінь.

Вивчення майбутніми педагогами професійного навчання змістовного модуля сприятиме забезпеченню розуміння сутності та змісту педагогічної діяльності, а також усвідомленню механізму трансформування технічного знання в методику професійного навчання на рівні професії, предмету й теми.

Після опанування модуля майбутній педагог професійного навчання повинен уміти: аналізувати нормативно-правові документи, у яких відображений зміст освіти підготовки кваліфікованих робітників; виокремлювати дидактичні принципи і системи побудови програм, основні знання, уміння й навички учнів, які формуються під час виробничого навчання; складати календарно-тематичний план з виробничого навчання; добирати оптимальні методи навчання відповідно до завдань уроку; здійснювати мотивацію навчальної діяльності учнів; створювати методичні розробки планів-конспектів уроків виробничого навчання; розробляти інструкційні, технологічні картки; проводити уроки виробничого навчання за традиційною структурою; проводити нетрадиційні уроки виробничого навчання.

Оскільки будь-яка професійна підготовка кваліфікованих робітників неможлива без застосування засобів навчання, у зміст модуля «Сучасний урок виробничого навчання в ПТНЗ» рекомендуємо ввести тему «Методика вибору та розробки засобів навчання». Під час такого практичного заняття доцільно провести захист проектів із розроблення студентами сучасних електронних засобів навчання й інструкційно-технологічної документації для учнів ПТНЗ.

Активізацію та узагальнення знань про методи професійного навчання, їх класифікацію, формування умінь добирати оптимальні методи навчання відповідно до завдань уроку забезпечує тема «Методика добору методів і прийомів виробничого навчання». На цьому занятті студенти розробляють міні-проект зі складання завдань для заняття, яке б ґрунтувалося на використанні

учнями ПТНЗ когнітивних, креативних методів навчання; методів організації навчання. Також доцільно запропонувати студентам почати збір матеріалів для використання прийому «Дивуй!» Це, слід вважати, сприятиме розширенню в майбутніх педагогів професійного навчання арсеналу методичних прийомів для зацікавлення учнів ПТНЗ під час проведення уроків виробничого навчання та педагогічної практики в умовах ПТНЗ.

Під час практичного заняття з теми «Методика здійснення мотивації пізнавальної діяльності учнів» студенти мають запропонувати вступну, поточну і заключну мотивації до 3–4 тем занять з виробничого навчання. При цьому їм слід врахувати рівень готовності учнів до сприйняття нового матеріалу, складність нового матеріалу, його важливість тощо.

Уже на цьому занятті варто починати відпрацювання фрагментів занять виробничого навчання в аудиторії. З цією метою студентам необхідно запропонувати 2–3 варіанти реалізації прийому «входження в урок», обравши з державного стандарту професійно-технічної освіти підготовки кваліфікованих робітників певну тему.

Узагальнення знань про форми організації професійного навчання, типи та структуру уроків виробничого навчання й формування умінь розробляти план-конспект уроку виробничого навчання (за програмою) відбувається під час вивчення майбутніми педагогами професійного навчання теми «Методика розробки плану-конспекту уроку виробничого навчання (за програмою)».

Студентам пропонується уявити, що вони присутні на засіданні «Школи молодого педагога професійного навчання» в ПТНЗ. Студент виступає перед усією аудиторією в ролі педагога професійного навчання, який презентує колегам за допомогою різних засобів власну методику проведення заняття. Основним завданням майбутнього педагога професійного навчання є словесний опис методики роботи з учнями на занятті, тому доцільно охарактеризувати кожен етап уроку й пояснити, чому було обрано той чи той прийом і метод навчання. Інші студенти групи в цей час виконують роль колег, присутніх на засіданні «Школи молодого педагога професійного навчання».

Проведення занять із теми «Методика проведення та аналізу уроку виробничого навчання» рекомендуємо організувати у формі ділової гри «Урок виробничого навчання в ПТНЗ». Студентам пропонується уявити, що вони – учні, присутні на занятті в ПТНЗ. Одному зі студентів пропонується виступити перед усією аудиторією в ролі педагога професійного навчання, який проводить урок виробничого навчання. Інші студенти групи в цей час виконують і роль учнів – майбутніх кваліфікованих робітників, і роль колег, присутніх на занятті в молодого педагога професійного навчання.

Після проведеного фрагменту заняття відбувається обговорення ефективності запропонованої методики. Такі заняття наближають студентів до реальних умов навчально-виробничого процесу підготовки кваліфікованих робітників і позитивно впливають на їх майбутню професійну адаптацію.

Зазначимо, що оновлення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання забезпечить успішне формування професійної готовності до організації виробничого навчання учнів ПТНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко О. Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу : монографія / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, О. О. Мельниченко. – Харків: УПА, 2007. – 162 с.
2. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 31.07.2008 № 1/9-484 головам робочих груп МОН України з розроблення галузевих стандартів вищої освіти та головам науково-методичних комісій МОН України. – Режим доступу: elib.crimea.edu/zakon/list484.pdf. – 73 с.
3. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
4. Михнюк М. І. Організація курсового професійно-технічного навчання за модульними технологіями з професій будівельного профілю / М. І. Михнюк // Професійно-технічна освіта. – 2006. – № 1. – С. 26–29.
5. Сулима Т. С. Галузеві стандарти вищої освіти нового покоління – запорука підготовки професійно компетентного фахівця / Т. С. Сулима // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. пр. – Кривий Ріг, 2012. – № 35. – С. 394–402.
6. Сулима Т. С. Модель формування професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю / Т. С. Сулима // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи». – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 39. – С. 210–215.
7. Сулима Т. С. Формування професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. С. Сулима. – К., 2014. – 235 с.
8. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л. Л. Сушенцева. – К., 2012. – 469 с.

Тарасова Олена Володимирівна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри інженерної педагогіки
та мовної підготовки
ДВНЗ «Криворізький національний
університет», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті представлено теоретичний огляд і аналіз наукової літератури з проблеми розвитку професійної творчості у сучасній психології, визначено психолого-педагогічні засади та перспективи формування професійної мобільності учнів.

Ключові слова: професійна мобільність, професійне мислення, розв'язання навчальних задач професійного спрямування.

Формування національної парадигми освіти й виховання, перехід освіти України на ступеневу систему навчання ставлять нові завдання перед професійною освітою, метою якої є формування компетентних фахівців, здатних максимально реалізувати свій потенціал у конкретній сфері трудової діяльності. У зв'язку з цим гостро постає питання про впровадження творчої підготовки учнів у навчально-виробничий процес ПТНЗ.

Метою статті є обґрунтування засобів формування професійної мобільності майбутніх фахівців, зокрема визначення особливостей проведення творчого мотиваційного тренінгу.

Творчість являє собою, згідно з уявленнями сучасної психології, одну з основних цілей і засобів фахової підготовки і, ширше, всієї системи виховання, навчання й формування особистості [1]. Крім того, у творчості закладено великий психотерапевтичний потенціал, оскільки вона сприяє підвищенню емоційного тону, підсиленню емоційно-вольової та інтелектуальної саморегуляції. При цьому не менш важливу роль відіграє організація творчості учнів з метою активізації їх професійного мислення, стимуляції їх допитливості, винахідливості. Зважаючи на це, важливу роль у стимуляції в учнів інтересу до творчості при вивченні навчальних дисциплін відіграє діяльність викладача, спрямована на:

- добір навчальних задач професійного спрямування, що потребують творчого перероблення, узагальнення, систематизації, умінь і навичок порівнювати й аналізувати вже відоме; експериментування; пошук;
- створення умов для розвитку ситуативного інтересу, який відіграє роль «пускового» механізму в здійсненні діяльності;
- використання ігрових моментів, що стимулюють виявлення самостійності учнів, їх творчих можливостей.

Активізації і розвитку професійного мислення учнів у навчально-

виробничому процесі сприяє використання тренінгових занять зі спецдисциплін із використанням тестових і творчих задач професійного спрямування.

Творчий тренінг – це система спеціальних занять зі спецдисциплін, на яких створюються сприятливі психологічні умови для реалізації творчого потенціалу учнів, їх розвитку і засвоєння прийомів творчої діяльності. Одне з основних завдань проведення тренінгу – це стимулювання інтересу учнів до проблеми, для вирішення якої необхідне набуття знань і умінь, та розв’язання цієї проблеми через практичне застосування набутих знань. Творчий тренінг завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів протягом певного проміжку часу. Він передбачає використання різноманітних прийомів і засобів навчання та інтегрування різних знань [5].

Іноді умови не дозволяють використовувати тренінгове заняття в повному обсязі як форму організації навчально-виховного процесу. У такому разі доцільно на заняттях використовувати елементи тренінгу, на що достатньо відводити 10 – 15 хв. кожного заняття.

Поняття «мотиваційний тренінг» у сучасній психології використовується для визначення непрямого впливу на особистість. Для формування професійної мобільності потрібен саме такий вплив, який сприятиме розвитку інтересу до професійної діяльності, активності, творчого ставлення до справи, креативності як якості професійного мислення. Застосування мотиваційного тренінгу усуває протиріччя між нормованою системою знань і творчістю, нестандартним розв’язанням завдань. Саме тому тренінг відносять до організованого, а не стихійного навчання, оскільки він орієнтований на цілеспрямоване формування професійно компетентної особистості.

Основою тренінгу є рольові ігри, які адаптовані відповідно до навчально-виховного процесу. Всі вправи тренінгу, спрямованого на формування професійної мобільності, можна проводити викладачам у формі гри або включати елементи гри. Адже створення ігрової ситуації на занятті призводить до того, що учні, захоплені грою, непомітно для себе та без особливого напруження набувають певних знань, умінь і навичок. Гра емоційно насичує учнів, допомагає естетично сприймати ситуацію. Однак, незважаючи на всю важливість і значення гри у процесі роботи, вона є не самоціллю, а засобом для розвитку інтересу до вивчення спецдисциплін, професійних знань, умінь і навичок.

Викладачеві, організовуючи рольові ігри, потрібно зважати на те, що успішність їх проведення залежатиме від:

- адекватності змісту ігрової діяльності знанням, умінням і навичкам, які набуваються у процесі навчання;
- чіткості визначення мети і завдань;
- організації діалогічного спілкування і взаємодії партнерів, учасників гри;
- урахування індивідуально-психологічних особливостей кожного учня.

Зважаючи на ці фактори, під час організації ігор бажано дотримуватись таких правил:

- правила гри повинні бути простими, точно сформульованими, доступними

для розуміння учнів;

- гра не дасть належного ефекту, якщо дидактичний матеріал до неї для учнів виготовляти складно або використовувати його під час гри не зовсім зручно;
- під час проведення гри, пов'язаної зі змаганням команд, повинен бути забезпечений контроль за його результатами з боку всієї групи присутніх учнів або викладача. Підведення підсумків змагання повинно бути відкритим, яким та справедливими.

Проте наш досвід свідчить, що кожна гра вимагає величезної, складної і трудомісткої підготовчої роботи, у процесі якої викладачі та самі учні вивчають спеціальну і методичну літературу; збирають первинну інформацію, визначають цілі рольової гри, розробляють її сценарій і умови, формулюють завдання, змінюють можливі варіанти дій, систему інформації, що додатково вводиться в хід гри з метою визначення напрямів пошуку розв'язання задач професійного спрямування.

Отже, використання даного мотиваційного мисленнєвого тренінгу з використанням рольових ігор на заняттях буде сприяти розвитку творчих здібностей учнів, оскільки у самій природі рольових ігор закладені передумови розвитку гнучкості та продуктивності мислення. На нашу думку, ігри будуть цікавими для учнів тоді, коли кожний із них стане активним їх учасником.

Формуванню творчої особистості учня значною мірою сприяє створення умов для реалізації і самореалізації ним творчих можливостей у навчально-виробничому процесі. У зв'язку з цим особливого значення набуває підготовка викладачів до організації творчої навчальної діяльності учнів. Адже проведення занять на високому науково-методичному рівні кваліфікованими викладачами, розвиток соціальних і пізнавальних мотивів, навчання раціональним прийомам мисленнєвої діяльності – все це, на нашу думку, сприяє підвищенню ефективності професійного навчання, яка в свою чергу прискорює темпи розумового розвитку, створює сприятливі умови для формування професійної мобільності, творчого ставлення до праці.

Окрім того, кожен викладач повинен знати, що від уміння зацікавити спеціальною дисципліною, яка вивчається, багато в чому залежить успіх заняття. Адже інтерес є важливим фактором розвитку особистості учня в цілому, і зокрема його творчих здібностей. Зважаючи на це, для успішної роботи з розвитку творчого професійного мислення та формування професійної мобільності учнів бажано, щоб викладач мав такі якості:

- тенденцію до самоактуалізації;
- прагнення до максимальної гнучкості (імпровізація, вміння враховувати найменші зміни в психолого-педагогічній ситуації і відповідно змінювати свою поведінку);
- здатність до емпатії, сензитивність до потреб учнів;
- емоційну врівноваженість, упевненість у собі;
- настановлення на створення позитивних підкріплень щодо самосприйняття учнів;
- здатність надавати викладанню особистісного емоційного забарвлення;

– володіння стилем неформального спілкування, надання переваги усним, а не письмовим контактам.

Отже, значення психолого-педагогічної підготовки викладача професійної освіти в контексті особистісно орієнтованого навчання набуває неабиякої актуальності. Уміння працювати з різновіковою категорією учнів, підтримка творчого потенціалу особистості, формування професійних якостей, розвиток професійного мислення, педагогічна майстерність і педагогічна техніка – одні зі складових психолого-педагогічної компетенції викладача професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. А. Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект / Г. А. Балл. – М.: Педагогика, 1990. – 184 с.
2. Іванченко Є. А. Професійна мобільність майбутніх фахівців / Є. А. Іванченко. – Одеса.: Просвіта, 2004. – 120 с.
3. Костюк Г. С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие / Г. С. Костюк. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
4. Моляко В. А. Психология конструкторской деятельности / В. А. Моляко. – М.: Машиностроение, 1983. – 134 с.
5. Моляко В. А. Психология решения школьниками творческих задач / В. А. Моляко. – К.: Радянська школа, 1983. – 95 с.

Тарасюк Ірина Володимирівна,
викладач Львівського державного
коледжу харчової і переробної
промисловості Національного
університету харчових технологій, м.
Львів

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анотація. Статтю присвячено особливостям професійної підготовки фахівців харчової промисловості в професійних навчальних закладах. Обґрунтована доцільність підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності і виявлені особливості цієї підготовки в процесі співпраці з центром зайнятості, державними та місцевими органами управління та іншими суб'єктами соціального партнерства.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівець харчової промисловості, конкурентоздатність, професійний навчальний заклад.

Харчова промисловість – одна з найбільших та найважливіших галузей промисловості України. Від рівня її розвитку, стабільності функціонування залежить стан економіки та безпека держави, розвиток внутрішнього та зовнішнього ринків, а також рівень життя населення. Для подальшого розвитку

підприємств харчової промисловості й забезпечення їх рентабельності необхідна якісна підготовка фахівців, спроможна забезпечити зростаючі потреби споживача та виробника галузі. На сьогодні в харчовій галузі спостерігаються кардинальні зміни, пов'язані з розширенням загальних форм організації роботи на харчових підприємствах, удосконаленням структурно-логічних схем функціонування, перетворенням у колі виробничо-технологічних процесів виробництва продукції, впровадженням нових систем контролю якості продукції, що виробляється [6].

Проблематиці підготовки та перепідготовки кадрів робітничих професій присвячено низку наукових праць відомих вчених: В. Саченко, Ю. Спасенко, Б. Данилишин, Т. Заєць, Н. Ничкало, О. Щербак та ін. Питаннями професійної підготовки фахівців кулінарного профілю займалися Л. Сергеева, М. Пальчук, Т. Кравченко, Л. Висоцька, Т. Стахмич, Л. Старовойт та ін. Аналіз результатів дослідження засвідчує важливість продовження вивчення проблеми підготовки конкурентоздатних фахівців для харчової промисловості.

Освіта та професійна підготовка стають фундаментом «економіки знань». Удосконалення людини, зростання освіченості населення нашої країни досягається передусім за допомогою освіти та професійної підготовки, що стає запорукою та змістом національного прогресу. Дослідження свідчать, що «інвестиції в людський капітал є головною складовою економічного зростання» [1, 696].

Функціонування підприємств харчової промисловості в сучасних умовах пов'язано з необхідністю забезпечення їх конкурентоспроможності шляхом системного використання нової техніки і новітніх технологій виробництва. Відповідно, інноваційна модель розвитку галузі висуває нові вимоги до якості знань та вмінь випускників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ).

З розвитком ринкових відносин актуальним стає створення комплексного механізму узгодженості потреб харчової промисловості в кадрах з масштабами і напрямками професійної підготовки учнів у системі професійно-технічної освіти (ПТО), яка повинна адекватно реагувати на запити ринку праці [3].

За офіційними даними, в середньому понад 85% випускників харчового профілю вдається працевлаштуватися після закінчення навчання, але не завжди це свідчить про те, що вони працюють за фахом, відповідно до їхньої кваліфікації. Основною причиною такого становища, на нашу думку, є небажання роботодавців брати на роботу осіб, які не мають досвіду практичної діяльності. Тому важливим питанням є залучення роботодавців до практичного навчання майбутніх фахівців, а також врахування їх вимог при складанні навчальних планів.

Враховуючи те, що однією з найсерйозніших проблем вищої освіти є певна невдоволеність деяких роботодавців якістю професійної підготовки молодих фахівців, постає завдання щодо налагодження ефективного діалогу освітньої сфери зі сферою праці [2]. Сучасні умови існування харчових підприємств на вітчизняному і закордонному ринках висувають підвищені вимоги до рівня професійної підготовки фахівця харчової галузі. Сучасний фахівець повинен мати належний рівень знань з дисциплін гуманітарної та

соціально-економічної, математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки, володіти професійно-практичними навичками, що в свою чергу стане вагомим підґрунтям для професійного вирішення конкретних виробничих ситуацій, які повсякденно вирішуються на підприємствах харчової індустрії [6].

Харчова промисловість – стратегічно важлива галузь промисловості України. Підприємства цієї галузі формують продовольчу безпеку країни, забезпечують населення необхідними продовольчими товарами, витрати на споживання яких складають понад 60 % загальних грошових витрат населення [5, с. 6].

Роботодавці бажають залучати до виробництва кваліфікованих робітників, кваліфікація яких ґрунтується на належному професійно-освітньому рівні й дає змогу працювати на сучасному обладнанні, брати участь у сучасних виробничих технологіях [5]. Важливою умовою задоволення як національного, так і місцевого ринку праці висококваліфікованими, сучасно підготовленими робітниками є регіоналізація ПТО, яка потребує налагодження тісної взаємодії кожного ПТНЗ з роботодавцями, службами зайнятості, іншими об'єднаннями, державними та місцевими органами управління з метою розвитку соціального партнерства у галузі професійної освіти.

За сучасних обставин соціальне партнерство для ПТНЗ стає необхідною умовою формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників для харчової промисловості та сфери послуг будь-якого регіону [3].

Отже, зміцнення зв'язку між навчальними закладами, підприємствами, центром зайнятості, іншими суб'єктами соціального партнерства спростить доступ до інформації про попит ринку праці на робітничі професії, з яких ведеться підготовка в регіоні, надасть змогу роботодавцям вносити пропозиції щодо коригування навчальних програм, вплине на якість навчання, розширить можливості організації практики учнів, стажування майстрів виробничого навчання й ознайомлення з новими типами обладнання та технологічними процесами.

Основними принципами збільшення попиту на робітничі кадри та формування інфраструктурних об'єктів системи професійної освіти в харчовій промисловості на найближчу перспективу мають бути: зростання ролі ПТО; підвищення відповідальності за стан і розвиток ПТО всіх зацікавлених сторін; індивідуалізація ПТО через засвоєння технологій, що орієнтовані на виявлення особистості учня; налагодження соціального партнерства у сфері підготовки кваліфікованих кадрів між підприємствами галузі та ПТНЗ; розвиток системи внутрішньофірмової підготовки кваліфікованих робітничих кадрів; посилення уваги до якості професійної освіти, під якою розуміють відповідність інтересів і запитів усіх суб'єктів освітньої політики; вирішення питань з перепідготовки робітників відповідно до початкових вимог ринку праці; осучаснення навчально-виробничої бази, наближення змісту навчального процесу до умов конкретного виробництва, розширення обсягів підготовки за індивідуальними планами; поліпшення координації діяльності й уникнення дублювання спеціальностей і професій при підготовці кваліфікованих кадрів; упровадження

маркетингових служб у навчальні заклади ПТО; зростання ролі психологічного супроводу освітнього процесу, педагогічних консультацій та професійної орієнтації, зокрема з метою підготовки випускників до прогнозування й управління своєю професійною діяльністю.

Працівники підприємств харчової промисловості мають отримувати професійну освіту, що сприятиме підвищенню їхнього кваліфікаційного рівня як фахівців, а в кінцевому підсумку – підвищенню рівня конкурентоспроможності самих компаній харчової індустрії. Власне тому, очевидно є необхідність реформування професійної освіти, враховуючи державну підтримку, а також побудова системи управління підготовкою кадрів робітничих професій спільно за участю науковців професійно-технічного спрямування та фахівців харчової промисловості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беккер Г. С. Экономический взгляд на жизнь / Г. С. Беккер // Нобелевская лекция 9 декабря 1992 г. ; Мировая экономическая мысль сквозь призму веков: в 5 т. – М.: Мысль, 2004.

2. Бондарчук Н. В. Державна політика розвитку інноваційного потенціалу регіонів України: теорія, методологія, механізми управління: монографія / Н. В. Бондарчук. – Дніпро: Юго-Восток, 2011. – 212с.

3. Величко Н. О. До проблеми прогнозування працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах харчової промисловості [Електронний ресурс] /Н. О. Величко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України . – 2012. – Вип.5. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_5_5.

4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Дейнеко Л.В. Розвиток стратегічного потенціалу харчової промисловості України / Л.В. Дейнеко, П. М. Купчак // Харчова і переробна промисловість: щомісячний науково-виробничий журнал. – 2009. – № 6. – С. 5–9.

6. Долуда А. В. Суперечності професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі в навчанні проектуванню харчових підприємств /А. В. Долуда // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2013. - №38-39. – с.219-225. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2013_38-39_34.

7. Інформаційний портал харчової галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.harchovyk.com/>

8. Сергеева Л. М. Управління взаємодією ПТНЗ і роботодавців у професійно-освітньому середовищі /Л. М. Сергеева //Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал. – Суми, ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – № 3 (21). – С. 392–399.

9. Сергеева Л. М. Прогнозування розвитку ринку праці як інструмент діалогу професійних навчальних закладів із соціальними партнерами /Л. М. Сергеева//Педагогіка і психологія професійної освіти. — Львів, 2013. – № 6. – С. 235 – 242.

10. Харчова промисловість України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grinchuk.lviv.ua/book/73/2362.html>

Ханова Олена Володимирівна,
викладач-методист Київського
професійно-педагогічного коледжу
ім. Антона Макаренка, м. Київ.

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні тенденції розвитку галузі професійної освіти відзначаються певними особливостями: постійне ускладнення змісту освіти, підвищення рівня освітніх стандартів; ускладнення проблем виховання; розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок суміжних наук – економіки, правознавства, релігієзнавства та ін.; широке впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес. Тому організація навчального-виховного процесу професійної школи повинна бути такою, щоб випускники могли не лише адаптуватися у швидко змінному світі, але й були здатними до перетворення цього світу, отже – володіли не лише знаннями, але й уміли застосовувати їх у процесі власної самостійної наукової, дослідницької й творчої діяльності.

Сутність підготовки фахівця полягає у формуванні у нього системи знань і якостей особистості, необхідних для виконання різних функцій професійної діяльності педагога. Адже професійний розвиток (зокрема саморозвиток) працівника різних галузей виробництва тісно пов'язаний з особистісним розвитком. У цьому контексті актуальною є проблема створення умов для професійного саморозвитку фахівців.

Професійне самовдосконалення педагога – це усвідомлений, цілеспрямований процес підвищення своєї професійної компетентності, розвитку професійно значущих якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов педагогічної діяльності та особистої програми розвитку [3].

Професійне самовдосконалення розглядається сьогодні як специфічний вид професійної діяльності педагогів, як невід'ємний компонент їх професійної підготовки та перепідготовки. Професійне самовдосконалення є результатом усвідомленої взаємодії педагога і конкретного соціального середовища, в ході якої він реалізує потреби в розвитку в себе таких якостей особистості і компетенцій, які забезпечують успіх у його професійній діяльності та в житті взагалі [2].

Метою професійного самовдосконалення є досягнення усвідомленого і засвоєного способу (ідеалу) висококваліфікованого педагога. Мета самовдосконалення, по суті, недосяжна, оскільки межі розвитку особистості не існує, але важливий сам процес наближення до цієї мети як до лінії горизонту.

Процес самовдосконалення педагога здійснюється у двох взаємопов'язаних формах – самовихованні і самонавчанні, що взаємно доповнюють одна одну. Самовиховання є цілеспрямованою діяльністю педагога по систематичному розвитку в себе позитивних і усунення негативних якостей особистості, професійна самоосвіта – це опосередковане практикою

оновлення і вдосконалення наявних у педагога знань, умінь, навичок з метою підвищення рівня професійної компетентності. На різних етапах професійного розвитку особистості педагога самоосвіті й самовихованню належить найважливіша, але змістовно і методологічно по-різному організована роль.

Основні напрями професійного самовдосконалення педагогів: духовно-моральний розвиток особистості; вдосконалення професійно значущих якостей, знань, умінь і навичок; розвиток загальної, правової та педагогічної культури, естетичних і фізичних якостей; розвиток навичок самостійної роботи, здатності до постійного самовдосконалення, стійкої мотивації самоформування особистості; вироблення умінь управляти своєю поведінкою, потребами і почуттями, оволодіння методами і прийомами емоційно-вольової саморегуляції [1].

Адаптація педагога-початківця у ПТНЗ, формування його як фахівця і формування його професійної самосвідомості є єдиним процесом як за часом, так і за своїм механізмом. Механізм адаптації – «прийняття ролей» – є одночасно і процесом засвоєння, інтеріоризації ролі, і процесом самопізнання в цій ролі. Оцінюючи себе і свої вчинки з точки зору інших, педагог отримує уявлення про свою сутність, своє професійне Я. Таким чином, за допомогою соціального оточення початківець-педагог як через «дзеркало» засвоює свою професію, удосконалює свою майстерність і пізнає себе як фахівця.

Таким чином, професійне самовдосконалення педагога не може відбуватися інакше, як через самоперетворення особистості, розвиток аутопсихологічної компетентності (багатовимірна якість, що характеризує розуміння, готовність і здатність особистості розвивати себе шляхом самопізнання і саморегуляції), що передбачає цілеспрямовану самостійну роботу по зміні особистісних рис і поведінкових характеристик, яка виступає основою професійного саморозвитку, що дозволяє викладачеві активізувати свій професійно-педагогічний потенціал та ефективно адаптуватися до постійно змінюваних умов соціально-педагогічного середовища з найменшими витратами на шляху до вершин професіоналізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоровайна О. В. Творча самореалізація як важливий фактор формування особистісного самоствердження педагога / О. В. Безкоровайна // Науковий часоп. Національного пед. ун. імені М. П. Драгоманова. Серія 16, Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. / О. Г. Мороз, Н. В. Гузій.– Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 7 (17). – С. 5–9.

2. Глуханюк Н. С. Психология профессионализации педагога / Н. С. Глуханюк; Урал. гос. проф.-пед. ун-т. – Екатеринбург: УГППУ, 2000. – 219 с.

3. Зеер Э. Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э. Ф. Зеер. – Свердловск: Урал. ун-т, 1988. – 120 с.

Хоменко Наталія Сергіївна,
студентка ДВНЗ «Криворізький
національний університет»,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.

ПРОЦЕСИ СЛОВОТВОРЕННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ЕЛЕКТРОТЕХНІЦІ ТА ЕЛЕКТРОМЕХАНІЦІ

Анотація. У статті розглянуто питання визначення словотвірної структури електротехнічних термінів, специфіки процесів словотворення в досліджуваній терміносистемі за допомогою різних словотворчих засобів.

Ключові слова: терміносистема, продуктивні префікси, префіксоїди, електротехнічні терміни, суфіксація, терміносполуки, терміни-словосполучення.

Розвиток науки та техніки в епоху НТР вимагає розв'язання завдань, що пов'язані з термінологією, яка в наш час одержала статус самостійної лінгвістичної дисципліни.

Сьогодення зумовлює активізацію розвитку лексики сучасної української мови. Провідним процесом у поповненні словникового складу української технічної термінології є творення нових слів із наявних у мові елементів.

Метою роботи є встановлення й лінгвістична інтерпретація словотвірної структури електротехнічних термінів, визначення специфіки процесів словотворення в досліджуваній терміносистемі.

Галузеві термінології (тобто сукупності термінів конкретних галузей) називають терміносистемами, або термінологічними системами.

Як відомо, більшість термінів-слів сучасної української мови твориться так званим морфологічним способом. У ньому чільне місце посідає деривація за допомогою афіксальних морфем: префіксів, суфіксів, префіксів і суфіксів одночасно. Для творення нових назв цим способом електротехнічна термінологія користується певним арсеналом словотвірних афіксів і моделей. За усталеними моделями творяться й терміни – складні слова, аббревіатури.

Продуктивними префіксами та префіксоїдами при творенні досліджуваної термінології є такі: ви-, за-, на-, пере-, роз-, авто-, мікро-, пів-, напів.

Порівняно з префіксацією, суфіксація є більш поширеним способом творення електротехнічних термінів. У їх творенні беруть участь суфікси: -ач, -ість, -ія (-ція, -ація), -к(а), -н (-ння) та -тор (-атор).

У складі української електротехнічної термінології є значна кількість термінів, що утворилися внаслідок одночасного приєднання до твірної основи префіксів і суфіксів, які виконують у словах різну функцію. Префіксально-суфіксальний спосіб термінотворення відзначається відносною продуктивністю при творенні досліджуваної термінології. Продуктивними можна назвати такі префікси: без-, ви-, на-, пере-, роз- та суфікси -ач(-яч), -атор, -ація, -ен(-ення), -

яння), -ість, -к, -н, -ник, -нн(я), -ов, -чик, -ян.

Творення українських електротехнічних термінів відбувається як за допомогою сполучних морфем -о-, -е-, так і без них. Наприклад: *хвилемір, вогнезахист, частотомір, шумомір, варметр, генріметр, фарадметр*. Буває чисте основоскладання, тобто поєднання лише основ, наприклад: *відеосигнал, радіоелектроніка, радіометр* та ін. Але часто трапляється й основоскладання, що супроводжується суфіксацією, наприклад: *автотрансформаторний, високочастотний, телесигналізація*.

За структурно-морфологічними ознаками та способом і характером сполучення основ іменникові композити можна поділити на такі типи:

– Складні електротехнічні терміни, першою частиною яких є прикметникова основа, а другою іменникова безсуфіксна та ускладнена суфіксом: *автогенератор, автодин, електроавтоматика, електродвигун, електrolічильник*.

– Складні терміни, перша основа яких числівникова, а друга – іменникова. Наприклад: *двоелектродний, двожильний, двоканальний двофазний, першоелемент, трифазний, чотириелектродний, чотириполюсний*.

– Складні терміни, першою частиною яких є займенникова основа *сам*, а другою дієслівна або відіменна: *самоблокування, самовипромінювач, самодвигун, самоіндукція, самосинхронізація*.

– Складні терміни з першою прислівниковою та другою іменниковою основами, наприклад: *багатоватний, багатожильний, багатокаскадний, багатозафазова* (іонізація) та ін. Утворюються переважно електротехнічні терміни-прикметники.

– Окремою групою серед складних термінів виділяються слова з іншомовними елементами ...граф, ...метр, відео..., гідро..., електро..., магніто..., радіо..., теле..., термо..., фото... (уживаються або в препозиції, або в постпозиції).

Серед словотворчих засобів поповнення лексичного складу української електротехнічної термінології важливе місце належить аббревіації. У досліджуваній термінології можна виділити такі структурні типи аббревіатур: а) ініціальні, б) комбіновані (змішані), в) графічні (умовні) скорочення.

Двокомпонентні терміносполуки за структурою можна поділити на:

1. Прикметник + іменник, які, своєю чергою, поділяються на: а) складені терміни, у котрих обидва слова мають термінологічний характер, наприклад: *амплітудний дискримінатор, вакуумний вимикач, електричний вимикач, реостатне гальмування, фазний дискримінатор, циклотронний резонанс*; б) складені терміни, у яких іменник є терміном – виразником родового електротехнічного поняття, прикметник – нетермінологічного характеру, наприклад: *активна потужність, вхідна ємність, паперовий конденсатор, ударна іонізація, холодний катод*; в) складені терміни, у яких іменник – загальноживане слово, а прикметник є терміном, наприклад, *вольт-амперна характеристика, лейденська банка, штепсельна вилка, частотна характеристика*.

2. Друге місце серед двокомпонентних термінів-словосполучень посідають

терміни моделі іменник + іменник. Серед них виділяються такі моделі: а) іменник + іменник у родовому відмінку, наприклад: *блок живлення, вакуум опору, вимірювання струму, зсув фаз, обмотка збудження, сила струму, чергування фаз*; б) конструкція іменник + іменник включає також і так звані «фамільні терміни», наприклад: *закон Ома, лавина Таундсена, місток Уістона, постійна Фарадея, струми Фуко, тесламетр Холла* тощо.

Широко представлені в українській електротехнічній термінології трикомпонентні терміни, серед яких модель іменник + прикметник + іменник посідає одне з перших місць. Ці терміни можна поділити на дві групи: а) терміни, у яких основне термінологічне значення виражене групою «прикметник + іменник у формі родового відмінка однини», наприклад: *використання електричної енергії, гасіння магнітного поля, охолодження електричних машин, чутливість вимірювальних приладів*; б) складені терміни, у яких всі три слова мають термінологічний характер: *вектор електричної індукції, імпульс електромагнітного поля, підсилювач електричних сигналів, щільність електричного струму*.

В електротехніці спостерігається тенденція до широкого використання багатокомпонентних термінів-словосполучень. Це пояснюється прагненням виразити нові диференційні ознаки поняття, надати терміну більшої семантичної точності. Чотирикомпонентні утворення становлять близько 10% термінів-словосполучень.

Серед електротехнічних термінів наявні також п'яти- та шестикомпонентні моделі. Аналіз показав, що ці моделі одержані головним чином шляхом ускладнення термінів більш простої конструкції. У досліджуваній термінології вони не відзначаються значною продуктивністю, і можна навести зовсім небагато прикладів.

Отже, практика показує, що реально існуючу термінологію не можна обмежувати однослівними термінами. Вивчення професійних підсистем свідчить про те, що понад 70% спеціальних понять передаються не окремими словами-термінами, а різного типу словосполученнями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська електротехнічна термінологія (словотвірний аспект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://librar.org.ua/sections_load.php?s=energy&id=924&start=5

2. Вікіпедія: Дуга Струве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94>

3. Вікіпедія: як редагувати статтю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/D0%>

Храбатин Олександра Ізидорівна,
методист Івано-Франківського коледжу
ресторанного сервісу і туризму
Національного університету харчових
технологій, м. Івано-Франківськ.

Стахів Олеся Григорівна,
заступник директора з навчально-
виробничої роботи Івано-
Франківського коледжу ресторанного
сервісу і туризму Національного
університету харчових технологій,
м. Івано-Франківськ

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ФІРМ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему підготовки фахівців у професійних навчальних закладах відповідно до реальної виробничої діяльності із застосування інноваційних технологій в умовах навчально-тренувальних фірм.

Ключові слова: модельні навчальні центри, навчально-тренувальні фірми, навчально-тренувальна фірма «Смерічка», Асоціація НТФ «Централь».

Поступове входження України в європейський і світовий освітній та інформаційний простір, ринкова трансформація економіки, інформаційно-технологічний розвиток українського суспільства зумовлюють зростання та зміну вимог до підготовки фахівців. Саме через освіту можна підготувати людину до інноваційного способу життя, здатну творити і сприймати зміни, нововведення. Важлива роль у реалізації цієї політики відводиться професійній підготовці до підприємницької діяльності.

У 1995 році в Україні, в рамках консультативної програми «ТРАНСФОРМ», під керівництвом Федерального міністерства освіти, науки, технологій і досліджень Німеччини та Міністерства освіти України, при активному сприянні Федерального інституту професійної освіти Німеччини і товариства ім. Карла Дуйсберга у державних навчальних закладах України були створені й почали працювати модельні навчальні центри (МНЦ) з навчально-тренувальними фірмами (НТФ), з метою підготовки сучасних фахівців для сфери підприємницької діяльності.

Базою для створення названих моделей стали навчальні заклади України, які готові були сприйняти нові ідеї, нові технології та впровадити їх у практику.

Навчально-тренувальна фірма (НТФ) – це нова організаційна форма практичного навчання, що базується на діяльності умовної, віртуальної, комерційної фірми.

Інноваційна технологія навчання в умовах навчально-тренувальних фірм

дає можливість підготувати конкурентоспроможних фахівців у сфері маркетингу, які поряд з новим мисленням добре володіють теоретичними і практичними основами спеціальності, що відповідає сучасним вимогам до трудових ресурсів України.

Навчально-тренувальна фірма «Смерічка» є спрощеною моделлю реальної діючої фірми в комерційній сфері діяльності. У навчальному закладі НТФ «Смерічка» створена у 1997 році.

Основна мета навчально-тренувальної фірми: формування в студентів знань, умінь та навичок у галузі комерційної діяльності на основі використання сучасних технологій навчання.

Навчання на фірмі проходять студенти, які навчаються за професією «Агент з постачання» та молодші спеціалісти за спеціальністю «Маркетинг».

Навчання на НТФ спрямоване на оволодіння знаннями та навичками не взагалі, а на виконання конкретного виду діяльності, що дає змогу краще та швидше адаптуватися в сучасних умовах виробництва. НТФ дає можливість працювати відповідно до реальної виробничої діяльності, сприяє встановленню ділових контактів між фірмами та формує професійні навички працювати продуктивніше.

Навчальний процес у НТФ організовується таким чином, що студенти ознайомлюються як із загальноприйнятими, так і з новітніми методами відповідної галузі. Вони самостійно опановують операції в усіх підрозділах тренувальної фірми та самостійно закріплюють набуті знання при виконанні практичних завдань на навчальних робочих місцях під керівництвом майстра в/н, набувають досвіду роботи у колективі, приймають рішення тощо. Таким чином, професійне навчання здійснюється в процесі конкретної виробничої діяльності з широким використанням сучасної інформаційно-обчислювальної техніки та засобів комунікації.

Завдання навчально-тренувальної фірми НТФ «Смерічка»:

- Створення імітаційної моделі реально діючої фірми в комерційній сфері;
- Організація навчального процесу в структурних підрозділах НТФ відповідно до навчального плану;
- Застосування комплексу сучасних технологій освіти безпосередньо в навчальному процесі;
- Орієнтація на високу якість навчання учнів на всіх етапах організації навчального процесу відповідно до передового досвіду міжнародного імітаційного навчання;
- Підвищення кваліфікації і створення умов для перекваліфікації фахівців;
- Створення банку сучасних технологій освіти і їх практичне впровадження в навчальний процес;
- Вивчення і поширення передового зарубіжного та вітчизняного досвіду в галузі імітаційного навчання;
- Створення української системи підготовки і перепідготовки менеджерів середньої ланки в галузі підприємництва;
- Творча співпраця із зарубіжними і вітчизняними навчальними фірмами в галузі імітаційного навчання.

Переваги навчання:

1. Навчання максимально наближене до реальної роботи підприємства (лише товари та гроші є віртуальними).

2. Навчання здійснюється шляхом багаторазового тренінгу у виконанні операцій під керівництвом досвідченого педагога.

3. Навчання здійснюється у підгрупах, по 6-8 студентів.

4. В умовах НТФ студенти мають можливість працювати на різних посадах за ротаційним принципом, набираючись відповідного досвіду.

5. Студенти мають можливість вчитися виконувати всі комерційні операції, не боячись нанести фінансових збитків фірмі.

6. Умови навчання, які створені в НТФ, вимагають від студента розуміння власної відповідальності, оскільки кінцевий результат, напрацьований у підгрупі, залежить від внеску кожного.

Структура навчально-тренувальної фірми НТФ «Смерічка»: відділ секретаріату, канцелярії та кадрів; відділ маркетингу та реклами; фінансовий відділ; відділ логістики.

Діяльність навчальних фірм коригується, контролюється та перевіряється органами вищого рівня – асоціацією НТФ «Централь».

Функції даної асоціації:

- удосконалення та розвиток навчання в імітаційних фірмах;
- контроль і перевірка фінансових показників НТФ;
- організація та проведення всеукраїнських і міжнародних ярмарків НТФ;
- сприяння розвитку ділових зв'язків з імітаційними фірмами різних країн;
- групування та розподіл міжнародної кореспонденції між НТФ України.

Однією зі складових практичного навчання студентів за спеціальністю «Маркетинг» за діючою технологією є обов'язкове проведення національних та участь у міжнародних ярмарках НТФ.

Постійними партнерами та спонсорами НТФ «Смерічка» є: Івано-Франківське обласне державне об'єднання спиртової та лікєро-горілкової промисловості «Княгинин»; Спільне українсько-нідерландське об'єднання «ТЮКАFURLUX»; Продовольча компанія «Екопродукт»; Виробничо-торгова кондитерська фірма «Ласоці».

В процесі навчання студенти на НТФ «Смерічка» отримують знання: основ ринкової економіки; комерційної діяльності; фінансово-облікових дисциплін; основ маркетингу; комерційного товарознавства; основ психології та спілкування; основ правознавства; комп'ютерних дисциплін; іноземних мов.

Вміння: аналізу стану ринку; організації закупівлі та продажу товарів; укладання угод; реклами товарів та послуг; організації маркетингових досліджень; розрахунку цін.

В сучасних умовах НТФ «Смерічка» використовує такі інновації в процесі виробничого навчання: проектне навчання; особистісно орієнтоване навчання; інформаційно-комунікативні технології: вебінари, on-line конференції; кооперативне навчання, ситуативне моделювання, колаборативне навчання; коучингові технології, технології навчання, емпіричне навчання.

Навчально-тренувальна фірма НТФ «Смерічка» є однією з

найперспективніших форм підготовки фахівців, що довела ефективність технології навчання «learning by doing».

Імітація виробничої діяльності в рамках такої моделі дозволяє не тільки дати студентам необхідні знання з конкретних питань діяльності організації, а й сформувані в них потрібні уміння і навички в процесі виконання ними завдань на конкретних робочих місцях. Це також дає змогу студентам легше і швидше адаптуватися у звичайних умовах після закінчення навчального закладу при відкритті нової справи чи при влаштуванні на роботу в діючу організацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сергеева Л. М. Сучасні підходи до управління професійно-технічними навчальними закладами: навчально-методичний посібник / Кол. автор.: Даниленко Л. І., Сергеева Л. М. та ін. За заг. ред. В. В. Олійника. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2007. – 104 с.

2. Сергеева Л. М. Технології відстеження фахового успіху випускників професійних навчальних закладів: спецкурс / Л. М. Сергеева. – Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2016. – 52 с.

3. Сергеева Л. М. Моніторинг професійного успіху випускників професійно-технічного навчального закладу: навч. посібник / Л. М. Сергеева. – К.: Шкільний світ, 2006. – С.114.

4. Щербак О. І. Організація підготовки фахівців із комерційної діяльності: навчальний посібник / О. І. Щербак, О. В. Куклін. – Львів: Оріяна-Нова, 2001. – 218 с.

*Цьома Наталія Сергіївна, методист
Державного професійно-технічного
навчального закладу «Сумський центр
професійно-теоретичної освіти з
дизайну та сфери послуг», м. Суми.*

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ ПІДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ ІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИМИ НАВИЧКАМИ

Анотація. У статті розкрито основні пріоритетні напрями підготовки конкурентоздатних фахівців легкої промисловості. Охарактеризовано компетентнісний підхід у навчанні й вихованні та подано ефективні методики викладання.

Ключові слова: конкурентоздатний фахівець, легка промисловість, компетентність, творчий потенціал, методика викладання.

Роль системи професійної освіти зростає у міру просування суспільства шляхом прогресу. Сучасні умови країни ставлять перед системою нові пріоритети та завдання. Першочергово висувається завдання підготовки фахівців, які володіють ключовими професійними компетенціями.

Із вирішенням поставленого завдання тісно переплітається місія, яку

визначив для себе колектив ДПТНЗ «Сумський центр професійно-теоретичної освіти з дизайну та сфери послуг»: «Підготовка компетентних фахівців, із конкурентоспроможними навичками, які затребувані на ринку праці». Бо відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 23.02.2017 р. № 294 «Про затвердження Переліку професійно-навчальних закладів, на базі яких будуть створені навчально-практичні центри у 2017 році» саме на нашій базі у Сумській області створено навчально-практичний центр з професій «Швачка», «Кравець», «Закрійник». Отже, виникла нагальна необхідність переведення легкої промисловості на інноваційні рейки. Інноваційна модель характеризується впровадженням і розвитком сучасних технологій та інновацій.

У даний час можна виділити наступні пріоритетні напрями у навчанні та підготовці конкурентоздатних кадрів легкої промисловості:

- компетентнісний підхід у навчанні та вихованні;
- ефективні методики викладання;
- зміцнення матеріально-технічної бази;
- розвиток соціального партнерства із залученням роботодавців до навчально-виробничого процесу.

Компетентнісний підхід покликаний забезпечувати підготовку конкурентних фахівців, затребуваних на ринку праці. Успіх реалізації даного підходу багато в чому визначається рівнем професійної середовища у навчальному закладі, важливою складовою якого є кадровий склад центру. Якісний склад педагогічного колективу ДПТНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти з дизайну та сфери послуг» легкої промисловості – це кадри високої кваліфікації. Показовим є, наприклад, той факт, що 100 % якісного складу викладачів мають педагогічні звання «старший викладач» та «викладач-методист». 100% майстрів виробничого навчання мають вищу освіту і робітничі професії вищих розрядів, 83 % мають педагогічні звання «майстер виробничого навчання I категорії».

Інноваційні процеси у професійно-технічній освіті зумовлюють підвищення рівня дидактичної компетентності викладачів і майстрів виробничого навчання, тому в ДПТНЗ «Сумський центр ПТО з дизайну та сфери послуг» проводиться робота за такими її видами, як:

–індивідуальна компетентність – володіння способами самореалізації і розвитку індивідуальності в рамках професії, готовність до професійно-особистісного зростання, самоорганізації і самореабілітації;

–соціальна компетентність – володіння умінням вести спільну професійну діяльність, співпрацювати, володіти прийомами спілкування, нести соціальну відповідальність за результати своєї діяльності;

–спеціальна компетентність – володіння власне професійною діяльністю на високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток.

Але поряд із високим рівнем дидактичної компетентності для педагогів центру не менш важливою є наявність педагогічної майстерності, що ґрунтується на володінні педагогічними технологіями і педагогічною технікою спрямування теоретичних знань у професійно-практичну сферу діяльності.

Із метою досягнення даних задач у ДПТНЗ «Сумський центр ПТО з дизайну та сфери послуг» проводиться робота, постійно направлена на створення умов для підвищення професійної компетентності та педагогічної майстерності кожного викладача і майстра виробничого навчання та розвитку творчого потенціалу педагогічного колективу. Ці умови реалізуються через систематичний моніторинг рівня професійної компетенції працівників. Відправними точками його є: своєчасне проходження курсів, участь в обласних, всеукраїнських і міжнародних конкурсах, семінарах, виставках, форумах серед учнів та педагогічних працівників, де завжди є результат:

– Черниш О. В. (майстер виробничого навчання) – II етап Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності майстрів виробничого навчання системи професійно-технічної освіти з професії «Кравець» – I місце (2012);

– Назаренко І. Л. (викладач) – участь у IV Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти-2013» – срібна медаль в номінації «Конкурентоспроможний вчитель інноваційного навчального закладу»;

– Назаренко І. Л. (викладач) – обласний огляд-конкурс на краще комплексно-методичне забезпечення предмету «Технологія виготовлення одягу» з професії «Кравець» у професійно-технічних навчальних закладах – I місце (2014);

– Назаренко І. Л. (викладач), Приходько Г. В. (майстер виробничого навчання) – Всеукраїнська науково-практична виставка-конкурс з молодіжними інноваційними проектами «Майбутнє України очима дітей» – II місце (2014);

– Трубанова Л. М. (викладач) участь у V Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти-2014» – довідка про співпрацю з Академією педагогічної майстерності.

Педагоги центру мають досвід використання на уроках інноваційних методів навчання, але це можливо лише за наявності паперових та електронних підручників і посібників, що відповідають Державним стандартам, а не розпиляючись на 3-5 посібників. А ще залишається відкритим той факт, що посібники та підручники з професій «Швачка», «Кравець», «Закрійник» застарілі та не «ідуть у ногу» з часом та оновленням Держстандартів.

Тому наші викладачі самостійно створюють дидактичний матеріал до спеціальних предметів:

– навчальний посібник: «Конструювання жіночого одягу на основі корсетних виробів» з професії закрійник 4 розряду – Трубанова Л. М.;

– конспект лекцій з предмета «Технологія виготовлення одягу» за професією: кравець II розряду; робочий зошит із предмета «Технологія виготовлення одягу» за професією: кравець II розряду; зошит для тематичного оцінювання знань із предмета «Технологія виготовлення одягу» за професією: кравець II розряду – Назаренко І. Л.

Але ще одним суперечливим фактором є те, що учні, які приходять на навчання, мають низький рівень знань, пасивність. Тому першочергова місія педагога – закохати учня у професію. Це можливо не тільки одним підручником. А якщо і підручником, то з найцікавішим, найлаконічнішим, схематичним поданням матеріалу.

І все одно сучасні учні не будуть писати, довго слухати розповідь педагога, бо сучасний урок – це урок, який ґрунтується на діалозі, моделюванні виробничої ситуації, вільному обміні думок. Навчання на уроці повинно бути підпорядковане не повідомленню нового матеріалу і перевірці знань, а виявленню розуміння та досвіду в учнів щодо викладеного викладачем матеріалу. Сучасний розвиток комп'ютерної техніки та інформаційно-комп'ютерних технологій повною мірою дозволяє педагогам створювати, завантажувати відеоматеріали, фото та відеопрезентації, тренажери, створювати власні блоги, сайти, групи тощо. Так, у нашому центрі викладач Т. М. Бізюкова знайшла в YouTube відео про сучасне швейне обладнання і тепер на уроці ознайомлює учнів з деталями, механізмами та принципом роботи сучасного швейного обладнання. Не потрібно технологічну послідовність виготовлення карману, правильності тримання ножиць подавати лекційно, потрібно використати 15-20 хвилинне відео, і у вас уже сучасний урок. Бо як говорив Конфуцій:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу і чую, я пам'ятаю

Те, що я чую, бачу і обговорюю, я починаю розуміти,

Коли я чую, бачу, обговорюю і роблю, я набуваю знань і навичок.

Тому уроки Т. М. Бізюкової є ефективними сучасними методиками викладання.

Отже, результатом місії центру «Підготовка компетентних фахівців, з конкурентоспроможними навичками, які затребувані на ринку праці» відповідно до пріоритетних напрямів у навчанні є формування компетентнісної парадигми майбутнього фахівця, який буде конкурентоспроможним на ринку праці, професійно мобільним, здатним до професійного самовизначення, професійної самоактуалізації, професійної самореалізації упродовж життя та неперервної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.
2. Зязюн І. А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти / І. А. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 3. – С. 58-61.
3. Леонтович О. А. Введение в межкультурную коммуникацию: учеб. пос. / О. А. Леонтович. – М.: Гнозис, 2007. – 366 с.
4. Маркова А. К. Психология профессионализма / А.К. Маркова – М.: Знание, 1996. – 308 с.
5. Муратов А. Ю. Использование проектного метода для формирования межкультурной компетенции. – [Электронный ресурс] / А. Ю. Муратов. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru>.
6. Овчарук О. В. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики / О. В. Овчарук – К.: «К.І.С.», 2003. – 296 с.
7. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие

и реализация: пер. с англ. / Дж. Равен. – М.: Когито-Центр, 2002. – 396 с.

8. Рот Ю. Межкультурная коммуникация: теория и тренинг: учебно-методическое пособие / Ю. Рот, Г. Коптельцева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 223 с.

9. Садохин А. Л. Межкультурная компетенция и компетентность в современной коммуникации (Опыт системного анализа) / А. Л. Садохин // Общественные науки и современность. – 2008. – № 3. – С. 125-128.

*Шестак Наталя Леонідівна,
заступник директора Криворізького
професійного гірничо-металургійного
ліцею, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання ролі інноваційних педагогічних технологій в практиці роботи навчального закладу, впровадження в навчально-виховний процес новітніх технологій.

Ключові слова: педагогічні технології, професійний розвиток, інформатизація навчального процесу.

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Характерною особливістю цього періоду є пошук нових змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання й управління; розгортання широкої експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій на засадах сучасної філософії освіти, яка суттєво відрізняється від попередньої.

Освіта нині покликана сприяти професійному розвитку, який передбачає наявність загальних здібностей для вирішення спеціальних завдань. Одним зі стратегічних завдань реформування змісту освіти є створення передумов для розвитку здібностей молоді, формування готовності та здатності до самоосвіти, широке застосування нових педагогічних, інформаційних технологій. Серед основних шляхів реформування освіти визначено такі: забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень; реорганізація існуючих і створення навчально-виховних закладів нового покоління, регіональних центрів та експериментальних майданчиків для відпрацювання й відбору ефективних педагогічних інновацій та освітніх модулів. Сучасний ринок праці потребує кваліфікованих конкурентоспроможних робітничих кадрів із технологічно складних та

інтегрованих професій, у яких рівень інтелектуалізації праці є досить високим. Зазначене вимагає організації відповідної освіти, яка б інтегрувала високий рівень теоретичної та практичної підготовки кваліфікованого робітника, здатного до використання новітніх технологій виробництва в умовах інноваційності, варіативності та модернізації. Все більше перед професійно-технічними закладами, а отже, і перед викладачами постає завдання навчити учня самостійно оволодівати новими знаннями й інформацією, виробити потребу в навчанні впродовж життя, тобто стати людиною, для якої отримання знань стає пріоритетом. Серед основних шляхів реформування змісту фахової підготовки визначено широке використання новітніх педагогічних технологій, а одним із шляхів реформування професійної освіти є вдосконалення навчально-виховного процесу в ПТНЗ на основі впровадження нових педагогічних технологій, інформатизації, посилення органічної єдності навчання з продуктивною працею учнів у реальних умовах виробництва; здійснення дослідно-експериментальної роботи з питань впровадження педагогічних інновацій, нових методик викладання; створення на базі окремих професійно-технічних навчальних закладів експериментальних майданчиків, навчально-виробничих дільниць, центрів тощо.

Педагогічні працівники Криворізького професійного гірничо-металургійного ліцею працюють над питаннями впровадження нових технологій в освітній процес. З впровадженням інноваційних технологій і нововведень в організації праці відбулися значні зміни. Це і комп'ютеризація виробництва, зменшення числа робочих місць, і встановлення нового сучасного обладнання. У зв'язку з цим змінилися і вимоги до робітників. Вони мають бути здатними до швидкого освоєння професії на виробництві та адаптації до технологічних і організаційних нововведень. Професійна підготовка такого робітника потребує нових підходів до організації навчання, зміни процесу професійної підготовки, застосування сучасних і ефективних технологій навчання, головним результатом якого є здатність робітника до самовдосконалення, швидка адаптація до змін на виробництві. Велику увагу колектив ліцею приділяє інформатизації навчального процесу. Сучасні комп'ютерні технології дозволяють викладачам при підготовці до уроку поліпшити процес викладання матеріалу, формувати в учасників педагогічного процесу комунікативні навички, організовувати оперативну консультаційну допомогу. Застосування інформаційних технологій на уроках сприяє активізації навчальної діяльності учнів, ефективності та наочності процесу засвоєння інформації, заохочує учнів до поглиблення знань і набуття нових умінь. Інформатизація є необхідною умовою удосконалювання навчального процесу, тому що з її розвитком відбувається відновлення змісту і форм навчальної діяльності як педагогічних працівників, так і учнів. Інформатизація передбачає використання в навчальному процесі різноманітних комп'ютерних технологій, які вважаються інноваційними. Комп'ютерні технології є ефективним інструментом для розвитку нових форм і методів навчання, що підвищують якість освітніх послуг. Розробка та використання навчальних відеофільмів з окремих тем предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної

підготовок залишається цікавою, ефективною сторінкою навчання майбутніх кваліфікованих робітників. Використання навчальних відеофільмів під час проведення уроків теоретичного і виробничого навчання стимулює підтримання в учнів високого рівня пізнавального інтересу до предмету, сприяє його ефективному засвоєнню та дає можливість педагогу формувати інтелектуальний і творчий розвиток учнів.

Значна кількість основних методичних інновацій пов'язана сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання. Інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і учня. У своїй практичній діяльності наші викладачі використовують колективні методи взаємонавчання. Ці методики дають змогу відпрацьовувати як теоретичний, так і практичний матеріал. Кожен учень уже на уроці не тільки отримує певні теоретичні знання, а й запам'ятовує їх і передає ці знання іншому учню. Навчання ділової активності здобуває все більш пріоритетне значення в багатьох країнах світу. Нинішній ринок праці, який постійно змінюється, означає, що молоді люди, імовірно, не матимуть одного місця роботи протягом усього трудового життя. Молоді доведеться неодноразово змінювати роботу і кваліфікацію. Крім того, у пошуках роботи, можливо, знадобиться переїхати в інший район, місто та навіть і країну. Тому треба допомогти молодим людям виробити здатність справлятися з такою гнучкою кон'юктурою ринку праці. Необхідно також розвинути навички, що дозволять більш ефективно працювати в малому чи середньому бізнесі. Молодим людям потрібні й такі навички, як здатність організувати і вести власну справу сьогодні чи коли-небудь у майбутньому, тому що саме в цьому напрямі йде розвиток національної економіки. Забезпечувати цей процес необхідно через відповідну технологію формування професійної культури учнів. В ігровій формі, за допомогою психолога на основі практичних тренінгів учні ліцею виробляють практичні професійні навички наполегливості, самостійності, комунікабельності та толерантності.

Протягом останніх років викладачі ліцею широко впроваджують у практику нові освітні технології, продуктивно застосовують методикку інтерактивних технологій. Практика засвідчила, що навчання через кооперацію учнів підвищує можливості співпраці зі своїми ровесниками, дає змогу оптимально реалізувати прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню вищих результатів щодо засвоєння знань і формування умінь. Намагаються урізноманітнити форми роботи так, щоб кожен учень відчув необхідність своєї присутності на уроці, щоб у кожного учня виховати любов до свого предмета, бажання вчитися і самовиховуватись, щоб учні активно заглиблювались у пошук, розв'язували поставлені проблеми, на основі порівняння і зіставлення обирали оптимальні варіанти. Така організація навчального процесу виробляє в учнів навички здобувати знання самостійно шляхом особистих міркувань, розвиває творчий потенціал дитини, її нахили та здібності, готує її до подальшого життя.

Настала необхідність переходу від «передачі знань» до «навчання вчитися», «навчати жити». Сучасному учневі не так треба подати тему, як

навчити осмислювати її, а він вже потім шукатиме інформацію, яка допоможе реалізувати проблему. Отож, повернути учням інтерес до вивчення предметів, зробити навчання цікавим, посилити бажання вчитися спонукає до пошуків. Сприятливі вирішення поставлених перед освітою завдань мають інноваційні технології навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко Г. Ю. Інноваційний процес у сучасній школі. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. пр. / Г. Ю. Кравченко//Харків. держ. пед. ін-т ім. Г. С. Сковороди. За заг. ред. В. І. Євдокимова, О. М. Микитюка. Харків, 2002. – Вип. 17. – С. 18-21.
2. Ніколаєнко С. М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні / С. М. Ніколаєнко. – К.: Книга, 2007.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково – методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2006.
4. Десятов Т. М. Взаємовплив національного і міжнародного досвіду в професійній освіті / Т. М. Десятов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр.– Київ- Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – С. 26-28.
5. Інноваційні педагогічні технології навчання професії/ А.С.Пікуліна, Ю. Б. Максименко, Г. П. Матвєєв і др. – Донецьк: Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, 2005.
6. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи.– Глухів: РВВ ГДПУ, 2005.

*Шолох Олена Олексіївна,
майстер виробничого навчання
ДПТНЗ «Криворізький центр
професійної освіти робітничих кадрів
торгівлі та ресторанного сервісу»,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.*

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті розкриваються аспекти розробки та впровадження інтерактивних, електронних засобів навчання у підготовку майбутніх кваліфікованих робітників, які застосовуються в Криворізькому центрі професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу. Автор конкретизує терміни, часто вживані як синонімічні, корегує понятійну базу.

Ключові слова: конкурентоспроможний робітник, кваліфікований робітник, освітньо-кваліфікаційний рівень, інтерактивні засоби навчання,

компетентний підхід, кон'юнктура, інноваційні процеси в навчанні.

Здійснювані в Україні соціально-економічні перетворення диктують необхідність пошуку нових орієнтирів у освітній політиці, а також спонукають по-новому поглянути на роль системи освіти, зокрема, професійно-технічної, в розвитку країни.

Сучасна людина живе й діє в умовах, які вимагають високого професіоналізму й значимих інтелектуальних зусиль. Ускладнення соціально-економічних процесів, підвищення впливу на людину зовнішніх факторів, збільшення інформаційних потоків, зростання конкурентності – усе це висуває досить високі вимоги до випускників професійно-технічних навчальних закладів. Сума професійних знань, навичок, одержаних у процесі навчання, дозволяє молодим працівникам швидше адаптуватись на виробництві, бути мобільними в умовах процесу виробництва. Тому актуальною стає цілеспрямована підготовка майбутнього кваліфікованого робітника до життя в сучасному, стрімко мінливому світі, шляхом формування професійної мобільності як особливої особистісної якості на засадах компетентнісного підходу. В умовах ринкової економіки в силу дуже високої рухливості її кон'юнктури молодь зобов'язана одержувати таку професійну освіту, яка буде дозволяти їй відносно просто освоювати нові конкурентоспроможні професії в майбутньому, самореалізуватись як особистість.

Характерна для сьогоднішньої ситуації модернізація виробництва вимагає підготовки працівників, які швидко пристосовуються до змін, готових змінити свою професію й ступінь відповідальності, а це означає – і здатних навчитися нової професії. Тож сьогодні потрібен професійно мобільний кваліфікований робітник, готовий повноцінно жити й працювати навіть у стані невизначеності й непередбачуваності, готовий до саморозвитку й самовдосконалення.

Кваліфікований робітник – це освітньо-кваліфікований рівень робітника, який на основі повної або базової загальної середньої освіти здобув спеціальні уміння та знання, має відповідний досвід їх застосування для вирішення професійних завдань у певній галузі народного господарства.

Професійний розвиток кваліфікованого робітника неможливий без активного впровадження у навчально-виробничий процес, зокрема, в організацію творчої самоосвітньої роботи, перспективних технологій, електронних засобів навчання, новітніх методик викладання, які забезпечують професійні компетенції майбутнього фахівця за певною спеціалізацією. Забезпечення якісної професійної підготовки кваліфікованих робітників, ефективного використання сучасних методик і технологій неможливе без створення сучасних електронних засобів навчання, інструктивно-технологічних карт, тестів, програм, електронних посібників і щоденників з професійної підготовки.

Модернізація матеріально-технічної бази – необхідна умова впровадження сучасних виробничих технологій, використання відеоматеріалів і програмного забезпечення. Сучасні освітні технології – це шлях до вирішення

завдання розвитку професійної мобільності учнів.

Викладачі і майстри виробничого навчання центру постійно перебувають у творчому пошуку, використовуючи новітні досягнення науки і техніки, працюють над розробкою необхідного методичного забезпечення, дидактичних комплексів, навчально-методичних посібників, щоденників з виробничого навчання і виробничої практики.

Політика держави, заснована на включенні професійно-технічної освіти в систему базових пріоритетів соціально-економічного розвитку, повинна бути орієнтована на: модернізацію матеріально-технічної бази державних професійно-технічних навчальних закладів; оснащення державних професійно-технічних навчальних закладів сучасними комп'ютерними комплексами, підєднання їх до Інтернету; виготовлення дидактичного матеріалу з предметів за допомогою комп'ютерних технологій; поновлення та зміна всієї навчально-методичної роботи; розроблення та впровадження інтерактивних, електронних засобів навчання у підготовку майбутніх кваліфікованих робітників; надання можливості учням вивчати нову техніку, нові технології та працювати з сучасними матеріалами у навчальних майстернях ПТНЗ.

Інтерактивні методи навчання, спрямовані на розвиток практичних умінь та навичок, допомагають педагогові, майстру виробничого навчання переконати учнів професійно-технічних навчальних закладів у тому, що вони правильно обрали професію, підкреслити її важливість і спонукати до подальшого вдосконалення.

Одним із першочергових напрямів підготовки робітничих кадрів є забезпечення навчально-виробничого процесу навчальними посібниками, щоденниками з виробничого навчання і виробничої практики, які відповідають сучасним організаційно-педагогічним умовам професійної підготовки.

«Електронний посібник, щоденник з виробничого навчання і виробничої практики – це навчальний матеріал нового покоління з навчальної дисципліни, який створений для освіти, виховання і розвитку учня», дає змогу одержати найвищий освітній, розвивальний і виховний результат у навчанні. Отже посібники нового покоління для професійно-технічної освіти потрібно розглядати як інтегровану систему підготовки кваліфікованого робітника за певною професією. Криворізький центр професійної освіти пропонує досвід використання електронних посібників, електронних систем тестування, електронних навчальних комплексів з окремих дисциплін, щоденників з виробничого навчання.

Я, як майстер виробничого навчання, намагаюся розробляти різноманітні посібники, які професійно зорієнтовані, цікаві, мають право на існування і застосування в навчальному процесі та практично застосовуються у навчанні.

Як автор таких електронних засобів навчання, проводжу кропітку роботу, вкладаю в розробку електронних програмних засобів багато інтелектуальних сил. Таким чином покращую навчальний процес, проявляю свою професійну майстерність, творчість, бажання передати свій досвід учням.

Практика вивчення питань залучення сучасних інноваційних технологій потребує нового погляду на обґрунтування теоретичних основ побудови

електронного посібника, щоденника професійного спрямування, спонукає на постановку таких проблемних питань: розробка методик аналізу й оцінювання цього виду навчального забезпечення; розробка навчальних програм.

Знання й уміння особливо потрібні в умовах варіативної системи освіти, що знаходить своє відображення у розробці та створенні альтернативних підручників і навчальних посібників з різними методичними системами реалізації змістових ліній відповідно до вимог державних стандартів освіти.

У зв'язку з інтенсивним зростанням потоку інформації через кожні 5-10 років необхідно поновлювати знання, щоб відповідати необхідним вимогам життя. Професійно-технічний навчальний заклад повинен випускати робітників не тільки компетентних у своїй професії, а й «схильних до навчання», спроможних, за необхідності, змінити рід виконуваної роботи, підвищувати кваліфікацію, займати різні посади. Випускник повинен усвідомити, що реалізувати себе може лише людина активна, яка не схиляється перед обставинами, а вміє використовувати будь-які засоби, в тому числі й особисті задатки.

Тільки завдяки формуванню професійних авторських колективів зі створення посібників для навчання нового покоління є вірогідність досягнення найкращого ефекту отримання творчого результату – посібника, який би відповідав вимогам сучасності, врахував би всі думки, пропозиції, рекомендації педагогів професійної підготовки робітничих кадрів для народного господарства України.

Враховуючи те, що посібник нового покоління для професійно-технічної освіти – це комплекс дидактичного забезпечення організації навчання наукам, спрямований на формування професійної компетентності майбутніх фахівців, його потрібно структурувати як триєдину дидактичну систему навчання професії: загальноосвітній цикл (інтеграція фундаментальних та спеціальних знань); спецкурс (набуття професійних знань); виробничий цикл (практичне втілення набутих знань, умінь та навичок, професійне вдосконалення).

ЛІТЕРАТУРА

1. Локшина О. І. Міжнародні порівняльні дослідження якості знань учнів як інструмент діагностики якості освітніх систем / О. І. Локшина // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2. – С. 60–70.

2. Мадзігон В. М. Підручник нового покоління: яким йому бути. / В. М. Мадзігон // Підручник XXI століття: науково-педагогічний журнал. / В. М. Мадзігон // – 2003. – №1 – 4. – С.41.

3. Пометун О. І. Навчаємо по-іншому: посібник для викладачів професійно-технічних училищ / О. І. Пометун. – Умань-Київ, 2008. – С.41.

6. Смагін І. І. Методологічні засади аналізу теорії і практики шкільного підручникотворення з суспільствознавчих навчальних предметів / І. І. Смагін // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2009. – № 45.

Штанір Ольга Миколаївна,
викладач, спеціаліст першої категорії
Київського професійно-педагогічного
коледжу ім. Антона Макаренка,
м. Київ.

КЕЙС-МЕТОД (CASESTUDY) ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ

Випереджаюча освіта відіграє важливу роль у сучасному житті України. Інтелектуальний потенціал нації, який створюється системою освіти, є визначним фактором прогресивного розвитку країни і народу. Все це орієнтує вчителя на використання особи стіно орієнтованих методів навчання, в основі яких – особистісно-діяльнісний підхід, направлений на розвиток і самореалізацію особистості [1]. Цьому сприяє використання інтерактивних технологій навчання, однією з яких є кейс-метод.

Метод «casestudy» вперше був використаний під час викладання управлінських дисциплін у Гарвардській бізнес-школі у 1910 р. В Україні даний метод став поширюватись лише у другій половині 90-х років ХХ ст. як пізнавальна методика у процесі вивчення природничих наук [3].

З методичної точки зору кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, які запозичені з реальної практики, це завжди моделювання життєвої ситуації. Як інтерактивний, кейс-метод може застосовуватися при закріпленні знань та вмінь, що були отримані на попередніх заняттях, розвитку навичок аналізу та критичного мислення, зв'язку теорії та практики.

Кейс-метод ґрунтується на принципах, які фактично змушують переглянути ролі викладача і студента. Завдання викладача при застосуванні кейс-методу полягає в тому, щоб створити для навчальної аудиторії такі умови, які б дозволили розвинути в учнів уміння критично мислити, аналізувати. Завдання учня полягає в тому, щоб узяти на себе частину відповідальності за результативність уроку. При цьому учні повинні усвідомлювати, що викладач є в аудиторії для того, щоб допомогти їм, і вони мають скористатися цим повною мірою, проте основна відповідальність за те, чому вони навчилися, лежить на них [3].

Кейс-технологія для педагога досить проблематична. По-перше, вона змушує глибоко освоїти не тільки зовнішні сторони кейса в його використанні на уроці, а й вдуматися в особливу філософію мислення і діяльності. Тут центральне місце займатиме процес розвитку умінь у використанні, а потім і розробці проблемно-аналітичних кейсів спочатку самим педагогом, а потім і його учнями.

Слід зазначити, що кейс-метод спирається на сукупність наступних дидактичних принципів:

– індивідуальний підхід до кожного учня, врахування його потреб та стилю навчання, що передбачає збір максимуму інформації ще до початку занять;

– максимальне надання учням свободи у навчанні (можливість вибору дисциплін, викладача, форми навчання, типу задач та способів їхнього виконання);

– забезпечення учнів достатньою кількістю наочних матеріалів, відсутність завантаження великим обсягом теоретичного матеріалу, концентрація їхньої уваги лише на основних положеннях;

– можливість активної співпраці між викладачем і студентом;

– формування у студентів навичок самоменеджменту [2].

Кейс-метод можна розглядати як складну систему, у яку інтегровані інші, більш прості методи пізнання. До вказаного методу входять моделювання, системний аналіз, проблемний метод, мисленнєвий експеримент, методи опису, класифікації, ігрові методи тощо.

Зокрема, метод опису передбачає формування деякої системи фактів, які характеризують ситуацію. Водночас опис ситуації у кейсі такий, що він схожий на художньо-публіцистичний, у якому найбільш суттєве маскується менш суттєвим. Тому учень повинен уміти відокремлювати головне від другорядного.

Проблемний метод відрізняється тим, що формує проблемний підхід до дійсності, без якого не може скластись конструктивізм, який передбачає здібність до вирішення проблемного питання.

Метод класифікацій належить до числа найважливіших методів наукового пізнання. У процесі навчання класифікація відіграє особливу роль, виступаючи засобом сутнісного розуміння того, що вивчається, і його системного бачення. Кейс-метод передбачає використання різних класифікацій. Найбільший інтерес виявляють класифікації проблем і способів їх вирішення, класифікації факторів, які визначають ситуацію, що аналізується.

Ділова гра – досить ефективний метод навчання і потребує значного часу та засобів на підготовку й проведення. У результаті аналізу взаємодії кейс-методу та ділових ігор варто зазначити, що це близькі методи навчання, а це створює найкращі умови для їхнього поєднання в процесі навчання.

Таким чином, використання кейс-методу як форми інтерактивного навчання майбутніх фахівців робітничих професій створює умови для максимальної свободи усіх учнів у навчанні з одночасною їх участю в колективному пізнанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колесніченко Л. А. Проблема особистісного і професійногорозвитку в сучасній психології / Л. А. Колесніченко // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. / за ред. С. Д. Максименка. – Київ: Ін-т психології ім. Г. С. Костюка, 2006. – Т. 8. – вип. 2: Психологічна теорія і технологія навчання. – С. 146–157.

2. Михайлова Э. А. Кейс и кейс-метод / Э. А. Михайлова. – М.: Центр Марк. исслед. и менедж., 1999.

3. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: кол. Моногр / Ю. П. Сурмін. – К.: МАУП, 2005.

Юрко Марина Іванівна, методист
Професійно-технічного училища № 6,
м. Дніпро, Дніпропетровська область.

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ МАЙСТЕР-КЛАСІВ

Анотація. У статті розглядаються основні аспекти організації та проведення майстер-класів з впровадження сучасних будівельно-монтажних технологій.

Ключові слова: майстер-клас, підприємства-партнери, сучасні будівельно-монтажні технології.

Головне завдання ПТНЗ – задоволення потреб ринку праці фахівцями будівельного профілю, які відповідають сучасним вимогам галузі, а також встановлення ділових стосунків із підприємствами-виробниками сучасних матеріалів, обладнання та інструментів, що навчальні заклади залучають до співпраці на основі двосторонніх угод.

Для підприємств-партнерів наш навчальний заклад став корисним як частина мережевого маркетингу фірми, оскільки через працівників, учнів та їх сім'ї, а також через проведені обласні семінари-тренінги, курси підвищення кваліфікації, інші відкриті заходи постійно йде реклама певних будівельних марок. На сьогодні це продукція торгівельних марок «TRIORA», «NIBCO», Аделант, «KAN», «VAVIN», Caparol, UDK. Завдяки цьому, згідно з моніторингом, проведеним цими виробниками, збільшився відсоток впізнання продуктів та швидкість просування їх торговельних марок на ринку аналогічних товарів.

Для училища з'являється можливість в умовах економічної кризи, дефіциту бюджетних коштів отримувати безкоштовно сучасні матеріали від виробника для проведення уроків виробничого навчання, пробних кваліфікаційних робіт та однієї з найбільш ефективних форм організації роботи з вивчення та відпрацювання прогресивних технологій, набуття умінь та навичок роботи з сучасними інструментами і обладнанням – проведення майстер-класів.

Принцип майстер-класу: «Я знаю, як це зробити, і я навчу вас». На майстер-класі завжди є можливість попрактикуватися під чуйним і доброзичливим контролем майстра, який уважно вислухає і відповідає на питання. Безперервний контакт, індивідуальний підхід до кожного слухача – ось що відрізняє майстер-клас від усіх інших форм і методів навчання.

Умови проведення майстер-класу. Час проведення майстер-класу відрізняється раз від разу. Звичайно він займає від кількох годин до цілого дня, залежно від кількості учасників, матеріалів і обладнання, навіть клімату і часу доби.

Необхідно організувати:

1. Завчасне ознайомлення учасників з планом проведення майстер-класу, по можливості з'ясувати, які питання з даної теми найбільше цікавлять учасників і

заздалегідь довести їх до спеціаліста-консультанта (майстра).

2. Зручне приміщення для проведення занять.
3. Технічні засоби: комп'ютер, проектор, екран, колонки, мікрофон тощо.
4. Необхідні будівельні матеріали відповідної якості в достатній кількості.
5. Забезпечення учасників буклетами, конспектами, відео-версіями майстер-класу.
6. Вода, чай, кава для використання на перерві.

Майстер-клас за формулою «Як? Для кого? Чому навчать?»

Як? На майстер-класах не потрібно проводити лекції, доповіді, хіба що застосовувати їх окремі елементи. Замість цього – маса практичних прикладів, рекомендацій, технічних прийомів роботи. А найголовніше те, що такий захід не повинен бути нудним, має зацікавити, «зачепити» слухача.

Для кого? Майстер-класи особливо корисні для тих, хто хоче освоїти новітні технології, методики виконання, прийоми роботи з сучасними будівельними матеріалами та інструментами, або просто підвищити свою професійну майстерність. А для учнів ПТНЗ, окрім цього, це ще й можливість зазирнути у майбутню професію, поштовх для руху вперед, нове бачення, нові думки, нові ідеї.

Чому навчать? Майстер-клас не є ні семінаром, ні тренінгом, його час і можливості обмежені. Однак тут можна зробити декілька інших речей, які не вкладаються в формат традиційних способів передачі професійного досвіду. На майстер-класі майже завжди є:

1. Опис загального алгоритму роботи.
2. Розбір однієї або декількох конкретних робіт з розповіддю про те, як і де їх можна використовувати.
3. «Родзинки» – авторські методики застосування сучасних будівельних технологій.
4. Зворотний зв'язок для учасників, можливість задати питання й одразу отримати відповідь і демонстрацію.

Наведемо приклад проведення майстер-класу з використання інтер'єрних фарб від компанії Saracol. Учасниками цього заходу були майстри виробничого навчання, викладачі спецтехнології будівельних училищ області, учні училища. Для проведення заходу було підбране зручне приміщення, а саме майстерня оздоблювальних робіт, де розташувалися всі учасники і змогли взяти участь у проведенні майстер-класу. За допомогою мультимедійної системи учасники були ознайомлені з алгоритмом проведення майстер-класу. Спеціаліст-консультант інформував присутніх про інтер'єрні фарби компанії Saracol, звернувши увагу на те, що це завжди висока якість, екологічно чистий продукт, системний підхід, кольорове різноманіття. Фарби мають логотип E.L.F., що означає «без розчинників» та «мінімальний вміст шкідливих емісій».

Учасники майстер-класу мали можливість відпрацювати:

- підготовку поверхонь перед фарбуванням, що є запорукою якісного покриття;
- використати ґрунтові матеріали для зміцнення поверхні, підвищення адгезії до фарбованої поверхні;

– для вирівнювання поверхонь, обробки швів та тріщин використати матеріали для шпаклівки.

При відпрацювання прийомів роботи з фарбою були надані рекомендації:

1. Наносити дисперсійні фарби валиком з середнім ворсом. При нанесенні валиком з довгим ворсом фарба приймає легку текстуру.

2. Стіну фарбують смугами зверху вниз. Ширина однієї ділянки, що фарбується, становить близько одного метра, довжина – 50-60 см. Після цього фарбують нижню частину стіни.

3. Фарбування стін у кімнаті необхідно починати з правого верхнього кутка.

4. При нанесенні фарбу спочатку накладають по стіні перехресними рухами. Потім фарбу необхідно вирівняти рухами знизу догори. Фарбування слід здійснювати такими вузькими смугами, щоб встигнути пофарбувати й нижню частину стіни до надмірного висихання фарби.

5. При фарбуванні стін слід використовувати багато фарби, щоб поверхня, яка фарбується, була вологою досить довгий час. Це необхідно для того, щоб робочі шви не було видно на готовій поверхні. Цьому сприяє зниження температури кімнати до 15-16 градусів впродовж роботи з фарбування.

6. Важливим критерієм є колір. За допомогою системи комп'ютерного калірування Color Express від Caparol, в якій закладено більше 3 млн. рецептур, можна отримати точно вибрані відтінки, що підкреслюють індивідуальність кожного, хто створює інтер'єр своєї кімнати.

Представники фірми Caparol забезпечили всіх учасників майстер-класу різноманітним рекламним матеріалом, буклетами, відеопрезентаціями. Всі бажаючі відпрацьовували прийоми роботи з фарбами Caparol на стендах та стіні майстерні училища.

СЕКЦІЯ 4

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Авраменко Ольга Олексіївна,
кандидат педагогічних наук, директор
ДПТНЗ «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва»,
м. Київ

СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УЧНЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ДПТНЗ «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва»

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему ідентифікації учня професійного навчального закладу відносно обраної ним професії не лише під час набуття професійних знань, умінь і навичок, а і при вивченні загальноосвітніх предметів, участі у гуртковій роботі, позаурочних заходах.

Ключові слова: професійний навчальний заклад, професійна ідентифікація, професійний розвиток.

На сучасному етапі розвитку економіки перетворення торкнулися кожної ланки освіти, зокрема і професійно-технічної освіти. В освітньому просторі професійно-технічного навчального закладу незмінною залишається постать учня, як основного суб'єкта навчального процесу. Юнацький вік учня ПТНЗ психологи називають періодом ранньої дорослості, що пов'язаний із залученням особистості у всі сфери людської діяльності, стабілізацією особистості, побудовою власного способу життя, досягненням людиною найвищого розвитку її духовних, інтелектуальних і фізичних здібностей, встановленням своєї ідентифікації у близьких відносинах з іншими людьми під час професійної діяльності. Завдання професійно-технічного навчального закладу – сприяти формуванню професійної ідентифікації учня відносно обраної ним професії не лише під час набуття професійних знань, умінь і навичок, а і при вивченні загальноосвітніх предметів, участі у гуртковій роботі, позаурочних заходах, що проводяться навчальним закладом, підприємствами, організаціями, установами галузі.

Проблемою професійної ідентифікації займалися такі науковці як Е. Ф. Зеер, Є. П. Єрмолаєва, Н. І. Іванова, Е. А. Климов, Є. В. Конєва, Н. Г. Ничкало, Т. П. Усатенко, Л. Б. Шнейдер та ін., але на наш погляд проблема професійної ідентифікації учня професійно-технічного навчального закладу вивчена не до кінця, зокрема не розв'язаною залишається проблема спрямування учня до набуття професійної ідентифікації під час отримання професійної освіти. Аналіз літератури показав, що й досі не існує єдності думок у визначенні психологічного змісту професійної ідентифікації, у визначенні закономірностей цього процесу. Поряд з поняттям «професійна ідентифікація»

існує ряд тотожних понять: «професійне становлення», «професійний розвиток», «професійне самовизначення», «самореалізація в професії» і т. д., що характеризують процес входження, оволодіння професією і охоплюють увесь професійний шлях людини. Так Л. Б. Шнейдер професійну ідентифікацію розглядає як багатомірний та інтегрований психологічний феномен, що забезпечує людині цілісність, тотожність і визначеність, що розвивається під час професійного навчання спільно із становленням процесів самовизначення, самоорганізації й персоналізації. Н. Л. Іванова і Є. В. Конєва під профідентифікацією розуміють концептуальне уявлення людини про своє місце у професійній групі й відносинах у суспільстві. На думку Є. П. Єрмолаєвої, поняття професійної ідентичності стосується тієї категорії людей, для яких провідною основою ідентифікації є професійна праця. У проекті професійна ідентифікація розглядається як спосіб самоактуалізації особистості у сфері професійної діяльності, важливу лінією життєвого й особистісного самовизначення майбутнього кваліфікованого робітника.

Професійна ідентифікація учня ДПТНЗ починається з моменту самоототожнення його з іншою людиною, групою, цінностями, що існують у суспільстві, вибором професії.

Педагогічні спостереження колективу ДПТНЗ «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва» за абітурієнтами, які вступають до навчального закладу, дозволяють зробити висновки, що підстав обрання учнем навчального закладу досить багато: поради друзів, батьків, родичів, які мають певні здобутки у професійній сфері, гарна реклама у засобах масової інформації, сподобалася назва чи приміщення закладу, недалеко розташований заклад від місця проживання тощо. І саме з цього моменту учень починає ідентифікувати себе з певною професією.

З метою створення умов для розвитку професійної ідентифікації учнів у ДПТНЗ «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва» нанизується цілісна система впливів професійного спрямування на учня, що здобуває професію (див. рис 1.).

З наведеного рисунка спробуємо проаналізувати вплив кожного суб'єкта освітнього середовища на учня з метою створення умов формування професійної ідентифікації.

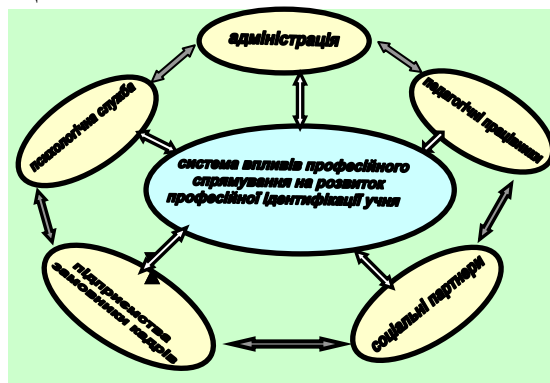

Рис.1. Система впливів професійного спрямування для розвитку професійної ідентифікації учня учасниками освітнього середовища.

Роль адміністрації професійно-технічного навчального закладу щодо сприяння формуванню професійної ідентифікації учня у процесі навчання досить складна, бо коло повноважень, обов'язків керівників об'ємне (див. рис.2):

- першочерговий вплив повинен бути на педагогічний колектив, який сприяє формуванню професійної ідентифікації учня;

Рис.2. *Форми взаємодії адміністрації центру з педагогічними працівниками з метою формування професійної ідентифікації учня*

– створення належних умов, або відповідність навчально-матеріальної бази вимогам державних стандартів професійної підготовки – наступний критерій, що сприяє формуванню в учня професійної ідентифікації (див. рис. 3).

Рис.3. *Створення належних умов професійної підготовки навчальним закладом з метою формування професійної ідентифікації учнів.*

– систематичний контроль за рівнем набуття професійних знань, умінь,

навичок, що сприяють формуванню професійної ідентифікації учнів (див. рис.4).

Рис. 4. *Форми контролю за якістю набуття професійної підготовки*

Психологічна служба. Всім відома роль психологічної служби у професійно-технічному навчальному закладі – сприяння психологічному, психофізіологічному й особистісному розвитку учнів у процесі професійного навчання (див. рис. 5) Аналіз психолого-педагогічної діяльності показав, що досить часто молоді педагогічні працівники не розуміють, що саме вони, педагоги, входять до складу психологічної служби закладу і називають як правило дві посади: психолог і соціальний педагог. Забувають, що разом з отриманням професійно-педагогічної освіти – одержували і психологічні знання пов’язані з віковими особливостями учнів.

Рис. 5. *Завдання психологічної служби*

Отже, психологічний нагляд за формуванням професійної ідентифікації учнів здійснює весь педагогічний колектив, але координує роботу - психолог. Створення сприятливих психолого-педагогічних умов у навчальному закладі забезпечить не лише належний рівень соціалізації учня, а і якісне опанування обраною професією, а отже і професійною ідентифікацією.

Педагогічним працівникам, які планують допомогти учню в розвитку

його професійної ідентифікації, пропонуємо до уваги методичні рекомендації:

1. Можливість формування професійної ідентифікації учня може бути закладено у одній з дидактичних цілей уроку (навчальній, виховній, розвиваючій).

2. Якщо формування професійної ідентифікації учня педагог хоче здійснити при досягненні навчальної мети уроку, то це може бути: при мотивації вивчення теми уроку, під час розв'язання навчальних вправ.

3. У разі, якщо сприяння розвитку професійної ідентифікації учня педагогічним працівником заплановано у розвиваючій меті уроку, то це може бути під час показу нових практичних прийомів, ознайомленням учнів із новим матеріалом, пов'язаним з майбутньою його професійною діяльністю.

4. Досягаючи розвитку професійної ідентифікації учня у процесі реалізації виховної мети, педагог може використати матеріал виховного характеру, наприклад, розповідь про новаторство галузі, професіоналів, які досягли успіхів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вірна Ж. П. Професійна ідентифікація: побудова і валідизація тесту кольорових відношень (для діагностики усвідомлення професійного образу) / Ж. П. Вірна // Практична психологія та соціальна робота, 2002. – № 3. – С. 5 – 7.

2. Гуревич К. М. Професійна придатність і основні властивості нервової системи / К. М. Гуревич. – М.: Наука, 1970. – 271 с.

3. Іванова Є. М. Основи психологічного вивчення професійної діяльності / Є. М. Іванова. – М., 1987. – 87 с.

4. Климов Е. А. Психология профессионала: избранные психологические труды / Е. А. Климов. – М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж: НПО "МОДЭК", 1996. – 400 с.

5. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов. – М.: Академия, 2002. – 304 с.

6. Кондрашова Л. В. Моральна психологічна готовність студента до вчительської діяльності / Л. В. Кондрашова. – Київ.: Вища школа, 1987. – 107 с.

7. Кузьмина Н. В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности / Н. В. Кузьмина. – Л.: Изд-во Ленинг. ун-та, 1967. – 78 с.

8. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / За ред. акад. О.Г.Мороза. – К.: НПУ, 2000. – 337 с.

9. Робоча книга соціолога / Г. В. Осипов, М. Н. Руткевич та др. – М., 1983. – 156 с.

10. Смирнова И. З. Модели обучения в системе высшего образования / И. З. Смирнова // Инновации в образовании. – 2006. – № 1. – С. 5 – 14.

11. Щербаков А. И. Психологические основы формирования учителя в системе высшего педагогического образования / А. И. Щербаков. – Л.: "Просвещение", 1967. – 156 с.

*Бабаскіна Алла Василівна,
викладач Краматорського вищого
професійного училища,
м.Краматорськ,Донецька область.*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. Стаття розкриває сутність інноваційних педагогічних технологій навчання в системі професійно-технічної освіти, за допомогою яких формуються риси, необхідні для розвитку конкурентоздатного фахівця.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, конкурентоздатність робітника, інтерактивні технології навчання, ігрові технології, технологія проблемного навчання, інформаційно-комунікаційна технологія, проектна технологія навчання.

В умовах роздержавлення підприємств, конкуренції, змін взаємовідносин робітників, роботодавців і держави, погіршення демографічного стану, міграційних процесів дедалі більше загострюється проблема дефіциту кваліфікованих робітників за різними видами економічної діяльності як за кількісними, так і за якісними показниками.

Професійна освіта має бути безпосередньо пов'язана з потребами економіки держави, а її якість відповідати сучасним вимогам, адже у ринкових умовах виробництва втриматися на робочому місці зможуть лише висококваліфіковані працівники, які досконало володіють професією, сучасними технологіями, що може стати певною гарантією їх зайнятості.

Одним зі стратегічних пріоритетів сучасної державної політики повинно стати відтворення кваліфікованої робочої сили відповідно до сучасних потреб економічного і соціального розвитку, забезпечення умов для задоволення потреб громадян, суспільства та ринку праці у якісній професійно-технічній освіті.

Середня професійна освіта сприяє відродженню промислової дієздатності країни, оскільки жодна галузь економіки не може функціонувати без спеціалістів середньої ланки. Перетворення в економіці визначили пріоритетну мету установ професійної освіти – підготовку конкурентоздатного фахівця [2, с.18].

Сучасні ринкові умови виокремлюють вимоги до робочої сили, що забезпечують конкурентоздатність робітника:

- вміння працювати єдиною командою;
- оперативно реагувати на запити споживачів, виявляти гнучкість у розумінні своїх функціональних обов'язків;
- брати участь у прийнятті рішень [3, с. 9];
- самостійно думати і вирішувати різноманітні проблеми;
- володіти критичним і творчим мисленням, багатим словниковим запасом;

гнучко адаптуватися в життєвих ситуаціях, уміти побачити труднощі і шукати шляхи раціонального їх подолання, використовуючи сучасні технології; грамотно працювати з інформацією; бути комунікабельними, контактними в різних соціальних групах; працювати над розвитком власного інтелекту, культурного рівня [4, с.5]; володіти культурою підприємницької діяльності [5, с.155]; ефективно працювати та домагатися здійснення запропонованих соціально-економічних заходів.

Ці завдання система професійно-технічної освіти має вирішувати за допомогою нових способів організації навчально-виховного процесу, впровадження сучасних методів та технологій навчання.

Пріоритетними напрямками розвитку професійної освіти є: особистісно орієнтований підхід до професійного навчання і виховання; упровадження нових технологій та інтелектуалізація професійної освіти; розвиток соціального партнерства; модернізація навчально-методичного, матеріально-технічного, інформаційного забезпечення тощо [1, с. 19].

У світлі соціально-економічних перетворень в українському суспільстві, сучасний заклад ПТО можна розглядати як організацію, метою якої є надання освітніх послуг з навчання, виховання і розвитку особистості. Таким чином, стратегічними завданнями ПТНЗ є забезпечення якісної професійної підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, здатних до швидкої адаптації до змінних умов професійної діяльності, розширення, оновлення та поповнення знань.

Одне з актуальних завдань сучасної освіти – пошук оптимальних шляхів зацікавлення учнів навчанням, підвищення їх розумової активності, спонукання до творчості, виховання учня як життєво й соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях, вироблення вмінь практичного і творчого застосування здобутих знань.

Це означає, що викладач має орієнтуватися на використання таких педагогічних технологій, за допомогою яких не просто поповнювалися б знання й уміння з навчального предмета, а й розвивалися такі якості учня, як пізнавальна активність, самостійність, уміння творчо виконувати завдання.

У зв'язку з цим в освіті дедалі більше розвиваються нові педагогічні технології навчання, які створюють умови формування ділової активності майбутніх працівників. Навчальний процес посилюється використанням активних і інтерактивних методів навчання, направлених на розвиток необхідних рис.

Інтерактивні методи розвивають в учнів прагнення до самостійної пізнавальної діяльності, власний інтелект, навички вирішення нестандартних ситуацій, уміння приймати рішення, навички взаємодії з іншими людьми, уміння вирішувати проблеми, навички самонавчання, самовідданість, творчий потенціал, навички роботи в групах.

У педагогічній практиці широко використовуються наступні інноваційні педагогічні технології: ігрові технології, технологія проблемного навчання, інформаційно-комунікаційна технологія, проектні технології.

Ігрові технології застосовують на уроках для підвищення інтересу до предмета, для концентрації уваги учнів на уроці, дозволяють внести різноманітність у навчальний процес та підвищити активність навіть пасивних учнів на уроках. Ігри можна застосовувати на всіх етапах уроку. Успіх будь-якої гри залежить від правильної її організації і підготовки до неї. Гра обов'язково повинна бути яскраво оформлена, зі зрозумілими і досяжними цілями. В основному ігри проходять у формі уроків-вікторин, уроків-подорожей. Урок-вікторину можна провести на уроках узагальнення та систематизації знань або на уроках контролю знань з теми предмету. На таких уроках успішно вирішуються навчальні завдання, узагальнюються і інтегруються досліджувані поняття теми, здійснюється контроль знань і умінь, але при цьому увагу учнів зосереджено, в першу чергу, на ігровому полі. На уроках можна використовувати наступні ігри: «Відкритий мікрофон», «Економічна естафета», «Доміно», «Економічний хокей», «Відкриваємо фірму», «Податковий інспектор» та інші.

Однією з ефективних педагогічних технологій при викладанні дисциплін є технологія проблемного навчання. Замість того, щоб «транслювати» учням факти та їх взаємозв'язок, викладач пропонує учням проаналізувати ситуацію (проблему) і здійснити пошук шляхів змінення даної ситуації на краще.

Якщо учні володіють умінням вирішувати проблеми, їх цінність для організацій, де вони будуть працювати, багаторазово зростає, крім того, вони отримують навички, які знадобляться їм протягом усього життя.

Більшість сучасних підприємств зацікавлені в кадрах, які спроможні приймати на себе відповідальність і працювати самостійно. Щоб зробити це, людині необхідно вміти виявляти проблеми та пропонувати рішення. Під час розв'язання проблеми учні поглиблюють свої знання з конкретного питання.

Проблемний метод можна використовувати при роботі в малих групах по 4-5 осіб. Учні в малих групах аналізують і систематизують матеріал, обирають представників від кожної групи для презентації загальної роботи.

Проблемний метод навчання забезпечує: активну участь учнів у процесі навчання; встановлює зворотний зв'язок у системі «педагог-учень»; дає можливість застосувати набуті навички і знання у реальних життєвих та навчальних ситуаціях; розвиває цільові навички поведінки (самостійної діяльності, роботи в малих групах); мотивує учнів до підвищення ефективності своєї діяльності на заняттях і в реальних ситуаціях. Таку технологію доцільно використовувати при вивченні предмету «Економіка» по темах «Менеджмент», «Маркетинг», «Державний бюджет», «Податкова система» та ін.

Однією з інноваційних педагогічних технологій є інформаційно-комунікаційна технологія навчання. Вона поряд з іншими інноваційними сприяє розвитку пізнавальних здібностей учнів: вміння вирішувати поставлені завдання, займатися збором інформації, аналізом даних, самостійно мислити, володіти комунікативними навичками. Інформаційні технології розвивають в учнів інформаційну культуру. Впровадження ІКТ дозволяє: активізувати процес навчання, реалізувати ідеї розвиваючого навчання, підвищити темп уроку, збільшити об'єм самостійної роботи учнів [6, с.16].

Дану технологію можна використовувати як пояснювально-ілюстративний метод навчання, основним призначенням якого є організація засвоєння навчальної інформації. Однією з беззаперечних переваг є можливість розроблення комп'ютерних презентацій з предмету. Презентація надає можливість демонстрації зображень, графіків, схем відразу всім учням.

Учні при використанні інформаційних технологій вчать самостійно працювати з навчальною, довідковою літературою та Інтернетом. При створенні учнями комп'ютерних презентацій, формуються найважливіші в сучасних умовах навички: критичне осмислення інформації, виділення головного в інформаційному повідомленні, систематизування й узагальнення матеріалу, грамотне подання наявної інформації.

Комп'ютерні тестові завдання використовують при проведенні підсумкового контролю знань учнів з теми програми в комп'ютерному класі. Це дає можливість учням одразу отримати оцінку своїх знань, економить час.

Застосування ІКТ передбачає використання електронних підручників.

Електронний підручник – комп'ютерний навчальний засіб, в якому систематично викладається матеріал певної галузі знань на сучасному рівні досягнень науки і культури, орієнтований на формування конкретних умінь і навичок, призначений для надання підтримки викладачам і учням у процесі навчання. На уроках використовую розроблений мною електронний навчальний посібник з дисципліни «Організація та планування підприємства». Учні можуть розглянути теми, які виносяться на самостійне вивчення, перевірити свої знання за допомогою контрольних питань. Питання, які викликали труднощі, можна розібрати на уроках. Зараз працюю над створенням електронного навчального посібника з дисципліни «Економіка підприємства» по спеціальності «Автомобільний транспорт».

Використання ІКТ при викладанні економічних дисциплін значно підвищує не тільки ефективність навчання, але і допомагає вдосконалювати різні форми і методи навчання, підвищує зацікавленість учнів у глибокому вивченні програмного матеріалу.

Проектна технологія – це інноваційна технологія навчання, при якій учні здобувають нові знання в процесі поетапного, самостійного або під керівництвом викладача, планування, розробки та виконання проектів-завдань. В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу. Цей підхід органічно поєднується з груповим підходом до навчання.

Метод проектів завжди припускає вирішення якоїсь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих областей. В результаті виконання проектів повинен бути конкретний результат, готовий до впровадження. Щоб домогтися такого результату, необхідно навчити учнів самостійно мислити, знаходити і

вирішувати проблеми, залучаючи для цього знання з різних областей. Результати виконаних проектів повинні бути, що називається, «відчутними»: якщо це теоретична проблема, то конкретне вирішення, якщо практична – конкретний результат. Учнями розроблений проект «Shopping», результати роботи учнів представлені у вигляді презентації на тему «Як не заблукати в 3-х соснах», публікація «Економічний вісник», буклет, веб-сторінка, а також проекти «Оплата праці», «Безробіття» та ін.

Завданням професійно-технічної освіти на сучасному етапі є надання майбутньому фахівцеві не тільки всіх необхідних знань, практичних навичок у предметній сфері, але й розвиток його здібностей як фахівця, духовних потреб і моральних принципів, допомагати йому вдосконалити форми як професійного, так і особистісного самоствердження в суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика : монографія / Г. В. Єльнікова, В. І. Свистун. – К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 338 с.

2. Мухаметзянова Г. В. Регіональна система професійної освіти / Г. В. Мухаметзянова // Спеціаліст, 1994. – №7. – С 18-20.

3. Радкевич В. О. Інноваційні процеси в сучасній професійній школі / В. О. Радкевич // Професійно-технічна освіта, 2005. – №1. – С. 9-13.

4. Ісаєва Г. М. Педагогічні технології у світовій педагогічній практиці / Г. М. Ісаєва // Завуч. – 2008. – №2. – С.4-7.

5. Якимович О. Н. Активізуючи методики навчання економічних дисциплін: монографія / О. Н. Якимович // Інноваційні методики навчання у професійно-технічній освіті. – Львів: Сполом, 2006. – 172 с. – С.151- 162.

6. Васеніна Е. А. Методизастосування засобів ІКТ в освітньому процесі: класифікація, характеристика, аналіз / Е. А. Васеніна // Інформатика і освіта. – 2010. – №7. – С.16-20.

*Бабич Тереза Станіславівна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної
освіти у Дніпропетровській
області, м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.*

КРИВОРІЖЖЯ: ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ЯК ПРОФІЛАКТИКА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ МОЛОДІ

Сьогодні в умовах економічної і політичної нестабільності стає актуальною проблема соціальної дезадаптації, трудової зайнятості та професійної орієнтації молоді. Зниження темпів економічного розвитку промисловості в Україні накладає відбиток на систему професійної мотивації і

вибору професій молоддю. Вузька спеціалізація і низький рівень кваліфікації – це одна з причин того, що випускник професійно-технічних навчальних закладів не в змозі знайти роботу – він буде змінювати професію, шукати роботу самостійно, звертатися до Центру зайнятості. У цій ситуації постає проблема конкретної допомоги молоді в професійному самовизначенні.

У цьому контексті формування готовності випускників школи до усвідомленого вибору професії є не тільки гострою необхідністю, але й багатограним і складним процесом, в якому потрібна систематична, послідовна і тривала робота. Забезпечення ефективності цього процесу можливе тільки через чітко сплановану системну профорієнтаційну роботу, яку професійно-технічні навчальні заклади міста повинні проводити, щоб запобігти соціальній дезадаптації молоді.

Слід виділити ряд специфічних проблем у професійному самовизначенні молоді, що призводять до розгубленості не тільки багатьох випускників шкіл, їх батьків, але й педагогів, серед яких – низька престижність робітничих професій, тому що у свідомості школярів ореолом престижу є професії, які вимагають вищої освіти.

Кривий Ріг – це промисловий гірничо-металургійний регіон, ринок праці якого спрямований на працюючі підприємства. Станом на березень 2017 року в Центрі зайнятості міста зареєстровані майже 1,5 тисячі безробітних, з яких більшу частину складає молодь віком до 35 років з вищою освітою. В той же час професії, які користуються найбільшим попитом в місті, це: електрогазоварник, електрослюсар, столяр, машиніст крана, прохідник, муляр тощо. У більшості ПТНЗ – це є основні професії, за якими здійснюється підготовка.

Тож, щоб зорієнтувати випускників загальноосвітніх шкіл саме на отримання робітничих професій, методичною службою ПТНЗ разом з міським Центром зайнятості, розроблено план-графік проведення профорієнтаційних заходів, у рамках Декад професій за напрямками, яким передбачено:

1. Дні відкритих дверей.
2. Професіографічні уроки: «У світі професій», «Вибір професії – це вибір майбутнього», «Основи професійного самовизначення».
3. Батьківські збори.
4. Профорієнтаційні уроки: «Молодь на ринку праці», «Орієнтир у світі професій», «Служба зайнятості – випускникам шкіл».
5. Проведення майстер-класів з професій.
6. «Ярмарок професій», «Ярмарок вакансій», «Дні зайнятості».
7. Розповсюдження буклетів, проспектів, інформацій про отримання робітничих професій в ПТНЗ.

Велику роль у виборі професії відіграють і професіографічні екскурсії на підприємства міста. Для випускників шкіл особливо цікавими є експозиції музеїв найбільших гірничо-металургійних підприємств. На сьогоднішній день створено 12 музеїв промислової тематики. Про історію та розвиток залізниці на Криворіжжі розповідають виставкові зали локомотивного депо та музею «Придніпровська залізниця», музей гірничої техніки під відкритим небом на

ПАТ «Північний ГЗК». З 2013 року в місті діє «Програма розвитку промислового туризму», в рамках якої розроблені екскурсійні маршрути відповідної тематики для учнів ЗОШ, студентів навчальних закладів. Так, наприклад, у цьому навчальному році в рамках Декад робітничих професій Криворізьким професійним гірничо-металургійним ліцеєм, Криворізьким навчально-виробничим центром та Криворізьким професійним транспортно-металургійним ліцеєм були організовані екскурсії промислової тематики для учнів шкіл Саксаганського, Покровського та Тернівського районів.

Тісна співпраця ПТНЗ, ЗОШ з підприємствами міста – це пріоритетний шлях до свідомого вибору професії майбутніми робітниками.

І в цьому напрямку необхідно застосовувати найрізноманітніші сучасні форми та методи взаємодії. А саме:

- 1) надання допомоги у професійному самовизначенні учнівської молоді;
- 2) формування свідомого підходу до вибору професії;
- 3) психологічного супроводу усвідомлення і відповідальності за власний вибір;
- 4) популяризації робітничих професій.

Тісна співпраця методичної служби, міської виконавчої влади, Центру зайнятості і підприємств-замовників кадрів спрямована саме на те, щоб учнівська молодь була підготовлена до самостійного життя в соціумі, успішно реалізувала свій потенціал. І в такому разі їм не буде загрозувати дезадаптація з усіма її негативними наслідками.

Бахмацький *Костянтин*
Миколайович, заступник директора з
НВР ДНЗ «Професійний ліцей
м. Українки», Київська область

ЯКІСНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА – ПЕРЕДУМОВА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКА ПТНЗ

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання кадрового дефіциту, а також незатребуваність частини випускників ПТНЗ. Немає гарантії щодо працевлаштування на гідне робоче місце за наявності професійно-технічної освіти. Адже кожен третій серед безробітних здобув професійно-технічну освіту. Таку тенденцію профтехосвітяни відстежують протягом останніх років.

Ключові слова: професійна підготовка кваліфікованих робітників, інформаційно-комунікативні технології, конкурентоспроможність, працевлаштування, інноваційні проекти, компетентність.

Як зазначають фахівці, у галузі професійно-технічної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається певний дисбаланс між вимогами роботодавців до якості робочої сили і можливостями задоволення таких вимог

із боку професійно-технічних навчальних закладів.

Але ні в кого не має виникати сумнівів, що профтехосвіта є потужною системою підготовки кадрів. Інше питання, що вона не в змозі в економіці, коливань ринкового попиту, забезпечити кількісно-якісні вимоги роботодавців щодо підготовки робітничих кадрів. На мою думку, передумовою успішного працевлаштування випускників ПТНЗ є передусім його якісна професійна підготовка. Складовими якісної підготовки є:

- рівень відповідності вимогам Державних стандартів;
- рівень компетентності та діяльності педагогічного колективу;
- організація навчального процесу;
- матеріально-технічна база;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі;
- організація та зміст виховного процесу;
- організація самостійної роботи, контролю знань, умінь та навичок учнів;
- оцінка рівня підготовки випускників роботодавцями;
- рівень зв'язку з роботодавцями.

Кожний з перелічених чинників є невід'ємною частиною підготовки конкурентоспроможного робітника на ринку праці. Але професійно-технічний навчальний заклад самостійно визначає пріоритетність кожного з них, враховуючи такі чинники, як: регіональний компонент, галузеве спрямування закладу, фінансування тощо.

Беручи до уваги всі об'єктивні та суб'єктивні обставини, педагогічний колектив та адміністрація ДНЗ «Професійний лицей м. України» вважає найефективнішими на цьому етапі такі шляхи підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників із метою їх подальшого успішного працевлаштування:

1. Співпраця з провідними підприємствами, фірмами та приватними підприємцями регіону

Тісний зв'язок між навчальним закладом і роботодавцем на сучасному етапі є основою для успіху у вирішенні завдань підготовки кваліфікованих робітничих кадрів та їх працевлаштування. Основними партнерами лицю є ВАТ «Київський картонно-паперовий комбінат», ТОВ «Інтерфом», ВАТ «Київський завод «Радар»», ВАТ «Київський пакувальний комбінат», ТОВ «Манкор», ТОВ «СЕЙМ-93», ПАТ «Обухівський молочний завод».

Анкетуванням виявлено потребу підготовки фахівців за інтегрованими професіями та з підвищеними розрядами. Враховуючи вимоги роботодавців, нині в лицейі всі професії є інтегрованими.

Збільшити цей показник у майбутньому, використовуючи лише власні ресурси навчального закладу, досить складно. Цьому може сприяти практична реалізація Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти в частині фінансування.

2. Створення оптимальних умов для творчого зростання учасників навчально-виховного процесу

Вимоги часу диктують необхідність посилити увагу до розвитку

людських якостей, спрямувати організацію навчально-виховного процесу на повноцінний розвиток учня, оскільки сучасна особистість повинна вміти мислити творчо, бути здатною жити у неперервно мінливому світі, відчувати себе комфортно при соціальних змінах, упевнено «зустрічати» непередбачувані ситуації, визначати проблеми та інноваційні шляхи їх вирішення.

Для реалізації цих вимог у ліцеї успішно продовжується впровадження інноваційного проекту «Стимулювання творчої активності учнів у процесі професійного становлення». До його реалізації залучається дедалі більше педагогічних працівників, які беруть участь у запланованих заходах і самі ініціюють нові.

Ми розуміємо, що формування цілісної й гармонійно розвиненої особистості з високою національною самосвідомістю можливе лише за умови створення системи стимулювання творчих педагогів через:

- забезпечення можливості реалізації педагогом своїх здібностей у навчально-виховному процесі, у пізнавальній роботі з учнями, у системі підвищення кваліфікації;
- створення творчої атмосфери, здорового морально-психологічного клімату в колективі;
- своєчасна позитивна оцінка діяльності педагогічного працівника для розвитку в нього почуття задоволення;
- уміння керівника бачити, розвивати та цінувати неповторну творчу індивідуальність кожного педагога;
- забезпечення естетичних умов праці;
- виявлення творчих пошуків педагогічних працівників під час проведення атестації;
- матеріальна й моральне заохочення колективу.

Левову частку перелічених чинників акумулює в собі та реалізує методична служба ліцею.

3. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничий процес

Створення в ліцеї сучасних кабінетів, оснащених мультимедійними засобами навчання, дає можливість усім педагогам як професійно-теоретичної, так і загальноосвітньої підготовки застосовувати та демонструвати власну інформаційну компетентність та вміння користуватися засобами новітніх інформаційних технологій. Окрім цього, більшість педагогів широко застосовує і створює електронні засоби навчання: презентації, відеосюжети та навчально-практичні фільми, електронні підручники та посібники, що дають змогу візуалізувати деякі абстрактні поняття, процеси, операції, які можливо відтворити в умовах майстерні лише вибірково, та надзвичайно важливо – знизити необхідність використання дорогих матеріалів. Своїм досвідом і напрацюваннями педагоги ліцею діляться в рамках різних конкурсів і засідань обласних методсекцій, під час семінарів, вебінарів, які проводяться під егідою навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Київській області та на сторінках сайту.

Баштаненко Сергій Сергійович,
викладач Міжрегіонального центру
професійної підготовки звільнених у
запас військовослужбовців, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.

РОЗРОБКА ПРОЕКТІВ ТА БУДОВА РОБОЧИХ МОДЕЛЕЙ ПРИЛАДІВ З ПРОФЕСІЙ ЧЕРЕЗ НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ

Формування конкурентоздатного робітника розпочинається з надання йому ґрунтовних теоретичних знань з професії та практичного досвіду виконання робіт. Підготовка ж висококваліфікованих спеціалістів, які дійсно затребувані на підприємствах, полягає в оволодінні робітниками декількома суміжними спеціальностями, наприклад, слюсар з ремонту автомобілів – електрогазозварник, слюсар з ремонту автомобілів – майстер з діагностики та налагоджування електронного та електричного устаткування автомобілів, електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин.

Освоєння декількох професій передбачає збільшений термін навчання учнів, а також відкриває можливість залучення їх до науково-технічної творчості.

Виконання творчих робіт дозволяє учням ознайомитись з основами науково-технічної діяльності, а саме, виконання аналізу наукових розробок та літературних джерел; допомагає розробляти проекти та будувати робочі моделі приладів.

Так, учнями успішно зреалізовані проекти, зокрема:

Модель електролізера газу Брауна (ННО)

На практиці паливо в двигуні зовнішнього згорання згорає не повністю. Це пов'язано з недостатньою швидкістю горіння палива, яке не встигає згоріти цілком за час робочого ходу поршня. Додаючи газ ННО безпосередньо в камеру згорання разом із робочим зарядом, швидкість горіння паливної суміші збільшується у десять разів. Крім того, газ вигідно відрізняється і своєю більшою детонаційною стійкістю. При мінімальних добавках газу (до 5%) в робочий заряд, час згорання останнього істотно скорочується, оскільки водень, змішуючись попередньо з порцією робочого заряду, що потрапляє в камеру згорання і згораючи сам, ефективно підпалює суміш у всьому обсязі.

Газ має достатню кількість кисню в своєму складі і може горіти навіть у вакуумі, що дозволяє застосовувати газогенератори в автомобілях без їх переобладнання.

Використання генератора газу ННО на автомобілях дозволяє: збільшити потужність двигуна на 15%; підвищується крутний момент на 25%; зменшити витрати палива на 25...35%.

Компоненти приладу розташовуються під капотом автомобіля, тому вони повинні бути безпечними, компактними, легкими і міцними, щоб не впливати на роботу стандартних систем автомобіля. Окрім того, конструкція приладу

повинна враховувати брак простору під капотом сучасних автомобілів і допускати компонування складових приладу як у вигляді моноблоку, так і на відстані один від одного.

У якості складових частин приладу використовуються модернізовані частини сучасних автомобілів, що були спеціально спроектовані для роботи в автомобілі.

Діюча модель охоронної системи з інформаційним GSM каналом.

На основі проведеного аналізу, враховуючи нові тенденції в сучасній електроніці, в якості базового елемента діючої моделі був обраний «GSM-модуль».

«GSM-модуль» – це електронна збірка, основним елементом якої є мікроконтролер. Крім цього, потрібні додаткові компоненти: джерело живлення, інтерфейси зв'язку з іншими елементами блоку. Основна перевага такого блоку – це можливість інтеграції його в будь-який нестандартний пристрій. Тому було вирішено використати «GSM-модуль» при побудові діючої моделі охоронної системи з інформаційним «GSM-каналом».

Пристрій має незначну кількість деталей (30 шт.), що для апаратів подібного рівня дуже мало. Основним елементом, який виконує всі функції з управління приладом та мобільним телефоном, є сучасний 8-розрядний мікроконтролер фірми MSCROCHIP. Ця мікросхема має практично всі модулі, необхідні для побудови даного охоронного приладу.

Під час роботи приладу використовуються такі апаратні ресурси мікроконтролера: синхронні інтерфейси зв'язку, універсальні цифрові порти ввід/вивод, таймер-рахівник.

Для програмного забезпечення була розроблена спеціальна програма, а для програмування контролера виготовлений програматор.

Підсилювач з удосконаленим тепловим режимом

На відміну від інших зразків підсилювачів, представлений підсилювач має мінімальну кількість пасивних елементів, що значно знижує ймовірність його виходу з ладу при максимальній потужності. Основним елементом підсилювача є ІМС TDA 7294.

Дані підсилювачі класу АВ призначені для використання в Ні-Fi апаратурі, мають захист від перенапруги, тепловий захист від короткого замикання.

У мікросхемі вмонтована функція MUTE та STANDBY, що дає можливість використовувати дистанційне керування підсилювача без характерних шумів при ввімкненні та вимкненні живлення.

Трансформатор живлення розрахований та виготовлений на потужність 150Вт.

Також було встановлено, що режим охолодження найбільш оптимальний для підсилювача при створенні примусового повітряного потоку з використанням кулера, який монтується в корпусі підсилювача. Використання такого способу охолодження дає можливість працювати підсилювачу в значно більших межах температур без виникнення значних нелінійних перешкод.

Під час виконання творчих робіт учні набули значного досвіду у

проектуванні і створенні нових приладів, що зробило їх більш привабливими на ринку праці.

Як приклад, можна навести зацікавленість нашими випускниками компанії ТОВ «Універсальні мобільні технології», що займається встановленням, налагоджуванням і обслуговуванням додаткового електронного обладнання (GPS датчиків, датчиків рівня палива) на транспортні засоби. В обов'язки робітника входить монтаж обладнання та його підключення до електронної системи транспортних засобів, калібрування датчиків, а також налагодження передачі даних через супутник. Також спеціалісти компанії створюють нові та покращують вже існуючі датчики.

Ця компанія самостійно навчає своїх робітників і проводить їх стажування, але для зменшення трудових і матеріальних витрат їм більше підходять робітники, які вже володіють суміжними професіями та мають досвід у наукових розробках. Саме таких учнів було направлено на стажування до цієї компанії.

Васильєва *Валентина*
Олексіївна, директор ДПТНЗ
«Криворізький центр професійної
освіти робітничих кадрів торгівлі та
ресторанного сервісу», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ У ВІДКРИТОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Анотація. У статті розглядаються особливості підготовки конкурентоспроможного фахівця – випускника професійно-технічного навчального закладу у відкритому освітньому просторі.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентоспроможна особистість.

Сучасний ринок праці вимагає створення таких технологій професійного розвитку, які дозволять випускникам професійно-технічних навчальних закладів, що входять у світ виробничої та управлінської діяльності, досягти високого рівня конкурентоспроможності. Конкурентоспроможна особистість повинна володіти не тільки спеціальними знаннями і вміннями у сфері професійної діяльності, а, й перш за все розвиненими особистісними якостями, що дозволяють ефективно здійснювати процес діяльності й отримувати високі результати. Особистісно-професійні якості мають першорядне значення в забезпеченні конкурентоспроможності працівників.

Ринок праці ставить жорсткі вимоги перед молодими фахівцями – випускниками ПТНЗ. Сьогодні наявність документа про професійну освіту не гарантує отримання престижного робочого місця за фахом. Аналіз сучасного ринку праці показав, що фахівці у віці до 22 років відчувають труднощі в

працевлаштуванні і володіють низьким рівнем конкурентоспроможності особистості в порівнянні з іншими віковими групами. В даний час потреба в розробці та обґрунтуванні програми формування конкурентоспроможної особистості учня в освітньому процесі багаторазово зростає.

Конкурентоспроможність розглядається як досягнення і успіх молодого фахівця. Конкурентоспроможні особистості значно легше адаптуються до вимог соціального середовища, досягаючи вищого рівня професійного та особистісного розвитку. При розвитку конкурентоспроможності в учнів підвищується мотивація до процесу навчання, зростають вимоги до якості освіти, що здобувається, й удосконалюються особистісно-професійні якості.

Особистісно-значущі й професійно-значущі якості учня неправомірно розглядати у відриві один від одного, оскільки особистість є суб'єктом професійної діяльності. Професійний і особистісний розвиток – це два взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих один одного процеси. У розвитку конкурентоспроможності істотну роль відіграє те, яким чином здійснюється професійна освіта.

Особливостям розвитку професійної освіти на різних ступенях багаторівневої підготовки присвячено значну кількість досліджень у нашій країні та за кордоном. Результати пошуку ефективних систем професійної освіти були використані низкою дослідників у побудові елементів концепції професійної освіти. При модернізації вітчизняної професійної освіти основним підходом стає особистісно-орієнтований підхід.

Таким чином, у процесі професійного навчання, освоєння професії і виконання професійної діяльності основним фактором виступає розвиток особистості. Слід зазначити, що поняття професіоналізм і конкурентоспроможність різні. Конкурентоспроможність включає в себе ряд професійних характеристик особистості.

Конкурентоспроможна особистість – це така особистість, яка здатна швидко й безболісно адаптуватися до постійних змін суспільних умов, науково-технічного прогресу й нових видів діяльності та форм спілкування за умови збереження позитивного внутрішнього психоенергетичного потенціалу й гармонії.

Серед проблем, які вирішує професійно-технічна освіта в процесі реформування, проблема підготовки конкурентоспроможних випускників є однією з пріоритетних. Однак підходи і засоби організації навчально-виробничого процесу, що сприяють формуванню конкурентоспроможності учнів, слабо відпрацьовані. Багато вчених приділяли увагу проблемі розвитку особистості в процесі професійної підготовки. Однак основними напрямками досліджень є вивчення психолого-педагогічних основ саме професійного самовизначення та профорієнтаційної діяльності, тобто розвитку професіоналізму, а не надпрофесійних якостей особистості фахівця.

Конкурентоспроможність особистості передбачає не стільки високу якість результатів діяльності, скільки здатність вистояти і перемогти в конкурентній боротьбі.

Розвиток конкуренції відбувається за рахунок створення суспільством

відповідних умов. Навчальні заклади повинні розвивати конкурентоспроможність учнів, надаючи їм знання про правила і алгоритм ведення конкурентної боротьби, про способи її здійснення. У зв'язку з цим актуалізується необхідність розробки спеціальних програм, метою яких є формування в учнів відповідних навичок і конкурентних переваг їх особистості.

При розробці засобів, методів і форм вирішення проблеми формування конкурентоспроможності особистості необхідно дотримуватися такої позиції: виховувати конкурентоспроможну особистість, яка застосовує цивілізовані методи і засоби досягнення цілей. А це можливо тільки за умови виховання в учнів високого рівня моральної культури, самосвідомості, прийняття ними цивілізованих норм і правил ведення конкурентної боротьби. У даний час зростає актуальність проблеми формування в учнів стійкої орієнтації на виняткову важливість духовно моральної культури. Залишаються актуальні питання розвитку конкурентоспроможності особистості, які потребують подальшого вивчення.

У КЦПОРКТРС були розроблені методичні рекомендації для викладачів і майстрів виробничого навчання щодо створення умов в освітньому процесі для розвитку конкурентоспроможності особистості учня, а також для учнів з метою саморозвитку і підвищення рівня власної конкурентоспроможності. Це послужило основою для розробки методичних семінарів для викладачів і майстрів виробничого навчання.

Основні питання, що виносяться на методичні семінари:

1. Конкурентоздатність особистості як сукупність позапрофесійних характеристик особистості (комунікабельність, цілеспрямованість, працездатність і працьовитість, відповідальність, креативність, впевненість у собі й лідерські якості, рефлексивність, уважність, культурно-моральні якості, здатність до саморозвитку, націленість на кінцевий результат), як найважливіший фактор розвитку особистості учнів.

2. Психологічні характеристики учнів. Дотримання етичних принципів формування особистості учня, дотримання правил і принципів участі в конкуренції, прийняття умов успішної участі в конкуренції через постійний саморозвиток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богиня Д. П. Концептуальні підходи до визначення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці / Д. П. Богиня // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 6. – С. 38.

2. Злобіна О. Г. Суспільна криза і життєві стратегії особистості / О. Г. Злобіна, В. О. Тихонович. – К.: СтилоС, 2001. – 238 с.

3. Кубіцький С. О. Деякі аспекти оцінки якості підготовки конкурентоспроможного фахівця в Україні та за її межами / С. О. Кубіцький // Проблеми освіти: наук.-метод. збірник. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2002. – Вип. 27. – 100 с.

4. Юр'єва К. А. Розвиток інноваційних процесів в освіті / К. А. Юр'єва // Директор школи. – 2013. – № 2. – С. 101-105.

Гачук Олена Валеріївна, методист
Державного навчального закладу
«Одеський центр професійно-технічної
освіти», м. Одеса

СТВОРЕННЯ І РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПТНЗ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті визначено педагогічні умови використання освітнього середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців, описано формування освітнього простору для повноцінного навчання дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями слуху) у ПТНЗ.

Ключові слова: освітній простір, формування конкурентоздатних фахівців, конкурентоспроможність, ринок праці, інклюзія, створення інклюзивного освітнього середовища.

Кардинальне реформування життя суспільства створило реальні передумови для значних перетворень в економіці, науці, культурі. Вони відбуваються на тлі глобальної інтеграції у світовий освітній простір, суттєвої модернізації системи освіти, у зв'язку з чим підвищуються вимоги до професійної компетентності фахівців та їх професіоналізму.

Ринок праці об'єктивно вимагає від особистості всебічного розвитку, який забезпечував би конкурентоспроможність фахівця вже на початку його професійної діяльності, що стає гарантом його працездатності й самореалізації.

Основною метою професійної підготовки є формування кваліфікованого компетентного конкурентоздатного фахівця, який вільно володіє своєю професією, орієнтується в суміжних областях діяльності, здатний ефективно працювати за фахом на рівні світових стандартів, готовий до постійного професійного зростання, професійної і соціальної мобільності [2, с.15].

Сучасний етап розвитку суспільства висуває перед системою освіти низку принципово нових завдань, серед яких особливої уваги набуває проблема підвищення якості та доступності освіти, посилення зв'язку між різними рівнями освіти, інтеграції у світовий науково-освітній простір.

У переважній більшості джерел освітній простір пояснюється як певний педагогічний феномен, що передбачає тісний контакт людини з оточуючим її освітнім середовищем. Даний простір можна назвати структурованою системою педагогічних факторів й умов їх освоєння окремою особистістю в процесі її формування, розвитку та становлення.

Інноваційний розвиток освітніх закладів передбачає обов'язкове проектування освітнього простору, який характеризується обсягом освітніх послуг, а також потужністю та інтенсивністю освітньої інформації.

Освітнє середовище ПТНЗ має вирішувати два взаємозалежні завдання: вводити учня у сферу фахової галузі та надавати можливості учню і викладачу оперувати предметами, які відповідають цілям навчання [6, с. 21].

Під час навчання необхідно створити педагогічні умови, які сприяють розвитку особи. Тому актуальною стає проблема визначення педагогічних умов використання освітнього середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців. Для того, щоб виявити педагогічні умови, необхідно враховувати потребу суспільства у фахівцях, здатних вирішувати завдання виробництва:

1. Створення освітнього середовища для активізації навчально-професійної діяльності учнів під час навчання;

2. Формування професійно важливих компетенцій майбутніх фахівців. Професійна компетентність є основною вимогою до випускника ПТНЗ, вона з часом повинна перейти у високий професіоналізм.

Виходячи зі сказаного впливає, що компетенції – це цілі чекання освітнього процесу, а компетентність – це результат, особиста якість, що відбулася, сукупність знань, умінь і навичок у відношенні до реальних об'єктів і процесів, а також готовність і здатність застосовувати їх [1, с. 120].

Сьогодні якість освіти – це не лише характеристика суми знань, засвоєних людиною. У сучасному світі, де знання і технології оновлюються стрімко, слід спрямувати навчальний процес не тільки на засвоєння базових знань, а й на набуття потреби, умінь і навичок самостійно засвоювати нові знання та інформацію протягом усього життя й ефективно використовувати їх на практиці.

Взаємозв'язок між рівнем освіти населення та людським розвитком країни визнається як беззаперечний факт, тому усунення виявів соціального відторгнення від сфери освіти, різноманітних інституційних та фінансових бар'єрів для отримання освіти є передумовою досягнення загального прогресу в розвитку суспільства, а доступність освіти для різних категорій населення розглядається передусім як соціальна проблема, що тісно пов'язана з ідеями соціальної справедливості та соціальної рівності. При цьому доступність освіти визначається не як кінцева мета, а як важливий чинник забезпечення соціальної цілісності та стабільності суспільства [7].

Однією з гострих сучасних соціальних проблем є стан здоров'я дітей та молоді. Інклюзивна освіта є частиною концепції соціального залучення (соціальної інклюзії), що з'явилася як результат переходу більшості суспільств до демократичних цінностей, поваги до основних прав та свобод людей [3].

Однією з обов'язкових умов реалізації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання є створення інклюзивного освітнього середовища.

Створення і розвиток інклюзивного освітнього середовища в ПТНЗ вимагає удосконалення організаційно-методичного механізму, а саме: створення умов для повноцінного навчання дітей з особливими освітніми потребами у ПТНЗ (створення безбар'єрного середовища навчальних закладів, забезпечення спеціальних пристосувань у навчальних закладах, надання індивідуальної підтримки в ході здобуття професійної освіти, адаптація програм і підручників для ефективного навчання); забезпечення підтримки педагогів шляхом їх співпраці з відповідними фахівцями (дефектологами, психологами, реабілітологами та ін.) та перекладачами жестової мови; розробка порядку надання індивідуальної підтримки дитині з особливими освітніми

потребами у ході інклюзивного навчання з урахуванням її потреб; індивідуального асистентування під час навчального процесу, отримання та обробки інформації для засвоєння навчальної програми; використання ПТНЗ навчально-методичних матеріалів «Індекс інклюзії» [4] для проведення регулярного самооцінювання із залученням усіх учасників навчально-виховного процесу та громадськості з подальшим розробленням планів розвитку навчальних закладів.

Одеський центр професійно-технічної освіти є експериментальним навчальним закладом півдня України, що надає професійну освіту дітям з особливими потребами (зокрема, з порушеннями слуху) як в інклюзивних, так і в спеціальних групах, та забезпечує соціальний захист таких дітей, їх професійну реабілітацію, зайнятість, адаптацію до суспільного життя.

Важливість забезпечення доступності освіти для учнів з порушеннями слуху в умовах ПТНЗ зумовили вибір теми експериментального дослідження «Технологія забезпечення доступності освітнього простору професійно-технічного навчального закладу для учнів з порушеннями слуху», яке реалізується на базі ДНЗ «Одеський центр ПТО» у 2016-2018 рр., затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 565 від 25. 05. 2016 р. «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня на базі Державного навчального закладу «Одеський центр професійно-технічної освіти» на 2016–2018 роки».

Навчальні матеріали та методи викладання, які розроблюються з урахуванням технологій забезпечення доступності освітнього простору для учнів з порушеннями слуху, можуть сприяти успіху в навчанні для всіх учнів, а саме:

- урахування у навчальних програмах різноманітних потреб різних категорій учнів забезпечить і підвищить їх доступність та убезпечить від необхідності подальших адаптацій;
- забезпечення можливості адаптувати матеріали та їх формати дасть можливість учням обирати такі формати, які найбільше відповідають їхнім навчальним потребам;
- використання мультимедійних засобів у відеоформатах забезпечить різні шляхи представлення концепцій, а також дозволить учням оцінювати матеріал за допомогою різних органів чуття;
- представлення інформації різними способами забезпечить потреби учнів з різними навчальними стилями та видами інтелекту [5].

Забезпечення доступності освітнього середовища ПТНЗ для учнів з порушеннями слуху покладено на досвідчених педагогів та майстрів виробничого навчання, перекладачів жестової мови.

Викладачі використовують сервіси G Suite для навчання учнів з особливими освітніми потребами. G Suite для навчальних закладів – це пакет хмарних, тобто розміщених на серверах компанії Google, додатків для планування та управління спільною діяльністю, роботою і спілкуванням, публікації матеріалів, хостингу відеоматеріалів і багатьох інших інструментів, необхідних у роботі сучасного навчального закладу. За допомогою цього

сервісу створено і налаштовано власний домен, до якого входять аккаунти користувачів, сервіси. До них у користувачів є доступ і система управління ними, що дає змогу підвищити якість навчального процесу і взаємодії учнів та викладачів, а головне – впроваджувати у навчальний процес елементи дистанційного навчання і реалізації інклюзивної освіти для учнів з порушеннями слуху. Використання сервісів G Suite, а саме Classroom, стало провідним при впровадженні дистанційно-модульної інклюзивної освіти.

Використання мультимедійних засобів у відеоформатах забезпечує різні шляхи представлення навчального матеріалу (мультимедійні презентації, відеоролики з субтитрами чи з сурдоперекладом, адаптований для них текстовий матеріал, модулі), дозволяє учням оцінювати матеріал за допомогою різних органів чуття, а також у зручній для них формі та час виконати завдання, отримати консультацію викладача.

Отже, сучасну систему професійно-технічної освіти зорієнтовано на те, щоб вона задовольняла потреби різних галузей господарства України в робітничих кадрах на рівні сучасних і перспективних вимог та стала одним із важливих засобів реалізації державної політики зайнятості та соціального захисту населення. В умовах переходу до ринкових відносин головні завдання професійно-технічної освіти полягають у підготовці кваліфікованих, конкурентоспроможних робітників з високим рівнем професійних знань, умінь та навичок.

Беззаперечним є факт, що рівень освіти – це важливий чинник входження людини на ринок праці і формування її конкурентоспроможності та певного соціально-економічного статусу. Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини та основних свобод, тобто професійна освіта повинна бути загальнодоступною.

Слід підкреслити, що орієнтування інклюзивного освітнього середовища на розвиток особистості та відповідність запитам соціального оточення і сподіванням людини, робить важливим виокремлення умов формування інклюзивного освітнього середовища в навчальних закладах.

Водночас забезпечення необхідних умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами у професійно-технічних навчальних закладах оптимізуватиме формування інклюзивного освітнього середовища, сприятливого для реалізації можливостей осіб з особливими потребами, допоможе реформувати систему професійно-технічної освіти та розбудувати гуманізоване суспільство, вільне від сегрегації. Створення інклюзивного освітнього середовища в системі професійно-технічної освіти України потребує консолідованих зусиль і з боку професійно-технічної освіти, батьків, громадських організацій та загалом держави, що спрямовані на усвідомлення значущості порушеної проблеми та нагальні заходи.

Відтак є підстави стверджувати, що серед першочергових кроків у напрямі створення інклюзивного середовища вбачаються такі: відмова від стереотипних поглядів на педагогів, учнів і навчальний процес; сформованість у навчальному закладі атмосфери, заснованій на ідеях інклюзії; розбудова навчального закладу як громади; зосередження на співпраці, а не на

конкуренції; прищеплення віри у свої сили кожному члену колективу навчального закладу.

Провідним принципом інклюзивного освітнього середовища є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб різних категорій учнів за рахунок структурно-функціональної, змістовної та технологічної модернізації освітньої системи закладу, здійснення індивідуального підходу, гуманні стосунки з кожною дитиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барладим В. М. Педагогічні технології: аналіз та перспективи їх використання / В. М. Барладим // Інформаційні технології і засоби навчання. – № 5. – 2013. – С. 116–125.

2. Городецький В. В. Формування професійних компетенцій як психолого-педагогічна проблема / В. В. Городецький // Зб. наук. пр. СевКавГТУ "Гуманітарні науки". – 2008. – № 6. – С. 15-18.

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» №1324 від 5 червня 2014 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/31601/

4. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посібник/ Тоні Бут; пер. з англ. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.

5. Колупаєва А. А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, Е. А. Данілавичюте, С. В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с.

6. Кух А. М. Сучасна дидактика і освітнє середовище/ А.М. Кух // Зб. наук. праць К-ПДПУ. Серія педагогічна, 2003. – Вип. 9. – С. 106-108.

7. Сергєєва Л. М. Якісна професійно-технічна освіта – соціально вразливій молоді: навчально-методичний посібник / Л. М. Сергєєва, Н. З. Софій – К.: Арт Економі, 2012. – 168 с.

*Гермак Ольга Леонідівна,
викладач ДНЗ «Криворізький центр
професійної освіти металургії та
машинобудування», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.*

ЕЛЕКТРОННИЙ ОСВІТНІЙ РЕСУРС ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ

Анотація. У статті розглянута необхідність активізації навчальної діяльності учнів ПТНЗ через використання електронних освітніх ресурсів професійного спрямування, а також визначення основних дидактичних принципів підготовки майбутніх кваліфікованих електромонтерів за

використанням електронно-освітніх ресурсів, виявлення педагогічних умов впровадження інформаційного забезпечення, опрацювання методичних матеріалів для забезпечення навчання учнів з електротехнічних спеціальностей.

Ключові слова: професійна компетентність, електромонтер, електронно-освітній ресурс, професійна освіта, майбутній кваліфікований робітник

Метою даної статті є визначення основних дидактичних засад підготовки майбутніх кваліфікованих електромонтерів за використанням електронно-освітніх ресурсів, виявлення дидактичних умов впровадження інформаційного забезпечення, опрацювання дидактико-методичних матеріалів для забезпечення навчальної роботи учнів електротехнічних спеціальностей.

Головна конкурентна перевага високорозвиненої країни пов'язана з можливістю розвитку її людського потенціалу, який багато в чому визначається станом системи освіти та якістю підготовки фахівців. Якість сучасної професійної освіти розуміється як показник відповідності освітнього результату запитам держави, суспільства й особистості. Зокрема, «тенденції розвитку сучасного суспільства, виражена спрямованість його на інформатизацію усіх галузей виробництва, суспільного й особистого життя, визначають необхідність усе більш широкого використання інформаційних технологій (ІТ) і в освітніх галузях» [2]. Аналіз стану професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників-електромонтерів вказує на певну невідповідність їх практичної підготовки потребам сучасних роботодавців. Більшості з них властива, як правило, невпевненість у здійсненні професійних дій, низький рівень компетентності, нездатність до діяльності за використання ІТ тощо [4]. Адже на сучасному рівні розвитку суспільства відбувається інноваційна перебудова реального виробництва, що вимагає постійного підвищення рівня професійної підготовки фахівців енергетичного профілю. Зазначені темпи розвитку ІТ спонукають педагогічний загал ПТНЗ до пошуку та впровадження нових педагогічних методик і технологій навчання. «Концепція інформатизації навчального процесу, заснована на органічному поєднанні традиційних і новітніх засобів навчання, передбачає поетапне, поступове впровадження у навчальний процес, раціональне поєднання традиційних методів та засобів навчання, з сучасними ІТ, що зрештою веде до поліпшення результатів навчання»[2]. Потребується формування інноваційних педагогічних умов та визначення методичних підходів у теоретичному навчанні та практичній підготовці майбутніх електромонтерів. На це також указують результати вивчення наукових доробків, де ачені засвідчують наявні суперечності між зростаючими вимогами суспільства до рівня професійної відповідності, рівнем компетентності педагогічних кадрів ПТНЗ та існуючою практикою професійної підготовки майбутніх електромонтерів. Однак, з'ясовано, що, окрім іншого, стан навчально-методичного забезпечення, зокрема й підручників та посібників перебуває на недостатньому рівні. Спостерігаються також проблеми в інформатизації процесу підготовки згаданих кваліфікованих робітників. Тому одним із перспективних та дієвих

напрямів підвищення якості навчально-виробничого процесу, професійної підготовки майбутніх електромонтерів можна вважати доцільне та продумане використання ІТ, зокрема, розроблювання та застосування електронних освітніх ресурсів (ЕОР) – електронних підручників, посібників, віртуальних лабораторій тощо. Проте, помилково припускати, що застосування ЕОР у навчанні автоматично підвищує якість освіти [1].

Можна виокремити деякі організаційно-педагогічні умови, сформованість яких сприяє цьому процесу: навчальні класи та майстерні обладнані сучасними технічними засобами; високий рівень готовності адміністраторів ПТНЗ до виконання професійних обов'язків в умовах інформатизації; висококваліфіковані ІТ-компетентні викладачі й майстри; вільний доступ учнів і викладачів до підручників та професійної літератури, а також до сучасних технічних засобів, навчальних матеріалів та ін. (зокрема і через мережу Інтернет).

Упровадження та застосування ЕОР у професійну освіту стимулює та мотивує учнів до отримання знань і формування умінь, забезпечує оптимізацію процесу професійного навчання та сприяє розвитку загальних і професійних компетенцій майбутніх робітників. Також слід зазначити, що в умовах інформатизації професійного навчання відзначається зниження психологічного напруження шляхом переходу від суб'єктивних відносин «учень – викладач» до найбільш об'єктивних відносин «учень – електронний ресурс – викладач» [5]. Збільшується частка творчих робіт, самостійної роботи учнів, розширюється можливість отримання додаткової освіти за професією «Електромонтер» в умовах ПТНЗ. Але, на жаль, є й проблеми, на сьогоднішній день відсутні навчальні електронні видання з дисципліни – «Технології: спеціальні технології електромонтера», рекомендовані до використання Міністерством освіти і науки України, потребується постійне оновлення ІТ-парку професійно-технічного навчального закладу.

Науковці й дослідники вказують на наявне протиріччя між зростаючими вимогами суспільства до рівня професійної відповідності й компетентності педагогічних кадрів ПТНЗ та існуючою практикою професійної підготовки учнів. Існує дефіцит у фахівцях, спроможних забезпечити відповідний рівень професійної підготовки електромонтерів. Необхідно забезпечити ПТНЗ педагогічними кадрами відповідного професійного рівня.

Проблему оновлення підходів до професійної підготовки кваліфікованих робітників піднімають у своїх працях І. Зязюн, В. Кремень, П. Лузан, В. Манько, Н. Ничкало, В. Пікельна, В. Радкевич, Л. Сушенцева та ін.

Дослідженню професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників приділяється певна увага як у педагогічній теорії, так і в практиці, зокрема у наукових працях І. Ісаєва, Н. Кузьміної, М. Михнюк, Л. Нестерової, Л. Сушенцевої, В. Ягупова, та ін. Науковцями стверджено, що саме професійна компетентність обумовлює практичну спрямованість професійної підготовки робітників, впливає на профадаптацію, професіоналізм фахівця за умови самонавчання та самовиховання. Однак, ще недостатньо досліджені організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності

майбутніх кваліфікованих електромонтерів у процесі навчання у ПТНЗ.

Враховуючи означене, було виокремлено такі завдання: здійснити аналітичний огляд літературних джерел та з'ясувати практичний стан підготовки майбутніх електромонтерів у професійно-технічних навчальних закладах; визначити зміст і структуру професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників енергетичного профілю; розробити методику використання електронно-освітніх ресурсів у формуванні компетентності майбутніх кваліфікованих електромонтерів; експериментально перевірити реалізацію педагогічних технологій засобами електронних ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів у ПТНЗ.

Їх розв'язання має підтвердити гіпотезу, яка ґрунтується на тому, що формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих електромонтерів буде результативним, якщо:

- виокремлена проблема розглядається як один з пріоритетних напрямів професійної підготовки кваліфікованих електромонтерів
- фахова освіта педагога професійної підготовки відповідає сучасним вимогам суспільства і світовим стандартам;
- учасники навчально-виробничого процесу спеціально підготовлені до впровадження та застосування електронно-освітніх ресурсів для формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих електромонтерів.

Вперше буде:

- теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів засобами електронно-освітнього середовища, які сприяють підвищенню ефективності підготовки фахівців енергетичного напрямку в ПТНЗ;
- конкретизовано сутність поняття професійна компетентність кваліфікованих робітників енергетичного профілю;
- визначено структуру, зміст, критерії професійної компетентності майбутніх кваліфікованих електромонтерів;
- розроблено електронний ресурс, обґрунтовано модель формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих електромонтерів у процесі їх професійної підготовки;
- вдосконалено педагогічне забезпечення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Практичне значення результатів полягатиме у розробленні електронно-освітніх ресурсів для майбутніх електромонтерів, діагностики професійної компетентності та методичних рекомендацій щодо забезпечення організаційно-педагогічних умов, спрямованих на формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників енергетичного профілю, та впровадженню їх у процес підготовки майбутніх електромонтерів. Отже, вирішення окресленої проблеми дозволить зробити певні позитивні зрушення у процесі підготовки конкурентоздатних кваліфікованих електромонтерів, затребуваних на ринку праці Криворіжжя та України в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. І. Педагогічне дослідження. Методичні поради молодим науковцям / С. І. Гончаренко. – К.: АПН України, 1995. – 46с.
2. Карташова Л. А. Інформаційні технології в навчанні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lkartashova.at.ua/publ/1-1-0-7>
3. Радкевич В. О. Науково-педагогічне забезпечення професійного навчання майбутніх робітників і майстрів народних ремесел : дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / АПН України. — К., 1995. — 260с.
4. Ростока М. Л. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних / М. Л. Ростока // Теорія і методика професійної освіти; електронне наукове фахове видання. – Вип. 2. – К.: ІІТО НАПН України. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (08.02.2015): http://www.tmpe.gb7.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=120
5. Скакун В. А. Методика преподавания специальных и общетехнических предметов (в схемах и таблицах): учеб. пособие для нач. проф. образования / В. А. Скакун. – 2-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 128 с.
6. Ткаченко Т. В. Робота в інформаційному освітньому середовищі ЛДУБЖД / Т. В. Ткаченко // Вища освіта України. – К.: Вид-во “Гнозис”, 2008. – С. 586–593.

Гладченко Оксана Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних систем і
технологій Університету державної
фіскальної служби України, м. Ірпінь,
Київська область.

Хоцькіна Світлана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інженерної педагогіки та мовної
підготовки ДВНЗ «Криворізький
національний університет», м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.

АДАПТАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему адаптації молодих фахівців – випускників ВНЗ, що передбачає подолання суперечностей між потребами виробництва та рівнем психологічної й практичної підготовки

професіонала. Окреслено процедуру адаптації, що складається з трьох послідовних блоків. Розкрито поетапність та визначено процесуальні складники формування трудових навичок.

Ключові слова: адаптація, період адаптації, вищий навчальний заклад, випускники ВНЗ, молоді фахівці, трудові навички.

Період адаптації для молодих фахівців – випускників ВНЗ – вирізняється особливою складністю, оскільки пов'язаний зі змінами мети, характеру, умов діяльності, соціального оточення, їх статусу та професійної інтерпретації. Адаптивні здібності особистості, а також відповідність уявлення процесу виконуваної діяльності, ціннісних орієнтацій, певні плани молодого фахівця різноманіттю реальних умов на підприємстві визначають його конкурентоспроможність. Між цими процесами наявний тісний причинно-наслідковий зв'язок, який підтверджується даними досліджень про високу плинність кадрів у перші роки роботи на підприємстві.

Відтак найважливішою характеристикою діяльності випускника вищого навчального закладу є його адаптація до діяльності (О. Алексеєв, В. Моргун, В. Семиченко, М. Шкодін та ін.).

Спеціалізація та розподіл інженерної праці, поглиблення диференціації інженерів на дослідників, конструкторів, технологів тощо висуває першочергову проблему правильного вибору свого місця у структурі діяльності як необхідної умови реалізації та розвитку здібностей.

Варто зазначити, що адаптація передбачає передовсім подолання суперечностей між потребами виробництва та рівнем психологічної й практичної підготовки професіонала, у свідомості якого здійснюється переоцінка фахового уявлення та водночас формується почуття власної значущості.

Визначення фахівця галузі керування технічними процесами як ключової, що поєднує науку з виробництвом, а також значне щорічне поповнення народного господарства випускниками ВНЗ зумовлюють значний інтерес науковців до проблеми адаптації молодих спеціалістів (техніків-програмістів, операторів електронно-обчислювальної техніки, референтів, адміністративних секретарів, інженерів-електронників тощо).

Як переконують сучасні дослідження (Т. Медведовська, Т. Шаргун), постає актуальним не тільки розуміння творчої діяльності, а й готовність фахівців до прийняття нестандартних рішень, що вимагає відповідного залучення певних виробничо-професійних можливостей за потреби творчої реалізації освітньо-професійної галузі [4].

Враховуючи вищевказане, ми визначили процедуру адаптації, що складається з трьох послідовних блоків: введення нового співробітника в корпоративну культуру; адаптація до службових обов'язків; моніторинг ефективності адаптації.

Етап 1. Ознайомлення з корпоративною культурою. Перший блок процесу адаптації співробітників єдиний для всіх спеціальностей та спеціалізацій. На цьому етапі молодого фахівця ознайомлюють із

підприємством. Вхідження фахівця в колектив починається з ознайомлення з внутрішнім трудовим розпорядком, нормами роботи та комунікації в колективі тощо.

Етап 2. Вступ до спеціальності. Новий співробітник під керівництвом наставника починає виконувати конкретні професійні завдання.

Етап 3. Моніторинг адаптаційної ефективності. За підсумками випробувального терміну відділ розвитку персоналу отримує звітні документи.

Зважаючи на визначені етапи адаптації, слід апелювати до таких особливостей навчання: самокерованість, досвідченість, готовність до навчання, зорієнтованість на проблемне навчання, що у логічній єдності та взаємозв'язку сприяє реалізації провідного завдання – організації навчального процесу з молодими фахівцями, за якого вони постають співавторами виробничого навчання.

Паралельно в контексті дослідження використовується адаптований нами науковий доробок відомого американського психолога Карла Роджерса щодо формулювання таких психологічних особливостей дорослих [3]:

- від природи особистість наділена високим науковим потенціалом;
- ефективність навчання досягається за умови актуальності предмета дослідження;
- зміни в самоорганізації та сприйнятті як результат навчально-пізнавальної діяльності;
- самокритика і самооцінка сприяють творчості, самовпевненості.

К. Роджерс (National Training Laboratories in Bethel, Maine) розглядає дорослого як ініціатора процесу навчання, що дало змогу узагальнити дані щодо ефективності (середній відсоток засвоєння знань) методів навчання молодих фахівців [3].

Значущим чинником адаптаційної результативності постає знання характеристик наявних типів знань фахівців (виражаються словами, цифрами, передаються у процесі комунікації – формули, комп'ютерні програми, стандарти, офіційні документи); процедурних (призначення – керування механізмами за чіткого дотримання прописаної інструкції за наявності практичних навичок); специфічних (набуваються у процесі тривалої професійної діяльності, є основою професіоналізму).

Початковим етапом природного навчання є отримання конкретного досвіду на матеріалі рефлексивного спостереження. Узагальнивши та інтегрувавши систему наявних знань, фахівець розуміє абстрактні поняття. Здобуті знання – гіпотези – перевіряються у процесі розв'язання експериментальної частини виробничої ситуації – змодельованої чи реальної. Процес навчання є циклічним, оскільки триває до сформованості певної навички.

Трудові навички формуються у процесі виробничих вправ – цілеспрямованого систематичного повторення діяльності задля підвищення якості. З фізіологічної позиції виробнича вправа є дієвим засобом розвитку резервів організму, методом удосконалення діяльності. У процесі вправ встановлюється злагоджена взаємодія між центральною нервовою системою,

рецепторами, серцево-судинною системами організму, оскільки на початкових етапах має місце неузгодженість в їх роботі, різна лабільність окремих ланок функціональної системи. Узгодження ритмів забезпечується за рахунок адаптації фізіологічних систем, здатності змінювати характеристики роботи. Завдяки погодженню лабільності компонентів функціональної системи засвоюється ритм.

Відтак має місце розкриття поетапності формування трудових навичок.

Попередній етап – усвідомлення навичок, чітке розуміння мети.

Аналітичний етап – оволодіння окремими елементами дій, чітке розуміння послідовності виконання за інтенсивної концентрації довільної уваги.

Синтетичний етап – формування цілісної системи трудових рухів, дій, автоматизація навичок, послаблення довільної уваги.

Етап закріплення та високої автоматизації дій – точне, економне, стабільне виконання складних дій під контролем свідомості.

Відповідно, ситуаційний контакт матиме певну логіку: звернення, запит (інформація, опис ситуації), відповідь (подання інформації), узгодження дій (взаємодія), очікуваний результат (спільні акції).

Отже, згідно з окресленим, процес формування трудових навичок охоплюватиме чотири складники:

- 1) утворення рухових структур, що об'єднують певні трудові навички;
- 2) виявлення сигналів, які мають пряме відношення до виконуваних дій, що призводить до формування сенсомоторної структури навичок;
- 3) формування навичок – зміна співвіднесення між рівнями регуляції (на перших етапах навчання рухові дії регулюються процесами мислення і мовою). Пізніше регуляція переходить до сенсорно-перцептивного рівня (тобто відбувається автоматизація дій);
- 4) засвоєння ритму виконуваних дій, що сприяє тривалому виконанню роботи без втоми.

Отже, відповідність певних якостей молодого фахівця передовсім особливостям професійної діяльності є пріоритетною умовою адаптованості особистості. Зокрема, професійної адаптації, що характеризується не лише пристосуванням, а входженням до активної професійної діяльності. Для молодого спеціаліста професійна адаптація – це засвоєння професійних і соціальних функцій, активне включення в життя трудового колективу, що є показником рівня розвитку соціальної активності професіонала.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підготовка гірничого інженера: школа – ВНЗ – підприємство: монографія / В. С. Моркун, З. П. Бакум, С. М. Хоцкіна. – Кривий Ріг: ВЦ ДВНЗ «КНУ», 2015. – 244 с.

2. Ткачук В. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки гірничих інженерів у ВНЗ / В. В. Ткачук, С. М. Хоцкіна // Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан досягнення перспективи розвитку матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції (14-20 березня 2016 року). – Черкаси, 2016. –

С. 175–177.

3. Хоцкіна С. Н. Адаптація випускників горних факультетів в умовах сучасного виробництва / С. Н. Хоцкіна // Проблеми сучасного освіти в технічному виші : IV республікан.науко-методич.конфер., 29-30 жовтня 2015 г. – Гомельський державний техн. ун-т ім. П. О. Сухого, 2015. – С. 186–189.

4. Хоцкіна С. М. Формування професійно мобільного фахівця гірничого профілю в умовах сучасного виробництва / С. М. Хоцкіна, В. В. Ткачук // Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці: Всеукраїн. наук.-практ.інтернет-конфер., 17 лютого 2016 р. – Вінницький націон. аграрний ун-т, 2016. – С. 680–685.

Грибок Євген Олександрович,
студент електротехнічного факультету
ДВНЗ «Криворізький національний
університет», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область

ЕТИКА МОВЛЕННЯ – ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

Анотація. У статті розглянуто питання етики мовлення як важливого компонента ділового спілкування, порушується проблема мовознавчої некомпетентності у виступах доповідачів, вказуються причини порушення загальноприйнятих норм ділового етикету.

Ключові слова: ділове спілкування, граматична й лексична структура слова, пароніми, діловий етикет, етика мовлення.

Важливим компонентом ділового спілкування є етика мовлення. Недаремно один мудрий філософ сказав: «Заговори, щоб я тебе побачив». Вислів віками не втрачає своєї актуальності. Адже від того, якими лексичними засобами володіє мовець, яку має інтонацію, вимову, як послуговується жестами, емоціями – залежить рівень його освіченості й культури.

Виховану людину завжди вирізняє ввічливість, привітність, доброзичливість, тактовність, стриманість, повага до співрозмовника, здатність до співчуття та розуміння оточуючих. І особливу роль у цьому відіграє слово: вчасне, доречне, вагоме, переконливе.

Уміння володіти словом – велика майстерність. Не секрет, що не завжди на належному рівні ведуться ділові переговори, виступи перед співробітниками чи незнайомою аудиторією. І, на жаль, частково огріхи припадають на невдало підібрані й сказані слова. Наприклад, доповідачі, лектори у своїх виступах часто вживають російські слова в українському варіанті або ж навпаки, тобто калькують їх. Насичують свою мову просторіччями, територіальними діалектами, сленгом, суржиком, нехтують вимовою, а іноді й роблять це навмисне, мовляв, для «кращого ефекту».

Часто можна почути, як через мовознавчу некомпетентність порушується граматична й лексична структура слів. Нерідко виступаючі говорять: *лекція* замість *лекція*, *тема* замість *тема*, *проблема* (замість) *проблема*, *навєрно* замість *мабуть*, *конєшно*, *конєчно* замість *звичайно*, *невздовзі* замість *невдовзі*, *пойнятно* замість *зрозуміло*, *поощряє* замість *заохочує*, *Європа* замість *Європа*, *сольоний* замість *солоний*, *тута* замість *тут*, *український* замість *український* тощо.

Не завжди розрізняється й логічна структура слів. Наприклад: *прошу* (*будь ласка*) і *прошу* (*звертаюся з проханням*), *шкода* (*про жалість, втрати, збитки*) і *шкода* (*даремно, не варто*). Трапляється, що неточно коментується значення й уживання паронімів. Наприклад: *відігравати* (роль), *грати* (на чомусь) і *грати* (конструкція).

Іноді мовці у виступах використовують книжні слова, різні граматичні звороти, маловідому термінологію. Така мова не сприймається слухачами, стомлює їх, створює дискомфорт і свідчить про низький рівень того, хто виступає.

Трапляються випадки, коли доповідач чи лектор нав'язливо звертається до слухачів «*Вам зрозуміло?*», «*Вам ясно?*». Запитання такого типу свідчать, що той, хто виступає, недооцінює слухачів і цим ображає їх.

Отже, аби не траплялося подібних ситуацій, потрібно скористатися загальноприйнятими нормами ділового етикету. Мова виступу, доповіді, лекції має бути бездоганною, простою, зрозумілою широкому загалу слухачів. Слід уникати іншомовних слів, якщо є українські відповідники; сполучників типу: *тому що*; *через те, що*; *у зв'язку з тим, що*; *враховуючи те, що*; *з огляду того, що*; *зважаючи на те, що*; *так, як*; *про те, що* тощо.

Важливим є також правильне й доречне використання вставних слів і виразів, обережне послуговування крилатими словами та іншими фразеологізмами. Тут треба враховувати професіональний і віковий контингент слухачів.

Для ефективності ділових взаємин варто зорієнтуватися не лише в собі, а й у тих, хто оточує, виробити свою манеру спілкування. Спілкуючись, треба триматися скромно й упевнено. Належить подбати й про атмосферу приязності, товариськості, вільного й рівноправного обміну думками. Необхідно передбачати й враховувати реакцію слухачів.

Доповідач повинен говорити чітко, переконливо, не поспішаючи, у ході мовлення змінювати інтонацію, щоб мова не була монотонною. Буває й так, що, спілкуючись, співрозмовники не завжди розуміють один одного. Не слід забувати, що в будь-якій ситуації можна дійти згоди. Запорукою успіху в цьому є взаємодовіра.

Отже, уважне, дбайливе ставлення до мови є зовнішньою ознакою мовного етикету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паламар О. М. Українське ділове мовлення: навч. посіб. / О. М. Паламар, Г. М. Кацавець. – К.: Либідь, 1997. – 226 с.
2. Пазяк О. М. Українська мова і культура мовлення: навч. посіб. /

О.М. Пазяк, Г. Г. Кисіль. – К.: Вища школа, 1995. – 156 с.

2. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: навч. посіб. / С. В. Шевчук. – К.: Вища школа, 1997. – 234 с.

Євтушенко Олена Василівна.
викладач ДПТНЗ «Криворізький
навчально-виробничий центр»,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область

ТВОРЧИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ

Професійно-технічна освіта, як складова системи освіти України, спрямована на формування в учнів професійних знань, умінь, навичок, розвиток їхньої духовності і культури, відповідного технічного, технологічного, економічного, професійного мислення.

Головне завдання викладача математики ДПТНЗ полягає в тому, щоб дати учням не лише знання програмового матеріалу, а і вміння застосовувати їх у професійній діяльності, реальному житті.

Інакше кажучи, математики треба так навчати, щоб учні вміли її застосовувати.

Значні вимоги до володіння математикою у розв'язуванні практичних задач ставлять сучасний ринок праці, отримання якісної професійної освіти, продовження освіти на наступних етапах.

Розвиток ініціативи і творчості у професійному становленні учня при вивченні математики стало системою роботи викладачів математики «Криворізького навчально-виробничого центру».

Написання творчих учнівських робіт «Математика в моїй професії» дали змогу видати збірник залікових робіт «Математика і професія», який рецензований Інститутом профтехосвіти НАПН України, Криворізьким державним педагогічним університетом і був представлений на Міжнародний педагогічній виставці «Сучасні заклади освіти 2013», відзначений срібною медаллю.

Цікавою і перспективною демонстрацією зв'язку математики з іншими предметами є проведення бінарних, інтегрованих уроків.

Так, проводячи бінарний урок з математики і технології приготування їжі «Застосування інтеграла у приготуванні каші», учні за допомогою інтегралу довели, що співвідношення води і крупи для приготування каші потрібно взяти як 3 до 1.

Інтегрований урок «Секрети приготування борщу» сприяв розширенню кругозору учнів, змістовному аналізу цієї кулінарної страви з точки зору математики, фізики, хімії, історії, біології, технології приготування їжі і навіть з англійської мови.

Урок-практикум з математики і перукарської справи «Приготування

розчину для фарбування волосся» тісно пов'язав знання учнями відсоткових співвідношень у математиці, концентрацію розчину в хімії та використання хімічних барвників у перукарській справі. Кожен учень отримав конкретну задачу на концентрацію заданого розчину, приготував його і пофарбував волосся на манекенах, пасмах-зразках одержаним препаратом.

Широке впровадження у навчальний процес комп'ютеризації, оволодіння новими інноваційними технологіями, програмами Microsoft, Power Point, Microsoft Excel, Publisher, методом проектів дають можливість залучати учнів до дослідницької діяльності, вміння самостійно здобувати знання та передавати їх іншим, вироблення ділового професійного мовлення.

Проект «Прикладне спрямування математики» змістовно відобразив застосування інтеграла та похідної в різних галузях народного господарства, а проект «Геометричні криві і перетворення у перукарській справі» поєднав фундаментальні знання з математики з красою перукарського мистецтва.

Це робота значно розширює кругозір учнів, збагачує їх життєвий досвід, вчить аналізувати, співставляти, робити висновки, підвищує математичну культуру.

Звернення до історичних фактів розвитку людства розвиває творчу уяву учнів, вміння працювати з науковою літературою, в системі Інтернет.

2015-2016 н. р. був проголошений роком патріотичного виховання.

Тому патріотичне виховання стало одним із пріоритетних напрямів виховної роботи на уроках математики та в позаурочний час.

Учні знайшли цікаві відомості про видатних українських вчених-математиків та їх внесок у розвиток науки, про авторів наших підручників, підібрали і розв'язали старовинні задачі, встановили співвідношення між народними і сучасними мірами вимірювання величин, дослідили геометрію української вишивки.

Ці матеріали увійшли до творчого доробку «Вивчаємо математику, виховуємо патріотів», який був представлений на Міжнародній педагогічній виставці «Сучасні заклади освіти 2016» і в номінації «Пошуково-дослідницькі підходи у вивченні навчальних предметів в умовах становлення інформаційного суспільства» був відзначений золотою медаллю. Гончаренко Інна, автор роботи «Геометрія українські вишивки», зайняла перше місце на обласному конкурсі з національно-патріотичного виховання «Ми діти твої, Україно».

Однією з особливостей викладання математики у 2016-2017 н.р. є індивідуальні завдання з теми, які обов'язково перевіряються, оцінюються вчителем і захищаються учнем.

Їх бажано пропонувати на завершальному етапі вивчення теми для самостійного опрацювання після всіх контрольних заходів.

Враховуючи певний досвід роботи нашого навчального закладу в цьому аспекті, ми заздалегідь запропонували учням орієнтовний перелік творчих завдань на кожній темі (реферати, проекти, дослідницькі роботи), розробили зразки оформлення цих робіт. Також можна додати виготовлення моделей, макетів, складання кросвордів, ребусів тощо.

Головне, щоб учням було цікаво, коефіцієнт корисної дії був високий і щоб вони дійсно переконалися, що де б вони не були, який би предмет не вивчали, в якій би галузі не працювали, скрізь потрібні знання з математики.

*Карпенко Оксана Валеріївна,
майстер виробничого навчання
Центру підготовки і
перепідготовки робітничих кадрів
№1, м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ В СИСТЕМІ ПТО

Анотація. У статті висвітлено актуальне питання організації навчання дорослого населення у ПТНЗ.

Ключові слова: навчання дорослого населення, перепідготовка, підвищення кваліфікації, ринок освітніх послуг, висококваліфікований спеціаліст, конкурентоспроможність на ринку праці.

Значимість навчання дорослих постійно зростає як в Україні, так і у світі. Практично нема країни, яка б не завдячувала такому навчанню своїм технологічним, соціально-економічним, культурним прогресом і не пов'язувала б з ним своє майбутнє.

Демографічні зміни та необхідність регулярного оновлення й розвитку кваліфікаційних навичок обумовлюють стратегічну роль освіти дорослих, зокрема розширення можливостей професійного навчання для людей старшого працєактивного віку. Збільшення ролі цієї вікової групи у формуванні робочої сили пов'язане також із заходами пенсійної реформи, зокрема з поступовим підвищенням пенсійного віку для жінок та збільшенням тривалості нормативного страхового стажу для призначення пенсії. Найуразливішою стороною конкурентоспроможності населення є невідповідність освіти та кваліфікації сучасним економічним умовам.

У процесі навчання дорослих потрібно враховувати специфічні риси цієї категорії осіб, а саме: наявність життєвого та виробничого досвіду, що може мати як позитивне, так і негативне значення (окремі професійні стереотипи іноді заважають оволодінню новими професійними навичками); особисту оцінку будь-яких знань та їх значення відповідно до власного розуміння, досвіду, мотивів; відповідальність за результати навчання, завдяки чому підвищується мотивація до цього процесу; чітке усвідомлення мети навчання, що посилює важливість забезпечення відповідності змісту навчання тій меті, яку ставить перед собою слухач; активне ставлення до навчання, що вимагає від педагогічних працівників застосування відповідних форм і методів навчання; втрачені навички пізнавальної діяльності, у зв'язку з чим постає

необхідність самостійного пошуку нових знань, що дуже важливо з огляду на стислі терміни навчання та той факт, що навчання за «шкільною» системою більшістю дорослих не сприймається психологічно.

Таким чином, навчання дорослих буде ефективним за умови, що воно буде зорієнтоване на вирішення конкретних виробничих проблем; базуватиметься на життєвому досвіді слухачів, з максимальним його використанням; буде спрямоване не на формальну передачу знань, а на розвиток активності учасників у їх здобуванні; буде здійснюватися в неформальній, неавторитарній атмосфері взаємодії, взаєморозуміння та взаємоповаги, тобто до кожного зі слухачів педагогічний працівник повинен ставитися як до колеги.

Центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів №1 м. Кривий Ріг надає такі освітні послуги дорослому населенню: професійно-технічне навчання, перепідготовка, підвищення кваліфікації за 27 професіями. Ми співпрацюємо з підприємствами, центрами зайнятості різних областей України, вищими навчальними закладами, а також навчаємо фізичних осіб з числа як працюючого, так і непрацюючого населення. Найбільш затребувані професії це: електрогазозварник, слюсар-ремонтник, машиніст бульдозера, машиніст крана автомобільного, машиніст екскаватора, стропальник. Для навчання цим професіям ми використовуємо групові форми. А слухачів за фахом живописець, машиніст автогрейдера, столяр будівельний, кухар, машиніст трубоукладача навчаємо за індивідуальною програмою. Це має ряд переваг: при формуванні змісту навчання враховуються попередній професійний досвід, наявні знання і уміння слухача. Під час навчання слухачі адаптуються до режиму роботи підприємства, колективу, умов майбутньої професійної діяльності.

В останні три роки до нас зверталось дуже багато випускників вищих навчальних закладів, які отримали дипломи спеціалістів, магістрів, але на роботу без робітничої спеціальності їх не приймають, і ми їх перенавчали на машиністів екскаватора, електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування, слюсарів з ремонту автомобілів. На курси перепідготовки електрогазозварників в цьому році до ЦППРК №1 прийшли спеціалісти з вищою економічною та педагогічною освітою. Тобто в нашій державі ступенева освіта прямує у зворотному напрямку від вищої до професійної, а не навпаки. Тому я вважаю, що професійно-технічним навчальним закладам, які мають ліцензію на перепідготовку, професійно-технічне навчання потрібно проводити профорієнтаційну роботу в вищих навчальних закладах на здобуття робітничої професії студентами. Це розширить ринок освітніх послуг з професійної підготовки громадян, сформує висококваліфікованого спеціаліста з умінням працювати в нових умовах, здатного до економічного мислення, та забезпечить його конкурентоспроможність на ринку праці.

Доволі часто на навчання до ПТНЗ звертаються особи, у яких є великий стаж роботи за робітничою професією, але свідоцтва про присвоєння робітничої кваліфікації вони не мають. А відповідно до сучасних вимог роботодавець вимагає від працівника наявність документів про навчання. З такою категорією слухачів ми працюємо тільки за індивідуальною програмою

прискореного курсу, обов'язково проводимо вступні випробування, оцінюємо рівень знань і вмінь слухача та проводимо це навчання як підвищення кваліфікації на підставі запису в трудовій книжці.

Робітнича професія – затребувана: вона жива, вона розвивається і вдосконалюється, робітничий клас повільно, але вірно відновлює свій престиж.

Специфіка навчання дорослих висуває специфічні вимоги до викладача та форм і методів викладання навчального матеріалу. Педагог із лектора перетворюється на консультанта, інструктора. Він повинен мати не лише ґрунтовні професійні знання, а й відповідні особисті, педагогічні та психологічні якості. Необхідно враховувати попередній досвід слухачів, їх професійні та ті знання і вміння, які можна інтегрувати в професійні. Викладач має бути готовим до того, що хтось зі слухачів у певному питанні виявиться компетентнішим за нього, враховувати їх побажання щодо вибору методів навчання. Педагог ПТНЗ працює з дорослим населенням, різним за віком, рівнем освіти, досвідом тощо, тому повинен володіти тим арсеналом педагогічних прийомів та методів, які здатні забезпечити індивідуальний підхід до кожного слухача, надати йому необхідну допомогу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лазерна М. С. Новий Закон України «Про зайнятість населення» / М. С. Лазерна // Кадровик України. – 2012. – № 10.

2. Левченко О. М. Сучасна безперервна професійна освіта та підготовка кадрів в Україні: основні проблеми та напрями трансформації в контексті міжнародного досвіду/ О. М. Левченко // Україна: аспекти праці. – 2006. – №1. – С. 30-36

3. Скульська В. Є. Організація професійного навчання безробітних у професійно-технічних навчальних закладах: навч.-метод. посібник / В. Є Скульська . – К.: ІПК ДСЗУ, 2012. – 158с.

4. Солов'єнко Т. І. Новий закон нові можливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://alnet.com.ua/2012/10/29/9654/>. - Заголовок з екрана.

*Керницька Тамара Василівна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИЯВЛЕННЯ, ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (з досвіду роботи ПТНЗ м. Кривий Ріг)

Багатством для кожної держави і кожного суспільства в будь-яку історичну епоху була наявність талановитих та обдарованих громадян, які завжди впливали і впливають на розвиток і характер суспільства в цілому.

Людина майбутнього – особистість з яскраво вираженими творчими

здібностями. А потенціал обдарованості – найцінніший ресурс країни. Як і будь-які інші ресурси, його потрібно виявити та доцільно використати. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті передбачає методологічну переорієнтацію освітнього процесу з інформаційної форми на розвиток особистості, реалізацію принципу гуманізації освіти на основі індивідуального, диференційованого та особистісно орієнтованого підходів до навчання та виховання.

«Головна мета української освіти – створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України».

Зрозуміло, що не всім бути Ейнштейнами. Але проблема обдарованості в наш час стає все більш актуальною. Це пов'язано з потребою суспільства в неординарних творчих особистостях.

Експерименти, проведені в багатьох країнах світу, переконливо показали, наскільки складно перебудувати систему освіти, змінити ставлення педагога до обдарованої дитини, зняти бар'єри, що блокують її таланти.

Для збереження інтелектуального потенціалу нації, який є показником духовного і матеріального поступу країни, дедалі актуальнішою стає проблема навчання і розвитку обдарованих дітей.

Кажуть, що кожна людина народжується із зерням у руці, тільки треба знайти поле, де це зерно найкраще проросте. Треба лише допомогти відшукати цей дар у кожного.

До професійно-технічних навчальних закладів приходять різні учні: «звичайні» й здібні, талановиті й обдаровані, щасливі та обділені долею. На превеликий жаль більше таких, яким не пощастило в житті. Часто буває так, що подаровані їм природою можливості та здібності не були помічені, не розвивались.

Як зробити, щоб дитина з творчим потенціалом не була «втрачена» ще й на цьому етапі життя – навчання в ПТНЗ?

З цією метою в Криворізькому кабінеті НМЦ ПТО (далі – КрКНМЦ ПТО) була розроблена міська програма «Обдаровані діти – надія профтехосвіти».

Мета та завдання програми:

- розвиток системи цілеспрямованого виявлення інтелектуально й творчо обдарованих учнів на основі комплексної діагностики;
- оновлення в кожному навчальному закладі ПТО підходів для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку обдарованих учнів;
- розробки нових напрямів роботи з обдарованою молоддю шляхом створення науково-методичного супроводу розвитку ефективних систем виявлення, навчання і професійного становлення обдарованих учнів;
- підготовки педагогічних працівників ПТНЗ міста до роботи з обдарованою учнівською молоддю;
- піднесення статусу обдарованої молоді та її наставників;
- задоволення потреби молоді у професійному самовизначенні та творчій самореалізації.

Криворізький кабінет НМЦ ПТО забезпечує дієву координаційну, організаційну, науково-методичну підтримку впровадження цієї програми в

життя, налагоджена певна система пошуку, підтримки і стимулювання творчо обдарованих учнів, самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві.

Обдарованість дитини – це своєрідна Божа іскра, яку треба відшукати в її душі й допомогти не тільки не згаснути, а спалахнути полум'ям.

Можливості уроку для розвитку творчих здібностей учнів невичерпні. Одна з важливих умов стійкого інтересу до навчальної праці – її різноманітність. Кожен урок не повинен бути подібним до попереднього, він повинен нести в собі таємницю, інтригу, викликати інтерес («що нового, цікавого ми відкриємо сьогодні?»). Урізноманітнення навчальної діяльності, по-перше, запобігає швидкій втомі учнів, по-друге, дозволяє ознайомитися з навчальною інформацією, з різних сторін розкрити систему відношень і зв'язків.

Диференціація навчально-виховного процесу дозволяє створити найбільш сприятливі умови для розвитку здібностей учнів, для взаємозв'язку навчально-пізнавальної діяльності, проблематики кожного уроку і реальних можливостей кожного учня.

Навчальна праця учня має бути мажорною, натхненною, творчою, радісною, привабливою, бо тільки в такому стані розвиваються психічні процеси, й особистість переживає почуття комфорту, душевного задоволення.

У роботі з обдарованими дітьми можуть бути використані такі форми навчання: індивідуальні, фронтальні (дискусії, семінари, дебати, організаційно-діяльнісні ігри, рольові ігри), групові (парні, постійні групи зі зміною функцій та завдань тощо).

Особливою популярністю серед обдарованих учнів користуються дискусійні форми (дебати, круглі столи, ділові бесіди, інтерв'ю, семінарські заняття). Ці форми дають можливість учням розвинути власні риторичні здібності, опанувати методикау дискусії, удосконалювати вміння висловлюватися та спілкуватися.

Самоосвіта – одна з форм пізнавальної діяльності, вид самостійної роботи учня. Результатом самоосвітньої діяльності особистості є її саморозвиток та самореалізація, досягнення життєвого успіху.

До того ж, у ході самостійної діяльності учень набуває життєтворчої компетентності, а вчитель виступає в ролі організатора самостійної пізнавальної діяльності учня, помічника і консультанта. Найбільше сприяє розвитку творчого потенціалу учнів проектна діяльність.

Проектна діяльність сприяє розвитку творчого потенціалу, дає змогу використати набуті знання і власний досвід у реальному житті.

У проектній діяльності ми маємо змогу прилучити учнів до нових знань, які максимально відповідають їх інтересам, запитам.

У процесі проектної діяльності в учнів розвивається критичне мислення й ставлення до навколишньої дійсності, виникає потреба вступати в широке коло суспільних стосунків.

В сучасній Україні турбота про виявлення й виховання талановитих і обдарованих дітей та учнівської молоді є одним із стратегічних завдань освіти і науки. У реалізації цього завдання важливу роль відіграє Мала Академія наук

України (МАН).

Головним завданням щорічного Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої Академії наук України є: віднайти як можна більше талановитих учнів, які виявили вагомі знання з досліджуваних проблем та володіють гнучкістю мислення, здатністю оригінально, логічно, послідовно доводити новизну і значущість свого дослідження. В 2015 році стали членами Дніпропетровського обласного територіального відділення Малої Академії наук України 8 учнів ПТНЗ Кривого Рогу.

Участь у науково-дослідницькій роботі сприяє їх професійному становленню та ефективній адаптації до умов ринкової економіки.

Шляхи виявлення та розвитку творчих здібностей учнів.

Психологічний супровід

Необхідною умовою для розвитку і виявлення здібностей учнів є психологічний супровід. Визначення ступеня учнівських досягнень, порівняння творчих характеристик відносно віку і, головне, прогнозування подальшої діяльності – такі завдання стоять перед психологом.

Єдиних рекомендацій щодо навчання обдарованих дітей не існує й не може існувати, адже кожна дитина – унікальна особистість зі своїми перевагами і недоліками. Тому головним є пошук ключа – індивідуального підходу до кожного учня, зокрема учня обдарованого, з вираженою індивідуальністю, незалежністю. Незалежність – риса творчо обдарованої дитини. З обдарованими дітьми, з одного боку, працювати легше, бо вони мають високі розумові здібності, а з іншого, – важче, оскільки ці діти «знають собі ціну», потребують багато уваги, особливого ставлення.

Для виявлення обдарованих дітей педагоги мають бути обізнані з концепцією обдарованості, розуміти зміст понять «талант», «обдарованість», «здібність», знати психолого-педагогічні особливості обдарованих дітей, види обдарованості, специфіку роботи з такими дітьми.

В останні десятиліття виявилось багато робіт, присвячених трагедії невиявлених чи заблокованих системою шкільної освіти талантів через орієнтацію школи на середнього учня, відсутності диференційованого навчання.

Дослідження показують, що розвиток таланту може бути затриманий, а іноді й загублений на будь-якому етапі розвитку. Необхідна спеціальна психологічна допомога і підтримка в розвитку таланту особистості. Потребують психологічних знань у роботі з обдарованими учнями і педагоги ПТНЗ.

Постійно діє методична секція, яка об'єднує практичних психологів всіх ПТНЗ міста. Питання діагностики, психологічного супроводу в системі пошуку, розвитку і підтримки юних талантів обговорюються на засіданнях методичної секції, спільних засіданнях з вихователями гуртожитків, соціальними педагогами, заступниками директорів з НВР, міських конференціях тощо.

Рівень психологічної підготовки педагогів ПТНЗ до роботи з учнями, що

виявляють нестандартність у поведінці й мисленні, недостатній, а це призводить до неадекватної оцінки їхніх особистісних якостей і всієї їхньої діяльності.

Нерідко творче мислення обдарованої дитини розглядається як відхилення від норми або негативізм.

Педагогічна підтримка обдарованої особистості ПТНЗ

Кожна людина народжується неповторною, оригінальною, здібною і відкритою для нових знань. А вже від нас залежить, чи будуть розвиватися природні задатки дитини, чи виросте вона яскравою особистістю, професіоналом.

Сприяння духовному, фізичному, творчому розвитку дітей шляхом найбільш широкого залучення їх до участі у цілеспрямованих позакласних заходах, роботі гуртків, спортивних секцій, пропагуванні здорового способу життя, запобіганні дитячої безпритульності, надання педагогічної підтримки та допомоги всім, хто її потребує – головна мета педагогічних колективів ПТНЗ міста.

Як заповнити вільний час молоді? Як організувати дозвілля, заняття за інтересами для реалізації дітьми їх здібностей? Від позитивної відповіді на ці запитання залежить рівень негативного впливу вулиці на юних мешканців міста, спокій батьків у багатьох родинах і корисна зайнятість юнацтва в позанавчальний час.

До роботи з учнями слід залучати будинки культури, центри дитячої творчості, клуби юних техніків, бібліотеки, краєзнавчі музеї, бо тільки коли ми знайдемо кожному учневі позаурочну корисну справу для задоволення його культурно-освітніх потреб, ми зможемо застерегти і захистити його від негативного впливу вулиці.

Клуб – це гарантована можливість усім дітям, без винятку отримати знання за інтересами. Клуби – це можливість здобути перший досвід самостійного прийняття рішень через самоврядування. Виявлення та соціальний захист обдарованих дітей, розвиток творчих здібностей, талантів дітей та юнацтва – ще один з аспектів діяльності клубів.

Від ремесла – до творчості

Сьогодні молоді люди, приходячи на виробництво, часто майже цілком позбавлені здібностей та фантазій, творчої уяви.

Вони більш практично ставляться до навколишньої дійсності. Боязка фантазія або повна відсутність її починають стримувати технічну творчість, особливо творчість високого рівня. Психологи виділяють до 15-20 творчих якостей, необхідних винахідникам. Усі творчі якості містять у собі фантазію. Розвивати творчі якості – значить розвивати фантазію, уяву. Розвиток творчої уяви сприяє зниженню психологічної інерції, розвиває гнучкість мислення, допомагає бачити і приймати сміливі, несподівані рішення, привчає до використання незвичайних прийомів, допомагає зберегти широкий кругозір і неупередженість.

Розвиток творчої уяви в роботі з дітьми посідає особливе місце. Людина-винахідник перед тим, як творити свої машини, будинки, створює їх у своїй

уяві.

Нам всім приємно, коли в наше життя, з його безкінечними прозаїчними проблемами, вкрапляється краса, яка породжує тепло і найсвітліші людські почуття.

Наші пращури дбали про красу анітрохи не менше, ніж про хліб насущний. Людина і сьогодні не може не відчувати потреби в гарних речах.

Створюючи на базі ПТНЗ гуртки декоративно-прикладного мистецтва, постійно влаштовуючи виставки робіт талановитих учнів та педагогів, ми ставимо за мету познайомити учнів із декоративно-ужитковим мистецтвом, його основними напрямками; пробудити пізнавальні інтереси учнів до вивчення традиційних та нетрадиційних художніх промислів України; виховувати глибокі почуття пошани до творчості українського народу, гордості за високу майстерність однолітків; сприяти розвитку творчих здібностей учнів.

Виринають із забуття мистецтва:

- соломоплетіння (КПБЛ, ІПЛ);
- плетіння з лози (КНВЦ, КПБЛ, КПЛ, КЦПО);
- вишивки (КПЛ, КЦППРКБГ, ІПЛ, КПГЕМЛ);
- дизайну (МЦППВ);
- петриківського розпису (ЦППРК №1);
- ліплення з солоного тіста (КЦПОРКТРС).

Розвиток та підтримка художніх обдарувань
та літературної творчості молоді

В усіх ПТНЗ міста приділяється належна увага виявленню, розвитку та підтримці художніх здібностей молоді. Учні охоче відвідують гуртки художньої самодіяльності: вокальні, хореографічні, театральні, гри на народних інструментах тощо. Найбільш успішні учасники цих гуртків та клубів беруть активну участь у міських конкурсах та фестивалях, обласному конкурсі «Фестивальний дивограй профтехосвіти».

Художня самодіяльність – це, перш за все, – засіб художнього виховання і творчого розвитку самих виступаючих.

По-різному входить у наше життя поезія: ніжною колисковою піснею, вечірньою бабусиною казкою, любовною лірикою, хвилинами втіхи у смутку. І на якому б життєвому перехресті не відбулася ця зустріч, вона прикрасить наші дні радістю та любов'ю і пробудить найкращі людські якості.

А починалося все з того, що в кожному ПТНЗ нашого міста все більше і більше почали з'являтися поети-початківці. На святах та фестивалях художньої самодіяльності юні поети читали авторські вірші, вони друкувались у місцевих газетах, звучали по радію, неодноразово учні здобували перемогу в міських та обласних літературних конкурсах. Виникла необхідність об'єднати юні творчі обдарування в літературний клуб «Пегас», який успішно діє з 2003 року. Організатором та координатором клубу є КрК НМЦ ПТО.

Робота літературного клубу сприяє максимальному виявленню самодіяльності кожного учня. Художнє слово розглядається як засіб виявлення особистості. Програма націлена на залучення учнів до творчості, розвиток їхніх умінь та навичок, творчих здібностей, образного та асоціативного мислення,

уяви, художньої мови, фантазії, високих моральних принципів. При цьому естетичне та моральне виховання органічно поєднується.

Мета клубу: допомогти розкрити кожній дитині комунікативні можливості художніх засобів; відкрити у собі автора, здатного впливати на інших людей, їхній настрій, формувати комунікативно-оціночне ставлення до мистецтва. Завдання, які ми ставимо:

- виявляти смаки, здібності учнів, сприяти їхньому розвитку, виховувати юних поетів – аматорів;

- прищеплювати високі естетичні смаки, виховувати почуття прекрасного, вміння насолоджуватися художніми творами;

- поглиблювати знання учнів про історію рідного краю, його найвидатніших діячів культури та мистецтва;

- розвивати логічне та образне мислення, культуру мовлення.

На засіданнях клубу «Пегас» учні ознайомлюються з мистецтвом художнього слова, скарбницею духовних надбань літератури, роллю книги у житті людини; перед ними розкривається чарівний світ мистецтва слова, створений видатними письменниками.

Юні обдарування пізнають таємницю створення віршів та прозових творів. На прикладах кращих вчать бачити особливості форми та змісту, засоби художньої виразності. Значна частина часу відводиться на практичні заняття, подальше оволодіння технікою віршування та створення творів за власними сюжетами, що значно розвивають творчу уяву. Учні часто читають свої вірші, слухають поетів Криворіжжя, яких запрошують на засідання клубу.

Щороку проводиться міський літературний конкурс серед учнів ПТНЗ «Струни серця». Це своєрідне свято творчості. До поезії сходяться, як до великого вогнища. Саме поезія може стати відповіддю на найгостріші й найглибші духовні запити сучасної людини. Так хвилююче, так неповторно і прекрасно звучать струни душі кожного учасника літературного конкурсу. За словами великої поетеси Ліни Костенко: «Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі». Нагородження переможців літературного конкурсу «Струни серця» проходить за номінаціями:

- «Неповторність»;
- «Гармонія»;
- «Чисті роси»;
- «Надія профтехосвіти»;
- «Мова калинова»;
- «Пам'ять серця»;
- «Краса любові»;
- «Сонячні кларнети»;
- «Лицар України»;
- «Істина».

Майже в кожному ПТНЗ засновано газету. Це і орган учнівського самоврядування, і вісник літературної творчості учнівської молоді.

Працюючи в газеті, учні ознайомлюються з особливостями жанрів,

опановують їх. Вони одержують знання з основ комп'ютерної верстки, художнього оформлення друкованого видання.

В кожній дитині закладено потребу бути значущою. Потрібно не відбирати в дитини щастя реалізувати цю потребу, а дати їй шанс реалізувати себе в процесі навчання. Не всім дано рівні здібності та можливості від природи.

В. Сухомлинський писав з цього приводу: «До кожного учня потрібно підійти, побачити його труднощі, дати тільки йому призначене завдання. Дитина має відчувати до себе увагу з боку вчителя, зацікавлення в її успіху».

*Кепша Ольга Михайлівна,
методист ДНЗ «Криворізький центр
професійної освіти металургії та
машинобудування», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розглянуто проблеми оновлення професійної освіти шляхом підготовки професійно мобільного кваліфікованого робітника в інформаційно-освітньому середовищі.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, професійно-технічний навчальний заклад, інформаційно-освітнє середовище, кваліфікований робітник, професійна мобільність, інформаційно-комунікаційні технології.

Стан сучасної економіки, розвиток науково-технічного прогресу та технологій виробництва диктує нові вимоги до рівня випускників ПТНЗ. Це означає, що традиційні технології навчання уже не спроможні вирішувати питання підготовки кваліфікованих робітників, які зможуть орієнтуватись у сучасному інформаційному суспільстві. Створення електронних програмних засобів навчання дає можливість удосконалювати навчально-виробничий і навчально-виховний процеси.

Основним завданням закладів професійно-технічної освіти є підготовка конкурентоспроможного на ринку праці кваліфікованого робітника, а провідною метою модернізації професійно-технічної освіти в Україні є досягнення принципово нового рівня якості підготовки випускника професійно-технічної школи. Вирішення цього завдання пов'язано зі зміною акцентів у меті професійно-технічної освіти з формування майбутнього фахівця на вирішення проблеми цілісного розвитку особистості учня, його творчої індивідуальності, підготовки до професійної діяльності в умовах інноваційного розвитку суспільства. У сучасних умовах є дедалі очевиднішим, що смислом і основним показником прогресу людства треба вважати розвиток кожної

окремої людини на основі її здібностей. До того ж, це головний важіль подальшого прогресу суспільства, особливо в умовах переходу до науково-інформаційних технологій, а потім і суспільства знань, де успіх у виробництві й життєдіяльності залежатиме від розвитку людини.

Як зазначає академік С.Батишев, дієвість і життєздатність системи освіти в Україні визначається потенціалом професійно-технічної освіти. Якість професійно-технічної освіти фахівців визначає в цей час якість освіти найбільш дієздатної частини населення, а також ресурси модернізації системи освіти. Перетворення в професійно-технічній освіті спрямовані на забезпечення умов для творчого зростання особистості майбутнього кваліфікованого робітника, формування національних, культурно-естетичних цінностей, високоякісної професійної підготовки фахівців, їхньої здатності до самореалізації; володіння відповідними кваліфікаціями і компетенціями, необхідними для професійної мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці. Перед майбутнім кваліфікованим робітником постає актуальне завдання організації своєї професійної діяльності в сучасних умовах, що безупинно змінюються таким чином, щоб вона була не тільки адекватною цьому часу, але й випереджальною професійною життєздатністю й компетентністю.

Політика у сфері освітніх технологій, інформаційних, зокрема, Internet-технологій, спрямована на формування нових професійних і особистісних якостей випускників професійно-технічних навчальних закладів. Все це вимагає переосмислення існуючих форм і методів навчання та виховання учнів. З розвитком Internet-ресурсів педагогічні працівники та навчальні заклади в цілому втрачають монополію на інформацію, учні часто випереджають своїх викладачів за рівнем володіння Internet-технологіями. Це створює загрозу авторитету педагогічного працівника, знижує роль навчального закладу.

Змінюється зміст освіти, важливим стає не тільки надання знань, а й формування важливих і значущих для суспільства компетенцій, які необхідні молоді для соціальної адаптації в новому інформаційному суспільстві, що пов'язано з визначенням статусу учня ПТНЗ як кінцевого продукту освіти. Змінюється методологія діяльності сучасного педагогічного працівника – навчити учня працювати з інформацією.

Основним каналом одержання знань залишається комунікативна ланка: «носії знань (викладач)» – «споживач знань (учень)». Цей ланцюжок залишається назавжди, але «пропускна здатність» такого каналу обміну інформації не витримує конкуренції з сучасними інформаційними потоками.

Створення інформаційного освітнього середовища нині є головним завданням, розв'язання якого визначає успіх впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіту на всіх її рівнях. Таким чином, створення єдиного інформаційного освітнього середовища (ІОС) забезпечить доступ до високоякісних баз даних, розширить можливості учнів у сприйнятті й засвоєнні інформації.

Поява комп'ютера зумовила появу інформаційного поля – поля програмних продуктів [1].

Використання терміну «інформаційне освітнє середовище» стало

актуальним у зв'язку з якісними змінами в характері використання інформаційного середовища. ІОС – це інтегроване середовище інформаційно-освітніх ресурсів (електронні бібліотеки, навчальні системи і програми) програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, правил їхньої підтримки, адміністрування і використання, що забезпечують єдині технологічні засоби інформації, інформаційну підтримку й організацію навчального процесу, наукових досліджень, професійне консультування [2].

Розробка і впровадження сучасних програмних продуктів надали можливість підтримувати різноманітні форми організації навчального процесу:

- традиційний дидактичний підхід (учні мають вивчити навчальний матеріал і дати відповіді на запитання);
- знання одержані у процесі гри (учень має досягнути мети шляхом планування і виконання певних дій);
- інтелектуальні системи підтримки навчання учнів (виконання комплексних завдань, що потребують знань з різних тем або предметів);
- надання відповідей на запитання.

Необхідно постійно здійснювати оновлення інформаційного освітнього середовища, змісту вже наявних ресурсів. Підтримка освітнього середовища можлива з боку педагогічних працівників та учнів, які здійснюють цілеспрямований пошук інформації, аналіз та опис ресурсів, створення навчальних програм, кваліфікаційних та дипломних робіт. Подібний підхід до організації педагогічної взаємодії викладачів та учнів відповідає вимогам особистісно-орієнтованого навчального процесу, який передбачає спілкування у співпраці та становить один із шляхів оновлення й розвитку інформаційного освітнього середовища.

Важливим для розвитку середовища є якісні автоматизовані навчальні системи, що становлять комплекси науково-методичної й організаційної підтримки навчального процесу, і здійснюється на базі комп'ютерних інформаційних технологій. Вони розв'язують низку навчальних завдань:

1. Перевірка рівня знань, умінь та навичок до і після навчання, індивідуальні нахили, мотивації. Така перевірка здійснюється на підставі системи психологічних та предметних тестів.

2. Реєстрація та статистичний аналіз показників засвоєння навчального матеріалу.

3. Автоматизовані навчальні системи мають розв'язати завдання підготовки і презентації навчального матеріалу, його адаптації за рівнем складності, підготовки динамічних ілюстрацій, контрольних, лабораторних і практичних робіт за допомогою різноманітних інструментів ІКТ.

Використання ІОС в навчальному процесі забезпечує багатосторонній системний вплив на учнів, сприяє розвитку креативності, дозволяє здійснювати прямий та опосередкований вплив на розвиток якостей. Але не слід забувати, що педагог має скеровувати роботу учнів, використовувати спеціальні заходи, які спрямовані на їх емоційний розвиток з метою уникнення розвитку технократичного мислення [1].

Організація та здійснення інформатизації навчального закладу з метою

підготовки учнів ПТНЗ, підвищення їхньої кваліфікації, перепідготовка кадрів є одним із основних напрямів модернізації освіти, її розвитку на основі використання ІКТ, надання можливості кожному навчатися неперервно та одержувати професійні знання.

Освітнє середовище забезпечує реалізацію наступних функцій:

- інформаційної, що надає відкритий доступ до інформації, створює умови для інформаційного обміну;
- інтерактивної, що дозволяє реалізовувати внутрішньосистемні зв'язки;
- комунікаційної, що дозволяє підтримувати зв'язки «всередині», а також із «зовнішнім» інформаційним простором;
- координуючої (фіксація та представлення у взаємозв'язку змісту, який адресований різним суб'єктам);
- розвивальної (розвиток інтелекту, особистих творчих якостей);
- культуроформуючої, що пов'язана з інформаційною культурою;
- професійно-орієнтуючої, орієнтованої на профіль майбутньої професійної діяльності [3].

В сучасному професійно-технічному навчальному закладі триває безперервна робота зі створення електронної бази напрацювань з професій, підготовка за якими здійснюється в училищі.

Напрацювання педагогів можна поділити за напрямками:

- упровадження інформаційно-комунікаційних та проектних технологій у навчанні;
- упровадження сучасних електронних технологій (програмно-комп'ютерне забезпечення);
- створення електронної бази педагогічних напрацювань;
- створення електронних підручників.

Педагоги інтенсивно розробляють і використовують у навчально-виробничому процесі мультимедійні технології, комп'ютерні тести, проектні технології. Демонстрація навчальних презентацій та фільмів професійного спрямування стала звичною під час проведення уроків. Їх використання сприяє кращому засвоєнню учнями навчального матеріалу.

Гостро стоїть питання забезпечення сучасною навчальною літературою для учнів та педагогів. Тут головна наша потреба в тому, аби інформація була новітня, викладена доступно і лаконічно.

Як зазначає Н. І. Микула, ця суперечність може бути усунена лише за рахунок високоякісних посібників та розробки навчально-методичних матеріалів. Наразі в професійно-технічній освіті все більшої актуальності набуває питання використання електронних підручників. Це нове покоління підручників, де набагато менше текстового матеріалу, набагато більше мультимедійного, анімацій, відеоматеріалів, схем, таблиць, діаграм. Дуже доцільно використовувати електронні підручники, тому що засвоєння знань покращується, адже «вмикається» зорове сприйняття.

Отже, створення освітнього середовища вимагає значних зусиль науковців і практиків-викладачів, методистів і програмістів для створення відповідного програмного забезпечення освітніх програм, інноваційних

методик і засобів навчання. Їхнє впровадження у навчальний процес ПТНЗ сприяє розвитку мислення, пам'яті, уваги, формуванню професійно орієнтованих знань, умінь і навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кадемія М. Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу. – [Електронний ресурс]: навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. В. Ткаченко, Л. С. Шевченко. – Львів: Mb RAM ; CD-ROM Windows XP. – Назва з титул. екрану.

2. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: словник термінів / М. Ю. Кадемія. — Львів: СПОЛОМ, 2009. — 260 с.

3. Іванченко Є. А. Аналіз результатів функціонування системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів. [Електронний ресурс] / Є. А. Іванченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 3(11). – Режим доступу до журн. : <http://www.ime.edu-ua.net/em11/emg.html>.

Кичук Світлана Євгенівна,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області, м. Кривий
Ріг, Дніпропетровська область.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ ПТО В ПІДВИЩЕННІ ДІЛОВОЇ КВАЛІФІКАЦІ МЕТОДИСТА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Методична служба є однією з тих освітніх структур, яка повинна забезпечувати формування і розвиток нової галузі – галузі людського капіталу освіти. Саме ця структура має відношення до організації, основною метою якої є підвищення інтелектуального рівня педпрацівників.

Методична служба є пульсом педагогічного життя і трансформатором педагогічних ідей. Головна мета її життєдіяльності – забезпечення методологічної, науково-практичної основи навчально-виробничого процесу з використанням інновацій.

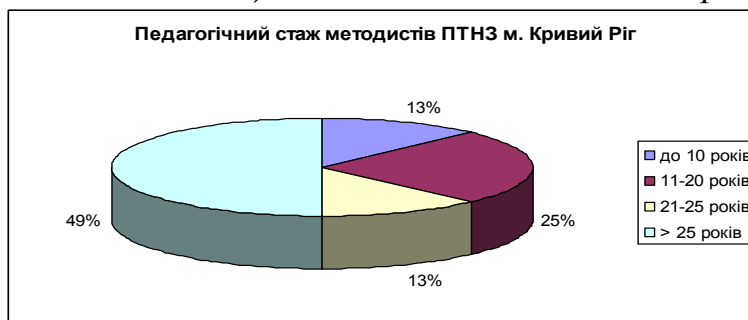
Методист – це професіонал вищої проби: інтелектуал, аналітик, менеджер, психолог, журналіст в одному обличчі.

Саме методист має бути лідером професійного розвитку, бути «педагогом педагогів»; результатом діяльності якого є навчання та допомога у фаховому становленні чи зростанні педагога. Допомогти йому в цьому – почесна місія методичного центру ПТО.

У професійно-технічних навчальних закладах Кривого Рогу працюють 16 методистів – це зв'язуюча ланка між методичним центром та навчальними закладами. Більшість з них – це досвідчені викладачі вищої категорії (91,6%), мають педагогічні звання (45,5%).

Діаграма 1. Віковий ценз методистів ПТНЗ м. Кривий Ріг

Діаграма 2. Педагогічний стаж методистів ПТНЗ м. Кривий Ріг

Як свідчать результати анкетування, випадкових людей серед методистів немає.

На запитання «Чи отримуєте Ви задоволення від професійної діяльності?» отримали відповідь: 91% – задоволені; 9% – дуже задоволені.

Як Ви оцінюєте особистий рівень методичних знань?

18% – високий, який забезпечує творче й продуктивне вирішення педагогічних завдань.

82% – достатній для ефективної педагогічної діяльності.

Розуміючи, що методисти ПТНЗ є провідниками ідей НМЦ ПТО в колективах, чітко плануємо роботу з ними. Перш за все вивчаємо, які питання є найактуальнішими, які викликають труднощі в роботі. Звертаємо увагу на те, що методисти, в більшості, це викладачі загальноосвітніх дисциплін, більше того, методист ПТНЗ не «спеціалізується» по одній професії чи предмету, а повинен достатньо орієнтуватися в методології навчання усім предметам і професіям, які пропонує навчальний заклад. Тому на запитання «За яким напрямом методичної підготовки Ви хотіли б удосконалювати свої знання?» 27,3% – за науково-теоретичним; 45,4% – за професійним; 27,3% – за психолого-педагогічним.

Вже традиційно у вересні проводиться установча нарада, на якій розглядаються основні завдання методичної роботи, спираючись на нові нормативні документи, вимоги до планування тощо.

Домінантною формою методичної роботи є методичні секції педагогічних працівників. У роботі використовуються як традиційні, так і нетрадиційні форми і методи роботи.

Успіх методичної роботи багато в чому залежить від уміння кожного мобілізувати свої зусилля на систематичну роботу, раціонально організувати її, управляти своїм емоційним та психологічним станом, виявляти творчу активність, використовувати свій потенціал.

Велику увагу приділяємо формуванню мотивації до підвищення рівня професійної компетентності педагога. Цьому допомагають тренінгові заняття, інтерактивні вправи тощо.

Декілька років працює методична секція методистів ПТНЗ, в рамках якої проводяться:

– круглі столи «Сучасний урок: проблеми і перспективи»; «Самоосвіта педагога як умова професійного розвитку».

– семінари «Роль методиста ПТНЗ в модернізації професійної підготовки робітників», «Методична служба – центр науково-методичного супроводу інноваційної освітньої діяльності»;

– засідання творчої лабораторії «Удосконалення організації та проведення колективної методичної роботи».

Значна увага приділяється формуванню інформаційної культури, оскільки це важливий крок у запровадженні інформаційних технологій не тільки в навчально-виховний процес, а й для постійного вдосконалення професійної майстерності педпрацівників. На засіданнях методичних секцій неодноразово розглядалися питання з даної тематики, наприклад: використання проектних технологій для розвитку ключових компетентностей і самостійності учнів; ІКТ і сучасний урок; формування робітника, конкурентноспроможного на ринку праці, через використання інформаційних технологій навчання; використання навчальних мультимедійних презентацій на уроках теоретичного навчання; інформаційні технології – невід’ємна частка сучасного світу; інтеграція змісту предметів загальноосвітньої та професійної підготовки.

Давня мудрість стверджує: «Хто стоїть на місці, той відстає», тому головною метою роботи вбачаємо у забезпеченні професійного зростання методистів.

Сьогодні методист має бути менеджером, наставником і консультантом, він має так організувати свою діяльність, щоб учитель хотів звертатися до нього з питань професійного зростання і міг отримати допомогу з будь-якої освітянської проблеми, яка його хвилює. Методист зобов’язаний розуміти і усвідомлювати реальний стан професійного становлення педагогів, бачити перспективи його розвитку.

Саме цьому завданню підпорядкована тематика засідань: «Роль і місце методиста ПТНЗ в організації навчально-виховного процесу», «Методичні аспекти управління навчальним процесом в ПТНЗ», «Методичний супровід розвитку ефективних систем виявлення, навчання, підтримки та професійного становлення обдарованих учнів у ПТНЗ», «Методична робота: якою їй бути?», «Педагогічна майстерність – запорука успіху роботи викладача», «Спільна робота викладача спецдисциплін та майстра в/н у формуванні винахідницької діяльності та технічної творчості учнів ПТНЗ».

Дуже багато вимог ставить життя до методиста, до його особистісних і професійних якостей, до його компетентності. А для цього варто постійно дбати про самовдосконалення. Пріоритетною складовою сучасної моделі методичної роботи кожного педагога, яка сприяє неперервній освіті викладача, має бути самоосвітня діяльність – цілеспрямована, систематична і самостійна

робота над підвищенням професійної кваліфікації. Хотілось би відзначити навчальні заклади, в яких створена та діє системна методична робота, про що свідчать якісні результати підготовки учнів, підвищення педагогічної майстерності педпрацівників та участь колективів у всеукраїнських та міжнародних виставках. Це Криворізький гірничо-технологічний лицей, Криворізький навчально-виробничий центр, Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування, Міжрегіональний центр підготовки та перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців тощо.

Методистами НМЦ ПТО системно проводиться роз'яснювальна та консультативна робота. Діє методичний консалтинг з метою надання дієвої індивідуальної допомоги педпрацівникам у підвищенні кваліфікації в міжквартальний період. Надаються консультації і щодо участі ПТНЗ у виставковій діяльності, де вони мають змогу ознайомитися з сучасними педагогічними та виробничими технологіями, обладнанням, устаткуванням різних галузей виробництва.

Разом з тим, анкетування показало, що методисти ПТНЗ потребують допомоги, індивідуальних консультацій в наступних питаннях: вивчення та впровадження перспективного педагогічного й виробничого досвіду; алгоритм підготовки матеріалів для подачі на затвердження методичною радою НМЦ ПТО; підготовка матеріалів на всеукраїнські та міжнародні виставки.

Продовжується спільна робота НМЦ ПТО з науковими організаціями, на базі навчальних закладів працюють: експериментальні лабораторії НАПН України «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю в професійних навчальних закладах» (КПГТЛ), «Створення електронних навчальних ресурсів для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної галузі» (КЦПОММ).

Продовжується робота над реалізацією освітніх проектів «Соціальне партнерство в дії»; «Енергія та середовище», «Оновлення змісту професійної підготовки: регіональний компонент», «Громадянин. Патріот. Професіонал».

Методист – це не посада, це – покликання, це та вертикаль, через яку методичні центри мають змогу реалізувати свої найсміливіші інноваційні проекти та рішення. Тому ми не повинні шкодувати ні часу, ні зусиль на роботу з ними.

*Кошіль Оксана Петрівна,
аспірант кафедри теорії та історії
педагогіки Київського
університету імені Бориса
Грінченка, м. Київ*

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті розглянуто сутність понять «освітнє середовище», «освітнє середовище навчального закладу», обґрунтовано основні компоненти

структури освітнього середовища навчального закладу, системи післяшкільної освіти, шляхи забезпечення ефективного розвитку особистості в процесі здобуття фахової освіти.

Ключові слова: освітнє середовище, середовище навчального закладу, розвиток особистості, професійна підготовка.

Одним із ключових завдань сучасних освітніх реформ є створення умов для формування та розвитку конкурентоспроможного, висококваліфікованого фахівця з професійними та життєвими компетентностями, необхідними для вдалої реалізації в суспільстві. В умовах сучасності завданням професійної підготовки постає не тільки набуття професійних знань, умінь і навичок, формування і розвиток професійних якостей майбутніх фахівців у закладах післяшкільної освіти, а й особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності та кар'єри. Відтак, освітній процес як професійно-технічного, так і вищого навчального закладу має бути зорієнтований, в ідеалі, на проектування індивідуальної стратегії життєвого успіху.

Вирішення зазначеної проблеми ми вбачаємо в реалізації сучасного методологічного підходу – середовищного у закладах післяшкільної освіти, що забезпечуватиме оптимальні умови та можливості для розвитку і становлення особистості у процесі здобуття професійної освіти. Адже, як зазначає Дж. Д'юї, «суспільне докільля здатне забезпечити такі умови, які стимулюватимуть конкретні й очевидні шляхи до утвердження потрібних вчинків» [5, с.17].

Теоретичним підґрунтям для вирішення окресленої наукової проблеми слугують ідеї, представлені у науковому доробку зарубіжних та вітчизняних вчених Б. Ананьєва, П. Блонського, В. Караковського, А. Куракіна, А. Лурії, В. Сухомлинського, І. Шмальцаузен (роль середовища у вихованні і розвитку особистості); М. Братко (значущість середовища як чинника розвитку і становлення особистості); Дж. Д'юї, М. Монтессорі, Р. Штайнера (оптимізація предметно-просторового середовища розвитку); Р. Бейкера, Л. Виготського, Дж. Гібсона, К. Левіна, М. Хейдметса (взаємодія людини і середовища); К. Абульханової-Славської, Н. Крилової, О. Леонтьєва, Д. Марковича, М. Черноушека (значущість середовища у процесі становлення і розвитку особистості на різних етапах життя); О. Артюхіної, Г. Беляєва, П. Брандт, Л. Виготського, М. Йорданського, А. Калашникова, В. Козирєва, П. Лесгафта, Ю. Мануйлова, В. Слободчікова, К. Ушинського, С. Шацького, І. Якиманської, В. Ясвіна (реалізація середовищного підходу для освіти особистості) та ін. Зазначені автори по різному тлумачать базове поняття «освітнє середовище навчального закладу», розглядаючи цей феномен в освітніх закладах різних типів: від дошкільного до вищого навчального закладу.

Дослідниця М. Братко, аналізуючи наукові підходи до тлумачення поняття «освітнє середовище вищого навчального закладу», прийшла до висновку, що «доцільно розглядати освітнє середовище вищого навчального закладу як комплекс умов (можливостей) та ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що склались цілеспрямовано і спонтанно в установі, яка

виконує освітні функції щодо надання фахової освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу» [3, с.85].

Погоджуємося з думкою дослідниці С. Журавльової, яка розглядає освітнє середовище як певні об'єктивні обставини, якими, за наявності певної мети, можливо успішно управляти. А основними характеристиками освітнього середовища, як педагогічного феномену, дослідниця вважає цілеспрямованість, спеціальну організацію специфічної педагогічної діяльності, взаємодію усіх суб'єктів освітнього процесу, інтегративність і варіативність [6, с.56].

Інший підхід до розуміння поняття «освітнє середовище» пропонують учені Ю. Ананьїна, В. Блінов, І. Сергеев, аналізуючи проблеми освітнього середовища професійної освіти в контексті процесів кластерної інтеграції, наголошують, що середовище впливає на формування і розвиток особистості, але в той же час і саме середовище змінюється під впливом діяльності людини. Чим повніше й активніше особистість використовує можливості середовища, тим успішніше відбувається її саморозвиток. Однією з важливих умов створення освітнього середовища зазначені дослідники вважають здатність педагогічного колективу бути носіями цілком конкретних, сучасних професійних компетенцій, демонструвати зразки роботи на сучасному обладнанні та на основі сучасних технологій [1, с.8].

Отже, загальним для більшості тлумачень сутності змісту поняття «освітнє середовище» є визнання значущості цього феномену для якісної організації супроводу поліаспектного особистісного розвитку особистості. Американський філософ, психолог та реформатор освіти у своїй праці «Демократія і освіта» наголошує, що «довкілля як проміжна ланка означає щось більше, ніж простір довкола особи. Він передбачає особливу безперервну активність довкілля» та активність особистості в довкіллі [5, с.16].

У контексті зазначеної проблеми слушною вважаємо думку дослідниці Лактіонової Є., яка зазначає, що об'єктивно освітнє середовище можна охарактеризувати за двома показниками: перший – здатність установи створити освітнє середовище (психологічні характеристики умов), в якому можливий стійкий психічний розвиток його учасників; другий – оцінка відповідності результатів запитам сучасного суспільства (психологічні характеристики випускників). Лактіонова Є., на основі проведеного нею аналізу, виділяє наступні ресурсні можливості освітнього середовища для особистісного розвитку його суб'єктів: а) освітнє середовище як умова, під час якої здійснюється освітній і виховний процес; б) оцінка якостей особистості випускника, яка визначається як психологічна готовність вирішувати соціальні завдання, виявляючи творчу здатність, ефективні копінг-стратегії, позитивну систему цінностей, толерантність у міжособистісній взаємодії [7].

Отже, освітнє середовище є функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти, між якими встановлюються тісні різнопланові взаємозв'язки, і може розглядатися як модель соціокультурного простору, де відбувається становлення особистості. Відтак, проектування освітнього середовища визначається як процес забезпечення сукупності умов для розвитку та

саморозвитку особистості, пов'язаних з матеріально-технічним, програмно-методичним, особистісним забезпеченням освітнього процесу.

У своїх працях науковці по-різному підходять до визначення структури освітнього середовища навчального закладу, особливостей кожного його компонента та функцій.

О. Васильєва, досліджуючи педагогічний потенціал освітнього середовища, виокремлює такі його компоненти: суб'єктно-об'єктний, функціонально-цільовий, технологічний, діагностико-результативний [4, с.78].

З огляду зазначеної проблеми погоджуємося з думкою дослідниці М. Братко, яка в якості основних компонентів структури освітнього середовища вищого навчального закладу виокремлює такі структурні компоненти: «особистісний, аксіологічно-смысловий, інформаційно-змістовий, організаційно-діяльнісний, просторово-предметний» [2, с.72].

У структурі освітнього середовища в переважній більшості праць виділяють три основних компоненти: просторово-предметний компонент (створення комфортного просторово-предметного середовища), соціально-контактний компонент (шляхи забезпечення ефективної, позитивно емоційної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу), змістово-діяльнісний компонент (побудова системи наукових знань, навичок і вмінь, оволодіння якими забезпечуватиме розвиток та становлення особистості [8,9,10].

Структурування такої освітньої системи як освітнє середовище навчального закладу сприяє більш ефективній організації підготовки фахівців як суб'єктів засвоєння основ майбутньої професійної діяльності, здатних адаптуватися до мінливих реалій оточуючого світу.

Отже, широке впровадження середовищного підходу в освітній процес навчального закладу сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців, ефективному розвитку особистості, здобуттю знань і компетенцій, які забезпечуватимуть саморозвиток та самореалізацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьина Ю. В. Образовательная среда: развитие образовательной среды среднего профессионального образования в условиях сетевой кластерной интеграции / Ю. В. Ананьина, В. И. Блинов, И. С. Сергеев. – М.: ООО «Аванглион-принт», 2012. – 152 с.

2. Братко М. В. Структура освітнього середовища вищого навчального закладу / М. В. Братко // Наукові записки/ Ред. кол.: В. В. Радул, В. А. Кушнір та ін. – Випуск 135. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – С. 67 – 72.

3. Братко М. В. Управління освітнім середовищем вищого навчального закладу: сутність поняття/ М. В. Братко // Освітологія: науково-методичний щорічник, польсько-українське/ українсько-польське видання. – К.: ВП «Едельвейс». – 2014. – Випуск III. – С.81-88.

4. Васильєва Е. Ю. Образовательная среда вуза как объект управления и оценки / Е. Ю. Васильєва // Университетское образование: практика и анализ. – 2011. – №4 (74). – С.76-82.

5. Д'юї Д. Демократія і освіта/ Д. Д'юї. – Львів: Літопис, 2003. – 294 с.

6. Журавлева С. В. Исторический обзор становления понятия «образовательная среда» в педагогической науке/С. В. Журавльова // Научное обозрение. Педагогические науки. – 2016. – № 3. – С. 48-56.

7. Лактионова Е. Б. Психологическая экспертиза образовательной среды: автореф. дис д-ра. психол. наук: 19.00.07 / Е. Б. Лактионова. – СПб., 2013. – 49 с.

8. Новиков В. Н. Электронный журнал «Психологическая наука и образование» www.psyedu.ru / ISSN: 2074-5885 / E-mail: psyedu@mgppu.ru 2012, №1.

9. Панов В. И. Психодидактика образовательных систем: теория и практика/В. И. Панов. – СПб.: Питер, 2007. – 352 с.

10. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию/ В. А. Ясвин. – М.: Смысл, 2001. – 365 с.

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри державної служби та
менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

ОСВІТНІЙ БРЕНДИНГ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему вияву позитивного впливу освітнього брендингу на формування та розвиток конкурентоздатного фахівця в умовах професійного навчального закладу.

Ключові слова: професійний навчальний заклад, бренд, освітній брендинг, бренд-нейм, бренд-імідж.

Характер змін у професійній освіті детермінує необхідність впровадження ринкових механізмів в управлінні навчальних закладів, технологій просування та надання освітніх послуг, забезпечення й підвищення рівня конкурентоспроможності, зокрема за допомогою цілеспрямованої маркетингової діяльності. Сучасний менеджмент у просуванні освітніх послуг все частіше використовує теорії і механізми сучасного брендингу. Бренд-менеджмент сприяє створенню довгострокових проектів, об'єктом яких є бренд навчального закладу.

Проблеми становлення та розвитку брендингу та бренд-менеджменту стали предметом дослідження науковців, серед яких: О. Власенко, О. Вознюк, Л. Єрмолаєва, О. Мороз, О. Пашенко, О. Ястремська, М. Ткачук, С. Семенюк та ін. Незважаючи на значну кількість праць та розробок, присвячених теорії брендингу, на нашу думку, недостатньо уваги вченими приділяється використанню брендингу як фактору формування конкурентних переваг на ринку освітніх послуг. Тому метою статті є виявлення впливу освітнього брендингу як механізму формування та розвитку конкурентоздатного фахівця.

Сьогодні можна говорити про серйозні зміни у сфері професійної освіти. За останні роки склався і продовжує активно розвиватися ринок освітніх послуг. У цій сфері діють закони ринкової економіки, формується конкурентне середовище, істотно змінилися вимоги та очікування цільових аудиторій. Ці та інші фактори диктують професійним навчальним закладам (далі – ПНЗ) необхідність організації та здійснення маркетингової діяльності. Професійний підхід щодо проведення маркетингових досліджень, створення комплексних планів маркетингової та комунікаційної діяльності сьогодні є одними з основних факторів та ресурсів успішного розвитку ПНЗ.

Основи теорії брендингу закладено Девідом Аакером [1]. Поняття «бренду» походить, як вважають дослідники, від латинського слова «brand» – клеймо, тавро, або від скандинавського «brander» – випалювати. З давніх часів клейма (бренду) удостоювався лише високоякісний товар. Таврований предмет виділявся серед аналогічних, набуваючи своєї індивідуальності. ПНЗ в умовах сучасної конкуренції для забезпечення стійкого функціонування та позитивного іміджу необхідно також, як і виробникам товарів, приділяти велику увагу створенню і зміцненню власного бренду. Поняття «бренд» [1] включає дев'ять основних аспектів, прорангованих за їх появою в літературі з теорії брендингу: 1) образ марки в свідомості покупця (1956); 2) механізм диференціації товарів (1960); 3) засіб індивідуалізації (1985); 4) додаткова вартість товару (1986); 5) правовий інструмент (1987); 6) ідентифікація товару покупцем (1991); 7) ідентифікація компанії-виробника (1992); 8) система підтримки ідентичності товару (1992); 9) реальність, що розвивається в часі, від марки, як концепції виробника, до сприйнятих покупцем функціональних і емоційних елементів товару (теперішній час).

Американська маркетингова асоціація стверджує, що бренд – це назва, термін, знак, символ, малюнок або їх поєднання, призначені для ідентифікації товарів або послуг виробника та їх диференціація від товарів або послуг конкурентів [4]. В загальному сенсі бренд складається з двох елементів. Перший з них – це визначений продукт або послуга, що задовольняють функціональні потреби споживачів. Другий елемент – цінність, завдяки якій споживачі відчувають задоволення з приводу того, що даний бренд має вищу якість та користь, ніж аналогічні бренди-конкуренти. Стосовно сфери освітніх послуг бренд виступає як сукупність характеристик, що формують у свідомості цільової аудиторії цілісний образ тих послуг навчального закладу, які вирізняють їх серед конкуруючих. Бренд є інструментом маркетингу, проте його соціальна роль, а також здатність вирішувати завдання зі сфери освітнього менеджменту, пов'язані з формуванням духовно-моральних, етичних і моральних цінностей суб'єктів освітнього процесу, є надто важливою. Джерельна база, яка розкриває актуальні проблеми діяльності ПНЗ, представлена різноманітними науковими підходами. Так, В. Олійником системно та цілеспрямовано висвітлено тенденції стандартизації, інформатизації та технологізації розвитку ПТО в умовах трансформації суспільства, обґрунтовано роль менеджменту освіти в удосконаленні змісту й запровадженні інноваційних педагогічних технологій, модернізації освітньої

діяльності професійних навчальних закладів [2].

Л. Сергеева підкреслює, що в умовах доцільності регіоналізації та централізації професійного навчання підготовка педагога для роботи в таких умовах має спрямовуватися на розвиток фахової та методичної компетентності, створення ефективних організаційно-педагогічних умов залучення роботодавців регіональних центрів зайнятості як механізму стимулювання розвитку навчального закладу [3].

Побудова бренду ПНЗ здійснюється у *зовнішньому середовищі* (ринкове позиціонування, система ідентифікації бренду, ринкова актуальність) та *внутрішньокорпоративному середовищі* (внутрішнє позиціонування бренду, система ідентифікації, комунікація, внутрішній маркетинг та організаційна підтримка). З точки зору впливу на споживачів, бренд ПНЗ можна поділити на *бренд-нейм* (brand-name) – словесну частину марки, що включає його найменування та *бренд-імідж* (brand-image) – візуальний образ марки, що формується рекламою в сприйнятті цільовими ринками, і включає образотворчий образ бренду (наприклад, логотип ПНЗ), якість освітньої діяльності, історія життєдіяльності ПНЗ, успішну професійну та суспільну діяльність викладачів та випускників, рівень кваліфікації керівного складу та педагогічних працівників, суб'єктивні думки споживачів освітніх послуг про навчальний заклад та освітні послуги, його фінансово-економічні, соціальні та інші характеристики. Таким чином, при визначенні стратегії бренду ПНЗ необхідно встановити: хто є цільовою аудиторією; яку пропозицію потрібно зробити даній аудиторії; які аргументи необхідно їй надати, щоб показати, що дана пропозиція чогось варта; яке враження слід залишити про себе (послугу) на ринку.

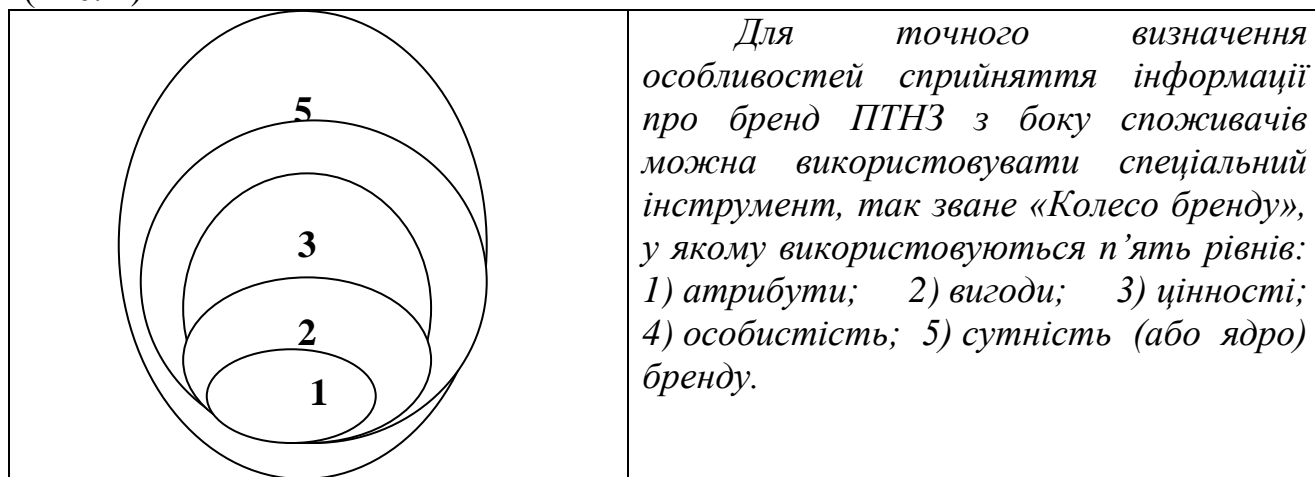
Логічно сформований бренд ПНЗ спрощує процедуру вибору потенційними споживачами місця навчання, акцентує увагу на тих перевагах, які дає навчання, окрім реалізації обов'язкових освітніх програм та стандартів. Бренд ПНЗ може відкрити можливості щодо поширення свого впливу, крім сфери освітньої діяльності, ще й на суміжні галузі. Наприклад, ПНЗ може створити центр впровадження регіональних виробничих інновацій. Надійна репутація, яка є важливим компонентом бренду, допомагає зміцненню партнерських відносин, створенню об'єднаних програм і проектів. Перевага використання технології брендингу ПНЗ полягає в тому, що бренд дозволяє отримувати додатковий прибуток, спрощує процедуру вибору послуг споживачем, є своєрідною інвестицією в майбутнє і забезпечує надійний зв'язок зі споживачами послуг, що важливо для формування довгострокової стратегії.

Бренд ПНЗ повинен мати чотири виміри: функціональний, емоційний, соціальний і духовний. Функціональний вимір бренду стосується сприйняття споживачем корисності продукту або послуги, всього того, що має відношення до дизайну і стилю, до сервісу і обслуговування. Джерелом такої диференціації можуть бути історія ПНЗ, його майбутнє, освітні технології, рейтинги, суб'єкти освітньої діяльності, стиль управління тощо; *емоційна частина бренду* спрямована на створення ефекту залучення споживача освітньої послуги до

співпраці. Бренд повинен вражати уяву споживача фарбами, звуками, оригінальністю архітектурних форм будівель, живити інтелект новизною підходів до організації та змісту освітнього процесу, пробуджувати цікавість індивідуальним стилем освітньої діяльності педагогічних працівників тощо; *соціальна вісь бренду* пов'язана з прихильністю споживача освітньої послуги до колективу ПНЗ, який об'єднано спільною метою діяльності та атрибутами такої діяльності. Разом з тим суб'єкти освітньої діяльності повинні відчувати можливість повною мірою реалізувати власну індивідуальність; *духовна частина бренду* апелює до совісті суб'єктів освітнього процесу, ПНЗ повинен здійснювати їхній соціальний захист, благодійність, задовольняти якнайповніше духовні та соціальні потреби, поширювати волонтерський рух тощо. Якщо ПНЗ – бренд, то навчальний заклад впевнений у завтрашньому дні, тому що: стабілізуються бізнес-потоки (фінансові, матеріальні та нематеріальні ресурси); мінімізуються ризики бізнес-потоків і витрати на розробку та впровадження нових проектів (старт нової освітньої послуги відбувається не «з нуля»); частка ринку стає стійкою і передбачуваною (лояльні споживачі освітніх послуг); зростають можливості залучення позабюджетних коштів. У свою чергу, брендинг є діяльністю щодо формування та розвитку бренду. В основі процесу будь-якої діяльності лежить технологія як система знань про способи та засоби його здійснення. Стосовно сфери освіти бренд-технологія – це сукупність знань про способи і засоби управління процесом формування та розвитку бренду навчального закладу, що дозволяє створити інтегральний його образ як лідера галузі, забезпечити йому стійкі конкурентні переваги.

«Колесо бренду» (Brand Wheel), як технологію, розроблено співробітниками рекламного агентства Bates Worldwide, якою керував Р. Рівз, сутність якої полягає в тому, що бренд розглядається як набір п'яти «оболонок», вкладених одна в іншу. «Колесо бренду» дозволяє детально описати і систематизувати всі аспекти взаємодії бренду та споживача [5].

Дана технологія, модифікована стосовно освітньої сфери, дозволяє визначити параметри для створення бренду ПНЗ. Необхідно поглянути на бренд з точки зору споживача, оскільки існує певна різниця між тим, що закладає у власний бренд ПНЗ, і тим, як його уявляє споживач освітніх послуг. (Рис. 1)

Атрибути описують освітню послугу (продукт) як фізичний об'єкт (освітні та навчально-виробничі програми, виховні та соціальні проекти, дослідницька діяльність тощо). *Вигоди* виступають загальними результатами використання споживачем бренду (можливості працевлаштування, іншомовної підготовки, гарантоване набуття компетентностей кваліфікованого робітника, залучення для участі у творчих проектах, наявність гуртожитку та їдальні, соціальних програм для учнів та працівників тощо). *Цінності* – характеристика більш високого порядку, в якій знаходять вираз емоції та почуття, які формуються споживачем під час контакту з освітнім брендом (високий освітній, виробничий потенціал колективу ПТНЗ, традиції підготовки робітничих кадрів, надійність соціального партнера тощо). *Особистість* – досить широко використовується в теорії і практиці брендингу характеристика, яка дозволяє метафорично подати бренд у вигляді людських якостей (сформований сучасний кваліфікований робітник, що володіє компетентностями в певній галузі техніки і технологій). *Сутність (ядро) бренду* – це сукупна складова попередніх рівнів, єдина потужна ідея, яка вбирає в себе ключові аргументи для споживача щодо вибору ним конкретного бренду (місія, цілі та завдання ПТНЗ). Однак потрібно мати на увазі, що для кожної групи споживачів освітніх послуг необхідно сформулювати своє «Колесо бренду», охарактеризувати наведені вище п'ять рівнів, оскільки для кожної групи споживачів пріоритети та переваги різнитимуться. І тільки потім на підставі передпрогнознаї інформації можна проводити аналіз, оцінку бренду і, найголовніше, системно його розвивати.

Теоретичний аналіз та освітня практика показує, що брендинг є дієвим інструментом управління ПНЗ, вимогою сучасного ринкового середовища, яке змушує посилювати конкурентні позиції навчальних закладів. Очевидно, що при сучасному шляху розвитку професійно-технічної освіти саме бренд, а, значить, і підхід до його формування та розвитку, будуть у найближчому майбутньому визначати загальні успіхи ПНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аакер Д. Создание сильных брендов / Д. Аакер. – М.: И. Д. Гребенникова, 2008. – 320 с.
2. Олійник В. В. Менеджмент розвитком фахового зростання педагогічних працівників профтехосвіти в сучасних умовах / В. В. Олійник АПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2009. – С. 11–21.
3. Сергеева Л. М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: теорія і методика: монографія / Л. М. Сергеева; за наук. ред. В. В. Олійника. – К., Херсон: Айлант, 2013. – 452 с.
4. Cotler F. Lateral Marketing: New Techniques for Finding Breakthrough Ideas / F. Cotler, Fernando Trias de Bez. – М. : Neva, 2004. – 192 p.
5. Reeves Rosser. Reality in Advertising / R. Reeves. – Knopf, 1961. – 153 p.

Купрієвич *Вікторія*
Олександрівна, старший викладач
кафедри державної служби та
менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація. У статті розглянуто важливі проблеми підготовки конкурентоздатного фахівця в сучасних соціально-економічних умовах реформування освіти.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, конкурентоздатність, конкурентоздатність фахівця, компетентність.

Сучасні соціально-економічні умови ставлять перед системою професійно-технічної освіти завдання підготовки компетентного, конкурентоздатного фахівця для роботи в динамічно мінливих умовах, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, готового до подальшої самоосвіти та самовдосконалення.

Конкурентоздатний фахівець – це працівник-професіонал, який вміє досягати кращих результатів, спроможний на ринку праці запропонувати себе як товар, у якому зацікавлені працедавці. Саме в такому фахівцеві сьогодні є потреба як у системі професійно-технічної освіти, так і у держави. Це можливо лише у тому випадку, коли випускник здатний витримати конкуренцію на ринку праці, досягти успіху в професійній кар'єрі, тобто оволодіти конкурентоздатністю, що забезпечує його кар'єрне зростання.

В умовах розширення академічних свобод, самостійності, варіативності й альтернативності змінюється стратегія підготовки фахівців: їх необхідно готувати відповідно до потреб діяльності регіону, потреб роботодавців, запитів суб'єктів ринкових відносин, подолання суперечності між теорією і реальним життям. Сьогодні людина повинна психологічно готуватися до необхідності швидко опанувати навички й виконувати різні функції, тобто бути універсальним працівником. Ринок праці визначає, що головним стає не кількість знань, що, звичайно, важливо, а здатність вирішувати проблеми, уміти виявляти себе в непередбачених ситуаціях. Отже, для конкурентоздатності молоді необхідні інструментальні знання, практичні навички й прагматичне мислення.

Дослідженню питань, пов'язаних зі змістом, шляхами, формами професійної підготовки фахівців, присвячені праці С. Артюха, С. Батишева, Г. Васяновича, В. Гриньової, Г. Зборовського, Е. Зеєра, Р. Карпової, О. Коберника, О. Коваленко, В. Ложкіної, П. Лузана, В. Манько, Н. Ничкало, А. Пастухова, О. Пехоти, Г. Пономарьової, О. Романовського, Л. Сергєєвої та ін.; психологічні проблеми відображені в працях Н. Кузьміної, Т. Кудрявцева,

І. Лобача та ін.

Професійно-технічна освіта має бути гнучкою та, водночас, інтегрованою структурою, яка використовує варіанти професійної підготовки, найбільш ефективні для конкретних умов. Безперечно, система професійно-технічної освіти України потребує оновлення, приведення у відповідність до потреб інформаційно-технологічного суспільства, врахування динамічних змін на ринку праці, покращення соціального захисту педагогічних працівників та учнів, модернізації матеріально-технічної бази, осучаснення науково-методичного забезпечення. За висловом Н. Г. Ничкало, система профтехосвіти вимагає вже не реформування, а, трансформації (зміни істотних властивостей), що потребує адекватної державної політики [3, с.45]. Підвищення якості підготовки фахівців може бути досягнуто шляхом постійного оновлення змісту, оптимального планування та раціональної організації навчального процесу, впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій, підготовки висококваліфікованого педагогічного персоналу.

Отже, з метою вирішення актуальних проблем підготовки виробничого персоналу в Україні увага науковців і практиків має концентрується на таких ключових моментах: удосконалення державної політики в галузі професійно-технічної освіти на основі розвитку соціального партнерства; забезпечення адекватного довгострокового фінансування та продуманого стимулювання суб'єктів навчання; створення системи незалежної атестації професійної кваліфікації та тестування, що гарантують відповідність отриманої освіти світовим стандартам; реалізація здорової конкуренції між структурами, які здійснюють професійне навчання; створення належних можливостей для навчання, відповідно до запитів різних, зокрема малих, фірм і підприємств, врахування кращого зарубіжного досвіду модернізації професійно-технічної освіти і навчання шляхом реалізації міжнародних проектів.

Вважаємо актуальними питання інтенсифікації та оптимізації діяльності навчальних закладів, спрямованої на поєднання здобутків вітчизняної та світової наукової думки стосовно оновлення змісту, методів і технологій навчання відповідно до нової, особистісно орієнтованої парадигми освіти. Серед першочергових завдань – дослідження проблем педагогіки і психології праці, неперервної професійної освіти, професійного навчання на виробництві, інформаційно-комунікаційних технологій у професійно-технічній освіті, зокрема формування інформаційного освітнього середовища, науково обґрунтованого психологічного супроводу навчально-виховного та навчально-виробничого процесів у професійно-технічних навчальних закладах, міждисциплінарного та прогностичного підходів до проблем професійно-технічної освіти з урахуванням загальноосвітніх тенденцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко М. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навчальний посібник / М. В. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.

2. Ничкало Н. Г. Управлінські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи / Н. Г. Ничкало // Педагогічна і психологічні науки в Україні. / Т.5.

Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К.: «Педагогічна думка», 2007. – С. 27-50.

3. Ничкало Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України: монографія/ Н. Г. Ничкало. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 200 с.

4. Олійник В. В. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посіб. / В. В. Олійник, Л. М. Сергеева. – К.: Арттек, 2010. – 176 с.

5. Сергеева Л. М. Теорія управління розвитком ПТНЗ на основі потреб регіонального ринку праці: монографія / Л.М.Сергеева / за ред. В. В. Олійника. – Херсон: Айлант, 2012. – 244 с.

6. Сергеева Л. М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: теорія і методика: монографія / за наук. ред. В. В. Олійника. – К. – Херсон: Айлант, 2013. – 452 с.

Ленда Ірина Григорівна,
методист Дніпропетровського
професійного залізничного ліцею,
м.Дніпро

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ЛІЦЕЮ

Анотація. У статті розкриваються питання планування й організації методичної роботи, висвітлено досвід роботи ліцею з питань ефективності впровадження нетрадиційних форм роботи з педагогічними кадрами.

Ключові слова: професійно-технічний навчальний заклад, форми методичної роботи.

Сьогодення професійної освіти пов'язане із запровадженням стандарту змісту професійної освіти та інноваційних технологій навчання і виховання. Але не можна успішно вирішувати означені проблеми без певної системи методичної роботи, яка потребує пошуку нових підходів до змісту, форм організації та методів. Основна мета створення і функціонування такої системи в межах навчального закладу залишається такою ж самою, що і була раніше: підвищення кваліфікації педагогів, їхньої педагогічної майстерності без відриву від безпосередньої роботи. Проте методична робота в професійно-технічному навчальному закладі повинна бути орієнтована на задоволення потреб її основного замовника – впедагога, викладача, майстра виробничого навчання, вихователя. Потреби педагогів породжуються тими труднощами, з якими вони стикаються у своїй педагогічній практиці.

Саме тому намагаємося в нашому навчальному закладі створити достатні й необхідні умови для професійного розвитку педагогічного колективу, який буде здатний сформувати конкурентоздатного фахівця.

Найбільш поширеною залишається відома групова форма методичної

роботи, яка включає давно відомі педагогам-практикам форми методичної роботи, багато з яких підтвердили доцільність їхнього використання у педагогічній практиці і сьогодні. Певні зміни мети і завдань, що стоять сьогодні перед системою методичної роботи у професійно-технічному навчальному закладі, викликали необхідність перегляду традиційних підходів до визначення основних напрямів її діяльності.

При організації методичної роботи у ПТНЗ не можна не враховувати того, що демократизація методичної роботи за рахунок інтенсивного і системного використання нетрадиційних форм суттєво змінює позицію і настрої педагогів. Вони стають одностумцями, досвідченими сподвижниками і пропагандистами педагогічних знахідок та ідей. Для використання нетрадиційних методів необхідна спеціальна психолого-педагогічна підготовка педагогів незалежно від рівня їхньої професійної компетентності.

Правильна підготовка до роботи у нетрадиційних формах методичного навчання сприяє тому, що у педагогів швидше формується морально-психологічна мобільність, яку ми розуміємо як здатність перебудовувати характер діяльності і самого себе залежно від умов, а також від досягнень педагогічної науки та передового досвіду.

Всі учасники методичної діяльності залучаються до індивідуальних, групових та колективних форм методичної роботи, які, у свою чергу, можуть бути як традиційними, так і нетрадиційними. І використання нетрадиційних методів навчання сприяє стимулюванню, активізації творчої діяльності, розвитку ініціативи, підвищенню майстерності педагогів. Змінюється морально-психологічний клімат, характер відносин між організаторами методичного навчання та тими, хто навчається. А найголовніше – якість аналітичної діяльності педагогів, з'являється можливість проникнення у творчу лабораторію новаторів і майстрів педагогічної праці.

Всі ці методи активно використовуються протягом останніх років у роботі Дніпропетровського професійного залізничного ліцею.

Педагог – особистість творча. Оскільки творчість – це діяльність, результатом якої є щось якісно нове, неповторне, оригінальне й навіть суспільно-унікальне, то кожного методиста турбує питання: як сформувати здатність до творчої роботи і як підтримувати світло творчості, щоб воно якомога довше не згасало і давало плоди.

Давня мудрість каже: «Хто стоїть на місці, той відстає». А хто не хоче відставати, мусить рухатись уперед і не зупинятись, досягнувши вершини, а підійматися вище. У цьому й полягає основна місія сучасного педагога. Ще не так давно ми, методисти, твердили: педагог на уроці має бути і актором, і режисером, і диригентом, і дипломатом, і психологом, і новатором, і компетентним фахівцем. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, перебувати у постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються з дипломом про освіту, а формуються у щоденній педагогічній праці.

Під час проведення моніторингу якості методичної роботи в ліцеї за минулий навчальний рік на запитання «Які форми методичної роботи з

педагогами, на Вашу думку, були найбільш ефективними?» отримана однозначна відповідь – нетрадиційні, зокрема тренінги і зустрічі «За круглим столом» у поєднанні з інноваційними методами.

Протягом трьох останніх років відмінний результат показав методичний фестиваль «Єдиний методичний день», в ході якого презентується робота педагогів впродовж року. В його програмі відкриті уроки, засідання методичних комісій, творчої групи, обмін досвідом роботи, показ нових педагогічних ідей і методичних знахідок. Відбувається ознайомлення з кращим педагогічним досвідом, з нестандартними уроками, які виходять за межі традицій і загальноприйнятих стереотипів, працює «панорама» методичних ідей і знахідок, автори яких проводять консультації.

З метою розвитку та вдосконалення професійної компетентності педагогічних працівників у ліцеї практикуються семінари-практикуми у формі тренінгових занять. Це не данина моді, а дійсно ефективна форма роботи, яка спонукає до самопізнання, саморозуміння та саморозвитку. Для педагогів проведено заняття з таких тем:

- Організація роботи з упровадження сучасних технологій;
 - Метод проектів у навчально-виховному процесі;
 - Як створювати ситуацію успіху в навчанні?;
 - Проектуємо модель уроку разом;
 - Компетентнісний підхід при вивченні предметів суспільно-гуманітарного циклу;
 - Інтерактивні технології навчання;
 - Особливості застосування проектних технологій в навчально-виховному процесі;
- Для майстрів виробничого навчання:
- Розвиток індивідуальності учнів;
 - Дидактична ділова гра на уроках виробничого навчання;
 - Форми та методи проведення нестандартних уроків виробничого навчання;
 - Професійна підготовка фахівців для залізничного транспорту;
 - Нові форми співпраці: «Ліцей – підприємство».

Необхідно звертати увагу на один з найактивніших засобів підвищення компетентності – самоосвітню діяльність. Через те, що навчити самого себе значно складніше, ніж когось, то тут необхідний методичний супровід. Самоосвіта не повинна зводитись до відновлення знань, набутих у ВНЗ. Мова йде про ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями; пошук нових напрямів у методиці та організації навчально-виховного процесу; розгляд на науковому рівні педагогічних проблем, які викликають труднощі у практичній роботі. При організації самоосвіти визначається її тема і складається індивідуальний план. Тема визначається, виходячи з методичної проблеми навчального закладу, труднощів самого педагога, специфіки його інтересів.

Саме тому важливу роль у професійному становленні педагогів відіграє школа молодого педагога. На заняттях школи розглядаються важливі питання

практичної діяльності молодого викладача і майстра виробничого навчання:

- Круглий стіл «Оцінювання навчальних досягнень учнів»;
- тренінг «Планування уроку»;
- диспут «Творчість педагога й педагогічна майстерність»;
- практичне заняття «Оволодіння основами педагогічної техніки – необхідна умова озброєння технологією»;
- практичне заняття «Комплексно-методичне забезпечення предмета презентація»;
- практичне заняття «Майстер-клас досвідчених педагогів»;
- диспут «Як підтримати високий рівень пізнавальної діяльності учнів на уроці»;
- бенефіс молодого педагога «Будьмо знайомі, молодий колего».

У роботі з молодими педагогами оптимально поєднуються фронтальні, групові форми з індивідуальними, які здійснюються в тих об'ємах і темпах, які необхідні кожній особистості.

Значно зросла кількість педагогів, що друкуються у педагогічній пресі: творчою групою майстрів відібрано серію відкритих уроків для публікації в «Учительському журналі on-line». Викладачами розроблено 5 електронних посібників – «Електротехніка з основами промислової електроніки» (викладач Калиста Т. В.), «Будова та ремонт електровоза» (викладач Слепцова Г. О.), посібника з української мови у відповідності до навчальної програми з української мови для I курсу за професійним спрямуванням (викладач Денисенко О. М.), «Сучасний парк пасажирських вагонів» та «Технологія надання послуг основними виробничими підрозділами вокзалу» (викладач Тимощенко В. В.)

Своєрідним оглядом результатів методичної роботи педагогічного колективу стала золота медаль на Восьмій міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» в номінації «Компетентнісний підхід — основа якості змісту навчально-виховного процесу в закладах освіти».

Правильна організація науково-методичної роботи сприяє підвищенню рівня цілеспрямованості, вмотивованості, системності й упорядкованості діяльності педагогічного колективу, що позначається на рівні професійно-педагогічної компетентності педагогів та якості навчально-виховного процесу в цілому.

Отже, методична робота спонукає педагога до підвищення свого фахового рівня, збагачує педагогічний колектив, забезпечує розвиток особистості учнів, високу якість отриманих знань та сформованість необхідних умінь і навичок випускників, а її функції полягають у визначенні системи заходів, спрямованих на досягнення найкращих результатів.

Ляховко Олексій Дмитрович,
кандидат технічних наук, викладач
Кам'янського вищого професійного
училища, м. Кам'янське,
Дніпропетровська область.

Хоменко Любов Іванівна, вчитель
вищої категорії, заступник директора з
навчальної роботи Кам'янського вищого
професійного училища, м.
Кам'янське, Дніпропетровська область.

Гінтер Марина Валентинівна,
вчитель-методист Кам'янського вищого
професійного училища, м. Кам'янське,
Дніпропетровська область.

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему підвищення якості підготовки висококваліфікованих робітників. Наведені практичні рекомендації з інформатизації в закладах системи професійно-технічної освіти.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, інформатизація, інформаційно-комунікаційні технології.

Глобальні зміни, які відбуваються в суспільно-політичному житті нашої держави, потребують трансформації освітніх процесів з метою реагування на виклики сьогодення.

Головним завданням системи професійно-технічної освіти є підготовка спеціалістів робітничих професій, кваліфікація яких відповідає вимогам сучасного ринку праці. Особливе значення при цьому має уміння майбутнього фахівця адаптуватися до змін на ринку праці, здатність засвоювати новітні технології та знання, можливість самостійно розвивати професійну майстерність, що дозволить підвищити його професійну мобільність. У сучасних умовах впровадження новітніх технологій значно зростають вимоги до знань, умінь, здатності засвоювати нові засоби праці [2, с.5].

Вирішити поставлені завдання можливо за допомогою інформатизації системи професійно-технічної освіти. Інформатизація системи ПТО має на меті впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для навчання та комп'ютерних технологій для контролю знань. Використання інтерактивних навчальних посібників та програм електронного тестування значно підвищує зацікавленість учнів, дозволяє їм засвоювати нові знання більш ефективно, а також розвиває уміння користуватися персональним комп'ютером [1, с.15].

Для проведення інформатизації в рамках окремого навчального закладу треба створити певні умови. Ось деякі з них:

- оновлення матеріально-технічної бази, що є надважливим для підготовки

висококваліфікованого фахівця. Це стосується оснащення комп'ютерних класів сучасною технікою, ліцензованим офісним та спеціалізованим програмним забезпеченням, оснащення навчально-виробничих майстерень комп'ютерним обладнанням та матеріалами, які використовуються в сучасному виробництві, оснащення класів та аудиторій загальноосвітніх предметів комп'ютерною технікою та мультимедійними пристроями;

– підвищення кваліфікації в сфері ІКТ керівників ПТНЗ, викладачів загальноосвітніх та спецдисциплін, а також майстрів виробничого навчання;

– партнерство закладів професійно-технічної освіти з сучасними промисловими підприємствами, виробниками програмного забезпечення, яке використовується в навчальному процесі (наприклад, Аскон);

– організація доступу учнів та педагогічних працівників до новітніх технологічних засобів і джерел інформації;

– участь педагогічних працівників та учнів у форумах, семінарах та конференціях з метою обміну досвідом.

Впровадження інформатизації навчальних закладів системи ПТО дозволить створити сприятливі умови для організації теоретичного навчання і виробничої практики учнів з метою оволодіння сучасними технологіями, а також забезпечити зростаючі інформаційні потреби на якісно новому рівні із застосуванням доступних сьогодні технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Морзе Н. В. Глазунова О. Г. Моделі ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі. [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2008. – №2(6). – Режим доступу: <http://www.ime.edu.ua/net/em6/emg.html>.

2. Національна доктрина розвитку системи освіти України у ХХІ столітті / Освіта України . – № 29. – 18 липня 2001.

*Матухно Олена Чингісівна,
майстер виробничого навчання
ДПТНЗ «Криворізький навчально-
виробничий центр», м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область.*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННЯ ПЕРУКАРІВ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

(на прикладі навчально-практичного центру «Креатив»)

Сучасна професійно-технічна освіта в Україні орієнтована на створення найбільш доцільних умов для реалізації гуманістичних ідей, розуміння виняткової важливості й цінності людини як особистості. Головне завдання професійно-технічної освіти (ПТО) полягає у допомозі учневі пройти шлях

самореалізації. Орієнтація професійної освіти на світ праці, як і раніше, залишається в силі, оскільки найважливіша частина самореалізації людини здійснюється в трудовій діяльності.

В умовах реформування професійно-технічної освіти значне місце займає пошук та застосування ефективних методів і засобів навчання, розробка методичних систем, технологій викладання, підвищення дієвості навчання в цілому.

Проблемі професійної підготовки учнів приділяється значна увага у працях О. А. Абдуліної, Ю. К. Бабанського, В. М. Галузинського, С. У. Гончаренка, І. А. Зязюна, С. О. Сисоєва, В. О. Сухомлинського тощо.

Вчені В. Биков, Р. Гуревич, І. Зязюн, О. Коваленко, А. Нікуліна, Н. Ничкало, В. Радкевич, О. Щербак досліджують питання про впровадження інноваційних педагогічних технологій у систему професійної освіти.

У сучасному навчально-виховному процесі ПТНЗ активізувався пошук інноваційних форм і методів роботи у навчальній діяльності учнів. Пошук нових оптимальних форм побудови педагогічного процесу допомагає викладачам здійснювати якісну підготовку майбутніх висококваліфікованих фахівців.

Впровадження інноваційних технологій в практику професійної освіти має на меті підготувати конкурентоспроможного спеціаліста з необхідним рівнем особистих і професійно значущих якостей, що оптимально задовольняють запити сучасності, відкриває нові горизонти для навчальної діяльності.

Підхід та впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес Навчально-практичного центру «Креатив» Криворізького навчально-виробничого центру м. Кривого Рогу зі спеціальності «Перукарська, манікюрної і візажної справа» дає змогу готувати конкурентоспроможних фахівців із високим рівнем кваліфікації, який відповідає вимогам сьогодення, з творчим мисленням та прагненням до постійного професійного вдосконалення.

Сама ідея створення навчально-практичного центру «Креатив» при Криворізькому НВЦ, розроблена і впроваджена керівництвом даного навчального закладу (безпосередньо директором КНВЦ В. Т. Лигуном), є інновацією у професійному навчанні.

Переваги створення навчально-практичних центрів наступні:

– можливість вийти за рамки робочої програми, що сприяє активізації творчих ідей викладачів центру;

– навчально-практичний центр є експериментальним майданчиком для розширення можливості проведення різних форм практичних занять.

Аналіз інноваційної діяльності викладачів навчально-практичного центру «Креатив» КНВЦ м. Кривого Рогу спеціальності «Перукарська, манікюрної і візажної справа» показує, що у навчально-виховному процесі, в основному, впроваджуються інноваційні технології, які є ефективними формами засвоєння навчального матеріалу та успішно застосовуються викладачами при вивченні спеціальних дисциплін.

Основними інноваційними технологіями навчально-практичного центру «Креатив» є наступні:

- майстер-класи з провідними спеціалістами;
- семінари зі спеціальності;
- участь у конкурсах (обласних і місцевих);
- участь учнів центру в засіданнях круглого столу з роботодавцями;
- семінари з виробниками витратних матеріалів;
- одержання учнями КНВЦ курсової підготовки за суміжними спеціальностями.

За півтора року роботи викладачі Навчально-практичного центру «Креатив» (НПЦ «Креатив») дослідницьким шляхом створювали свою базу і напрями роботи.

За період існування центру профільні курси закінчили 42 особи, 26 з них – наші студенти, які отримали можливість на пільгових умовах без відриву від основного навчання, одержати додаткову спеціальність, що має велике значення для створення доброї репутації нашого навчального закладу.

Курсова підготовка також була проведена серед таких категорій населення, як «переселенці» зі східних районів нашої країни. Фінансувала дані курси компанія «GIZ».

Було проведено 16 різноманітних майстер-класів провідними сучасними фахівцями з метою ознайомлення студентів КНВЦ з новими технологіями у сфері перукарської, манікюрної і візажної справи (майстер-класи В. Ярмоменко, А. Пашкової, Ю. Найдіна, В. Чайки).

Дуже добрі результати показав досвід проведення майстер-класів в організації професійної орієнтації. В середній школі №122 було запущено і здійснено такий проект за допомогою слухача курсів Похил Т. М. Уже є домовленість із середніми школами №15, 28, 60, 8 про проведення даного проекту з профорієнтації.

Налагоджена співпраця з авторськими школами, провідними фахівцями, які за допомогою семінарів і майстер-класів ознайомили наших студентів зі своїм досвідом роботи в даній галузі, а в подальшому виступили як замовники і роботодавці (семінари фірм «Естель», «Ольва», «ЕКМІ»).

Студенти Центру брали участь в обласних і міських конкурсах майстерності, на яких отримували дипломи і винагороди за перемоги.

Отже, впровадження інноваційних технологій в професійне навчання дає свої позитивні результати і сприяє якісній підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців.

Меркулова Ольга Олексіївна,
заступник директора з навчальної
роботи Державного навчального
закладу «Димитровський професійний
гірничий ліцей», м. Миргород,
Донецька область.

ПОЛІТИКА В ОБЛАСТІ ЯКОСТІ – ОСНОВА БЕЗПЕРЕРВНОГО ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ПТНЗ

Анотація. В статті розглянуто необхідність розробки та впровадження в ПТНЗ політики в області якості освітніх послуг, як дієвого механізму підвищення якості професійної освіти та вимог сьогодення.

Ключові слова: якість освіти, освітні послуги, споживачі освітніх послуг, система управління якістю, політика в області якості.

В сучасному світі, коли ми говоримо про якість, ми не уявляємо собі щось конкретне, а характеризуємо це поняття багатьма ознаками. Якість стала інтегрованим поняттям, що стосується інтересів усіх учасників суспільного виробництва.

Для виробників товарів чи послуг, якість – вирішальний фактор забезпечення конкурентоспроможності та виживання в цілому.

Для споживачів підвищення якості товарів та послуг – найбільш дієвий захід по задоволенню їх вимог та захисту їх прав.

Система якості – це, з одного боку, певний спосіб організації роботи для підприємства, який забезпечить надання замовнику послуг необхідної якості. З іншого боку – це спосіб існування організації, у якій одним з найважливіших аспектів є турбота про якість. [1, с.9]

З обранням Україною курсу на євроінтеграцію постало питання про необхідність адаптування освіти до європейських рекомендацій. Основою такої адаптації є запровадження сучасних систем управління якістю (СУЯ). Якщо вирішення проблем реформування освіти майже повністю залежить від державних органів влади, то модернізація СУЯ надання освітніх послуг – компетенція і завдання самих закладів освіти [2, с.6].

Вимоги до систем управління якістю чітко прописані в міжнародній системі управління якістю ISO 9001: 2000. Державний стандарт України ДСТУ – П IWA 2:2007 – тотожний переклад міжнародної робочої угоди (InternationalWorkshopAgreement) IWA 2:2003 Quality Management Systems GuidelinesfortheapplicationofISO 9001 – 2000 ineducation (системи управління якістю. Настанови щодо застосування ISO 9001 – 2000 у сфері освіти). Призначення цього стандарту – надати настанови організаціям, що постачають освітянські послуги, допомогти їм запроваджувати ефективну систему управління якістю, яка задовольняє ISO 9001: 2000. Ці настанови призначені допомогти навчальним закладам поєднати концепції стандартів ISO з освітянською практикою.

Розроблена та впроваджена система управління якістю освітніх послуг в ПТНЗ, яка постійно функціонує та вдосконалюється – гарантія задоволення споживачів, якими виступають замовники кадрів та випускники ПТНЗ, а також створення позитивного іміджу навчального закладу на ринку освітніх послуг у регіоні. Розробка та втілення системи управління якістю вимагає зусиль і часу, та ще складніше примусити цю систему постійно функціонувати на підприємстві. Але, навіть використання окремих елементів системи управління якістю може вивести надання освітніх послуг на новий, більш високий рівень.

Для цього, перш за все, в навчальному закладі, який піклується про якість своїх послуг, неодмінно має бути розроблена політика в області якості, в якій будуть лаконічно сформульовані напрямки і цілі, що визначаються керівництвом по багатьом напрямкам: загальна політика, політика в області працевлаштування, в області формування замовлень на підготовку кадрів та інші.

Політика в області якості є офіційним документом організації, частиною загальної політики. Вона поєднує стратегічні цілі в області якості, сформульовані засоби для досягнення цілей і зобов'язання, особливо з боку керівництва. Політика в області якості є основою функціонування усієї системи якості. Вона має бути сформульована таким чином, щоб зробити цілеспрямованою діяльність кожного співробітника. У ній також мають бути чітко визначені і розглянуті всі аспекти системи забезпечення якості. Формулювання політики в області якості повинне бути стислим і доступним для сприйняття.

Головною метою політики в області якості є стабільне забезпечення якості освітніх послуг, які будуть задовольняти потреби та сподівання споживачів, – наших учнів та замовників кадрів.

Керівництво навчального закладу повинно вжити всі заходи, які б забезпечили розуміння політики в області якості, її втілення та аналіз на всіх рівнях організації. Політика свідчить про те, що керівництво ліцею дотримується чітко зазначених підходів та принципів, що базуються на розумінні якості.

Закріплена документально і підписана керівництвом підприємства, політика з якості дає змогу робітникам та споживачам освітніх послуг отримувати чітке уявлення про офіційне ставлення керівника підприємства до якості освітніх послуг. Вона сформульована таким чином, щоб мати відношення до діяльності кожного робітника.

Керівництво доводить політику якості до кожного робітника навчального закладу. Це досягається шляхом обговорення положень політики на педагогічних нарадах, роз'яснення політики в процесі навчання якості, ознайомлення з політикою при влаштуванні на роботу, наглядної агітації у виробничих та службових приміщеннях, яка забезпечує сприйняття інформації максимально можливою кількістю робітників.

Систематично повинні виконуватися контроль та аналіз виконання політики в області якості. За їх результатами можливе корегування положень або встановлення нових.

Політика виражається в гаслі підприємства, зверненого до споживачів, та контролюючих організацій. Гасло є чітким, коротким та виразним, наприклад, у відношенні до учнів, воно може бути таким: «Перш за все – потреби учнів. Наша головна мета – надання освітніх послуг, які б задовольнили потреби учнів, зробили їх конкурентоздатними на ринку праці та при цьому зберегли їх здоров'я»

Політика підприємства в області якості доповнена документально оформленими зобов'язаннями:

Ми зобов'язуємось:

1. Надавати найвищий рівень послуг, який тільки зможе забезпечити наша кваліфікація та компетентність.
2. Використовувати кожен можливість, яка може покращити наші послуги.
3. Розбирати кожну скаргу наших учнів, батьків та замовників кадрів.

Ми вивчили політику в області якості і беремо на себе обов'язки брати участь у її виконанні і не приймати ніяких рішень і дій, що ідуть проти цієї політики.

Ми зобов'язуємось підтримувати діючу на підприємстві систему якості і сприяти її подальшому вдосконаленню.

Втілення політики:

Втілення цієї політики передбачає розуміння всіма робітниками ліцею потреб учнів у якісній освіті й надання їм послуг відповідно до цих потреб, або більше цих потреб. Необхідно постійно оцінювати і переглядати всі вимоги, щоб встигати за змінами бажань учнів та замовників кадрів. Всю роботу потрібно виконувати відповідно до цих бажань.

Відповідальність та повноваження:

Всі працівники ліцею, а не лише педагогічні працівники, повинні брати участь у роботі щодо забезпечення якості освітніх послуг. Відповідно до цього принципу у стандарті ISO-9001 встановлено, що адміністрація навчального закладу повинна визначити та документально оформити відповідальність, повноваження та взаємодію працівників, які керують процесом, виконують або перевіряють роботу, що впливає на якість освіти.

Таким чином, виконуючи вимоги стандарту, всі працівники залучаються в діяльність по забезпеченню якості на основі поставлених цілей і сформульованих завдань по їх досягненню. Використовуючи загальну схему розробки, в нашому ліцеї був розроблений наступний варіант політики.

Стратегічною метою керівництва Димитрівського професійного гірничого ліцею є максимальне задоволення вимог учнів та замовників кадрів з підготовки кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на ринку праці.

Для досягнення цієї мети керівництво ліцею намагається постійно проводити моніторинг якості своїх послуг, постійно збільшувати кількість підготовлених робітників та контролювати їх працевлаштування.

Важливим інструментом для досягнення поставленої мети є Державні стандарти ПТО, Конституція України, Кодекс законів про працю та інші нормативні документи Міністерства освіти і науки України.

Спираючись на дані принципи, керівництво ліцею з усією

відповідальністю заявляє: вивчення та задоволення вимог споживачів є найважливішою метою керівництва.

Постійне підвищення якості освітніх послуг досягається завдяки проведенню наступних заходів:

- вивчення вимог учнів та замовників кадрів (споживачів) при безпосередній взаємодії;
- формування та реалізація сьогоденних та довгострокових планів у відповідності з виявленими вимогами та сподіваннями споживачів;
- доведення інформації про вимоги споживачів до відома всіх робітників ліцею;
- оцінка задоволеності споживачів;
- розробка заходів, що сприяють підвищенню якості освітніх послуг ліцею.

Керівництво ліцею прагне на особистому прикладі демонструвати свою прибічність принципам політики в області якості та доводити ці принципи до всіх співробітників ліцею.

Розуміючи, що ефективне управління закладом освіти є неможливим без його особистої участі, керівництво бере на себе відповідальність за якість освітніх послуг, а також за проведення заходів з постійного покращення показників якості згідно з ієрархічною структурою показників якості, розробленою в ліцеї.

Керівництво ДНЗ «ДПГЛ» прагне до осмисленого залучення всіх співробітників до процесу управління якістю, бо добре розуміє, що в навчальному закладі не може бути співробітників, сторонніх від виховного чи навчального процесу, навіть якщо ці робітники не мають безпосереднього відношення до навчання учнів та не мають педагогічної освіти.

Розроблений підхід дозволяє виявити взаємопов'язані процеси та встановити відповідальність за них, що закріплена в матриці відповідальності.

Використання системного аналізу дозволяє оцінити як роботу системи освітніх послуг ДПГЛ в цілому, так і окремі процеси, виявити вхідні вимоги та спрогнозувати й оцінити задоволеність споживачів (вихідні вимоги), встановити порядок взаємозв'язку між сторонніми організаціями та підрозділами підприємства, приймати узгоджені та оперативні дії при вирішенні проблем.

Постійне поліпшення діяльності підприємства – незмінна мета керівництва

Вивчаючи та використовуючи світовий педагогічний досвід у системі професійної освіти, керівництво підприємства намагається постійно удосконалювати всі види діяльності, швидко реагувати на виниклі проблеми, вирішувати їх та вживати дії з попередження подібного в майбутньому.

Основним принципом керівництва при управлінні підприємством є прийняття рішень, заснованих на фактах. Лише за умови аналізу фактичних даних можливе прийняття ефективних управлінських рішень.

Для комплексної оцінки якості послуг професійно-технічного навчального закладу розроблена сукупність показників, яка складається з 8 основних груп: відповідність цільовому призначенню; професійна

підготовленість педагогічних працівників; точність і своєчасність виконання послуги; інформативність; соціальна адресність послуги; умови навчання; матеріально-технічне забезпечення; результат виконання послуги.

Керівництво ДНЗ «ДПГЛ» розуміє взаємозалежність підприємства й замовників кадрів та прагне будувати відносини на взаємовигідній основі. Ці відносини підвищують процент працевлаштування та допомагають випускникам скоротити адаптаційний період після закінчення навчального закладу.

Керівництво ліцею прагне до пріоритетності довгострокових відносин, встановлення відкритих контактів із взаємною відповідальністю.

Керівництво втілює в життя всі принципи прийнятої Політики в області якості, що дозволить забезпечити динамічний розвиток ліцею та виведе його в число конкурентоспроможних навчальних закладів системи професійної освіти, що в свою чергу буде сприяти зростанню добробуту його співробітників.

Розробка та впровадження політики в області якості – лише перший крок у напрямі створення повноцінної системи якості, але і на цьому етапі вона буде сприяти досягненню головної мети – підвищенню якості освітніх послуг, що будуть відповідати міжнародним стандартам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах: навч. посібник у 2ч. Ч.1: Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг/кол. авт.;загаг.ред.чл.-кор. НАН України В. С. Загорського.— Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011.— 136 с.

2.Топольник В. Г. Метрологія, стандартизація, сертифікація і управління якістю: навч. посіб. / В. Г. Топольник, М. А. Котляр; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2007. — 211 с.

Нестерова Ірина Володимирівна,
методист територіально
відокремленого відділення професійно-
технічного училища № 26,
м. Кременчук, Полтавська область.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЩОДО РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО РОБІТНИКА ПТНЗ

Анотація. У статті розглянуті сучасні методи професійно-теоретичної підготовки щодо розвитку конкурентоздатного робітника ПТНЗ, їх характеристика та шляхи реалізації.

Ключові слова: навчально-виробничий процес, методи навчання, пізнавальна діяльність, пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, проблемний виклад, часткоо-пошуковий метод, дослідницький метод, метод аналізу конкретних ситуацій, метод проектів.

Як відомо, ефективність навчально-виробничого процесу випускників залежить від теоретичної та практичної підготовки. Під натиском освітніх потреб регіонального ринку праці ПТНЗ вимушені змінювати структуру прийому учнів на різні професії з максимальним збереженням уже існуючого педагогічного кадрового складу.

Для більш ефективної реалізації навчально-виробничого процесу, підвищення пізнавальної активності учнів, рівня професійної майстерності кожен педагог розробляє такі методи та засоби навчання, які б допомагали та спонукали учнів підвищувати свої знання, уміння та навички.

Методи навчання – це способи взаємозалежної та взаємообумовленої діяльності педагога і учнів, за допомогою яких досягаються оволодіння учнями знань, умінь і навичок, які формують і розвивають здібності до самостійного та творчого застосування.

На вибір методів навчання впливають:

- особливості професійно-теоретичної підготовки, вимоги роботодавців, специфіка обраної професії;
- специфіка організації праці на виробництві;
- системи професійно-теоретичної та практичної підготовки обраної професії.

Для того, щоб здійснити педагогічно обґрунтований вибір методів, необхідно знати, які задачі і за яких умов вони вирішують, а також слід враховувати специфічні особливості процесу навчання професії.

Будь-який метод є системою цілеспрямованих дій викладача, які забезпечують організацію пізнавальної та практичної діяльності учня.

Загальною ознакою методів є джерело знань. Таких джерел відомо три: практика, наочність, слово. З розвитком культурного прогресу до них приєдналося ще одне – книга, а в останні десятиліття все більше заявляє про себе непаперове джерело інформації – відео у поєднанні з найновішими комп'ютерними технологіями.

Одними із найбільш розповсюджених є методи, що класифікують за характером навчально-пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемний виклад (метод);
- частково пошуковий, або евристичний метод;
- дослідницький.

Сутність *пояснювально-ілюстративного методу* полягає в тому, що педагог повідомляє готову інформацію різними засобами, а учні сприймають, усвідомлюють і фіксують у пам'яті цю інформацію. Повідомлення інформації викладач здійснює за допомогою усного слова (розповідь, лекція, пояснення), друкованого слова (підручник, посібник), наочних засобів (картини, схеми, кінофільми, натуральні об'єкти) в аудиторії і під час екскурсій практичного показу способів діяльності (показ досвіду роботи за комп'ютером, зразків інструкцій з охорони праці, способів складання схем, способів складання

планів, анотації тощо).

У *репродуктивному методі* навчання виділяють такі ознаки:

- знання учням пропонують у готовому вигляді;
- педагог повідомляє та пояснює матеріал;
- учні усвідомлено засвоюють знання, розуміють їх і запам'ятовують.

Критерієм засвоєння є правильне відтворення (репродукція) знань; необхідна міцність засвоєння забезпечується шляхом багаторазового повторення.

Суть *проблемного викладу (методу)* полягає в тому, що викладач висуває, формулює проблему, показуючи шлях розв'язання в її справжніх, але доступних для розуміння учнів суперечностях, розкриває хід думки в процесі розв'язання проблеми.

Застосування *проблемних методів навчання* в процесі оволодіння професійними вміннями і навичками сприяє розвитку таких якостей сучасного працівника, як професійна компетентність, вміння самостійно визначати проблеми, критично їх оцінювати та приймати рішення з розв'язання.

Проблемна ситуація – це положення, при якому виникає протиріччя між наявними знаннями, вміннями учнів і неможливістю з їх допомогою пояснити нові факти, явища і обрати правильний спосіб практичної діяльності.

Для формування проблемних запитань можна рекомендувати наступні ключові слова: «Що відбудеться у випадку...?», «Чи можна замінити...?», «Які умови необхідні для здійснення...?», «Як необхідно змінити послідовність операцій, щоб...?», «Чому потрібно зробити саме так, а не інакше...?».

Сутність *частково-пошукового (евристичного) методу* навчання виражається в наступних його характерних ознаках:

- знання учням необхідно здобувати самостійно;
- викладач організовує не повідомлення чи виклад знань, а пошук нових знань за допомогою різноманітних засобів;
- учні під керівництвом педагога самостійно розмірковують, розв'язують пізнавальні завдання, створюють і розв'язують проблемні ситуації, аналізують, порівнюють, роблять висновки тощо.

Дослідницький метод навчання передбачає творче засвоєння знань, виконує досить важливі функції. Він покликаний, по-перше, забезпечити теоретичне та практичне використання знань; по-друге, оволодіння методами наукового пізнання в процесі пошуку цих методів і використання їх; по-третє, сприяє формуванню рис творчої діяльності; по-четверте, є умовою формування інтересу, потреби в такій діяльності.

Крім того, існують *наочні методи* – де виділяють дві групи: методи ілюстрацій і методи демонстрацій. Метод ілюстрації передбачає показ учням ілюстрованих посібників: плакатів, карт, малюнків на дошці, картин, портретів учених. Метод демонстрацій передбачає демонстрацію приладів, дослідів, технічних установок, різноманітних препаратів, показ фільмів.

Практичні методи – письмові вправи, коментування вправ, виконання практичних завдань у комп'ютерному класі, навчально-виробничих майстернях.

1 варіант: викладач спочатку повідомляє факти, демонструє наочні

посібники, організує виконання вправ, поступово підводить учнів до узагальнень, визначення понять, формулювання положень. Учні: засвоюють спочатку одиничні факти, потім роблять висновки і узагальнення навчального характеру.

2 варіант: викладач ставить перед учнями проблемні завдання, які вимагають самостійних суджень від часткових положень до більш загальних висновків. Учні: самостійно розмірковують над фактами, роблять висновки і узагальнення.

Методи самостійної роботи передбачають самостійну роботу учнів при виконанні найрізноманітніших видів навчальної діяльності.

Найпопулярнішим видом є робота з книгою, довідковою літературою.

Різновидом самостійної роботи можна вважати *метод проектів*, який розглянуто нижче.

В основі *методу проектів* лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову.

Робота над проектом дозволяє педагогу формувати та розвивати в учнів специфічні уміння та навички проектної діяльності, а саме:

– *проблематизації* – формулювати проблему на основі аналізу запропонованої педагогом ситуації, а також визначати й оцінювати причини та можливі наслідки існування проблеми;

– *цілей* – ставити мету та формулювати завдання проекту, давати характеристику продукту своєї діяльності;

– *планування змісту діяльності* – визначати, які дії і в якій послідовності слід зробити для вирішення завдань проекту, а також знаходити оптимальні та ефективні способи, методи, засоби для досягнення мети, наперед прогнозуючи результати діяльності;

– *самоаналізу* – аналізувати результати своєї діяльності, визначати її оптимальність і ефективність, а також оцінювати себе та своїх партнерів у процесі проектної діяльності;

– *пошуку та обробки інформації* – знаходити необхідну інформацію, використовуючи різноманітні джерела; класифікувати та систематизувати її з використанням сучасних технологій прийому, зберігання, передачі інформації; аналізувати та інтерпретувати отриману інформацію в контексті теми проекту; використовувати інформацію для уточнення або зміни плану діяльності;

– *презентації* – подавати результати своєї діяльності та хід роботи як у документальному, так і в усному вигляді.

Метод аналізу конкретних ситуацій можна реалізувати таким чином: перед учнями ставиться виробнича ситуація, в якій охарактеризовані її умови (можливо, і дії учасників у даній ситуації). Пропонується оцінити ситуацію (правильність дій учасників), зробити її аналіз і аргументований вибір практичних дій з її розв'язання. Цей метод можна ефективно застосовувати при актуалізації опорних знань і умінь учнів, при закріпленні нового навчального матеріалу, під час обговорення результатів роботи на уроці.

Для того, щоб навчити випускників ПТНЗ виконувати якісно, на сучасному рівні функціональні обов'язки своєї професії, потрібно сформувавши інший зміст професійного навчання, з використанням прийомів винахідницького мислення, інтернет-середовища, оптимального підбору матеріально-технічного забезпечення, інтерактивних форм і методів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів інженерно-педагогічних спеціальностей / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, Н. В. Корольова. – Харків: ВПП «Контраст», 2008. – 488 с.
3. Майорова І. Г. Впровадження інтерактивного навчання у професійну підготовку фахівців / І. Г. Майорова. – Донецьк: ПО ІПП УМО, 2012. – 42 с.
4. Методика професійного навчання: методичний посібник / І. Є. Сілаєва, С. С. Шевчук, С. І. Заславська. – Донецьк: ПО ІПП УМО, 2013. – 292 с.
5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інноваційні технології навчання: наук.-метод. Посібн / О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
6. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К.: Просвіта, 2007. – 144 с.

Осипенко Сергій Миколайович,
директор Державного навчального
закладу «Дніпрорудненський
професійний ліцей», м. Дніпрорудне,
Запорізька область.

Суєтова Софія Володимирівна,
методист Державного навчального
закладу «Дніпрорудненський
професійний ліцей», м. Дніпрорудне,
Запорізька область.

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ДНІПРОРУДНЕНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ»

Анотація. У статті розглянуто питання організації проектної діяльності для підвищення професійної компетентності ліцеїстів та викладачів.

Ключові слова: проект, проектна технологія, цикл управлінських дій.

Професійна освіта у сучасному суспільстві не повинна обмежуватися формуванням та розвитком тільки професійних компетентностей, вона спрямована також на розвиток якостей, які потрібні робітникам з будь-яких

професій: здатності до спілкування, навчання, аналізу, проектування, вибору та творчості. У той же час, як показує практика, випускники професійних навчальних закладів мають труднощі щодо адаптації до ринку праці. На думку роботодавців, випускники не завжди вміють орієнтуватися у нестандартних умовах, проектувати професійну діяльність, передбачати наслідки перетворювань.

Сучасне виробництво характеризується високою динамікою економічних процесів, мінливістю ринку праці, що, відповідно, й породжує таку форму організації виробничого процесу, як проектна діяльність. Для реалізації певного проекту об'єднуються спеціалісти часто з різних галузей промисловості, після його реалізації «трудовий колектив розпадається», а учасники включаються у інші проекти, до складу інших трудових колективів. Такий тип організації виробництва потребує від майбутніх робітників вміння працювати у команді, комунікабельності, толерантності, навичок самоорганізації, вміння самостійно визначати цілі та досягати їх виконання. Саме тому учні повинні отримати досвід участі у проектній діяльності протягом навчання. Виходячи з такого розуміння, педагогічний колектив Державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей» визначає проектне навчання одним із пріоритетних напрямків організації навчальної діяльності учнів.

Педагогічна та навчальна діяльність у рамках проектної технології розглядається нами не тільки як елемент освітнього простору для розвитку учасників, але і як простір для інтенсифікації інноваційної діяльності всіх суб'єктів проектної взаємодії, допомагає застосувати педагогічний досвід викладача в нових умовах. Опанування технологією педагогічного проектування є необхідним кожному фахівцю, який працює у системі професійно-технічної освіти, бо це дозволяє перейти на більш якісний інноваційний рівень педагогічної життєтворчості. Метод проектів є дуже мобільним і варіативним, він дозволяє враховувати специфіку й особливості різних груп слухачів, навчальних планів та програм, графіка навчально-виховного процесу та робочого календаря навчального закладу [1, с. 43].

Девізом проектного навчання у Державному навчальному закладі «Дніпрорудненський професійний ліцей» є вислів: «Все з життя, все для життя». Учні під час роботи над проектом розуміють реальні процеси, об'єкти, набувають практичних умінь щодо успішної професійної діяльності у майбутньому, а саме:

- самостійно здобувають знання, яких не вистачає, з різних джерел, тобто вчаться працювати з інформацією;
- навчаються використовувати отримані знання для розв'язання пізнавальних та практичних задач;
- розвивають комунікативні уміння, вчаться працювати у групі, домовлятися один з одним про спільну діяльність;
- розвивають дослідницькі уміння, а саме: визначати проблеми, збирати інформацію, вести спостереження, проводити експеримент, аналізувати, будувати гіпотези, узагальнювати матеріали;
- розвивають системне мислення;

- визначають цілі своєї діяльності, обґрунтовують конкретні кроки щодо реалізації поставлених задач;
- здійснюють практичні дії;
- презентують результати спільної праці;
- оцінюють досягнуті результати, аналізують позитивні та негативні моменти.

Організація проектної діяльності вимагає системного підходу та виконання повного циклу управлінських дій:

Мал. 1. Цикл управлінський дій для організації проектної діяльності

Таким чином, управлінсько-методичний супровід організації проектної діяльності у Державному навчальному закладі «Дніпрорудненський професійний ліцей» передбачав наступні заходи:

1. Ретельний аналіз стану готовності педагогічного колективу до оновлення педагогічних технологій згідно з потребами сьогодення, вивчення проблемних зон викладачів та майстрів виробничого навчання.

2. Організовані заходи мотиваційно-цільової спрямованості.

3. Наслідком цієї роботи стала низка організаційних заходів, перш за все планування: питання з організації проектної діяльності були внесені у план роботи МК та плани роботи викладачів і майстрів виробничого навчання з самоосвіти.

4. Планування методичної роботи передбачало підготовку методичних бюлетенів та рекомендацій з питань проектного навчання та включення тем з методики організації проектної діяльності у план роботи семінару-практикуму, створення електронного банку методичних матеріалів.

5. На наступному етапі викладачі залучали до проектної діяльності учнів: обговорювали теми проектів, організовували пошукову діяльність, виконували роль консультантів та помічників.

6. Розробка Положення про проведення Тижня проектів, регламентовані організаційні дії, визначені критерії оцінювання проектів, вимоги до оформлення текстового варіанту проектів та створення електронних презентацій.

7. Протягом всього часу на базі методичного кабінету ліцею проводилися індивідуальні консультації викладачів та майстрів виробничого навчання щодо розробки проектів.

Результатом такої цілеспрямованої, творчої роботи викладачів, майстрів

виробничого навчання та учнів ліцею стала реалізація протягом 2013-2014 н.р. – 7 проектів; 2014-2015 н.р. - 10 проектів; 2015-2016 н.р. - 14 проектів. На 2016-2017 н.р. заплановані - 17 проектів. Всі проекти були практико-орієнтованими. Проект «Дім моєї мрії» був реалізований на уроках математики під час вивчення теми «Об'єми та площі поверхонь геометричних тіл». Упродовж підготовки проекту учні мали можливість застосувати на практиці знання та вміння, створювати об'ємні геометричні моделі, креслення, проводити розрахунки за певними формулами, систематизувати накопичені матеріали та захистити свій проект. Учасники підготували яскраві та змістовні мультимедійні презентації до захисту проектів. Практична користь проекту полягала також у тому, що учні уявили себе справжніми господарями будинку своєї мрії: вони пройшли шлях будівництва від ескізу, креслення плану до самостійних розрахунків вартості оздоблення різних кімнат, дитячого майданчика та інших подій.

Культурологічний проект «Толерантність – мистецтво жити з несхожими людьми» носив тривалий характер. Його реалізація передбачала проведення загальноліцейних заходів, тренінгів, виховних годин, конкурс колажів, проведення благодійної акції «Подаруй дітям радість» тощо. Підготовка та участь у цих заходах сприяла покращенню міжособистісних стосунків у групах та встановленню толерантних взаємовідносин між ліцеїстами та дорослими. На заключному етапі всі ліцеїсти взяли участь у загальноліцейному святі «Міжнародний день Землі». Підготовка до свята дозволила учням відчувати красу та різноманітність Землі, всепланетну спільність людства, відповідальність кожної людини за збереження миру і майбутнього нашого Дому – Матері-Землі.

Над проектами «Мандрювання по чужим столам» та «Обрядова кухня. Пасха» працювали учні, які навчаються за професією «Кухар». Проект про походження їжі різних народів збагатив уявлення учнів про культуру і національні традиції народів світу.

Проект «Мій бізнес-план» був реалізований під час викладання відповідної теми на уроках економіки у групі № 14 за професією «Машиніст електровоза, електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування». Учні виконали групові проекти за темами: розробка бізнес-плану малого підприємства «Агентство з організації та прикрашання свят»; бізнес-планів щодо організації розважального атракціону; малого підприємства «Утеплення будівель і споруд»; бізнес-плану по створенню хімчистки «Сніжинка». Проект сприяв підвищенню економічної грамотності учнів, їхнього розуміння закономірностей ринкових відносин.

Управлінський супровід організації проектної діяльності передбачає створення для її учасників відповідного освітньо-розвивального середовища, забезпечення теоретико-методологічної і практичної бази для реалізації проектної діяльності із застосуванням інформаційних технологій, створення необхідних умов для розвитку практичних умінь проектування освітньої діяльності й реалізації індивідуальних освітніх програм. Для ефективного впровадження проектних технологій учасники проектної діяльності повинні

мати певні особистісні характеристики:

- стійка мотивація (досягнення мети пізнання і спілкування у формі співробітництва, взаємодії та взаємодіяльності);
- здатність ставити мету і визначити умови її досягнення;
- володіння предметними і метапредметними діями й уміннями, які сприяють досягненню цілей;
- здатність до самоконтролю і самооцінки результату своєї діяльності у рамках здійснення того або іншого проекту [4, с.15].

У зв'язку з таким розумінням, алгоритм роботи педагогічного колективу з організації проектної діяльності, наприклад, у 2014/2015 навчальному році передбачав виконання наступних управлінських дій та методичних заходів:

Планування	Організація	Керівництво	Контроль
<ul style="list-style-type: none">•Річний план;•План методичної роботи;•План роботи методичних комісій;•Плани з самоосвіти.	<ul style="list-style-type: none">•Методичний супровід організації проектної діяльності;•Організація роботи методичного семінару;•Організація індивідуальних консультацій, підготовка методичних бюлетенів	<ul style="list-style-type: none">•План проведення Тижню проектів;•Положення про проведення Тижню проектів;•Наказ про проведення Тижню проектів;•Організація роботи учнів над проектами	<ul style="list-style-type: none">•Організація публічного захисту проектів;•Діагностика рівню розвитку дослідницьких умінь учнів;•Наказ про підсумки організації проектної діяльності учнів

Мал. 2. Управлінські дії та методичні заходи у 2014/2015 н.р.

Безумовно, успішність організації проектної діяльності залежить від розуміння викладачами саме специфіки проектної діяльності та володіння сучасними підходами до управління освітнім процесом. Професійна компетентність викладачів у цьому напрямі включає здатність до:

- допомоги – викладач забезпечує постановку учнем мети своєї діяльності, сприяє її досягненню та, таким чином, співпрацює з учнем;
- поради – сприяння у сфері планування;
- підтримки під час спільної праці;
- інструктування;
- обміну досвідом та збагачення цінностей під час взаємодії [3, с. 72].

Протягом двох років у ліцеї відпрацьована структурна модель науково-методичного забезпечення організації проектної діяльності.

Структурна модель науково-методичного забезпечення організації проектної діяльності

Робота методичної ради	Робота творчої групи над проектом «Шлях до професійного успіху: сходінки професійної кар'єри	Робота творчої групи над проектом «Підвищення пізнавальної активності учнів, способи, прийоми, технології	Методичний семінар-практикум «Технології продуктивного навчання як умова розвитку навчально-пізнавальної компетенції учнів	Педагогічна рада	Робота методичних комісій викладачів, майстрів в/п	Самоосвітня діяльність викладачів, майстрів в/п
------------------------	--	---	--	------------------	--	---

Мал. 3. Структурна модель науково-методичного забезпечення організації проектної діяльності

Управлінський супровід організації проектної діяльності передбачав створення відповідного інформаційного банку з теорії та практики проектного навчання на базі методичного кабінету ліцею. У нашому випадку методичний кабінет став центром цієї роботи: за два роки зібрані методичні та дидактичні матеріали в електронному та друкованому вигляді, розроблені методичні бюлетені з організації проектної діяльності для викладачів та майстрів виробничого навчання, проводяться індивідуальні консультації з питань розробки проектів, підготовки електронних презентацій тощо.

Вся система управлінсько-методичних дій з організації проектної діяльності учнів у Державному навчальному закладі «Дніпрорудненський професійний ліцей» створює умови щодо самореалізації, розкриття та розвитку життєвих і професійних компетентностей майбутніх робітників та підвищення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Отже, застосування проектного методу навчання у практиці роботи професійного навчального закладу – це перспективний шлях підготовки сучасних кваліфікованих робітників, відповідальних та працездатних спеціалістів. Проектне навчання дозволяє створити оптимальні умови, за яких формується і розвивається особистість, виховується активна життєва позиція, набувається професійна компетентність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дремова І. М. Формування технологічної культури майбутніх кваліфікованих робітників засобами проектної технології / І. М. Дремова // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали звітної науково-практичної конференції. Т.2. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич, Т. В. Єльнікової. – К.: ПТО НАПН України, 2013. – С. 27-29.

2. Морева Н. І. Технології професійної освіти / Н. І. Морева. – М.: Видавничий центр «Академія», 2013. – 432 с.

3. Ягупов В. В. Оновлення дидактики професійно-технічної освіти за сучасних цивілізаційних змін / В. В. Ягупов // Теорія і методика професійної

освіти. – №1. – 2012. – С.1-14.

4. Языков О. І. Проектні технології як компонент інноваційної діяльності ПТНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fs.ptu.org.ua/wps/files.get.php?id=484>.

Пащенко Ольга Василівна,
кандидат технічних наук, доцент
кафедри державної служби та
менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання оцінювання якості навчання учнів закладів професійної освіти, розкриваються творчі підходи до підвищення ефективності оцінювання освітньої діяльності учнів як важливого показника професійної компетентності педагогічних працівників.

Ключові слова: якість освіти, оцінювання, ефективне оцінювання, достовірне оцінювання, шкала оцінювання, професійна компетентність.

На сучасному етапі у міжнародних актах з питань розвитку освіти все більше уваги приділяється проблемі рівного доступу до *якісної освіти*. Забезпечення *якості освіти* викликає підвищену увагу і в контексті інтегрування України в єдиний європейський простір, зокрема в освітній, що висуває нові вимоги до кваліфікації фахівців та їх освіти. За вимогами міжнародного стандарту якості, якість освіти визначається як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу або його результату, які дають змогу задовольняти освітні потреби всіх суб'єктів навчально-виховного процесу: особистості, яка навчається; державу; суспільство загалом [2, с.10, 16].

Проблеми якості освіти та управління нею є надзвичайно актуальними для України в період модернізації вітчизняної системи освіти. На їх загострення, на думку вчених, впливають декілька причин:

- виникнення нових різноманітних систем цінностей на фоні кризи попередніх систем цінностей;
- послідовний перехід від однаковості вимог до компетентностей випускників, освітніх програм, підручників, типів закладів та їх різноманітності;
- втрата державної монополії на прийняття рішень у сфері освіти і організацію її інфраструктури;
- «розмивання» єдиного освітнього простору;

– розвиток менеджменту освіти як нової галузі знань, яка дозволяє застосувати міжнародний досвід у сфері технології і механізмів управління до таких специфічних об'єктів, як освіта та якість освіти [1, с. 17-18].

Поняття *якості освіти* є складним та багатовимірним, але в масовій педагогічній практиці якість освіти досить часто розглядається не вище рівня навчального закладу та/або як об'єкт контролю; вона ототожнюється з якістю навчання та якістю знань, яка, у свою чергу, співвідноситься з рівнем кваліфікації чи бальною оцінкою міри або рівня засвоєння змісту навчальної програми. Освітній заклад здійснює оцінювання якості освіти на локальному рівні, що охоплює досягнення поставленої мети в опануванні вимог державного стандарту відповідного рівня освіти і коригування стратегії розвитку за соціальними, педагогічними, економічними та іншими показниками. *Оцінювання* є надзвичайно важливим компонентом освітнього процесу. Важливо відзначити, що викладання й оцінювання – це не окремі поняття. Роль педагогічного працівника полягає в тому, щоб допомогти учням знайти нові ідеї та нові педагогічні підходи в засвоєнні того навчального матеріалу, який вони вивчають. Надзвичайно важливою складовою системи оцінювання є визначення *результатів навчання*, які мають оцінюватися як навчальні досягнення учнів і, в той же час, формують їх професійну компетентність, а це забезпечує підвищення конкурентоспроможності випускників.

Як немає одного найкращого способу викладання, так не існує й найкращого методу оцінювання освітньої діяльності учнів. Ретельне вивчення очікувань підприємств, освітніх закладів, педагогічних працівників та учнів є важливим і необхідним для визначення найкращих методів оцінювання та встановлення таких критеріїв, які б вказували на досягнення відповідних результатів навчання. У той же час, учні повинні знати, яким чином їхня освітня робота порівнюється з навчальними результатами, викладеними в програмі підготовки, а викладачі, майстри виробничого навчання повинні визначитися, як оцінювати роботу учнів. Важливо наголосити, що контроль і оцінювання навчальної діяльності завжди були надзвичайно важливими складовими дидактики навчання та компонентами освітнього процесу [2, с. 9]. Результати контролю навчально-пізнавальної діяльності виражаються в її оцінці. *Оцінка* – спосіб і результат, який підтверджує відповідність чи невідповідність знань, умінь та навичок учнів цілям і завданням навчання, а також вона є *чисельним аналогом оцінювання*. Виставляючи оцінку, педагогічний працівник має її обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями. Ефективне оцінювання освітніх досягнень забезпечує педагогічним працівникам та учням закладів професійної освіти зворотний зв'язок, що дозволить розробляти більш ефективні заняття, а учням допоможе розвинути правильні навчальні навички; чітко пов'яже завдання з цілями роботи та вимогами предметів спеціального циклу й уроків виробничого навчання; покращить мотивацію учнів; підвищить їх обізнаність щодо вимог спеціальних предметів і виробничого навчання та здатність взяти на себе відповідальність за виконання вимог згідно з професійною програмою підготовки.

Представляє значний інтерес використання для оцінювання навчальної

діяльності учнів *достовірного оцінювання* [3, с. 42]. *Достовірне оцінювання* передбачає оцінювання учнів у контексті їх *«реальної освітньої діяльності»*. Педагогічний працівник спостерігає за учнем, який *виготовляє* певний *«реальний продукт»*, робить зауваження, спостерігає, як він на них реагує, та відповідним чином корегує навчальний процес і здійснює оцінювання цієї освітньої діяльності. Іншими словами, учні мають навчитися застосовувати свої знання, уміння та навички для виконання реальних навчальних завдань, робіт, проектів тощо. *Достовірне оцінювання*, якщо порівняти його зі стандартизованими тестовими завданнями, є, за природою, більш якісним та ефективним. *Достовірне оцінювання наголошує на тому, що учень може реально зробити або використати*, а не тільки на тому, які знання він отримує. Крім того, у *достовірного оцінювання* є ще один важливий вимір, якого часто бракує в традиційних методах оцінювання – це саме *достовірне завдання*, за допомогою якого визначається здатність учня застосувати знання або навички чи уміння, що також використовується як навчальний засіб. Якщо учні мають вирішувати завдання з *«реальної освітньої діяльності»*, то вони навчаються в процесі пошуку рішення, а педагогічні працівники допомагають їм у цьому. Вирішення завдання стає оцінкою того, наскільки добре учні можуть змістовно застосувати засвоєні знання на практиці. Наведемо *переваги достовірного оцінювання*:

- підвищується об'єктивність та узгодженість;
- використовується чіткість у визначені критеріїв;
- конкретизовані напрями роботи учнів для досягнення успіху в майбутній професії;
- заохочуються знання учнів щодо критеріїв якісної роботи (на роботі та у навчанні);
- забезпечується зворотний зв'язок щодо ефективності навчання;
- надаються точки відліку для вимірювання й фіксування прогресу в навчанні.

Основними методами *достовірного оцінювання* є:

- модельовання відповіді* – учні модельують відповідь на основі нових та старих знань;
- виготовлення продукту* — учні створюють реальний, матеріальний продукт, який свідчить про їх розуміння певних понять умінь та навичок, а також їх здатність застосовувати, аналізувати, синтезувати чи оцінювати ці поняття чи навички;
- діяльність* — учні виконують дії, які свідчать про їх розуміння певних понять умінь та навичок, а також їх здатність застосовувати, аналізувати, синтезувати чи оцінювати ці поняття чи навички.

Достовірне оцінювання розпочинається зі встановлення чіткої мети його проведення:

- перша* – визначити, чи опанували учні певними уміннями або знаннями (цей вид оцінювання вимагає приділити основну увагу продуктові навчання за допомогою тестів різного виду і безпосереднього оцінювання проектів та виробів);

– друга – провести діагностику сильних і слабких сторін учнів та спланувати відповідні навчальні заходи (цей вид оцінювання розглядає як продукт, так і процес, а саме – співбесіди, спостереження, навчальні записи учнів, самооцінка та листи самоперевірки допомагають оцінювати ці процеси).

Для оцінювання практичних навчальних результатів нерідко потрібно створювати *шкали* [3, с. 49]. *Шкала використовується* для оцінки навчальної діяльності учнів на основі набору критеріїв, розроблених для кожного навчального результату або навчального завдання, і складається з двох компонентів – *критеріїв та рівнів виконання*. Можна створювати шкали різних форматів та рівнів складності, проте всі вони мають такі спільні риси, які: зосереджуються на вимірюванні поставленого завдання (діяльність, поведінка або якість); використовують різні відмітки для оцінки освітньої діяльності; містять конкретні характеристики виконання роботи, розподілені на рівні, що відповідають вимогам стандарту. На жаль, загальноприйнятих критеріїв оцінювання в професійній освіті не існує, причину цього педагогічні працівники вбачають у багатопредметності підготовки фахівців різних напрямів, спеціальностей, професій. Розробка критеріїв і норм оцінювання є трудомісткою і складною, й тому говорити про них можливо лише в найзагальніших рисах [3, с. 17].

Концепція компетенцій відіграє важливу роль у вирішенні питань професійної освіти, адже *професійна компетентність* – це результат професійної підготовки фахівця. Тому освітня діяльність має не лише давати певну суму знань, а ще й повинна сформувати відповідний комплекс професійних компетентностей, які характеризують здатність випускника закладу професійної освіти до професійної праці й життєдіяльності, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню.

Отже, *ефективність оцінювання освітньої діяльності учнів* – це одне з найбільш важливих питань, які вирішують педагогічні працівники у своїй практичній діяльності, і для обґрунтованого використання відповідної *системи оцінювання результатів навчання* їм необхідно творчо підходити не тільки до викладання навчального матеріалу, а й максимально творчо враховувати індивідуальні особливості кожного учня при оцінюванні їх знань, умінь і навичок та їх відповідності майбутній професії, а саме – достовірності. *Ефективна система оцінювання* покликана визначати на кожному етапі навчання рівень досягнень відповідно до вимог державного стандарту з певної професії, рівень готовності до застосування засвоєних знань у практичній роботі, тобто рівень їх *професійної компетентності*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ: Педагогічна думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21. — (До 25-річчя незалежності України).

2. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти,

відповідальність. Наукове видання / Я. Я. Болюбаш, І. Є. Булах, М. Р. Мруга, І. В. Філончук. — Київ: Майстер-клас, 2007. — 272 с.

3. Практикум педагогічної майстерності: навчально-методичний посібник, видання 2-ге, перероблене і доповнене / Л. М. Сергеева, А. О. Молчанова, Пащенко О. В. — Київ: Арт. Економі, 2011. — 186 с.

*Пащенко Поліна Олександрівна,
заступник директора з навчально-
виробничої роботи Вищого
професійного училища № 94,
м. Лисичанськ, Луганська область.*

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему ролі профтехучилищ у здійсненні державної політики в галузі регулювання ринку робочої сили. Розглянуті основні моделі професійної підготовки кадрів робітничих професій в європейських країнах, досвід яких може дати позитивні результати впровадження європейського виміру в професійну освіту. Одним із важливих напрямів розвитку інформатизації освіти стало використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, бо конкуренція на сучасному ринку праці вимагає від робітника не лише глибоких теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері.

Ключові слова: конкурентоздатність, ринок праці, модернізація, професійна освіта, інформатизація суспільства, розвиток регіону.

Конкурентоздатність професійно-технічного навчального закладу (ПТНЗ) у складних економічних умовах перехідного періоду може бути досягнута реалізацією двох «генеральних» напрямів своєї діяльності. Перший напрям пов'язаний із диверсифікацією діяльності ПТНЗ, другий – із поглибленою фаховою і особистісною підготовкою конкурентоспроможного робітника як кінцевого «продукту» діяльності такого закладу.

У першому випадку має здійснюватися пошук можливостей надання різноманітного виду послуг (але насамперед, наданих з дефіцитних фахів) за різноманітними напрямами, у другому випадку йдеться про пошук такого механізму управління персоналом ПТНЗ, який спроможний забезпечити вирішення найважливішої довгострокової цілі, а саме – підвищення «якості» кінцевого продукту його діяльності (підготовка професійно освіченого робітника з високим рівнем творчого, морального і фізичного розвитку, тобто гармонійно розвинутої людини).

В Україні досить розгалужена система ПТУ. Підготовкою кадрів робітничих професій займається 987 різних ПТУ, які є у підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України, а також 1,5 тис. галузевих ПТУ різних форм власності, де можна набути майже 1,5 тис. професій.

В умовах ринку майже через 3-4 роки працівники змушені освоювати нові професії. Найбільш ефективно навчаються ті, хто мають середню освіту, добре розуміються в сучасному виробництві й кон'юнктурі ринку праці. Сума професійних знань, навичок, одержаних у процесі навчання, дозволяє молодим працівникам швидше адаптуватись на виробництві, бути мобільними в умовах процесу виробництва, який швидко змінюється, оперативно реагувати на зміну ситуації на ринку праці й забезпечити функціонування техніки, що постійно ускладнюється.

Зростає роль профтехучилищ у здійсненні державної політики в галузі регулювання ринку робочої сили.

Міністерству освіти і науки України разом із галузевими міністерствами надано право визначати перелік професій, за якими проводиться підготовка працівників у всіх навчальних закладах і на виробництві. Встановлено єдиний обов'язковий для всіх міністерств, відомств, що здійснюють підготовку, рівень навчання, порядок і присвоєння професій, а також право контролю за дотриманням вимог, що висуваються до рівня підготовки працівників.

Підготовка кадрів має випереджувати створення нових виробництв, а також реконструкцію та переорієнтацію діючих. Тому на основі програм розвитку регіону необхідно одночасно передбачати і структуру ПТУ та ВПУ.

Необхідно рівномірно розмішувати ці заклади з урахуванням спеціалізації регіону, кількості учнів, тому що більшість профтехучилищ мають серйозні труднощі з набором учнів.

Вже сьогодні Україна за середнім рівнем освіти працівників (за кількістю років навчання) значно відстає від США, Японії. У розрахунку на одного працюючого рівень освіти становить 10 років, тоді як в Японії – 14, в США – 15 років навчання.

У Державній національній програмі «Освіта XXI століття» виділений спеціальний розділ «Педагогічні проблеми професійно-технічної освіти». Слід відзначити, що протягом останніх 15 – 20-ти років професійна освіта, професійна підготовка кадрів стали одним із швидкозростаючих секторів економіки розвинутих країн. Крім підготовки кадрів робітничих професій, великого значення набуває підвищення їхньої кваліфікації.

Підвищення кваліфікації – це безперервно організоване навчання працівників, спрямоване на удосконалення їхніх професійних та економічних знань, умінь і навичок. Підвищення кваліфікації може здійснюватися: на виробничо-економічних курсах; школах господарювання; на курсах цільового призначення.

Виробничо-економічні курси – це форма навчання працівників, за допомогою якої рівень кваліфікації робітників набуває якості відповідно до технологічної складності виконуваних ними робіт. На цих курсах можуть навчатися також робітники, фактичний рівень кваліфікації яких не відповідає

вимогам тарифно-кваліфікаційного довідника до даної професії.

Навчальні плани і програми затверджуються відповідними органами. Строк навчання – до 3-х місяців з відривом і без відриву від виробництва.

Школа господарювання – це форма масового виробничо-економічного навчання працівників з таких питань: якість продукції, удосконалення форм організації і оплати праці, економія матеріалів, сировини, вивчення досвіду.

Комплектують школи за виробничими чи професійними ознаками. Разом з робітниками можуть навчатися і спеціалісти.

Курси цільового призначення – складова впровадження нової технології. На курсах, як правило, вивчають нову техніку і технології, правила експлуатації. Навчальні плани розробляються безпосередньо на виробництві.

Школи передових прийомів і методів праці організуються з метою масового освоєння нових методів праці. Групи комплектуються по 5-10 осіб.

Безперервне навчання робітничих професій в умовах виробництва організовується за такими напрямками: підготовка нових працівників; перепідготовка працівників; підвищення кваліфікації; навчання суміжним професіям. Кожен вид може проводитися як за індивідуальною, так і за курсовою формою навчання.

Сьогодні в європейських країнах професійна підготовка кадрів робітничих професій здійснюється за такими основними моделями:

– поєднання загального навчання і професійної підготовки в заключний період середнього навчання тривалістю 3-4 роки (модель – 1);

– концентрація всього профнавчання в спеціальних закладах (ПТУ) з малою кількістю загальноосвітніх дисциплін або їх відсутністю (модель 2);

– модель «дуального учнівства», при якій 20-25 % всього часу учні вчаться в державній профшколі, вивчають там загальні та спеціальні дисципліни, а в основний час вивчають спеціальність на фірмі під керівництвом наставника фірми (модель 3);

– «класичне навчання» – коли освоєння професії та необхідної для роботи інформації здійснюється на робочому місці (модель 4). У цьому випадку держава не несе практичних витрат;

– короткотермінова профпідготовка після закінчення середньої школи на фірмах за рахунок держави з метою подолання молодіжного безробіття (модель 5).

Як правило, у розвинутих країнах поєднуються декілька моделей підготовки працівників, але домінує одна модель: так, модель 1 – у Швеції; модель 2 – в Німеччині; модель 4 – в Японії; модель 5 – в Англії, модель 2 – у більшості європейських країн.

З досвіду зарубіжних країн, Україна потребує модернізації професійної освіти і навчання на різних рівнях – загальнодержавному, регіональному та на рівні навчального закладу. Повільні темпи структурних реформ, орієнтація на використання конкурентних переваг ресурсного типу, слабкість інституційних перетворень у країні значно обмежили можливості реалізації інноваційної моделі розвитку країни та сприяли консервації застарілої структури робочих місць.

На цьому етапі розвитку першочергового значення набуває реформування якісного трудового потенціалу, бо саме він є основою нашої глобальної конкурентоспроможності. Якісна професійна освіта забезпечує конкурентоспроможність фахівця на ринку праці, збільшує можливість його працевлаштування, підвищує рівень продуктивності та оплати праці, і тим самим забезпечує його соціальний захист.

Ще Адам Сміт у своїх творах писав, що збільшення продуктивності праці передусім залежить від підвищення спритності й уміння робітника, а вже потім від покращення машин та інструментів, за допомогою яких він працює. З часом нічого не змінилося. Нині, як і колись, найбільш ефективними інвестиціями є інвестиції в освіту, у формування висококваліфікованого трудового потенціалу. За даними аналітиків, інвестиції в людський капітал дають у п'ять-шість разів більше прибутку, ніж у матеріальне виробництво.

Україна має достатньо високі стандарти освіти і значні досягнення у розвитку цієї галузі, але спостерігається стійка тенденція до відтоку кваліфікованих кадрів і молоді. Причинами такого явища є демографічна ситуація, несприятливий внутрішній ринок праці, складна економічна ситуація, низький рівень життя.

Разом із тим, у Луганській області на демографію впливає антитерористична операція, що сприяє відтоку молоді до інших регіонів.

Роботодавець справедливо вимагає, щоб професійно-технічні навчальні заклади давали такий рівень знань, умінь і навичок, який відповідає його вимогам, і тому, окрім сучасного матеріально-технічного забезпечення, важливу роль мають педагогічні кадри, які здійснюють підготовку кваліфікованих фахівців. Відповідний рівень кваліфікації, можливість оперативно реагувати на швидкі зміни технології виробництва, високі педагогічні та моральні якості – це основні ознаки, яким мають відповідати майстри в/н та викладачі.

Одним із важливих напрямів розвитку інформатизації освіти є нові комп'ютерні технології. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги цих технологій, котрі зумовили необхідність їх застосування у різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з професійною підготовкою. Нині помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців, як В. Ю. Биков, Я. В. Булахова, О. М. Бондаренко, В. Ф. Заболотний, Г. О. Козлакова, О. А. Міщенко, О. П. Пінчук, О. В. Шестопад, О. М. Леонт'єв, М. А. Менчинська, В. О. Моляко, та інших.

Інформатизація суспільства, як наголошується в сучасній літературі, забезпечує:

- активне використання інтелектуального потенціалу, що постійно розширюється;

- інтеграцію інформаційних технологій з науковим, виробничим, ініціюючим розвитком усіх сфер суспільного виробництва, інтелектуалізацію трудової діяльності;

– високий рівень інформаційного обслуговування, доступність будь-якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізацію представленої інформації, правдивість використаних даних.

Конкуренція на сучасному ринку праці вимагає від робітника не лише глибоких теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері. Прискорення темпу життя, великий потік знань, що впливає на сучасну людину, потребує від неї вміння швидко знаходити необхідне рішення, використовуючи для цього пошукові методи, користуючись великою кількістю різноманітних джерел інформації.

Формування механізму цільового управління персоналом (як органічної частини цільового управління ПТНЗ у цілому з урахуванням його взаємодії із зовнішнім середовищем) починається зі створення системи оцінювання якості «кінцевого продукту». Зусиллям вітчизняних учених Дмитренка Г. А., Олійника В. В., Ануфрієвої О. Л. та ін. створено методичну основу для оцінювання основних параметрів гармонійно розвинутої особистості, які характеризують кількісною мірою (на основі кваліметричних вимірів) не тільки рівень освіченості через оцінку знань, навичок, умінь, а й рівень творчого, морального та фізичного здоров'я.

Зростає значення творчого ставлення до праці, вміння самостійно здобувати знання і підвищувати професійну майстерність, оволодівати суміжними професіями. Велике значення одержує здатність адаптуватись до змінних потреб і умов праці, вміння застосовувати одержані знання й навички в різних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Ануфрієва О. Л. Якість економічної підготовки сучасних педагогів / О. Л. Ануфрієва // Нова педагогічна думка. – №1, 2010. – 124 с.
2. Ануфрієва О. Л. Економічна грамотність педагогів як складова їх професійної компетентності / О. Л. Ануфрієва // Проблеми освіти: наук. зб. інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України / О. Л. Ануфрієва. – К., 2010. – Вип. №61. – 189 с.
3. Дмитренко Г. А. Людиноцентризм освіти в контексті підвищення якості трудового потенціалу: монографія / Г. А. Дмитренко, Т. Л. Ріктор. – К.: ДВЗН УМО, 2011. – 296 с.
4. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти : навч. посібник / В. С. Лутай. – К., 1996. – 256 с.
5. Ніколаєнко С. М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні / С. М. Ніколаєнко. – К.: Книга, 2007. – 89 с.
6. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія / В. В. Олійник. – К.: Міленіум, 2003. – 594 с.

Сергеева Лариса Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри державної служби і
менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ

Анотація. У статті мова йде про формування конкурентного середовища професійного навчального закладу, що створює умови набуття учнями нової якості – професіоналізму. Визначено, що конкурентоздатні фахівці мають перевагу на ринку праці та характеризується успішною соціалізацією.

Ключові слова. Конкурентоспроможність випускника, конкурентне освітньо-професійне середовище, професіоналізм.

Модернізація будь-якого суспільства неможлива без усвідомлення його пріоритетної ролі та всебічного оновлення. У все більшому числі країн реформи освіти виступають необхідною умовою національного розвитку та національної безпеки. Освітня сфера для багатьох розвинутих країн є засобом позитивних змін, оскільки створює найпотужніший інвестиційний ресурс – людський потенціал.

Освіта є необхідною умовою професійного становлення особистості, при цьому мається на увазі, що якість професіонала безпосередньо залежить від якості його підготовки, одержуваної в рамках освітньої системи.

У процесі професійного становлення у людини розвиваються не тільки професійно важливі якості, формуються необхідні компетентності, вона набуває знання, вміння і навички, компетенції, але, що більш важливо, у неї «поступово складається образ майбутньої професії». Створити такий образ без надання широких можливостей для залучення учнів у професійну діяльність не є можливим.

Робоча сила – реальний товар на ринку праці, де все більше утверджується принцип конкуренції, і цей товар, щоб відповідати попиту, повинен бути конкурентоздатним, тобто мати хорошу якість, гарне оформлення та яскраву рекламу. Конкурентоздатність робочої сили та забезпечення відповідних умов для постійного її зростання є умовою створення конкурентоспроможної продукції та зростання рівня конкурентоспроможності підприємств у цілому.

Стимулювання постійного поліпшення конкурентного рівня працівників, що забезпечує конкурентні переваги, включає, зокрема, такі напрями:

– запровадження на підприємствах вітчизняної моделі мотиваційного менеджменту;

– скорочення розриву зв'язків між освітянами і роботодавцями, між сферою професійної освіти та ринком праці;

– зростання якості освітянських послуг і підвищення якості організації виробничої практики учнів професійного навчального закладу, зокрема, покращення матеріально-технічної бази навчального закладу [2, с. 3].

Здатність випускника професійного навчального закладу адаптуватись до навколишніх умов та ефективно функціонувати в умовах ризику та невизначеності називають конкурентоздатністю.

Конкурентоспроможність фахівця має інтегративну характеристику, що забезпечує більш високий професійний статус, більш високу рейтингову позицію на відповідному галузевому ринку праці, стійко високий попит на професійні послуги (затребуваність); вона визначається особливостями особистості фахівця та якістю його професійної діяльності. Рівень конкурентоспроможності залежить від ступеня відповідності особистісних якостей і професійних знань, умінь і навичок конкретного фахівця об'єктивним вимогам професійної діяльності й соціально-економічних умов.

Конкурентоздатність фахівця – це головний критерій на ринку праці. Найбільш важливим елементом конкурентоздатності є професійна освіта, яка орієнтована головним чином на накопичення різних професійно орієнтованих знань. Надалі знання переходять у нову якість – професіоналізм. Професіоналізм виступає одним із доданків іміджу фахівця.

Сьогодні конкурентоздатність визначається як важлива характеристика успішної соціалізації, завдяки якій включається механізм пробудження у людини потенційних можливостей, має місце актуалізація закладених у ній різноманітних ліній та програм поведінки, які приводять їх у робочий стан. Конкурентоздатні фахівці мають перевагу на ринку праці. Це пояснюється тим, що впевненість у своїх силах є однією з головних умов успішної діяльності в будь-якій галузі, професійній та особистісній сферах.

При цьому, важливою складовою є створюване конкурентне освітньо-професійне середовище, яке має бути комфортною сферою життєдіяльності учнів та сприяти розвитку їхньої індивідуальності, що вчить їх змагатися в різних видах діяльності.

Отже, конкурентоздатність випускника професійного навчального закладу – це його здатність відповідати вимогам роботодавців на даний період, яка розглядається як конкурентна перевага фахівця відносно інших працівників у конкретній сфері, тобто наявність ознак професіоналізму, які у свою чергу демонструють відповідність або невідповідність його трудового потенціалу вимогам, що висуваються роботодавцями, але й ступінь власної відповідності.

Професіонал – це фахівець, що опанував високими рівнями професійної діяльності, свідомо змінює і розвиває себе в ході здійснення праці, що вносить свій індивідуальний внесок у професію, що знайшов своє індивідуальне призначення, що стимулює в суспільстві інтерес до результатів своєї професійної діяльності й підвищує престиж своєї професії в суспільстві [1, с. 16]. Зазначимо при цьому, що професіоналізм є професійною базою конкурентоздатності, адже багато фахівців є дійсно професіоналами, але все ж недостатньо затребувані для того, щоб підвищити свій професійний або соціальний статус.

Дослідники зазначають, що причинами можуть бути певні психологічні характеристики фахівця (авторитарність, пасивність), нездатність змінювати своє становище в професійному співтоваристві (низька мобільність особистості), невміння продемонструвати свій професійний потенціал (відсутність навичок самопрезентації), відсутність потреби брати участь у конкурентній боротьбі тощо [3].

Слід зауважити, що отримання освіти та досвіду не є паралельними, а послідовними процесами. При цьому слід визнати, що освіта включає можливість отримання професійного досвіду.

Провідним є завдання готувати випускників таким чином, щоб вони були конкурентоспроможні в будь-який час у майбутньому та завжди були потрібні роботодавцям і змогли самореалізовуватися впродовж життя.

Мова йде про конкурентоздатних випускників, підготовка яких характеризується вищим рівнем якості діяльності професійних навчальних закладів. Конкурентоздатний фахівець – це конкурентоздатний фахівець впродовж життя. Виконання такого завдання можливо здійснити шляхом залучення приватного бізнесу до підготовки кваліфікованих кадрів для економіки, що буде вигідно як самим компаніям, так і інтересам країни в цілому; слід відродити систему «прикріплення» навчальних закладів до виробничих підприємств для забезпечення більш якісної практичної підготовки фахівців; направити практичну підготовку учнів на вироблення практичних навичок, які стануть основою всієї їх подальшої професійної діяльності.

Отже, професійне вдосконалення випускника професійного навчального закладу сприятиме його конкурентоздатності, а саме: здатності відповідати вимогам роботодавців на даний період, що розглядається як його конкурентна перевага відносно інших працівників у конкретній сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зацепин В. А. Компетентность и профессионализм современного специалиста. / В. А. Зацепин, О. Ю. Нисман. // Социосфера. — 2013. — № 28. — С. 16–20.
2. Камінська Л. Ф. Соціальна зумовленість і механізми впровадження освітніх реформ : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Л. Ф. Камінська. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К., 2002. — 20 с.
3. Хазова С. А. Конкурентоспособность специалистов и профессионализм: сопоставление феноменов. /С. А. Хазова. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://lib.convdocs.org/docs/index-33827.html>

Сніжинська Світлана Віталіївна,
викладач ДПТНЗ «Криворізький
навчально-виробничий центр», м.
Кривий Ріг, Дніпропетровська область.

РОЛЬ ФІЗИКИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА СФЕРИ ПОБУТУ

Кожна галузь знань має в собі притягальну силу, зумовлену своєю особливістю. Так, фізика – філософія розуму, краси, творчості та урочистості природи, яка спонукає до творчості. Тому у своїй педагогічній діяльності намагаюся створити всі умови для розвитку творчих здібностей учнів через включення їх у процес дослідження закономірностей і явищ фізики. Для цього використовую проекти і дослідницькі методи, групові форми роботи, широко застосовую ІКТ, як універсальний інструмент, здатний допомогти у вирішенні найрізноманітніших завдань, що стоять перед сучасною людиною. ІКТ – важливий компонент освітнього процесу, але не головний

Головне – це розвиток уміння думати, ставити завдання, вирішувати їх самостійно і спільно. Співтворчість вчителя й учня народжує прискорення руху до вершин пізнання.

Учням дуже важливо в ході експерименту зрозуміти, що вивчення тієї чи іншої конкретної теми допоможе в професійному становленні та в пізнанні навколишнього середовища, адже фізика потрібна не тільки майбутнім інженерам, а й кухарям, кравцям, перукарям, фотографам...

Так, наприклад, на уроках фізики можна наголосити, що при користуванні швацьким обладнанням учні застосовують такі фізичні явища, як коливальний рух, обертовий рух, розтяг, деформація. Як приклад, закон Джоуля-Ленца використовується при роботі праски, електроплити та інших нагрівальних приладів.

Робота швейних машин, електроплит, фенів та інших електричних приладів, якими користуються учні, ґрунтується на законах електродинаміки.

Широкого застосування набули явища та закони молекулярної фізики. Вони використовуються при фарбуванні волосся, вій, губ; при приготуванні та зберіганні їжі, фарбуванні тканин та в інших технологічних процесах.

Протягом року учні ДПТНЗ «КНВЦ» працюють над темою «Фізика в моїй професії». При вивченні молекулярної фізики учні створюють проекти, в яких яскраво, на прикладах, показують зв'язок своєї професії з молекулярною фізикою. Наприклад, проект, представлений учнями професії «Кравець» яскраво продемонстрував художній розпис тканин. У ньому було зроблено наголос на фізичних явищах, що мають місце у цьому процесі: дифузія, осмос, капілярні явища, різноманітні деформації, змочування, випаровування та інші.

Специфіка роботи в системі профтехосвіти наштовхнула мене на новий підхід у викладанні фізики. А саме, я вирішила на кожному уроці фізики демонструвати зв'язок законів та явищ фізики з майбутньою професією учнів.

Тому на своїх уроках намагаюся залучити дітей до дослідницької діяльності. Так, опановуючи навички своєї майбутньої професії, учні знаходять на кожному кроці явища фізики та їх застосування в технології виготовлення одягу, приготування їжі, у перукарському мистецтві, виготовленні фотографій тощо. Також на уроках фізики учні розв'язують задачі професійного спрямування.

Отже, реалізація міжпредметних зв'язків є особливо важливою під час навчання у ПТНЗ, оскільки на їх основі формується в учнів професійно-орієнтована система знань і вмінь. Навчання фізики здійснюється з використанням методів проблемно-розвивального навчання, бо однією з основних вимог ефективної професійної підготовки є проблемне навчання. У ході використання форм і методів проблемного навчання комплексна технічна (технологічна) проблема вирішується на основі базових природничо-математичних знань і вмінь.

Підвищення мотивації вивчення фізики учнями досягається застосуванням відповідних спонукальних методів, підтримки позитивного емоційного поля між викладачем і учнями, індивідуально підходу до учнів. Цікавість до навчання фізики зростає на нетрадиційних заняттях: інтегрованих уроках, уроках із застосуванням ігрових технологій, уроках пошукового типу, оскільки у таких формах організації навчання учні можуть бути природними і проявляти свої якості.

*Совдагарова Людмила Борисівна,
викладач Криворізького професійного
гірничо-металургійного ліцею,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область.*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті розглянуто необхідність використання сучасних інноваційних технологій при проведенні уроків теоретичного навчання в професійно-технічному навчальному закладі, а також можливості інноваційних технологій в контексті їх використання при формуванні професійної компетенції кваліфікованих фахівців.

Ключові слова: інноваційні технології, кваліфіковані фахівці, інтерактивне навчання, урок, професійна підготовка.

Невід'ємною частиною будь-якої людської діяльності є прагнення до самореалізації та розвитку. Людина постійно розвивається, якщо вдосконалює засоби та методи своєї діяльності, накопичуючи досвід та розширюючи свою розумові здібності. Для реалізації цих пріоритетних вимог в Україні повинна

бути якісна, ефективна, і головне – доступна інноваційна освіта. Адже інновації в освітній діяльності – це використання нових знань, умінь, прийомів, технологій для того, щоб отримати в результаті затребуваного в соціальній та економічній сферах висококваліфікованого фахівця.

Аналіз інноваційного досвіду свідчить про те, що більшість нововведень у педагогічній практиці присвячені розробці й реалізації технологій, які широко використовуються педагогічними працівниками останні декілька років, хоча думку про «технічне» навчання висловлював ще видатний чеський педагог Я. А. Коменський ще майже 400 років тому. Він першим у світі теоретично обґрунтував і детально розкрив цей принцип наочності, тобто технологічності навчання. З цього принципу він виводить «Золоте правило дидактики»: «Нехай буде золотим правилом для тих, хто навчає: все, що тільки можна, надавати для сприймання чуттями: видиме – зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне смакові – смаком, доступне дотикові – дотиком. Якщо якісь предмети можна сприйняти одразу кількома чуттями, нехай вони зразу ж і відчуються кількома чуттями». Коменський рекомендував також використовувати в процесі навчання муляжі, моделі, картини, копії тощо. Саме це і є наше комплексне забезпечення предмету, яке ми використовуємо при проведенні уроків, наочними засобами замінюючи словесні розповіді.

Інноваційні освітні технології надають нові можливості для диференціації та особистісної направленості в проведенні уроків, сприяють підвищенню ефективності навчально-виховного процесу і спрямовані на кінцеву мету, а саме підготовку конкурентоздатного висококваліфікованого фахівця. Для цього і потрібні заклади професійно-технічної освіти, навколо яких зараз йде багато дискусій, суперечок про децентралізацію або навіть і про доцільність їх існування.

Професійна підготовка фахівців базується на наступних специфічних особливостях:

- орієнтація на здобуття конкретної професії, яка мотивує на збільшену зацікавленість до предметів спецкурсу та виробничого навчання;
- загальна націленість процесу навчання на використання вмій та навичок для вирішення практичних проблем;
- поєднання теоретичного та виробничого навчання в спеціально організованих кабінетах та майстернях, а також на виробництві;
- вчити майбутній професії та бути наставниками учнів повинні фахівці, які досконало знають свій предмет, а саме викладачі та майстри виробничого навчання;
- у загальному процесі формування та розвитку конкурентоздатного спеціаліста є уроки спеціальної технології в комбінації з уроками виробничого навчання, які мають свої специфічні направлення, зміст, методи, форми та засоби, якщо порівнювати з загальноосвітніми уроками.

Основним інструментом для втілення інновацій є урок, який не повинен мати одноманітну схему, а повинен бути місцем, в якому реалізується процес розвитку особистості, методом навчання та виховання. Тому при підготовці та проведенні уроків я самостійно визначаю для себе форму, яка найбільше

підходить для мене та моїх учнів. Адже багато що змінилося за останні роки – пріоритети, цілі. Разом з цим, з'явилися нові можливості, нові засоби навчання. Сучасний урок вже не є тільки формою навчання та показником ерудиції вчителя, це вже спільна діяльність як педагога, так і учня.

У своїй роботі викладача спеціальної технології для професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування» я намагаюсь досягти того, щоб учень став активним учасником навчального процесу, тобто теоретичного уроку, а я при цьому виконую роль не тільки інформатора при викладанні навчального матеріалу, а ще й намагаюсь стати організатором пізнавальної діяльності учнів. І в цьому мені на допомогу приходять вже розроблені інноваційні технології навчання, які я використовую у своїй роботі, а саме:

–інтерактивне навчання, при якому на уроці створюються комфортні умови для активізації пізнавальної діяльності кожного учня, в яких він має відчувати себе успішною та інтелектуально розвиненою особистістю. Це активні методи навчання, коли в ході уроку потрібно знайти вирішення конкретної виробничої ситуації, а саме провести її аналіз, визначити завдання і прийти до спільного рішення. При цьому учні працюють у парах або групами самостійно, без мого керівного втручання. Я лише допомагаю порадами та спрямовуючі їх діяльність у потрібному напрямку. Такі уроки чудово активізують кожного учня, піднімають його самооцінку і стимулюють розумові та пізнавальні якості кожного учня;

–інформаційно-комунікативні технології, які можна використовувати на кожному етапі уроку. Сучасні технічні можливості розкривають нові перспективи для поліпшення вивчення та засвоєння нового матеріалу. Майже на кожен урок я готую мультимедійну презентацію. Це допомагає мені як у викладанні нової теми, так і при перевірці знань. Учні можуть використовувати ресурси Інтернету при розробці проектів, готуючи самостійні презентації, доповіді, реферати. Ця технологія дає необмежені можливості для розвинення розумових здібностей, логіки і ще більшої зацікавленості предметом. Я часто використовую онлайн-тестування для перевірки знань з пройденого матеріалу, і кожен учень може неодноразово проходити ці тести для відшліфування своїх здібностей і отримання успішного результату;

–ігрові технології також застосовуються в моїй практиці, але не дуже часто, оскільки учні вже майже дорослі. Але їм теж іноді хочеться пограти. Це, наприклад, інтелектуальні енергетичні батли, брейн-ринги і вікторини, в яких активну участь беруть всі учасники навчально-виховного процесу – учні, майстри виробничого навчання та я, як викладач. Крім цього, ми залучаємо в журі і викладачів інших, суміжних предметів, таких як електроматеріалознавство, електротехніка, креслення, охорона праці та інших;

–практико-орієнтоване навчання, при якому учні отримують індивідуальні завдання, вирішення яких залежить від місця проходження учнем виробничої практики. Для цього я проводжу моніторинг діяльності підприємств, в яких працюють учні і, виходячи з цього, моделюю проблемні виробничі ситуації.

Сучасні економічні умови як у нашій країні, так і за її межами вимагають

від випускників професійно-технічних навчальних закладів мати не тільки відповідний рівень кваліфікації, або як кажуть «аби руки були на місці», а ще й зобов'язують їх бути професійно мобільними, самостійними особистостями. Тільки такі фахівці, які швидко вміють адаптуватися до змін і оперативно реагувати на новітні технології, зможуть скласти конкуренцію в будь-яких сферах виробничої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перспективні освітні технології / За ред. Г. С. Сазоненко. – К., 2000. – 560 с.
2. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. — К., 2004. — 192 с.: іл.
3. Професійна освіта: словник / За ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 153 с.

Станімак Катерина Олександрівна, студентка ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область.

Сулима Тетяна Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ПТНЗ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему формування професійних інтересів учнів ПТНЗ та охарактеризовано психолого-педагогічні умови їх формування у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: професійний інтерес, професійно-технічний навчальний заклад, психолого-педагогічні умови.

Професійний інтерес спонукає учнів до постійного вдосконалення професійної майстерності, збуджує їх енергію, робить трудову діяльність привабливою і внутрішньо необхідною для особистості. Усвідомлений професійний інтерес є гарантією сумлінної праці, в якому зливаються мотиви і цілі трудової діяльності.

Формування інтересу – це замкнутий у собі автоматичний процес. Він зумовлений соціальним оточенням, сферою і характером діяльності не тільки самої людини, але й тих, хто її оточує, процесами навчання і виховання, що мають особливі прийоми збудження інтересів, колективом, активністю самої

особистості, її позицією і роллю в структурі діяльності колективу [2, с. 40].

Психолого-педагогічні умови являють собою об'єктивні й суб'єктивні передумови реалізації мети професійної освіти; комплекс організаційних, дидактичних і виховних заходів, реалізація яких приведе до формування професійних інтересів учнів, що, у свою чергу, дозволить забезпечити високий рівень підготовки фахівців.

Формування інтересу учнів неодмінно повинно мати сучасний психолого-педагогічний супровід, охоплювати навчальну та позанавчальну діяльність учнів, передбачати індивідуальний підхід викладача до учня та його роботу з батьками.

Аналізуючи науково-педагогічну літературу з проблеми дослідження та вивчаючи досвід педагогів-практиків, нами виокремлено педагогічні умови формування професійного інтересу учнів у процесі їх пізнавальної діяльності.

Так, наприклад, Г. Щукіна виділяє чотири головні умови формування інтересу. Першою є розуміння учнем змісту і значення виучуваного. Для цього викладач повинен поставити перед собою педагогічну чітку мету: в чому він має сьогодні переконати учнів, як розкрити їм знання цього питання в наш час і найближчу для них перспективу.

Друга важлива умова збудження інтересу – це наявність нового як у змісті виучуваного, так і в самому підході до його розгляду. Не можна повторювати відомі істини на одному й тому самому пізнавальному рівні. Необхідно розширювати горизонти пізнання учнів, відшукувати в добре відомому питанні нове, раніше не відоме, але істотне для глибшого розуміння матеріалу.

Третя умова формування інтересу – це емоційна привабливість навчання. Треба прагнути, щоб здобуті на уроках знання викликали в особистості емоційний відгук, активізували моральні, інтелектуальні та естетичні почуття.

Четверта умова виховання інтересу – це наявність оптимальної системи тренувальних творчих вправ і пізнавальних завдань до відповідної «порції» програмного матеріалу [3, с. 103].

Також, визначаючи психолого-педагогічні умови розвитку професійних інтересів учнів, ми врахували результати досліджень А. Голомштока, який пропонує такі заходи:

- зміцнення і спеціалізація певних пізнавальних інтересів;
- побудова занять за схемою постійного ускладнення завдань і введення в їх систему проблемних питань;
- організація самостійного поглибленого вивчення професій учнями;
- активізація до самопізнання і, отже, до ґатунку сил [1].

Аналіз досвіду викладачів та майстрів виробничого навчання ПТНЗ Криворіжжя дозволив виділити такий комплекс психолого-педагогічних умов формування інтересу до професійної діяльності учнів:

- орієнтація учнів у цінностях професії;
- участь майбутнього фахівця в професійно-ціннісній діяльності в процесі професійної підготовки;
- використання технологій розвитку творчих здібностей учнів;

- відпрацьовування в учнів активної навчальної діяльності в єдності її компонентів (розуміння навчального завдання, здійснення активних дій, дій самоконтролю й самооцінки);
- орієнтація учнів на способи діяльності та їхнє перетворення;
- становлення мотиваційної сфери (змісти, мотиви, цілі, емоції);
- використання проблемного навчання з метою активізації пізнавальної діяльності;
- професійна орієнтація учнів при використанні міжпредметних зв'язків;
- використання під час занять нестандартних методів навчання;
- проведення екскурсій на виробництво;
- використання новітніх технологій під час практики;
- ознайомлення учнів з новими даними, які можуть показати їм сучасний рівень науки і перспективи розвитку тієї чи іншої роботи;
- розкриття практичного значення, можливості застосування здобутих знань у повсякденному житті та у трудовій діяльності;
- використання індивідуальних завдань, що потребують знань, які виходять за межі програми.

Водночас, щоб створити належні умови формування в учнів професійних інтересів, необхідно, щоб викладач умів:

- оперувати інформацією щодо рівня усвідомлення учнями професійного вибору;
- цілеспрямовано впливати на формування пізнавальних інтересів як компонента мотивації навчальної діяльності й трансформувати їх через діяльність у професійні інтереси;
- практикувати систему вправ практичного змісту як основу формування майбутнього конкурентоздатного кваліфікованого робітника;
- використовувати завдання психокорекційного характеру на основі врахування вікових потреб та з перспективою розвитку технічного мислення на основі зниження тривожності та підвищення самооцінки.

Щоб допомогти учневі в професіоналізації спрямованості особистості та розвитку професійних мотивів необхідно: виробляти в учнів правильне уявлення про суспільну значущість і зміст майбутньої професійної діяльності (будь-якої); формувати позитивну мотивацію до засвоєння знань і вмінь, які мають пряме відношення для успішного розв'язання професійних завдань; зміцнювати професійну самооцінку, формувати впевненість учня в можливості успішно опанувати професію та наявності в нього для цього необхідних задатків і здібностей, а також ціннісні орієнтації, що пов'язані з професійною діяльністю: настанови, переконання, пріоритети щодо професійної діяльності та психологічну готовність до майбутньої професійно-трудої діяльності після закінчення навчального закладу; стимулювати самоосвіту та самовиховання, викликати активний інтерес до всього, що пов'язано з майбутньою професією; поступово зближувати та обмінюватися соціально-рольовими функціями між викладачем і учнем, оптимізація взаємин у системі «учень – викладач»; сприяти формуванню соціально-професійного аспекту «Я-концепції» учня (ідентифікацію «Образу-Я» з професійною моделлю, позитивну самооцінку і

професійний імідж – самопрезентацію).

Отже, дотримуючись психолого-педагогічних умов формування професійного інтересу учнів ПТНЗ, можна не тільки виховати в учнів любов до професії, а й сприяти подальшому професійному становленню кваліфікованих робітників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голомшток А. Е. Содержание и методы профориентационной работы в школе / А. Е. Голомшток, О. А. Черник, Л. В. Ботякова. – М.: Педагогика, 1999. – 176 с.

2. Лозова В. І. Пізнавальна активність школярів (Спецкурс з дидактики): навч. посібник для пед. ін-тів / В. І. Лозова. – Харків: Основа при ХДУ, 1990. – 89 с.

3. Щукина Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся / Г. И. Щукина. – М.: Педагогика, 1988. – 208 с.

Штика Юрій Михайлович,
заступник директора Департаменту -
начальник управління професійної,
вищої освіти, наукової та освітньо-
виховної роботи, соціального захисту
дітей та правового забезпечення,
м. Суми.

Чхайло Олена Миколаївна,
директор Навчально-методичного
центру професійно-технічної освіти у
Сумській області, м. Суми.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті розглядаються основні проблемні питання соціального партнерства на регіональному та державному рівнях .

Ключові слова: соціальне партнерство, професійно-технічний навчальний заклад, конкурентоздатний кваліфікований робітник.

У процесі управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки важливого значення набуває становлення відповідних соціальних інститутів, що позитивно впливали б на її динаміку, подолання кризових реалій суспільного розвитку та становлення економічної системи.

Світовий досвід переконує, що досягнути злагоди в суспільстві та підвищити ефективність розвитку будь-якої сфери діяльності можна тільки за умов співробітництва всіх секторів суспільства.

Дослідженню зарубіжного досвіду професійної освіти, зокрема профільної та допрофесійної підготовки молоді, присвячені роботи Н. В. Абашкіної, Д. І. Дзвінчука, Н. О. Корсунської, О. О. Романовської.

Проблему соціального партнерства вивчали вітчизняні науковці, а саме: С. Я. Батишев, Р. П. Бобовський, В. М. Гаськов, Т. М. Десятов, О. О. Кучинська, А. О. Молчанова, С. М. Ніколаєнко, Н. Г. Ничкало, В. В. Олійник, В. В. Паржницький, Л. М. Сергеева, О. І. Щербак та ін.

Питання конкурентоспроможності робочої сили та ринку праці ґрунтовно досліджені такими провідними вітчизняними науковцями, як В. В. Близнюк, Д. П. Богиня, С. І. Бандур, Н. М. Глевацька, О. А. Грішнова, Г. А. Дмитренко, Т. А. Заяць, А. М. Колот, Т. А. Костишина, Г. І. Купалова, Л. С. Лісогор, Ю. М. Маршавін, В. В. Онікієнко, І. Л. Петрова, Е. М. Лібанова, В. М. Петюх, Л. Г. Ткаченко, О. І. Цимбал, Л. В. Шаульська, М. В. Семикіна та ін.

Модернізація економіки України неможлива без підготовки кваліфікованих робітників, оскільки саме вони здатні гнучко реагувати на зміни сьогодення, генерувати принципово нові ідеї, обслуговувати оновлене устаткування, адаптоване до вимог сучасного суспільства.

На сьогодні для України, яка перебуває в пошуках виходу з соціально-економічної кризи, стратегічного значення набуває розвиток інституту соціального партнерства, що забезпечить взаємовигідне співробітництво суб'єктів професійно-технічної освіти з органами державної влади, роботодавцями та іншими інституціями для підготовки конкурентоздатного кваліфікованого робітника.

Нині актуальні питання підвищення привабливості системи професійно-технічної освіти для потенційних інвесторів і соціальних партнерів та зміцнення її зв'язків з ринком праці; формування нової системи відносин між професійно-технічними навчальними закладами та вищими навчальними закладами; між професійно-технічними навчальними закладами й підприємствами, союзами роботодавців, службою зайнятості.

Повніше врахувати вимоги роботодавців, швидше реагувати на зміни ринку праці професійно-технічним і вищим навчальним закладам допоможе саме соціальне партнерство – система, що поєднує роботодавців, службу зайнятості, учнів, студентів та їхніх батьків, а також органи управління освітою і професійно-технічні навчальні заклади.

Соціальне партнерство в професійно-технічній освіті – це унікальний тип взаємодії навчальних закладів з роботодавцями та інститутами ринку праці, місцевими, а також державними органами влади, громадськими організаціями, який має на меті максимальне узгодження та реалізацію інтересів всіх сторін цього процесу.

Спрямованість на реалізацію інтересів партнерів докорінно відрізняє систему відносин соціального партнерства в умовах ринкової економіки. В основі інтересів роботодавця лежить тільки економічний інтерес. Допомогти сприяти здійсненню цього інтересу може професійно-технічний та вищий навчальний заклад, що має потенціал, здатний зацікавити роботодавця. Даним потенціалом є майбутній професійно мобільний фахівець, що користується

попитом на ринку праці, а саме: конкурентоздатний кваліфікований робітник (випускник професійно-технічного навчального закладу), механік, інженер або економіст (випускник вищого навчального закладу).

Незважаючи на прийняття Закону України «Про соціальний діалог в Україні» [1], недостатньо врегульованими залишаються питання детальної та чіткої регламентації основних процедур та складових механізмів партнерських взаємовідносин.

Багато авторів відзначає особливості становлення соціального партнерства в Україні [6; 7; 8]. Особливістю становлення взаємовідносин соціального партнерства в Україні на сучасному етапі є їх формування в умовах відмови від державного регулювання трудових відносин, зміна форм власності, пов'язана з процесом приватизації в різних сферах.

Велика кількість формальних процедур взаємодії суб'єктів соціального партнерства, недостатність сформованої нормативної бази, низький рівень самоорганізації працівників і громадянського суспільства в цілому робить цю систему досить уразливою.

Система взаємодії об'єктів, що представляють інтереси сторін, розвивається як на регіональному, так і територіальному рівнях.

Українська система соціального партнерства характеризується яскраво вираженими регіональними особливостями. Аналіз стану взаємодії соціальних партнерів у регіоні дає змогу виявити безліч проблем, що стосуються факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

До чинників зовнішнього середовища відносять: відсутність достовірної інформації про взаємодію суб'єктів соціального партнерства; відсутність повної нормативно-правової бази соціального партнерства; недостатню увагу органів державної влади й органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації до проблем становлення і розвитку соціально-партнерських відносин в Україні тощо.

Внутрішні фактори – неготовність роботодавців (директорів організацій, підприємств) до роботи в нових ринкових умовах; вплив стереотипів утриманства у свідомості працівників; неготовність суб'єктів соціального партнерства до довгострокової роботи та сприймати працівників як рівноправних учасників процесу.

Соціальне партнерство в тому вигляді, в якому воно сформувалося, являє собою досить узгоджену систему, що має певну соціальну орієнтацію. Однак у сучасній Україні ця система поки що перебуває на стадії формування, становлення, що виражається в тих чи інших негативних явищах. Зокрема, елементи соціального партнерства, які склалися, працюють ізольовано один від одного.

На практиці найчастіше порушується порядок взаємодії угод різного рівня як за змістом, так і за термінами виконання. Багато роботодавців не зважають на положення чинних галузевих угод. Досить багато організацій взагалі не мають колективного договору, хоча саме цей різновид актів-угод надає реальну можливість розвитку соціального партнерства, оскільки регулює винятково відносини між роботодавцем і його працівниками.

Отже, соціальне партнерство у сучасному ринковому суспільстві та міжнародних відносинах виконує вагомий роль, головним його призначенням є сприяння вирішенню соціально значущих завдань та стабільного розвитку соціумів різного рівня шляхом досягнення оптимального балансу інтересів соціальних суб'єктів [9].

ЛІТЕРАТУРА

1. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 № 2862-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>.

2. Сергеева Л. М. Моніторинг фахового успіху випускників професійних навчальних закладів : навч.-метод. посіб. / Л. М. Сергеева, Г. Г. Русанов, І. В. Ілько; за ред. Л. М. Сергеевої. — Видання 2-ге, перероблене і доповнене. — К.: “Арт Економі”, 2011. — 96 с.

3. Нікітчина С. О. Психолого-педагогічні технології у професійному становленні керівників професійно-технічних навчальних закладів / С. О. Нікітчина // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України. — К., 2012. — Вип. № 70. — Ч. I. — С. 101—109.

4. Качаловський, П. І. Удосконалювати управлінську діяльність / П. І. Качаловський // Професійно-технічна освіта. — 2005. — № 3. — С. 16.

5. Social Dialogue International Labour Organization (ILO). – Режим доступу: http://www.ilo.org/global/About_the_ILO/Mainpillars/Socialdialogue/lang-en/index.htm.

6. Алексейчук В. В. Теоретичні підходи до обґрунтування сутності поняття соціального партнерства / В. В. Алексейчук // Держава та регіони: наук.-вироб. журн. – Запоріжжя: Класич. приват. ун-т., 2009. – № 1. – С. 10–13. – (Серія: Державне управління).

7. Лобанова А. С. Соціально-політичне партнерство у контексті українських реалій: постановка проблеми / А. С. Лобанова // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – Вип. 16. – 716 с.

8. Ляшенко Т. М. Соціальне партнерство як фактор політичної та соціальної стабільності в Україні: автореф. дис. канд. політ. наук: спец. 23.00.02 “Політичні інститути і процеси” / Т. М. Ляшенко. – К., 1998. – 18 с.

9. Сергеева Л. М. Управління розвитком професійно технічного навчального закладу: теорія і методика: монографія / Л. М. Сергеева; Нац. акад. пед. наук України, Держ. вищ. навч. закл. “Унтменеджменту освіти”. – К.; Херсон: Айлант, 2013. – 451 с.

Юденкова Олена Петрівна,
кандидат педагогічних наук, заступник
директора навчально-методичної
роботи ДНЗ «Міжрегіональне вище
професійне училище з поліграфії та
інформаційних технологій», м. Дніпро

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА У СТРУКТУРІ КЛАСТЕРА

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему кластер-взаємодії промислових підприємств регіону, професійно-технічних та вищих навчальних закладів на умовах соціального партнерства, скорочення чисельності учнів професійних навчальних закладів внаслідок демографічної кризи та обґрунтовано один із шляхів вирішення проблеми дефіциту висококваліфікованої робочої сили методом паралельного навчання.

Ключові слова: кластерний підхід, кластер, професійно-технічні навчальні заклад, бізнес-структури; обґрунтовано алгоритм руху по «дорожній карті» учасників освітнього процесу з метою створення профільних кластерів.

Побудова відкритих освітніх моделей має стати у сучасних умовах базисною основою гармонізації цілей та цінностей основних носіїв освітніх потреб: людини, суспільства, економіки (виробництва), держави. Поєднання двох логік – логіки освіти (розвиток здібностей громадян) та логіки економіки (оптимальне використання людських ресурсів) визначають загальні контури та напрями стратегічного розвитку системи професійної освіти як у регіоні, так і в Україні в цілому. Внаслідок поглиблення протиріч між змістом освіти, освітніми технологіями, усією інфраструктурою освітньої сфери, рівнем кадрового потенціалу системи професійної освіти та вимогами інноваційної економіки спостерігається відсутність адекватної реакції системи професійної освіти на вимоги ринку праці. Цими чинниками і визначається необхідність руху до відкритої системи професійної освіти. Вирішення даної проблеми пов'язано зі створенням багаторівневої та багатофункціональної системи професійної освіти, здатної динамічно реагувати як на внутрішні, так і на зовнішні запити.

Наразі у якості однієї із перспективних організаційно-управлінських технологій виступає кластерний підхід, що ґрунтується на найбільш широкому використанні сировини, кадрового, технологічного та інтелектуального потенціалів просторового розвитку. Характерною рисою кластера є його інноваційна спрямованість як найважливіший імператив розвитку окремо взятого регіону і країни в цілому. Під час реалізації кластерного підходу в регіональній професійній освіті необхідно виокремити декілька ключових моментів: загальна ціль та правова основа спільної діяльності суб'єктів; розроблені механізми взаємодії між суб'єктами, що об'єднуються у кластер; механізм управління та відповідність декларованим спільним цілям. Отже,

кластерний підхід у професійній освіті, заснований на партнерстві зацікавлених одне в одному суб'єктів, може використовуватися при дослідженні проблем їх конкурентоспроможності, а також як метод стимулювання інноваційної діяльності самого навчального закладу. Окрім того, вважаємо, що конкуруючі структурні підрозділи в структурі кластера будуть вимушені надавати допомогу та здійснювати вплив один на одного. Тобто, одночасно існуючи в конкурентному середовищі, вони будуть вимушені всупереч правилам конкуренції «допомагати» одне одному розвиватися.

Світовий досвід переконливо доводить ефективність та неминучу закономірність виникнення різного типу кластерів. У рамках кластерів працює більше половини підприємств США, частка виробничої продукції яких перевищує 60% ВВП країни. В ЄС нараховується понад 2 тис. кластерів, у яких зайнято 38% сукупної робочої сили. Кластери Фінляндії, що містить всього 0,5% світових лісних ресурсів, забезпечують до 10% світового експорту продукції деревопереробки та 25% – паперу. У Китаї створено понад 60 особливих зон кластерного типу, що об'єднують понад 30 тис. фірм з чисельністю робітників до 3,5 млн. осіб та об'ємом продаж понад \$ 200 млрд./рік [1].

Перші згадування про кластери пов'язані з дослідженнями М. Портера, який виокремив основні ознаки кластерної структури, що були названі «Правилом чотирьох «К»»: формуюча профіль кластера концентрація суміжних галузей у рамках обмеженої території (Concentration); конкурентоздатність на ринку за рахунок високої продуктивності, спеціалізації та взаємодоповнення учасників (Competitiveness); конкуренція за завоювання та утримання клієнта (Competitive), як основа спільного бізнесу та кооперація з суміжними областями та місцевими інституціями по горизонталі та вертикалі; формування навколо конкуруючих фірм спеціалізованої ринкової інфраструктури з високим ступенем розвитку (Cooperation) [2].

Численні дефініції опосередковують поняття «кластер» з термінами «консолідація» та «співробітництво». Таким чином, є всі підстави для виокремлення в якості ключової ідеї кластеризації економіки – максимізацію синергетичної ефективності, що має бути підкріплена багатofункціональною системою коопераційно-інтеграційних зв'язків та інформаційно-комунікаційних технологій.

Організація глибокої та різнобічної кластер-взаємодії промислових підприємств регіону, професійно-технічних та вищих навчальних закладів на умовах соціального партнерства об'єктивна та обґрунтована необхідністю своєчасного поповнення підприємств-учасників кластера робітниками затребуваних професій та кваліфікацій. Різні форми соціального партнерства промислових підприємств та навчальних закладів у рамках кластера можуть вирішувати такі питання: забезпечення підприємств-учасників кластера кваліфікованою робочою силою та практико-зорієнтованими фахівцями; раціоналізація підбору персоналу при тісній взаємодії кадрових служб підприємств-учасників кластера навчальних закладів професійної освіти; сертифікація персоналу підприємств-учасників кластера і сертифікація

кваліфікацій випускників професійно-технічних навчальних закладів.

На базі кластера доцільно створювати системні центри розвитку професійних кваліфікацій з включенням до їх складу представників територіальних органів влади, об'єднань роботодавців, торгово-промислових палат, професійних об'єднань, органів сертифікації, громадських об'єднань освітніх структур.

Аналіз наукових праць у сфері порівняльної педагогіки та досвід практичної діяльності показують, що для професійно орієнтованого освітнього простору будь-якого регіону характерні інтеграційні процеси за різними напрямками діяльності. Регіональне проектування дозволяє якісно впливати на реформування системи освіти в цілому. Пропонуємо розглянути як варіант алгоритм руху по «дорожній карті» з метою створення профільних кластерів.

Першочерговою умовою є надання державним професійно-технічним навчальним закладам та їх соціальним партнерам ініціативи, свободи вибору у визначенні організаційно-правових форм взаємодії та юридичної підтримки у випадку, коли такий стратегічний альянс базується на спільному майні.

Сутність взаємодії суб'єктів кластера не має зводитися лише до підписання традиційних договорів про спільну діяльність. Обов'язковими характеристиками такого стратегічного альянсу мають стати добровільні, рівноправні та взаємовигідні відносини над відносинами конкурентної боротьби, довготривалий характер договірних партнерських відносин, стратегічна сумісність діяльності сторін щодо предмету співробітництва, високий ступінь спільності управлінських культур партнерів, наявність відповідних матеріальних ресурсів у кожної зі сторін.

Це означає, що як бізнес-структури, так і навчальні заклади, що входять до кластеру, мають володіти такими матеріальними та нематеріальними ресурсами (обладнання, педагогічні кадри, виробничий досвід тощо), які при інтеграції чи спільному використанні могли б сприяти створенню конкурентоздатної освітньої послуги. Цілком зрозуміло, що в основі діяльності кластера має лежати спільна стратегічна бізнес-ідея, прийнята програма дій, що містить чіткі цільові довготривалі установки діяльності кожного партнера. Формуванню регіонального стратегічного альянсу у формі кластера, на нашу думку, повинна передувати спільна реалізація короткотривалих заходів, успіх чи невдача яких може стати «першим кроком» для прийняття стратегічних інтеграційних рішень.

Другим вагомим кроком має стати створення дієвих Піклувальних рад та вільне використання навчальними закладами позабюджетних надходжень. При цьому необхідно враховувати всі фінансові ризики як для навчального закладу, так і для інших членів альянсу.

Третій – надання навчальним закладам, що діють у структурі кластера, статусу інноваційного комплексу, діючого в режимі ресурсного центру, що сприяє формуванню та розвитку інституту соціального партнерства, передбачивши на це відповідне державне фінансування.

Четвертий крок – саме об'єднання професійно-технічних навчальних закладів за програмно-галузевим та територіальним принципом у рамках

кластерного підходу. При цьому має здійснюватись модернізація не тільки зовнішніх, а й внутрішніх організаційно-управлінських механізмів функціонування навчальних закладів, що приймають участь в інтеграційних процесах. Вона має полягати в удосконаленні форм, методів і засобів управління, спрямованих на впровадження системи внутрішніх організаційних регламентів планування, координації, стимулювання та контролю виконання освітніх проектів та програм у контексті діяльності стратегічного альянсу. Доцільним також вважаємо створення в навчальних закладах малих підприємств – це сприятиме виявленню та розвитку в учнів підприємницьких здібностей.

На шляху до створення професійної освіти у структурі кластера має бути передбачена ще ціла низка економічних, юридичних, управлінських заходів, проте в кінці, звісно, необхідно забезпечити проведення громадських та державних експертиз проектів (експериментів) по створенню стратегічних альянсів у сфері освіти та затвердження звітів про результати інтеграційної взаємодії.

Таким чином, у рамках процесів глобалізації, що продовжують тільки загострюватися, та інтеграції світових господарських зв'язків у кожному регіоні мають бути обґрунтовані власні умови для створення інноваційних-освітніх кластерів, взаємопов'язаних об'єднань навчальних закладів, наукових установ, промислових підприємств та організацій як чинників позитивної динаміки зростання регіональних господарюючих об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кластерный подход в стратегии инновационного развития зарубежных стран [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://alisa-durman.livejournal.com/89859.html>, вільний. – Назва з екрану.
2. Портер М. Э. Конкуренция/ М. Э. Постер, пер. с англ. – М.: Изд. Вильямс, 2005. – 608с.

РЕЗОЛЮЦІЯ
науково-практичної конференції
«Теоретико-методичні основи підготовки
конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці»
6 квітня 2017 року

З метою обговорення актуальних проблем теорії, методики та практики підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці, розробки рекомендацій щодо підвищення рівня конкурентоздатності випускників професійних навчальних закладів 6 квітня 2017 року в Кривому Розі проведено науково-практичну конференцію «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці» (далі – конференція).

Співорганізаторами конференції виступили Національна академія педагогічних наук України, департамент освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації, навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, публічне акціонерне товариство «Криворізький залізорудний комбінат», Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей.

Робота конференції здійснювалась за чотирма напрямками:

1. Інтеграційні процеси в професійній освіті.
2. Роль сучасних освітніх технологій у розвитку та управлінні освітою.
3. Теорія та методика професійної підготовки конкурентоздатних фахівців.
4. Освітній простір як середовище формування та розвитку конкурентоздатного фахівця.

У роботі конференції взяли участь науково-педагогічні працівники освітніх установ та закладів, представники органів державної влади, навчально-методичних центрів професійно-технічної освіти, роботодавці, керівники, методисти та педагогічні працівники професійно-технічних навчальних закладів: всього 148 осіб з 8 областей України.

Учасники науково-практичної конференції дійшли висновку:

1. Підготовка конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці є однією з найактуальніших проблем у системі професійної освіти. Тенденції інтегративного та інноваційного розвитку різних галузей економіки спонукають до змін у системі професійної освіти, яка є основою розширеного відтворення робітничого потенціалу суспільства і потужним засобом розв'язання проблеми професіоналізації життя країни, детермінують пошук якісно нових підходів до безперервного оновлення змісту підготовки конкурентоздатних фахівців і вдосконалення професійного рівня педагогічних працівників та керівних кадрів професійних навчальних закладів.

2. Практика реалізації наукових засад підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці має ґрунтуватися на засадах системного, компетентнісного, інтегративного підходів у дослідженні професійного і особистісного розвитку суб'єктів освітнього процесу, спільного пошуку нового змісту, форм і методів професійної підготовки, визначенні

практичних пріоритетів щодо задоволення освітніх потреб суб'єктів та потреб роботодавців; забезпеченні спільної відповідальності за результати діяльності; створенні партнерських зв'язків професійної освіти з широким спектром соціальних партнерів.

Враховуючи результати обговорення доповідей учасників з актуальних проблем теорії, методики і практики підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці, а також відзначаючи важливість напрацювань конференції, конференція рекомендує:

1. Схвалити основні положення доповідей учасників конференції, відзначити їх актуальність, ґрунтовність, а також наукове і практичне значення для підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці.

2. Продовжувати роботу щодо оптимізації взаємодії у сфері професійної освіти як ефективного інструмента узгодження інтересів органів державної влади, регіонального бізнесу та громадських організацій, створення умов для підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці, професійного розвитку та самовдосконалення педагогічних працівників та керівних кадрів.

3. У контексті реалізації освітньої політики щодо модернізації професійної освіти, приведення змісту у відповідність до сучасних стандартів, розроблення відповідного науково-методичного забезпечення діяльності закладів професійної освіти, впровадження інноваційних підходів до неперервного розвитку випускника професійного навчального закладу, підтримати ініціативу щодо необхідності співпраці широких верств суспільства з освітньою сферою, як одного з найважливіших напрямів удосконалення системи професійної освіти.

4. Брати активну участь у заходах з реалізації завдань модернізації та стандартизації змісту професійної освіти на модульно-компетентній основі.

5. Активізувати процес впровадження інноваційних форм маркетингового інструментарію в системі професійної освіти щодо розвитку професійного навчального закладу, як складової загального процесу модернізації освітньої сфери; оптимізації системи управління професійним навчальним закладом як у контексті ринкових змін, так і з урахуванням світових тенденцій розвитку (розвиток дистанційної освіти, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, дуальної системи підготовки, проектів державно-приватного партнерства у сфері освіти шляхом створення навчально-практичних центрів, запровадження ефективних програм професійної орієнтації молоді, перехід до зовнішніх критеріїв оцінки підготовки фахівців у контексті сучасного ринку праці тощо).

06.04.2017 р.

Наукове видання

**«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ
КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО
РИНКУ ПРАЦІ»**

Матеріали науково-практичної конференції

6 квітня 2017 року

Відповідальний за випуск: Стойчик Т. І.

Матеріали подано в авторській редакції

*Дизайн обкладинки – І. В. Грушина
Комп'ютерна верстка – І. В. Грушина, О. Л. Музика*

Підписано до друку 06.04.2017 р.
Формат 60x84
Облік.вид.арк. 29,4. Шрифт — Times New Roman.
Тираж: 100 прим.

ПТНЗ — Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей
м. Кривий Ріг, тел.: (0564) 53-41-15